

# **ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**за матеріалами II Всеукраїнської  
науково-практичної конференції**

***«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ  
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й  
ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ  
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:  
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ  
ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ»***

**29-30 березня 2018 р.**

**м. Дніпро**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**Інститут модернізації змісту освіти**

**Національна металургійна академія України**

**Національний гірничий університет**

**Полтавська державна аграрна академія**

*Збірник наукових праць за матеріалами*

*II Всеукраїнської науково-практичної конференції*

**«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ  
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й ОПОДАТКУВАННЯ  
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:  
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ»**

**29-30 березня 2018 р.**

**м. Дніпро**

**УДК 657:35.073.526:65.01:336.2:005**

Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції (29-30 березня 2018 р.). – Дніпро: НМетАУ, 2018. – 747 с.

У збірнику містяться матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти» (29-30 березня 2018 р.).

Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей.

**Організаційний комітет конференції:**

**Ковальчук К.Ф.**, д.е.н., проф., декан факультету економіки та менеджменту  
НМетАУ – Голова організаційного комітету

**Плаксієнко В.Я.**, д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку ПДАА

**Пашкевич М.С.**, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту НГУ

**Король Г.О.**, к.е.н., проф., професор кафедри обліку і аудиту НМетАУ

**Зелікман В.Д.**, к.т.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту НМетАУ

**Акімова Т.В.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

**Ізвєкова І.М.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

**Распопова Ю.О.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

**Сокольська Р.Б.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

*За додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена та назви несе відповідальність автор матеріалів.*

## ЗМІСТ

|  |    |
|--|----|
| <i>Секція 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ.....</i>  | 16 |
| <i>Адамовська В.С. Тенденції розвитку та перспективи сучасного обліку в Україні.....</i>   | 16 |
| <i>Аксинті Я.Г., науковий керівник: Рилєєв С.В. Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі як перспектива сучасного обліку.....</i>    | 19 |
| <i>Артеменко Н.В. Амортизація нематеріальних активів в державному секторі.....</i>   | 23 |
| <i>Безверхий К.В. Функції інтегрованої звітності підприємства.....</i>   | 27 |
| <i>Белехова І.М., Єремян О.М. Сучасні проблеми обліку готової продукції та її реалізації на підприємствах.....</i>   | 32 |
| <i>Бондаренко О.М. Бухгалтерський облік витрат на створення та підтримку веб-сайту підприємства.....</i>   | 37 |
| <i>Брадул О.М. Концептуальні основи побудови інтегрованої звітності корпорацій.....</i>  | 41 |
| <i>Брік С.В. Класифікація відпусток за можливістю застосування невикористаних днів в наступному році.....</i>  | 46 |
| <i>Владичин М.Б., Струк Н.С. Основні підходи до прогнозування витрат для ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності торговельного підприємства.....</i> | 49 |
| <i>Глущенко А.С., Зайцева Л.О. Управлінський облік – система ефективного управління банком.....</i>  | 54 |
| <i>Давидюк Т.В., Безугла М.А. Відображення доходів в звітності підприємств, складеній за МСФЗ.....</i>   | 58 |
| <i>Данилова В.Є., Гільорме Т.В. Напрями удосконалення обліку витрат на ремонт основних засобів промислових підприємств.....</i>                              | 61 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Єрмолаєва М.В., Мойсієнко С.П.</i> Класифікація та облік дебіторської заборгованості підприємства.....                                 | 68  |
| <i>Зелікман В.Д., Сенченко А.М.</i> Методичні засади обліку інвестиційної діяльності.....   | 71  |
| <i>Зінченко О.В., Дідик Я.В.</i> Облікова політика як складова системи управління підприємством.....                                      | 78  |
| <i>Золенко А.С.</i> Перерозподіл витрат на персонал в контексті їх оптимізації.....   | 85  |
| <i>Ілляшенко К.В.</i> Розвиток облікових процесів в умовах сучасної інформатизації суспільства.....                                       | 88  |
| <i>Ільницька-Гикавчук Г.Я.</i> Облік розрахунків з оплати праці туристичних підприємств.....  | 92  |
| <i>Іванків О.О., Мустеца І.В.</i> Удосконалення організації обліку основних засобів у бюджетних установах.....                            | 97  |
| <i>Івченко Л.В.</i> Напрями удосконалення складання фінансової звітності для оцінки фінансового стану підприємства.....                   | 102 |
| <i>Ізвєкова І.М., Голоколосова О.М.</i> Удосконалення аналітичного обліку готової продукції в умовах промислового підприємства.....       | 106 |
| <i>Ізвєкова І.М., Маркушина В.О.</i> Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості в умовах промислового підприємства.....       | 111 |
| <i>Ізвєкова І.М., Мотуз Т.О.</i> Удосконалення організації переоцінки основних засобів та відображення її в обліку бюджетних установ..... | 117 |
| <i>Кечка С.С., Король Г.О.</i> Аналіз дефініції «витрати».....  | 123 |
| <i>Колос І.В.</i> Обліковий процес в контексті ощадливого виробництва.....  | 127 |
| <i>Колос І.В., Гарастановська А.В.</i> Нефінансова звітність: еволюція і вимоги сьогодення.....   | 132 |
| <i>Король Г.О., Єрємїна О.Л., Музика В.О.</i> Етапи удосконалення обліку інноваційних процесів.....                                       | 135 |
| <i>Красножон О.В., Рижикова Н.І.</i> Особливості організації обліку витрат рослинництва.....  | 139 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Кузьминська О.О., Рижикова Н.І.</i> Організація обліку адміністративних витрат.....  | 142 |
| <i>Лега О.В., Хоча Т.М., Мотренко В.В.</i> Грошові внески до статутного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю: документування та облік..... | 146 |
| <i>Мазур Н.А.</i> Бухгалтерський облік експорту послуг: особливості та документальне забезпечення.....  | 152 |
| <i>Макарович В.К.</i> Організаційно-методичні засади калькулювання послуг кейтерингу.....   | 157 |
| <i>Мустеца І.В., Фокшек Х.М.</i> Основні напрямки реформування обліку суб'єктів державного сектору.....   | 161 |
| <i>Нікасова Ю.В., Ізвєкова І.М.</i> Удосконалення обліку готової продукції в умовах виробничого підприємства.....                                     | 165 |
| <i>Онищенко О.В.</i> Особливості проведення інвентаризації під час переходу на МСФЗ-звітність.....  | 168 |
| <i>Опанасенко М.А., Онищенко О.В.</i> Проблеми впровадження управлінського обліку.....  | 172 |
| <i>Павлова Г.Є., Волчанська Л.В.</i> Бухгалтерський облік доходів від реалізації сільськогосподарського підприємства.....                             | 175 |
| <i>Полякова Є.А., науковий керівник: Колесніченко А.С.</i> Особливості впровадження МСФЗ у діяльності суб'єктів господарювання в Україні...           | 179 |
| <i>Пошивалова О.В.</i> Особливості обліку банківських операцій на підприємстві з позиції процесного підходу.....                                      | 182 |
| <i>Прятельчук О.А.</i> Соціальна звітність як елемент сучасної міжнародної системи обліку.....  | 186 |
| <i>Рилєєв С.В.</i> Облік послуг щодо поводження з твердими побутовими відходами на комунальних підприємствах: галузеві особливості організації.....   | 189 |
| <i>Семенюк К.А., Нікуліна Т.М.</i> Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан в умовах використання теорії розрахунків.....                | 195 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Скоков Р.П., Сокольська Р.Б.</i> Особливості бухгалтерського та податкового обліку курсових різниць.....   | 198 |
| <i>Скрипник М.Є.</i> Теоретичні аспекти обліку в оптовій торгівлі.....  | 201 |
| <i>Стадницька Ю.Ю., Зровка І.В.</i> Аспекти обліку на туристичних підприємствах.....  | 205 |
| <i>Фандеєва І.А., Сокольська Р.Б.</i> Удосконалення обліку і контролю соціальних виплат незахищеним верствам населення.....                                       | 208 |
| <i>Ходзицька В.В.</i> Інструментарій оптимізації антикризового стратегічного обліку промислових підприємств.....  | 213 |
| <i>Хоча Н.В.</i> Основні чинники вдосконалення спрощеної системи обліку і звітності малих підприємств.....  | 216 |
| <i>Чабанюк О.М., Лаврушко І.Я.</i> Економічна сутність заробітної плати.....  | 219 |
| <i>Чабанюк О.М., Полянська О.А.</i> Види організації бухгалтерської роботи та внутрішніх служб контролю.....  | 222 |
| <i>Черненко К.В., Бондаренко С.А., Сацька К.В.</i> Нерозподілені прибутки (непокриті збитки): порядок відображення у фінансовій звітності.....                    | 225 |
| <i>Шепелюк В.А.</i> корпоративні права в обліку підприємства.....   | 232 |
| <i>Щебетовська Ю.В., Сокольська Р.Б.</i> Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками в умовах торгівельного підприємства.....                              | 235 |
| <i>Головацька С.І., Попович М.П.</i> Організаційно-методичні засади управлінського обліку на підприємствах з виробництва пива.....                                | 239 |
| <i>Ясинецька В.П., науковий керівник: Гордополова Н.В.</i> Облік дебіторської заборгованості, проблеми та шляхи вдосконалення.....                                | 242 |
| <i>Секція 2. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....</i>   | 247 |
| <i>Артеменко І.О., Єршова Н.Ю.</i> Обліково-аналітичне забезпечення управління оборотним активами підприємства.....   | 247 |
| <i>Барлет В.І., науковий керівник: Костенко Г.П.</i> Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів..... | 250 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Барсук Ю.В.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення управління ризиками господарської діяльності підприємств АПК в контексті інформаційної економіки.....                         | 253 |
| <i>Глухова В.І.</i> Методичні підходи до аналізу грошових потоків місцевих бюджетів.....  | 256 |
| <i>Демчук Н.И., Ткалич О.В.</i> Аналитическое и имитационное моделирование деятельности субъектов хозяйствования.....   | 259 |
| <i>Дорошкевич К.О., Вороновська М.М.</i> Аналітичний інструментарій мотиваційної діяльності на підприємстві.....  | 263 |
| <i>Єршова Н.Ю.</i> Актуальні питання обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління основними засобами для розвитку бізнес-структур.....                                 | 266 |
| <i>Зінченко О.В., Коров'яковська Л.М.</i> Аналіз використання нематеріальних активів на підприємствах.....  | 270 |
| <i>Капустянова А.А., Єршова Н.Ю.</i> Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом підприємств.....   | 276 |
| <i>Колєсніченко А.С.</i> Використання ЕВІТ та ЕВІТДА при плануванні прибутку суб'єкта господарювання.....   | 279 |
| <i>Король Г.О., Безгодкова А.О., Жикина Ю.В.</i> Розробка методичного підходу до застосування інформації аналізу для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання..... | 283 |
| <i>Лукач А.А., Костенко Г.П.</i> Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства на прикладі ПАТ «Київська кондитерська фабрика «РОШЕН».....                            | 290 |
| <i>Мандалина Н.А., науковий керівник: Коваленко М.В.</i> Аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.....   | 293 |
| <i>Михалочкіна М.О., Гільорме Т.В.</i> Облікове-аналітичне забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень щодо заборгованості з контрагентами підприємства.....               | 297 |

|  |     |
|--|-----|
| <i>Момот Т.В., Момот Д.Т.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення арт-банкінгу на ринку арт-індустрії.....  | 300 |
| <i>Мусієнко О.О., науковий керівник: Макаренко П.М.</i> Аналіз економічної ефективності виробництва насіння соняшнику у ВСК «Злагода» Полтавського району..... | 304 |
| <i>Павленко О.П.</i> Методологія аналізу витрат, прибутку і обсягів виробництва підприємств аграрної сфери.....  | 307 |
| <i>Параниця Н.В.</i> Регресійний аналіз показників публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України».....                 | 315 |
| <i>Пожаровская Т.О., Якубова И.П.</i> Управление прибылью на промышленных предприятиях.....  | 318 |
| <i>Романчук А.Л.</i> Шляхи удосконалення аналітично-інформаційної системи на підприємствах АПК.....  | 323 |
| <i>Сікетіна Н.Г.</i> Аналіз динаміки обсягів реалізації промисловості та машинобудування України.....  | 328 |
| <i>Степаненко О.В., Єршова Н.Ю.</i> Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства.....   | 331 |
| <i>Чернецька О.В.</i> Аналітичний інструментарій системи управління фінансовими результатами на підприємстві.....  | 334 |
| <i>Чупіков А.А., Васильєв О.В.</i> Класифікація інтересів підприємства у контексті забезпечення його економічної безпеки.....                                  | 338 |
| <i>Юринець З.В., Юринець Р.В.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.....                                    | 342 |
| <i>Якимова Л.П., Мацкуляк К.І.</i> Удосконалення аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами.....  | 345 |
| <i>Секція 3. МЕТОДОЛОГІЯ АУДИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....</i>   | 350 |
| <i>Багрій К.Л.</i> Актуальні проблеми аудиту неприбуткових організацій.....  | 350 |
| <i>Беляєва Н.С.</i> Кадровий аудит як аудиторська послуга.....   | 354 |

|  |     |
|--|-----|
| <i>Карпачова К.В., Гриценко М.П.</i> Аудит та проблеми покращення аудиторської діяльності.....                                     | 358 |
| <i>Конєва Г.А., Тростянська К.М.</i> Проблемні аспекти застосування МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності».....          | 361 |
| <i>Костенюк Ю.В., науковий керівник: Мустеца І.В.</i> Супутні аудиторські послуги та перспективи їх розвитку.....                  | 365 |
| <i>Мардус Н.Ю.</i> Особливості організації і методики аудиту облікової політики підприємства.....                                  | 369 |
| <i>Мустеца І.В., Мельничук Н.О.</i> Сучасний стан і тенденції розвитку аудиту в Україні.....                                       | 373 |
| <i>Мустеца І.В., Павлюк М.В.</i> Сучасні проблеми аудиту в Україні.....  | 376 |
| <i>Редченко К.І., Станкевич О.І.</i> Професійний скептицизм та професійне судження в роботі аудитора.....                          | 380 |
| <i>Савич В.Ф., Побережна Н.М.</i> Актуальні проблеми підвищення якості аудиторської діяльності в Україні.....                      | 384 |
| <i>Станкевич І.В., Мірзалієв Ш.</i> Внутрішній аудит системи управління якістю освітньої організації.....                          | 389 |
| <i>Тельчарова Р.А., науковий керівник: Гриценко М.П.</i> Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту на підприємстві..... | 394 |
| <i>Харина М.В., науковий керівник: Мустеца І.В.</i> Доречність аудиторських доказів та їх значення при ефективності аудиту.....    | 398 |
| <i>Юрченко Н.І.</i> Маркетинговий аудит: поняття, значення и способи проведення.....   | 401 |
| <i>Секція 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІ.....</i>                             | 404 |
| <i>Абдуллазаде А.І., Макаренко С.М., Олійник Н.М.</i> Удосконалення процесів планування збутової діяльності підприємства.....      | 404 |
| <i>Акімова Л.М., Лисачок А.В.</i> Справляння податку на прибуток: вітчизняний та світовий досвід.....                              | 408 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Алексєєнко М.Д.</i> Концептуальні положення залучення заощаджень населення у контексті закономірностей розвитку фінансово-кредитних відносин.....        | 412 |
| <i>Алексєєнко Л.М., Карпа І.С.</i> Податок на нерухоме майно у контексті зміцнення власної дохідної бази місцевого самоврядування.....                      | 416 |
| <i>Артеменко О.О., Пашко Є.Є.</i> Логістичне управління підприємством: сутність і основні принципи.....   | 420 |
| <i>Ачкасова С.А.</i> Корпоративне управління та капіталізація страхових компаній.....   | 424 |
| <i>Безкровний О. В., Вакуленко Л.В, Фесенко Д.В.</i> Фіскальний потенціал податків в системі податкового менеджменту.....                                   | 427 |
| <i>Бережницька Г.І.</i> Проблемні аспекти державного регулювання лісоресурсних платежів.....  | 431 |
| <i>Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Шкіль І.В.</i> Теоретичні проблеми розмежування сукупностей елементів податкової політики за властивістю форми..... | 434 |
| <i>Боратинська Д.В., науковий керівник: Кушнір О.К.</i> Управління ризиками підприємства.....   | 438 |
| <i>Варцаба В.І., Огородник В.О.</i> Міжнародний досвід непрямого оподаткування та доцільність його застосування в Україні.....                              | 442 |
| <i>Гайдаєнко О.М.</i> Шляхи підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства.....   | 446 |
| <i>Георгінова Д.О., Костенко Г.П.</i> Алгоритм оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.....   | 449 |
| <i>Губеня Д.В., науковий керівник: Рязанова Н.О.</i> Деякі проблеми оподаткування нерухомого майна в Україні.....   | 455 |
| <i>Демченко Є.В., Буркова Л.А.</i> Стратегія попередження кризи на підприємстві, спричиненої інфляцією.....   | 459 |
| <i>Донських Н.О., Єрмоленко О.В.</i> Вдосконалення адміністрування ПДФО на основі європейського досвіду.....  | 462 |

|  |     |
|--|-----|
| <i>Дуб Б.С., науковий керівник: Кирилюк Є.М.</i> Міжнародні стандарти управління ризиками в інтегрованих системах менеджменту.....                                   | 465 |
| <i>Зрайло І.І., науковий керівник: Гринкевич С.С.</i> Актуальні питання теорії оцінювання зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК.....   | 469 |
| <i>Ищенко М.І.</i> Нормативне регулювання діяльності органів місцевого самоврядування при вирішенні окремих проблем.....   | 473 |
| <i>Капелюх С.В., науковий керівник: Кушнір О.К.</i> Використання сучасних методів мотивацій персоналу на підприємстві.....   | 477 |
| <i>Карпачова К.В., Костенко Г.П.</i> Проблеми тіньової економіки в Україні.....  | 482 |
| <i>Катан Л.І., Зубко О.В.</i> Формування кластерної політики в економіко-екологічному забезпеченні діяльності підприємств галузі рибництва.....                      | 486 |
| <i>Кічурчак М.В.</i> Особливості розподілу податкових надходжень в контексті фіскальної децентралізації: українська та європейська практика.....                     | 490 |
| <i>Климченя Л.С., Микулич І.М.</i> Налоговая корректировка как инструмент стимулирования активности отечественных товаропроизводителей.....                          | 496 |
| <i>Коваленко М.В.</i> Новітні технології виробництва продукції рослинництва.....   | 499 |
| <i>Козлюк М.О., Рощина Н.В.</i> Податок на виведений капітал: проблеми та перспективи.....   | 503 |
| <i>Колодій О.А., науковий керівник: Заклекта О.І.</i> Реформа пенсійної системи в Україні: проблеми та перспективи.....  | 507 |
| <i>Крикуненко А.С., Куренна О.О., науковий керівник: Онищенко О.В.</i> Переваги та недоліки обмеження готівкових розрахунків суб'єктів господарювання в Україні..... | 512 |
| <i>Кругла М.М.</i> Бюджетування на підприємстві: організаційні етапи.....  | 515 |
| <i>Лисогор А.І., науковий керівник: Гнатенко І.А.</i> Особливості венчурного фінансування в Україні.....   | 519 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Литвин І.В., Білик В.-Л.Я.</i> Переваги та ризики ІСО для блокчейн-стартапів та інвесторів.....  | 523 |
| <i>Литвиненко І.В., науковий керівник: Гриценко М.П.</i> Оподаткування малого бізнесу як напрям розвитку підприємництва в Україні.....                    | 527 |
| <i>Макаренко С.М., Александрова А.А., Олійник Н.М.</i> Виявлення додаткових резервів для виплати гідної заробітної плати.....                             | 533 |
| <i>Медведева І.Б., Локтєва А.А.</i> Кластеризація банків за факторами впливу на стан фінансової безпеки.....  | 537 |
| <i>Мединська Т.В.</i> Особливості оподаткування в офшорних зонах.....   | 542 |
| <i>Меренич Д.А., науковий керівник: Осідач О.П.</i> Управління фінансовими ресурсами в контексті ефективного фінансового менеджменту на підприємстві..... | 545 |
| <i>Меренкова Л.О.</i> Проблеми оподаткування прибутку підприємств України в умовах євроінтеграційних процесів.....  | 548 |
| <i>Мищук Є.В.</i> Економічні гарантії в дефініціях економічної безпеки підприємства.....  | 552 |
| <i>Мустеца І.В., Синьковська Ю.В.</i> Особливості обліку оподаткування бюджетних установ.....   | 556 |
| <i>Одинець Т.М., Костенко Г.П.</i> Прибуток підприємства, методи його формування та механізм розподілу.....   | 559 |
| <i>Олійник Н.М., Горностаєва Д.Д., Макаренко С.М.</i> Оцінка ефективності системи збуту та шляхи стимулювання збуту парфумерно-косметичної продукції..... | 564 |
| <i>Однорог М.А.</i> Інституціональні умови становлення інноваційної моделі агропромислового виробництва в Україні.....                                    | 569 |
| <i>Ostapenko V.</i> Tax regulation of foreign economic activity.....  | 574 |
| <i>Підгрушиний В.А., науковий керівник: Мосійчук М.М.</i> До питання податкового обліку операцій з криптовалютами в країнах світу та Україні.....         | 577 |

|  |     |
|--|-----|
| <i>Попова А.В., науковий керівник: Голобородько Т.В.</i> Сучасний стан застосування процедури фінансової реструктуризації.....                             | 580 |
| <i>Распопова Ю.О., Водолаз Л.М.</i> Податок на прибуток суб'єктів господарювання: світовий досвіт.....   | 583 |
| <i>Редінков А.О., науковий керівник: Распопова Ю.О.</i> Оцінка якості облікової інформації.....  | 587 |
| <i>Рівняк В.П., науковий керівник: Синявська Л.В.</i> Державний бюджет як основа регулювання ринкової економіки.....                                       | 590 |
| <i>Руденко І.С., Заїка С.О.</i> Особливості податкового контролю суб'єктів малого бізнесу в Україні.....   | 594 |
| <i>Саванчук Т.М.</i> Капітальні інвестиції як прояв відносин в процесі технічного та інфраструктурного забезпечення сільськогосподарських підприємств..... | 598 |
| <i>Саманіна К.Є., Буженінов С.А., науковий керівник: Демчук Н.І.</i> Фінансова діагностика суб'єкту господарювання.....                                    | 604 |
| <i>Самойлова А.Ю., науковий керівник: Скрипник М.Є.</i> Податок на прибуток: нововведення та зміни.....  | 607 |
| <i>Сапелкіна Н.М., Заїка С.О.</i> Аналіз методів управління персоналом.....  | 611 |
| <i>Сенишин О.С.</i> Ефективність виконання показників державних цільових програм охорони природного довкілля в Україні.....                                | 615 |
| <i>Сидор Г.В., Андрусів У.Я., Давидовська Г.І.</i> Теоретичні засади інвестиційного процесу.....   | 622 |
| <i>Смоленюк Р.П.</i> Методолого-організаційні аспекти модернізації агропромислового виробництва на принципах сталого розвитку.....                         | 626 |
| <i>Стебловська Д.Ю., науковий керівник: Рязанова Н.О.</i> Принципи ефективною податковою системи.....  | 630 |
| <i>Струк Н.І., науковий керівник: Матковський С.О.</i> Аналіз основних тенденцій розвитку економіки України.....   | 634 |
| <i>Сьомака А.М., науковий керівник: Марченко Н.А.</i> Корпоративні облігації, як інструмент залучення фінансових ресурсів.....                             | 637 |

|   |     |
|---|-----|
| <i>Тельчарова Р.А., науковий керівник: к.е.н. Костенко Г.П. Проблеми та шляхи вдосконалення оподаткування суб'єктів господарювання.....</i>         | 641 |
| <i>Ткаченко Г.А., науковий керівник: Демчук Н.І. Даунсайзинг в системі управління сільськогосподарським підприємством.....</i>                      | 645 |
| <i>Ткаченко О.С. Види санації при проведенні реструктуризації сільськогосподарського підприємства.....</i>  | 648 |
| <i>Харко В.Ю. Аналіз пропорцій при трансформації суспільства.....</i>   | 651 |
| <i>Хобот А.П., Алсуф'єва О.О. До питання про особливості оподаткування в сфері електронної підприємницької діяльності.....</i>                      | 657 |
| <i>Ціжма О.А. Фінансування розвитку трудового потенціалу: методологічні аспекти і практична реалізація.....</i>                                     | 663 |
| <i>Черненко Є.О., науковий керівник: Дутченко О.О. Шляхи розвитку збутової політики підприємств.....</i>  | 666 |
| <i>Шаповал А.С., Брежнєва-Єрмоленко О.В. Регулювання акцизного оподаткування з використанням європейського досвіду.....</i>                         | 670 |
| <i>Шкарупета О.О., Кадничанський М.В. Економічна безпека підприємства: аналіз підходів до визначення.....</i>                                       | 673 |
| <i>Яковенко Е.А., науковий керівник: Рязанова Н.А. Налоговая система Украины: проблемы и перспективы.....</i>                                       | 678 |
| <i>Гордополова Н.В., Западнюк Ю.В. Мінімальна заробітна плата: українські реалії та світові стандарти.....</i>                                      | 682 |
| <i>Секція 5. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....</i>                              | 686 |
| <i>Аверкин Я.Ф., науковий керівник: Задорожний З.-М.В. Автоматизація управлінського обліку на прикладі підприємства пивоварної галузі.....</i>      | 686 |
| <i>Адамик О.В. Інформаційна технологія зведеного обліку.....</i>  | 693 |
| <i>Адамик К.Б., Адамик О.В. Реляційні бази даних як сучасний стандарт накопичення інформації в комп'ютерній системі бухгалтерського обліку.....</i> | 698 |

|  |     |
|--|-----|
| <i>Бурачек В.Р., Дрінь І.І. Універсалізація інформаційного супроводу обліково-аналітичної діяльності: переваги та небезпеки.....</i> | 703 |
| <i>Косюченко О.В., Мустеца І.В. Автоматизація обліку в суб'єктах державного сектору і перспективи їх застосувань.....</i>            | 707 |
| <i>Мартиненко В.М., Адамовська В.С. Особливості обліку онлайн-курсів.....</i>  | 710 |
| <i>Устимець К.І., науковий керівник: Аверкина М.Ф. Автоматизація обліку основних засобів на підприємстві.....</i>                    | 714 |
| <i>Яценко В.Ф. Електронний документообіг у програмному забезпечення класу ВРMS.....</i>  | 718 |
| <i>Азарова А.О. Інформаційні технології в аналітичній роботі з організаційним капіталом.....</i>                                     | 721 |
| <i>Секція 6. ОСІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ І ОПОДАТКУВАННЯ.....</i>  | 729 |
| <i>Акімова Т.В., Шпанковська Н.Г. Особливості викладання дисципліни «Організація контрольно-ревізійної роботи».....</i>              | 729 |
| <i>Дроздовська Л.О., Жук О.П. Освітній потенціал в системі соціально-економічного розвитку країни та регіону.....</i>                | 735 |
| <i>Попова А.В., Буркова Л.А. Чоботар без чобіт.....</i>  | 740 |
| <i>Черненко К.В. Інформаційні системи в освіті, вплив на формування фахівців з обліку.....</i>                                       | 743 |

## **Секція 1.**

### ***ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ***

*К.е.н., доцент Адамовська В.С.  
доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного  
управління та адміністрування  
ДВНЗ «Криворізький національний університет»  
м. Кривий Ріг  
Email: 02vika0211@gmail.com*

### **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ**

Останнім часом в Україні відбулися зміни в системі бухгалтерського обліку, які безпосередньо направлені на досягнення відповідності з міжнародними стандартами. Однак, з огляду на практику застосування міжнародних принципів при складанні фінансової звітності вітчизняними підприємствами можна зробити висновок про некомплексне та непослідовне реформування та вдосконалення правового регулювання вітчизняного бухгалтерського обліку.

Питанням реформування бухгалтерського обліку з метою відповідності міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні присвячено праці таких вітчизняних учених, як Ф. Бутинець, С. Голов, В. Єфіменко, В. Пархоменко, В. Швець, Л. Нищенко, В. Жук, О. Петрук, Л. Ловінська, Н. Лоханова та ін. При цьому основну увагу автори приділяють економічній складовій даної реформи [1]. Однак, наразі залишається невирішеним питання нормативного-правового забезпечення реформування організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності

вітчизняними підприємствами за міжнародними стандартами та забезпечення дотримання норм вітчизняних нормативно-законодавчих документів, зокрема, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

На сьогодні у світовій практиці відомі різні організаційні моделі обліку, які відрізняються між собою ступенем державного регулювання, суворістю нормативних вимог щодо виконання облікових процедур, порядку відображення господарських операцій на облікових рахунках [2, с.500–504]:

1. Англосаксонська (англо-американська) модель, основні принципи якої було розроблено у Великій Британії та США й основна ідея якої – орієнтація обліку на інформаційні запити інвесторів і кредиторів.

2. Континентальна модель (цієї моделі дотримуються в більшості країн Європи та в Японії), що передбачає тісний зв'язок бізнесу з банками, які переважно і задовольняють потреби фінансових компаній. Бухгалтерський облік регламентується законодавчо, характеризується значним консерватизмом.

3. Південноамериканська модель, основною відмінністю якої є перманентне коригування облікових даних на темпи інфляції. У цьому облік орієнтовано на потреби державних планових органів, а методи обліку, які використовуються суб'єктами господарювання, досить уніфіковані. Інформація, необхідна для контролю, спрямована на виконання податкової політики. Це значно спрощує і підвищує ефективність роботи урядових органів.

4. Інтернаціональна (глобальна) модель, що набуває дедалі більшого розвитку. Вона зумовлена потребами міжнародного погодження обліку, насамперед із міжнародних валютних і ринкових інтересів. Тільки незначна кількість великих корпорацій може на сьогодні стверджувати, що їхні річні фінансові звіти відповідають міжнародним обліковим стандартам.

Отже, світова практика демонструє безліч організаційних моделей бухгалтерського обліку, кожна з яких забезпечує користувачів відповідною інформацією залежно від ступеня розвитку країни та державного регулювання. Однак, у всіх країнах світу будь-які моделі бухгалтерського обліку та реформи, пов'язані з цим, направлені на гармонізацію бухгалтерського обліку країни з

загальноприйнятими міжнародними стандартами. Україна в цьому плані не є винятком.

Такі автори як В. Світлична та С. Малик наголошують на тому, що основним завданням гармонізації бухгалтерського обліку є адаптація нормативно-правової бази бухгалтерського обліку України до законодавства ЄС і вимог МСФЗ [3].

Ми погоджуємося з таким твердженням, адже правове поле в Україні наразі не спроможне забезпечити права та відповідно правові відносини між суб'єктами господарювання на належному рівні, а тим більше забезпечити відповідність системи вітчизняного бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів.

Мова йде про зближення, узгодження національних і міжнародних систем бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також приведення їх до єдиного знаменника. Міжнародна практика окреслила такі шляхи зближення та узгодження існуючих систем обліку, як уніфікація, гармонізація, стандартизація.

### **Список використаної літератури**

1. Єфімов В. І. Напрями гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні / В. І. Єфімов // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 278–284.
2. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку / В. Г. Швець. – К.: Знання, 2006. – 525 с.
3. Світлична В. Ю. Гармонізація національної фінансової звітності з міжнародними стандартами: актуальність, порядок та перспективи / В. Ю. Світлична, С. М. Малик // Науково-технічний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/58/58>.

*Аксинті Я.Г.*  
*студентка 1-го курсу магістратури,*  
*науковий керівник: к.е.н., доцент Рилєєв С.В.*  
*доцент кафедри обліку і оподаткування*  
*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*  
*м. Чернівці*  
*E-mail: yancik007@ukr.net*

## **МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЯК ПЕРСПЕКТИВА СУЧАСНОГО ОБЛІКУ**

Національна система бухгалтерського обліку вже понад двадцять років перебуває на стадії активного реформування. Значних змін, що полягають у наближенні вітчизняної теорії та практики бухгалтерського обліку до міжнародних облікових позицій та підходів, зазнали дві з її складових: бухгалтерський облік підприємств та бухгалтерський облік банківських установ. Впродовж цього часу бюджетний облік реформувався відповідно до вимог вітчизняного кола користувачів облікової інформації. В умовах активного залучення України до процесів світової інтеграції та економічної глобалізації методологія, теорія, методика та організація бюджетного обліку потребують гармонізації з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в державному секторі.

Передумови нового етапу розвитку бухгалтерського бюджетного обліку носять інтеграційний характер: йдеться про вплив процесів глобалізації та світової агрегації на всі сфери діяльності в межах країни. При цьому серед них варто виокремлювати загальноекономічні, законодавчі, облікові чинники впливу, які потребують детального розгляду [1, с. 79].

Модернізацію бюджетного обліку України було розпочато прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. №34 «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007-2015 роки» [2]. Реалізація Стратегії

призвела до прийняття та введення у дію з 01.01.2015 р. дев'яти НП(С)БОДС, а саме: 121 «Основні засоби», 122 «Нематеріальні активи», 123 «Запаси», 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок», 127 «Зменшення корисності активів», 128 «Зобов'язання», 130 «Вплив змін валютних курсів», 132 «Виплати працівникам», 133 «Фінансові інвестиції».

В системі досягнення кінцевої мети реалізації Стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі Міністерство фінансів України затвердило План заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016-2018 роки [3], відповідно до якого з початком 2017р. «запрацювали» План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та десять НП(С)БОДС (101 «Подання фінансової звітності», 102 «Консолідована фінансова звітність», 103 «Фінансова звітність за сегментами», 105 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», 124 «Доходи», 126 «Оренда», 129 «Інвестиційна нерухомість», 131 «Будівельні контракти», 134 «Фінансові інструменти», 135 «Витрати»), ще одне, а саме НП(С)БОДС 136 «Біологічні активи» набрало чинності з 01.01.2018 р. Крім цього, було затверджено типову форму фінансової звітності № 5-дс «Примітки до річної фінансової звітності» та Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової суб'єктів державного сектору.

Фактично майже весь перелік НП(С)БОДС, які набрали чинності з 01.01.2017 р., повністю співпадають з відповідними Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку державного сектору. Виключення лише складають НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», 102 «Консолідована фінансова звітність», 124 «Доходи» перелік відповідних МСБОДС є ширшим ніж у вітчизняній практиці.

Наступними кроками було створення системи подання електронної звітності розпорядниками бюджетних коштів і державними цільовими фондами, складеної згідно з НП(С)БО в державному секторі та Консолідація фінансової звітності, складеної згідно з НП(С)БО в державному секторі.

В лютому 2018 р. була розпочата адаптація облікової системи АС «Є-Казна» до Плану рахунків та внутрішньої платіжної системи Казначейства.

Станом на 28 лютого 2018 року в системі АС «Є-Звітність» зареєстровано 10981 розпорядників (одержувачів) коштів державного бюджету або 70,4 % від загальної кількості установ державного бюджету включених до Єдиного реєстру розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, у тому числі створено 4687 особистих електронних кабінетів та 27186 розпорядників (одержувачів) коштів місцевих бюджетів або 44,1 % від загальної кількості установ місцевих бюджетів включених до Єдиного реєстру розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, в тому числі створено 9556 особистих електронних кабінетів.

Наведена інформація про стан підключення розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів до АС «Є-Звітність» свідчить про низький відсоток підключення та створення особистих електронних кабінетів клієнтів. Основними причинами наведеного є:

- недостатнє технічне забезпечення та відсутність мережі Інтернет у розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, особливо розпорядників коштів місцевих бюджетів;
- незадовільна динаміка отримання розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів електронних цифрових підписів в акредитованих центрах сертифікації ключів;
- необхідність вдосконалення функціональних можливостей системи АС «Є-Звітність», яка знаходиться в дослідно-промисловій експлуатації, в частині підтримки електронних цифрових підписів усіх акредитованих центрів сертифікації ключів України [4].

Останнім кроком плану заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі є адаптація та запровадження Плану рахунків в обліковій системі Казначейства.

Реформування системи обліку дозволяє створити єдині правила ведення і складання фінансової звітності, удосконалити систему фінансового контролю, ефективно використовувати фінансові ресурси та впровадити національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності на основі загальноприйнятих міжнародних стандартів.

Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі та поступове запровадження в дію НП(С)БОДС значно наближують розкриття інформації у вітчизняній фінансовій звітності суб'єктів державного сектору до вимог міжнародних стандартів. Але вітчизняні реалії вимагають подальшої гармонізації бухгалтерського обліку у державному секторі з міжнародними стандартами, а також впровадження вітчизняних норм з врахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності бюджетних установ (медицина, освіта, науково-дослідні інститути тощо).

Крім цього, у практикуючих бухгалтерів залишається багато питань, на які складно знайти відповіді, а іноді і взагалі неможливо. Тому будемо чекати подальших роз'яснень, рекомендацій та вказівок Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України тощо.

### **Список використаної літератури**

1. Фаріон А. І. Модернізація бухгалтерського обліку в державному секторі України: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Фаріон Антоніна Іванівна. – Київ, 2011. – 246 с.
2. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. № 34. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-п>.
3. План заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016-2018 роки [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 28.11.2016 р. № 1038. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mf16074?an=1>.
4. До відома розпорядників та одержувачів коштів державного та місцевого бюджетів [Електронний ресурс]: офіц. веб-сайт Державної казначейської служби України: Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/396404>.

*Артеменко Н.В.*  
*старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку*  
*Національний технічний університет*  
*«Харківський політехнічний інститут»*  
*м. Харків*  
*E-mail: artemenko-nv@ukr.net*

## **АМОРТИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ**

У сучасному суспільстві успішне функціонування економіки не обмежується використанням предметів матеріального світу — засобів та знарядь праці. Сучасні підприємства та установи дедалі частіше використовують у діяльності, у т.ч. і для отримання прибутку (доходу), об'єкти, що не мають матеріальної форми. Причому ці об'єкти можуть використовуватися одноразово під час кожного процесу діяльності, короткий (менше року) або триваліший час.

Нематеріальні активи – активи, що не мають фізичної та/або матеріальної форми незалежно від вартості й використовуються установою в процесі виконання основних функцій більше одного року.

До складу цих активів належать авторські та суміжні права:

- права на літературні твори;
- права на музичні твори;
- програми для електронно-обчислювальних машин;
- бази даних тощо;
- інші нематеріальні активи.

Інші нематеріальні активи охоплюють:

1) права користування природними ресурсами – право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо;

2) права користування майном – право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо;

3) права на знаки для товарів і послуг – товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо;

4) права на об'єкти промислової власності – право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо;

5) гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних активів;

б) інші нематеріальні активи – право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо.

Дослідженню актуальних питань обліку і нарахування зносу в бюджетних установах приділяли увагу такі вітчизняні вчені та практики як Атамас П.Й., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Голов С.Ф., Джога Р.Т., Жук В.М., В.О. Касьянова, Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Кузьмінський А.М., Лінник В.Г., Лень В.С., Ловінська Л.Г., Петрик О.А., Осадчий Ю.І., Саблук П.Т., Садовська І.Б., Сопко В.В., Сук Л.К., Чумаченко М.Г., Чечуліна О.О., Швець В.Г., Шевченко С.О. та інші.

Нематеріальні активи характеризуються наступними ознаками:

- є немонетарними активами;
- не мають матеріальної форми;
- можуть бути ідентифіковані;
- утримуються підприємством з метою використання більше одного року.

Для правильного тлумачення поняття нематеріальних активів нагадаємо, що монетарні активи - це грошові кошти, а також інші активи, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей. Всі інші активи є немонетарними.

Нематеріальний актив є ідентифікованим.

Ідентифікований актив – це придбаний актив, який на дату придбання відповідає певним критеріям, а саме:

- оцінка активу може бути достовірно визначена;

- у майбутньому при його використанні очікується отримання економічних вигод, тобто це потенціал, який може сприяти надходженню на підприємство (прямо або опосередковано) грошових коштів та їх еквівалентів.

Можливість ідентифікації означає, що актив можна відокремити від підприємства. Тобто щодо конкретного об'єкта нематеріальних активів повинна існувати можливість вилучення його із сукупного майна, що обліковується на балансі підприємства, відокремлення його від інших активів і розпорядження ним.

Нематеріальні активи для взяття на облік повинні бути повинні бути закінченими та засвідченими відповідними документами (патентом, сертифікатом, ліцензією тощо) у порядку, встановленому чинним законодавством України [2].

Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується.

Нематеріальний актив підлягає амортизації, коли має визначений строк корисного використання (експлуатації).

Нематеріальний актив з невизначеним строком корисного використання (експлуатації) не амортизується.

Нарахування амортизації нематеріальних активів (крім права постійного користування земельною ділянкою) здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється суб'єктом державного сектору при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс). Амортизація не нараховується на нематеріальні активи, доступ до яких обмежений у зв'язку з тим, що вони перебувають на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції.

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) нематеріального активу слід ураховувати:

- моральний знос (амортизацію), що передбачається;

- залежність строку корисного використання нематеріального активу від строку корисного використання інших активів суб'єкта державного сектору;

- очікуване використання нематеріального активу з урахуванням морального зносу (амортизації);
- строки корисного використання (експлуатації) подібних нематеріальних активів;
- правові або інші обмеження щодо строку корисного використання (експлуатації) нематеріального активу.

Строк корисного використання нематеріального активу переглядається в кінці звітного року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни умов отримання майбутніх економічних вигід. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання в кінці кожного року також оцінюються на наявність ознак невизначеності обмеження строку їх корисного використання, та за відсутності таких ознак суб'єктом державного сектору встановлюється строк корисного використання таких нематеріальних активів.

Амортизація нематеріального активу нараховується виходячи з нового строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

Вартість нематеріального активу з визначеним строком корисного використання (експлуатації) розподіляється на систематичній основі протягом строку його корисного використання (експлуатації) шляхом нарахування амортизації на дату балансу. За рішенням керівника суб'єкта державного сектору у розпорядчому документі про облікову політику може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу.

Амортизацію нематеріальних активів суб'єкти державного сектору нараховують із застосуванням прямолінійного методу.

Під час розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля, крім випадків:

- коли існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;
- коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці

строку корисного використання цього об'єкта.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив уведено в господарський оборот.

Суму нарахованої амортизації суб'єкт державного сектору відображає збільшенням суми накопиченої амортизації нематеріальних активів та витрат.

Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

При вибутті нематеріальних активів суб'єкт державного сектору нараховує амортизацію в місяці їх вибуття [1].

### **Список використаної літератури**

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 25 листопада 2014 року № 1163, від 23 липня 2015 року № 664.
2. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних установах: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 288 с.

***К.е.н. Безверхий К.В.***

***докторант кафедри обліку і оподаткування***

***ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені***

***Вадима Гетьмана»***

***м. Київ***

***E-mail: kosticbv@ukr.net***

### **ФУНКЦІЇ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Виокремлення функцій інтегрованої звітності на даний час не знайшло відображення в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Разом з тим пропонується розглянути функції звітності (табл. 1), які виділяють

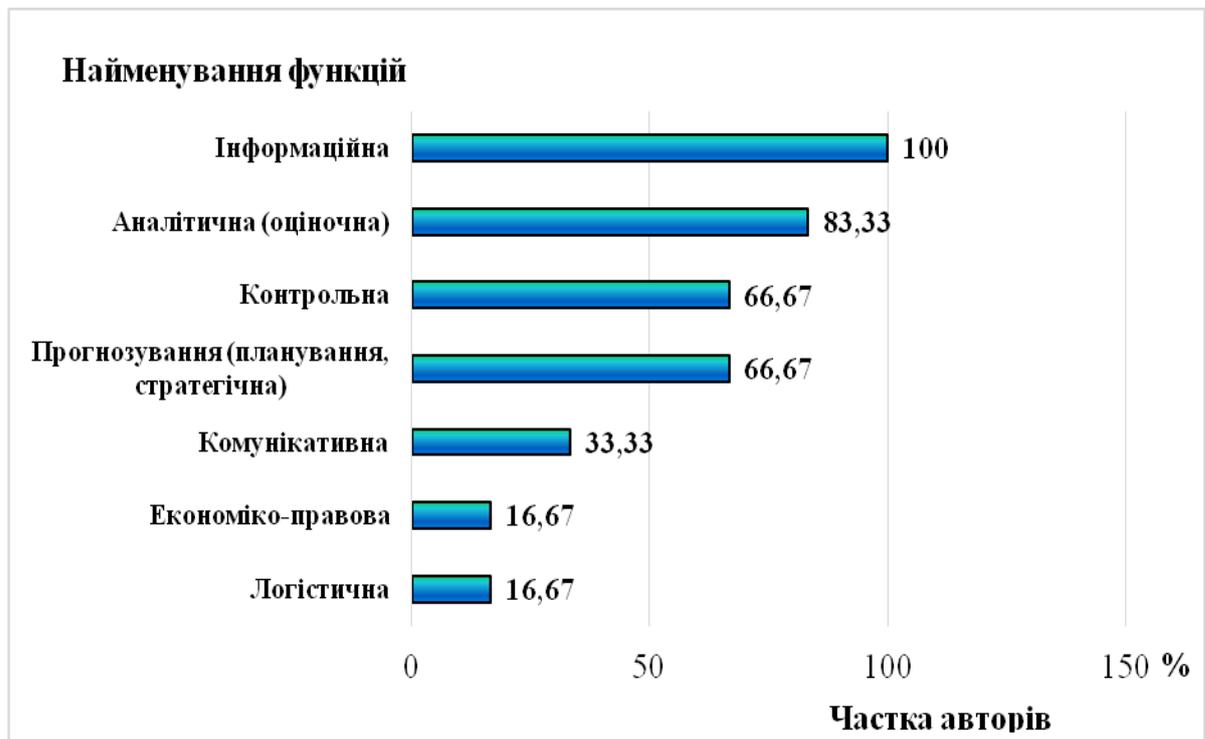
окремі автори і використовуючи метод аналогії запропонувати функції інтегрованої звітності підприємства.

Таблиця 1

Функції звітності у працях авторів

| № з/п | Найменування функцій                    | Автори                               |                                |                               |                           |                           |                           | Разом | Частка, % |
|-------|---|--------------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|-------|-----------|
|       |   | Голубєва Т.С., Колос І.В. [1, с. 28] | Кузьменко О.А. [2, с. 133-134] | Куприянова Л.М. [3, с. 20-21] | Нагірська К.Є. [4, с. 88] | Сверчкова О.Ф. [5, с. 32] | Семенішена Н.В. [6, с. 3] |       |           |
| 1     | Інформаційна                            | +                                    | +                              | +                             | +                         | +                         | +                         | 6     | 100       |
| 2     | Аналітична (оціночна)                   | -                                    | +                              | +                             | +                         | +                         | +                         | 5     | 83,33     |
| 3     | Контрольна                              | -                                    | +                              | +                             | +                         | +                         | -                         | 4     | 66,67     |
| 4     | Прогнозування (планування, стратегічна) | -                                    | +                              | +                             | +                         | +                         | -                         | 4     | 66,67     |
| 5     | Комунікативна                           | -                                    | -                              | -                             | +                         | -                         | +                         | 2     | 33,33     |
| 6     | Економіко-правова                       | -                                    | -                              | +                             | -                         | -                         | -                         | 1     | 16,67     |
| 7     | Логістична                              | -                                    | -                              | -                             | +                         | -                         | -                         | 1     | 16,67     |

Зокрема, найбільша частка авторів (більше 60 %) розглядає такі функції звітності: а) інформаційна; б) аналітична (оціночна); в) контрольна; г) прогнозування (планування, стратегічна) (рис. 1).



*Рис. 1. Функції звітності у вітчизняних наукових працях*

В усіх наукових працях серед функцій звітності виділяють таку функцію як інформаційна. Інформаційна функція є основоположною функцією інтегрованої звітності, що полягає в інформаційному забезпеченні всіх зацікавлених сторін (зовнішніх і внутрішніх) необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Аналітична (оціночна) функція звітності представлена у 83,33 % наукових працях (Кузьменко О.А., Куприянова Л.М., Нагірська К.Є., Свєрчкова О.Ф., Семенишена Н.В.). В інтегрованій звітності підприємства аналітична (оціночна) функція реалізується через інформаційне забезпечення аналізу (оцінки) фінансових базових та розрахункових показників, а також нефінансових показників.

Також вагома частка авторів – 66,67 % (Кузьменко О.А., Куприянова Л.М., Нагірська К.Є., Свєрчкова О.Ф.) до функцій звітності відносить контрольну та прогнозну функції. Контрольна функція інтегрованої звітності полягає в контролі та оцінці інформації про створення вартості для

ефективного управління капіталом (людським, природним, соціальним, інтелектуальним, промисловим, фінансовим тощо). Прогнозна функція інтегрованої звітності полягає у відображенні інформації в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах і реалізується за допомогою принципу стратегічного фокуса та орієнтації на майбутнє, який передбачений п. 3.4 Міжнародних основ інтегрованої звітності [7] (англ. – The International <IR> Framework) (далі – <IRF>).

В окремих працях (Нагірська К.Є. та Семенишена Н.В. – 33,33 %) до функцій звітності включають комунікативну функцію. Комунікативна функція інтегрованої звітності полягає в обміні інформацією із зацікавленими сторонами на основі прямого та зворотного зв'язку, що реалізується з дотриманням принципу взаємодії із зацікавленими сторонами, який передбачений <IRF>.

В одиничних випадках до функцій звітності відносять економіко-правову функцію (Куприянова Л.М. – 16,67 % авторів). Економіко-правова функція інтегрованої звітності полягає в тому, що інформація, яка наведена інтегрованої звітності розкривається відповідно до її економічної сутності, а не відповідно до юридичної форми.

Нагірська К.Є. (16,67 % авторів) до функцій звітності відносить логістичну функцію. Автор зазначає, що логістична функція – інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень [4, с. 84]. Варто заперечити існування логістичної функції звітності, яку пропонує К.Є. Нагірська, адже вона дублює інформаційну функцію звітності.

В результаті проведеного дослідження доведено, що функціями інтегрованої звітності є: 1) інформаційна; 2) аналітична (оціночна); 3) контрольна; 4) прогнозування; 5) комунікативна; 6) економіка-правова. Виділення вищенаведених функцій доповнить концептуальну основу інтегрованої звітності, що виведе її на якісно новий рівень.

## Список використаної літератури

1. Голубева Т.С., Колос И.В. Отчетность предприятия в системе стоимостно-ориентированого управления [Текст] / Т.С. Голубева, И.В. Колос // Счетоводство – наука, практика, независимост: Юбилейна международна научно-практическа конференция 90 години катедра «Счетоводство и анализ» 20 години Съюз на счетоводителите в България 20 април 2010г., УНСС. – София: университетско издателство «Стопанство», 2011. – С. 27-32.
2. Кузьменко О.А. Экономическая сущность и функции консолидированной отчетности жилищно-коммунальных предприятий // Транспортное дело России. – 2010. – №12. – С. 131 – 134.
3. Куприянова Л.М. Функции финансовой отчетности и их роль в развитии бизнеса // Общество: политика, экономика, право. – 2010. – № 3. –С. 19-25.
4. Нагірська К.Є. Наукова концепція управлінської звітності: системний підхід до побудови і розвитку / К.Є. Нагірська // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 1(56). – С. 78–86.
5. Сверчкова О.Ф. Методология формирования интеграционной системы индивидуальной отчетности коммерческой организации: автореф. дис. ... докт. экон. наук: 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / О.Ф. Сверчкова. – Шахты, 2012. – 44 с.
6. Семенишена Н.В. Комуникативна та інформаційно-аналітична функції бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.09 / Н. В. Семенишена. – Київ, 2008. – 20 с.
7. The International <IR> Framework [Electronic resource]. – Mode of access: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.

*Белехова І.М.  
студентка напряму підготовки «Облік і аудит»,  
к.е.н., доцент Єремян О.М.  
доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування  
Херсонський національний технічний університет  
м. Херсон  
E-mail: lumus033@gmail.com*

## **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

Діяльність виробничих підприємств пов'язана з виготовленням та подальшою реалізацією готової продукції. Вона є об'єктом ведення бухгалтерського обліку та засобом отримання доходу, частина якого поповнює бюджет, а решта, дає змогу продовжувати виробничо-господарську діяльність.

Облік готової продукції включає такий комплекс робіт, при виконанні яких забезпечується своєчасний і якісний облік виробництва, випуску та реалізації готових виробів не тільки в цілому за звітній період, але і за коротші проміжки часу, контроль за цілісністю і своєчасним відвантаженням готової продукції покупцям [6, с. 651].

Облік готової продукції здійснюється на основі первинних документів, таких як акти, накладні, відомості випуску продукції; документи, що засвідчують якість. З впровадженням автоматизованої системи обліку на багатьох виробничих підприємствах прийнято вести облік реалізації готової продукції без застосування узагальнюючих документів. Виняток становить формування оборотно-сальдової відомості за рахунком 26 «Готова продукція», яка характеризує інформацію щодо оборотів і залишків готової продукції. Однак, на думку багатьох авторів, цього недостатньо, тому доцільно на підставі первинних документів складати реєстри документів з реалізації готової продукції, які потрібно формувати за напрямками реалізації, видами продукції,

покупцями та замовниками. Щоденне заповнення таких реєстрів дасть змогу здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та динамікою їх змін, надходженням виручки.

Одне з актуальних питань обліку готової продукції пов'язане з визнанням доходів від реалізації продукції. Згідно П(С)БО 15, дохід визнається у разі наявності таких умов:

а) покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);

б) підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);

в) сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

г) є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Таким чином, нарахування доходу від реалізації готової продукції, товарів, робіт послуг відбувається у разі наявності вище перелічених умов, при цьому виникає дебіторська заборгованість. Це є проблемою, адже наявність дебіторської заборгованості є економічно не вигідною для підприємства, через неможливість використання даних коштів, для виготовлення і реалізації нової продукції [5].

Нарахований дохід у кінці звітного періоду буде списаний на фінансові результати, і порівнюватиметься з витратами понесеними для виготовлення продукції, з метою визначення прибутку чи збитку від здійсненої операційної діяльності. Але фактично ці кошти відсутні. Також дебіторська заборгованість може бути віднесена до складу сумнівної, тобто не буде впевненості про повернення частини чи повної суми цієї заборгованості.

Для вирішення цієї проблеми доцільно застосовувати у розрахунках із покупцями таких форм безготівкових розрахунків, які могли б надати впевненості на своєчасне надходження грошових коштів за продану покупцям продукцію. Найефективніше досягти цього можна з використанням

попередньої оплати готової продукції підприємства, а також акредитивної форми розрахунків. Такі форми розрахунків є найбільш безпечними та дозволяють унеможливити виникнення безнадійної дебіторської заборгованості.

Проблему підприємства з уже накопиченою дебіторською заборгованістю допоможе вирішити консультація з юридичних заходів, за допомогою яких здійснюються стягнення коштів з контрагента. У такому випадку слід звернутися до господарського суду, підготувавши документи, які необхідні для підготовки позовної заяви (договір, на підставі якого була здійснена поставка продукції, видаткові накладні або акти прийому-передачі, виписка з банківської установи по власному рахунку, яка підтверджує те, що гроші не надійшли на рахунок тощо). Позивач має право, крім основного боргу заявити до стягнення з боржника штрафні санкції – 3 % річних, інфляція, пеня, штраф.

Ще одним проблемним питанням в обліку готової продукції та процесі її реалізації є відмінності національної нормативної бази та міжнародної. Для аналізу спільних і відмінних рис між П(С)БО 9 та МСБО 2 проведена порівняльна характеристика, результати якої проілюстровано у таблиці 1.

Таким чином, П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають такі спільні моменти: визначення поняття «запаси»; методи оцінювання запасів при їх вибутті; оцінка запасів на дату балансу. Проте між П(С)БО та МСБО існують також і відмінності. МСБО допускають більшу кількість методів оцінки при вибутті, а також є різниця у оцінці продукції при виготовленні: а саме у переліку витрат, які не включаються до вартості запасів, а визнаються як витрати підприємства. Ці розбіжності обліку можна пояснити специфікою національної системи України. Зокрема, треба відмітити ще деякі відмінності між національними (П(С)БО 15 «Дохід») та міжнародними стандартами (МСБО 18 «Дохід») щодо доходів підприємства:

- на відміну від національних положень за МСБО при визнанні доходу враховується не лише юридична сутність господарських операцій (тобто не тільки перехід права власності), але й економічний зміст (ризика та переваги володіння). Зокрема, якщо за МСБО підприємство залишає за собою суттєвий ризик володіння, операція не розглядається як реалізація і дохід не визнається;

Порівняльна характеристика національних та міжнародних стандартів  
обліку готової продукції та її реалізації

| Критерій  | П(С)БО 9 [2]   | МСБО 2 [1]  |
|---|--|---|
| 1   | 2  | 3   |
| Оцінка готової продукції при виготовленні власними силами | За первісною вартістю якою визнається їх виробнича собівартість, визначена за П(С)БО 16 «Витрати» (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати) | За собівартістю, яка формується з всіх на переробку та інших витрат, понесених під час доставки продукції до її теперішнього місцезнаходження та приведення її у теперішній стан  |
| Оцінка на дату балансу                                    | Найменша з двох оцінок: первісна вартість або чиста вартість реалізації  | Чиста вартість реалізації   |
| Витрати, які не включається до собівартості               | Понаднормові витрати і нестачі, проценти за користування позиками, витрати на збут, загальногосподарські та інші подібні витрати   | Понаднормові суми відходів матеріалів, оплата праці або інші виробничі витрати, витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва, адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою продукції до теперішнього місця розташування та приведення її у теперішній стан, витрати на продаж |
| Оцінка при вибутті  | Оцінка здійснюється за одним з методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу                                   | Допускається метод стандартних витрат або метод роздрібних цін  |

- національні стандарти не регламентують критерії визнання доходу після доставки товарів покупцю. МСБО розглядає ситуації, коли визнання доходу в момент поставки товару необхідно відкласти;

- невідповідність положень П(С)БО до МСБО виникає, коли товари продані з гарантією. Визнання доходу відбувається в день продажу за П(С)БО, хоча існує ймовірність майбутніх витрат по гарантіям;

- окремі операції за МСБО розглядаються як фінансування діяльності підприємства, тоді як за П(С)БО – це звичайна реалізація, що передбачає отримання доходу [7].

Для вирішення вище наведених проблем необхідне використання у розрахунках із покупцями таких форм безготівкових розрахунків, які б гарантували своєчасне надходження грошових коштів за продану покупцям продукцію. Також для оперативного контролю за реалізацією слід застосовувати реєстри документів з реалізації готової продукції.

Безумовно, позитивними перевагами застосування міжнародних стандартів перед національними виступають узагальнення світової економічної практики в сфері бухгалтерського обліку, а також простота сприймання для користувачів фінансової інформації. Узгодження П(С)БО та МСБО сприяє полегшенню співпраці вітчизняних підприємств з іноземними партнерами.

### **Список використаної літератури**

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929\\_021](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_021).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246; зі змінами та доп.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. №290; зі змінами та доп.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України 31.12.1999р. № 318; зі змінами та доп.
5. Верига Ю.А. Фінансовий облік [текст]: навч. посіб. / Ю.А. Верига, Т.В. Гладких, М.М. Орищенко.– К.: « Центр учбової літератури», 2012. – 438 с.
6. Бухгалтерський облік та оподаткування: [навч. посібник] / за ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського]. – Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2008. – 1112 с.
7. Шипіна С.Б. Облікове відображення доходу від реалізації: відмінності МСФЗ (IAS) 18 «Виручка» та П(С)БО 15 «Дохід» / С.Б. Шипіна // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2012, №2(60). – С. 165-170.

*Бондаренко О.М.*

*асистент кафедри економічного аналізу та обліку*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: bond\_alexey@ukr.net*

## **БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА СТВОРЕННЯ ТА ПІДТРИМКУ ВЕБ-САЙТУ ПІДПРИЄМСТВА**

Під веб-сайтом розуміють сукупність веб-сторінок, які доступні у мережі Інтернет та об'єднані як за змістом, так і за навігацією під єдиним доменним ім'ям [1, с. 36].

В ході дослідження витрат на розробку веб-сайту можна зробити висновок, що веб-сайт є самостійним об'єктом авторського права. Як при розробці веб-сайту власними силами, так і у випадку створення його на

замовлення підприємство зазвичай прагне отримати виключні майнові авторські права на такий об'єкт чи на його основні компоненти. Переважно мова йде про виключні права на дизайн сайту; комп'ютерні програми, за допомогою яких він функціонує; створений контент.

Беручи до уваги вищесказане, з позиції П(С)БО, авторські права на веб-сайт можна розглядати як окремий об'єкт нематеріальних активів (НА) (п.5 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи») [2]. Такий самий підхід міститься і в МСФЗ. Власну веб-сторінку підприємства, яка є результатом розробки та застосовується для внутрішнього чи зовнішнього доступу, також визнають внутрішньо генерованим НА, на який розповсюджуються вимоги МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Необхідно зазначити, що при визнанні веб-сайту нематеріальним активом у якості альтернативного варіанту в обліку підприємства може з'явитися не один, а декілька нематеріальних активів. Тобто, воно може обліковувати окремі компоненти веб-сайту як окремі НА. Наприклад, можливе визнання окремими НА виключні майнові авторські права на дизайн сайту та на комп'ютерну програму. Рішення залежить від того, який обсяг прав інтелектуальної власності отримує підприємство в результаті розробки веб-сайту.

Витрати на розробку веб-сайту, строк очікуваного використання якого перевищує один рік, спочатку відображають по дебету субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». В періоді введення сайту в експлуатацію витрати списуються в дебет субрахунку 125 «Авторське право та суміжні з ним права».

Введення сайту в експлуатацію оформлюють Актом вводу в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма НА-1). В ньому вказують строк корисного використання, первісну вартість, дату вводу веб-сайту в господарський оборот та інше. Строк корисного використання веб-сайту слід зафіксувати в наказі при визнанні такого об'єкту активом. На підставі Акту

типової форми НА-1 в бухгалтерії відкривають на об'єкт Інвентарну картку за типовою формою НА-2.

Створений веб-сайт підприємства підлягає амортизації за правилами, які передбачені пп. 25-31 П(С)БО 8. При цьому методи амортизації застосовують ті ж самі, що і для амортизації основних засобів.

Витрати на підтримку веб-сайту, такі як продовження права на використання домену, доцільно включати до витрат на збут (дебет рахунка 93). Якщо ж домен продовжують на строк, що перевищує звітний період, вартість послуги необхідно відобразити на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а далі списувати на витрати поступово (щомісячно чи щоквартально). Послуги хостингу (послуга по фізичному розміщенню сайту на сервері провайдера) є витратами на підтримку сайту в належному до використання стану, і також включається до витрат на збут. До цих же витрат можна віднести і витрати на просування сайту: пошукову оптимізацію, рекламу сайту та інше. Надання усіх перелічених послуг повинно підтверджуватися відповідними первинними документами (актами).

Розглянемо відображення операцій зі створення веб-сайту на прикладі. Підприємство придбало у юридичної особи-резидента на умовах попередньої оплати послуги з розробки веб-сайту інтернет-магазину по реалізації побутової техніки вартістю 120 000 грн, в т.ч. ПДВ – 20 000 грн. В результаті воно отримало виключні майнові права на дизайн, програмне забезпечення та контент. Витрати на послуги з оптимізації сайту до введення його у господарський оборот склали 18 000 грн, в т.ч. ПДВ – 3 000 грн. Вартість реєстрації доменного імені – 840 грн, в т.ч. ПДВ – 140 грн. Наперед сплачена вартість послуг хостингу на рік – 1 440 грн, в т.ч. ПДВ – 240 грн. Бухгалтерський облік наведених операцій представлено в таблиці 1.

Таким чином, первісна вартість створеного веб-сайту складе 115 700 грн, що і було відображено за дебетом субрахунку 125 «Авторські та суміжні з ним права».

## Відображення в бухгалтерському обліку витрат на створення веб-сайту

| Зміст операції   | Дебет | Кредит | Сума,<br>грн |
|--|-------|--------|--------------|
| 1. Перерахована попередня оплата за послуги з розробки веб-сайту   | 371   | 311    | 120 000      |
| 2. Відображено податковий кредит   | 641   | 644    | 20 000       |
| 3. Отримані послуги з розробки веб-сайту (підписано акт наданих послуг)  | 154   | 631    | 100 000      |
| 4. Списана сума ПДВ  | 644   | 631    | 20 000       |
| 5. Відображено залік заборгованостей   | 631   | 371    | 120 000      |
| 6. Сплачено за реєстрацію доменного імені  | 371   | 311    | 840          |
| 7. Відображено податковий кредит   | 641   | 644    | 140          |
| 8. Віднесені витрати з реєстрації доменного імені на первісну вартість НА  | 154   | 685    | 700          |
| 9. Списана сума ПДВ  | 644   | 685    | 140          |
| 10. Відображено залік заборгованостей  | 685   | 371    | 840          |
| 11. Отримані послуги з пошукової оптимізації веб-сайту до вводу його в експлуатацію (підписано акт наданих послуг) | 154   | 631    | 15 000       |
| 12. Відображено податковий кредит  | 641   | 631    | 3 000        |
| 13. Сплачені послуги з оптимізації веб-сайту   | 631   | 311    | 18 000       |
| 14. Введено веб-сайт в господарський оборот на підставі Акту типової форми № НА-1                                  | 125   | 154    | 115 700      |
| 15. Перерахована попередня оплата за послуги хостингу  | 371   | 311    | 1 440        |
| 16. Відображено податковий кредит  | 641   | 644    | 240          |
| 17. Віднесено до витрат майбутніх періодів наперед сплачені послуги хостингу                                       | 39    | 631    | 1 200        |
| 18. Включена в витрати квартальна вартість послуг з хостингу на підставі акту постачальника послуг                 | 93    | 39     | 300          |
| 19. Списана сума ПДВ   | 644   | 631    | 60           |
| 20. Відображено залік заборгованостей  | 631   | 371    | 360          |

## Список використаної літератури

- Петрович І. Веб-сайт інтернет-магазину: бухоблік витрат на створення та обслуговування // Все про бухгалтерський облік. – 2017. – № 99 (Спецвипуск № 431 від 27.10.2017 р.). – С. 36-41.
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затв. наказом Міністерства фінансів від 18.10.1999р. № 242.

3. Рета М.В. Інформаційне забезпечення процесу управління: обліково-аналітичний аспект / М.В. Рета // Розвиток і становлення обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою за роки незалежності України: тези доп. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 12-13 травня 2016 р. – Дніпропетровськ: ННІЕ, 2016. – С. 115-117.
4. Стригуль Л.С. Перспективні напрямки вдосконалення інформаційних систем обліку / Л.С. Стригуль, В.П. Остапенко // Тези доп. 21-ї Міжнародної науково-практичної конференції "Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я" (MicroCAD–2013), 29-31 травня 2013 р. / ред. Л.Л. Товажнянський. – Харків: НТУ "ХПІ", 2013. – С. 212.

*Д.е.н., професор Брадул О.М.  
професор кафедри обліку, оподаткування, публічного  
управління та адміністрування  
ДВНЗ «Криворізький національний університет»  
м. Кривий Ріг  
E-mail: i\_i\_i\_p@mail.ru*

## **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ КОРПОРАЦІЙ**

Аналіз проведених вітчизняних досліджень у сфері корпоративного обліку та корпоративної звітності за період з 2000 р. до 2017 р. показав, що основні результати досліджень містять удосконалення бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств, розробки теоретичного, організаційного та методичного характеру щодо підходів побудови системи консолідованої звітності груп компаній, організації системи ресурсного потенціалу корпорацій, комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій

та багато іншого.

На відміну від традиційної бухгалтерської звітності вітчизняним корпораціям необхідна нова концепція бухгалтерської звітності, яка основана на вартості корпорації, що забезпечує інвесторів та інших користувачів широким спектром не тільки фактичної, а й прогнозованої фінансової та нефінансової інформації, яка адекватно могла б відбивати ефективність діяльності корпорації, полегшувати інвесторам прийняття рішень, збільшувати інвестиційну привабливість корпорації [1].

Варто погодитись і з думкою, що «... цілісна облікова система, що ґрунтується на традиційній методологічній основі, не може достатньо ефективно обслуговувати сучасну постіндустріальну (інтелектуальну) економіку, – методологія обліку увійшла у суперечність з реаліями економічного життя»[3]. Це стосується як бухгалтерського обліку традиційних облікових об'єктів (майна, зобов'язань, прибутків), так і вимог сучасних реалій щодо відображення у фінансовій звітності, на перший погляд, незвичних для обліку об'єктів – ділової репутації підприємства та інших видів інтелектуального капіталу, скритих і потенційних резервів тощо.

Сьогодні все частіше зустрічаються поняття «корпоративна звітність» та «інтегрована звітність».

Принципи підготовки корпоративної звітності нерозривно пов'язані з реалізацією місії, стратегії і цілей діяльності корпорації.

Високоякісна корпоративна звітність має ключове значення для підвищення прозорості, сприяння мобілізації національних і міжнародних інвестицій, створення здорового інвестиційного клімату, підвищення довіри інвесторів і зміцнення фінансової стабільності.

Основна мета інтегрованого звіту – пояснити постачальникам фінансового капіталу, як корпорація створює вартість протягом довгого часу. Інтегрований звіт корисний для всіх зацікавлених сторін, яким важлива здатність корпорації створювати вартість протягом довгого часу, включаючи співробітників, клієнтів, постачальників, бізнес-партнерів, місцеві спільноти,

законодавчі та регулятивні структури, що визначають державну політику.

Інтегрована звітність направлена на:

- підвищення якості інформації, доступної постачальникам фінансового капіталу, для забезпечення більш ефективного і продуктивного розподілу ресурсів;
- вироблення розгалуженого підходу до корпоративної звітності, яка б поєднувала в собі різні напрямки звітності та надавала інформацію щодо повного набору факторів, що мають істотний вплив на формування вартості корпорації в довгостроковій перспективі;
- посилення підзвітності та відповідальності щодо широкого різновиду капіталів (фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціально-репутаційного, природного) і поліпшення розуміння їх взаємозалежності;
- підтримку інтегрованого мислення, прийняття рішень і дій, зосереджених на створенні вартості в коротко-, середньо- і довгостроковому періоді [2].

Концепцію інтегрованої звітності підтримують більше 90 глобальних компаній і 50 інституційних інвесторів, що належать до Пілотної програми Міжнародної Ради з інтегрованої звітності. Серед учасників Danone, Deloitte, HSBC, KPMG, Microsoft, Coca-Cola, Unilever, Volvo та ін. В Україні питання формування інтегрованої звітності тільки починають обговорюватися вітчизняними фінансистами великих українських корпорацій, які мають перший досвід з формування звітності сталого розвитку завдяки залученню їхніх компаній у пілотні проекти формування такої звітності (Компанія «ДТЕК», Група Метінвест, ФПГ СКМ і Корпорація «Оболонь»).

Результати досліджень засвідчили, що в основі як корпоративної, так й інтегрованої звітності лежить концепція вартості корпорації, адже поряд з фінансовими показниками в них відображається інформація про нефінансові аспекти діяльності корпорації (статистичні, економічні, фінансові та соціальні

показники, стратегія корпорації, майбутні грошові потоки, вартість людського капіталу, стійкість бізнес-моделі), що формують дані про вартість корпорації в цілому.

Погоджуємось з позицією Девіда Філліпса, що в даний час корпорації не можуть дати повного уявлення про свою реальну вартість, використовуючи тільки традиційні методи звітності. Крім того, прийняті принципи корпоративної звітності не здатні задовольнити постійно мінливі вимоги фінансових аналітиків і інвесторів до інформації. Ці проблеми, на нашу думку, можуть бути вирішені шляхом розширення та формалізації інтегрованої звітності.

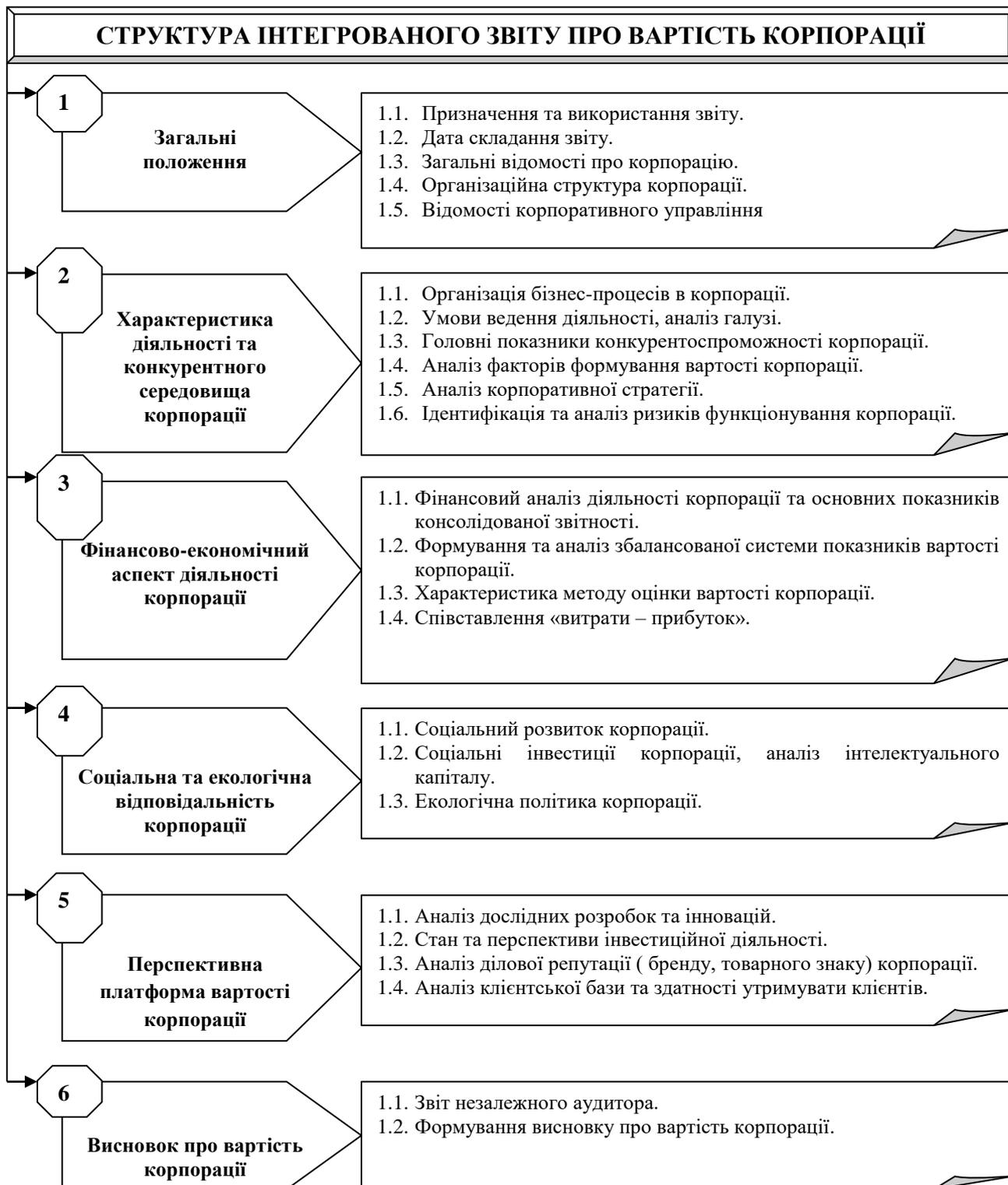
Розробка та затвердження стандартизованої форми Інтегрованого звіту про вартість корпорації (рис. 1) є одним з важливим завдань сьогодні, вирішення якого сприятиме наданню повної, правдивої та неупередженої інформації про вартість корпорації усім групам зацікавлених користувачів.

У звіті необхідно розкрити повну інформацію про корпорацію як суб'єкт господарської діяльності із зазначенням повного найменування, юридичної та фактичної адреси, телефонів та номеру факса, електронної адреси.

Оскільки корпорація – це об'єднання підприємств, то у звіті необхідно розкрити її організаційну структуру на дату складання звіту із зазначенням усіх підприємств-учасників корпорації, особливу увагу слід приділити питанню реструктуризації, якщо таке мало місце протягом звітного періоду.

Таким чином, інтегрований звіт про вартість корпорації, на нашу думку, є невід'ємним елементом корпоративного менеджменту, з іншого боку – це окремий вид звітності, який забезпечує достовірне і повне уявлення про економічний потенціал і тенденції розвитку корпорації.

Запропонована структура Інтегрованого звіту про вартість корпорації є основою для розробки Положення щодо порядку формування та узагальнення інформації про вартість корпорації, яке виступить регламентуючим документом питань структури, наповнення, складання та подання Інтегрованого звіту про вартість корпорації.



*Рис. 1. Запропонована структура  
Інтегрованого звіту про вартість корпорації*

## Список використаної літератури

1. Брадул О.М., Юнацький М.О. Основи облікової політики в розрізі приміток до фінансової звітності за МСФЗ / О.М. Брадул, М.О. Юнацький // ОБЛІК, ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ: наукові нотатки: міжнар. зб. наук. праць. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. – Вип. 3. – С. 52–57.
2. Корягін М.В. Теорія та методологія бухгалтерського обліку в системі формування вартості підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09 [Електронний ресурс] / Корягін Максим Вікторович. – К., 2013. – 183 с. – Режим доступу: <http://www.liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index>.
3. Яремко І.Й. Економічні категорії в методології обліку: монографія / І.Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с.

*К.е.н, доцент Брік С.В.*

*доцент кафедри економічного аналізу та обліку*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: svetsvb@gmail.com*

## КЛАСИФІКАЦІЯ ВІДПУСТОК ЗА МОЖЛИВІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ НЕВИКОРИСТАНИХ ДНІВ В НАСТУПНОМУ РОЦІ

Згідно нормам Закону України «Про відпустки» [1], всі відпустки можна умовно поділити на ті, невикористаними днями яких можна або ні скористатися в подальшому.

До перших потрібно віднести наступні:

1. Щорічна основна або додаткова відпустка – працівникам належить щорічна відпустка (основна, додаткові за шкідливо-важкі умови праці або

особливий характер праці) повної тривалості за повністю відпрацьований робочий рік. Право ж на щорічну додаткову відпустку за стаж виникає у держслужбовців і посадових осіб місцевого самоврядування при досягненні відповідного стажу служби. Разом із тим для усіх щорічних відпусток не передбачений строк давності, після якого працівник втрачає право на набуті дні цієї відпустки. Забороняється ненадання щорічних відпусток повної тривалості протягом двох років підряд, а також ненадання їх протягом робочого року особам віком до 18 років та працівникам, які мають право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами чи з особливим характером праці. Працівник, який набув право на щорічну відпустку і не скористався певними її днями, може використати накопичені дні щорічної відпустки у подальшому. При звільненні працівнику має бути виплачена грошова компенсація за усі невикористані дні щорічної відпустки, на які він набув право, працюючи у роботодавця;

2. Соціальна додаткова відпустка працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину — інваліда з дитинства підгрупи А І групи - надання цієї відпустки на дітей прив'язано до календарного року, в якому працівник працював. Тож якщо у працівника є право на цю відпустку, то за відповідний календарний рік у нього виникає право на цю відпустку тривалістю 10 або 17 календарних днів. При цьому законодавством не передбачено строку давності, після якого працівник втрачає можливість скористатися днями відпустки на дітей, на які він набув право. У разі звільнення працівника йому має бути виплачена грошова компенсація за всі невикористані дні соціальної відпустки на дітей, на які він набув право, працюючи у роботодавця.

Тепер розглянемо відпустки, невикористаними днями яких не можна скористатися в подальшому. До них належать наступні:

1. Відпустка без збереження заробітної плати - її надають за наявності певного статусу або обставин (інвалід, особа, яка одружується, тощо), за бажанням працівника в обов'язковому порядку, та/або через сімейні обставини чи з інших причин за заявою працівника, якщо працівник і роботодавець

дійшли згоди. Кількість днів відпустки «за свій рахунок» виділено на календарний рік. Вона віднесена до окремого виду відпусток й не включена до щорічних відпусток. Отже, правила надання щорічної відпустки на неї не поширюються. Тому якщо при настанні події або наявності статусу, які дають право на використання відпустки «за свій рахунок», працівник не скористався належними днями відпустки без збереження зарплати у поточному році, то невикористані дні цієї відпустки не переносяться на наступний. Якщо тривалість відпустки без збереження зарплати частково припала на поточний рік і частково — на наступний, то вважається, що усі дні цієї відпустки надані в рахунок поточного року;

2. Додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни - для її отримання достатньо, щоб працівник мав документально підтверджений статус учасника бойових дій або інваліда війни. Причому 14 календарних днів додаткової відпустки надається працівникам — учасникам бойових дій/інвалідам війни на календарний рік. Цей вид відпусток також не належить до виду щорічних. Тому якщо працівник не скористався належними йому днями «бойової» відпустки у поточному році, їх перенесення на наступний рік не допускається. «Бойова» відпустка, початок якої припадає на поточний рік, а закінчення — на наступний рік, як і попередня, вважається відпусткою, наданою за поточний рік;

3. «Чорнобильська» відпустка - працівникам, віднесеним до осіб 1 і 2 категорій постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, належить додаткова відпустка тривалістю 16 календарних днів. Така тривалість відпустки виділяється працівнику-чорнобильцю на календарний рік. Вона також не належить до виду щорічних відпусток. Тож, якщо працівник не скористається 16 календарними днями цієї відпустки у поточному році, то ці дні не переносяться на наступний.

У підсумку необхідно відмітити, що бухгалтерія, плануючи відпустки на наступний рік, повинна провести їх інвентаризацію та визначити, які з невикористаних днів потрібно перенести на наступний рік, а які – ні. Взагалі,

всі відпустки, що можна віднести до щорічних, можливо використовувати в подальшому, а ті, що не відносяться до щорічних – можливо лише використовувати в поточному році, без переносу на майбутнє.

### **Список використаної літератури**

1. Закону України «Про відпустки» від 15.11.96 р. № 504/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>.
2. Інвентаризація відпусток: які залишки забрати у 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/journals/ot/2017/december/issue-24/1/article-33083.html>.

*Владичин М.Б.*

*аспірант кафедри обліку і аудиту*

*к.е.н., доцент Струк Н.С.*

*доцент кафедри обліку і аудиту*

*Львівський національний університет імені І. Франка*

*м. Львів*

*E-mail: Marisha\_@i.ua*

## **ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ВИТРАТ ДЛЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Зовнішньоекономічна діяльність торговельних підприємств України є важливим напрямом фінансово-господарської діяльності як самого підприємства, так і учасників ринкових відносин. Вважаємо, що успіх торговельного підприємства на зовнішньому ринку засвідчує конкурентоспроможність його товарів чи послуг. Більше того, в умовах насичення внутрішнього ринку товарами (послугами), а також значного збільшення конкуренції, суб'єкти господарювання змушені шукати можливості

їх реалізації. Відтак процес планування зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств за допомогою методів управлінського обліку – потрібна умова для отримання стійких конкурентних переваг та засіб підвищення ефективності його діяльності, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Проблематикою застосування функції витрат при калькулюванні за змінними витратами займаються: Лень В.С., Пакуліна А.А., Скрипник М.І., Шовковий Ю.М., Юрченко Л.В. та інші. Усі одностайні в тому, що для здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності торговельними підприємствами, важливо використовувати функцію витрат, для того щоб правильно організувати послідовність дій процесу калькулювання за мінними витратами.

Для того щоб спланувати доходи потрібно провести калькулювання ціни товару. Найбільш доречним для цього є застосування методу калькулювання за змінними витратами, що дасть змогу проводити: демпінгову політику; розрахунок та вибір різноманітних комбінацій ціни на товар і обсягів його реалізації – важливим при плануванні прибутку торговельного підприємств, у зовнішньоекономічній діяльності [1, с. 267]. Оскільки визначення ціни на товар залежить від курсу іноземної валюти щодо національної, то це впливає й на величину попиту на товар. Тому розглянемо застосування методу калькулювання за змінними витратами у ПП «Укрриба» за таких умов: прогнозований обсяг закупівлі товарів від 7-8 тис. кг риби; ціна за кг 95-100 грн; сума загальних постійних витрат – 228000 грн, змінні витрати на одиницю товару 7 грн. У таблиці 1 розглянемо 6 варіантів встановлення ціни на товар.

Можливі варіанти встановлення ціни на товар у ПП «Укрриба», для отримання запланованого прибутку, пропонуємо здійснювати на основі визначення прогнозованих витрат, застосовуючи їх функцію.

Скористаємося методами вищої-нижчої точки, найменших квадратів та спрощеного статистичного аналізу, що дасть змогу обрати найрелевантнішу функцію витрат.

Можливі варіанти встановлення ціни на товар у ПП «Укрриба»  
для отримання запланованого прибутку\*

| Варіанти | Ціна товару, грн | Прогнозований обсяг продажу товару, тис. од. | Дохід від реалізації, тис. грн | Витрати, тис. грн |        |       | Прогнозований прибуток, тис. грн |
|----------|------------------|--|--------------------------------|-------------------|--------|-------|----------------------------------|
|          |                  |  |                                | Постійні          | Змінні | Повні |                                  |
| 1        | 100              | 7  | 700                            | 228               | 49     | 277   | 423                              |
| 2        | 99               | 7,2  | 712,8                          | 228               | 50,4   | 278,4 | 434,4                            |
| 3        | 98               | 7,4  | 725,2                          | 228               | 51,8   | 279,8 | 445,4                            |
| 4        | 97               | 7,6  | 737,2                          | 228               | 53,2   | 281,2 | 456                              |
| 5        | 96               | 7,8  | 748,8                          | 228               | 54,6   | 282,6 | 466,2                            |
| 6        | 95               | 8  | 760                            | 228               | 56     | 284   | 476                              |

\*Джерело: сформовано автором за даними ПП «Укрриба»

Відомо, що функція витрат дає змогу визначити взаємозв'язок між витратами з їх фактором, що дає змогу здійснити їх прогнозування для різних видів діяльності:

$$Y = a + b \times x, [2, \text{с.49}] \quad (1)$$

де,  $Y$  – повні витрати,  $a$  – постійні витрати,  $b$  – змінні на одиницю,  $x$  – обсяг продажу.

За даними табл. 1 представимо вихідні дані для обчислення функції витрат за методом вищої-нижчої точки (табл. 2).

Виходячи з даних табл. 2, постійні витрати становлять 228 тис. грн ( $284 - 8 \times 7$  або  $277 - 7 \times 7$ ), а змінні витрати 7 грн за 1 товару (7 : 1).

Таблиця 2

Вихідні дані ПП «Укрриба» для обчислення функції витрат  
за методом вищої-нижчої точки

| Результат спостережень   | Обсяг продажу товару, тис. од. | Повні витрати, тис. грн |
|--------------------------|--------------------------------|-------------------------|
| Найбільший обсяг продажу | 8                              | 284                     |
| Найменший обсяг продажу  | 7                              | 277                     |
| Різниця                  | 1                              | 7                       |

Джерело: сформовано автором за даними табл. 1

Отже функція витрат за методом вищої-нижчої точки матиме вигляд:

$$y = 228 + 7 \times x, \quad (2)$$

Функцію витрат можна розрахувати також за методом найменших квадратів. С.В. Ленъ та Ю.М. Шовковий стверджують, що треба «розрахувати елементи функції витрат  $a$  і  $b$  так, щоб сума квадратів відстані від усіх точок сукупності, що вивчається, до лінії регресії була найменшою». Для її визначення потрібно розв'язати систему рівнянь:

$$\begin{cases} \sum y_i = a \times n + b \times \sum x_i \\ \sum x_i y_i = a \times \sum x_i + b \times \sum x_i^2, [3, \text{с. 257}] \end{cases} \quad (3)$$

де,  $x$  – обсяг продажу товару;  $y$  – повні витрати;  $a$  – загальні постійні витрати;  $b$  – ставка змінних витрат на одиницю товару;  $n$  – можливі варіанти встановлення ціни на товари.

Вхідні дані з табл. 1 підставимо у систему для розрахунку рівняння, отримаємо:

$$1683 = 6 \times a + 44,9 \times b; 1230006 = 44,9 \times a + 336,65 \times b, \quad (4)$$

Розв'язавши систему рівнянь за допомогою програми «Excel» отримаємо значення  $a = 272,9$ ;  $b = 1,02$ , тому функція витрат матиме вигляд:

$$y = 272,9 + 1,02 \times x, \quad (5)$$

Наступним методом визначення функції витрат є спрощений статистичний аналіз, як зазначають В.В. Биба, О.В. Коба, Ю.Ю. Миронова він передбачає розподіл показників на дві групи, виходячи зі зростання значення  $x$ , та розрахунок постійних витрат на основі середніх значень  $x$  і  $y$  – методом визначення функцій витрат [4, с. 336]. Зокрема обчислення відбуваються за формулами:

$$a = (Y_0 X_1 - Y_1 X_0) : (X_1 - X_0), \quad (6)$$

$$b = (Y_0 - a) : X_0, [4, \text{с. 338}; 2, \text{с. 49}] \quad (7)$$

де,  $Y_0$  і  $Y_1$  – середні значення витрат у тис. грн.;  $X_0$  і  $X_1$  – середні значення обсягу продажу товарів у тис. од.

За вихідними даними для розрахунку методу спрощеного статистичного аналізу наведено в табл. 1, отримаємо, значення  $a = 225$ ,  $b = 7,4$ .

Без абзацу Функція витрат при застосуванні методу спрощеного статистичного аналізу матиме вигляд:

$$y = 225 + 7,4 \times x, \quad (8)$$

Проведені обчислення для визначення функції витрат дають змогу констатувати, що при застосуванні різних методів для її визначення, отримуємо різні результати. Отримані значення за методами вищої-нижчої точки, найменших квадратів та спрощеного статистичного аналізу зображено в таблиці 3.

Таблиця 3

Зведені дані ПП «Укрриба», отримані при визначенні функції витрат за різними методами\*

| № | Методи визначення функції витрат | Значення функції витрат     |
|---|----------------------------------|-----------------------------|
| 1 | Вищої-нижчої точки               | $y = 228 + 7 \times x$      |
| 2 | Найменших квадратів              | $y = 272,9 + 1,02 \times x$ |
| 3 | Спрощеного статистичного аналізу | $y = 225 + 7,4 \times x$    |

\*Джерело: сформовано автором

Отже для калькулювання ціни варто застосовувати функцію витрат, розраховану за методом вищої-нижчої точки, оскільки спостерігаємо найкращу узгодженість між розрахунковими та фактичними витратами при застосуванні такого методу. У процесі прийняття управлінських рішень щодо калькулювання ціни пропонуємо застосовувати такі критерії надійності: отримана функція витрат повинна бути економічно правдоподібною, адаптованою до умов зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств та містити взаємопов'язані незалежні змінні величини. Це дасть змогу торговельним підприємствам закріпити свої позиції як конкурентоспроможних суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності.

### **Список використаної літератури**

1. Скрипник М.І. Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ-костингу» / М.І. Скрипник // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010. - № 1 (16). – С. 263-272.
2. Пакуліна А.А. Обґрунтування системи управління витратами на сучасному будівельному підприємстві / А.А. Пакуліна, Л.В. Юрченко // «Молодий вчений». – 2015. - Ч. 2., № 5 (20). – С. 48-50.
3. Лень В.С. Застосування функції витрат у плануванні діяльності / В.С. Лень, Ю.М. Шовковий // Вісник Чернігівського державного технічного університету. – 2009. - № 38. - С. 255-264
4. Биба В. В. Оптимальний метод розподілу непрямих витрат на машинобудівному підприємстві / В.В. Биба, О.В. Коба, Ю.Ю. Миронова // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - №1 (175). - С. 332-339.

*Глуценко А.С.*

*студентка групи Зфін,*

*к.е.н. Зайцева Л.О.*

*старший викладач*

*Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка*

*м. Старобільськ*

*E-mail: mila280176@ukr.net*

### **УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК – СИСТЕМА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БАНКОМ**

В основі прибуткової діяльності кожного банку закладена ефективна система його управління. Традиційний підхід до управління фінансами банку, як правило, включає розгляд питань ліквідності, управління активами,

зобов'язаннями, ризиками та капіталом, але не завжди традиційні рішення зумовлюють підвищення ефективності банківської діяльності.

Головною метою керівництва банківських установ є необхідність створення ефективного механізму управління прибутковою діяльністю, при наявності ефективної інформаційної системи. Інформаційна система технологічно об'єднує всі підрозділи банку. Функціональна система створює інформаційний продукт з дотриманням принципу: «одноразове введення первинної інформації у систему та багаторазове використання вихідного інформаційного продукту у процесі управління». Цей продукт узагальнює результати діяльності, досягнуті підрозділами і банком загалом на підставі прийнятих управлінських рішень. Аналіз інформаційного продукту забезпечує оцінювання діяльності апарату управління на всіх рівнях. На підставі такої оцінки формується дієвий механізм відповідальності за результати діяльності кожного структурного підрозділу і банку загалом [2, с. 538]. Саме тому розв'язання конкретних проблем в управлінні банком вимагає побудови чіткої системи управлінського обліку. Управлінський облік включає елементи планування та прогнозування в поєднанні з аналізом фактичних показників фінансової звітності.

Система управлінського обліку в кожному банку унікальна, оскільки враховує специфіку його діяльності, дає можливість підвищити контрольованість і керованість управління, що сприятиме досягненню поставлених стратегічних, тактичних та оперативних цілей при врахуванні загального напрямку розвитку банку, стану фінансового обліку, аналізу, планування та контролю для впливу на об'єкти управління через взаємозв'язок функцій, які утворюють замкнутий цикл управління банком. Сучасні умови розвитку технологій підвищують роль інформації, особливо в банківській діяльності, оскільки ускладнюється система управління; запроваджуються нові банківські продукти та послуги; підвищуються обсяги інформації, для пошуку, оперативного аналізу, контролю й прийняття управлінських рішень. Отже,

склад елементів управлінського обліку може змінюватися в залежності від цілей управління, але будь-яка система управлінського обліку повинна базуватися на науково-обґрунтованій основі, що становлять наукові підходи, принципи, завдання та інструментарій[1, с. 38].

Управлінський облік покликаний надати інформацію про банк із середини. Для цього потрібно побачити, як працює не просто банк у цілому, а й окремі його елементи, тобто об'єкти управління, для оцінки їх ефективності для вибору найбільш перспективних для бізнесу та з метою оптимізації накладних витрат.

При організації управлінського обліку формують звітність за наступними видами діяльності банку:

- комерційна – діяльність, пов'язана із залученням та розміщенням коштів, наданням та отриманням послуг з обслуговування;
- торговельна – діяльність з придбання або створення активів і пасивів з метою їх продажу протягом короткого періоду та (або) з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань ціни або дилерської маржі, а також діяльність із хеджування (страхування від ризиків) торговельних операцій;
- діяльність з управління активами та пасивами для підтримання нормативного рівня ліквідності, оптимізації ризиків комерційної діяльності, їх хеджування, коригування до нормативних значень валютних позицій банку [2, с. 545].

Для підвищення ефективності управління ресурсами, аналізу прибутковості окремих підрозділів банку та видів діяльності, моніторингу ризиків, інформаційного забезпечення бюджетування створюються центри відповідальності, що є базовими структурним елементами загальної підсистеми управлінського обліку в банку.

Ведення обліку за центрами відповідальності дозволяє підвищити продуктивність праці керівника; організацію самоконтролю центрів;

запровадити гнучку систему стимулювання праці службовців та загалом удосконалити управління як банком, так і центрами відповідальності [3, с. 66].

Банк має використовувати стандартні для всіх структурних підрозділів методики, що сформовані на єдиній базі даних. Банки здійснюють управлінський облік централізовано службою управлінського обліку. Служба управлінського обліку забезпечує звірку даних управлінської звітності з відповідними даними бухгалтерського обліку, здійснює оцінку та моніторинг фінансових показників діяльності банку за об'єктами управління, та надає інформацію керівництву різних рівнів для прийняття рішень.

Отже, управлінський облік є невід'ємною частиною менеджменту і враховує всі особливості роботи та ресурси, розкриває економічні, технічні, фінансові можливості банку. Організація управлінського обліку в банку повинна передбачити можливість збору, вимірювання, реєстрації, накопичення, оброблення, узагальнення інформації, необхідної для оцінки доходів, витрат, прибутковості та ефективності операцій. Ведення управлінського обліку повинно сприяти якісним змінам у всій структурі та методах управління банку, що націлені на забезпечення стратегічного розвитку банківської діяльності.

### **Список використаної літератури**

1. Бартош О.М. Управлінський облік, як основа ефективної системи управління банком / О.М. Бартош // Фінансовий простір. - 2014. - № 1. - С. 36-42. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin\\_pr\\_2014\\_1\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2014_1_6).
2. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках: підручник. — К.: КНЕУ, 2008. — 816 с.
3. Управлінський облік у банках: навч. посіб. / за ред. Г.П. Табачук. — К.: УБС НБУ, 2007 — 178 с.

*Д.е.н., професор Давидюк Т.В.  
завідувач кафедри економічного аналізу та обліку,  
Безугла М.А.  
магістрант спеціальності «Облік і оподаткування»  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»  
м. Харків  
E-mail: daviduktw@ukr.net*

## **ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ В ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ, СКЛАДЕНИХ ЗА МСФЗ**

У зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів, розвитком міжнародного співробітництва та залученням іноземних інвестицій в економіку України необхідним є реформування системи обліку та її гармонізація з міжнародними стандартами. Згідно з міжнародною практикою звітність, сформована відповідно до МСФЗ, відрізняється високою інформативністю для користувача та забезпечує відкритість та прозорість показників фінансової звітності вітчизняних компаній.

МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Тому цінність МСФЗ важлива не тільки для зарубіжних, але й для національних інвесторів також.

Розрахунки доходів підприємства регламентуються П(С)БО 15 «Доходи» [1], а також IAS 18 «Доходи» [2]. Складність відповідності IAS (Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку) та IFRS (Міжнародні стандарти фінансової звітності) в українському обліку обумовлені складністю міжнародних стандартів, податковою орієнтацією традиційної облікової системи та небажанням деяких бухгалтерів використовувати деякі стандарти IAS та IFRS.

Порівнюючи основні положення цих стандартів можна сказати, що

структура МСФЗ 18 є значно ширшою, ніж П(С)БО 15 та існують також відмінності у змісті даних положень.

Згідно з МСФЗ 18, дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [2].

Що стосується П(С)БО 15 «Дохід», то поняття доходу як такого в ньому не розглядається. Але згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу [1].

Критерії визнання доходу збігаються за обома стандартами та передбачають ймовірне надходження економічних вигід. У МСФЗ 18 та П(С)БО 15 зазначено, що не визнаються доходами: суми податків і обов'язкових платежів, які підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів; суми надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітету. У П(С)БО 15 «Дохід» не визнаються також суми попередньої оплати праці, авансів у рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума завдатку або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором; надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Спільною рисою П(С)БО та МСФЗ «Дохід» є те, що як в національному, так і в міжнародному обліку дохід має оцінюватись за справедливою вартістю [2]. В МСФЗ 18 «Дохід» також зазначається, що справедлива вартість отриманої компенсації визначається шляхом дисконтування всіх майбутніх надходжень з використанням умовної ставки відсотка, яка буде найточніше визначена з двох наведених ставок: 1) домінуючої ставки на подібний інструмент емітента з подібною кредитною ставкою; 2) ставка відсотка, яка дисконтує номінальну суму компенсації інструменту до поточної грошової ціни реалізації продукції.

Отже, з вище проведеного порівняння можна зробити висновок, що П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» має досить значну кількість спільних рис. Однак, виявлено і ряд відмінностей: класифікація та обсяг висвітлення деяких питань є різними. Дані порівняння дають змогу зробити висновок, що в МСФЗ більш конкретизовано певні положення, але й національний стандарт містить моменти, які, зокрема, зумовлені національними особливостями обліку. Міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національної системи бухгалтерського обліку. Аналіз змісту національних положень свідчить про необхідність їх постійного розвитку та удосконалення відповідно до змін, що відбуваються в економіці країни.

Дані порівняння міжнародних і національних положень з обліку доходів і відображення їх у звітності дають змогу зробити висновок, що в МСФЗ більш конкретизовано ряд положень, але й національний стандарт містить моменти неповної визначеності та розмежованості доходів з наступним формальним перекрученням інформації при складанні фінансової звітності. Така ситуація обумовлена наслідком дії національних особливостей обліку.

### **Список використаної літератури**

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Текст]: наказ Міністерства фінансів України від 29.10.1999 р. №290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.zakon.nau.ua](http://www.zakon.nau.ua).
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності / Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art\\_id=92410&cat\\_id=92408](http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408).

*Данилова В.Є.*

*студентка,*

*к.е.н. Гільорме Т.В.*

*доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

*E-mail: vika-316@yandex.ua*

## **НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Недостатній рівень достовірної та своєчасної інформації, належної аналітичної обробки даних про факти здійснення операцій щодо переміщення, безпосереднього використання, технічного обслуговування, відновлення (ремонту) та поліпшення експлуатації основних засобів перешкоджає прийняттю ефективних управлінських рішень для забезпечення розвитку промислових підприємств.

В час, коли системи бухгалтерського обліку в Україні почали реформувати та приводити до відповідності з міжнародними стандартами, було введено в дію Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (надалі – П(С)БО) [1].

Відповідно до Міжнародних (стандартів) бухгалтерського обліку (надалі – М(С)БО 16) [2] та П(С)БО 7 [1] можна дати таке визначення основних засобів (надалі – ОЗ), – це матеріальні активи, які:

- наявні у підприємства для використання їх у власному виробництві або ж для постачання товарів та надання послуг, для адміністративних цілей, а також для здачі їх в оренду іншим фізичним та юридичним особам;
- очікуваний термін їх використання становить більше одного періоду.

Аналіз дослідження теорії та практики з питань обліку основних засобів показує, що основними завданнями обліку процесу експлуатації основних засобів є:

- формування інформації про наявний стан процесу експлуатації основних засобів за їхніми видами;

- підготовка і передача обґрунтованої, якісної й достовірної інформації щодо процесу експлуатації основних засобів для забезпечення своєчасності прийняття управлінських рішень;

- використання облікових даних для оцінки ефективності експлуатації основних засобів за допомогою методів економічного аналізу [3].

Необхідно також відокремити характерні риси використання основних засобів у процесі їхньої експлуатації як об'єкта бухгалтерського обліку:

- експлуатація основних засобів повинна приносити економічні вигоди;

- вартість основних засобів може бути достовірно визначена та повинна бути більшою від встановленого законодавчого обмеження;

- тривалість експлуатації повинна бути більшою від встановленої законодавчо (1 рік або операційних цикл);

- експлуатація у процесі виробництва або під час здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій підприємства;

- вартість у процесі експлуатації поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом, що в бухгалтерському обліку проявляється через нарахування амортизації [4].

Таким чином, потрібно пам'ятати, що внаслідок експлуатації основних засобів, вони фізично та морально зношуються, саме це зумовлює необхідність їх простого та розширеного відтворення (рис. 1).

При цьому процес експлуатації основних засобів слід розглядати як частину більш широкого постійно повторюваного в межах конкретного підприємства загального процесу їхнього відтворення. Слід також зазначити, що саме від ефективності процесу експлуатації залежить можливість подальшого відтворення основних засобів та виконання їхньої функції у виробничому процесі [5].

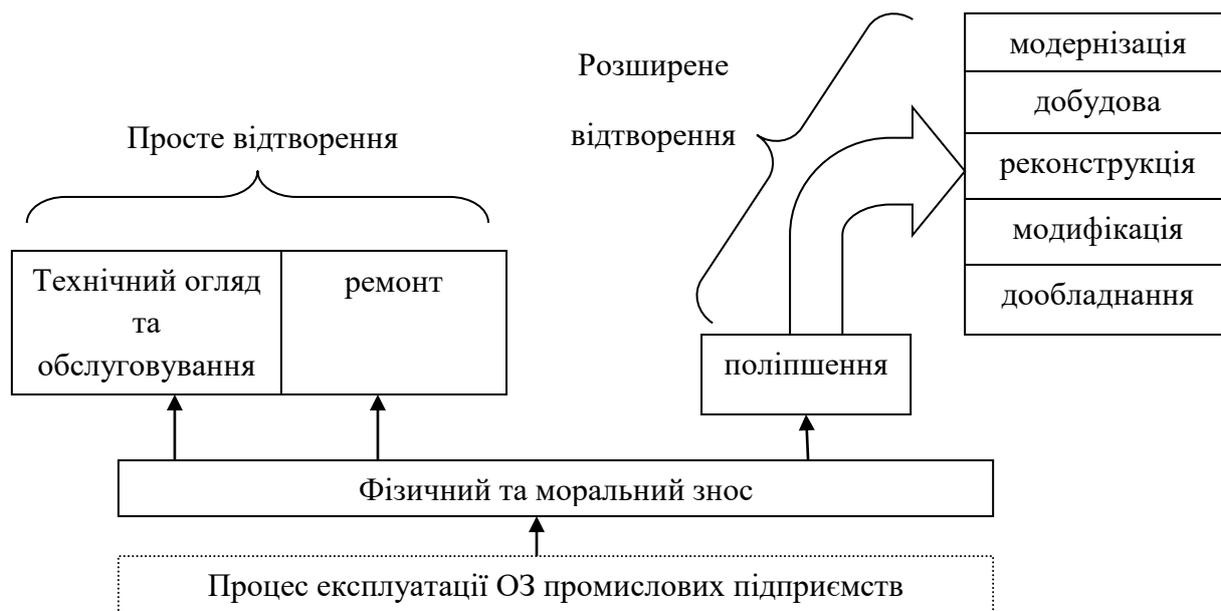


Рис. 1. Складові процесу експлуатації основних засобів як об'єкта обліку

Джерело: розроблено автором за даними [5]

За результатами дослідження можна зробити такі висновки.

1. Просте відтворення забезпечують ремонт, технічний огляд та обслуговування. Технічний огляд та обслуговування – це сукупність операцій, які може здійснювати підприємство для підтримання роботи об'єкта основних засобів під час його експлуатації за призначенням чи перебуванням на консервації. Витрати на його здійснення включаються до складу витрат звітного періоду. Ремонт – часткове відновлення основних засобів суб'єкта господарювання з метою підтримання їх у робочому стані. Витрати на його здійснення в основному також включаються до складу витрат звітного періоду, але можуть бути визнані капітальними інвестиціями [6].

2. Розширене відтворення забезпечується за рахунок поліпшення, яке в свою чергу включає в себе модернізацію, добудову, реконструкцію, модифікація та дообладнання та призводить до збільшення вартості об'єкта основних засобів, тобто витрати на поліпшення включають у первісну вартість об'єкта основних засобів [6].

На основі авторських досліджень на основі контент-аналізу побудовано класифікацію основних засобів у процесі їх експлуатації як основа

відображення в обліково-аналітичній системі. Класифікаційні ознаки основних засобів для цілей обліку надано у 8 групах: за призначенням, за джерелами надходження, за наявністю прав на об'єкти основних засобів, за характером експлуатації, для цілей нарахування амортизації, за використанням, за ступенем зносу, за формами використання основних засобів в процесі їх експлуатації. Дані класифікаційні ознаки основних засобів для промислових підприємств дозволяють визначити групи для прийняття релевантних управлінських рішень щодо оновлення цього виду ресурсів. За останні 15 років рівень зношеності основних засобів фактично подвоївся із 43,7 % у 2000 р. до 83,5 % у 2014 р. [7]. Це обумовлює створення ефективного організаційно-аналітичного забезпечення шляхом удосконалення організації обліку основних засобів, узгодженості між нормативно-правовими актами різних рівнів.

Отже, кожне існуюче підприємство незалежно від форми власності і виду своєї діяльності зобов'язане безперервно слідкувати за рухом основних виробничих засобів, за їх складом, станом та за ефективністю їх використання, оскільки ця інформація дозволить підприємству виявити шляхи для підвищення ефективності використання основних засобів, а крім цього, надає можливість вчасно виявити і виправити негативні відхилення, в іншому ж випадку, це може призвести до серйозних наслідків, які перешкоджатимуть успішній діяльності підприємства.

Існуюча облікова політика промислових підприємств не дозволяє формувати необхідну достовірну інформацію за кожним об'єктом основних засобів, що перебувають на технічному обслуговуванні та ремонті. Ми пропонуємо відкрити субрахунок 232 «Ремонтне господарство» до синтетичного рахунку 23 «Виробництво» та відповідних аналітичних рахунків у розрізі поточного, середнього, капітального та непланового (аварійного) ремонту виробничих основних засобів.

В обліковій системі резерв забезпечення ремонту і поліпшення основних засобів доцільно формувати на окремому рахунку. Зокрема, для цього можна використати вільний субрахунок 479 до синтетичного рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» із назвою «Забезпечення

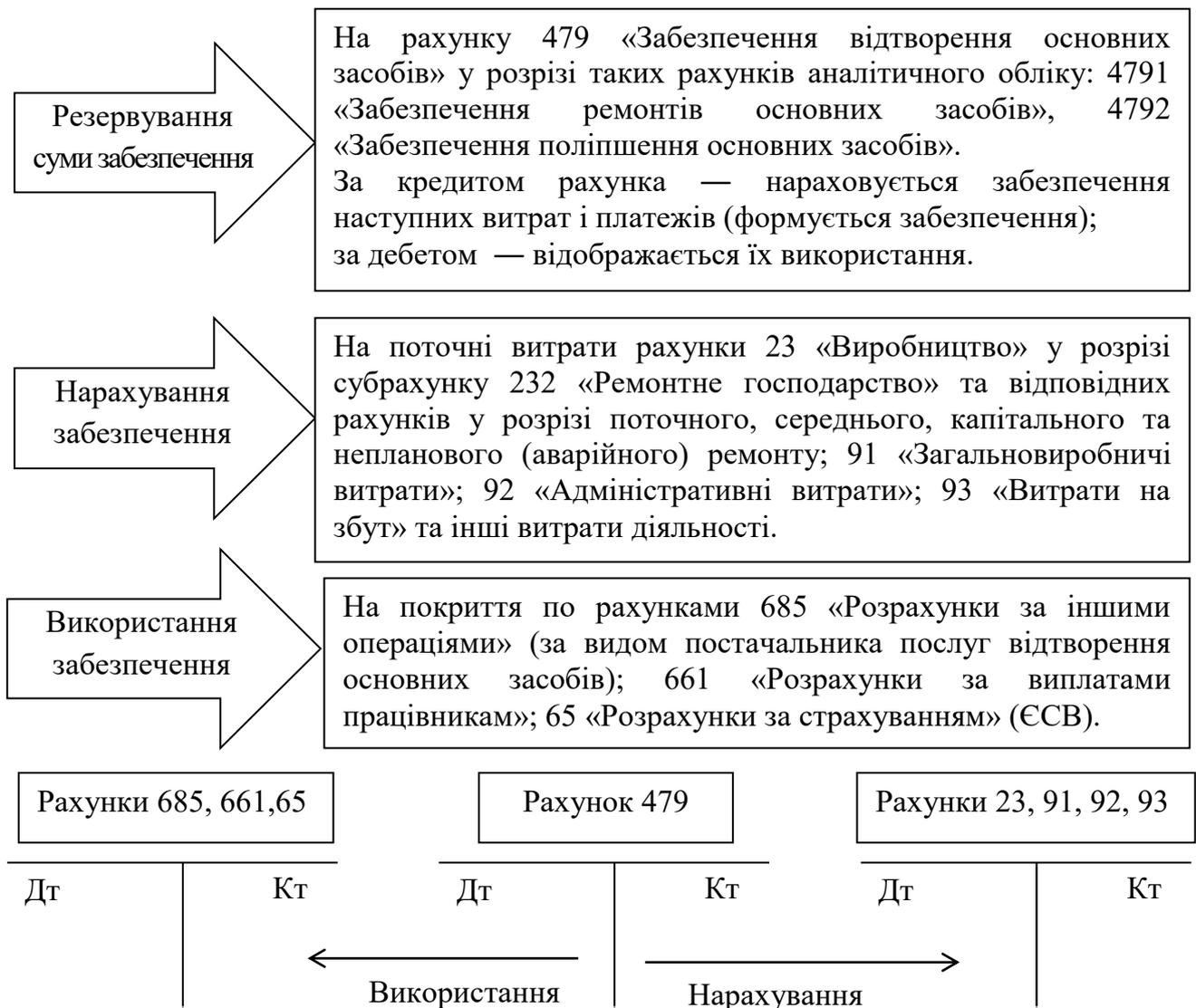
відтворення основних засобів» у розрізі наступних рахунків аналітичного обліку: 4791 «Забезпечення ремонтів основних засобів», 4792 «Забезпечення поліпшення основних засобів» [8]. На рис. 2 подано Технічну картку забезпечення ремонту і поліпшення основних засобів.

Дана методика уможливилює контроль за вартістю матеріальних ресурсів, які витрачені на ремонт, а також витрат на оплату праці працівників, зайнятих у таких роботах.

Слід відмітити, що у податкових розрахунках згідно з ПКУ витрати на ремонт, як поточний, так і капітальний, основних засобів (залежно від їх використання) можна віднести до складу загальновиробничих витрат (п. 138.10.1), адміністративних витрат, спрямованих на обслуговування та управління підприємством (п. 138.10.2) та до складу витрат на збут (п. 138.10.3) [9]. У той час як витрати на капітальний ремонт за діючою методикою, яка підтверджена практикою діяльності досліджуваних підприємств, і регламентується П(С)БО 7 [1].

Отже, можна констатувати факт наявності невідповідності у відображенні витрат на ремонт та поліпшення основних засобів на різних рахунках бухгалтерського обліку як для ведення податкового обліку, так і для ведення фінансового.

Для забезпечення інформаційних запитів користувачів облікової інформації необхідно здійснити удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку шляхом розробки типових відповідних форм, зокрема, Положення про ремонтну політику, що буде включати такі складники: підходи до проведення ремонту, контроль за дотриманням термінів ремонтних робіт, перелік ремонтних робіт та видів ремонтів, перевірка якості ремонтних робіт, програма дій при аварії основних засобів, склад витрат на ремонт, оцінка доцільності ремонту основних засобів, робочий план рахунків. Такий документ сприятиме узгодженню облікових процедур та операцій, які виникають у процесі експлуатації основних засобів. Крім цього, на наш погляд, необхідно здійснити зміни у первинних документах щодо обліку основних засобів з метою гармонізації фінансового та податкового обліку.



*Рис. 2. Технічна картка забезпечення ремонту і поліпшення основних засобів в обліку (авторська розробка)*

Так, Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів за формою ОЗ-2 не містить необхідної інформації щодо потреб податкового обліку: призначення основного засобу, витрати у податкових розрахунках (збільшення балансової вартості чи витрат поточного періоду), вибір методу амортизації тощо.

Отже, розглянуті проблеми обліку основних засобів є важливими і своєчасним. У разі їх вирішення значно підвищиться інформативність обліку й облікової політики щодо ремонту основних засобів на підприємстві, що, в свою

чергу, дасть можливість приймати ефективні управлінські рішення щодо оновлення основних засобів.

### **Список використаної літератури**

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-0>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929\\_014](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_014).
3. Ражановська А. В. Основні засоби: бухгалтерський та податковий облік: монографія / А. В. Ражановська. – К.: Управління розвитком, 2013. – 218 с.
4. Рзаєва Т.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. / Т.Г. Рзаєва. – Х.: ХНУ, 2003. – 198 с.
5. Бобровська В. Напрями вдосконалення системи обліку основних засобів: збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету / В. Бобровська. – Ч.: Економічні науки. – 2013. – С. 216–219. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znprchdtu\\_2013\\_34\(1\)\\_\\_44.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znprchdtu_2013_34(1)__44.pdf).
6. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту від 30.03.1998р. № 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98>.
7. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К. : НІСД, 2016. – 688 с.
8. Гільорме Т.В. Облік витрат з відтворення основних засобів на промисловому підприємстві / Т.В. Гільорме, В.Є Данилова // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 11. – С.11-13.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

*К.е.н., доцент Єрмолаєва М.В.  
доцент кафедри бухгалтерського обліку,  
Мойсієнко С.П.  
Полтавська державна аграрна академія  
м. Полтава  
E-mail: mvt0666@gmail.com*

## **КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ПІДПРИЄМСТВА**

Дебіторська заборгованість є складовою частиною активів підприємства і забезпечує його стабільну діяльність протягом року або операційного циклу. Слід зазначити, що не дивлячись на те, що Україна перейшла на застосування міжнародних стандартів обліку і звітності, визначення терміну «дебіторська заборгованість» вони не містять, а лише ідентифікують і узагальнюють ті позиції, які стосуються облікових аспектів розрахунків з дебіторами за різними напрямками. Методологічні засади відображення в обліку і звітності інформації про розрахунки з дебіторами регламентуються в Україні П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємстві на певну дату [1].

П(С)БО 10 класифікує дебіторську заборгованість за термінами погашення на довгострокову та поточну. Довгострокова дебіторська заборгованість поділяється на:

- заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду;
- довгострокові векселі одержані;
- іншу довгострокову дебіторську заборгованість [2].

Така заборгованість не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена у період, що перевищує 12 місяців з дати балансу.

До поточної дебіторської заборгованості відносять:

- дебіторську заборгованість покупців за товари, роботи, послуги;
- короткострокові векселі одержані;
- дебіторську заборгованість різних дебіторів;
- дебіторську заборгованість, яка виникає при розрахунках з бюджетом або фондами соціального страхування;
- сумнівна дебіторська заборгованість;
- безнадійна дебіторська заборгованість.

Така заборгованість виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена, як очікується, протягом 12 місяців з дати балансу.

В.Ю. Шип виділяє ще один вид дебіторської заборгованості, а саме дійсну, тобто, заборгованість, яка буде погашена дебіторами відповідно до умов договорів і стосовно якої немає будь-яких сумнівів її погашення [3]. На нашу думку під категорію «дійсна дебіторська заборгованість» попадають заборгованість по одержаним векселям, заборгованість покупців та різних дебіторів та заборгованість бюджету і фондів соціального страхування. Тобто, «дійсна дебіторська заборгованість» не є класифікаційною ознакою дебіторської заборгованості, а є складовою частиною поточної дебіторської заборгованості.

Згідно п. 5 П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума. Якщо поточна дебіторська заборгованість виникла за товари, роботи, послуги, то її можна визнати активом одночасно з визнанням доходу від реалізації. При цьому оцінка дебіторської заборгованості здійснюється за первісною вартістю [1].

При відображенні поточної дебіторської заборгованості у ф. № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) слід звернути увагу на облікову політику підприємства стосовно створення резерву сумнівних боргів. При цьому необхідно пам'ятати, що резерв сумнівних боргів створюється виключно

відносно дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги після аналізу термінів виникнення такої заборгованості і строків її погашення покупцями та замовниками. В разі прийняття рішення про створення резерву сумнівних боргів, у ф. № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги включається у підсумок за чистою вартістю реалізації.

На нашу думку, резерв сумнівних боргів можливо створювати також для окремих видів іншої поточної дебіторської заборгованості, зокрема по розрахунках за виданими авансами та розрахунках за претензіями. Це надасть підприємству можливість вирішувати питання погашення заборгованості постачальників.

### **Список використаної літератури**

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» № 237 від 08 жовт. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30 лист. 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/3283-instruktsiya-291.html>
3. Шип В.Ю. Дебіторська заборгованість: сутність та класифікація / В.Ю. Шип // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7469/1/.pdf>

*К.т.н., доцент Зелікман В.Д.  
завідувач кафедри обліку і аудиту,  
Сенченко А.М.  
магістрантка кафедри обліку і аудиту  
Національна металургійна академія України  
м. Дніпро  
E-mail: v.d.zelikman@gmail.com*

## **МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Інвестиційна діяльність має вирішальний вплив на життєдіяльність підприємства. Так, помилкові інвестиційні рішення (недооцінка необхідності виділення коштів на розширення, реконструкцію, придбання сучасного устаткування, вибір невдалих проектів тощо) можуть привести до витискання з ринку, загрожувати існуванню підприємства та ін.

При виборі рішення про інвестування необхідно аналізувати ситуацію, виходячи з необхідності й можливості інвестування, враховуючи свої сильні та слабкі сторони, ступень ризику та можливі випадковості, внутрішні та зовнішні фактори розвитку бізнесу.

Окремі рішення не повинні суперечити інвестиційній політиці, яка є частиною загальної фінансової політики щодо вибору та реалізації найвигідніших шляхів розширення і оновлення дуже важливим є формування методичних засад обліку інвестиційної діяльності.

Сучасна нормативно-правова база України містить велику кількість законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність, причому деякі положення одних суперечать положенням інших. Так, зокрема, згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» [1], інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, а згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] – це діяльність з придбання та реалізація тих необоротних

активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Очевидно, що ці два визначення суттєво відрізняються.

Об'єктами інвестиційної діяльності, згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» [1], виступають необоротні активи у вигляді основних засобів, нематеріальних активів, інші необоротні активи та фінансові інвестиції у вигляді акцій, облігацій, інвестиційних й депозитних сертифікати, інших цінних паперів, і таке трактування поняття об'єкта інвестиційної діяльності не суперечить НП(С)БО 1 [2].

Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності, згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» [1], можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, які приймають рішення про вкладення власних, позикових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Це не зовсім відповідає сутності інвестиційної діяльності за НП(С)БО 1 [2], згідно з яким суб'єктом інвестиційної діяльності виступає само підприємство.

В економічній теорії і на практиці з метою ведення обліку, аналізу і планування інвестиції класифікують за об'єктами вкладення, за рівнем ризику, за суб'єктами інвестування, за характером участі в інвестуванні, за періодом інвестування, за формами власності капіталу, що інвестується, та за іншими класифікаційними ознаками. Проте для цілей обліку найбільш важливими слід вважати класифікацію інвестицій:

а) в залежності від типу об'єктів інвестицій – капітальні (придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, окрім фінансових інвестицій) та фінансові (придбання акцій, облігацій, інвестиційних і депозитних сертифікати, інших цінних паперів);

б) в залежності від строку утримання та можливості реалізації – довгострокові (інвестиції на період, що перевищує один рік, і які не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент) та поточні (інвестиції на період, що не перевищує одного року, і які можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент).

Основні види інвестицій в залежності від вказаних класифікаційних ознак наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація інвестицій підприємства в залежності від типу об'єктів інвестицій та від строку утримання та можливості реалізації

| Вид інвестицій        | Період утримання                  |  |
|-----------------------|-----------------------------------|--|
|                       | Поточні інвестиції<br>(до 1 року) | Довгострокові інвестиції<br>(понад 1 рік)                    |
| Капітальні інвестиції | Не відносяться до інвестицій      | Нематеріальні активи   |
|                       |                                   | Основні засоби   |
|                       |                                   | Інші необоротні активи                                       |
| Фінансові інвестиції  | Поточні фінансові інвестиції      | Інвестиції пов'язаним сторонами за методом участі у капіталі |
|                       |                                   | Інші інвестиції пов'язаним сторонами                         |
|                       |                                   | Інші інвестиції непов'язаним сторонам                        |

Проте згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] інвестиційна діяльність включає в себе як придбання, так і реалізацію активів, які являють собою об'єкти інвестиційної діяльності. І, якщо для класифікації об'єктів інвестиційної діяльності немає принципової різниці, здійснюється їх придбання чи реалізація, то для оцінки вказаних об'єктів, а, отже, відображення в обліку результатів відповідних господарських операцій, напрям здійснення інвестиційної діяльності (придбання або реалізація) має вирішальне значення. Основні методи оцінки вартості різних типів об'єктів інвестиційної діяльності в залежності від напряму інвестиційної діяльності наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Методи оцінки вартості об'єктів інвестиційної діяльності

| Вид інвестиції        | Придбання                 | Продаж                 |
|-----------------------|---------------------------|------------------------|
| Капітальні інвестиції | За первісною вартістю     | За вартістю реалізації |
| Фінансові інвестиції  | За собівартістю придбання | За ринковою вартістю   |

Крім того, придбання та реалізація об'єктів інвестиційної діяльності дуже часто регламентуються різними законодавчо-нормативними документами, основні з яких наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Основні нормативні та регулюючі документи, які регламентують облік інвестиційної діяльності

| Тип об'єктів          | Придбання   | Продаж                |
|-----------------------|---|-----------------------|
| Капітальні інвестиції | НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]               |                       |
|                       | П(С)БО 7 «Основні засоби» [3]   |                       |
|                       | П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [4]                                   |                       |
|                       | П(С)БО 16 «Витрати» [5]   | П(С)БО 15 «Дохід» [6] |
|                       | Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [7] |                       |
|                       | План рахунків бухгалтерського обліку [8]                              |                       |
| Фінансові інвестиції  | НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]               |                       |
|                       | П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [9]                                  |                       |
|                       | П(С)БО 16 «Витрати» [5]   | П(С)БО 15 «Дохід» [6] |
|                       | П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [10]                               |                       |
|                       | Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [7] |                       |
|                       | План рахунків бухгалтерського обліку [8]                              |                       |

Однією з умов правильного здійснення бухгалтерського обліку є наявність і достовірність первинних документів, оскільки саме вони відображають факт здійснення господарських операцій. У таблиці 4 наведені основні первинні документи, що використовуються при здійсненні інвестиційної діяльності на підприємстві.

На підставі зазначених первинних документів здійснюються бухгалтерські записи у аналітичному та синтетичному обліку, від правильності яких залежить якість складання фінансової звітності.

## Документальне підтвердження інвестиційної діяльності

| Вид інвестиції        | Первинні документи  |  |
|-----------------------|---|--|
|                       | придбання   | продаж   |
| Капітальні інвестиції | договори;<br>видаткові касові ордери;<br>платіжні доручення вихідні;<br>виписки банку;<br>акти приймання виконаних підрядних робіт;<br>довідка про вартість виконаних підрядних робіт;<br>акти приймання обладнання:<br>прибуткові ордери;<br>податкові накладні;<br>бухгалтерські довідки;<br>товарно-транспортні накладні | договори;<br>прибуткові касові ордери;<br>платіжні доручення вхідні;<br>виписки банку;<br>акти приймання-передачі;<br>податкові накладні             |
| Фінансові інвестиції  | договори;<br>видаткові касові ордери;<br>платіжні доручення вихідні;<br>виписки банку;<br>бухгалтерські довідки;<br>виписки з реєстру цінних паперів  | договори;<br>прибуткові касові ордери;<br>платіжні доручення вхідні;<br>виписки банку;<br>бухгалтерські довідки;<br>виписки з реєстру цінних паперів |

Аналіз принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [11], принципів формування фінансової звітності [2] та наведених вище особливостей інвестиційної діяльності згідно вітчизняного законодавства [1, 2] дозволив виділити принципи обліку інвестиційної діяльності, до яких можна віднести: принцип обачності, принцип повного висвітлення

даних, принцип автономності, принцип послідовності, принцип безперервності, принцип нарахування та відповідність доходів і витрат, принцип превалювання сутності над формою, принцип історичної (фактичної) собівартості, принцип єдиного грошового вимірника та принцип періодичності.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження методичних засад обліку інвестиційної діяльності можуть бути сформовані удосконалені методичні підходи до її обліку, що, у свою чергу, має призвести до підвищення ефективності інвестиційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність» із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73, із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 №318 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
8. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/REG4185.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html).
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.04.2000 №91 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.
11. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

*К.е.н, доцент Зінченко О.В.  
доцент кафедри обліку і аудиту,  
Дідик Я.В.  
студентка спеціальності 071 «Облік і оподаткування»  
Київський національний університет технологій дизайну  
м Київ  
E-mail: Helena\_S2003@ukr.net*

## **ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Реформування економіки характеризується активізацією заходів у сфері бухгалтерського обліку, що підтверджується інтеграцією української економіки в загальносвітову економічну систему та вихід на міжнародні фінансові ринки. За ринкових умов зростає роль системи обліку як однієї зі складових загальної системи управління, сприяючи появі нових інструментів для його забезпечення.

За даних умов у суб'єктів господарювання зростає потреба у прозорій, оперативній, якісній інформації, яка формується на підставі методологічної бази обліку та звітності. У зв'язку з цим підприємствам потрібен єдиний внутрішній бухгалтерський документ, який встановлює способи ведення бухгалтерського обліку, формування звітності, що забезпечує відповідність діяльності підприємства вимогам законодавства, а саме, облікова політика.

Вагомий внесок у розвиток організаційних засад обліку та вирішення проблем формування усіх розділів та положень облікової політики зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Т.В. Барановська, В.І. Бачинський, П.С. Безруких, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, С.І. Головацька, О.М. Губачова, П.Є. Житний, М.В. Корягін, М.В. Кужельний, М.І. Кутер, П.О. Куцик, Л.Г. Ловінська, Л.Г. Медвідь, В.О. Озеран, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, С.В. Свірко, Т.В. Сльозко, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Т.М. Сторожук, Н.М. Ткаченко, В.Г. Швець, М.Т. Щирба, С.Р. Яцишин та інші. Проте, деякі питання проблеми є дискусійними і потребують дослідження. Доцільним є розгляд сутності

поняття «облікова політика», що має різні трактування серед науковців, та окремі теоретичні аспекти формування облікової політики вітчизняних підприємств.

Метою формування облікової політики є вибір найкращих методів і процедур ведення бухгалтерського обліку, що сприятимуть достовірному відображенню фінансового стану і результатів діяльності підприємства та підвищенню якості обліково-аналітичного інформаційного забезпечення. Оскільки кінцевим продуктом застосування облікової політики є складання і подання фінансової звітності, яка є основою облікової інформації, що виходить з системи бухгалтерського обліку.

Існування різних видів обліку покликано максимально задовольнити інтереси різних груп користувачів облікової інформації, що в свою чергу визначає особливості облікової політики.

Офіційно поняття «облікова політика» (accounting policy) у міжнародну практику обліку введено Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики» у 1975 р. Зокрема, відповідно до першої редакції Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики», облікова політика – це певні принципи, основи, домовленості, правила та практика, прийняті підприємством для складання та подання фінансових звітів.

Закон про бухгалтерський облік визначає облікову політику досить коротко: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [9].

Трактування поняття «облікова політика» як у МСФЗ, так і в українському законодавстві передбачає, що підприємство до початку звітного періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності. Це забезпечує однозначність тлумачення показників фінансової звітності та створює умови для здійснення фінансового

менеджменту. Тому, слід дослідити сутність поняття «облікова політика» в наукових працях різних вітчизняних та зарубіжних вчених (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність поняття «облікова політика» у різних літературних джерелах

| Автор            | Трактування поняття «облікова політика»   |
|------------------|---|
| Барановська Т.В. | Облікова політика підприємства має бути спрямована на розкриття творчих здібностей підприємців у підвищенні ефективності господарювання, впровадженні нових технологій для задоволення власних потреб і виконання зобов'язань перед державою [1, с. 11].  |
| Бутинець Ф.Ф.    | Облікова політика – це сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, які були обрані підприємством [2, с. 88].  |
| Дерій В.А.       | Під обліковою політикою слід розуміти офіційно затверджене на підприємстві надане державою йому право вибору, з урахуванням його цілей, специфіки діяльності підприємства та чинних правових актів, відповідних методик та форм, техніки ведення бухгалтерського обліку [5, с. 10]  |
| Житний П.Є.      | Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі [6, с. 20]. |
| Кулакова Н.Б.    | Облікова політика у всіх без виключення тлумаченнях слова «політика» основною характеристикою є цілеспрямованість, оформлена відповідним чином діяльність, заснована на встановленні методів та форм  |
| Пушкар М.С.      | Облікова політика – це конституція підприємства, яка передбачає права і обов'язки системи обліку з приводу формування інформаційних ресурсів для менеджерів [10, с. 10]   |
| Пантелейчук Л.Б. | Облікова політика – це сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого – складання звітності [8, с. 7]  |
| Сук П.Л.         | Облікова політика – це принципи і правила ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві [11, с. 2]   |

За даними таблиці 1, можна зазначити, що науковці трактують поняття «облікова політика» як сукупність принципів, основ, домовленостей, методів, процедур і форм ведення бухгалтерського обліку з метою складання і подання фінансової звітності.

Процес формування облікової політики регламентований чинними нормативно-правовими актами (табл. 2).

Її ефективність буде залежати від якості облікової інформації, на основі якої вона буде сформована та функціонуватиме, забезпечуючи ефективність системи управління підприємством у розрізі його стратегічного розвитку.

Важливість ефективного вибору облікової політики, насамперед, в тому, що облікова політика підприємства оформлюється відповідною організаційно-розпорядчою документацією. Діяльність підприємства має забезпечувати впорядкованість і відповідність бухгалтерського обліку з метою визначання окремих елементів облікової політики для прийняття рішень.

Загалом, можна свідчити, що облікова політика – це сукупність правил, прийомів та обліково-аналітичних процедур щодо відображення у системі бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності підприємств з метою забезпечення якісною обліково-аналітичної інформаційною базою систему управління.

Отже, облікова політика підприємства – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, але й вибір методики обліку, яка надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя в обліку (залежно від поставлених цілей). Іншими словами облікову політику в широкому розумінні можна визначити як управління обліком, а у вузькому - як сукупність способів ведення обліку.

## Нормативно-правове забезпечення облікової політики в Україні

| Рівень облікової політики     | Нормативно-правове забезпечення  | Інформація, що зазначається у нормативно-правовому акті   |
|-------------------------------|--|---|
| Міжнародна облікова політика  | МСБО 1 «Подання фінансової звітності»  | Визначає необхідність розкриття облікової політики у примітках до річної звітності  |
|                               | МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»   | Містить визначення поняття «облікові політики», метою цього стандарту є визначення критеріїв до обрання та змінювання облікових політик разом з обліковим підходом та розкриттям інформації про зміни в облікових політиках, зміни в облікових оцінках та виправлення помилок |
|                               | Решта міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку                              | Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій  |
| Міждержавна облікова політика | Директива 78/660/ЕЕС «Про річні рахунки певних типів компаній» від 25 липня 1978 р. (Четверта Директива) | Регламентує правила розкриття облікової політики у поясненнях до річного фінансового звіту  |
|                               | Директива 83/349/ЕЕС «Про консолідовані рахунки» від 13 червня 1983 р. (Сьома Директива)                 | Регламентує особливості формування та розкриття облікової політики у консолідованій звітності   |
| Державна облікова політика    | Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»                                | Містить визначення поняття «облікова політика», надає право підприємству самостійно формувати облікову політику   |
|                               | НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»  | Містить визначення поняття «облікова політика», визначає способи висвітлення облікової політики підприємства під час розкриття інформації у фінансовій звітності  |
|                               | П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»   | Визначає причини змін в обліковій політиці; порядок розкриття інформації у примітках до звітів у випадку зміни облікової політики   |
|                               | Решта положень (стандартів) бухгалтерського обліку   | Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій  |
|                               | План рахунків та Інструкція про його застосування  | Містить інформацію щодо можливих варіантів обліку витрат на підприємстві та періодичність закриття транзитних рахунків  |
|                               | Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України  | Містить основні елементи облікової політики, що мають бути зазначені у розпорядчому документі про облікову політику конкретного підприємства  |
|                               | Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства  | Містить інформацію про зміст розпорядчого документа про облікову політику, суб'єктів формування, випадки зміни облікової політики підприємства  |

Загалом, за результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

В існуючому сьогодні вигляді облікова політика це, з одного боку, сукупність способів ведення бухгалтерського обліку з метою складання та подання фінансової звітності, і в цьому значенні конкретизує його метод, але не має ніякого політичного навантаження. З іншого боку, регламентує спрямованість і зміст процедурних питань щодо організації бухгалтерського апарату, розробки посадових інструкцій, документального оформлення і порядку її затвердження.

У той час з кола її інтересів випадають проблемні питання, що мають важливе значення для розвитку системи управління загалом, і обліку зокрема. Вона практично обходить цілісну систему управління, складовою частиною якої є бухгалтерський облік, хоча його об'єкти є також об'єктами функцій планування, контролю, регулювання.

Бухгалтерський облік є однією з основних функцій загального процесу управління господарськими операціями, що відбуваються в основних сферах діяльності підприємства – інвестиційній, постачальницькій, виробничій, збутовій, – процесу, що об'єктивно існує і здійснюється стосовно кожної окремої сфери завдяки взаємозв'язку всіх функцій управління.

Але функції управління розосереджені в організаційно відокремлених відділах, діяльність яких дублює одне одного, а це призводить до її неузгодженості, до втрати підприємством ряду можливостей.

Саме ці ключові проблеми набувають актуальності, і мають стати предметом управлінської політики, стратегії підприємства, незалежно від того, як вона буде називатися – облікова, планова або інша. І всі її складові мають бути підпорядковані єдиній для всіх функцій меті – покращенню якості функціонування всієї системи управління на основі взаємопроникнення функцій та доцільного інтегрування управлінського персоналу різної функціональної спеціалізації, насамперед, з планування й обліку. Тоді і політика їх буде спільною з усіма впливаючи ми з цього позитивними наслідками.

## Список використаної літератури

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика: [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04]. / Т.В. Барановська. – К., 2005. – 21 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник для студ. вузів спец. 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
3. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються: [Електронний ресурс] / Л.М. Васільєва // Ефективна економіка, №6, 2013 – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
4. Давидов Г. М. Облікова політика. Навчальний посібник / за ред. Г. М. Давидова. - К.: Знання, 2010. - 479 с.
5. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: курс лекцій / В.А. Дерій. – Тернопіль: Джура, 2003. – 92 с.
6. Житний П. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №3. – С. 19 – 22.
7. Пантелійчук Л. Формування облікової політики – важливий етап роботи підприємства / Л. Пантелійчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №9. – С. 3 – 11.
8. Пархоменко В.М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: Плани рахунків: загальний та спрощений. Регістри бухгалтерського обліку / В.М. Пархоменко, П.П. Баранцев. – Луганськ: «Футура» ДСД «Лугань», 2001. – 464 с.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Пушкар М.С. Облікова політика і звітність: [навч. посібник]. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 141 с.
11. Сук П. Облікова політика підприємства / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – № 1. – С. 2-4.

*К.е.н. Золенко А.С.*  
*викладач кафедри державного управління,*  
*публічного адміністрування та регіональної економіки*  
*Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця*  
*м. Харків*  
*E-mail: alenazolenko@gmail.com*

## **ПЕРЕРОЗПОДІЛ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ В КОНТЕКСТІ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ**

Управління витратами на персонал є складним предметом дослідження, оскільки обумовлено значним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, які змушують керівництво постійно відстежувати і контролювати деталізовані процеси управління та коригувати їх у разі необхідності. За цих умов нагальним є розвиток положень щодо оптимізації витрат на персонал [1–3], які дозволяють приймати найбільш грамотні та зважені управлінські рішення, що спрямовані на забезпечення ефективного функціонування підприємства на основі результативного управління витратами на персонал. У зв'язку з цим, перерозподіл витрат на персонал з метою їх оптимізації є важливою складовою забезпечення ефективного менеджменту персоналу на підприємстві. Схема перерозподілу витрат на персонал на підприємстві із застосуванням лінійного програмування та розрахунку ефекту перерозподілу представлена на рисунку 1.

У першу чергу, для здійснення перерозподілу витрат на персонал слід виявити резерви оптимізації витрат на персонал та вивільнені кошти, які отримано внаслідок поліпшення процесів управління персоналом, необхідно розподілити за підсистемами управління, витрати яких впливають на чистий прибуток підприємства. Необхідно акцентувати увагу на тому, що крім базових обмежень, які зводяться до вимоги невід'ємних значень та загальному рівнянню складових цілому, враховано дані підготовчого етапу [1], тобто важливим є виділення певної суми витрат на ті підсистемі управління персоналом, які потребують розвитку.



Рис. 1. Схема перерозподілу витрат на персонал для підприємства

Необхідно акцентувати увагу на тому, що крім базових обмежень, які зводяться до вимоги невід’ємних значень та загальному рівнянню складових цілому, враховано дані підготовчого етапу [1], тобто важливим є виділення певної суми витрат на ті підсистемі управління персоналом, які потребують розвитку.

Головною задачею оптимізації стає такий розподіл витрат на персонал, який дозволить не тільки підвищити розмір чистого прибутку, але й буде сприяти розвитку підсистем управління персоналом з позиції витрат. У зв’язку з цим, враховуючи обмеження, за допомогою інструменту пошуку рішення у MS «Excel» [4] можна визначити оптимальний варіант, який враховуватиме не тільки прагнення керівництва до високих показників ефективного

функціонування підприємства, але й можливість розвитку підсистем управління витратами на персонал, які вимагають поліпшення. Крім цього, стає можливим отримати найбільш позитивні очікування керівництва щодо оптимізації.

В результаті проведеного лінійного програмування з використанням інструменту «Пошук рішення» у MS «Excel» стає можливим визначення найбільшого ефекту від перерозподілу витрат на персонал. Це дозволить спрямувати ці кошти на вирішення завдань оптимізації у новому звітному періоді, або на інші потреби підприємства.

Якщо проводити порівняння з альтернативним варіантом використання отриманого прибутку, тобто спрямувати ці кошти на підтримання та розвиток підсистем управління персоналом, які є нестабільними, можна стверджувати, що процес оптимізації витрат на персонал буде більш ефективним. Окрім цього, це буде свідчити про стратегічну спрямованість підприємства щодо його комплексного розвитку.

Таким чином, процедура оптимізації витрат на персонал з використанням лінійного програмування дозволить визначити найбільш вірогідний варіант перерозподілу коштів на персонал на підприємстві, який забезпечить не тільки високі показники ефективного функціонування підприємства, але й стабільний розвиток підсистем управління персоналом. Реалізація запропонованої схеми перерозподілу коштів на персонал дозволить обґрунтувати можливі шляхи для вивільнення коштів за допомогою впровадження заходів та розрахувати ефект від однієї гривні вивільнених коштів на персонал.

### **Список використаної літератури**

1. Гавкалова Н.Л. Процедура оптимізації витрат на персонал / Н.Л. Гавкалова, А.С. Криворучко // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 4 (35). – С. 156–161.
2. Данилова О. Оптимизация затрат на производственный персонал / О. Данилова, П. Вуколова // Кадровик плюс. – 2010. – № 6. – С. 44–52.

3. Клецова Н.В. Оптимізація витрат на персонал у сільськогосподарських підприємствах України / Н.В. Клецова // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings, (January 29, 2016). – Klaipeda : Baltija Publishing. – P. 179-182.
4. Наконечний С.І. Математичне програмування / С.І. Наконечний, С.С. Савіна. – К.: КНЕУ, 2005. – 452 с.

*К.е.н., доцент Ілляшенко К.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
Таврійський державний агротехнологічний університет  
м. Мелітополь  
E-mail: katerina.illyashenko@tsatu.edu.ua*

## **РОЗВИТОК ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА**

Сучасні інформаційні технології допомагають керувати процесами виготовлення, зберігання, реалізації та використання матеріальних ресурсів. Автоматизація складського обліку дозволила отримувати оперативну інформацію о наявності та русі запасів (товарів) незалежно від відстані розміщення складських приміщень [1].

Найбільш перспективним удосконаленням кількісного і якісного обліку земельних угідь є впровадження геоінформаційних систем (ГІС). ГІС – це сучасна комп'ютерна технологія, що дозволяє поєднати зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо).

Використання ГІС дозволяє підвищити ефективність використання сільгоспугідь, поліпшити контроль виконання агротехнічних процедур,

оптимізувати використання ресурсів, які задіяні в сільгоспвиробництві, а також поліпшити управлінський і фінансовий облік. Крім того, створення єдиного контрольного середовища забезпечить вірогідність і взаємозв'язок фінансової й управлінської звітності.

Актуальна база даних про поточний стан і історію сільськогосподарських угідь і посівів, а також точна територіальна прив'язка цих даних за допомогою систем глобального позиціонування, сприяє ефективному плануванню й проведенню агротехнічних заходів, забезпечує оперативний контроль дотримання технологій і моніторинг стану посівів. Звертання до єдиної бази даних здійснюється через мережу Інтернет, забезпечуючи централізоване зберігання й обробку інформації [2].

У торгівлі поширенню інформаційних технологій сприяє повсімісне впровадження штрихового кодування «QR» (Quick Response, у перекладі «швидкий відгук»). Це двомірний штрих-код, що надає інформацію для швидкого її розпізнавання за допомогою спеціального пристрою або камери на мобільному телефоні. Окрім швидкого оформлення купівлі-продажу товарів, ця система значно полегшує процес інвентаризації запасів (товарів) на складах.

Мета штрихового кодування інформації полягає у відбитті таких інформаційних властивостей товару, що забезпечують реальну можливість простежити за їхнім рухом до споживача, що пов'язано з підвищенням ефективності управління виробництвом.

Необхідність упровадження штрихових кодів продиктована надзвичайно великим обсягом постачань, тобто величезною кількістю товарів (найменувань), що тягне за собою практично некерований потік інформації, територіальною розкиданістю взаємозалежних організацій і підприємств, недостатньою інформацією про властивості товару на його упаковці й у супровідній документації, відсутністю в постачальників продукції достовірної і своєчасної інформації про надходження товару до покупця.

Використання штрихових кодів забезпечує діяльність різних виробників і споживачів на єдиному товарному ринку завдяки використанню єдиного коду

по всьому ланцюжку взаємозалежних партнерів, захист споживача від недобросовісності виробників або продавців продукції, керування потоками інформації щодо запиту й у реальному масштабі часу на основі ідентифікації будь-якого об'єкта, а також обмін інформацією як усередині організації, так і між організаціями за допомогою методів і засобів електронного обміну даними (ЕОД) [3].

Система штрихового кодування інформації являє собою сукупність виду штрихових кодів і технічних засобів нанесення на носії інформації, верифікації якості друку, зчитування з носіїв, а також попереднього опрацювання даних.

Ступінь реалізації телекомунікаційних технологій визначається використанням глобальної мережі Інтернет як інструмента організації єдиного інформаційного простору електронного бізнесу.

Важливим елементом електронного бізнесу є електронна комерція. Можна виділити наступні особливості електронної комерції, які виділяють її на тлі основних видів подібної діяльності [4].

Грошові розрахунки також змінюють свою традиційну форму. Зараз усі банківські операції повністю автоматизовані, користувачам доступні онлайн-полсуги. Платежі можна здійснювати за допомогою персональних комп'ютерів, терміналів або телефонів, які підключені до мережі. Все більш популярними стають розрахунки електронними коштами. Зараз існує багато платіжних систем (електронних кошків), які дозволяють проводити розрахунки поза банківською системою.

Так більшість операцій фіксується інформаційними системами на стадії здійснення і оперативно передається на обробку до автоматизованих систем обліку, що допомагає уникнути помилок.

Таким чином, інформаційна глобалізація вимагає розробки нових підходів до теоретичного, нормативно-правового та методичного забезпечення обліково-аналітичного процесу.

Більшість учених і практиків бухгалтерського обліку вважають, що перспектива розвитку бухгалтерського обліку полягає в наближенні до принципів, закріплених в Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ) [5]. На нашу думку, це найбільш актуальний підхід до проблеми у

даному часі. Європейська інтеграція буде вимагати гармонізації підходів до бухгалтерського обліку та звітності підприємств. Однак, не усі країни використовують МСФЗ. В умовах тотальної глобалізації це може спричинити незручності, навіть, перекручення даних.

Одним із напрямків удосконалення бухгалтерського обліку в умовах інформаційної глобалізації слід визнати послідовний розвиток теоретичних концепцій, за допомогою яких можливо оцінити як існуючі, так і технології обліку, які виникли недавно, й розробку на цій основі нормативно-правового та методичного забезпечення сучасного облікового процесу.

В умовах загальної інформаційної й економічної глобалізації відбувається трансформація не тільки форм, але й окремих концептуальних положень бухгалтерського обліку. Вона відбувається шляхом зміни окремих облікових практик, коректування звітних форм, появи нових об'єктів обліку та зміни нормативної бази. При цьому бухгалтерський облік ще необхідно вивести на новий рівень теорії й методології, використовуваних при вивченні світової глобальної системи.

### **Список використаної літератури**

1. Макуев Р. Современная глобализация: вызовы и трансформации [текст] / Р.Макуев. – Орел, 2006. – 215 с.
2. Применение ГИС для обеспечения технологии «точного земледелия» [электронный ресурс] // режим доступа: <http://www.gisinfo.ru/item/65.htm>.
3. Клименко Л. П. Метрологія, стандартизація та управління якістю / Л.П. Клименко, Л.В. Пізінцалі, Н.І. Александровська, В.Д. Євдокимов. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 348 с.
4. Каргина Л.А. Развитие электронных систем в предпринимательстве на основе протоколов Интернет / Л. А. Каргина // Маркетинг успеха. – 2009. – №3. – С.34-41.
5. Чайковская Л.А. Современные концепции бухгалтерского учета (теория и методология): монография /Л.А Чайковская. – М.: Бухгалтерский учет, 2007. – 240 с.

*К.е.н., доцент Ільницька-Гикавчук Г.Я.  
доцент кафедри туризму  
Національний університет «Львівська політехніка»  
м. Львів  
E-mail: Ilnytska81@gmail.com*

## **ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Облік оплати праці є важливою ділянкою облікової роботи всіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, розміру. Крім того, оплата праці перебуває в центрі уваги широкого кола заінтересованих осіб, а саме роботодавців, працівників, фіскальної служби, державних органів влади. Тому питання обліку оплати праці є актуальними і потребують дослідження.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють облік розрахунків з оплати праці є Закон України «Про оплату праці», Податковий кодекс, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», Закон України «Про відпустки», Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інші.

Згідно закону України «Про оплату праці» заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган сплачує працівникові за виконану ним роботу відповідно до трудового договору [1].

Державою регламентується мінімальний рівень заробітної плати працівників підприємств усіх форм власності. Так, мінімальна заробітна плата — це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якої не може здійснюватися оплата за виконану робітником місячну погодинну норму праці. Так, мінімальна заробітна плата в 2018 р. становить 3723 гривні.

Відповідно до П(С)БО 26 «Виплати працівникам» виплати працівникам включають [2, 3]: 1) заробітну плату за окладами та тарифами, інші нарахування з оплати праці; виплати за невідпрацьований час (щорічні відпустки та інший оплачуваний невідпрацьований час); премії та інші заохочувальні виплати, що підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців по закінченні періоду, у якому працівники виконують відповідну роботу тощо; 2) виплати при звільненні працівника; 3) виплати у зв'язку з припиненням трудової діяльності; 4) виплати інструментами власного капіталу (премії за виконання і перевиконання плану); 5) інші довгострокові виплати (суми цільової матеріальної допомоги або суми, які надаються на термін більше одного року без відсотків і підлягають поверненню).

Облік розрахунків з оплати праці працівників усіх підприємств, в тому числі і туристичних, здійснюється на основі наступних типових документів [3]: наказ (розпорядження) про прийняття на роботу; особова картка; наказ (розпорядження) про надання відпустки; наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту); розрахунково-платіжна відомість; таблиць обліку використання робочого часу.

Під час оформлення на роботу між працівником і підприємством укладається трудовий договір (контракт). Зарахування на роботу оформляється «Наказом (розпорядженням) про прийняття на роботу». При працевлаштуванні працівник має надати трудову книжку, яка зберігається за основним місцем його роботи.

Щодо таблиць обліку використання робочого часу, то він призначений для обліку використання робочого часу та розрахунку заробітної плати. У розрахунково-платіжній відомості проводиться нарахування заробітної плати працівникам, здійснюється утримання із заробітної плати і визначається заробітна плата до видачі.

Для обліку нарахування заробітної плати та інших виплат працівникам використовується рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». За кредитом цього рахунка відображається нарахована працівникам заробітна

плата (основна і додаткова, інші нарахування), за дебетом — суми утриманих податків та платежів, виплата заробітної плати, суми інших утримань із заробітної плати. Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами»; 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

В обліку нарахування заробітної плати туристичного підприємства відображається наступними записами [4]:

- працівникам основного виробництва (робітникам, зайнятим виробництвом турпродукту): Дебет 23 Кредит 661;
- керівнику операційного відділу: Дебет 91 Кредит 661;
- адміністративно-управлінському персоналу: Дебет 92 Кредит 661;
- працівникам, зайнятим збутом: Дебет 93 Кредит 661.

З нарахованої заробітної плати працівників здійснюються обов'язкові та добровільні утримання. До обов'язкових утримань відносять: податок на доходи фізичних осіб; військовий збір; утримання за виконавчими листами та приписами нотаріальних контор на користь юридичних та фізичних осіб.

За письмовою згодою працівника можуть здійснюватися такі утримання з нарахованої заробітної плати: профспілкові внески; суми недостач матеріальних цінностей та грошових коштів; за товари, придбані в кредит; погашення отриманої позики; невикористані підзвітні суми; інші утримання.

Розглянемо обов'язкові утримання. Так, ставка військового збору становить 1,5% від нарахованої заробітної плати за усіма видами нарахувань.

Щодо податку на доходи фізичних осіб, то порядок його справляння регламентується Податковим кодексом України. Так, базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб є загальний оподатковуваний дохід. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються [5]:

- доходи у вигляді заробітної плати, нараховані відповідно до умов трудового договору (контракту);
- суми винагород та інших виплат, нарахованих платнику податку

відповідно до умов цивільно-правового договору;

- доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема інтелектуальної власності;

- дохід від надання майна в лізинг, оренду;

- доходи у вигляді виграшів, призів;

- інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами;

- дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується;

- сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки та інші доходи.

Ставка податку на доходи фізичних осіб становить 18 відсотків бази оподаткування щодо доходів, нарахованих у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги (ПСП). ПСП застосовується до доходу, якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, діючого на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень [5]. У 2018 році граничний розмір доходу, що дає право на застосування податкової соціальної пільги, становить 2470 грн.

Податковий кодекс України встановлює ряд доходів, які звільнені від оподаткування податком на доходи фізичних осіб. До таких доходів відносяться [5]: сума державної та соціальної матеріальної допомоги (стипендії, пенсії та інші доходи); кошти, отримані платником податку на відрядження або під звіт; аліменти; кошти або майно, отримані як дарунок; сума, сплачена будь-якою юридичною або фізичною особою на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів за здобуття освіти платника

податку; вартість дарунків (а також призів переможцям та призерам спортивних змагань), якщо їх вартість не перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої на 1 січня звітного податкового року та інше.

При утриманні податку на доходи фізичних осіб в обліку робиться запис: Дебет 661 «Розрахунки за заробітною платою» Кредит 641 «Розрахунки за податками».

На зарплату нараховується єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Відповідно до закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» ставка внеску становить 22% від нарахованого доходу [6]. База для нарахування ЄСВ включає основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі. Платниками єдиного внеску є: роботодавці (фізичні та юридичні особи, які використовують працю найманих працівників); фізичні особи – підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування; особи, які провадять незалежну професійну діяльність.

Так, розмір мінімального страхового внеску з 1 січня 2018 року становить 819,06 грн (3723 грн × 22%). При цьому якщо база нарахування ЄСВ найманих працівників менша за розмір мінімальної заробітної плати, то роботодавець зобов'язаний донарахувати ЄСВ до мінімального страхового внеску.

Нараховано ЄСВ відображається за кредитом рахунку 65 «Розрахунки з страхуванням» і дебетом наступних рахунків: 23 «Виробництво» (нарахування заробітної плати працівників основного виробництва); 91 «Загальновиробничі витрати» (загальновиробничого персоналу); 92 «Адміністративні витрати» (адміністративно-управлінського персоналу); 93 «Витрати на збут» (працівників, зайнятих збутом).

Таким чином, облік оплати праці є важливою ділянкою облікової роботи, регламентується рядом нормативно-правових актів. Для правильності нарахування заробітної плати, утримань від неї потрібно постійно слідкувати за змінами законодавчої бази.

### **Список використаної літератури**

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601.
3. Саух І.В. Документальне забезпечення розрахунків з оплати праці / І.В. Саух // Міжнародний збірник наукових праць.- 2011. - Випуск 1(19). – С. 311 – 319.
4. Балченко З.А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: Навчальний посібник / З.А.Балченко - К.: КУТЕП, 2006. - 232 с.
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
6. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

***Іванків О.О.***

***студентка 4 курсу, спеціальності «Державні фінанси»,***

***науковий керівник: к.е.н. Мустеца І.В.***

***доцент кафедри обліку і оподаткування***

***Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ***

***м. Чернівці***

***E-mail: ivankiv.oksana96@gmail.com***

### **УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ**

Сучасний етап розвитку України характеризується реформуванням всієї системи бухгалтерського обліку, зокрема і в бюджетних установах. Бюджетні установи, як й інші суб'єкти господарювання, здійснюють певну діяльність, що

має характерну особливість: вона відбувається у сфері надання послуг соціально-культурного, наукового та іншого характеру. Однією з важливих передумов високоякісного, перманентного, своєчасного надання цих послуг є забезпеченість бюджетних установ засобами праці, які становлять самостійний об'єкт бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання – так звані основні засоби. Вони є частиною національного багатства країни. Тому правильна організація обліку використання основних засобів бюджетними організаціями має важливе значення у справі подальшого економічного підйому країни та збереження великої кількості коштів.

Одним із основних завдань обліку основних засобів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності відносно основних засобів, не завжди є такою через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни в ньому, тому основні засоби потребують подальшого дослідження.

Дослідженнями у сфері основних засобів займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, такі, як: Бутенець Ф.Ф., Голов С.Ф., Куцик П.О., Кірейцев Г.Г., Крупка Я.Д., Ткаченко Н.М., Шевчук В.О., Чабанюк О.М. та ін. Однак низка питань таких як: визначення справедливої і переоціненої вартості, методи нарахування амортизації, удосконалення обліку ремонту основних засобів, наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів, залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Ефективність діяльності будь-якої бюджетної установи значною мірою залежить від її забезпеченості основними засобами. Основні засоби це одна з найважливіших економічних категорій, що стосується діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта, оскільки саме вони забезпечують його функціонування [1].

Вартість організації залежить від вартості основних засобів, що обліковуються на балансі, з цим питанням пов'язаний і той аспект, що вартість їх постійно змінюється у зв'язку з переоцінкою, нарахуванням амортизації, основні засоби можуть вибувати з експлуатації внаслідок списання чи продажу,

можуть поступати нові засоби шляхом купівлі та безоплатної передачі на баланс. Всі ці моменти повинні бути точно, вчасно та правильно відображені в практиці бюджетного обліку, враховуючи специфіку діяльності бюджетної установи.

Бухгалтерський облік в установах державного сектору як інформаційна система контролю за використанням бюджетних коштів є важливим галузевим обліком в Україні. Нормативна база обліку основних засобів у 2017 році зазнала змін у зв'язку з введенням в дію Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі [1, 2].

Проте, як показує досвід, теорія обліку та його практичне застосування інколи суттєво відрізняються, тому потрібно цей факт враховувати при організації обліку основних засобів у бюджетних установах. Багато елементів, пов'язаних з обліком основних засобів недостатньо законодавчо врегульовані, у зв'язку з чим у бухгалтерів-практиків виникає безліч питань. Удосконалення нормативного регулювання, а також розвиток економіки в цілому породжують і помилки в бухгалтерському обліку, а особливо в обліку основних засобів [3].

В основу побудови сучасної системи бухгалтерського обліку покладено такі завдання, як:

- формування інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності установи чи організації, необхідної широкому колу зацікавлених користувачів при прийнятті рішень;
- забезпечення зацікавлених користувачів інформацією про загальні підходи до організації та ведення бухгалтерського обліку;
- надання допомоги споживачам бухгалтерської інформації в розумінні даних, які містяться в бухгалтерській звітності;
- несуперечність бухгалтерського обліку загальноновизнаним у світі підходам до ведення бухгалтерського обліку;
- забезпечення взаємодії системи оподаткування та системи бухгалтерського обліку [4, с. 86].

Первинний, синтетичний та аналітичний облік основних засобів в

основному відповідає вимогам сучасної системи бухгалтерського обліку, але все ж, дана система потребує певних удосконалень, таких як:

1. Вибір оптимальної за складом і обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію тих завдань, які поставлені перед обліком основних засобів.

2. Розробка та запровадження раціональних схем документообігу, що дозволяли би своєчасно виконувати поставлені завдання при мінімальних витратах трудових, матеріальних та фінансових ресурсів.

3. Удосконалення змісту та складу носіїв інформації з обліку основних засобів. Провівши аналіз змін у законодавчій базі, яка стосується обліку основних засобів, було доведено, що окремі графи типових форм первинних документів втратили свій зміст і на підприємствах не використовуються.

4. Повна комп'ютеризація обліку основних засобів. Викликано це необхідністю оперативного одержання відомостей про рух основних засобів, своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу у відповідності до встановлених норм тощо. Використання інформаційних систем для автоматизації обробки облікової інформації дозволяє проводити аналіз бухгалтерських даних, вирішує проблему точності та оперативності інформації, підвищує продуктивність праці бухгалтерів, суттєво покращує організацію процесу обробки інформації. Однією із найпоширеніших програм є «1С: Бухгалтерія», впровадження якої забезпечило б оперативний, точний облік, охоплювало всю виробничу і фінансово – господарську діяльність господарства.

5. Удосконалення методики нарахування амортизації. Це проблемне питання можна вирішити наступними шляхами:

- по-перше, необхідно визначити адекватний термін корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності;

- по-друге, встановити необхідність нарахування амортизації після

місяця, в якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію.

6. Удосконалення й відображення переоцінки основних засобів в обліку. Вважається недоцільним результати переоцінки основних засобів відображати як витрати або доходи звітного періоду, бо суть цієї операції полягає не у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а у визначенні реальної вартості об'єкта.

Отже, основні засоби – один з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан і ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємств. Таким чином необхідно удосконалювати теоретичні і практичні засади організації обліку основних засобів у напрямі розширення її управлінських можливостей. Основними шляхами удосконалення організації обліку основних засобів є раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов.

### **Список використаної літератури**

1. Радіонова Н. Й. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів / Н.Й. Радіонова, Л.М. Ременюк. // Ефективна економіка. – № 11. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4548>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України 12.10.2010 № 1202. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.
3. Матвеева В. Основні засоби: опановуємо новий план рахунків [Електронний ресурс] / В. Матвеева // Бюджетна бухгалтерія. – 2017. – № 7. – Режим доступу: <https://i.factor.ua>.
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець. – Вид. 2-е. – Житомир, ЖТІ, 2011. – 640 с.

*К.е.н., доцент Івченко Л.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
ДВНЗ «Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана»*

*м. Київ*

*E-mail: Ivchenko.L@i.ua*

## **НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

Серед основних методологічних проблем складання фінансової звітності, виділених в роботах вчених, основними є: організація облікової політики, гармонізація НП(С)БО з МСФЗ та організація складання звітності, реалізація якісних характеристик фінансової інформації (достовірність, суттєвість, релевантність), реалізація нової парадигми інтегрованої звітності, втілення галузевих особливостей, у т.ч. звітності за сегментами. Спробуємо в рамках цих напрямів розробити рекомендації щодо удосконалення складання фінансової звітності в цілому, зокрема, з точки зору теоретичних та практичних аспектів проведення оцінки фінансового стану підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства у разі здійснення її на основі даних фінансової звітності підприємства викликає підвищені вимоги щодо інформаційної бази оцінки, тобто фінансової звітності. На наш погляд, це в першу чергу, є підвищення якісних характеристик фінансових звітів, а саме тих, які відносяться до базових характеристик корисності у прийнятті управлінських рішень [1]. В першу чергу, це релевантність (доречність) в розрізі її складових елементів:

– підтверджувальна цінність (фінансова звітність має містити показники, які викликають довіру у користувачів і дійсно відображають минуле підприємства). Даний напрям досягається шляхом проведення щорічної аудиторської перевірки;

– прогнозна цінність (фінансова звітність має містити такі показники, які є корисними та можливими у використанні в прогнозуванні діяльності підприємства). Оглядаючи фінансову звітність у даному питанні заперечення викликає складання звіту про рух грошових коштів лише за прямим методом. Справа в тому, що прогнозування грошових потоків є основоположним у здійсненні прогнозу діяльності підприємства, а непрямий метод складання звіту про рух грошових коштів (cash-flow indirect) має більшу прогнозну цінність. Непрямий метод дає можливість використовувати показники, які краще піддаються прогнозуванню, плануванню та нормуванню: амортизаційні відрахування, виробничі запаси, капітальні інвестиції, чистий прибуток, відсотки по платежах з залучення капіталу. Враховуючи цей факт, краще було б якби підприємства складали звіт про рух грошових коштів обома методами: прямим і непрямим;

– суттєвість (фінансова звітність має обов'язково відображати таку інформацію, яка може через відсутність або неправильне подання вплинути на рішення, що приймають користувачі на її основі). Даний аспект стосується не тільки повноти інформації, але й форми її подачі. Суттєвість є основоположним підходом у моделюванні форм фінансової звітності за МСФЗ, об'єднанні, розміщенні, класифікації та перекласифікації статей фінансової звітності, зокрема звіту про фінансовий стан та звіту про прибутки і збитки. Деякі підприємства складають фінансову звітність за МСФЗ, однак використовують для цього стандартні форми Мінфіну з НП(С)БО 1 [2]. На наш погляд, вони не можуть повною мірою забезпечити таку якісну характеристику фінансової інформації як суттєвість, так як уже вимагають на самому початку стандартного розміщення показників та виділення тих елементів, які не є суттєвими, наприклад, доходи (витрати) майбутніх періодів, об'єднання виробничих запасів в один рядок (можливість використання додатково вписуваних рядків здебільшого ігнорується), цільового фінансування тощо. Ми вважаємо, що краще було б відійти від даної практики та скласти справжні повноцінні фінансові звіти з дотриманням вимог МСБО 1 «Подання фінансової звітності»,

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» та інших стандартів.

В другу чергу, ключовим має бути підвищення правдивого подання у напрямі зростання повноти. На наш погляд, це складання належних якісних приміток до фінансової звітності, повноти яких бракує. Повнота фінансової звітності у вигляді складання належних приміток може бути досягнута за рахунок:

- розуміння потенційних користувачів фінансової звітності, що дозволить зрозуміти ступінь важливості до розкриття тої чи іншої інформації, оцінки пріоритетності інформації до тої чи іншої групи користувачів (стейкхолдерів);

- розкриття інформації за сегментами;

- розкриття структури заборгованості, зокрема важливими є питома вага суттєвих боржників, а також кредиторів у загальній сумі заборгованості, строки погашення боргу;

- інформація про власні оборотні кошти (робочий капітал, який визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями). Даний показник носить аналітичні властивості та йому також приділяється увага в МСФЗ. Структура робочого капіталу та строки погашення зобов'язань також є важливими з огляду на їх участь в оцінці ліквідності підприємства;

- розкриття інформації про інші операції та події, зокрема про невизнані на звітну дату контрактні зобов'язання, умовні активи та умовні зобов'язання. Особливу увагу слід звернути на угоди, умовні активи та умовні зобов'язання, які не були визнані внаслідок невідповідності визначенню активи чи зобов'язання, а також укладені контракти, які є обов'язковими для виконання у майбутньому [3, с. 40]. Дана інформація є не тільки носієм повноти в концепції правдивого подання, але й має прогнозну цінність в концепції релевантності.

Також слід враховувати той факт, що суттєвість є такою концепцією, яка «потребує активного застосування професійного судження, а значить існує

багато варіантів та обставин, які можуть вплинути на прийняття рішення про суттєвість».

Отже, необхідною умовою покращення якісних характеристик фінансових звітів за МСФЗ є розкриття у примітках також:

– видів оцінок, які були застосовані до різних об'єктів бухгалтерського обліку, розкриття інформації про об'єкти які підлягали суттєвим коригуванням вартості, наприклад, основних засобів. Доцільно навіть у розрізі конкретних основних засобів, їх базової балансової вартості, певних технічних характеристик (призначення, рік випуску, інформація з якого активного ринку використовувалася при їх оцінці);

– розкриття інформації про рівень суттєвості, яка сума вважається суттєвою по відношенню до загальної суми балансу підприємства, до вартості конкретних основних засобів, до звіту про фінансовий стан, звіту про фінансові результати та інших звітів. Відповідь на питання, що є суттєвим та цифрова матеріалізація даного поняття, вважаємо, є необхідною умовою покращення якості фінансових звітів в цілому та приміток зокрема для будь-якого підприємства.

Таким чином, основними напрямками удосконалення фінансової звітності з метою покращення її можливостей для оцінки фінансового стану підприємства можна виділити: покращення якісних характеристик фінансової інформації даних звітів та їх удосконалення на основах гармонізації та сталого розвитку. Результатом першого напрямку є зростання таких якісних характеристик фінансових звітів як релевантність та правдиве подання в аспектах підвищення підтверджувальної, прогностної цінностей інформації, дотримання принципу суттєвості, зростання повноти подання.

### **Список використаної літератури**

1. Conceptual Framework for Financial Reporting. Available at: <http://www.frascanada.ca/international-financial-reporting-standards/resource-s/unaccompanied-ifrss/item71833.pdf>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // [Електронний ресурс]. — <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print1389889084353341>.
3. Озеран А.В. Концепція розкриття інформації у примітках до фінансових звітів /А.В. Озеран // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2015. – № 4 (74). – С. 35-42.

*К.е.н., доцент Извекова І.М.  
доцент кафедри обліку і аудиту,  
Голоколосова О.М.  
магістрант гр. ОА901-12м  
Національна Металургійна Академія України  
м. Дніпро  
E-mail: izvekova81@i.ua*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Для забезпечення належного стану господарської діяльності на складах промислового підприємства завжди повинні бути в наявності мінімальні залишки готової продукції, тобто продукція не повинна затримуватися на складі підприємства. Інформація про наявність, рух та реалізацію готової продукції на підприємстві надається обліковою системою. Тому важливе значення для забезпечення оптимальної величини готової продукції на складі промислового підприємства має належна організація обліку. Саме завдяки цьому забезпечується вірне визначення обсягу виробництва продукції та застосування належної методики їх списання при реалізації.

Важливою умовою правильної організації обліку готової продукції є їх

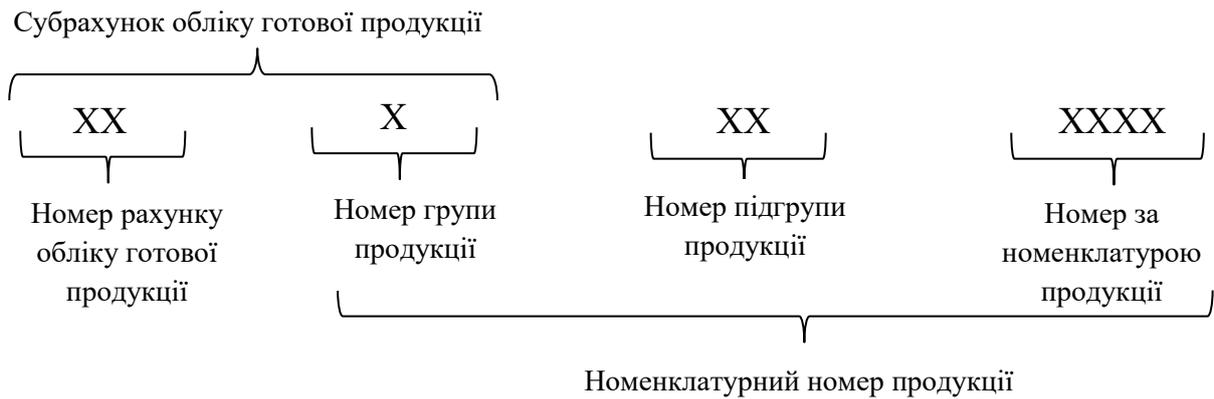
відповідне групування. Як правило, на промислових підприємствах настільки широка номенклатура продукції, котра виготовляється, що це обумовлює необхідність їх належного групування в залежності від її призначення.

На підприємстві кожна група продукції може складатися із десятків сотень назв, сортів, розмірів. Для раціонального обліку готової продукції, який би сприяв оперативній роботі, плануванню та бухгалтерському обліку, необхідно розробити детальне групування продукції підприємства. З цією метою на підприємстві перелік найменувань окремих видів продукції класифікується за визначеною ознакою. Готова продукція поділяється на групи, кожна група поділяється на підгрупи. У межах кожної підгрупи продукція, в свою чергу, групується за профілем, маркою, сортом, а потім за розміром та ін.

Перелік продукції, згрупованої за видом чи призначенням і відповідним чином зашифрованої із зазначенням одиниці виміру, називається номенклатурою продукції. На кожному документі щодо переміщення та реалізації готової продукції мають бути вказані не лише її назва, а й номенклатурний номер.

За кожною назвою та сортом готової продукції закріплюється постійний шифр, що має бути проставленим на всіх документах, пов'язаних з обліком. Цим шифром користуються також в аналітичному обліку.

Пропозиції щодо побудови в умовах промислових підприємств аналітичного обліку готової продукції полягають в тому, що на кожний вид продукції (за номенклатурними номерами) відкривається аналітичний рахунок, рекомендована структура якого будується таким чином: перші дві цифри – номер рахунку, наступна цифра – номер групи продукції, далі дві цифри – номер підгрупи продукції; далі чотири цифри – номенклатурний номер даного виду продукції. Номенклатура продукції підприємства розроблена таким чином, що вони групують за синтетичними субрахунками, за групами, підгрупами та видами продукції. Пропозиції щодо структури аналітичного рахунку обліку готової продукції промислового підприємства наведено на рисунку 1.



*Рис. 1. Рекомендована структура аналітичного рахунку обліку готової продукції*

Приклад побудови аналітичного рахунку обліку готової продукції в умовах промислового підприємства на прикладі групи продукції «Гірничо-шахтне обладнання» надано в таблиці 1.

З використанням комп'ютерної техніки на багатьох промислових підприємствах прийнято вести облік реалізації готової продукції без застосування узагальнюючих документів. Виняток становить формування оборотно-сальдової відомості за рахунком 26 «Готова продукція». Цей документ характеризує інформацію щодо оборотів і залишків готової продукції. Однак, цього недостатньо, тому доцільно на підставі первинних документів скласти реєстри документів з реалізації готової продукції.

Реєстри необхідно формувати в розрізі запропонованих аналітичних рахунків за напрямками реалізації, покупцями та замовниками. Щоденне заповнення цих реєстрів дасть змогу здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та їх змінами, надходженням виручки.

Запропонована форма реєстру повинна містити наступні реквізити, зазначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]:

- назву та номер реєстру;
- період, за який він складається;

Таблиця 1.

Побудова аналітичних рахунків обліку готової продукції в умовах  
промислового підприємства на прикладі групи продукції  
«Гірничо-шахтне обладнання»

| Рахунок                  | Номенклатурний номер             |   |                        |                 | Номер аналітичного рахунку |
|--------------------------|----------------------------------|---|------------------------|-----------------|----------------------------|
|                          | група продукції                  | підгрупа продукції                        | номенклатура продукції | вид продукції   |                            |
| 26<br>«Готова продукція» | 1<br>«Гірничо-шахтне обладнання» | 01 «Гідророзподільники ЕРА»               | 1245                   | ЕРА32-18        | 261.01.1245                |
|                          |                                  |   | 1246                   | ЕРА2-16С        | 261.01.1246                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 02 «Гідророзподільники РСД»               | 1323                   | РСД-03          | 261.02.1323                |
|                          |                                  |   | 1324                   | РСД-05          | 261.02.1324                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 03 «Електрогідророзподільники ГСД»        | 1416                   | ГСД16-24Э       | 261.03.1416                |
|                          |                                  |   | 1417                   | ГСД3-24Э        | 261.03.1417                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 04 «Клапани запобіжні ГВТН»               | 1505                   | ГВТН-10У        | 261.04.1505                |
|                          |                                  |   | 1506                   | ГВТН-23         | 261.04.1506                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 05 «Клапани запобіжні МК»                 | 1641                   | МК97            | 261.05.1641                |
|                          |                                  |   | 1642                   | МК98            | 261.05.1642                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 06 «Клапани запобіжні КПС»                | 1735                   | КПС.000         | 261.06.1735                |
|                          |                                  |   | 1736                   | КС.01.05.240    | 261.06.1736                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 07 «Електрогідрравлічний блок управління» | 1816                   | МЭГ.00.000-01   | 261.07.1816                |
|                          |                                  |   | 1817                   | МЭГ.01.000-03   | 261.07.1817                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 08 «Гідростійки»                          | 1879                   | 1КД80.13.01.000 | 261.08.1879                |
|                          |                                  |   | 1880                   | 1КД80.14.01.000 | 261.08.1880                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |
|                          |                                  | 09 «Гідрозамки КДУ-3У»                    | 1927                   | КГ-3У           | 261.09.1927                |
|                          |                                  |   | 1928                   | КД-3У           | 261.09.1928                |
|                          |                                  |   | .....                  | .....           | .....                      |

- найменування готової продукції, що реалізується;
- номер аналітичного рахунку обліку даного виду продукції;
- назву підприємства, якому реалізуються продукція;
- назву, номер та дату документу, на підставі якого була здійснена операція з реалізації продукції;
- суму, на яку було реалізовано продукцію;
- дату та номер документа, на підставі якого було здійснено оплату за реалізовану продукцію;
- суму, на яку було здійснено оплату за реалізовану продукцію.

Реєстр документів з реалізації продукції заповнюється в хронологічному порядку по мірі оформлення даних документів. Цей документ умовно можна поділити на дві частини. Перша частина відображає інформацію щодо реалізованої продукції з вказівкою документа, який засвідчує цю операцію, та суми, на яку він виписаний. При цьому, коли в реєстрі відображається реалізація готової продукції, то складається наступна кореспонденція рахунків - дебет рахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», кредит відповідного субрахунку рахунка 26 «Готова продукція». Друга частина реєстру відображує дані про оплату за продану продукцію, а саме, дату здійснення оплати, яка фіксується у виписці банку, та суму, на яку здійснено оплату.

Дані реєстри документів з реалізації готової продукції пропонується вести помісячно. Наприкінці місяця підбиваються підсумки за сумами реалізованої та фактично сплаченої продукції. Якщо сума реалізації більша ніж сума, на яку відбулася сплата, то у підприємства за результатами місяця виникла дебіторська заборгованість за реалізацією готової продукції.

Застосування розроблених пропозицій в умовах промислового підприємства дозволить підвищити аналітичність обліку готової продукції та проводити постійний контроль за реалізацією продукції та залишками її на складах підприємства.

## Список використаної літератури

1. Закон України № 996–XIV від 16.07.1999 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

*К.е.н., доцент Ізвєкова І.М.  
доцент кафедри обліку і аудиту,  
Маркушина В.О.  
магістрант гр. ОА901-12м  
Національна Металургійна Академія України  
м. Дніпро  
E-mail: izvekova81@i.ua*

## ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних складних економічних умовах промислові підприємства часто стикаються з проблемою несвоєчасної оплати за відвантажену продукцію, внаслідок чого виникає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. У випадку відсутності надходження оплат від дебіторів протягом тривалого періоду або отримання відомостей про їх несприятливий фінансовий стан у керівництва підприємства виникає невпевненість у погашенні боржниками їх заборгованості. За таких умов підприємству потрібно створювати резерв сумнівних боргів, що призводить до збільшення витрат операційної діяльності. Тим самим досягається дотримання одного з головних принципів бухгалтерського обліку – обачності.

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1] розрахувати резерв сумнівних боргів можна двома методами:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності, який визначається:

1) шляхом визначення середньої питомої ваги списаної дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3 — 5 років;

2) виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;

3) на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Найбільш прогресивним, на наш погляд, є метод нарахування резерву сумнівних боргів, що базується на класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення. Його застосування надає змогу найбільш достовірно охарактеризувати стан дебіторської заборгованості. Інші два методи не підходять для більшості підприємств, тому що наявність великої кількості дебіторів вимагає точніших і глибших розрахунків, а ці методи занадто поверхневі. Тому в умовах промислових підприємств пропонується використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів, що базується на класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення.

Всі пропозиції щодо удосконалення обліку дебіторської заборгованості в умовах промислових підприємств наведено в таблиці 1.

Слід відмітити, що сума резерву сумнівних боргів визначається за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості, обов'язково проведеної перед складанням річної фінансової звітності. Дані, отримані шляхом проведення інвентаризації дебіторської заборгованості, дозволяють виявити не тільки сумнівний борг, що підлягає включенню до складу резерву, але, крім того, прострочену заборгованість, визнану безнадійною, яку необхідно списувати з балансу. Тому всім підприємствам наприкінці кожного року необхідно проводити інвентаризацію дебіторської заборгованості, за результатами якої буде визначено наявність та величину сумнівної та безнадійної заборгованості.

Зазначимо, що класифікація дебіторської заборгованості здійснюється шляхом угруповання дебіторської заборгованості за строками її непогашення. Відповідний період непогашення встановлюється підприємством самостійно власною обліковою політикою.

Пропозиції щодо удосконалення обліку дебіторської заборгованості в умовах  
промислового підприємства

| Сутність пропозицій щодо удосконалення обліку   | Переваги застосування  |
|---|--|
| Промисловим підприємствам пропонується використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів, що базується на класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення  | Застосування даного методу надає змогу найбільш достовірно охарактеризувати стан дебіторської заборгованості, тому що наявність у підприємства великої кількості дебіторів вимагає точніших і глибших розрахунків, ніж це зможуть забезпечити інші два методи  |
| Наприкінці кожного року необхідно проводити інвентаризацію дебіторської заборгованості, за результатами якої буде визначено наявність та величину сумнівної та безнадійної заборгованості   | Дані, отримані шляхом проведення інвентаризації дебіторської заборгованості, дозволяють виявити не тільки необхідність нарахування резерву сумнівних боргів, а й розмір сумнівного боргу, що підлягає включенню до складу резерву, та простроченої заборгованості, визнаної безнадійною, яку необхідно списувати с балансу   |
| При класифікації дебіторської заборгованості шляхом угруповання її за строками непогашення відповідний період непогашення встановлюється підприємством самостійно, тому пропонується поділяти поточну дебіторську заборгованість за такими групами: до 1 місяця; від 1 до 3 місяців; від 3 до 6 місяців; від 6 до 12 місяців; більше року | Для поділу поточної дебіторської заборгованості за запропонованими групами доцільно складати «Довідку про стан дебіторської заборгованості за строками непогашення». Інформація, наведена в даному документі дасть можливість визначати розмір резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення  |
| При формуванні резерву сумнівних боргів необхідно складати документ, що визначає та обґрунтовує визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною. У якості такого документу запропоновано «Відомість визнання необхідності нарахування резерву сумнівних боргів»  | Така відомість повинна заповнюватися обов'язково на дату балансу та у момент неплатоспроможності окремих дебіторів. Відомість повинна включати не тільки інформацію про суму визнаної сумнівної (безнадійної) заборгованості та найменування неплатоспроможних дебіторів, але також підстави визнання заборгованості сумнівною (безнадійною) та обраний метод нарахування резерву сумнівних боргів |

Найчастіше на практиці підприємства орієнтуються на класифікацію дебіторської заборгованості за строками її непогашення, дану в розділі IX «Дебіторська заборгованість» Приміток до річної фінансової звітності. Але в Примітках до річної фінансової звітності класифікація дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інша поточна дебіторська заборгованість наведена на такими групами: 1 група – строк непогашення до 12 місяців; 2 група – строк непогашення від 12 до 18 місяців; 3 група – строк непогашення від 18 до 36 місяців.

Виходячи з того, що поточна дебіторська заборгованість відповідно до П(С)БО 10 повинна бути погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу та відповідно до того, що підприємства можуть самі розподілити дебіторську заборгованість згідно з договорами за строками непогашення, пропонується поділяти поточну дебіторську заборгованість за такими групами: 1 група – строк непогашення до 1 місяця; 2 група – строк непогашення від 1 до 3 місяців; 3 група – строк непогашення від 3 до 6 місяців; 4 група – строк непогашення від 6 до 12 місяців; 5 група – строк непогашення більше року.

Для групування заборгованості доцільно скласти «Довідку про стан дебіторської заборгованості за строками непогашення» за формою, яка представлена в таблиці 2.

Підставою для визнання в бухгалтерському обліку резерву сумнівних боргів є складений підприємством первинний документ (розрахунок резерву) із вказівкою реквізитів, зазначених в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], а саме: назва документа (форми); дата і місце складання; назва підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру господарської операції; посада осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Таблиця 2.

## Довідка про стан дебіторської заборгованості за строками непогашення

| Підприємство           | Величина дебіторської заборгованості, тис. грн    |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
|                        | до 1 місяця                                       |   | від 1 до 3 місяців                                |   | від 3 до 6 місяців                                |   | від 6 до 12 місяців                               |   | більше 1 року                                     |   |
|                        | забор-<br>гова-<br>ність на<br>початок<br>періоду | безнаді-<br>йна<br>забор-<br>гова-<br>ність |
| ТОВ «Старт»            | 2204,35   | -   | -   | -   | 673,73  | 673,73                                      | -   | -   | -   | -   |
| ЗАТ «Логос»            | -   | -   | 1736,34   | -   | -   | -   | -   | -   | 3647,67   | -   |
| ПП «Профіт»            | 180,75  | 180,75                                      | -   | -   | -   | -   | -   | -   | -   | -   |
| ПП «БІС АРТ»           | -   | -   | -   | -   | 2693,34   | -   | -   | -   | -   | -   |
| ВАТ «Саліда»           | -   | -   | 356,35  | 356,35                                      | -   | -   | 7834,71   | -   | -   | -   |
| ВАТ «Невада»           | -   | -   | -   | -   | -   | -   | 793,49  | 793,49                                      | -   | -   |
| ТОВ «Стимул»           | -   | -   | -   | -   | -   | -   | -   | -   | 1283,92   | 1283,92                                     |
| ПП «Крок»              | -   | -   | 927,73  | -   | -   | -   | -   | -   | -   | -   |
| Усього                 | 2385,1  | 180,75                                      | 3020,42   | 356,35                                      | 3367,07   | 673,73                                      | 8628,2  | 793,49                                      | 4931,6  | 1283,9                                      |
| Коефіцієнт сумнівності | 0,076   |   | 0,118   |   | 0,200   |   | 0,092   |   | 0,260   |   |

Таким чином, при формуванні резерву сумнівних боргів необхідно складати документи, що визначають та обґрунтовують визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною. Але на сьогоднішній день визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною та необхідності нарахування резерву сумнівних боргів відображаються у довільній формі. Тому доцільно запропонувати у якості такого документу ввести в документообіг підприємства «Відомість визнання необхідності нарахування резерву сумнівних боргів».

Така відомість повинна заповнюватися обов'язково на дату балансу та у момент неплатоспроможності окремих дебіторів. Заповнюється відомість бухгалтером з обліку розрахунків у одному екземплярі та передається головному бухгалтеру, який надає цей документ керівнику підприємства для затвердження. Строк зберігання документу потрібно визначити не менше трьох років.

Відомість повинна включати не тільки інформацію про суму визнаної сумнівної (безнадійної) та найменування неплатоспроможних дебіторів, але також причини та підстави визнання заборгованості сумнівною (безнадійною) та обраний метод нарахування резерву сумнівних боргів.

Підприємству слід переглядати створений резерв на кожну дату балансу. Згодом, якщо підприємство добре керує своєю дебіторською заборгованістю та ліквідує всі сумнівні суми заборгованості, воно може отримати і нульову величину резерву сумнівних боргів під час чергового його розрахунку.

### **Список використаної літератури**

1. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Закон України № 996–XIV від 16.07.1999 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

*К.е.н., доцент Ізвекова І.М.  
доцент кафедри обліку і аудиту,  
Мотуз Т.О.  
магістрант гр. ОА901-12м  
Національна Металургійна Академія України  
м. Дніпро  
E-mail: izvekova81@i.ua*

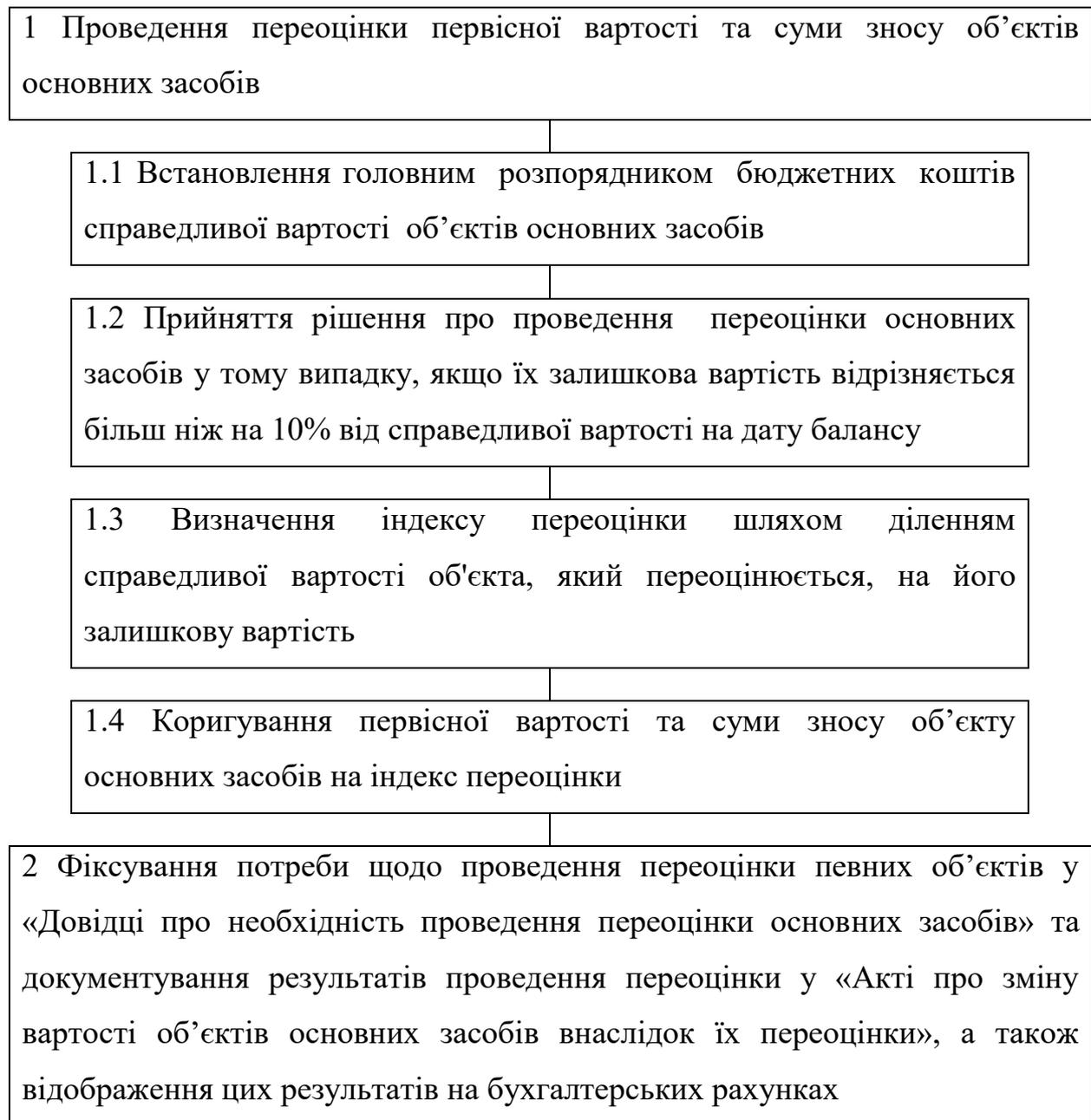
## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ В ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ**

Бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління підприємств та установ, зняряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів з метою виконання фінансових зобов'язань перед державою. Достатньо проблемним питанням бухгалтерського обліку бюджетних установ є облік основних засобів, оскільки більшість з них були придбані багато років тому і їх залишкова вартість суттєво відрізняється від їх справедливої вартості на теперішній час. Цієї ситуації можна уникнути шляхом проведення переоцінки вартості таких об'єктів основних засобів.

Очевидно, що переоцінка має на меті привести у відповідність первісну вартість необоротних активів до сучасних цін (на дату звітності). При цьому, саме проведення переоцінки основних засобів є одним з найбільш складних та трудомістким питань для бюджетних установ.

Нажаль, за останній час ніяких змін до порядку переоцінки основних засобів внесено не було, що повністю пояснює небажання установ проводити переоцінку своїх основних засобів. Все це обумовлює необхідність роз'яснення послідовності проведення переоцінки основних засобів у всіх подробицях.

Послідовність проведення переоцінки основних засобів бюджетних установ наведена на рисунку 1.



*Рис. 1. Запропонована послідовність проведення переоцінки основних засобів в умовах бюджетної установи*

Переоцінка необоротних активів проводиться постійн діючою комісією, яка призначена наказом керівника установи щорічно і діє протягом року у складі:

- керівника установи (голова комісії);
- головного бухгалтера установи;
- бухгалтера, що здійснює облік необоротних активів;

- особи, на яку покладено відповідальність за збереження необоротних активів.

Установа переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більш ніж на 10%) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. Баланс складається щоквартально, однак це не значить, що кожний квартал підприємству необхідно доводити залишкову вартість основних засобів до їх справедливої вартості. Незважаючи на обов'язковість проведення переоцінки основних засобів, підприємство самостійно може вирішувати, коли її проводити [1]. Пропонується проводити переоцінку основних засобів станом на 1 січня кожного року.

Оскільки не передбачено типових форм для документування переоцінки основних засобів, тому доцільно розробити форми документів, в яких будуть фіксуватися результати проведеної переоцінки.

Для визначення потреб у проведенні переоцінки основних засобів запропоновано «Довідку про необхідність проведення переоцінки основних засобів». Даний документ доцільно складати за групами основних засобів. Тобто після назви документу та дати, на яку здійснюється переоцінка основних засобів, необхідно вказати назву групи основних засобів, на яку складається документ.

Всі необхідні дані для обґрунтування рішення щодо переоцінки основних засобів заносяться в таблицю, яка містить за графами наступну інформацію:

- інвентаризаційний номер об'єкту основних засобів;
- найменування об'єкту основних засобів;
- величина первісної вартості;
- величина зносу;
- залишкова вартість об'єкту основних засобів, яка розраховується як первісна вартість за вирахуванням суми амортизації;
- справедлива вартість об'єкту основних засобів;
- відсоток відхилення залишкової вартості об'єкту основних засобів від його справедливої вартості;
- необхідність переоцінки.

Всі дані про інвентаризаційні номери об'єктів основних засобів, їх найменування, а також первісну (балансову) вартість переносяться в запропонований документ або з інвентарних карток обліку основних засобів (типова форма №ОЗ-6 (бюджет)) або з інвентарного списку основних засобів (типова форма №ОЗ-11 (бюджет)) [2]. Сума зносу переноситься з розрахунку зносу основних засобів.

Розмір справедливої вартості об'єктів основних засобів встановлюється постійно діючою комісією, яка призначена наказом керівника установи, що є головним розпорядником бюджетних коштів. Комісією здійснюється переоцінка кожної окремої одиниці основних засобів і встановлюється їх справедлива вартість. При встановленні справедливої вартості на однотипні предмети вона у межах одного головного розпорядника бюджетних коштів повинна бути однаковою. Визначення справедливої вартості основних засобів та доведення їх залишкової вартості до неї, тобто переоцінка, забезпечує відображення реальної вартості активів установи в фінансовій звітності.

Таким чином, можна відмітити, що проведення переоцінки основних засобів спрямоване на досягнення головної мети – об'єктивного відображення результатів діяльності установи в фінансовій звітності. Це означає, що оцінюючи справедливу вартість об'єктів основних засобів, необхідно керуватися принципом обачності, суть якого полягає в тому, що в бухгалтерському обліку слід застосовувати методи оцінки, які не повинні сприяти заниженню зобов'язань та витрат та завищенню активів та доходів.

Після визначення справедливої вартості об'єктів основних засобів необхідно обґрунтувати рішення про проведення їх переоцінки, для чого розраховується відсоток відхилення справедливої залишкової вартості об'єкту основних засобів від його вартості.

Якщо модуль (абсолютна величина) відсотку перевищує 10%, тоді в графі «Необхідність переоцінки» ставиться відмітка «Переоцінка», якщо не перевищує – тоді «-».

Після вибору об'єктів, що мають відхилення залишкової вартості від

справедливої більш ніж на 10 %, наступним кроком буде розрахунок індексу переоцінки.

Для розрахунку індексу переоцінки та обліку результатів переоцінки основних засобів в цілому пропонується застосовувати «Акт про зміну вартості об'єктів основних засобів внаслідок їх переоцінки», який наведено на рисунку 2.

Після назви документу та дати, на яку здійснюється переоцінка основних засобів, вказується, як і в довідці, назва групи основних засобів, на яку складається документ.

Далі в документ заносяться необхідні дані:

- інвентаризаційний номер об'єкту основних засобів;
- найменування об'єкту основних засобів;
- величина первісної вартості з урахуванням коефіцієнту індексації;
- величина зносу з урахуванням коефіцієнту індексації;
- залишкова вартість об'єкту основних засобів;
- справедлива вартість об'єкту основних засобів;
- індекс переоцінки;
- величину первісної вартості та зносу з урахуванням індексу переоцінки;
- результати переоцінки первісної вартості та зносу основних засобів.

Дані перших граф переносяться з «Довідки про необхідність проведення переоцінки основних засобів». Індекс переоцінки визначається як відношення справедливої вартості об'єкту на його залишкову вартість. Первісна вартість та знос об'єкту основних засобів корегуються на отриманий індекс і в результаті відображується їх переоцінена вартість. Результати переоцінки (дооцінка або уцінка) розраховуються як різниця переоціненої вартості та вартості до переоцінки.

Якщо залишкова вартість об'єкта необоротних активів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість додається до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта.

## АКТ

про зміну вартості об'єктів основних засобів внаслідок їх переоцінки

станом на « 01 » січня 2018 року

Найменування групи основних засобів «Транспортні засоби»

| Інвентарний номер | Найменування об'єкту | Величина                |            | Залишкова вартість, грн | Справедлива вартість, грн | Індекс переоцінки, част. од. | Величина з урахуванням індексу переоцінки |            | Результати переоцінки: дооцінка (+), уцінка (-) |            |
|-------------------|----------------------|-------------------------|------------|-------------------------|---------------------------|------------------------------|---|------------|---|------------|
|                   |                      | первісної вартості, грн | зносу, грн |                         |                           |                              | первісної вартості, грн                   | зносу, грн | первісної вартості, грн                         | зносу, грн |
| 105148            | Автомобіль ВАЗ-21073 | 22673,00                | 18362,00   | 4311,00                 | 7200,00                   | 1,67                         | 37868,00                                  | 30668,00   | +15195,00                                       | +12306,00  |
| 105149            | Автомобіль ВАЗ-21112 | 74115,00                | 18529,00   | 55586,00                | 65350,00                  | 1,18                         | 87134,00                                  | 21784,00   | +13019,00                                       | +3255,00   |
| Всього            | Х                    | 96788,00                | 36891,00   | 59897,00                | 72550,00                  | Х                            | 125002,00                                 | 52452,00   | +28214,00                                       | +15561,00  |

Голова комісії

Керівник

(посада)

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (П.І.Б)

Члени комісії

Головний бухгалтер

(посада)

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (П.І.Б)

бухгалтер

(посада)

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (П.І.Б)

*Рис. 2. Акт про зміну вартості об'єктів основних засобів внаслідок їх переоцінки*

Розрахунок показників в запропонованих документах, а саме в «Довідці про необхідність проведення переоцінки основних засобів» та «Акті про зміну вартості об'єктів основних засобів внаслідок їх переоцінки», може бути автоматизований, що дозволить зменшити обсяг робіт працівників бухгалтерії при проведенні переоцінки основних засобів.

### **Список використаної літератури**

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [buh2budget.com.ua/номера/стандарт/](http://buh2budget.com.ua/номера/стандарт/)
2. Наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 №193 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1163-09](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1163-09).

*Кечка С.С.*

*студентка кафедри обліку і аудиту,*

*к.е.н., професор Король Г.О.*

*професор кафедри обліку і аудиту*

*Національна металургійна академія України*

*м. Дніпро*

*E-mail: svetlanakhriienko@gmail.com*

### **АНАЛІЗ ДЕФІНІЦІЇ «ВИТРАТИ»**

Ефективність діяльності будь-якого підприємства у значній мірі залежить від його витрат. Тому формулювання дефініції «витрати» представляє суттєвий науковий інтерес.

Відомо, що дефініція – це логічне визначення слів, додання фіксованого

сенсу певним термінам. Значення дефініції «витрати» досить поширено розглядають науковці, також воно представлене в законодавчій базі, зокрема в податковому кодексі України, Національних положеннях і Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та ін.

Слід зауважити, що трактування поняття «витрати» має містити основні складові дефініції, а саме: вислів, який визначається; зв'язка (тобто слова «являється», «називається», «є»); вислів, який визначає поняття, в якому повинні бути:

а) родова ознака, тобто вказівка на те коло предметів, з числа яких треба виділити об'єкт, що визначається;

б) видова відзнака, тобто основні характеристики, котрі показують відзнаку даного терміну від інших об'єктів.

Крім того за правилами формування дефініцій необхідно встановити у трактуваннях відповідність поняття основним вимогам до формулювання понять (суттєвість характеристик; ясність вислову; сорозмірність – вислів, який визначає поняття, повинен відноситися тільки до вислову, який визначається; він не повинен бути надто широким тобто містити інші об'єкти, і надто вузьким, що не дає повну характеристику об'єкта, який визначається; відсутність заперечення, порівнянь, метафор) [1].

Нижче представлені дефініції визначені в законодавчій базі.

Витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником) [2, пп. 14.1.27].

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або

розподілення власниками) [3].

Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [4, п. 4.25].

У роботах науковців витрати представлені в наступному трактуванні.

В.Є. Труш зазначає, що витрати – це «спожиті ресурси чи витрачені кошти для одержання бажаного результату» [5, с. 39].

Макконел К.Р., Кемпбелл Р. та Брю С.Л. зазначають, що під витратами слід розуміти виплати, які підприємство повинно здійснити, або ті доходи, котрі воно повинно забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоб відволікти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах [6, с. 570].

Ф.Ф. Бутинець стверджує, що витрати виробництва – це грошовий вираз величини ресурсів, використаних в процесі виробництва, та розмір яких можна безпосередньо віднести до конкретного виду продукції. Ці поточні витрати обліковуються та плануються як собівартість продукції [7, с. 16].

Н.М. Ткаченко зазначає: «витрати – це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировина матеріали, паливо тощо), і засоби праці (будівлі, споруди, машини та устаткування) у формі амортизації, що переносять свою вартість на заново створений продукт» [8, с. 311].

В.К. Складенко стверджує, що витрати – це затрати певного періоду часу, документально підтвержені, економічно виправдані (обґрунтовані), такі, що повністю перенесли свою вартість на реалізовану за цей період продукцію [9].

Проаналізувавши трактування науковців слід зазначити, що загальна думка визначення терміну збережена, але в них не завжди дотримано правил формулювання дефініції.

При формулюванні дефініції «витрати» доцільно спиратися на визначення, яке наведене у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової

звітності» та концептуальних основах фінансової звітності, оскільки воно майже повністю відповідає складовим дефініції та вимогам до її складення. На визначення в ПКУ також можна спиратись, у цьому джерелі характеристики у видовій відзнаці суттєві, але надто конкретні, тому охоплюють обмежене коло суб'єктів діяльності. Базуючись на цьому та враховуючи вищесказане, можна надати таке визначення поняттю, яке розглядається: «Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді збільшення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками». Майбутні дослідження в даному напрямі дозволять сформуванню більш досконалу дефініцію.

### **Список використаної літератури**

1. Король Г.О. Аналіз існуючих підходів щодо сутності поняття ефективності діяльності суб'єктів господарювання / Г.О. Король, А.О.Безгодкова // Соціально-економічний та технічний розвиток підприємств: проблеми, рішення, оцінка ефективності: Колективна монографія. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – С.169-183.
2. Податковий кодекс України від 23.12.2010 зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" від 07.02.2013 зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. Концептуальна основа фінансової звітності видана РМСБО від 01.09.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929\\_009](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009).
5. Труш В.Є. Управлінський облік: Навч-метод. посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / В.Є. Труш, Т.М. Чебан, Н.Я. Степанович; за ред.

проф. В. Є. Труша. – К.: Кондор, 2007. – 296 с.

6. Макконел К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / Макконел К.Р., Кемпбелл Р., Брю С.Л.: в 2 т.; Пер. с англ. — М.: Республика, 1992. – 1040 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 1. – С.18.
8. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: навчальний посібник. – В.: Алерта, 2013. – 981 с.
9. Скляренко В.К. В чем разница между затратами, расходами и издержками / В.К. Скляренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.elitarium.ru/2007/10/30/zatraty\\_raskhody\\_izderzhki.html](http://www.elitarium.ru/2007/10/30/zatraty_raskhody_izderzhki.html).

*К.е.н., доцент Колос І.В.*

*доцент кафедри обліку і аудиту*

*Національний університет харчових технологій*

*м. Київ*

*E-mail: irynakolos2016@gmail.com*

## **ОБЛІКОВИЙ ПРОЦЕС В КОНТЕКСТІ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА**

Зміна підходів до функціонування суб'єктів господарювання впливає на перегляд складників системи управління підприємством щодо відповідності сучасним потребам. В цьому аспекті посилюється значення і роль облікового процесу як єдиної інформаційної системи прийняття виважених управлінських рішень в контексті пріоритетів ощадливого мислення (ефективність і продуктивність, цінність для клієнта, якість і сталий розвиток).

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних підходів до

розвитку облікового процесу промислового підприємства на засадах ощадливості.

Постановку облікового процесу в межах концепції ощадливого виробництва доцільно здійснювати з урахуванням вимог SMA IMA «Accounting for the Lean Enterprise: Major Changes to the Accounting Paradigm» за потоком створення цінності «... всі без виключення дії, в результаті яких продукт проходить усі стадії і процеси – від розроблення його концепції до запуску у виробництво та від прийняття замовлення на продукт до його доставляння клієнтові ...» [1, с. 151], що є основним об'єктом обліку.

Термін «бухгалтерський облік» закріплено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» як «... процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень ...» [2, ст. 1]. Зарубіжними дослідниками справедливо зазначено, що «... ощадливий облік застосовує принципи ощадливого мислення ... до самих процесів обліку ...» [3, с. 35]. В межах проведеного дослідження запропоновано розглядати обліковий процес в концепції ощадливого виробництва шляхом встановлення раціональних специфічних ощадливих методів, прийомів, способів та процедур для виконання взаємопов'язаних процесів:

– процес виявлення інформації спрямовано на документальне підтвердження здійснення окремих операцій в межах потоку створення цінності і генерування даних шляхом впровадження (1) методів: виявлення і встановлення помилок з подальшим їх усуненням і не виникнення помилок в майбутньому; (2) прийомів: виявлення, встановлення та ідентифікування втрат; всезагального догляду за обладнанням (TPM); п'ять кроків до раціональної організації робочого місця (5 S); швидкого переналагоджування устаткування (SMED); пошуку основної причини проблеми п'ятикратного запитання «Чому?» (5 W); Just-in-Time (JIT); стандартизації робіт з орієнтацією на безперервний процес докуменообороту від замовлення до поставки;

формування картки стандартної операції (SOP); зупинки процесу за неякісної роботи (Jidoka); захисту від помилок (PoKa-Yoke); відслідковування рівня запасів і маршрут їх руху; карткової передачі інформації (Kanban); (3) способів: виявлення, систематизування даних про витрати і втрати з фокусуванням на потік створення цінності для ухвалення економічних рішень; (4) процедур: формування картки потоку створення цінності (VSM); розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; організації командної роботи (Team work, small-group activities); відбору даних для формування щогодинних управлінських звітів; подання пропозицій з удосконалення операцій і процесів (Kaizen); підтвердження розрахунків з постачальниками і замовниками щодо руху матеріального і грошового потоків за схемою документообороту;

– процес вимірювання інформації передбачає оцінювання витрат / втрат в межах потоку створення цінності шляхом використання (1) методів: калькулювання витрат типу «кайдзен» і облікування витрат за Direct Costing, Standard Costing, Target Costing, Value Stream Costing; розрахунку і оцінювання витрат в потоці створення цінності для обґрунтування щоденних і щотижневих управлінських рішень; (2) прийомів: формування достатньої кількості показників ефективності ощадливого виробництва, що стимулюють ощадливу поведінку і безперервність ощадливих вдосконалень (KPI); SMED; JIT; стандартизації робіт з орієнтацією на безперервний процес документообороту від замовлення до поставки; SOP; Jidoka; відслідковування рівня запасів і маршрут їх руху; Kanban; (3) способів: визначення економічних вигод від ощадливих покращень; розрахування цільових витрат в середині потоку створення цінності з орієнтацією на генерування грошових коштів і прибутку; формування собівартості і витрат в потоці створення цінності; розрахування показників ефективності робочого місця, потоку створення цінності, підприємства в цілому; (4) процедур: ABC-аналізу; XYZ-аналізу; інтеграції ABC+XYZ+JIT; підтвердження розрахунків з постачальниками і замовниками щодо руху матеріального і грошового потоків за схемою документообороту;

– процес реєстрації інформації забезпечує фіксування документально підтверджених результатів змін у потоці створення цінності шляхом дотримання (1) методів: візуалізації оперативного управління (Andon, Visual Management) за рівнем показників ефективності робочого місця, потоку створення цінності, підприємства в цілому; (2) прийомів: KPI; 5 S; SMED; 5 W; ЛТ; стандартизації робіт з орієнтацією на безперервний процес докуменообороту від замовлення до поставки; SOP; Jidoka; Poka-Yoke; Kanban; (3) способів: розрахування цільових витрат в середині потоку створення цінності з орієнтацією на генерування грошових коштів і прибутку; формування собівартості і витрат в потоці створення цінності; систематизування витрати і втрати з фокусуванням на потік створення цінності для ухвалення економічних рішень; (4) процедур: VSM; розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; Team work, small-group activities; Kaizen; підтвердження розрахунків з постачальниками і замовниками щодо руху матеріального і грошового потоків за схемою документообороту;

– процес накопичення інформації проявляється у систематизації економічно однорідної інформації шляхом виконання (1) прийомів: KPI; 5 S; SMED; SOP; Jidoka; Poka-Yoke; Kanban; (2) способів: систематизування, накопичення даних про витрати і втрати з фокусуванням на потік створення цінності для ухвалення економічних рішень; (3) процедур: VSM; розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; Team work, small-group activities; Kaizen;

– процес узагальнення інформації передбачає її групування в упорядковану систему з орієнтацією на конкретного користувача шляхом здійснення (1) методів: формування управлінських звітів за відхиленнями матеріальних і трудових витрат, залишків запасів і незавершеного виробництва, витрат в потоці створення вартості; Andon, Visual Management за рівнем показників ефективності робочого місця, потоку створення цінності, підприємства в цілому в межах управлінської звітності з орієнтацією на

стимулювання постійних покращень потоку створення цінностей; (2) прийомів: KPI; 5 S; SMED; JIT; SOP; Jidoka; Poka-Yoke; Kanban; (3) способів: формування собівартості і витрат в потоці створення цінності; узагальнення даних про витрати і втрати з фокусуванням на потік створення цінності для ухвалення економічних рішень; (4) процедур: VSM; розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; Team work, small-group activities; формування щогодинних управлінських звітів; Kaizen; підтвердження розрахунків з постачальниками і замовниками щодо руху матеріального і грошового потоків за схемою документообороту;

– процес зберігання інформації полягає у формуванні внутрішніми стандартами / регламентами прийнятної системи зберігання документів і управлінських звітів з ощадливих перетворень і змін протягом визначеного терміну шляхом застосування (1) прийомів: 5 S; SMED; JIT; SOP; Jidoka; Poka-Yoke; (2) процедур: VSM; розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; Team work, small-group activities; Kaizen;

– процес передачі інформації дозволяє її оприлюднення зацікавленій стороні відповідно до запиту шляхом дотримання (1) методів: Andon, Visual Management за рівнем показників ефективності робочого місця, потоку створення цінності, підприємства в цілому в межах управлінської звітності з орієнтацією на стимулювання постійних покращень потоку створення цінностей; (2) прийомів: SMED; JIT; стандартизації робіт з орієнтацією на безперервний процес документообороту від замовлення до поставки; SOP; Jidoka; Poka-Yoke; Kanban; (3) процедур: VSM; розподілу посадових обов'язків і повноважень відповідно до рівня компетентності й участі в потоці створення цінності; Team work, small-group activities; Kaizen.

Отже, обліковий процес доцільно розглядати в системі управління промисловим підприємством через виконання взаємопов'язаних процесів із використанням специфічних методів, прийомів, способів та процедур обліку ощадливих перетворень в реалізації концепції ощадливого виробництва.

## **Список використаної літератури**

1. Омеляненко Т.В. Ощадливе виробництво: концепція, інструменти, досвід / Т.В. Омеляненко, О.В. Щербина, Д.О. Барабась, А.В. Вакуленко. – К.: КНЕУ, 2009. – 157 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. – Назва з титул. екрану.
3. Маскелл Б. Практика бережливого учета: управленческий, финансовый учет и система отчетности на бережливых предприятиях / Брайан Маскелл и Брюс Баггали; пер. с англ. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2013. – 384 с.

*К.е.н., доцент Колос І.В.*

*доцент кафедри обліку і аудиту,*

*Гарастовська А.В.*

*Національний університет харчових технологій*

*м. Київ*

*E-mail: irynakolos2016@gmail.com*

## **НЕФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ:**

### **ЕВОЛЮЦІЯ І ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ**

На сучасному етапі розвитку світової й національної економіки важливого значення набуває розкриття якісно-цілісної інформації про результати функціонування суб'єкта господарювання з фокусуванням на запити внутрішніх користувачів і зовнішніх зацікавлених сторін. За таких умов посилюється значення достатності й достовірності даних звітності підприємства, зокрема нефінансових показників. Це потребує дослідження зміни акцентів і еволюції нефінансової звітності.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні напрямів змін методичних підходів до формування нефінансової звітності з орієнтацією на вимоги користувачів, що є визначальним в управлінні промисловим підприємством.

Недостатність кількісно-фінансових показників спричиняє необхідність пошуку і запровадження процедур розкриття нефінансової інформації за економічною, соціальною, екологічною та правовою складовими ефективного функціонування підприємства в межах єдиної інформаційної системи для забезпечення обґрунтованого ухвалення економічних рішень.

Визначено в часовому діапазоні зміну пріоритетів оприлюднення нефінансової звітності. Так, започаткування процедур формування, презентації та використання нефінансової звітності спрямовано на підготовку управлінської звітності для визначених категорій зацікавлених користувачів, як правило, власників, топ-менеджменту, менеджерів різних ієрархічних рівнів управління і центрів фінансової відповідальності. Складання управлінської звітності кожен суб'єкт господарювання розпочинає з розроблення й ухвалення внутрішніх стандартів, де закріплює обсяг, зміст, формати та цільову спрямованість: конкретне управлінське рішення чи потреби конкретного менеджера. За результатами накопиченого практичного досвіду в сфері управлінського обліку й звітності фахівцями the Institute of Management Accounting (IMA) розроблено систему Statements on Management Accounting (SMA), які мають рекомендаційний характер і не є обов'язковими для використання. Так, SMA 5B «Fundamentals of Reporting Information to Managers» містить рекомендації щодо формування звітності, налагодження інформаційної взаємодії, форматів звітів та своєчасності їх представлення.

Активізація трансформаційних процесів з орієнтацією на публічність звітності перед колективом, стейкхолдерами та громадськістю сприяла (1) забезпеченню відкритості і прозорості даних щодо ефективності діяльності, а також створенні і нарощенні вартості бізнесу; (2) введенню специфічної соціальної звітності, екологічної звітності та звітності зі сталого розвитку. Водночас, відбувається розроблення системи стандартів інформаційного

забезпечення, контролю та управління, зокрема: SMA 4A «Cost of Capital», SMA 4H «Uses of the Cost of Capital», SMA 4AA «Measuring and Managing Shareholder Value Creation», SA 8000 «Social Accountability», Міжнародні стандарти якості (ISO), Міжнародні стандарти соціальної та етичної звітності серії AA 1000 (Account Ability 1000), Керівництво із звітності у сфері сталого розвитку Global reporting initiative (GRI).

Подальші зміни ідеї нефінансової звітності призводять до появи інтегрованої звітності, головна мета якої за Міжнародним стандартом «Integrated Reporting» полягає у формуванні системної інформації, що надає можливість зовнішній зацікавленій стороні сформуванню розуміння спроможності суб'єкта господарювання створювати додану цінність у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективах [1]. Генерацію цінності окремого суб'єкта господарювання передбачено розкривати через сукупний капітал за такими його складниками: фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний та природний.

Опрацювання науково-методичних і спеціальних прикладних видань щодо зарубіжного і вітчизняного досвіду з окресленої проблематики дозволило встановити існування підходів до розкриття показників нефінансової звітності:

(1) довільна форма;

(2) комплексні звіти за методом потрійного підсумку щодо розкриття економічних, екологічних та соціальних результатів діяльності (Triple Bottom-Line), за методом Лондонської групи порівняльного аналізу (London Benchmarking Group), за методом групи корпоративного громадянства (Corporate Social Citizenship);

(3) стандартизовані звіти з використанням рекомендацій міжнародних стандартів ISO 14000, ISO 26000, SA 8000 «Social Accountability», AA 1000 (Account Ability 1000), Global reporting initiative (GRI), Integrated Reporting (IR).

Досвід вітчизняних виробників харчового сектору економіки засвідчує про готовність складати нефінансову звітність для посилення ділової репутації,

зокрема, ПрАТ «Оболонь», ПАТ «Лантманнен Акса», ТОВ «Нестле Україна».

За результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі основні висновки: розкрито в історичному аспекті послідовну зміну пріоритетних орієнтирів формування нефінансової звітності з одночасним розробленням відповідних рекомендацій щодо її форми складання і наповнення коректними даними; доведено необхідність видання нефінансової звітності вітчизняними підприємствами, зокрема харчової промисловості.

### **Список використаної літератури**

1. Інтегрована звітність [Електронний ресурс]: Аналітичний огляд // Спільнота СВБ. – Липень 2013. – Режим доступу: \ www/URL: [http://www.svb.org.ua/sites/default/files/csr\\_ukraine\\_white\\_paper\\_2013\\_july\\_integrated\\_reporting.pdf](http://www.svb.org.ua/sites/default/files/csr_ukraine_white_paper_2013_july_integrated_reporting.pdf).

*К.е.н. проф. Король Г.О.*

*професор кафедри обліку і аудиту,*

*Єрьоміна О.Л.*

*старший викладач кафедри обліку і аудиту,*

*Музика В.О.*

*студентка кафедри обліку і аудиту*

*Національна металургійна академія України*

*м. Дніпро*

*E-mail: oleremina@gmail.com*

### **ЕТАПИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

В сучасних умовах в Україні інвестиційно-інноваційна діяльність активізується і стає об'єктивною необхідністю економічної політики як на рівні держави, так й окремих підприємств. Очевидним є те, що конкурувати на зовнішньому і внутрішньому ринках можуть лише ті промислові підприємства,

які націлені на інноваційний розвиток виробництва. Значення активізації інноваційної діяльності на сучасному етапі розвитку ринкових відносин важко переоцінити, оскільки сучасний економічний розвиток відбувається переважно на інноваційній основі.

В Україні проблема ефективного економічного розвитку на основі інноваційних розробок є надзвичайно актуальною, оскільки активізація інноваційної діяльності могла б стати рушійною силою забезпечення розвитку промислових підприємств через удосконалення існуючих виробничих процесів, підвищення ефективності всіх аспектів виробничої та господарської діяльності, виявлення нових перспективних форм і напрямів ведення бізнесу.

Прийняття управлінських рішень щодо розробок та впровадження інновацій здійснюється на основі аналізу облікових даних. Вітчизняна система бухгалтерського обліку взмозі надати для цього економічно обґрунтовану правдиву інформацію.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми обліку й контролю інноваційної діяльності зробили такі провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, як Бланка І., Бородкіна О.С., Бортнік Н.А., Гнилицької Л.В., Гречан А.П., Волков О.І., Грицай О.І., Денисенка М.П., Краснокутської Н.В., Крупки Я.Д., Нападовської Л.В., Пушкаря М.С., Жука В.М., Кузнецової О.Н., Кантаєвої О.В., Загороднього А.Г., Бойчука А.Б., Яламової Є.С., Моргунової Т.І. та ін. Однак з плином часу деякі питання потребують оновлення й удосконалення, що й обумовлює актуальність даної роботи.

Метою дослідження є розробка методичного підходу до удосконалення обліку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Указаний методичний підхід може бути представлений у вигляді ряду етапів та кроків, що їх деталізують.

На першому етапі методичного підходу необхідно визначити окремі центри відповідальності, які будуть здійснювати облік інноваційної діяльності підприємства, оскільки максимальний результат від інноваційної діяльності

досягається за рахунок раціонально організованого процесу її управління. Саме для того на першому кроці першого етапу методичного підходу потрібно дослідити існуючу організаційну систему управління підприємства. Одним з ефективних шляхів поліпшення управління є створення центрів відповідальності. При організації інноваційної діяльності можливі такі основні центри відповідальності: по окремому проекту; по етапах створення інноваційного продукту.

На другому кроці першого етапу виділяються основні структурні підрозділи зі створення інноваційного продукту, а саме: конструкторське бюро, допоміжне і основне виробництво, задіяні у даному інноваційному процесі. Керівники цих структурних підрозділів створюють групи виконавців по кожному інноваційному проекту, які будуть звітувати керівництву про результати діяльності, що відображає третій крок цього етапу методичного підходу.

На другому етапі розробленого удосконаленого методичного підходу передбачено визначення зв'язків та обміну інформацією між центрами відповідальності, які будуть здійснювати облік інноваційної діяльності підприємства та витрати на неї. На першому кроці цього етапу встановлюються взаємозв'язки між центрами відповідальності, на другому кроці визначаються інформаційні потреби відповідальних осіб для обліку інноваційної діяльності підприємства. На останньому кроці цього етапу здійснюється передача упорядкованої інформації визначеним відповідальним особам для обліку інноваційної діяльності.

Діюча нормативна база бухгалтерського обліку містить досить неоднозначне поняття «інноваційна діяльність». Згідно зі ст. 325 Господарського Кодексу України [1] інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери

суспільного життя. Тобто інноваційна діяльність є складовою частиною інвестиційної діяльності. Але розглядаючи рахунки витрат, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, можна побачити, що вони не включають або не виділяють витрати інноваційної діяльності. Ці розбіжності призвели до того, що не існує єдиної системи бухгалтерських рахунків і облікових реєстрів щодо обліку інноваційної діяльності. Як наслідок існує ускладнення аналізу витрат, а, тим більше, доходів даної діяльності підприємства і нераціональне управління інноваційними проектами на промислових підприємствах, що веде до зменшення їх ефективності.

Саме тому на третьому етапі методичного підходу запропоновано визначення основних фаз системи ефективного контролю інноваційних витрат підприємства. На першому кроці цього етапу відбувається розробка відповідного графіку документообігу щодо обліку інноваційної діяльності підприємства та відповідних витрат. На другому кроці створюються облікові форми звітності щодо інноваційної діяльності в цілому для підприємства та окремо по центрах відповідальності, що підвищує дієвість наданих пропозицій.

На останньому, четвертому, етапі обґрунтовується ефективність заходів з удосконалення обліку інноваційної діяльності. На першому кроці цього етапу визначаються основні фактори ефективності. На другому кроці розраховується економічна ефективність від реалізації інноваційного заходу, а також від впровадження запропонованого методичного підходу до удосконалення обліку інноваційної діяльності підприємства.

У ході апробації наведеного удосконаленого методичного підходу в умовах ПАТ «ДТЗ» запропоновані форми первинних документів та форми звітності щодо обліку інноваційної діяльності, досліджувалося формування витратних потоків інноваційної діяльності по центрах відповідальності, виявлені фактори економічного ефекту та розрахована економічна ефективність інноваційного заходу.

Застосування запропонованого удосконаленого методичного підходу до обліку інноваційної діяльності підприємства надасть можливість здійснювати

контроль за процесом формування витрат від первинних ресурсів до кінцевої продукції й визначити собівартість та ефективність інноваційного продукту.

### **Список використаної літератури**

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page12>.

***Красножон О.В.***  
***магістрант I курсу,***  
***к.е.н., доцент Рижикова Н.І.***  
***доцент кафедри обліку та аудиту***  
***Харківський національний технічний університет***  
***сільського господарства імені Петра Василенка***  
***м. Харків***  
***E-mail: goncharenkonat@gmail.com***

### **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ РОСЛИННИЦТВА**

Сучасна аграрна політика нашої держави є важливим напрямком переведення економіки на ринкові відносини. Вона спрямована на вдосконалення виробничих відносин в агропромисловому комплексі шляхом впровадження різноманітних форм оренди, підряду тощо. Поява нових господарських структур різних форм власності та господарювання в аграрному секторі економіки, розвиток міжнародних економічних зв'язків призводить до зростання ролі бухгалтерського обліку як необхідної умови отримання достовірної інформації для прийняття правильних господарських рішень. Отже актуальними питаннями в обліку витрат рослинництва є: правила ведення бухгалтерського обліку у рослинництві та алгоритм віднесення та розподілу витрат на об'єкти обліку.

Рослинництво як галузь народного господарства характеризується низкою особливостей:

- вплив природних факторів;
- вплив соціальних факторів.

Земля і рослини є не лише засобами, але й предметами праці. На процес виробництва у сільському господарстві впливають також й погодні умови. Ці особливості необхідно враховувати при організації бухгалтерського обліку.

Виробничий цикл у рослинництві триває значний час:

- до одного року (кукурудза, зернові культури тощо);
- кілька років (вирощування багаторічних насаджень).

Основою організації та технології бухгалтерського обліку є загальна нормативна база з бухгалтерському обліку, а саме Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996 [1] і розроблені згідно з цим Законом нормативні документи, національні стандарти (положення) у бухгалтерському обліку. На організацію і технологію бухгалтерського обліку значною мірою впливають закони України з оподаткування.

Наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 року № 390 затверджені реєстри і Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу [2].

Особливості сільськогосподарського виробництва вимагають, разом із застосуванням загальних форм первинних документів, також застосування і спеціальних. Наприклад, у рослинництві застосовуються спеціальна форма «Акт використання насіння і посівного матеріалу» (Форма №ВЗСГ-4), Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин» (форма №ВЗСГ-3).

Витрати у рослинництві враховуються за такими статтями:

1. Прямі матеріальні витрати: витрати цінностей (матеріалів), використаних безпосередньо на виробництво конкретного виду продукції (суми

цих витрат відносяться на собівартість продукції з початку її виробництва), а саме: вартість насіння і садивного матеріалу, добрив, палива, засобів захисту рослин та інших матеріалів;

## 2. Прямі витрати на оплату праці:

- основна і додаткова заробітна плата штатних працівників;

- основна і додаткова заробітна плата найманих і залучених осіб, зайнятих безпосередньо на вирощуванні культур і на роботах незавершеного виробництва;

- витрати на заохочення за якість виконаних робіт, економію матеріальних витрат;

- надбавки до заробітної плати працівникам рослинництва;

- натуральна оплата працівникам рослинництва;

## 3. Відрахування на соціальні заходи;

## 4. Інші прямі витрати:

- плата за оренду земельних і майнових паїв, основних засобів, платежі за страхуванням майна, суми резерву відпускних;

- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт необоротних активів, що використовуються в конкретному виробничому процесі, зокрема їх амортизацію, витрати на освітлення, опалення, водопостачання, електропостачання;

- податки і збори (обов'язкові платежі), які згідно із законодавством віднесені до конкретного об'єкта витрат;

- інші витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Отже, основною метою обліку витрат на виробництво продукції рослинництва сільськогосподарського підприємства є своєчасне, повне, вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат та контроль за використанням всіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції в натуральних та грошових вимірниках.

## **Список використаної літератури**

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996 – XIV (зі змінами та доповненнями): URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування: Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 року № 390: URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/FIN48748.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN48748.html).

*Кузьминська О.О.  
магістрантка I курсу,  
к.е.н., доцент Рижикова Н.І.  
доцент кафедри обліку та аудиту  
Харківський національний технічний університет  
сільського господарства імені Петра Василенка  
м. Харків  
E-mail: goncharenkonat@gmail.com*

## **ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ**

Під адміністративними витратами розуміють такі загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування та управління підприємством в цілому [1].

Сучасні вимоги до класифікації адміністративних витрат вимагають їх поділ і на витрати для проведення святкових заходів на підприємствах.

Основними видами витрат на святкування є:

— витрати на прикрашання офісу (якщо корпоративна вечірка

відбуватиметься саме в офісі). До них належать витрати на придбання декоративних товарів, кульок, на оплату послуг дизайнера (якщо підприємство вирішить звернутися до нього за допомогою);

— витрати на оренду приміщення для проведення корпоративу (якщо він відбуватиметься за межами офісу). Таким приміщенням може бути ресторан, кафе, банкетна зала тощо;

— витрати на послуги ведучого корпоративу. Ці витрати можуть бути не завжди, оскільки можна обрати ведучим когось із працівників;

— витрати на музичний супровід свята;

— витрати на святкове меню;

— витрати на перевезення працівників підприємства до місця проведення корпоративу. Учасники свята можуть дістатися до місця святкування й назад самостійно, але якщо керівництво підприємства організує перевезення, то суму витрат зможуть підтвердити документи від транспортної організації (в разі залучення перевізника) або документи на придбання пального (в разі користування власним транспортом підприємства);

— витрати на подарунки працівникам і гостям корпоративу.

Із 01 січня 2015 р. податковий облік витрат відповідає бухгалтерському. Так, Податковий кодекс України вже не містить обмежень на формування витрат, які раніше містилися в розділі III, зокрема, на проведення свят та придбання і розповсюдження подарунків. Більше того, під час віднесення сум витрат до складу податкових для цілей оподаткування податком на прибуток вже не потрібно доводити їх зв'язок із господарською діяльністю [2].

Разом із тим, усі суми витрат і доходів підприємства, а також факти господарських операцій мають бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами. Ця норма передбачена статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [3].

У разі проведення корпоративу необхідно оформити такі документи:

- наказ керівника підприємства про проведення корпоративу. В ньому слід зазначити мету (привід) для свята й осіб, відповідальних за його організацію;

- план (програма) проведення свята із зазначенням заходів, що планується провести, і відповідальних осіб;

- первинні документи, що підтверджують витрати. До таких документів належать товарні чеки (квитанції) на придбання прикрас, подарунків, продуктів, напоїв, оплату послуг ресторану чи кафе, акти наданих послуг та інші документи (залежно від того, де та як проходило свято).

Всі витрати повинні бути підтвержені документально і відображатися в обліку, що підтвердить зменшення фінансового результату і, відповідно, об'єкт оподаткування. Для цього необхідно надати корпоративу відповідний статус.

За документами корпоратив може бути представлений як:

- рекламний захід (наприклад, як презентація продукції підприємства). Для визначення рекламного характеру заходу можна керуватися ст. 1 Закону «Про рекламу» від 03.07.96 р. № 270/96-ВР [4];

- маркетинговий захід (наприклад, як опитування споживачів товару, запрошених як гості на корпоратив). Підставою для визнання заходу маркетинговим може послужити визначення маркетингових досліджень, наведене в розд. II Методичних рекомендацій, затверджених наказом Держкомітету з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.10 р. № 18 [5];

- річні звітні збори колективу (на порядку денному у т. ч. – доповідь топ-менеджерів компанії);

- захід представницького характеру (примірний перелік представницьких витрат для бюджетних установ наведено в п. 2 Норм, затверджених наказом Мінфіну від 14.09.10 р. № 1026) [6];

- народне гуляння за рахунок підприємства.

Витрати на корпоратив слід відображати у складі:

- адміністративних витрат (рахунок 92) – якщо це збори колективу,

представницький захід;

- витрат на збут (рахунок 93) – якщо це захід рекламного або маркетингового характеру;

- інших операційних витрат (рахунок 94) – в інших випадках.

Отже, для правильного відображення в бухгалтерському обліку адміністративних витрат, а саме витрат на проведення святкових заходів, необхідно надати корпоративу відповідний статус. Від цього залежить перелік первинних документів, що підтвердять витрати на його проведення; порядок відображення у бухгалтерському обліку та визначення фінансового результату до оподаткування.

### **Список використаної літератури**

1. Положення стандарт бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: [затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318]: URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0956-10>.
2. Податковий Кодекс України від 23.12.2010 р. №2755-17: URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996 – XIV (зі змінами та доповненнями): URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про рекламу: Закон України від 03.07.96 р. № 270/96-ВР (зі змінами та доповненнями): URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/270/96-вр>.
5. Про затвердження методичних рекомендацій [затверджено наказом Держкомітету з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.10 р. № 18]: URL: [http://search.ligazakon.ua/1\\_doc2.nsf/link1/FIN58763.html](http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN58763.html).
6. Про затвердження Норм коштів на представницькі цілі бюджетних установ та порядку їх витрачання: [затверджено наказом Міністерства фінансів від 14.09.2010 р. № 1026]: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0956-10>.

*К.е.н., доцент Лега О.В.  
доцент кафедри бухгалтерського обліку,  
Хоча Т.М., Мотренко В.В.  
здобувачі вищої освіти СВО – магістр спеціальності «Облік і  
оподаткування»  
Полтавська державна аграрна академія  
м. Полтава  
E-mail: o\_lega@ukr.net*

**ГРОШОВІ ВНЕСКИ ДО СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ  
ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ:  
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІК**

Важливу роль у створенні та розвитку підприємства відіграє власний капітал. Ефективне управління підприємством можливе лише при наявності достовірної та об'єктивної інформації про власний капітал підприємства. Водночас власний капітал виступає одним із найважливіших об'єктів фінансового та управлінського обліку, які є основою інформаційного забезпечення фінансового аналізу та менеджменту. Облік власного капіталу відображає процес формування власності, обсяг прав власників, розподіл результатів їх діяльності, тобто інформацію про формування та використання власного капіталу як фінансової основи діяльності підприємств [1].

Елементи власного капіталу та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку представлено у таблиці 1.

Початковою складовою власного капіталу підприємства, як і в цілому його господарської діяльності є статутний капітал, який формується засновниками при створенні підприємства з метою забезпечення його активами для здійснення господарської діяльності [4].

Порядок формування статутного капіталу ТОВ встановлено ст. 52 Закону України «Про господарські товариства»:

## Елементи власного капіталу та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку

| Зміст елементів власного капіталу  | Рахунок обліку   |
|--|--|
| <b>Зареєстрований капітал</b>  |  |
| зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства  | 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»: 401 «Статутний капітал»; 402 «Пайовий капітал»; 403 «Інший зареєстрований капітал»; 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу»                     |
| <b>Капітал у дооцінках</b>   |  |
| сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів  | 41 «Капітал у дооцінках»: 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»; 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»; 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»; 414 «Інший капітал у дооцінках» |
| <b>Додатковий капітал</b>  |  |
| емісійний дохід (сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їхню номінальну вартість), вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, які відповідно до національних положень бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та інші складові додаткового капіталу | 42 «Додатковий капітал»: 421 «Емісійний дохід»; 422 «Інший вкладений капітал»; 423 «Накопичені курсові різниці»; 424 «Безоплатно одержані необоротні активи»; 425 «Інший додатковий капітал»         |
| <b>Резервний капітал</b>   |  |
| сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства  | 43 «Резервний капітал»   |
| <b>Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)</b>   |  |
| сума нерозподіленого прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу   | 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»: 441 «Прибуток нерозподілений»; 442 «Непокриті збитки»; 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»   |
| <b>Неоплачений капітал</b>   |  |
| сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу  | 46 «Неоплачений капітал»   |
| <b>Вилучений капітал</b>   |  |
| господарські товариства відображають фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу   | 45 «Вилучений капітал»: 451 «Вилучені акції»; 452 «Вилучені вклади й паї»; 453 «Інший вилучений капітал»   |

- учасники ТОВ повинні сплатити статутний капітал до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства;

- якщо учасники до закінчення першого року не внесли (не повністю внесли) свої вклади, загальні збори учасників приймають одне з таких рішень: про виключення зі складу товариства тих учасників, які не внесли (не повністю внесли) свої вклади, та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі; про зменшення статутного капіталу та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі; про ліквідацію товариства;

- зміни до статуту, пов'язані зі зміною розміру статутного капіталу та/або зі зміною складу учасників, підлягають державній реєстрації в установленому законом порядку;

- рішення про зменшення статутного капіталу товариства надсилається поштовим відправленням усім кредиторам товариства не пізніше триденного строку з дня його прийняття;

- учаснику товариства, який повністю вніс свій вклад, видається свідоцтво товариства;

- зменшення статутного капіталу ТОВ допускається після повідомлення про це в порядку, встановленому статутом, усіх його кредиторів. У цьому разі кредитори мають право вимагати дострокового припинення або виконання відповідних зобов'язань товариства та відшкодування їм збитків;

- збільшення статутного капіталу ТОВ допускається після внесення всіма його учасниками вкладів у повному обсязі [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 86 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV (далі – ГКУ) [3], вкладями учасників та засновників господарського товариства можуть бути: будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності; цінні папери; права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами; інші майнові права (включаючи майнові права на об'єкти інтелектуальної власності); грошові кошти, в тому числі в іноземній валюті.

У той же час потрібно враховувати ряд обмежень і заборон, що містяться в ч. 3 ст. 86 ГКУ, а саме: майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, яке знаходиться в оперативному управлінні бюджетних установ, не можна вносити до статутного капіталу товариства.

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) може бути сформований грошовими коштами і майном. Внески грошовими коштами можна здійснити за 2 варіантами: до моменту реєстрації та після створення підприємства. Грошові внески до статутного капіталу перераховуються до моменту реєстрації засновниками на спеціальний поточний рахунок для формування статутного, пайового та інших видів капіталу (його відкриває уповноважена засновниками особа) [4].

Документальне забезпечення внесків грошовими коштами представлено у таблиці 2.

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю формується за кредитом субрахунків 401 «Статутний капітал». На субрахунку фіксується сума статутного капіталу на дату держреєстрації підприємства і надалі (у міру здійснення внесків) ця сума не змінюється [5].

На дату держреєстрації товариства формується кореспонденція рахунків: Дт 46 – Кт 401, 403 з аналітичним обліком у розрізі учасників і видів капіталу.

Після першого проведення у міру здійснення внесків кожним з учасників рахунок 46 закриватиметься (за кредитом) у кореспонденції з Дт рахунків/субрахунків обліку майна, що вноситься. Для грошових внесків це буде:

- Дт 311 – Кт 46 – якщо гроші перераховуються за безготівковим розрахунком із поточного рахунка засновника або вносяться готівкою через касу банку;

- Дт 301 – Кт 46 – якщо гроші вносяться готівкою через касу підприємства [4].

Порядок оцінки та документального оформлення внеску грошовими коштами  
учасниками до статутного капіталу

| Вид внесків                               | Варіант внесення   | Документування   |
|---|--|--|
| Грошові кошти<br>в національній<br>валюті | Здійснення<br>грошових внесків<br>до моменту<br>держреєстрації<br>підприємства | Довідка про відкриття такого рахунка,<br>платіжне доручення, засвідчене<br>банківською установою, квитанція на<br>внесення готівки, довідка банку, що<br>засвідчує внесок учасниками грошових<br>коштів  |
|   | Унесення коштів<br>після створення<br>підприємства                             | Платіжне доручення, засвідчене<br>банківською установою, квитанція на<br>внесення готівки, довідка банку, що<br>засвідчує внесок учасниками грошових<br>коштів, Прибутковий касовий ордер,<br>квитанція від якого з відбитком печатки<br>підприємства видається засновникові |

У цілях податкового обліку в емітента (товариства) – отримання майна до СК прирівнюється до його купівлі.

В емітента (товариства) сума готівкових і безготівкових грошових коштів, що надходять у вигляді прямих інвестицій в емітовані корпоративні права, не включається до складу податкових доходів (пп. 136.1.3 ПК).

Операції з емітованими цінними паперами або корпоративними правами не є об'єктом обкладення ПДВ (пп. 196.1.1 ПК) [5].

Отже, в результаті дослідження встановлено:

1. Грошові кошти можна вносити як в безготівковій, так і готівковій формі. Грошові внески до статутного капіталу перераховуються до моменту реєстрації засновниками на спеціальний поточний рахунок.

2. Якщо статутний капітал формується за рахунок грошових коштів,

потрібно дуже ретельно підходити до вибору банківської установи, в якій згодом буде відкрито поточний рахунок для його формування, щоб строки відкриття такого рахунку або документи, необхідні для цього не були для Вас «сюрпризом».

### Список використаної літератури

1. Бобяк А. П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік [Електронний ресурс] / А. П. Бобяк // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(19). – С. 55–58. – Режим доступу: [archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/ptmbo/2011\\_1/5.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2011_1/5.pdf).
2. Закону України «Про господарські товариства» № 1576-ХІІ від 19 вер. 1991 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Грошові внески до статутного капіталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://balance.ua/ua/news/all/post/denegnye-vznosy-v-ustavnuu-kapital>.
5. Омельницька З. Формуємо статутний капітал: облік у емітента та інвестора [Електронний ресурс] / З. Омельницька // Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/Formiruem-ustavnyj-kapital-uchet-u-emitenta-i-investora-2>.
6. Організація обліку відносин власності : навч. посіб. / за ред. Жука В. М. – 2-е вид., доп. і перер. – К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2010. – 372 с.

*Д.е.н., професор Мазур Н.А.  
професор кафедри економіки підприємства  
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка  
м. Кам'янець-Подільський  
E-mail: natali76.01maz@gmail.com*

## **БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЕКСПОРТУ ПОСЛУГ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Частка сфери послуг становить 10-15% зовнішньоторговельного обороту країни, що є компенсуючим фактором, який певною мірою нівелює негативне сальдо у зовнішній торгівлі товарами. Традиційно баланс торгівлі послугами складається позитивним. Сфера послуг має значний потенціал у напрямі збільшення пропозиції для зовнішнього світу та розширення можливостей їх надання.

До основних видів послуг, завдяки яким може бути розширений експорт, насамперед належать: транспортні (послуги трубопровідного, автомобільного, авіаційного, морського та залізничного транспорту); технічні (інжиніринг, будівельні послуги, ремонт, сервісне обслуговування та ін.); туристичні (курортні, історичні, бальнеологічні, зелений туризм, полювання тощо); освітні та консультаційні; медичні.

Розглянемо особливості документального забезпечення та обліку експорту послуг українських суб'єктів господарювання.

Згідно ПКУ 14.1.185. «постачання послуг – будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності» [1].

Коли говорять про експорт послуг, апріорі мають на увазі, що укладення зовнішньоекономічного договору в класичній письмовій формі дуже

«зарегульоване» і для цілої категорії суб'єктів господарювання вельми клопітне. І багато хто з них (наприклад, фізичні особи) вважає за краще не обтяжувати себе юридичним оформленням угод, маючи можливість надавати послуги і отримувати за них оплату дистанційно поза банківським контролем. Тому, щоб не залишати такі угоди взагалі без документального оформлення, законодавець запропонував використовувати електронну форму ЗЕД-договору як альтернативу простій письмовій формі [2, 3].

Згідно ч.2 ст 6 ЗУ «Про ЗЕД» зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій або в електронній формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом.

У разі експорту послуг (крім транспортних) зовнішньоекономічний договір (контракт) може укладатися шляхом:

- 1) прийняття публічної пропозиції про угоду (оферти) або
- 2) шляхом обміну електронними повідомленнями, або
- 3) в інший спосіб, зокрема шляхом виставлення рахунка (інвойсу), у тому числі в електронному вигляді, за надані послуги [4].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», п. 2.1 розділу 2 Інструкції про порядок здійснення контролю за експортними, імпорнтними операціями, п. 1 Постанови Правління НБУ від 03.06.2015 № 354 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» в разі експорту робіт, транспортних послуг виручка резидентів у іноземній валюті підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у строки виплати заборгованостей, зазначені в контрактах, але не пізніше 180 календарних днів з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг. На виконання зазначених вище норм для здійснення контролю за дотриманням резидентами законодавчо встановлених строків розрахунків (зокрема, для відліку цих строків) за операціями, що передбачають експорт робіт, транспортних послуг, банки в разі надходження від нерезидентів коштів на користь резидентів вимагають від клієнтів копії договорів з нерезидентами, а

також актів та інших документів, що підтверджують виконання робіт, надання послуг [5, 6].

Щодо форми зовнішньоекономічного договору за операціями з експорту резидентами послуг нерезидентам через мережу Інтернет необхідно зауважити, що згідно із законодавством України, зокрема Господарським та Цивільним кодексами України, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Положенням про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) документи, що застосовуються у міжнародній практиці, можуть виступати в ролі зовнішньоекономічного договору, якщо вони відповідатимуть певним умовам. Зокрема, такі документи можуть вважатись договором у випадку, якщо будуть належно оформлені, міститимуть достатню інформацію про сторони, між якими мають здійснюватися розрахунки, умови та вимоги, згідно з якими встановлюються зобов'язання, а також прийняття стороною пропозиції (оферти) і вчинення нею відповідних дій. Це можуть бути публічна пропозиція про угоду (оферта) і підтвердження про її прийняття іншою стороною, «інвойс» (рахунок-фактура) або інші [6, 7].

Щодо документів, які використовуються банком в якості підтвердження експорту послуг та є підставою для відліку законодавчо встановлених строків розрахунків, законодавство України не встановлює вичерпного переліку документів, що підтверджують виконання резидентом робіт, надання послуг, передавання прав інтелектуальної власності нерезиденту, і є підставою для відліку банком законодавчо встановленого строку розрахунків за відповідною експортною операцією. При цьому, акт виконаних робіт, наданих послуг, переданих прав інтелектуальної власності може бути лише одним із таких документів. Якщо згідно з умовами експортного договору документом, який засвідчує надання резидентом послуг, виконання робіт нерезиденту, є, наприклад, «інвойс» (рахунок-фактура) або інший документ, що засвідчує виконання робіт, надання послуг, то саме цей документ має вимагатися банком для здійснення валютного контролю і бути підставою для відліку банком законодавчо встановленого строку розрахунків за відповідною експортною операцією.

Щодо перекладу необхідно зазначити, що банки мають право вимагати від резидентів перекладу на українську мову складених іноземною мовою документів, у тому числі рахунка (інвойсу), крім викладених англійською мовою, а також викладених іноземною мовою з одночасним викладенням українською (англійською) мовою [3].

Первинні документи, складені в електронній формі, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Інвойс (рахунок-фактура) у міжнародній комерційній практиці є документом, що надається продавцем покупцеві та містить перелік товарів, їх кількість і ціну, за якою вони поставлені покупцеві, формальні особливості товару (колір, вага ті інші), умови поставки і відомості про відправника та одержувача. Виписка інвойсу свідчить про те, що (крім випадків, коли постачання здійснюється по передоплаті) у покупця з'являється обов'язок оплати товару відповідно до зазначених умовами, а також про те, що товар відвантажено відповідно до умов поставки.

Фактично інвойс є розрахунково-платіжним документом, що передбачає тільки виставлення певних сум до оплати покупцям за товари, що поставляються (або вже фактично поставлені) чи послуги, що надаються (або фактично надані). Затвердженої форми інвойсу та вимог щодо його заповнення законодавством України не передбачено.

Але, зазвичай інвойс має містити такі дані: 1) обов'язково – дату складання, найменування та реквізити продавця і покупця, найменування товарів, їх ціну, загальну вартість рахунку та валюту; 2) рекомендовано – платіжні реквізити, умови поставки згідно Інкотермс, умови оплати; і 3) необов'язково – номер інвойсу, реквізити зовнішньоекономічної угоди, відповідно до якої здійснюється поставка, ставки та розмір податку, місце завантаження, розмір та підстави надання знижок.

Додатково можна зазначити, що інвойс одночасно може виступати декларацією експортера про країну походження товару, що передбачено п. 5 ст. 43 Митного кодексу. Для того, щоб інвойс міг бути визнаний одночасно і

декларацією про походження товару, необхідно виконати декілька пунктів: 1) інвойс має бути в оригінальному вигляді, з підписом та печаткою; 2) декларація про країну походження має бути записана саме фразою «Країна походження» (на відповідній мові, якою складено інвойс), фрази «Зроблено в ...» або «Вироблено в ...» не є підтвердженням країни походження.

Для відображення в бухгалтерському обліку експорту послуг підприємству необхідно визначитись в основному з трьома основними моментами:

1) обрання способу визнання доходу згідно ПСБО 15 «Дохід» (зазвичай визначається обліковою політикою). Визначення гривневого еквіваленту доходу згідно ПСБО 21;

2) якщо вказано безпосередньо в документі (рахунок-фактура (інвойс)), що дата оплати є засвідченням наданих послуг, то в обліку на підставі первинного документа визнаємо дохід на цю дату;

3) формування собівартості послуги на рахунку 23 «Виробництво» (визначення переліку і складу статей калькулювання собівартості послуги).

Таким чином, законодавством звільнено від валютного контролю експорт послуг. Фактично експортна ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» діятиме лише на: експорт продукції; експорт робіт; експорт транспортних послуг.

У разі експорту послуг (окрім транспортних і страхових), прав інтелектуальної власності, авторських і суміжних прав – валютний контроль не діятиме [3].

### **Список використаної літератури**

1. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р., ост. ред. від 27.02.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.
2. Деркач Т. Експорт послуг: веселіше стане всім // Бухгалтерія. – № 52 (1247) від 26 грудня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.buhgalteria.com.ua/Hit\\_ua.html?id=5046](http://www.buhgalteria.com.ua/Hit_ua.html?id=5046).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг: Закон України від 03.11.2016 р. № 1724-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalteria.com.ua/>
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №960-XII від 16.04.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/>
5. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.94 № 185/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/185/94-вр>.
6. Про здійснення контролю за операціями резидентів, які передбачають експорт послуг нерезидентам через мережу Інтернет: Лист НБУ від 07.07.2015 № 22-01012/46746. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.
7. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затверджене наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001 № 201 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.npp.com.ua/articles/>.

*К.е.н. Макарович В.К.*

*доцент кафедри обліку і аудиту*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

*м. Ужгород*

*E-mail: vyktorya.makarovych@uzhnu.edu.ua*

## **ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПОСЛУГ КЕЙТЕРИНГУ**

Сучасний етап розвитку соціально-орієнтованої ринкової економіки для підприємств ресторанного бізнесу, характеризується істотними труднощами в пошуку нових неосвоєних сегментів ринку. У той же час отримують розвиток

нові додаткові послуги, які можуть стати для підприємств ресторанного господарства дуже перспективними і високоприбутковими. Одним із прикладів є кейтерингові послуги, які представляють собою новий напрямок у сфері обслуговування потенційних клієнтів підприємствами ресторанного бізнесу.

Важливе значення має формування достовірної інформації про реальну вартість послуг кейтерингу. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність поглибленого вивчення складових організації обліку у напрямі калькулювання задля налагодженості облікового процесу на підприємствах ресторанного бізнесу та ефективного управління суб'єктом господарювання з використанням, одержаного від системи бухгалтерського обліку, інформаційного забезпечення.

Булаев С.В. зазначає, що порядок обліку в кейтерингових компаніях може бути аналогічний системі узагальнення інформації про фінансово-господарської діяльності на підприємствах громадського харчування, при цьому слід звернути увагу на транспортні витрати, так як доставка в собівартості кейтерингових послуг займає не останнє місце і списувати їх як умовно постійні за принципом загальногосподарських витрат без розподілу на об'єкти калькулювання було б щонайменше необачно [1].

Погоджуємось з Цюцяк А.Л. [2], яка акцентує, що операції з доставки страв є обов'язковою складовою виїзного ресторанного обслуговування, а тому транспортні витрати повинні включатися в собівартість наданих послуг шляхом їх розподілу між конкретними замовленнями. Базою розподілу таких непрямих витрат може виступати або вартість продукції і товарів, переданих замовникам при наданні послуг кейтерингу, або ж кілометри пробігу транспортними засобами до місця облаштування заходу. Як правило, підприємства ресторанного бізнесу, операції по виготовленню продукції власного виробництва враховують по одному з наступних способів: торговий, виробничо-торговий або виробничий спосіб.

Кейтеринг в повному обсязі не може враховуватися по одному з наведених способів, так як він пов'язаний з наданням послуг в короткостроковому періоді, а, отже, вимагає оперативного калькулювання собівартості і визначення ціни послуг, що надаються. Крім того, витрати виїзного ресторанного обслуговування недоцільно відносити на різні

синтетичні рахунки («Виробництво», «Загальновиробничі витрати», «Адміністративні витрати» і «Витрати на продаж»), оскільки така методика ускладнить не тільки порядок виділення витрат на послуги кейтерингу, а й визначення ефективності їх надання.

З метою облікового відображення подібних послуг варто всі витрати, пов'язані з їх наданням (включаючи витрати сировини на виготовлення страв, транспортні витрати, витрати на обслуговування заходу, витрати на оплату праці персоналу і т.д.), відображати на аналітичному субрахунку «Послуги кейтерингу», який доцільно відкрити до рахунку «Основне виробництво». У дебет зазначеного рахунку слід відносити витрати, безпосередньо пов'язані з наданням досліджуваних послуг, що дозволить відокремити облік кейтерингу від інших видів діяльності ресторанного господарства.

Для реалізації можливості визначення реальної вартості послуг кейтерингу пропонуємо використовувати наступну форму калькуляції (рис. 1).

Комплексне запровадження в практику діяльності підприємств ресторанного бізнесу розробленої форми калькуляції кейтерингових послуг та вищевказаної методики обліку витрат забезпечить достовірність визначення інформації про реальну вартість послуг кейтерингу та ефективність їх надання.

Наведені пропозиції щодо калькулювання кейтерингових послуг забезпечують повноту та достовірність інформації про вартість кейтерингу і створюють передумови до удосконалення методики бухгалтерського обліку на підприємствах ресторанного бізнесу при наданні кейтерингових послуг.

### **Список використаної літератури**

1. Булаев С.В. Все, что вы хотели знать о Кейтеринге / С.В. Булаев // Предприятия общественного питания: бухгалтерский учет и налогообложение. – 2008. – № 3.
2. Цюцяк А.Л. Особенности отражения в системе счетов бухгалтерского учета операций выездного ресторанного обслуживания [Электронный ресурс] / А.Л. Цюцяк // Международный экономический форум 2013. – Режим доступа : <http://be5.biz/ekonomika1/r2013/3758.htm>.

| Калькуляція до рахунку № 20441281 від 10.01.2018     |                      |                      |  |                          |                     |                 | R              |  |
|--|----------------------|----------------------|--|--------------------------|---------------------|-----------------|----------------|--|
| Замовник:  |                      | ТОВ "Агро-Україна"   |  |                          | Вид послуг          |                 | Фуршет         |  |
| Місце здійснення:                                    |                      | Чоп                  |  |                          | К-сть чол.          |                 | 20             |  |
| Найменування :                                       |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| Замовлення №   | Дата замовлення      | Ставка план          | Валюта ставки                          | Одиниця розрахунку       | Всього одиниць      | Сума факт.      | Валюта рахунку |  |
| 20441281   | 20.12.2017           | 15000                | грн.                                   |                          | 1,000               | 15 000,00       | грн.           |  |
| <b>По ставці</b>                                     |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>Власне виробництво</b>                            |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>власні страви</b>                                 |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | план-меню № 22       | 10.01.2018           | 2500                                   | 05-5 ( ) - 10.01.2018    |                     | 2500,00         | 416,67         |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>2500,00</b>  | <b>416,67</b>  |  |
| <b>товар (перепродаж)</b>                            |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | напої в асортименті  | 10.01.2018           | 3000                                   | 1301 ( ) - 09.01.2018    |                     | 3456,80         | 576,13         |  |
| 2  | фрукти в асортименті | 10.01.2018           | 500                                    | 1341 ( ) - 10.01.2018    |                     | 450,00          | 0,00           |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>3 906,80</b> | <b>576,13</b>  |  |
| <b>оплата праці персоналу</b>                        |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | офіціанти            | 10.01.2018           | 500                                    | 1301 ( ) - 10.01.2018    |                     | 500,00          | 0,00           |  |
| 2  | повар                | 10.01.2018           | 300                                    | 1301 ( ) - 10.01.2018    |                     | 300,00          | 0,00           |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>800,00</b>   | <b>0,00</b>    |  |
| <b>податки, внески</b>                               |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | ЄСВ 22%              | 10.01.2018           | 176                                    | 1301 ( ) - 10.01.2018    |                     | 176,00          | 0,00           |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>176,00</b>   | <b>0,00</b>    |  |
| <b>Всього власне виробництво, УАН:</b>               |                      | <b>6976,00</b>       | <b>Всього власне виробництво факт:</b> |                          |                     | <b>7382,80</b>  | <b>992,80</b>  |  |
| <b>Партнер</b>                                       |                      |                      |  | <b>Документ партнера</b> | <b>Ціна послуги</b> | <b>ПДВ</b>      |                |  |
| <b>Тов "Тиса-Транс"</b>                              |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>транспортні послуги</b>                           |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | 1121                 | 10.01.2018           | 1800                                   | 5/08 (5/08) - 10.01.2018 |                     | 1800,00         | 300,00         |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | 0,00            | 0,00           |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>1 800,00</b> | <b>300,00</b>  |  |
| <b>Всього по партнеру, УАН:</b>                      |                      | <b>2 400,00</b>      | <b>Всього по партнеру факт:</b>        |                          |                     | <b>1 800,00</b> | <b>300,00</b>  |  |
| <b>ТОВ "Фемелі Декор"</b>                            |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>оформлення залу (квіти, декоративні елементи)</b> |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | 1123                 | 10.01.2018           | 1000                                   | 1301 ( ) - 10.01.2018    |                     | 600,00          | 0,00           |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>600,00</b>   | <b>0,00</b>    |  |
| <b>Всього по партнеру, УАН:</b>                      |                      | <b>1 000,00</b>      | <b>Всього по партнеру факт:</b>        |                          |                     | <b>600,00</b>   | <b>0,00</b>    |  |
| <b>Тов "Тиса"</b>                                    |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>оренда залу</b>                                   |                      |                      |  |                          |                     |                 |                |  |
| 1  | 1124                 | 10.01.2018           | 1200                                   | 34 - 10.01.2018          |                     | 1200,00         | 200,00         |  |
|  |                      |                      |  |                          |                     | <b>1 200,00</b> | <b>200,00</b>  |  |
| <b>Всього по партнеру, УАН:</b>                      |                      | <b>1 200,00</b>      | <b>Всього по партнеру факт:</b>        |                          |                     | <b>1 200,00</b> | <b>200,00</b>  |  |
| <b>Всього по послугам, УАН:</b>                      |                      | <b>10 982,80</b>     |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>Сума рахунку</b>                                  |                      | <b>15 000,00 УАН</b> |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>Дохід</b>   |                      | <b>1517,20 УАН</b>   |  |                          |                     |                 |                |  |
| <b>в т.ч. ПДВ з доходу 20 %</b>                      |                      | <b>2500,00 УАН</b>   |  |                          |                     |                 |                |  |

Рис. 1. Документальне забезпечення процесу формування собівартості кейтерингової послуги за аналітичним субрахунком «Послуги кейтерингу»

*К.е.н., доцент Мустеца І.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування,  
Фокшек Х.М.  
студентка 2 курсу  
ЧТЕІ КНТЕУ  
м. Чернівці  
E-mail: kristina.fokshek@gmail.com*

## **ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ**

В умовах упровадження ринкових відносин в Україні, функціонування бюджетних установ характеризується розширенням сфер діяльності, що не може не обходитися без заходів і методів впливу держави на забезпечення оптимального функціонування та життєдіяльності бюджетної установи. У періоди нестабільної політичної ситуації правильне й раціональне ведення бухгалтерського обліку стає просто необхідним. Цей фінансово-економічний сектор є важливою системою управління, але досі характеризується численними невідповідностями, спричиненими суперечливою законодавчою базою, і потребує негайного вдосконалення [1].

Особливості, які впливають на діяльність бюджетних установ, що, водночас, впливає на побудову бухгалтерського обліку – це досягнення передбачених планами та кошторисами показників, виконання поставлених у статуті або ж передбачених програмою фінансування завдань і функцій. Саме тому бюджетні установи та організації мають за мету надавати нематеріальні послуги, для задоволення потреб населення, а не отримувати прибуток та функціонують на правах державної власності. Основним завданням обліку в процесі фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є забезпечення своєчасного, точного, повного відображення всіх господарських операцій у

бухгалтерських документах та використання виділених коштів з бюджетів різних рівнів за цільовим призначенням [2].

Метою модернізації обліку в державному секторі є адаптація його до сучасних вимог міжнародної практики, вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що регламентує облік та насамперед усунення наявних проблем, тобто: відсутність єдиних підходів до розроблення дієвих механізмів удосконалення системи обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів, недостатність розроблення питання переходу на єдині методологічні засади, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення обліку.

Ключовою складовою процесу реформування системи державного управління фінансами України є розвиток і вдосконалення механізмів управління фінансами на державному і місцевому рівнях, що, в свою чергу, вимагає своєчасного і точного інформування про результати виконання бюджетів для забезпечення середньо- та довгострокового бюджетного планування, а також постійного ефективного контролю над цільовим використанням бюджетних коштів [3].

На сьогодні в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС) шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС), розроблених на основі МСБОДС.

У результаті реалізації Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки здійснено низку заходів з удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема затверджено:

✓ НП(С)БОДС, які розроблені на основі МСБОДС, та методичні рекомендації щодо їх застосування;

- ✓ план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі
- ✓ форми фінансової звітності та порядок їх заповнення;
- ✓ типові положення про бухгалтерську службу бюджетної установи;
- ✓ рекомендації щодо співставлення класифікації доходів і видатків у національних стандартах з бюджетною класифікацією доходів і видатків тощо [4].

Також модернізовано порядок казначейського обслуговування виконання бюджетів шляхом запровадження інформаційно-аналітичної системи «Є-Казна», запроваджено роботу порталу «Є-Дата», що дають змогу в режимі реального часу відслідковувати стан рахунків державного і місцевого бюджетів, оцінювати обсяги бюджетних зобов'язань, здійснювати превентивний контроль витрат та їх цільове призначення, а також приймати в оперативному порядку фінансову звітність розпорядників бюджетних коштів.

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України, планується вивчити передовий європейський досвід щодо формування інформації про надходження та використання коштів бюджетів, підвищення якості, повноти та достовірності даних фінансової звітності, на основі яких приймаються управлінські рішення у сфері державних фінансів [5].

Для вдосконалення бухгалтерського обліку і звітності в бюджетних установах необхідно продовжувати модернізацію обліку державного сектору, а саме:

- ✓ удосконалити нормативно-правову базу з бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- ✓ удосконалити систему бухгалтерського обліку;
- ✓ підвищити прозорість та якість фінансової звітності;
- ✓ удосконалити систему підготовки та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб;
- ✓ створити та впровадити інформаційно-аналітичну систему ведення

бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктами державного сектору.

Джерелами фінансування зазначених заходів є видатки на утримання відповідальних органів державної влади та залучення коштів Європейського Союзу та міжнародної технічної допомоги Світового банку.

### Список використаної літератури

1. Борисова Н.В. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі: реалії та конструктивні перспективи / Н.В. Борисова // Менеджмент. – 2010. – № 13. – С. 54-63.
2. Бралатан В.П. Розвиток аудиторської діяльності в Україні із запровадженням Міжнародних стандартів аудиту / В.П. Бралатан, Л.Г. Михальчишина // Облік і фінанси АПК: наук.-виробн. журнал. – 2012. – № 1. – С. 91-94.
3. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець (ред.), С.Л. Береза, І.В. Жиглей, Н.М. Малюга, О.В. Олійник. – Житомир: Вид-во "Рута", 2004. – 448 с.
4. Бухгалтерський облік і контроль державного сектору в умовах модернізації управління державними фінансами: у 2 т. / за ред. Л.Г. Ловинської. – К.: ДННУ «Акад.фін.управління», 2013. – Т. 1: Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі відповідно до міжнародних стандартів / Л.Г. Ловінська, Н.І. Сушко, С.В.Свірко та ін. – 2013. – 568 с.
5. Бухгалтерський облік та фінансовий контроль – складові інформаційного підґрунтя євроінтеграційних процесів в Україні: У 4 т. / Редкол.: М.Я. Азаров (голова) та ін. – К.: НДФІ, 2007. – Т. 3: Бухгалтерський облік і звітність установ та організацій державного сектору в Україні: напрями та перспективи розвитку / Т.І. Єфименко, С.О. Левицька, Л.Г. Ловінська, С.В. Свірко. – 2007. – 552 с.

*Нікасова Ю.В.*  
*магістрант,*  
*к.е.н., доцент Ізвекова І.М.*  
*доцент кафедри обліку і аудиту*  
*Національна Металургійна Академія України*  
*м. Дніпро*  
*E-mail: izvekova81@i.ua*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Виробництво конкурентоздатної та якісної продукції, й отримання доходів від її реалізації в сучасних ринкових умовах є центральними проблемами функціонування підприємств. Складні економічні відносини вимагають від них швидкої окупності витрат та оперативного реагування на зміни споживчого попиту на продукцію.

В реальних умовах змінна структура споживчого попиту за номенклатурою виробів та обсягом реалізації не завжди збігається зі структурою виробничих потужностей і ресурсів. У зв'язку з цим виникає потреба формування підприємствами оптимальної виробничої програми, яка би найповніше задовольняла попит і забезпечувала максимальний прибуток за рахунок встановлення оптимальних цін та обсягу випуску продукції.

Діюча в умовах вітчизняних виробничих підприємств методика обліку наявності та руху готової продукції, як правило, не передбачає можливості цілісного відображення даного процесу, а проблема аналітичної деталізації показників реалізації готової продукції залишається актуальною. Аналітичний облік операцій щодо наявності та руху готової продукції у системі управління повинен забезпечувати відображення інформації щодо отриманих доходів, понесених витрат і фінансових результатів по кожному виду реалізованої продукції. Аналітичній деталізації облікової інформації щодо наявності та руху

готової продукції потрібно приділяти більше уваги, оскільки вона є об'єктивною передумовою для подальшого забезпечення аналізу, планування та контролю. Головним недоліком існуючої системи обліку наявності та руху готової продукції на виробничих підприємствах є її неоперативність.

Для усунення зазначеного недоліку необхідно вести оперативний облік руху готової продукції шляхом складання добового документа про відвантаження готової продукції, форма якого буде називатися «Добовий рапорт відвантаження готової продукції».

«Добовий рапорт відвантаження готової продукції» матиме обов'язкові реквізити до заповнення та буде складатися за одну добу. В даному документі буде чітко висвітлюватися вся необхідна інформація з вказівкою реквізитів, зазначених в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1].

Він буде містити наступну інформацію:

- назва та дата складання документа;
- назва виробничого підрозділу, що здійснює відвантаження;
- назва підрозділу, куди здійснюється відвантаження;
- номер замовлення;
- номер вагону, яким здійснюється доставка до місця відвантаження;
- назва продукції, що відвантажується;
- кількість замовлення в штуках та в тоннах;
- загальний обсяг відвантаженої продукції;
- підпис особи, яка здійснює відвантаження продукції;
- підпис особи, що приймає вантаж.

Бланк запропонованого документа приведено на рисунку 1.

При оцінці готової продукції досить часто виникають розбіжності, викликані відхилення між фактичною й умовною вартістю продукції після формування калькуляції, оскільки випуск готової продукції за звітний місяць відображають у двох оцінках: за обліковими цінами (за плановою собівартістю) і за фактичною собівартістю, яка визначається наприкінці місяця після складання звітної калькуляції, яка базується на даних аналітичного обліку.

**ДОБОВИЙ РАПОРТ**  
відвантаження готової продукції  
за 25 березня 2018 р.

| Номер замовлення              | Номер вагону | Назва продукції   | Кількість замовлення, шт. | Кількість замовлення, т. |
|-------------------------------|--------------|-------------------|---------------------------|--------------------------|
| 62-290050                     | АН39-54ОС    | залізничні колеса | 50                        | 22,500                   |
| 62-290079                     | АН19-50ВО    | труби             | 46                        | 17,986                   |
| Всього відвантажено продукції |              |                   | 96                        | 40,486                   |

Підпис особи, яка відвантажила продукцію \_\_\_\_\_

Підпис особи, що приймає вантаж \_\_\_\_\_

*Рис. 1. Бланк «Добового рапорту відвантаження готової продукції»*

Щоб позбутися розбіжностей в оцінці готової продукції, необхідно визначити відхилення між фактичною й умовною вартістю продукції після формування калькуляції, та скласти виправні проводки: дебет 26 «Готова продукція»; кредит 23 «Виробництво» (якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість). Або сторнувати такий запис, якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості.

Вважаємо за доцільне в умовах виробничих підприємств до рахунку 26 «Готова продукція» відкрити два субрахунки: 261 «Готова продукція за обліковими цінами»; 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікової ціни».

Надходження на склад готової продукції буде при цьому відображатися записом: дебет 261 «Готова продукція за обліковими цінами»; кредит 23

«Виробництво». Одночасно потрібно відобразити суму відхилень, яка виникає між фактичною виробничою собівартістю готової продукції та її вартістю за обліковими цінами. Якщо фактична собівартість готової продукції виявиться вищою, ніж її вартість за обліковими цінами, то додатково слід сформулювати запис: дебет 261 «Готова продукція за обліковими цінами»; кредит 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готовою продукції від облікової ціни».

Застосування зазначених пропозицій суттєво змінить процес планування господарської діяльності виробничих підприємств в кращу сторону, забезпечить отримання достовірної оцінки готової продукції та посилить контроль за її обліком.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України № 996–XIV від 16.07.1999 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зі змін. та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

***К.е.н. Онищенко О.В.***

***доцент кафедри обліку і фінансів***

***Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського***

***м. Кременчук***

***E-mail: oksanakremenchug@gmail.com***

## **ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПІД ЧАС ПЕРЕХОДУ НА МСФЗ-ЗВІТНІСТЬ**

З 01.01.2018 р. були введені зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV [1], які значно збільшили групу підприємств, які мають звітувати за

міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). У процесі переходу на звітування за МСФЗ можна виділити три періоди: підготовчий, перехідний та перше звітування за МСФЗ.

Підготовчий етап включає в себе ряд послідовних кроків, які необхідно буде зробити підприємству. По-перше, підприємство повинно визначитися з датою переходу на МСФЗ. У своєму листі від 29.12.17 р. № 35210-06-5/37175 Міністерство фінансів України зазначило, що підприємства можуть обрати датою переходу на МСФЗ або 01.01.2017 р., або 01.01.2018 р. (табл. 1) [2]. Вибір дати переходу на МСФЗ доречно буде оформити наказом по підприємству, за стандартним вимогами до наказів.

По-друге, повинен бути затверджений наказ про облікову політику за МСФЗ. Такий обов'язок прописано в § 7 МСФЗ 1 [3]: суб'єкт господарювання має використовувати такі самі облікові політики для підготовки звіту про фінансовий стан за МСФЗ на початок періоду та щодо усіх періодів, відображених у його першій фінансовій звітності за МСФЗ. Тобто облікові політики мають відповідати всім МСФЗ, чинним на кінець його першого звітного періоду за МСФЗ.

Не менш важливою процедурою на підготовчому етапі переходу є проведення суцільної інвентаризації активів, зобов'язань та елементів капіталу підприємства. Обов'язок проведення інвентаризації при переході на МСФЗ зазначено в п.7 Положення № 879 [4]. Головне завдання такої інвентаризації – дослідити відповідність критеріям визнання за МСФЗ тими активами та зобов'язаннями, які були визнані за П(С)БО або навпаки. Керівник підприємства повинен видати наказ про проведення суцільної інвентаризації та сформувати інвентаризаційну комісію. Доречно, щоб до комісії входили не лише працівники, які проводять фактичний підрахунок наявних активів, й члени трансформаційної комісії, а також кваліфіковані працівники, які мають право висловити своє професійне судження щодо критеріїв визнання активів та зобов'язань, терміну придатності активів та перспектив їх використання. До процесу інвентаризації можна залучити сторонніх спеціалістів – аудиторів.

Порядок складання фінансової звітності  
в залежності від дати переходу на МСФЗ

| <b>Дата переходу на МСФЗ 01.01.2018</b>  | <b>Дата переходу на МСФЗ 01.01.2017</b>   |
|--|---|
| складається баланс станом на 01.01.2018 за вимогами П(С)БО;  | у фінансовій звітності в 2018 році наводиться порівняльна інформація за 2017 рік, трансформована відповідно до вимог МСФЗ   |
| для складання попередньої фінансової звітності та попередньої консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за 2018 рік і першої фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за 2019 рік застосовуються МСФЗ, що будуть чинні на 31.12.2019, з урахуванням винятків, визначених у МСФЗ 1;  | складається баланс станом на 01.01.2017 за вимогами МСФЗ;   |
| у фінансовій звітності за звітні періоди 2018 року не наводиться порівняльна інформація за 2017 рік (крім балансу);  | для складання попередньої фінансової звітності та попередньої консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за 2017 рік і першої фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за 2018 рік застосовуються МСФЗ, чинні на 31.12.2018, з урахуванням винятків, визначених у МСФЗ 1;   |
| перша фінансова звітність та консолідована фінансова звітність, складена за МСФЗ, за 2019 рік має містити інформацію в балансі станом на 01.01.2018, 31.12.2018, 31.12.2019, та звіти про фінансові результати, звіти про рух грошових коштів, звіти про зміни у власному капіталі за 2018 і 2019 роки, відповідні примітки, в тому числі порівняльну інформацію | перша фінансова звітність та консолідована фінансова звітність, складена за МСФЗ, за 2018 рік має містити інформацію в балансі станом на 01.01.2017, 31.12.2017, 31.12.2018 та звіти про фінансові результати, звіти про рух грошових коштів, звіти про зміни у власному капіталі за 2017 і 2018 роки, відповідні примітки, в тому числі порівняльну інформацію |

Інвентаризаційна комісія може переглянути строки корисного використання основних засобів, їх ліквідаційну вартість, з'ясувати, чи мало місце знецінення активів, а також визначити новий строк корисного використання та ліквідаційну вартість активів, які за нормами П(С)БО повністю амортизовано.

Згідно зі ст. 7 Закону про оцінку майна [5] під час переоцінки активів із метою бухгалтерського обліку підприємство зобов'язане залучити професійного експерта-оцінювача. Підписаний ним акт оцінки підтверджуватиме справедливу (ринкову) вартість активів, яка буде включена до показників трансформаційної звітності як доцільна собівартість. Згідно з п. Г5 додатку Г МСФЗ 1 [3] суб'єкт господарювання може оцінити об'єкт основних засобів на дату переходу на МСФЗ за його справедливою вартістю та використати цю справедливу вартість як доцільну собівартість на цю дату. Тобто саме нову справедливу вартість підприємство може надалі амортизувати вже за правилами МСФЗ. Крім цього, слід зазначити, що акт оцінки, підписаний експертом, стане підприємству у нагоді під час аудиторських та податкових перевірок.

Результати інвентаризації потрібно закріпити у самостійно розроблених інвентаризаційних описах. В них потрібно буде зазначити повну інформацію щодо фактичної наявності та стану активів, строку їх корисного використання, відповідності критеріям визнання тощо. Доречно також зазначити професійне судження посадової особи щодо технічних особливостей активів та інформацію щодо майбутньої долі такого активу (списання, знецінення, наступний облік).

Результати МСФЗ-інвентаризації слугуватимуть основою для трансформування вхідних залишків на дату переходу. Після завершення МСФЗ-інвентаризації можна починати складати вступний баланс.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Лист Мінфіну України від 29.12.17 р. № 35210-06-5/37175 «Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/lyst-minfinu-ukrainy-vid-291217-r-35210-06-5-37175>.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929\\_004](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_004).
4. Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.
5. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.

***Опанасенко М.А.***

***студентка кафедри обліку, аналізу і аудиту,***

***к.е.н., доцент Онищенко О.В.***

***доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту***

***Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського***

***м. Кременчук***

***E-mail: [opanasenkomaryna@gmail.com](mailto:opanasenkomaryna@gmail.com)***

## **ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ**

З переходом України до ринкової економіки виникла необхідність ведення ефективного бухгалтерського обліку, в тому числі й управлінського обліку. На перших етапах впровадження розроблялася теоретична база та завдання управлінського обліку. Проте пізніше було висунуто сумніви щодо його самостійного існування та суті. Незважаючи на це, управлінський облік існує для задоволення інформаційних потреб підприємства.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що існують значні проблеми впровадження управлінського обліку, які вимагають детального розгляду. Вирішення цих проблем дозволить якнайкраще використовувати переваги управлінського обліку для прийняття оперативних та раціональних управлінських рішень.

Мета полягає в розгляді найсуттєвіших проблем, які є перешкодою для ефективного функціонування управлінського обліку.

Необхідно зазначити, що управлінський облік є достатньо суб'єктивною діяльністю, оскільки він не закріплений на законодавчому рівні. В результаті цього виникає різноманітність та протиріччя поглядів на визначення сутності управлінського обліку. Існуюча методологія, якою керуються суб'єкти господарювання не є універсальною, оскільки не враховує особливості різних галузей економіки. В розрізі цього питання, процес здійснення завдань управлінського обліку повністю залежить від компетенції виконавців. Тож ефективність даного виду обліку залежить від прийняття управлінських рішень, які ґрунтуються на зібраних даних управлінського обліку [1].

Як було зазначено раніше, управлінський облік має суб'єктивний характер, оскільки повністю залежить від бухгалтерів-експертів. На сьогодні існує проблема старих кадрів, які не спроможні зорієнтувати свою діяльність за стандартами, які відповідають веденню господарства на умовах ринкової економіки [2]. Така ситуація існує, оскільки працівники апарату управління не володіють достатньо якісними знаннями та навиками, які необхідні при здійсненні управлінського обліку. Необхідно зазначити й те, що недостатній досвід ведення управлінського обліку на підприємства України має значний вплив на недостатньо ефективну роботу кадрів управлінського апарату.

Управлінський облік не реалізує здійснення всіх своїх функцій в повній мірі, оскільки українська практика показує свою орієнтацію на вирішення лише поточних проблем. Тобто існує проблема вирішення завдань стратегічних завдань за допомогою управлінського обліку. Недосконалість ведення управлінського обліку полягає в тому, що вирішення поточних завдань не

забезпечує розвитку та вдосконалення діяльності підприємства.

Важливою проблемою впровадження системи управлінського обліку є відсутність чіткої структури підприємства, розподілу функцій та завдань виконавців, а також невизначене коло користувачів інформації [3]. У зв'язку з цим, виникає невідповідність даних один одному. Також в даній ситуації має місце складність збору та отримання необхідної інформації, яка відповідає потребам управлінського обліку. Тобто ця проблема породжує неможливість здійснювати контроль за збір та передачу даних.

Отже, було визначено низку проблем, які мають місце у впровадженні управлінського обліку на підприємстві. Однією з головних являється відсутність регламентації методології управлінського обліку на законодавчому рівні. Цей факт сприяє неоднозначному трактуванню сутності та функцій управлінського обліку як такого. Посилює проблематичність ефективного ведення управлінського обліку недостатньо компетентний персонал відділу управління. Це виявляється у низькому рівні знань та досвіду роботи у даній сфері діяльності. В розрізі цієї проблеми проглядається зорієнтованість бухгалтерів-експертів розв'язувати лише поточні завдання. Тобто спеціалісти управлінського обліку не сприймають його як засіб стратегічного планування. До значної проблеми також відносять відсутність чіткої організації проведення процесу управлінського обліку. Тож, усі ці проблеми значно гальмують функціонування та процвітання управлінського обліку, який є одним із ключових факторів успішної діяльності будь-якого суб'єкта господарської діяльності в умовах ринкової економіки.

### **Список використаної літератури**

1. Королович О. Управлінський облік в Україні та питання становлення його на промислових підприємствах [Електронний ресурс] / О. Королович // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 11(4). - С. 245-247. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan\\_2012\\_11\(4\)\\_\\_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11(4)__52)
2. Петрик О.М. Управлінський облік та проблеми його впровадження в

сучасних умовах на підприємствах України [Електронний ресурс] / О.М. Петрик // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. - 2012. - Вип. 21-22 (2). - С. 299-304. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut\\_eiu\\_2012\\_21-22\(2\)\\_\\_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2012_21-22(2)__40)

3. Акольська О.В. Управлінський облік та проблеми його функціонування в сучасних умовах управління підприємством [Електронний ресурс] / О.В. Акольська, О.В. Білоцерківський // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. - 2009. - № 3. - С. 52–61. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg\\_2009\\_3\\_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg_2009_3_8)

*Д.е.н., доцент Павлова Г.Є.*

*директор навчально-наукового інституту економіки,*

*к.е.н. Волчанська Л.В.*

*асистент кафедри обліку, аудиту та управління*

*фінансово-економічної безпеки*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*м. Дніпро*

*E-mail: g.pavlova@ukr.net*

## **БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Одним з основних показників, який характеризує діяльність сільськогосподарського підприємства є обсяг виробленої продукції. Від величини даного показника буде залежати подальша діяльність підприємства в якій кількості воно буде реалізувати продукцію, а отже, в якій кількості зможе задовольнити потреби населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною. Також від обсягу виробництва залежать рівень собівартості

продукції, сума прибутку, рівень рентабельності, фінансове становище підприємства, його платоспроможність та інші економічні показники.

Американський інститут бухгалтерів зазначає, що термін «реалізований» означає перетворення у гроші або у грошові вимоги [2]. Ковач С.І. вважає, що суть реалізації для підприємства означає насамперед відчуження належних йому благ шляхом продажу з метою відтворення витрат у вартісній формі, отримання прибутку з товарної на грошову. Реалізація як момент відтворення на рівні підприємства є завершальною стадією в кругообігу виробничих засобів підприємства [3]. Завгородній В.І. заключив, що на розвиток і ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах суттєвий вплив виявляє реалізація продукції і отримані при цьому фінансові результати [1]. Дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, інших активів), відповідно до п. 8 П(С)БО 15 «Дохід», визнається за наявності всіх нижчеподаних умов:

- 1) покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- 2) підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- 3) сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- 4) у результаті операції неодмінно відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [4].

П(С)БО 15 «Дохід» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та відтворення у фінансовій звітності інформації про доходи підприємств усіх форм власності. Норми цього положення стосуються доходів, які виникають у результаті таких операцій: реалізація продукції (товарів); надання послуг; цільове фінансування; використання активів іншими сторонами, що зумовлює виникнення доходу у вигляді відсотків, роялті, дивідендів підприємства [1].

Існують певні невизначеності стосовно визнання доходів. Наприклад,

щодо реалізації продукції, у Стандарті наведені неоднозначні умови визнання доходу:

- передання покупцю ризиків і винагород від володіння продукцією;
- імовірність надходження до підприємства економічних вигод, пов'язаних з операцією продажу [2].

Не завжди підприємство може виконати всі умови, зазначені у П(С)БО 15, для визнання в обліку доходів від реалізації у зв'язку з особливостями діяльності та невизначеними обставинами. Отже, підприємства щоразу, залежно від особливостей здійснюваних операцій, повинні самостійно обирати метод відображення доходу й окреслювати, коли й у якому обов'язі визначати дохід від реалізації продукції у звітному періоді. Ці умови необхідно визначати в обліковій політиці підприємства.

Бухгалтерський облік доходів від реалізації товарів ведеться щодо кожного об'єкта за відповідними групами, для яких відкривається окремий субрахунок, що передбачений Планом рахунків бухгалтерського обліку. Рахунок 70 «Доходи від реалізації» має такі субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт послуг»; 704 «Вирахування з доходу» [2].

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів. Підприємство може самостійно розробляти додаткові аналітичні рахунки, виходячи із специфіки діяльності, конкретних потреб, завдань управління та контролю. Узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції товарів, робіт і послуг, доходів від страхової діяльності, а також про суми знижок наданих покупцям, та про інше впрохування з доходу ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Рахунок 70 «Доходи від реалізації» - тимчасовий, має ознаки пасивного рахунку, призначений для обліку господарських процесів. По кредиту рахунку 70 «Доходи від реалізації» на підставі довідок та розрахунків бухгалтерії відображається збільшення (одержання) доходу, по дебету - належна сума непрямих і податків (акцизного збору, ПДВ та інших, передбачених

законодавством); суми, які одержуються підприємством на користь комітента, принципала; повернуті перестраховками частки страхових платежів; результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях); та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати». Бухгалтерський облік доходів від реалізації ведеться щодо кожного об'єкта за відповідними групами, для яких відкривається окремий рахунок.

Таким чином, надходження мають бути відображені за кредитом рахунку з обліку доходів. Суми надходжень від реалізації включаються не лише до суми чистого доходу підприємства, а й до загальної суми валового доходу і відображаються у бухгалтерському обліку на кредиті рахунків класу 7 «Доходи і результати діяльності». Таким чином на фінансові результати списуються лише суми чистого доходу від здійснення відповідних операцій і подій. Рахунки 70 (Доходи від реалізації) та 71 (Інший операційний дохід) призначені для відображення доходів від операційної діяльності, а рахунки 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи» - доходів від фінансової діяльності. Остаточне вирішення проблеми збільшення доходів сільськогосподарських підприємств неможливе без зростання ефективності їх господарювання. Так чи інакше, цей складний комплекс протиріч відображається й у бухгалтерському обліку, який за призначенням повинен максимально об'єктивно відображати фактичний стан справ суб'єктів господарювання. Як основна інформаційна система, бухгалтерський облік і фінансова звітність призначені відтворити реальний стан збільшення капіталу, джерел формування доходів, напрямів розподілу виторгу і прибутку.

### **Список використаної літератури**

1. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні (з використанням Національних стандартів): Посібник для студентів вузів. – 5-е вид., доп. і перероб. – К.: А.С.К., 2001. – 848 с. – (Економіка. Фінанси. Право).
2. Кірейцев Г.Г. Методологічні засади формування та розвитку національної

системи бухгалтерського обліку в Україні / Г.Г. Кірейцев // Вісник ЖДТУ. – 2003. – № 2. – С. 103–108.

3. Ковач С.І. Організація обліку фінансових результатів та особливості їх аналізу в аграрних підприємствах./ М.М Коцупатрий,. С.І Ковач, В.В. Мельничук// Посібник. – Золотоноша, 2006. – 98 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Рат. Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99р. № 290, із змінами та доповненнями.

*Полякова Є.А.,  
науковий керівник: Колесніченко А.С.  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»  
м. Харків  
E-mail: jeniapolyackova@gmail.com*

## **ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ У ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ**

В умовах міжнародної інтеграції виникає необхідність у зближенні бухгалтерського обліку та фінансової звітності вітчизняних підприємств з міжнародними стандартами [2]. Суб'єкти бухгалтерського обліку та аудиту повинні надавати достовірні облікові дані, проте розбіжності у формуванні підходів до обліку в Україні та західних країнах можуть призвести до ряду протиріч, що, в свою чергу, може стати перешкодою для надання повної й корисної інформації про вітчизняну господарську діяльність, яка повинна бути зрозумілою іноземним партнерам для створення та функціонування спільних підприємств, реалізації спільних проектів [3].

На сьогоднішній день Міжнародні стандарти фінансової звітності

(надалі – МСФЗ) виступають інструментом, який дозволяє враховувати особливості національних економік. Це дуже важливо, оскільки існує дуже багато відмінностей між країнами в усіх сферах функціонування підприємств. Проте суб'єкти господарювання у нашій країні не охоче відносяться до впровадження міжнародних стандартів у свою діяльність, адже це потребує залучення додаткових трудових і фінансових ресурсів, а також через недостатню мотивацію керівництва підприємств, що не бачать реальних переваг упровадження стандартів та через непрозорість бізнесу.

МСФЗ спрямовані на відтворення повної та достовірної інформації через увагу до деталей про поточне фінансово-господарське становище підприємства. МСФЗ містять значну кількість приміток, які детально розкривають суть операцій. В першу чергу звітність за МСФЗ складають підприємства, які співпрацюють із іноземними банками й інвесторами. Це пояснюється тим фактом, що зовнішні користувачі, зокрема, інвестори чи кредиторі, зможе сформувані достовірне уявлення про фінансовий стан підприємства і його перспективи на ринку, а також зможе на цій основі прийняти рішення у напрямі реалізації інвестиційної політики. Так, ПСБО відсутній звіт, що розкриває інформацію про суми невикористаних кредитних коштів, про виділення сум, що відносяться до часток участі в спільній діяльності, тобто зовнішній користувач не зможе оцінити напрямок та ефективність використання наданих коштів. З іншого боку, внутрішні користувачі, до числа яких входять: власники, управлінський персонал тощо, звертаючись до фінансових звітів, складених за вимогами МСФЗ, зможуть отримати більше інформації, сприятливої для прийняття зважених та адекватних управлінських рішень [1].

Складання фінансової на підґрунті МСФЗ може бути корисним і для тих суб'єктів господарської діяльності, які не планують брати участі у міжнародних відносинах. Адже принципи, покладені в основу формування звітності згідно МСФЗ, роблять її об'єктивнішою і здатною відобразити істинний майновий стан суб'єкта господарювання. Тобто, МСФЗ складають цінність як для іноземних, так і для національних інвесторів. Проте прозора інформація

важлива також суб'єктам прийняття управлінських рішень, бо це може відповідним чином позначитися на якості управлінських рішень у фінансовій, виробничій та організаційно-адміністративній сферах діяльності підприємства. Керівники зможуть приймати більш ефективні рішення, що позитивно впливає на управлінську культуру підприємства, оскільки підвищується рівень довіри персоналу до свого керівництва та впевненості в добробуті компанії.

Таким чином, переваги від складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є для більшості користувачів такої інформації задля отримання в майбутньому якісних результатів від ведення бізнесу, зокрема: зростання ринкової капіталізації; вихід на міжнародну арену, зниження вартості позикового капіталу; максимізації ефективності використання отриманої інформації для управлінських цілей; забезпечення порівнянності результатів з діяльністю інших організацій, які є зрозумілими для користувачів різних країн; підвищення престижності, забезпечення високого рівня довіри потенційних партнерів, залучення інвестиції та позик; обмін ідеями та створення спільних підприємств; досягнення більш точної і правдивої інформації, який забезпечується через складання документації за правилами міжнародних стандартів, а також заповнення численних пояснень до звітності [4].

Отже, для ефективного використання фінансової та бухгалтерської звітності суб'єкти господарювання мають швидко та гнучко реагувати на процес нововведень до бухгалтерського обліку, оскільки на сьогоднішній день країни, які не прагнуть до регулювання своїх стандартів з Міжнародними стандартами фінансової звітності і не приймають участь в міжнародній інтеграції, істотно відстають від конкурентів. Тобто вітчизняні суб'єкти господарювання можуть використовувати бухгалтерський облік як рушійну силу регулювання економіки у міжнародній торгівлі, для заохочування інвесторів, створення спільних підприємств з різними країнами, а також для вирішення спільних економічних проблем та ін.

## Список використаної літератури

1. Чайка Л.А. Впровадження МСФЗ в аграрному секторі: проблеми та перспективи / Л.А. Чайка. // Херсонський державний аграрний університет. – 2017. – С. 142-144.
2. Лучко М.Р. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами [Електронний ресурс] / М.Р. Лучко, І.Д. Бенько. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16819/1/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%20%D0%9C%D0%A1.pdf>.
3. Полякова Є.А. Перспективи бухгалтерського обліку України в умовах міжнародної інтеграції [Електронний ресурс] / Є.А. Полякова, М.В. Рета // Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://nmetau.edu.ua/file/conf.nmetau.pdf>.
4. МСФЗ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ssmsc.gov.ua/activities/monitoring/ifrs>.

*К.ф.-м.н., доцент Пошивалова О.В.*

*доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

*E-mail: elenaposhivalova1956@gmail.com*

## ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ З ПОЗИЦІЇ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ

Передумовою розроблення ефективної облікової політики є обґрунтованість підходів до її формування та безпосередній зв'язок з функціями управління. Облік банківських операцій є однією із найважливіших ділянок

управління, тому що він пронизує всі процеси на підприємстві. Сучасні підприємства не можуть обходитись без банків та банківської системи. Це закріплено на законодавчому рівні та у обліковій політиці підприємств.

Існує два основних підходи до управління: процесний і функціональний. При функціональному підході підприємство розглядається як механізм, що володіє набором функцій, які розподіляються серед підрозділів і виконуються співробітниками підприємства. Вони виконують вузькоспеціалізовані завдання, не працюючи на досягнення місії підприємства. Структурні підрозділи підприємства взаємодіють між собою і передають один одному управляючі дії, що породжує різного роду розбіжності: конфлікти інтересів, конфлікти бюджетів тощо. Основні недоліки функціонального підходу полягають в наступному [3]:

1. При функціонально структурованій організації відсутня зацікавленість співробітників в кінцевому результаті. Найчастіше бачення того що відбувається працівниками не виходить за рамки своїх підрозділів, вони не орієнтовані на кінцеві цілі підприємства, на задоволення потреб покупця.

2. Значна частина реальних робочих процесів на підприємстві включає безліч функцій, тобто виходить за рамки окремих підрозділів. Однак у функціонально орієнтованих структурах обмін інформацією між різними підрозділами надмірно ускладнений через її вертикальної ієрархічності, що призводить до великих накладних витрат, невиправдано тривалих термінів прийняття управлінських рішень.

3. Більша частина часу, необхідного для здійснення управлінського впливу на виробничий процес, затрачається на взаємини служб і воно значно більше, ніж час на реалізацію самого рішення. Це призводить до того, що реакція на рівноваги вплив йде з невиправдано великим запізненням.

Процесний підхід як концепція управлінської думки був вперше запропонований класичної (адміністративної) школи управління, яка сформулювала і описала зміст функцій управління які не залежать одна від одної. Даний підхід з позицій школи науки управління розглядає функції

управління як взаємопов'язані.

М. Мескон дає таке визначення процесного підходу [4]: «Процесний підхід до управління - підхід... базується на концепції, згідно з якою управління є безперервна серія взаємопов'язаних дій або функцій».

Автором концепції процесного підходу є Л. Файоль, який вважав, що «керувати означає пророкувати і планувати, організовувати, розпоряджатися, координувати і контролювати» [1].

Процесний підхід ґрунтується на положенні про те, що функції управління взаємозалежні. Як правило, власники і керівники очікують від застосування процесного підходу до управління вирішення наступних основних проблем: зниження витрат, підвищення рентабельності, підвищення керованості (поліпшення системи звітності підприємства, створення прозорої системи управління, прискорення процедур прийняття управлінських рішень), зниження впливу людського фактору при управлінні підприємством.

Досить часто керівники підприємств намагаються побудувати правильну систему управління в одному, окремо взятому пілотному процесі, опис і поліпшення якого доручається зовнішньому консультанту. Однак, досвід показує, що такий похід свідомо приречений на провал, оскільки будь-яке підприємство являє собою складну систему взаємодій, і опис одного з сегментів діяльності не може усунути системних проблем в управлінні всім підприємством. При вибудовуванні системи управління і взаємодії в одному процесі неодмінно доведеться захопити взаємодія даного пілотного процесу з іншими.

Створення системи процесного управління передбачає створення системи планування показників процесів зверху вниз і системи управлінської звітності знизу вгору. Побудувати ці системи можна тільки зверху вниз, починаючи з планів вищого керівництва підприємства.

Для управління процесом обліку банківських операцій необхідно призначити бухгалтера або фінансового директора, відповідального за виконання процесу і його результат. Щоб бухгалтер міг керувати процесом, у його розпорядження повинні бути виділені ресурси, необхідні для проведення процесу, делеговані права і повноваження. Кожен процес існує не сам по собі, а

виконує якісь функції в організації і є підконтрольним вищому керівництву організації. Вхід процесу обліку банківських операцій – послуга банку, яка в ході виконання процесу перетворюється у вихід.

Входи процесу: поступають в процес ззовні, їх обсяг планується на один або кілька циклів роботи процесу. Вихід (продукт) процесу завжди має споживача. У випадку, якщо споживачем є інший процес, то для нього цей вихід є входом. Вихід (продукт) процесу також може використовуватися в якості ресурсу при виконанні іншого процесу. До виходів процесу можуть відноситися: готова продукція, документація, інформація, в т.ч. звітна, персонал, послуги та інше Ресурс бізнес-процесу – матеріальний чи інформаційний об'єкт, постійно використовується для виконання процесу, але не є входом процесу.

У навчальній літературі з основ бухгалтерського обліку класифікація господарських процесів, по суті, зведена до виокремлення трьох їх видів [2]: постачання, виробництва, збуту. Але такий поділ дає лише загальне уявлення про господарські процеси. У реальному господарському житті їх перелік значно ширше, а самі процеси – набагато складніші. Саме у межах процесів здійснюються банківські операції, які приводять до зміни форм засобів, видів джерел, виникнення нових джерел тощо.

За ринкових умов економіки кожне підприємство для здійснення безготівкових розрахунків з іншими суб'єктами господарювання, а також для зберігання власних коштів відкриває поточні рахунки в банках. Відкриті рахунки в банках для підприємств є необхідною складовою безперервної виробничої та фінансової діяльності підприємств. Сучасні умови існування підприємств, а також процеси, що протікають в економіці України ще раз підтверджують важливість і необхідність грошових коштів для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках в банках та депозити до запитання. Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

## Список використаної літератури

1. Fayol, Henri. Administration industrielle et générale / Paris. – Dunod et Pinat. – 1917. – 174 p.
2. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / М.І. Беленкова. – К.: Ліра-К, 2014. – 402 с.
3. Кужельний М. В. Організація обліку: підручник / М.В. Кужельний. – К.: ЦУЛ, 2010. – 350 с.
4. Основы менеджмента. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. – М.: Дело, 1997. – 704 с.

*К.е.н., доцент Приятельчук О.А.  
доцент кафедри міжнародного бізнесу  
Інституту міжнародних відносин Київського  
національного університету імені Тараса Шевченка  
E-mail: pruyatelchuk@gmail.com*

## СОЦІАЛЬНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Збільшення обсягів звітності щодо стабільного розвитку компанії, що охоплює економічну, екологічну і соціальну роботу організації, пов'язується із попитом на більшу відповідальність і прозорість компаній: зацікавлені сторони не тільки чекають, що бізнес-структури приймають до уваги свій соціальний і екологічний вплив, але й хочуть бути проінформованими про те, як вони діють у цих галузях.

На відміну від фінансової звітності, звітування про стабільність компанії включає багато якісної інформації, яка майже не піддається вимірюванню. У цьому контексті різні організації розвивають стандарти і директиви для соціального і екологічного бухгалтерського обліку та звітування, коливаючись від добровільного до обов'язкового, від процесу до продуктивних стандартів.

У будь-якому випадку стандартизований соціальний звіт є інформаційним

віддзеркаленням діяльності компанії у сфері корпоративної відповідальності і стійкого розвитку за допомогою систематичної внутрішньої та зовнішньої звітності. Спектр питань такої звітності може впливати на вартість бізнесу, ухвалення суттєвих для нього рішень зацікавленими сторонами [1]. Основними питаннями, які відображаються у звіті, є: внесок компанії в економіку країни і регіонів присутності, екологія, етичні питання ведення бізнесу, підтримка місцевих співтовариств, персоналу, тощо.

На відміну від фінансової звітності, звітування про стабільність компанії включає багато якісної інформації, яка майже не піддається вимірюванню. Коли були опубліковані перші звіти про стабільність компаній, там було небагато чітких параметрів для їх змісту і форми. Хоча наразі метрика і методи оцінок зростають за кількістю та витонченістю, щоб дозволити більш об'єктивно вимірювати і порівнювати показники різних компаній. У цьому контексті різні організації розвивають стандарти і директиви для соціального і екологічного бухгалтерського обліку та звітування, коливаючись від добровільного до обов'язкового, від процесу до продуктивних стандартів [2].

У світовій практиці прийнято декілька основних форм соціальної звітності: звіти у вільній формі; комплексний звіт (метод Tripple Bottom Line, метод Лондонської групи порівняльного аналізу (London Benchmarking Group), метод групи корпоративного громадянства тощо); стандартизований звіт (AA 1000, SA 8000, Global Reporting Initiative GRI та ін.) [3].

Найпоширенішою формою звітності є вільна, її використовують більшість компаній, що позиціонують себе соціально відповідальними. Він зазвичай призначений виключно для зовнішньої аудиторії і не припускає проведення соціального аудиту – аналізу ефективності соціальних програм компанії і перевірка їх відповідності вибраним стандартам.

Соціальна звітність порушує питання нематеріальної вартості бізнесу, зокрема, таких її аспектів, як репутація, лояльність споживачів, надійність, інтелектуальний капітал, інноваційність. Складання відповідної звітності відіграє важливу роль у створенні та просуванні бренду компанії.

У сучасній глобальній економіці знань комунікації і прозорість стали

істотними для компаній. Тиск з боку акціонерів та зацікавлених сторін, дотримання норм законодавства, конкурентоздатні переваги і зв'язки з громадськістю є, наразі, одним з головних чинників, які спонукають компанії до звітування.

Фінансове суспільство – ключовий чинник збільшення прозорості і ефективнішого звітування компаній. Зростаюча кількість інвесторів, як приватних, так і державних, вимагають точнішої інформації щодо екологічної і соціальної діяльності компаній, щоб приймати рішення з приводу розподілу своїх інвестицій, оскільки вони вважають, що робота в цих сферах може впливати на роботу компанії в цілому.

Нагальним залишається питання про те, як ліквідувати розрив між методами звітування компаній та інформацією, яку запитують в анкетах рейтингових агентств, щоб оцінити роботу компаній. Соціальне і екологічне звітування як інструмент комунікації адресується як до внутрішніх, так і зовнішніх зацікавлених сторін, а як інструмент управління – надає можливість компанії мати більш систематичний підхід до стабільного розвитку, визначаючи стратегії й цілі для удосконалення. Справедливо відзначити, що багато бізнес-структур все ще сприймають з підозрою стабільність корпоративного розвитку, побоюючись, що більше прозорості може привести до багатьох питань. Проте ті, які задіяні до звітування, серед переваг зазначають покращення корпоративного управління й репутації, прихильне відношення з боку зацікавлених сторін, поліпшення стану справ і якісних характеристик системи менеджменту.

Підходи компаній до звітування є настільки ж різноманітними, як і їх підходи до КСВ: природа кожного звітування залежить від різноманітності піднятих проблем, ряду зацікавлених сторін, для яких це призначається і мети організації, що звітує. Тоді як гнучкість сприяє переконанню в тому, що специфічне звітування властиве кожному індивідуальному бізнесу, існує потреба певної послідовності в межах специфічних секторів і для бізнес-структур подібного розміру для того, щоб сприяти ефективному бенчмаркінгу компаній.

## Список використаної літератури

1. Лаптева Л.Г. Социальная ответственность бизнеса. Корпоративная отчетность — новый фактор взаимодействия бизнеса и общества: Сб. ст., лекций и выступлений / Лаптева Л.Г. — М.: ЗАО Финансовый издательский дом «Деловой экспресс», 2004. — 310 с.
2. Нагорнов А.В. Исследование социальной ответственности компаний / Нагорнов А.В., Солнцева М.С. // Корпоративные финансы. — 2008. — №2. — С. 13-19.
3. Fernández-Chulián (2011). Constructing new accountants: the role of sustainability education. Revista de Contabilidad-Spanish Accounting Review.

*К.е.н., доцент Рилєєв С.В.*

*доцент кафедри обліку і оподаткування*

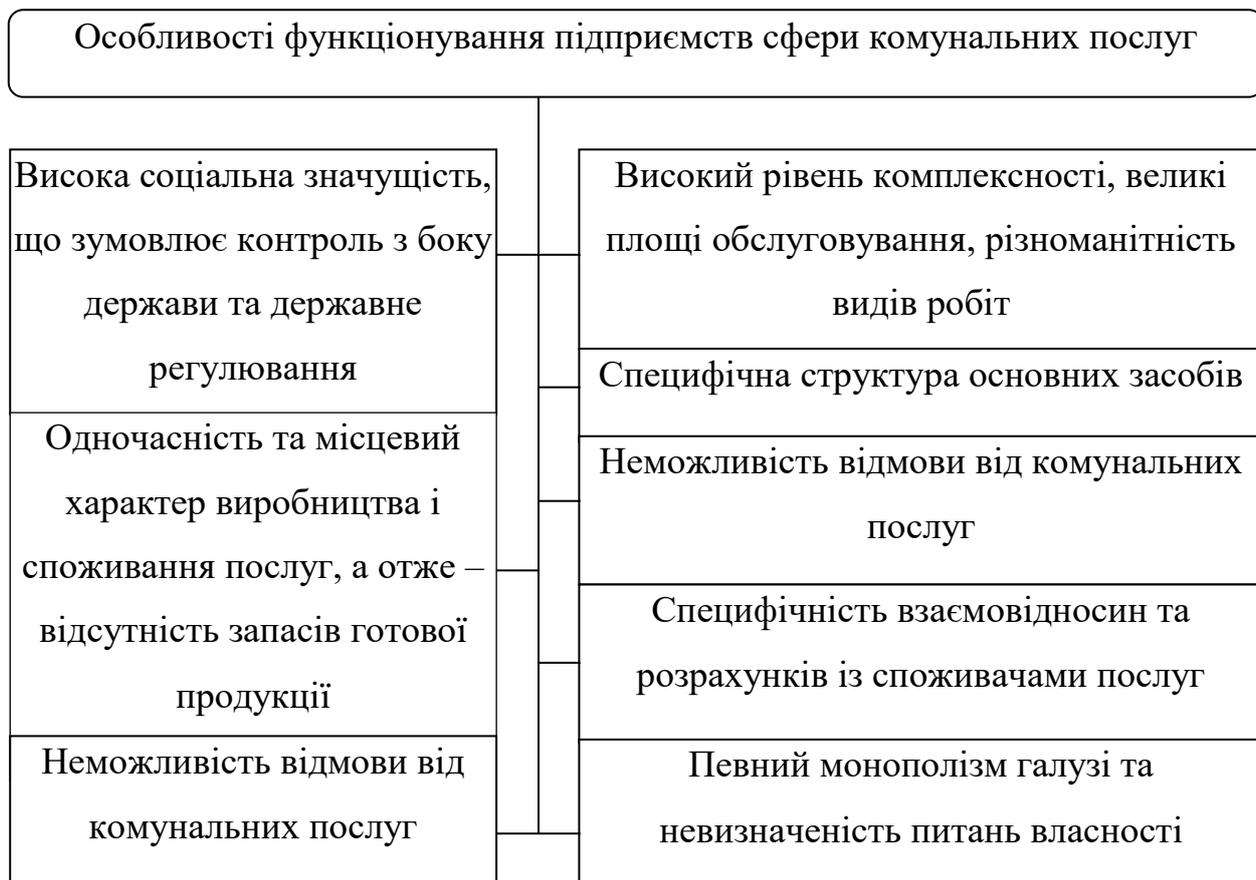
*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

*м. Чернівці*

*E-mail: ryleev76@gmail.com*

## **ОБЛІК ПОСЛУГ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ**

Завдяки функціонуванню сектору житлово-комунального господарства здійснюється життєзабезпечення населення, підприємств, установ та організацій, від чого залежить ефективність їх діяльності. Комунальні послуги розглядаються, як результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреб фізичної або юридичної особи у забезпеченні холодною й гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезенням побутових відходів у порядку, встановленому законодавством. Особливості процесу надання зазначених послуг споживачам суттєво впливають на організацію бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення управління їх якістю (рис. 1).



*Рис.1. Особливості функціонування комунальної сфери, які впливають на організацію бухгалтерського обліку послуг*

Водночас на організацію бухгалтерського обліку на комунальних підприємствах сфери поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ), впливають наступні особливості їх функціонування:

1. Морфологічний склад та сезонність утворення ТПВ.
2. Стадії технологічного циклу поводження з ТПВ.
3. Наявність центрів інвестицій, доходів та прибутку на всіх стадіях поводження з ТПВ, особливо для підприємств-ліцензіатів національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП).

4. Спосіб збирання ТПВ (змішане в сміттєзбиральну машину, змішане в контейнери, роздільне в сміттєзбиральну машину, роздільне в два або більше ніж у два контейнери, роздільне в пункті збору ТПВ, використання

перевантажувальної станції).

5. Регламентація формування та затвердження тарифів з боку органів центральної та місцевої виконавчої влади [1-2].

6. Порядок відбору підприємств на конкурсній основі органами місцевого самоврядування та підприємств-ліцензіатів НКРЕКП.

7. Наявність у складі ТПВ безпечних та небезпечних відходів, що впливає на методи їх збору, транспортування, утилізації тощо.

8. Облік повинен відповідати вимогам екологічного, фіскального (податкового) та соціального характеру, як на рівні держави, регіонів так і міжнародному рівні, зокрема ЄС.

9. Повна заборона з 01.01.2018 р. в Україні на захоронення не перероблених (необроблених) побутових відходів відповідно до вимог законодавства ЄС [3].

10. Використання парку власного або орендованого спецавтотранспорту.

11. Значні витрати на оновлення контейнерного парку, МШП та малоцінних необоротних матеріальних активів тощо.

12. Дотаційність сфери поводження з ТПВ за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

13. Одержання доходів внаслідок сортування, переробки та вторинного використання окремих елементів ТПВ.

14. Інші особливості функціонування підприємств сфери поводження з ТПВ.

Систематизовані вимоги щодо обліково-інформаційного забезпечення управління послугами щодо поводження з ТПВ наведено на рис. 2.

Значний вплив на організацію бухгалтерського обліку послуг щодо поводження з ТПВ здійснює наявність значної кількості нормативно-правових актів, які регулюють порядок: ліцензування окремих видів діяльності; поводження з ТПВ; тарифоутворення; норми утворення ТПВ; здійснення державного, муніципального та громадського контролю (рис. 3).

| Обліково-інформаційне забезпечення управління послугами щодо поводження з ТПВ на комунальних підприємствах  |  |
|---|--|
| Первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються   |  |
| Аналітичний облік відходів за їх видами, морфологічним складом, рівнем безпечності та за можливістю їх утилізації та подальшого використання  |  |
| Облік наявності та руху пакувальних матеріалів  |  |
| Облік використання та оплати послуг спеціалізованих підприємств за збирання, належне зберігання та недопущення знищення і псування відходів, їх утилізації  |  |
| Обчислення та сплата екологічного податку, що справляється за розміщення відходів   |  |
| Облік витрат на будівництво об'єктів поводження з відходами з урахуванням рекомендованих строків щодо кожного об'єкту капітального інвестування   |  |
| Облік витрат на розробку і впровадження ресурсозберігаючих та інноваційних технологій, науково-технічні та технологічні заходи для максимальної утилізації відходів, реалізації чи передачі їх іншим особам   |  |
| Облік витрат на організацію місць чи об'єктів розміщення власних відходів   |  |
| Подання статистичної звітності, а саме Звіту про поводження з ТПВ за формою 1-ТПВ тощо  |  |
| Формування інформаційних довідок відповідним користувачам (органи міського самоврядування; громадські організації, що здійснюють публічний контроль за діяльністю підприємств сфери поводження з ТПВ; центральні органи виконавчої влади, а саме: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, Міністерство екології та природних ресурсів України НКРЕКП) про ТПВ та пов'язану з ними діяльність |  |
| Обліково-інформаційне забезпечення розробки та виконання планів організації роботи у сфері поводження з відходами   |  |
| Облік відшкодувань, сплачених в результаті заподіяної шкоди навколишньому природному середовищу, здоров'ю та майну громадян та підприємствам внаслідок порушення встановлених правил поводження з ТПВ відповідно до законодавства України   |  |
| Облік ліцензій на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами і/або на право провадження діяльності, пов'язаної із збиранням і заготівлею окремих видів відходів як вторинної сировини, і/або дозвіл на транскордонне перевезення   |  |
| Облік витрат на отримання дозволу на будівництво або реконструкцію такого об'єкта відповідно до законодавства про містобудування, дозволу на експлуатацію об'єкта поводження з небезпечними відходами   |  |
| Облік цільового фінансування діяльності з боку державного та місцевих бюджетів (бюджетні дотації, капітальні трансферти, субсидії, пільги окремим категоріям громадян)  |  |

Рис. 2. Система обліково-інформаційного забезпечення управління послугами щодо поводження з ТПВ комунальних підприємств [1-4; 5, с. 290-291]

| <p>Нормативні акти, які регулюють правові відносини щодо виникнення та поводження з ТПВ, формування тарифів на послуги тощо</p> |   |
|---|---|
| 1 рівень  | <p>Кодекси України: Про надра, Податковий, Господарський<br/>           Закони України: Про аудиторську діяльність, Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, Про відходи, Про охорону земель, Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, Про поводження з радіоактивними відходами, Про металобрухт, Про охорону навколишнього повітря, Про лікарські засоби, Про державне регулювання у сфері комунальних послуг, Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції, Про ліцензування видів господарської діяльності, Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності, Про природні монополії, Про житлово-комунальні послуги, Про ціни та ціноутворення, Про місцеві державні адміністрації, Про благоустрій населених пунктів тощо</p>  |
| 2 рівень  | <p>Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг: Ліцензійні умови провадження господарської діяльності із захоронення побутових відходів; Про подання суб'єктами господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг фінансової звітності до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; Порядок комерційного обліку електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), Порядок формування тарифу на послуги із захоронення побутових відходів<br/>           Постанови Кабінету міністрів України: Порядок подання декларації про відходи, Порядок ведення державного обліку та паспортизації відходів, Порядок виявлення та обліку безхазяйних відходів, Порядок вилучення, утилізації та знищення непридатних для використання сільськогосподарської сировини і харчових продуктів, Порядок ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, Про впровадження системи збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації використаної тари (упаковки), Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 рр., Порядок формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів, Порядок проведення конкурсу на надання послуг з вивезення побутових відходів<br/>           Державний стандарт України 3910-99. Охорона природи. Поводження з відходами. Класифікація відходів. Порядок найменування відходів за генетичним принципом і віднесення їх до класифікаційних категорій<br/>           Державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць, затверджені Наказом Міністерством охорони здоров'я України<br/>           Стандарт організації України Житлово-комунального господарства 08.09-020:2012 Надання послуг з вивезення побутових відходів (операції поводження з побутовими відходами – збирання, зберігання, перевезення). Критерії та методи оцінки якості</p> |

*Рис. 3. Нормативні акти, які регулюють правові відносини щодо поводження з ТПВ*

Організація бухгалтерського обліку послуг на комунальних підприємствах сфери поводження з ТПВ повинна задовольняти інформаційні потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів в системі управління послугами як на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання, з врахуванням вимог відповідного законодавства.

### **Список використаної літератури**

1. Порядок формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2006 р. № 1010. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1010-2006-п>.
2. Порядок формування тарифу на послугу із захоронення побутових відходів [Електронний ресурс]: Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 27.04.2017 р. № 601. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0602874-17>.
3. Про відходи [Електронний ресурс]: Закон України від 05.03.1998р. № 187/98-ВР. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/187/98ВР>.
4. Про затвердження форми звітності № 1-ТПВ та Інструкції щодо заповнення форми звітності № 1-ТПВ «Звіт про поводження з твердими побутовими відходами» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 19.09.2006 р. № 308. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/FIN33391.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN33391.html).
5. Романчук К.В. Напрями облікового забезпечення та регулювання господарських операцій підприємств у сфері поводження з відходами / К.В. Романчук, К.В. Шиманська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 3 (27). – С. 281-298.

*Семенюк К.А.*  
*студентка,*  
*к.е.н., доцент Нікуліна Т.М.*  
*Одеський національний економічний університет*  
*м. Одеса*  
*E-mail: katya8981@ukr.net*

## **УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ: СУЧАСНИЙ СТАН В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРІЇ РОЗРАХУНКІВ**

Досягнення запланованих показників у діяльності будь-якого підприємства було, є і буде основною метою будь-якого управлінця. Але на даному етапі розвитку економіки в Україні є досить важким ведення ефективної діяльності в умовах конкуренції. Цього можливо досягнути завдяки безлічі правильно спрямованих чинників, одним з яких є ефективна організація управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною.

Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості приділяють статті «дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги», яка має найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості. Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку ця дебіторська заборгованість відображається в балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто як сума дебіторської заборгованості за мінусом сумнівних та безнадійних боргів [3].

На основі аналізу наукових праць і проведення досліджень у цій сфері обліку, можна назвати кілька проблемних питань:

- облік довгострокової дебіторської заборгованості згідно з вимогами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»;
- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі;
- недостатньо якісно досліджується платоспроможність покупців підприємства;
- відсутність правдивої інформації про терміни погашення зобов'язань дебіторами;
- застаріла політика оплати продукції (не вигідні умови оплати) та ін.

Для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю. Вирішення багатьох проблемних питань дозволить значно вдосконалити організацію та методику обліку розрахунків з дебіторами.

Також важливо відмітити, що створення належної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Це, відповідно, дозволить накопичувати інформацію про розрахунки з дебіторами з різними рівнями деталізації узагальнення [2].

При проведенні аналізу дебіторської заборгованості потрібно враховувати специфіку підприємств, сезонність їх роботи, зв'язки з покупцями та постачальниками тощо. Варто також зважати на принцип «Вимагай оплати якомога швидше та оплачуй якомога пізніше», який дозволяє триваліший період володіти певними активами й отримувати від них вигоду.

Центральною проблемою у наші часи постає регулювання об'ємом дебіторської заборгованості. Тобто вплив збільшення розміру дебіторської заборгованості і часу її оборотності на зростання витрат. Вирішення цього питання можливе за допомогою надання знижок.

Проте для доцільного управління механізмом надання знижок необхідно застосувати дві умови:

1) недоцільно надавати знижки у максимальному розмірі, оскільки у цьому випадку управлінський персонал не зацікавлений реалізувати більше продукції, отримуючи при цьому однаковий об'єм прибутку, що і без надання знижки;

2) доцільність надання знижок повинна бути обумовлена виходячи з перевищення її розміру у порівнянні з мінімальним рівнем рентабельності угоди.

Виходячи з цього будуть враховуватись 2 типи угод:

1. Знижки за додатковий об'єм продаж;
2. Знижки за прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Отже, у зв'язку з цим у процесі формування кредитної політики менеджменту підприємства доцільно розробити шкалу знижок відповідно до термінів швидкої оплати і шкалу штрафів за прострочені платежі.

Створення ефективної моделі обліку дебіторської заборгованості дозволить уникнути ризиків неплатоспроможності і зниження показників ліквідності внаслідок отримання об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

### **Список використаної літератури**

1. Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства / В.Ю. Бабаєв, І.О. Гальченко. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-2/doc/2/02.pdf>.
2. Воронко Р.М. Тракткування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах / Р.М. Воронко, І.А. Басіста // Економічні науки. – 2013. – Вип. 10(3). – С. 139-146, с.143
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом МФУ від 08.10.99 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

*Скоков Р.П.*  
*магістрант кафедри обліку і аудиту,*  
*к.е.н., доцент Сокольська Р.Б.*  
*доцент кафедри обліку і аудиту*  
*Національна металургійна академія України*  
*м. Дніпро*  
*E-mail: skokov.r@ukr.net*

## **ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ**

Зовнішньоекономічна діяльність на підприємстві – це особливий вид діяльності, який пов'язаний з розрахунками в іноземній валюті, що викликає наявність такого об'єкту обліку як курсові різниці. Курсові різниці виникають у зв'язку із змінами валютного курсу (курсу НБУ) та згідно чинного законодавства їх потрібно постійно відображати в обліку, враховуючи монетарність чи немонетарність даної статі балансу. У зарубіжній літературі замість курсових різниць використовується термін «прибуток (збиток) від трансляції, або трансляційні різниці» [1]. Курсові різниці відображаються у складі доходів чи витрат, що впливає на фінансовий стан підприємства. Тому якісне ведення обліку курсових різниць є актуальним питанням обліку зовнішньоекономічної діяльності.

У міжнародній практиці існують різноманітні підходи до відображення курсових різниць:

- в США та Великобританії курсові різниці повністю включаються у поточні доходи, або витрати;
- в Канаді курсові різниці, зв'язані з довгостроковими активами, або зобов'язаннями в іноземній валюті, амортизуються на протязі строку їх існування;
- в Німеччині та Франції облік доходів від позитивних курсових різниць

відкладається до їх реалізації, а збитки визнаються відразу.

В Україні курсові різниці повинні буди зараховані як дохід, або збиток у тому періоді, у якому вони виникли [2].

Згідно з п. 8 П(С)БО 21 визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на такі дати:

1) на дату здійснення розрахунків (наприклад, заборгованість перед постачальниками за отриманий товар спочатку відображується за курсом на дату отримання товару, а потім перераховується за курсом на дату оплати);

2) на дату балансу [2].

Отже, на кожен дату складання звітності статті балансу відображаються наступним чином:

а) монетарні статті в іноземній валюті – з використанням валютного курсу на дату балансу – здійснюється їх перерахунок і визначення курсових різниць;

б) немонетарні статті, які відображені за історичною собівартістю і зарахування яких до балансу пов'язано з операцією в іноземній валюті, – за валютним курсом на дату здійснення операції, тобто перерахунок їх не здійснюється і курсові різниці не визначається;

в) немонетарні статті, відображені за справедливою вартістю в іноземній валюті – за валютним курсом на дату визначення цієї справедливої вартості, тобто перерахунок їх також не здійснюється і курсові різниці не нараховується.

Більшість проблем обліку курсових різниць виникають у розрізі протиріч між принципами нарахування та відповідності доходів і витрат та обачності.

Згідно принципу нарахування всі доходи, або збитки, які виникають унаслідок перерахування вартості іноземної валюти, необхідно відразу відображати у бухгалтерському обліку. Згідно принципу обачності активи та/або дохід не можна завищувати, а зобов'язання та/або витрати – не можна занижувати [3] (доходи мають відображатися у бухгалтерському обліку тоді, коли є впевненість у їх отриманні). Оскільки курсова різниця дуже рідко є постійною, у перерахунку її в наступному періоді, то відображення її у

фінансової звітності, у кожному наступному періоді, до остаточного завершення операції є не зовсім коректним.

Згідно Податкового кодексу України (від 18.01.2018 року) нереалізовані результати від валютних операції відносять до складу валового доходу, або валових витрат [4], як інший операційний дохід підприємства [5]. В умовах сьогоднішнього дня, коли курс гривні не стабільний, така практика призводить до негативних наслідків для економіки підприємства та держави в цілому. У період зниження курсу гривні підприємства мають включати у доходи ті доходи, які можуть зникнути у наступному періоді. Оплата податку на прибуток без фактичних фінансових вливань може негативно вплинути на фінансовий результат та ліквідність підприємства. Та навпаки, курсові різниці, які підприємство включає в свої валові витрати призводять до зменшення податкових надходжень у бюджет, порівнюючи з реальними доходами.

Тому, було б доцільно внести зміни у систему оподаткування курсових різниць. Одним із можливих варіантів таких змін є повне виключення курсових різниць із бази оподаткування підприємств. Але, якщо дивитись з точки зору макроекономіки, більш раціональним буде вдосконалення самої системи, впровадження «відстрочених» курсових різниць, перегляд існуючої податкової звітності, підведення її до моделі реального життя. Все це дозволить покращити інформаційну базу для аналізу фінансового результату від курсових різниць, дозволить створити об'єктивну статистичну базу для аналізу зовнішніми користувачами, а також забезпечити оподаткування реально отриманих доходів.

### **Список використаної літератури**

1. Международные стандарты бухгалтерского учета / Перев. с англ. под ред. С.Ф. Председатель. – М.: Федерация профессиональных бухгалтеров и аудиторів України, 2009. – 1272 с.
2. Наказ міністерства фінансів України № 193 від 10.08.2000 р. зі змінами «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку

- 21 «Вплив змін валютних курсів» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Податковий кодекс України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Наказ міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. зі змінами «Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

*К.е.н. Скрипник М.Є.*

*старший викладач кафедри обліку і оподаткування  
Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ  
м. Чернівці  
E-mail: skripnik76@ukr.net*

## **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ**

Торгівля – це одна з найдавніших форм економічної діяльності. Оптова торгівля – це торговельна діяльність із придбання і реалізації товарів великими партіями підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності [5, с. 169]. Підприємства оптової торгівлі, посідають місце між виробництвом та роздрібною торгівлею. Найбільша увага у роботах вітчизняних дослідників приділяється питанню відображення в обліку операцій реалізації товарів у оптовій торгівлі. Більшість авторів схильні до того, що потрібно розширити аналітичні рахунки, які в подальшому будуть сприяти розширенню інформаційної бази. У своїх роботах О.Ю. Агафенко,

Г.М. Дуракова наводять аналітичні рахунки для обліку доходів та витрат пов'язаних з продажем товарів у оптовій торгівлі [1, с. 10-14].

На сьогоднішній день повинні використовуватися комп'ютерні програми для обліку товарних операцій в діяльності підприємства. Таке використання сприятиме насамперед підвищенню ефективності їх роботи. В багатьох роботах видатних авторів можна прослідити тенденцію автоматизованого обліку товарів на підприємствах за допомогою таких поширених програм: «1С: Підприємство», «Парус-Бухгалтерія». За словами В. В. Муравського слід використовувати технологію частотної ідентифікації, яка дасть можливість повністю автоматизувати здійснення обліку товарних запасів [2, с. 1-3]. Але у той же час у своїх роботах автор не чітко висвітлює порядок впровадження такої технології у діяльність підприємства.

Порівняно із іншими видами обліку, бухгалтерський облік виділяється своїми особливостями. Основними особливостями обліку в торгівлі є:

- на відмінну від виробництва, в торгівлі нічого не виробляють, надана послуга не має кількісних характеристик;
- у торгівлі відсутній процес визначення виробничої фінансової собівартості результату, а отже, прямих і непрямих (накладних) витрат, обліку готової продукції та інших облікових робіт, характерних для виробництва;
- з огляду на велику номенклатуру товарів бухгалтерський облік роздрібного товарообороту здійснюють лише у вартісному вираженні за цінами продажу. Кількісно-вартісний облік ведуть за товарами, що потребують особливого контролю;
- в оптовій торгівлі здійснюють груповий облік товарів на підставі розрахункового методу згідно з бухгалтерськими документами та оперативними даними;
- у роздрібній торгівлі окремо облікують різницю між купівельною і продажною вартістю придбаних товарів для обчислення доходу і результатів діяльності;
- витрати торгівельних підприємств становлять витрати обігу, що не

включають до вартості товарів, належать до витрат звітного періоду, обліковуються на відповідних статтях адміністративних витрат, витрат на збут і фінансових витрат, а також списують на фінансовий результат звітного періоду.

➤ завдяки плану рахунків можна визначити прибуток чи збиток, облік товарів та їх реалізація, облік фінансових результатів [4, с. 24].

Державне регулювання бухгалтерського обліку та звітності в Україні здійснюється з метою встановлення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яка є обов'язковою для всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм та форм власності. Це повинно стати захистом інтересів усіх користувачів звітності, оскільки в уніфікованій системі розібратися легше, ніж у множині різних систем. Держава залишає за собою право і зобов'язання вдосконалювати бухгалтерський облік й звітність в Україні [3].

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» товари відносяться до запасів і є оборотними активами підприємства. Для того щоб придбаний товар було визнано активом, повинні бути дотримані такі вимоги: по-перше, використання таких товарів у майбутньому має принести певні економічні вигоди; по-друге, вартість товарів має бути достовірно визначена. Іншими словами, товар є активом, якщо є ймовірність того, що він буде в майбутньому реалізований.

Формування первісної вартості залежить від того, яким чином товари надійшли на підприємство торгівлі. Але найчастіше формою розрахунків за товари на підприємствах оптової торгівлі є оплата грошовими коштами. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» поняття собівартості придбаного товару може бути застосоване щодо товарів, придбаних за грошові кошти, і являє собою їх первісну вартість.

На підприємствах які займаються оптовою діяльністю облік ведеться на рахунку 28 «Товари». Рахунок 28 «Товари» призначений для обліку товарів, матеріалів які в подальшому призначенні для продажу. За дебетом цього рахунку відображається збільшення вартості придбаних товарів, за кредитом – зменшення вартості реалізованих товарів. За дебетом субрахунків

281-284 відображається збільшення товарів та їх вартості, а за кредитом – зменшення.

Якщо відбувається списання товарів в результаті вибуття, то використовується один із методів: метод оцінки за ідентифікованою собівартістю, оцінка за середньозваженою вартістю. Метод ФІФО, ціна продажу.

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» призначений для узагальнення інформації, а саме субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів». По кредиту цього субрахунку відображається збільшення доходу від реалізації разом із сумою непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, які включені в ціну продажу, по дебету - належна сума непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, суми, отримувані підприємством на користь комітента, принципала, щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що на сьогоднішній день велика увага приділяється питанню обліку в оптовій торгівлі, як і в теорії так і на практиці. Для покращення обліку необхідно щоб кожне оптове підприємство у своїй діяльності використовувало відповідні програми, завдяки яким можна буде максимально автоматизувати процес обліку товарів. Також не менш важливим є: забезпечення інформацією, на основі якої можна буде приймати управлінські рішення, розширювати споживчий ринок і не тільки між суб'єктами регіонального значення, але і на рівні світового ринку, яке дасть можливість отримувати більший прибуток від основної діяльності підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Агафоненко О.Ю. Вдосконалення обліку операцій з продажу товарів / О.Ю. Агафоненко, Г.М. Дуракова // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. Проблеми інноваційного розвитку економіки України. – С. 10-14.

2. Муравський В.В. Організація обліку товарних запасів з використанням автоматизованих інформаційних технологій / В.В. Муравський // Економічний аналіз – 2010.
3. Скрипник Н.В. Сутність стратегічної управлінської звітності та підходи щодо її формування / Н.В. Скрипник, М.Є. Скрипник // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд» : ЦМНС «ТК Меганом». – Київ, 2015. – № 5 (15). – С. 19–26.
4. Свідерський Є. І.Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 233 с.
5. Скрипник М.Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності / М.Є. Скрипник // Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання, м. Мукачеве: Випуск 3, 2016. – С. 542-548.

*К.е.н. Стадницька Ю.Ю.  
асистент кафедри туризму,  
Зривка І.В.  
студент кафедри туризму  
Національний університет «Львівська політехніка»  
м. Львів  
E-mail: zrovka2207@ukr.net*

## **АСПЕКТИ ОБЛІКУ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Сучасний український туристичний бізнес долучається до світового ринку туризму, що сприяє активізації ділової ініціативи туристичного сектору економіки України. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки господарювання туристичних підприємств та їх організаційної структури.

У процесі реформування системи бухгалтерського обліку в Україні зазнали суттєвих змін теоретико-методологічні засади формування та обліку фінансових результатів. Процес створення теоретико-методологічної бази щодо визначення та способу формування результатів діяльності туристичних господарств, розкриття інформації у фінансовій звітності й використання даних бухгалтерського обліку для розрахунку суми податку на прибуток. Певні організаційно-правові засади щодо узгодження податкових розрахунків із цілісною системою бухгалтерського обліку у значній мірі опрацьовано на рівні створення нормативно-законодавчої бази, а саме розробки і набрання законної сили Податковим кодексом України з «01» січня 2011 року [1]. Принципи, організація й методика обліку, порядок формування облікової політики підприємств України відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності.

Фінансовим результатом туристичного підприємства за визначений період часу можуть бути прибуток або збиток. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності та її рентабельність. Вони цікавлять вкладників капіталу (інвесторів), кредиторів, державні органи, в першу чергу податкову службу, щодо сплати податкових платежів до бюджету.

Розміри та характер прибутків і збитків за кожний період діяльності підприємства (місяць, квартал, рік) є найважливішим підсумковим показником роботи туристичного підприємства, так як він відображає, в кінцевому підсумку, всі сторони виробничо-господарської діяльності підприємства. Здобуття позитивного фінансового результату – прибутку – неодмінна умова і мета будь-якого суб'єкта господарювання. Уся діяльність підприємства націлена на те, щоб досягти зростання величини прибутку або хоча б стабілізувати її на визначеному рівні, адже саме за прибуткової діяльності створюються необхідні умови для розширення бізнесу та відкриваються перспективи щодо подальшого розвитку. Прибуток є головною рушійною силою ринкових відносин та забезпечує інтереси і власників, і персоналу підприємства.

Організація та методика бухгалтерського обліку в туризмі значною мірою обумовлена особливостями цієї сфери економіки, серед яких найбільш значущими є такі: контроль з боку держави та державне регулювання; відсутність запасів готової продукції; специфічна структура основних засобів та витрат; специфічність взаємовідносин та розрахунків із споживачами послуг.

Під час організації бухгалтерського обліку туристичної діяльності слід враховувати вид діяльності суб'єкта господарювання (фірма-туроператор чи фірма-турагент); показник ефективності діяльності суб'єктів туристичної індустрії (кількість туристів, яким надано послуги); процес виробництва послуги (співпадає з моментом її споживання); зміна якості туристичного продукту (потребує чіткої організації обліку розрахунків за претензіями споживачів до якості послуг).

Облік на підприємствах туристичної сфери як засобу організації їхньої діяльності потребує постійного удосконалення. Це не тільки полегшить організацію їхньої діяльності, а й дозволить створити динамічну облікову модель, здатну адаптуватись до змін у структурі туристичного продукту, договірних умов розрахунків тощо. Для вирішення завдань, поставлених перед системою бухгалтерського обліку витрат туристичного підприємства, у наказі про облікову політику, необхідно зазначити центри відповідальності, статті витрат, структуру прямих та непрямих витрат, особливі умови визнання витрат, методи їх обліку і калькулювання собівартості туристичних продуктів, алгоритм розподілу витрат, рахунки синтетичного та аналітичного обліку витрат та ін. [2]. Необхідно розробити і впровадити методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту з урахуванням досвіду інших країн, вимог чинного законодавства і особливостей діяльності туристичних підприємств в Україні.

### **Список використаної літератури**

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

2. Білуха М.Т. Аудит у бізнесі : [посібник для бізнесменів] / М.Т. Білуха. – Дніпропетровськ, 2004. – 253 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закладів] / Ф.Ф. Бутинець [та ін.] ; за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 6-те вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2005. – 756 с.
4. Пожарицька І.М. Удосконалення обліку і аналізу витрат на вироб- ництво туристичного продукту : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / І.М. Пожарицька ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. — Луганськ, 2004. — 242 с.

*Фандєєва І.А.*  
*магістрант кафедри обліку і аудиту,*  
*к.е.н., доцент Сокольська Р.Б.*  
*доцент кафедри обліку і аудиту*  
*Національна металургійна академія України*  
*м. Дніпро*  
*E-mail: rena@email.ua*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ НЕЗАХИЩЕНИМ ВЕРСТВАМ НАСЕЛЕННЯ**

Сучасні умови існування України вимагають, щоб соціально-економічна політика держави та дії уряду щодо її реалізації були направлені на досягнення європейських стандартів якості життя. Надійний соціальний захист населення один із визначальних чинників суспільного добробуту. Міжнародна практика формування та реалізації соціальної політики свідчить про те, що більшість існуючих сучасних систем соціального забезпечення виявилися вразливими до проявів фінансово-економічної кризи, а також недостатньо підготовлені до розв'язання демографічних проблем, появи нових форм соціальних послуг, підвищення фінансового навантаження на тих, хто сплачує страхові внески та податки [1].

Соціальний захист населення в умовах ринкових перетворень в країні є системою заходів, спрямованих на попередження соціальних ризиків, пом'якшення та ліквідацію їх наслідків, компенсацію соціальної нерівності громадян, забезпечення достатнього життєвого рівня кожної людини шляхом законодавчого закріплення державою соціальних гарантій [2].

Треба відмітити, що тільки одних високих рівнів державних витрат на соціальний захист недостатньо для формування ефективних соціальних та економічних стабілізаторів і зменшення масштабів бідності населення та нерівності в суспільстві. В умовах бюджетних обмежень і високого рівня бідності необхідність повної реалізації принципу адресності стає все більш нагальною. Зростання бюджетних видатків на соціальну політику не призводить до симетричного скорочення абсолютної бідності, оскільки виділення ресурсів проводиться на основі приналежності громадян до певної категорії (підтримка статусних груп), а не на основі їхніх реальних потреб. На практиці абсолютно домінує категоріальний підхід до надання соціальної допомоги [3].

На сьогоднішній день в Україні у сфері соціального захисту та соціального забезпечення присутня непрозора система пільг і соціальних виплат. Держава утримує громіздку мережу комунальних та державних закладів соціальних служб, натомість реальне соціальне обслуговування населення залишається на низькому рівні. Система адміністрування пільг та обліку категорій громадян, які мають право на отримання пільг, є настільки складною, що присутня велика кількість зловживань. Наприклад, не всі особи, які мають право на отримання пільг, фактично ними користуються (наприклад, пенсіонери, які проживають у сільській місцевості, можуть мати пільги на оплату транспортних послуг, але вони не використовують ці пільги, тому що не подорожують).

З метою посилення ефективності системи соціального захисту основними напрямками її реформування повинна стати реалізація ряду заходів, а саме:

- скорочення переліку соціальних виплат, відмова від надання тих видів

допомоги, які не дають очікуваного соціального ефекту. Держава здійснює ряд виплат, що не призводять до підвищення матеріального добробуту громадян, але потребують значних обсягів фінансування;

- замінити надання соціальних пільг на систему адресної соціальної допомоги, яка забезпечуватиме надання соціальної підтримки тим, хто її дійсно потребує, а також відбудеться економія значної частини державних коштів;

- забезпечити високу якість аудиту некомерційного сектора для запобігання фінансовим зловживанням, особливо коли використовуються державні джерела фінансування соціальних послуг;

- запровадити уніфікований програмно-аналітичний комплекс та бази даних одержувачів різних видів соціальних допомог, пільг та соціальних послуг;

- створити нормативно-правове забезпечення та програмний комплекс належного рівня, який би надавав доступ до баз даних різних відомств;

- запровадити жорстку систему штрафів для громадян, які користуються пільгами, що їм не належать або використовують виплати не для цільового призначення коштів;

- спростити систему адміністрування пільг та обліку категорій громадян, які мають право на отримання пільг для того, щоб зменшити велику кількість зловживань, які часто трапляються в органах соціального захисту;

- створити сучасну розгалужену постійно діючу систему навчання і підвищення кваліфікації працівників органів праці та соціального захисту населення, що сприятиме підвищенню якості обслуговування населення, та запровадження сучасної системи управління персоналом;

- створити від управління соціального захисту щомісячні розвиваючі тренінги та семінари для отримувачів допомог, направлені на більш глибокі знання в сфері материнства та батьківства, правильного формування бюджету сім'ї;

- збільшити кількість соціальних інспекторів для контролю цільового використання коштів отримувачами, за кожним інспектором закріпити

рівномірну кількість отримувачів;

- інспектору соціальної допомоги розробити програму-рекомендацію для кожної, закріпленої за ним, сім'ї для поліпшення життя всередині родини;

- запровадити для соціальних інспекторів автоматизований контроль за використанням бюджетних коштів отримувачами допомог.

Остання пропозиція передбачає електронну систему контролю за використанням коштів, які виділяються на утримання дитини, так як кошти перераховуються на карткові рахунки отримувачів, які вони відкривають при поданні заяви на отримання допомоги.

Купуючи необхідні товари або послуги для дитини, отримувач повинен фіксувати здійснені фінансові операції чеком (іншим підтверджуючим документом) або випискою з банку.

Соціальний інспектор повинен мати програмне забезпечення, в якому будуть відображені: база даних отримувачів допомоги, їх фактичні суми витрат коштів, на які цілі витрачені кошти, в якому місці здійснена покупка або послуга. Програмне забезпечення соціального інспектора має бути пов'язане з банківськими розрахунковими рахунками отримувачів, внаслідок чого соціальному інспектору буде відома інформація про здійснення витрат коштів отримувачами.

Для реалізації цього підходу пропонується впровадити документ, у якому повинні відображатися: дати здійснення витрат коштів, сума коштів всього витрачена, в тому числі на харчування, на ліки і необхідні засоби гігієни, на забезпечення належних умов життя (одяг, меблі, розвиваючі іграшки та т.ін.), а також дані чеку або підтверджуючого документу здійснення операції. Пропонується наступна послідовність заповнення звіту:

- після надходження коштів на банківську картку отримувач допомоги протягом місяця повинен витратити бюджетні кошти за цільовим призначенням;

- усі витрати коштів повинні відображатися чеком або іншим підтверджуючим документом, де фіксується дата розрахунків та на які цілі

використані певні кошти; чеки та інші розрахункові документи отримувач повинен зберігати протягом місяця (якщо чеки або інші розрахункові документи втрачають видимість, отримувач повинен зняти копію з них);

- 30 числа кожного місяця (винятком є лютий місяць, у якому за останній день приймається 27 або 28 число) отримувач повинен підрахувати за наявними чеками або іншими підтверджуючими документами суму коштів, яка повинна співпадати з сумою, призначеною отримувачу, та заповнити документ у відповідних рядках таблиці (в разі витрат коштів електронним способом отримувач повинен взяти виписку з банку);

- в кінці документу поставити дату та підпис;

- 31 числа кожного місяця (винятком є лютий місяць, у якому за останній день приймається 28 або 29 число) отримувач допомоги повинен надати документ «Звіт про контроль виплат за цільовим призначенням коштів» в Управління соціального захисту за місцем проживання.

Таким чином, введення в дію запропонованих заходів та впровадження автоматизованого контролю і наведеного облікового документу дозволить удосконалити облік та контроль матеріальної допомоги соціально незахищеним верствам населення.

### **Список використаної літератури**

1. Сачко, О. Сучасні проблеми соціального захисту населення в Україні [Текст] / О. Сачко, І.В. Новикова // Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи: матеріали I Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 21 квітня 2016 р. – Суми: СумДУ, 2016. – С. 146.
2. Горбатюк, С. Соціальна робота як засіб впливу на формування соціального самопочуття населення України [Текст] / С. Горбатюк // Вісник НАДУ при президентіві України. – 2009. - №1. – С. 230.
3. Кочемировська, О.О. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні: аналіт. доп. [Текст] / О.О. Кочемировська, О.М. Пищуліна. – К.: НІСД, 2012. – 82 с.

*К.е.н., доцент Ходзицька В.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
ДВНЗ «Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана»  
м. Київ  
E-mail: valentinakneu@yahoo.com*

## **ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОПТИМІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Адаптація антикризових систем стратегічного управління промислових підприємств залежать від використання інструментарію прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень. Сформовано-сталі інструменти і методи не дозволяють вчасно спрогнозувати і ідентифікувати ринкові ризики кризових явищ коливань фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. При цьому, світовий та вітчизняний економічний досвід переконливо свідчить про необхідність створення такої системи забезпечення антикризової безпеки підприємства, яка була би стійка до фінансових ризиків й активно стимулювала соціально-економічний розвиток господарюючих суб'єктів.

Система антикризового стратегічного менеджменту є складовою загального управління підприємства відповідно до місії, бачення та концепції. Тому її складові мають бути інтегровані в загальну стратегічну управлінську систему господарюючого суб'єкта, що забезпечить координацію та коригування дій системи антикризового стратегічного управління в загальній системі менеджменту господарюючого суб'єкту. Важливим моментом теорії і методології антикризового стратегічного управління є розробка механізму її функціонування і реалізації для досягнення актуальних стратегічних напрямів розвитку промислового підприємства.

Методологія антикризового стратегічного управління охоплює сукупність принципів та методів, що забезпечують процес оптимізації розробки та

реалізації напрямів ефективних стратегічних управлінських рішень. Стратегічне управління здійснюється в контексті місії організації, і його фундаментальна задача полягає в тому, щоб забезпечити взаємозв'язок місії з основними цілями організації в умовах змінного економічного середовища. Стратегічне управління стосується й цілей, і засобів. В площині цілей воно вимальовує загальні контури майбутнього організації; в якості засобів – показує, як ця ціль повинна досягатися. Стратегічне управління повинне суміщатися з практикою поточного управління.

Антикризовий стратегічний напрям управління має орієнтуватися на забезпечення фінансової стійкості та оптимізацію структури капіталу з урахуванням зростання вартості підприємства. Розробка оперативних та тактичних стратегічних рішень щільно пов'язана з фінансовою стратегією розвитку підприємства. З огляду на розвиток підприємства перелік антикризових завдань може постійно змінюватися. А це вимагає коригування методів антикризового стратегічного управління та перерахунку параметрів впливу.

Враховуючи важливість, антикризове стратегічне управління необхідно розглядати як окремий етап управління, метою якого є створення умов стійкого функціонування підприємства на основі забезпечення прийняття стратегічних антикризових рішень. Тому основними напрямками функціонування та розвитку антикризового стратегічного управління є:

- досягнення відповідності антикризового стратегічного управління місії підприємства;
- оцінка потенціалу економічної стійкості підприємства задля виявлення кризових ситуацій;
- розробка антикризової стратегічної політики та механізму її реалізації.

У формуванні стратегічних напрямів конкурентоспроможності особливу увагу слід приділяти провідним чинникам у тій чи іншій галузі або стратегічним зонам господарювання. Необхідно виокремити наступні види стратегій конкурентоспроможності виробничих підприємств:

- інтеграційна *стратегія* росту;
- вартісна *стратегія* збільшення внутрішньої ціни підприємства;
- *стратегія* оптимізації управлінських дій.

Стратегія інтеграційного росту спрямована на залучення нових виробничих потужностей і ресурсів, що безпосередньо позначиться на збільшенні внутрішньої вартості материнського підприємства].

Стратегія збільшення внутрішньої вартості підприємства спрямована на забезпечення вже наявних конкурентоспроможних позицій суб'єкта господарювання.

*Стратегія* оптимізації управлінських дій сама по собі передбачає спрямування дій на підтримання внутрішньої вартості підприємства або мінімізації її зниження.

В умовах мінливого зовнішнього середовища підприємству складно визначати стратегію розвитку, яка відрізняється новизною стратегічних завдань і високим рівнем виникнення нестандартних управлінських ситуацій. З огляду на багатогранність стратегічних рішень вибір антикризової стратегії необхідно здійснювати залежно від реальних загроз ефективного та довготривалого функціонування суб'єкта господарювання.

Таким чином, запропоновані напрями розробки та функціонування антикризового стратегічного управління промисловим підприємством дозволять досягти стійкого розвитку підприємства в умовах невизначеності та євроінтеграційних процесів в Україні.

### **Список використаної літератури**

1. Bojar W. Systemy zintegrowane zarządzania jako narzędzia wspomagające procesy logistyczne w biznesie / W. Bojar, K. Woźnicka // Logistyka – nauka. – 2012. – № 6. – pp. 688-695.
2. How To Achieve a Six Sigma Quality Standard [Електронний ресурс] / K. Jennifer. – Режим доступу: [http://www.ehow.com/how\\_7552085\\_achieve-six-sigma-quality-standard.html#ixzz2SxMGxmr8](http://www.ehow.com/how_7552085_achieve-six-sigma-quality-standard.html#ixzz2SxMGxmr8).

3. Smart Business: Managing by the Open Book [Електронний ресурс] / J. Olszynski. Режим доступу: [http://www.nationaldriller.com/Articles/Column/BNP\\_GUID\\_9-5-2006\\_A\\_10000000000000632010](http://www.nationaldriller.com/Articles/Column/BNP_GUID_9-5-2006_A_10000000000000632010).
4. Strategy Maps: How to Link Strategic Objectives to Operational Initiatives [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.intrafocus.co.uk/strategymaps/Ralph Smith/](http://www.intrafocus.co.uk/strategymaps/Ralph%20Smith/).
5. Swarm intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki-/397693//>.
6. Theory of constraints Reference for Business Encyclopedia of Business, 2nd ed Read more: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.referenceforbusiness.com/management/Str-Ti/Theory-of-Constraints.html#ixzz2SuIqykh>.

*Хоча Н.В.*

*асистент кафедри обліку і аудиту*

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

*м. Львів*

*E-mail: nkhocha@ukr.net*

## **ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Результати дослідження сучасного стану системи фінансового обліку суб'єктів малого підприємництва (СМП) демонструють недоцільність використання загальної системи обліку та звітності на малих підприємствах (МП), низький рівень застосування елементів спрощеної системи обліку та звітності, формування дещо «гібридної» системи обліку та звітності через поєднання окремих елементів загальної та спрощеної систем обліку та

звітності. З'ясування окремих елементів загальної та спрощеної систем обліку та звітності дає змогу стверджувати, що СМП для систематизації інформації використовують рахунки загального Плану рахунків, а для її узагальнення – Фінансовий або Спрощений фінансовий звіт СМП та майже не застосовують реєстрів, передбачених Методичними рекомендаціями № 422 [1] і № 720 [2]. Це спонукає до потреби у вдосконаленні елементів спрощеної системи обліку та звітності для збереження її цілісності, що сприятиме її поширенню у практичній діяльності СМП.

Покращення елементів спрощеної системи обліку та звітності потрібно проводити з урахуванням таких чинників:

- нормативно-правового регулювання фінансового обліку;
- системи оподаткування МП;
- наявності на МП підсистеми управлінського обліку;
- форми організації обліку СМП.

Встановлення елементів спрощеної системи обліку та звітності належить до компетенції Міністерства фінансів України, який розробляє єдині методичні основи ведення обліку як для всіх підприємств, та і з урахуванням масштабів їх діяльності, що залежать від розміру підприємства. Тому покращення елементів спрощеної системи обліку та звітності повинно відбуватися не тільки з урахуванням інформаційних потреб користувачів облікової інформації, а й без порушення загальної методики ведення обліку та пройти затвердження на центральному рівні.

Можливість вибору СМП загальної чи спрощеної системи оподаткування, сплата єдиного податку за ставкою 3% з ПДВ або 5% без ПДВ зумовили різні підходи до формування елементів спрощеної системи обліку та звітності МП та утворення двох її видів. Проте, неготовність СМП відмовитися від застосування рахунків та подвійного запису призвело до невикористання на МП спрощеної системи обліку та звітності для неплатників ПДВ. Тому виникає потреба у вдосконаленні поширених або розробленні нових елементів єдиної спрощеної системи обліку та звітності, яка б уможливила не лише спрощення обліку СМП,

а стала б єдиною інформаційною базою для складання податкової звітності, незалежно від системи оподаткування. Це вимагає створення облікових реєстрів, які б дали змогу визначити фінансовий результат для оподаткування податком на прибуток підприємства та базу оподаткування єдиним податком, де має місце касовий метод визнання доходів. Особливо це актуально для платників єдиного податку за ставкою 3% з ПДВ.

Наявність підсистеми управлінського обліку значно розширює інформаційні можливості управлінського апарату МП, служить надійним підґрунтям для прийняття поточних та стратегічних управлінських рішень. Проте поки не набуло значного поширення застосування інструментарію управлінського обліку серед СМП. Тому спрощена система обліку та звітності цих підприємств є одним з головних інформаційних джерел як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів облікової інформації – керівників/власників МП. Такий чинник як наявність чи відсутність підсистеми управлінського обліку на МП зменшує чи збільшує інформаційне навантаження на спрощену систему обліку та звітності, що потрібно врахувати при вдосконаленні її елементів.

Невикористання облікових реєстрів, визначених Методичними рекомендаціями № 720 на МП [2], що призначаються для ведення спрощеного обліку доходів і витрат та оперують поняттями зрозумілими для неспеціалістів у сфері обліку, підтверджує потребу у залученні кваліфікованого фахівця. Знання методики обліку, застосування рахунків та подвійного запису дає змогу не тільки систематизувати інформацію, а й перевірити правильність відображення господарських операцій, склавши підсумковий реєстр – оборотно-сальдову відомість.

Таким чином, перспективами подальших досліджень є вивчення можливих напрямів вдосконалення складових елементів спрощеної системи обліку і звітності для МП, не залежно від системи оподаткування.

## **Список використаної літератури**

1. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/minfin/control/uk/publish/article?art\\_id=32333](http://www.minfin.gov.ua/minfin/control/uk/publish/article?art_id=32333)
2. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 року № 720 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable\\_article?art\\_id=311243](http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=311243).

*К.е.н., доцент Чабанюк О.М.*

*доцент кафедри бухгалтерського обліку,*

*Лаврушко І.Я.*

*студентка*

*Львівський торговельно-економічний університет*

*м. Львів*

*E-mail: odarka2010@meta.ua*

## **ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ**

Організація обліку розрахунків із заробітної плати має важливе значення з точки зору впливу на ефективність роботи, в першу чергу – на збереження трудового колективу і підвищення ефективності праці працівників. Правильна організація обліку заробітної плати має державне значення. Бухгалтерський облік повинен забезпечувати: контроль за дотриманням штатного розкладу і фонду заробітної плати, контроль за раціональним використанням робочого часу, своєчасне і достовірне нарахування заробітної плати, контроль за

раціональним використанням робочого часу, своєчасне і достовірне нарахування заробітної плати, контроль за використанням виділених на заробітну плату коштів.

Згідно з Законом України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода обчислена в грошовому виразі, яку власник, або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу згідно трудового договору. Зацікавленість працівників у виконанні робіт, послуг безпосередньо залежить від розміру заробітної плати. Згідно з чинним законодавством для обліку, аналізу та планування витрати на оплату праці поділяють на: основну заробітну плату; додаткову заробітну плату; інші заохочувальні та компенсаційні витрати.

Головним засобом мотивації та стимулювання високоефективної трудової діяльності персоналу є доходи. Зазвичай до додаткової оплати праці відносять премії, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, а також надбавки й доплати, не передбачені чинним законодавством або встановлені понад розміри. Заробітну плату з практичної точки зору можна охарактеризувати як плату, яка надається за використання праці. Тому принципи оплати праці зводяться до наступних:

- кожна праця має бути оплачена в залежності від її кількості та якості. Не можна платити за просте перебування на робочому місці;
- оплата праці повинна залежати від кваліфікації працівника. Чим вища кваліфікація та більший досвід – тим вищою має бути заробітна плата;
- рівень заробітної плати має бути таким, щоб працівник міг утримати себе і свою сім'ю;
- заробітна плата повинна формуватися з двох частин: фіксованої, яка гарантує прожитковий мінімум, та змінної, яка залежить від досягнутих успіхів

Необхідно також розрізняти номінальну і реальну заробітну плату. Номінальна зарплата або дохід виражає загальну суму грошей, отриманих працівником за свою працю, виконану роботу, надану послугу або відпрацьований час. Реальна заробітна плата – це кількість товарів і послуг, яку

можна придбати на номінальну зарплату при діючих ринкових цінах.

Згідно зі статтею 96 Кодексу законів про працю України основою організації оплати праці є тарифна система оплати праці, яка складається з тарифних сіток, тарифних ставок, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційних характеристик. Під системою оплати праці розрізняють сукупність правил, які визначають співвідношення між мірою праці та мірою винагороди працівників.

Основними системами оплати праці є: тарифна і безтарифна. Тарифна система оплати праці – це сукупність правил, за допомогою яких забезпечується порівняльна оцінка праці, залежно від кваліфікації, умов її виконання, відповідальності, значення галузі та інше. Встановити яку кваліфікацію має робітник або до якого розряду слід відносити дану роботу можна за допомогою тарифно-кваліфікаційного довідника.

Тарифно-кваліфікаційні довідники, об'єднані в єдиний тарифно-кваліфікаційний довідник робіт і професій (ЄТКД) – це нормативні документи, в яких усі види робіт, що виконуються на тому чи іншому виробництві, розподіляються на групи залежно від їхньої складності. Тарифно-кваліфікаційний довідник слугує для тарифікації робіт і установа кваліфікаційних розрядів робітникам. Організація оплати праці проводиться на основі: законодавчих та інших нормативних документів; генеральної угоди на державному рівні; галузевих, генеральних угод; трудових договорів.

Основна перевага безтарифних систем оплати праці полягає у оптимальному поєднанні індивідуальної і колективної зацікавленості в покращенні результатів роботи. Заробіток кожного працівника рівною мірою залежить від розміру прибутку, який є результатом спільної роботи і буде ділитися між усіма членами колективу і від його частки в цьому поділі. Системи та форми оплати праці взаємодоповнюють одне одного і у взаємозв'язку складають механізм визначення величини заробітної плати для кожного працівника підприємства. В Україні застосовують дві основні форми заробітної плати: погодинна і відрядна.

Таким чином, оплата праці як система економічного стимулювання орієнтує виробничий персонал на пошук і реалізацію резервів росту продуктивності, підвищення якості, зниження собівартості продукції.

### **Список використаної літератури**

1. Чабанюк О.М., Залуцька У.М. Облік оплати праці в ринкових умовах / О.М. Чабанюк, У.М. Залуцька // Вісник НЛТЕУ: зб. наук.- техн. пр. / [ред. кол.: Ю.Ю. Туниця, Ю.І. Грицюк, В. К. Заїка, та ін.]. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. – С. 298 - 304. – (Серія: Економічна; Вип. 21.3).
2. Шостак Л.В., Петріні В.А. Трудовий потенціал як рушійна сила ефективного розвитку підприємства / Л.В. Шостак, В.А. Петріні // Глобальні та національні проблеми економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-21-2018>.

*К.е.н., доцент Чабанюк О.М.  
доцент кафедри бухгалтерського обліку,  
к.е.н., доцент Полянська О.А.  
доцент кафедри бухгалтерського обліку  
Львівський торговельно-економічний університет  
м. Львів,  
E-mail: odarka2010@meta.ua*

### **ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ТА ВНУТРІШНІХ СЛУЖБ КОНТРОЛЮ**

Бухгалтерський облік у цілому є, складною багаторівневою системою (підсистемою), яка сприймається з різних позицій. Організація бухгалтерської роботи та внутрішніх служб контролю передбачає попереднє вивчення всіх передумов, що забезпечують його раціональність. Раціональна організація бухгалтерської роботи значною мірою залежить від вдало вибраної форми

обліку, що застосовується на даному підприємстві, та належної організації роботи внутрішніх служб контролю. Організаційна форма побудови обліку на підприємстві зумовлюється його особливостями, територіальною відокремленістю його структурних підрозділів, системою управління, рівнем самостійності структурних підрозділів, системою контролю та звітності.

Під раціональною організацією обліку розуміють систему заходів, які забезпечують найбільш ефективно виконання функцій бухгалтерського обліку. Раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає таку його побудову, при якій забезпечується формування необхідної інформації: про наявність, рух і збереження засобів, наявних у господарстві; для контролю за господарськими процесами у всіх підрозділах підприємства; для прийняття управлінських рішень і розробки різних заходів щодо удосконалення виробництва і управління. Таким чином, організація бухгалтерського обліку включає три складові: організацію облікового процесу, як такого; організацію облікового апарату; організацію праці облікових працівників.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» керівники підприємств в залежності від обсягу облікової роботи, а також від розміру і спеціалізації підприємства самостійно визначають, форму організації бухгалтерського обліку на підприємстві, а саме: бухгалтерський облік веде директор підприємства; ведення бухгалтерського обліку доручається спеціально прийнятому на роботу бухгалтеру; створюється бухгалтерська служба (відділ), що є самостійним структурним підрозділом підприємства і яку очолює головний бухгалтер; підприємство укладає угоду із спеціалізованою організацією або позаштатним спеціалістом-бухгалтером [1].

Бухгалтерія, як структурний підрозділ підприємства — складова адміністрації тісно взаємопов'язана з усіма виробничими підрозділами і службами підприємства. Взаємовідносини бухгалтерії з оперативно відокремленими підрозділами підприємства полягають у тому, що перша отримує від них потрібну для обліку і контролю документацію і, у свою чергу, забезпечує їх економічною інформацією про результати їхньої роботи. Характер цих взаємовідносин визначає організацію бухгалтерського обліку, яка

може бути централізованою або децентралізованою. Під централізацією обліку здебільшого розуміють таку побудову облікового апарату, при якій всі облікові роботи (обробка документів, аналітичний і синтетичний облік, складання зведеного балансу і звітності) зосереджені в єдиному обліковому підрозділі – бухгалтерії підприємства.

При централізованому обліку в окремих підрозділах підприємства складаються лише первинні документи (виписуються прибуткові і видаткові накладні, прибуткові і видаткові касові ордери, інші документи). Документація разом із звітами матеріально-відповідальних осіб та касовими звітами передається до головної (центральної) бухгалтерії підприємства, де складаються зведений бухгалтерський баланс та інша звітність.

Під децентралізацією обліку розуміють таку організацію облікового апарату, при якій у підрозділах підприємств (цехах, коморах тощо) є власні бухгалтерії або облікові працівники, які ведуть синтетичний і аналітичний облік, складають звітність. В центральній бухгалтерії на підставі звітів підрозділів складається зведений баланс і звітність. Варіантом децентралізованої форми організацій бухгалтерської служби є поділ на фінансову та внутрішньогосподарську (управлінську) бухгалтерію.

Крім викладених форм організації бухгалтерського обліку, можна виокремити неповну централізацію, при якій створюють і центральну бухгалтерію, і облікові осередки в підрозділах, що не ведуть реєстрів аналітичного і синтетичного обліку, а тільки приймають, перевіряють і групують документи для передачі їх до центральної бухгалтерії. А також форму централізованих бухгалтерій, яку використовують в групах економічно однорідних підприємств, підпорядкованих, як правило, одному вищому органу. На цих підприємствах створюються обліково-контрольні групи, підпорядковані централізованій бухгалтерії, які під її керівництвом здійснюють первинну обробку та класифікацію документів.

Окрім названих форм побудови облікового апарату, виділяються також форму неповної децентралізації обліку. При її застосуванні в окремих підрозділах підприємства (цехах, коморах, бригадах, фермах тощо), крім

складання документів ведуть аналітичний облік, підсумкові дані якого періодично порівнюються з даними синтетичного обліку головної бухгалтерії.

Отже, бухгалтерський облік — це складна система, яка, у свою чергу, потребує розробки відповідного механізму оптимізації та раціонального функціонування. Ідеться про специфічний вид діяльності з управління обліковим процесом — організацію бухгалтерської роботи та внутрішніх служб контролю.

### **Список використаної літератури**

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 року №1706: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF>

*К.е.н. Черненко К.В.*

*ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку,*

*Бондаренко С.А., Сацька К.В.*

*здобувачі вищої освіти СВО – магістр за спеціальністю «Облік і оподаткування»*

*Полтавська державна аграрна академія*

*E-mail: kseniya.chernenk@pdaa.edu.ua*

## **НЕРОЗПОДІЛЕНІ ПРИБУТКИ (НЕПОКРИТІ ЗБИТКИ): ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ**

Поточний бухгалтерський облік містить розрізнену інформацію про господарську діяльність підприємства. Для одержання інформації про результати такої діяльності дані поточного обліку необхідно узагальнити в

певній системі показників. Це досягається складанням звітності, яка є завершальним етапом бухгалтерського обліку. Вона розрахована насамперед на таких користувачів інформації, як інвестори, кредитори та інших, які не можуть вимагати звітів з урахуванням їх конкретних потреб [1].

Нерозподілений прибуток — це частина чистого прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам у вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та використання на інші потреби. В окремих випадках підприємства в результаті своєї діяльності зазнають збитків. Сума непокритого збитку зменшує власний капітал [2].

Для обліку нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) у Плані рахунків призначений рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». На цьому рахунку ведуть облік нерозподіленого прибутку та непокритих збитків, а також суми прибутку поточного та минулого року, що використаний у звітному році [3].

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має такі субрахунки: 441 «Прибуток нерозподілений»; 442 «Непокриті збитки»; 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» [3].

Фінансовий результат діяльності підприємства визначається на підставі рахунка 79 «Фінансові результати». Під час визначення прибутку складається запис: Д-т 79 «Фінансові результати», К-т 441 «Прибуток нерозподілений»; при визначенні непокритого збитку: Д-т 442 «Непокриті збитки»; К-т 79 «Фінансові результати».

Сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується під час визначення підсумку власного капіталу. Списання збитку здійснюється за рахунок відповідних джерел: нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу і відтворюються записами: Д-т 441 «Нерозподілені прибутки», Д-т 43 «Резервний капітал», К-т 442 «Непокриті збитки».

Використання прибутку на сплату дивідендів або для створення резервного капіталу протягом звітного періоду відображається за дебетом

субрахунка 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» в кореспонденції з рахунками 67 «Розрахунки з учасниками» при нарахуванні дивідендів і відображається записом: Д-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді», К-т 67 «Розрахунки з учасниками», або з рахунком 43 «Резервний капітал» у разі створення резервного капіталу.

У кінці року сальдо субрахунка 443 списується за рахунок нерозподіленого прибутку записом: Д-т 441 «Нерозподілений прибуток», К-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

Основними формами фінансової звітності, що відображають інформацію про нерозподілені прибутки (непокриті збитки) підприємства є

- Баланс (Звіт про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);
- Звіт про власний капітал (Звіт про зміни у власному капіталі).

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [4]. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) є складовою частиною власного капіталу, що залишається у підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. Порядок відображення інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки) у I розділі Баланс підприємств представлено у таблиці 1.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період [5].

## Склад та зміст статей I розділу Балансу «Власний капітал»

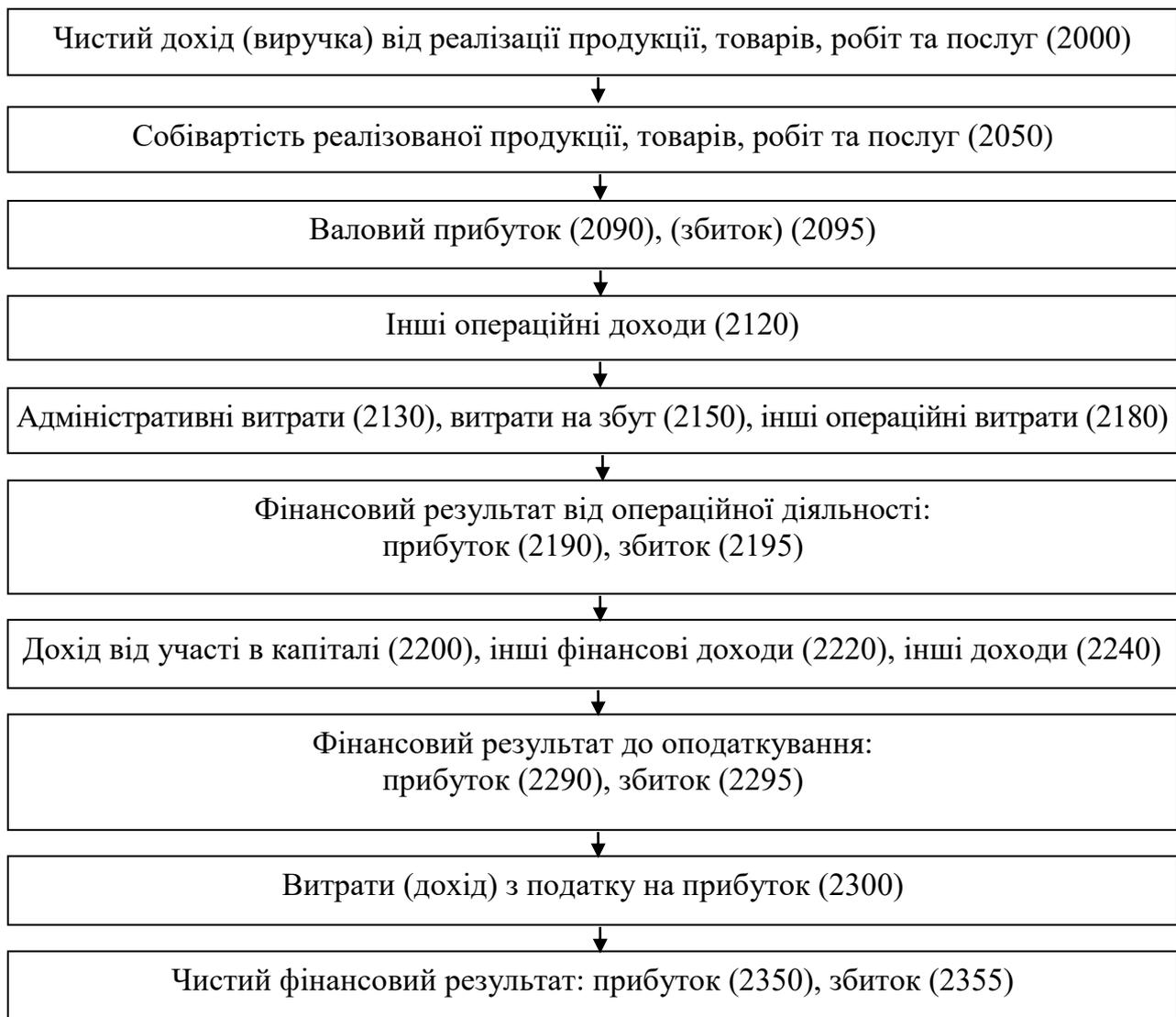
| Номер рядка | Стаття балансу                              | Зміст  | Рахунок обліку   |
|-------------|---|--|--|
| 1420        | Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) | Сума нерозподіленого прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу | 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»; 441 «Прибуток нерозподілений»; 442 «Непокриті збитки»; 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» |

У зазначеному звіті відображається сума нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), яка є складовою власного капіталу підприємства. Зокрема, чистий фінансовий результат (рядок 2350 «Прибуток», 2355 «Збиток») розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування [6].

Послідовність формування фінансових результатів за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) представлено на рис. 1.

Головним джерелом інформації про операції руху власного капіталу є Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Метою складання звіту про власний капітал є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду [5]. У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.



*Рис. 1. Послідовність формування фінансових результатів за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід)*

Звіт про власний капітал деталізує і враховує всі коригування, пов'язані із зміною облікової політики підприємства, виправленням помилок, будь-які інші зміни в обліку, що впливають на оцінку елементів (джерел) власного капіталу . відповідно до структури Плану рахунків [7]. Побудова Звіту про власний капітал передбачає розміщення по горизонталі форми джерел утворення власного капіталу, а по вертикалі статей з відображенням інформації про його зміни (збільшення або зменшення). Тобто, у графах Звіту про власний капітал відображаються складові власного капіталу підприємства – зареєстрований, у дооцінках, додатковий, резервний, неоплачений та вилучений капітал, а також

нерозподілений прибуток (непокритий збиток) [8].

Зміст статей Звіту про власний капітал у частині інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки) представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Зміст статей Звіту про власний капітал у частині інформації  
про нерозподілені прибутки (непокриті збитки)

| Номер рядка       | Стаття балансу                                   | Зміст   |
|-------------------|--|---|
| 4100              | Чистий прибуток (збиток) за звітний період       | Сума чистого прибутку (збитку) зі звіту про фінансові результати  |
| Розподіл прибутку |  | Суми виплат власникам (дивіденди), дані про спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу та відрахування до резервного капіталу. Суб'єктами державного (комунального) сектору економіки у додаткових статтях наводиться інформація про суму чистого прибутку, що має бути сплачена до бюджету відповідно до законодавства, дані про спрямування прибутку до спеціальних (цільових) фондів, та на матеріальне заохочення |
| 4200              | Виплати власникам                                |   |
| 4205              | Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу |   |
| 4210              | Відрахування до резервного капіталу              |   |

Дослідження порядку відображення інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки) у фінансовій звітності показав:

1. Функціонування підприємства залежить від якості, достовірності, повноти й неупередженості інформації про зовнішні зміни умов діяльності, а також про внутрішній стан підприємства. Головним джерелом інформування як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів виступає фінансова звітність.

2. Нерозподілений прибуток — це частина чистого прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам у

вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та використання на інші потреби.

3. Для обліку нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) у Плані рахунків призначений рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)».

4. Основними формами фінансової звітності, що відображають інформацію про нерозподілені прибутки (непокріті збитки) підприємства є Баланс (Звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); Звіт про власний капітал (Звіт про зміни у власному капіталі).

5. Неточність у фінансовій звітності призводить до помилок у прийнятті управлінських рішень зовнішніми користувачами інформації а також до неправильних дій менеджерів і керівників різних рівнів всередині підприємства тощо.

### **Список використаної літератури**

1. Бакурова Г.В. Значення фінансової звітності підприємств для прийняття рішень на її основі / Г.В. Бакурова, О.І. Трохимець // Держава та регіони. – 2013. – С. 92.
2. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – К.: Т-во «Знання», КОО; Львів; Вид-во Львів. банківського ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лют. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28 бер. 2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://buhgalter911.com/>
6. Бурлака С.М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємств / С.М. Бурлака // Управління розвитком. – 2013 – С. 92–93.
7. Варічева Р.В. Звіт про власний капітал як джерело аудиту операцій з руху власного капіталу [Електронний ресурс] / Р.В. Варічева // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(17). – С. 37–43. – Режим доступу: [archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/ptmbo/2010\\_2/5.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2010_2/5.pdf).
8. Линник О.І. Звіт про власний капітал: порядок складання та шляхи вдосконалення [Електронний ресурс] / О.І. Линник, О.О. Каверзін // Режим доступу: [archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010\\_56/1\\_22.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_56/1_22.pdf).

*К.е.н. Шепелюк В.А.*

*доцент кафедри національної економіки та фінансів*

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

*E-mail: vera-ronya@yandex.ua*

## **КОРПОРАТИВНІ ПРАВА В ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Основною метою підприємницької діяльності в будь-якій країні у будь-який час є отримання прибутку. Акціонерна форма здійснення підприємницької діяльності передбачає добровільне прагнення декількох осіб здійснювати спільну господарську діяльність. Характер відносин між зазначеними особами є визначальним для всіх аспектів діяльності заснованого підприємства. Конфлікти, які можуть виникнути в процесі діяльності акціонерного товариства між власниками акціонерного капіталу, є джерелом значної кількості загроз. Таким чином, дослідження ролі та сутності корпоративних відносин у діяльності акціонерних товариств займає важливе місце з огляду на те, що вони

фактично є фундаментом діяльності підприємств і відтак джерелом усіх безпекових проблем, характерних для цього сектора.

Розглянемо основні особливості корпоративних прав. Так, суб'єктами корпоративних відносин є фізичні та юридичні особи, що можуть чи мають право бути засновниками (учасниками) товариств. Моментом виникнення корпоративних відносин є особливий факт – реєстрація юридичної особи. Учасником товариства може бути особа тільки за власною волею. Зміна корпоративних прав відбувається внаслідок збільшення або зменшення розміру або номінальної вартості частки в зареєстрованому статутному капіталі, реорганізації товариства. Припинення корпоративних прав відбувається в зв'язку з виходом із Товариства, відчуженням частки в зареєстрованому статутному капіталі, у разі ліквідації юридичної особи, смерті учасника-фізичної особи.

По суті, поняття «корпоративні права» має подвійну правову природу: цим терміном охоплюються, з одного боку, права особи, що впливають із участі у статутному капіталі (майні) господарської організації корпоративного типу, а з другого – безпосередньо такі об'єкти прав власності, як акції, частки у статутному капіталі (майні), паї. Ці об'єкти (акції, частки, паї) перебувають у цивільному обігу з обмеженнями, встановленими чинним законодавством та установчими документами і можуть розглядатись як особливі види майна.

В сучасних умовах розвитку ефективна діяльність корпоративних утворень залежить від двох процесів – корпоративного управління, що направлене на захист корпоративних прав учасників товариства і бухгалтерського обліку.

У бухгалтерському обліку власника корпоративні права відображаються як фінансові інвестиції – активи, які підприємство утримує в цілях збільшення прибутку (процентів, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора (П(С)БО 12) [1]. До таких активів зазвичай відносяться акції, облігації, інші цінні папери (наприклад, депозитні сертифікати, казначейські зобов'язання, тощо), корпоративні права.

Окремим елементом для цілій бухгалтерського обліку виділяють корпоративні права як частина фінансових інвестицій. Це впливає з МСБО 36, де є поняття «корпоративні активи» – активи (за винятком гудвілу), які сприяють генеруванню майбутніх грошових потоків як від одиниці, яка генерує грошові кошти, що розглядається, так і від інших одиниць, які генерують грошові кошти [2].

Набуваючи корпоративних прав у зареєстрованому статутному капіталі господарської організації, інвестор здійснює фінансову інвестицію (навіть якщо він вносить до зареєстрованого статутного капіталу не гроші, а майно, інші права). Тобто інвестор одержує фінансовий актив, який, як він розраховує, принесе йому певну вигоду: будуть отримані проценти чи дивіденди, підвищиться вартість капіталу тощо (п. 4 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [3]).

Корпоративне право є складним структурним утворенням, зміст якого становлять зобов'язальні зв'язки (між корпоративними формами організації бізнесу в національній економіці та окремими економічними агентами, що діють в корпоративному секторі національної економіки, а також між окремими стейкхолдерами корпорації, немайнові, в т.ч. і організаційні зв'язки. Усі ці соціально-економічні відносини мають свій зміст, особливості реалізації їх учасниками суб'єктивних прав і виконання суб'єктивних відносин [4].

На підставі викладеного вважаємо, що право участі в управлінні господарським товариством є самостійним немайновим корпоративним правом, яке має власну структуру. Результати дослідження виявили, що корпоративні права характеризуються з різноманітних точок зору і охоплюють широкий спектр господарської діяльності підприємства з метою інформування учасників та управління акціонерним товариством.

### **Список використаної літератури**

1. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» № 91 від 26.04.2000 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] //

Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів» [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO36\\_01012015.pdf](http://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO36_01012015.pdf).
3. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс] // [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/REG6241.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6241.html).
4. Шапошников К.С. Корпоративні права держави: особливості реалізації та управління [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.kntu.kr.ua/doc/zb>.

*Щебетовська Ю.В.*

*магістрант кафедри обліку і аудиту,*

*к.е.н., доцент Сокольська Р.Б.*

*доцент кафедри обліку і аудиту*

*Національна металургійна академія України*

*м. Дніпро*

*E-mail: rena@email.ua*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В УМОВАХ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

В даний час велика увага приділяється надходженню товарів і розрахункам з постачальниками. Це обумовлено тим, що постійно відбувається кругообіг фінансових і господарських засобів, що викликає безперервне поновлення різноманітних розрахунків. Одним з найбільш розповсюджених видів розрахунків саме і є розрахунки з постачальниками за товари та інші матеріальні цінності. При існуючій системі грошових розрахунків між організаціями завжди є розрив часу платежу з моментом переходу права

власності на товар, між пред'явленням платіжних документів до оплати і часу їхньої фактичної оплати, внаслідок чого виникає кредиторська та дебіторська заборгованість. Для того, щоб вірно вибудувати взаємовідношення з постачальниками, необхідно постійно контролювати та вдосконалювати поточний стан взаєморозрахунків та відстежувати тенденції їх зміни [1].

В сучасних умовах в Україні здійснюється адаптація національної системи обліку до міжнародних стандартів, впроваджуються у практику нові підходи і методики обліку активів суб'єктів господарювання та джерел їх фінансування. Це нерозривно пов'язано з удосконаленням системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік поточних зобов'язань підприємства [2].

Проблеми організації, контролю та оптимізації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також їх правдивого відображення у фінансовій звітності висвітлено у працях багатьох науковців. Серед вітчизняних вчених проблемні аспекти стосовно обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками досліджували Л.М. Братчук, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, Г.В. Власюк, С.Ф. Голов, О.Є. Гудзь, В.М. Добровський, М.Ф. Огійчук, О.М. Петрук, Л.К. Сук, П.Я. Хомин, Е.Ф. Югас та інші. Дослідження проблематики обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками знаходить своє відображення і в працях зарубіжних вчених, таких як Л.А. Бернстайн, М.Ф. Ван Бред, Е.С. Хендріксен та інших. В них розглянуто наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. Проте низка питань щодо обліку та контролю розрахунків з постачальниками у вітчизняних підприємствах недостатньо досліджені й залишаються невирішеними.

Методика ведення бухгалтерського обліку поточних зобов'язань в Україні визначається П(С)БО 11 «Зобов'язання» [3], а в міжнародній

практиці – стандартом МСБО 13 «Подання поточних активів і поточних зобов'язань» [4].

Для полегшення ведення бухгалтерського обліку заборгованості за конкретними договорами, пропонується ввести у План рахунків додатково позабалансовий рахунок 038 «Кредиторська заборгованість» для обліку кредиторської заборгованості термін сплати якої ще не настав та простроченої кредиторської заборгованості. За допомогою цього субрахунку полегшується процес аналізу кредиторської заборгованості.

Для відображення в обліку розрахунків на умовах передоплати рекомендується не використовувати рахунки 681 «Розрахунки за авансами одержаними» та 371 «Розрахунки за виданими авансами», а вести облік лише за допомогою рахунків 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» і 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Це дозволить зменшити кількість записів, що має здійснювати бухгалтер.

В бухгалтерському обліку при відображенні розрахунків з постачальниками, відображати інформацію слід не тільки на субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», а додати субрахунки, які конкретизували би тип операцій з постачальником, або самого постачальника:

- 631.1 «Розрахунки з постачальниками товарів»;
- 631.2 «Розрахунки з постачальниками сировини та матеріалів»;
- 631.3 «Розрахунки з постачальниками за роботи та послуги»;
- 631.4 «Розрахунки з іншими вітчизняними постачальниками».

При необхідності, субрахунок 631.1 в свою чергу можна також конкретизувати, додавши нові субрахунки по розрахункам за певні види товару.

Така деталізація субрахунків додасть наочності обліку та дасть змогу швидше та більш детально аналізувати стан розрахунків з постачальниками.

Розрахунки з постачальниками і підрядниками – розділ обліку, де разом з перевіркою віддзеркалення операцій в системі бухгалтерського обліку важливого значення набуває оцінка системи первинного обліку.

При надходженні товарів від постачальника на склад, складаються

первинні документи, в яких знаходиться інформація, яка необхідна для здійснення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками на торговельному підприємстві.

Для вдосконалення ведення обліку з постачальниками пропонується ввести документ – «Реєстр документів до сплати». Зведений «Реєстр документів до сплати» показує реєстр рахунків за кожним постачальником і покупцем та має інформацію і про те, за що платить підприємство та за що платять підприємству, які строки оплати та найголовніше – показує залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця.

Основними проблемами при аналізі стану розрахунків з постачальниками є визначення критеріїв класифікації дебіторської та кредиторської заборгованості, перевірення системи не взаємних неплатежів у систему взаємних платежів. З метою оцінювання заборгованості, що має сприяти визначенню стану підприємства, пропонуємо здійснювати контроль за розрахунками з постачальниками за розмірами заборгованості окремих кредиторів та дебіторів, за строками погашення боргів за графіком та фактично. Для поглиблення інформативності управлінського обліку стану розрахунків із постачальниками необхідно застосувати аналітичну таблицю.

Дані які отримані в процесі розрахунків з постачальниками, рекомендується перенести у «Реєстр документів до сплати». Наступним чином внесені дані можна проаналізувати за допомогою «Відомості обліку кредиторської заборгованості».

Отже, за допомогою удосконалення системи обліку розрахунків з постачальниками на торговельному підприємстві можна більш точно та швидко відстежити та проаналізувати процес розрахунків з постачальниками і таким чином посилити контроль за рівнем дебіторської та кредиторської заборгованості. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю.

## Список використаної літератури

1. Демченко, Я.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Я.М. Демченко, В.М. Прохорова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/34261/38407>
2. Радова, О.В., Проблеми адаптації вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів // О.В. Радова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://economyandsociety.in.ua/journal/10\\_ukr/133.pdf](http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/133.pdf)
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 року № 20 із змінами / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929\\_068/paran2#n2](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_068/paran2#n2).

*К.е.н. Головацька С.І.*

*професор кафедри бухгалтерського обліку,*

*Попович М.П.*

*аспірант кафедри бухгалтерського обліку*

*Львівський торговельно-економічний університет*

*м. Львів*

*E-mail: porovuch91@ukr.net*

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА ПИВА

Розвиток суспільних економічних відносин, інтеграція сучасних методів та принципів ведення господарських процесів на пивоварних підприємствах

викликають необхідність постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку та контролю.

Проблемам управлінського обліку присвятили значну кількість наукових праць відомі вітчизняні та зарубіжні вчені В.І. Бачинський, Ф.Ф. Бутинець, О.С. Бородкін, Ю.А. Верига, Д.А. Волошин, С.І. Головацька, Л. Гнилицька, К. Друрі, Т.П.Р. Ентоні, Карпова, І.Г. Кондратова, П.О. Куцик, В.С. Лень та ін.

На думку деяких вчених, об'єктивну необхідність виокремлення з бухгалтерського обліку фінансового й управлінського спричиняють:

- прагнення до збереження суворої таємниці облікових даних, насамперед управлінської бухгалтерії;
- різниця між споживачами інформаційних даних обох бухгалтерій (фінансової та управлінської) й законодавча регламентація звітності;
- пріоритет внутрішніх споживачів інформації, що зумовлює виникнення управлінського обліку;
- подвійний характер обліку, що зумовлює поділ на внутрішній (управлінський) і зовнішній (фінансовий) [2].

Крім цього, відокремивши управлінський облік від фінансового, підприємства намагаються закрити стороннім доступ до даних, які розкривають реальний стан справ із витратами виробництва, реалізацією продукції, формуванням фінансових результатів і т. ін. Такі дії керівників підприємств зрозумілі, але управлінський облік формується і функціонує на основі інформаційних даних фінансового обліку, тому їх інтеграція безперечна. Також підсистема управлінського обліку виходить за межі бухгалтерського обліку, здійснюючи аналіз діяльності підприємства та його прогностичний розвиток на довгострокову перспективу.

Згідно з міжнародними досвідом управлінський облік – це процес інтенсифікації інформації, обчислення та оцінка показників і надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень [3].

Отже, проведене дослідження сутності управлінського обліку в

історичному та сучасному ракурсі дає підстави стверджувати, що управлінський облік – це підсистема, що формує інформацію про здійснення витрат, отримання доходів та фінансових результатів підприємства, контролює виконання планових (прогнозних, нормативних) показників діяльності структурних підрозділів підприємства, аналізує результати їх роботи та забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень керівниками різного рівня управління.

Своєю чергою, інтегрований підхід до формування інформаційних потоків управлінського обліку потребує послідовного реінжинірингу системи управління пивоварних підприємств, який передбачає наступні основні етапи:

- перехід до фінансової та управлінської структури і відокремлення центрів фінансового та управлінського обліку;
- визначення регламентів обробки та представлення інформації, а також дії всіх служб із виконання облікових функцій;
- розробка та реалізація політики фінансового та управлінського обліку.

Аналіз основних принципів сучасної системи обліку показав повну відповідність підсистеми управлінського обліку загальним принципам бухгалтерського обліку, що доводить наявність тісного зв'язку між ними, а тому потребує певного методичного забезпечення і трактування її як такої, що є елементом цілісної сучасної системи обліку [1].

Організація управлінського обліку на підприємствах з виробництва пива, то вона ґрунтується на класифікації витрат за місцями виникнення, за центрами витрат та за центрами відповідальності. Для забезпечення ефективної системи управлінського обліку за центрами відповідальності у виробництві пива необхідно вирішити низку завдань, серед них: забезпечення надання інформації про витрати, необхідної для прийняття управлінських рішень (за місцями виникнення, за центрами відповідальності тощо); створення інформаційних умов для оцінки ефективності діяльності центрів відповідальності; здійснення бюджетного контролю (виявлення відхилень); забезпечення можливості оцінки оптимальності витрат за всіма процесами виробництва, відповідальними

особами, що потребує подальших досліджень і сприятиме підвищенню ефективності контролю та управління.

### **Список використаної літератури**

1. Головацька С.І. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти / С.І. Головацька, О.П. Сашко // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 36-40. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv\\_2016\\_5\\_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_12).
2. Куцик П. О. Облік діяльності ринків за центрами відповідальності: організаційно-теоретичний аспект / П.О. Куцик, Ф.Ф. Макарук // Вісник ЛКА. – 2011. – № 34. – С. 157-163.
3. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В.М. Панасюк. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с.

***Ясинецька В.П.***

*студентка 4 курсу*

*науковий керівник: к.е.н, доцент Гордополова Н.В.*

*Вінницький навчально-науковий інститут економіки*

*E-mail: vitayasinetska@email.ua*

### **ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

У сучасних умовах господарювання до одних з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку можна віднести облік дебіторської заборгованості, це пов'язано із загостренням проблем не платежів. На жаль, нині господарюючі суб'єкти передусім вирішують власні проблеми, замість того аби виплатити свої зобов'язань перед партнерами.

Очевидно, що неможливо уникнути появу дебіторської заборгованості,

тому підприємствам необхідно шукати та вдосконалювати шляхи ефективного управління та контролю за дебіторською заборгованістю.

Дослідженням проблем організації обліку розрахунків з дебіторами займалися такі вітчизняні науковці, як М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валусь, С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко, В.М. Костюченко, М.В. Кужельний, Ю.Я. Литвин, О.В. Лишиленко, В.Г. Лінник, В.Я. Плаксієнко, В.В. Сопко, К.С. Сурніна, Н.М. Ткаченко та багато інших. Проте ряд питань досі залишаються недостатньо вивченими, і потребують подальшого розгляду.

Метою даної статті є розгляд проблемних аспектів організації обліку дебіторської заборгованості та пошук шляхів їх усунення.

Принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість покупців та замовників визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно з П(С)БО 10, дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Юридичні та фізичні особи, які внаслідок подій, заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їхніх еквівалентів або інших активів, є дебіторами [1].

Якщо прослідкувати за динамікою дебіторської заборгованості в Україні, то можна побачити, що з кожним роком дебіторська заборгованість на підприємствах збільшує свою частку (рис. 1) [2].



Рис. 1 Динаміка дебіторської заборгованості за останні роки

Дана картина вказує на необхідність оптимізації, мінімізації дебіторської заборгованості та подальшого наукового удосконалення управління нею.

На сьогодні існує ряд проблемних питань, які потребують вирішення. Існує проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості, це пов'язано з тим, що дебіторська заборгованість з'являється під час продажу і визначається за первісною вартістю, тобто доходи підприємство нараховує в одному періоді, а грошові кошти реально отримує в іншому. Крім цього існує проблема внутрішньогосподарського контролю дебіторської заборгованості, без контролю на підприємствах сума дебіторської заборгованості може перевищувати допустимий рівень, що спричиняє зниження потоку готівки та появу сумнівних боргів. Також не має чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі.

Для вдосконалення системи обліку та контролю дебіторської заборгованості можна рекомендувати ряд наступних заходів.

Необхідно приділити значення вибору форм розрахунків з покупцями та замовниками. Серед усіх форм безготівкових розрахунків найнадійнішою є акредитив. Він виставляється в банку постачальника і забезпечує своєчасність розрахунків за відвантаженою продукцією.

Необхідно розробити комплекс заходів щодо пошуку можливостей збільшення кількості покупців і замовників підприємства з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів.

Здійснювати постійний моніторинг потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

Створювати резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства. Необхідно також внести деякі зміни в чинне законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву. Більшість підприємств, звітність яких є обов'язковою, не створюють резерву сумнівних боргів, оскільки:

- 1) це вимагає вилучення з обігу коштів, що можуть бути задіяні в інших сферах діяльності;

2) суми, які резервуються, не включаються до валових витрат у податковому обліку, що, у свою чергу, не впливає на зменшення податку на прибуток;

3) підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву.

Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування. Бажаним є співвідношення, коли кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 10 – 20 %.

Крім того, особливу увагу слід приділити порядку списання простроченої дебіторської заборгованості, оскільки існує прямий взаємозв'язок між списанням такої заборгованості і формуванням оподаткованої бази податком на прибуток. Правильне та своєчасне списання дебіторської заборгованості відіграє важливу роль у процесі формування фінансових результатів діяльності підприємства [3, с. 168-703].

Заходом який може зменшити розмір дебіторської заборгованості, є надання знижки покупцям за скорочення термінів погашення заборгованості, щоб спонукати їх оплатити рахунку до встановленого терміну оплати, а також за можливості вводити штрафні санкції за прострочення платежу.

Отже, для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю. Вирішення багатьох проблемних питань дозволить значно вдосконалити організацію та методику обліку розрахунків з дебіторами. Створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Це, відповідно, дозволить накопичувати інформацію про розрахунки з дебіторами з різними рівнями деталізації і узагальнення.

### Список використаної літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Державний комітет статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Жук М.Г. Проблеми та шляхи удосконалення обліку й аудиту дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів. // Майбутнє – аудит: Матеріали першої спільної науково – практичної спілки аудиторів України і ВУЗів. – 2014. – С.168-703.

## Секція 2.

### **АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

*Артеменко І.О.*

*магістр,*

*к.е.н., доцент Єршова Н.Ю.*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: iershova.ny@gmail.com*

### **ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

Питання забезпеченості оборотним капіталом і його ефективне використання є важливими для будь-якого підприємства, оскільки оборотний капітал бере участь і забезпечує безперервність процесу виробництва, в значній мірі визначаючи його ефективність. Вирішення цих питань багато в чому залежить від обліково-аналітичного забезпечення управління оборотними активами, яке покликане аналітично обґрунтовувати потреби в різних видах оборотних активів, зводити до мінімуму ризику, пов'язані з вибором джерел їх фінансування, оцінювати дії різних факторів на зміни ефективності використання оборотних активів і виявляти резерви її підвищення, надавати інформацію для вироблення управлінських рішень в процесі управління оборотними активами.

Вагомий внесок у сучасну економічну теорію і практику формування та ефективного використання оборотних активів зробили вітчизняні й зарубіжні вчені: М.І. Баканов, В.Б. Івашкевич, А.М. Поддєрьогін, В.В. Ковальов,

М.І. Кутер, В.Ф. Палій, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, В.Г. Швець та ін.

В економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення економічної сутності оборотних активів. Найчастіше їх трактують, як механічне поєднання різних за роллю в процесі кругообороту економічних категорій, або як активів, які протягом одного виробничого циклу можуть бути перетворені на гроші. В межах цього підходу варто навести визначення Поддєрьогіна А.М. «...оборотний капітал (оборотні активи) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [1, с.187]. На сьогоднішній день згідно з НП(С)БО 1 оборотними активами визнаються гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [2].

Основними завданнями аналізу оборотних активів підприємства є: виявлення змін в складі та структурі оборотних активів в динаміці; визначення джерел фінансування оборотних активів в сучасних умовах; виявлення факторів впливу на показники оборотності оборотних активів; виявлення резервів підвищення ефективності їх використання та прискорення обертання; оцінювання рівня ділової активності підприємства.

Виконання цих завдань залежить від інструментів та методів аналізу. Так, для аналізу оборотних активів варто застосовувати як формалізовані (факторний, математичний, статистичний, стратегічний, фінансово-економічний, економіко-математичне моделювання) і неформалізовані методи. Неформалізовані методи побудовані на логічному мисленні та творчому підході особи, що здійснює діагностику і носять суб'єктивний характер. До неформалізованих методів належать експертний, соціологічний, морфологічний, рейтинговий, моніторинг, логічне моделювання, фундаментальний.

Основними показниками, що відображають ефективність використання оборотних активів є коефіцієнти ділової активності та рентабельності. Вирішення проблеми економічного і раціонального використання оборотних

активів залежить від організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту операцій з оборотними активами і повинно здійснюватися за трьома напрямками: раціональна організація документообороту, аналітичних та контрольних процедур [3].

Основним завданням будь-якого виробничого підприємства є доцільне використання оборотних активів. Не менш важливим для безперервності виробництва також є нормування та оптимізація джерел фінансування оборотних активів в умовах інфляційних процесів і збільшення конкуренції. Це має велике значення для виконання власної виробничої програми підприємства, дотримання зобов'язань перед споживачами і створення умов для конкурентоспроможного розвитку підприємства. Тому основними управлінськими рішеннями в напрямку підвищення ефективності використання оборотних активів є: зменшення частки виробничих запасів, що не використовуються в діяльності та зниження витрат на їх утримання; реструктуризація дебіторської заборгованості; прискорення оборотності оборотних активів; підвищення рентабельності оборотних активів; мінімізація витрат оборотних активів у процесі їх використання; оптимізація запасів сировини і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації товарної продукції; зменшення надлишку оборотних активів; реструктуризація дебіторської заборгованості; створення обсягів запасів сировини у відповідності до встановлених нормативів.

### **Список використаної літератури**

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємства : підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; ред. проф. А.Д. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2007. – 552 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

3. Єршова Н.Ю. Удосконалення методичного підходу до аналізу оборотних коштів як фактору ефективності діяльності промислового підприємства / Н.Ю. Єршова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ». – 2012. – С. 37-46.

*Барлет В.І.  
магістрант,  
науковий керівник: к.е.н., Костенко Г.П.  
доцент кафедри економічної кібернетики і фінансів  
Бердянський державний педагогічний університет  
м. Бердянськ  
E-mail: valya.igorevna.1994@ukr.net*

## **АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ**

За своїм змістом і завданням аналіз підприємницької діяльності майже не відрізняється від аналізу в інших галузях національної економіки, проте він має деякі особливості в методиці його проведення, які обумовлені специфікою цієї галузі виробництва.

Необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей виникає за умов ринкової економіки, самофінансування підприємства.

Аналіз фінансового стану – невід’ємна частина фінансового аналізу діяльності підприємства. Фінансовий стан підприємства свідчить про його досягнення та виявляє передумови розвитку підприємства.

З питанням аналізу фінансового стану підприємства пов’язано багато праць зарубіжних і вітчизняних науковців, його сутність фіксовано також в

нормативно – законодавчих актах. Серед науковців, які приділили значну увагу дослідженню фінансового стану підприємства можна назвати М.Д.Білика, В.В.Ковальова, Л.А. Лахтіонову, Г.В. Савицьку та ін. В зв'язку з розширенням методичних можливостей, завдяки новим дослідженням вчених-аналітиків, фінансовий аналіз діяльності підприємств потребує вдосконалення.

Потенційність партнера в умовах ринку оцінюється завдяки одержання і аналізу усієї інформації про нього, включаючи дані про господарську діяльність в динаміці, її масштабність, фінансовий стан і перспективи подальшого розвитку.

Підприємство повинно забезпечувати такий стан фінансових ресурсів, за якого воно б стабільно зберігало здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Зіставлення доходів і витрат, одержання, максимального прибутку за мінімальних затрат є визначальними умовами для формування фінансового стану підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва, зміцнення комерційного розрахунку як основи та стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед контрагентами, бюджетом, банками.

В процесі аналізу фінансового стану підприємства використовують існуючі методи дослідження: аналіз коефіцієнтів, вертикальний аналіз, горизонтальний аналіз.

При вивченні фінансової діяльності підприємства застосовується економічний аналіз, який ґрунтується на комплексних підходах взаємопов'язаних факторів виробництва та їх впливу на кінцевий результат.

Завдання аналізу фінансового стану підприємства можуть бути різними в залежності від поставленої мети. Мета досягається на основі дослідження в динаміці абсолютних і відносних показників і виділення таких основних підрозділів аналізу фінансового стану: аналіз балансу, аналіз майна і джерел його утворення, аналіз ліквідності і платоспроможності, аналіз фінансової стабільності, аналіз оборотності оборотних активів, аналіз руху коштів, аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості, аналіз використання капіталу.

Своєчасна і об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства має велике значення, оскільки кожен власник повинен бачити потенційні можливості збільшення прибутку підприємства, а їх можна виявити тільки своєчасно і об'єктивно проаналізувавши фінансовий стан підприємства.

Важливо за результатами проведеного аналізу фінансового стану підприємства прийняти заходи щодо усунення виявлених недоліків чи покращення показників фінансового стану. Висновки і пропозиції за результатами аналізу повинні послужити основою для розробки заходів щодо покращення маркетингової діяльності, що в свою чергу підвищить економічну ефективність діяльності підприємства.

В умовах ринку потенційність підприємства оцінюється завдяки одержання і аналізу усієї інформації про нього, включаючи дані про господарську діяльність в динаміці, її масштабність, фінансовий стан і перспективи подальшого розвитку.

Підприємство повинно забезпечувати такий стан фінансових ресурсів, за якого воно б стабільно зберігало здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Зіставлення доходів і витрат, одержання, максимального прибутку за мінімальних затрат є визначальними умовами для формування фінансового стану підприємства. За результатами проведеного аналізу фінансового стану підприємства приймають заходи щодо усунення виявлених недоліків чи покращення показників фінансового стану.

Таким чином, можна стверджувати, оцінку фінансового стану здійснюють об'єктивно не через один показник, а через систему показників, що детально і всебічно характеризують господарське становище підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємств потребує комплексного підходу до її здійснення і обов'язкового врахування галузевої специфіки.

### **Список використаної літератури**

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник/ О.Я. Базилінська а. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.

2. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2006. – 152с.
3. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник – 3-тє вид. – К.: Знання, 2008. – 428 с.
4. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
5. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : [Навчальний посібник. Частина І] / Тютюнник Ю.М. – Полтава : ПДАА, 2009. – 406 с.

*Барсук Ю.В.*

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування*

*ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

*м. Херсон*

*E-mail: Uliana32017@gmail.com*

## **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ**

В умовах посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів в світовій економіці одним з головних ресурсів стає інформація. Сьогодні, відсутність повної та достовірної інформації або ігнорування її суб'єктами господарювання у процесі прийняття управлінських рішень на мікрорівні може привести до банкрутства підприємства, на макрорівні - до кризового стану як окремо взятої галузі, так і економіки в цілому. Підвищення ролі інформації як важливого економічного ресурсу призводить до формування економіки нового типу - інформаційної економіки. В зв'язку з цим, вивчення питань, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління ризиками господарської діяльності підприємства набуває особливого значення.

Аналізуючи тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні, слід відзначити несприятливу ситуацію в плані інформатизації підприємств аграрного сектора. Відсутність єдиного інформаційного простору робить негативний вплив на загальний стан галузі і систему управління ризиками господарської діяльності підприємств АПК.

Інформатизація аграрного сектора економіки України орієнтована на вирішення наступних завдань: створення єдиного інформаційно-аналітичного простору з вільним доступом до інформації для всіх учасників аграрного ринку; освоєння і впровадження обчислювальної і комп'ютерної техніки; застосування нових методів, систем і мереж зв'язку; інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва і науки шляхом застосування методів системного аналізу, математичного моделювання та ін.; удосконалення та оптимізацію процесу управління виробничими та економічними ризиками. При цьому особливого значення набуває вдосконалення системи інформаційно-аналітичного управління ризиками господарської діяльності на рівні підприємств.

Основною метою підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства АПК в контексті управління ризиками є усунення або попередження ситуацій невизначеності щодо розвитку подій, які відбуваються у зовнішньому економічному середовищі, і пов'язаних з ними можливих ризиків шляхом збору інформації, її аналізу, а також прийняття на основі результатів проведеного аналізу рішень, що стосуються вибору тих чи інших методів управління ризиками [1].

Аналітичний інструментарій управління ризиками поділяється на три основні напрямки: методи аналізу ризиків із застосуванням положень теорії ймовірності; методи аналізу ризиків із застосуванням математичних моделей і методів статистичного аналізу; методи комплексного аналізу.

На підставі результатів проведеного аналізу аналітична інформація надходить до блоку прийняття управлінських рішень. При цьому формування управлінських рішень і вибір інструментів їх реалізації відбувається в рамках обраної підприємством концепції управління ризиками.

Інструментарій управління ризиками, під яким слід розуміти методи управління ризиками, досить великий і в загальному вигляді діляться на: методи мінімізації ризиків за рахунок власних ресурсів підприємства (створення резервних фондів, лімітування, бізнес-планування, відмова від ненадійних партнерів, щоб отримати додаткову інформацію); методи поділу та / або передачі ризиків третім особам (страхування, хеджування, диверсифікація).

Аналітична інформація обробляється в блоці прийняття управлінських рішень, в результаті чого формується інформація третього порядку - управлінська інформація, яка містить в собі конкретний розподіл рішення щодо того, яке управлінське вплив необхідно здійснити безпосередньо на об'єкт управління ризиками господарської діяльності.

Посередником між органом управління та об'єктом управління служить виконавчий орган, або орган виконання управлінських рішень, який на підставі отриманого управлінського рішення здійснює безпосередньо управлінський вплив на об'єкт управління, які виступають як: господарські операції; окремі сегменти діяльності підприємства; підприємство як цілісний об'єкт виникнення і формування ризиків.

У свою чергу, інформація зворотного зв'язку надходить в блок контролю, де відбувається її оцінка та інтерпретація з позицій коригування прийнятих управлінських рішень і розробляються відповідні адаптивні управлінські рішення. Адаптивна управлінська інформація містить відомості щодо необхідності внесення змін до способів прийняття управлінських рішень або в саму структуру системи управління у відповідь на зміни у зовнішній і внутрішньому середовищі системи господарювання, обумовлені виникненням протиріч між існуючою на підприємстві системою управління і актуальними потребами раціонального управління економічним об'єктом [2].

Таким чином, в ході наукового дослідження були розглянуті сутність, значення і проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління ризиками в контексті інформаційної економіки на рівні держави, агропромислової галузі та окремо взятого підприємства сфери АПК.

## Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minagro.gov.ua/node/7644>.
2. Тверезовська Н.Т. Інформаційні технології в агрономії / Н.Т. Тверезовська, А.В. Нелєпова. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 282 с. – (навч. посіб.).

*К.е.н., доцент Глухова В.І.*

*завідувач кафедру обліку і фінансів*

*Кременчуцький національний університет*

*імені М. Остроградського*

*м. Кременчук*

*E-mail: [glukhova710@gmail.com](mailto:glukhova710@gmail.com)*

## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В умовах збільшення власних і делегованих повноважень органів місцевої влади й самоврядування і водночас недостатнього обсягу фінансових ресурсів місцевих бюджетів зростає значення аналітичного дослідження руху грошових потоків бюджету та їх впливу на формування його фінансового результату (дефіциту чи профіциту). На сьогодні, на жаль, методики бюджетного аналізу в науковій і навчальній вітчизняній літературі дуже обмежені в цілому і, зокрема, у сфері місцевих бюджетів.

Аналіз грошових потоків місцевих бюджетів, який в даний час проводиться в більшості випадків ізольовано від аналізу фінансових результатів виконання бюджету, важливо проводити в комплексі, щоб виявляти причини зростаючих чи спадних тенденцій змін позитивного чи негативного потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

На прикладі даних бюджету міста Кременчука Полтавської області за 2016 рік проаналізуємо, як сформувався фінансовий результат в цілому (профіцит) по фондах в залежності від руху бюджетних потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (табл. 1).

*Таблиця 1*

Формування фінансового результату виконання бюджету  
м. Кременчука в 2016 році, млн,грн.

| Загальний фонд              |        | Спеціальний фонд            |        | Всього                      |        |
|-----------------------------|--------|-----------------------------|--------|-----------------------------|--------|
| Доходи                      | 1700,1 | Доходи                      | 79,8   | Доходи                      | 1779,9 |
| Видатки                     | 1479,9 | Видатки                     | 269,8  | Видатки                     | 1749,7 |
| Дефіцит(-),<br>профіцит (+) | 220,2  | Дефіцит(-),<br>профіцит (+) | -190,0 | Дефіцит(-),<br>профіцит (+) | 30,2   |

По кожному із зазначених видів діяльності може бути позитивний (дохідний), негативний (витратний) та чистий потік. Варто зазначити, що в бюджетній сфері чистий потік за даними звіту про рух грошових коштів дорівнює нулю, оскільки завжди бюджетний дефіцит повинен мати джерелам покриття, а профіцит- напями спрямування коштів.

Доходи від операційної діяльності – це операційні доходи (податкові, неподаткові, доходи від операцій з капіталом, поточні трансферти). Витрати від операційної діяльності – це поточні витрати бюджету, включаючи кредитування.

Доходи та витрати від інвестиційної діяльності – це доходи і видатки, пов'язані з капітальним ремонтом, придбанням обладнання, капітальними трансфертами.

Фінансова діяльність включає операції: фінансування за борговими операціями, фінансування за активними операціями (зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю, розміщення бюджетних коштів на депозитах або придбання цінних паперів, зміни обсягів бюджетних коштів на рахунках в казначействі, кошти, що передаються із

загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду), фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку).

Виходячи з таблиць 1 і 2 видно, що у 2016 р. бюджет м. Кременчука виконано з профіцитом в 30,2 млн.грн., причому по загальному фонду – профіцит 220,2 млн.грн., по спеціальному фонду – дефіцит в сумі 190,0 млн.грн. Ця ж сума є чистим потоком від фінансової діяльності. Згідно звіту про рух грошових коштів місцевого бюджету, чистий потік від фінансової діяльності рівний сумі профіциту місцевого бюджету (30,2 млн.грн.) і спрямовується на фінансування активних операцій.

Таблиця 2

Формування чистого потоку від руху грошових коштів  
місцевого бюджету м. Кременчука за 2016 р., млн.грн.

| Вид діяльності | Доходи         |            | Видатки        |            | Чистий потік по фондах |        | ЧП всього |
|----------------|----------------|------------|----------------|------------|------------------------|--------|-----------|
|                | Загальний фонд | Спец. фонд | Загальний фонд | Спец. фонд | 2-4                    | 3-5    |           |
|                |                |            |                |            | 6                      | 7      | 6+7       |
| 1              | 2              | 3          | 4              | 5          | 6                      | 7      | 8         |
| Операційна     | 1700,1         | 79,8       | 1479,9         | 59,3       | 220,2                  | 20,5   | 240,7     |
| Інвестиційна   | -              | -          | -              | 210,5      | -                      | -210,5 | -210,5    |
| Фінансова      | -              | -          | 220,2          | -190,0     | -                      | -      | 30,2      |

Оскільки припливу коштів по інвестиційній діяльності не було, лише від’ємний потік по спецфонду, тобто всього капітальних видатків на суму 210,5 млн.грн. (придбання основного капіталу за рахунок місцевого бюджету - 98,8 млн.грн., а також капітальні трансферти -111,7 млн.грн.), тому і чистий потік по цій діяльності теж від’ємний.

Такий підхід до управління фінансовими потоками варто здійснювати на всіх рівнях місцевих бюджетів. Важливо в подальшому розробляти методики комплексного бюджетного аналізу, які б враховували фактори впливу на формування грошових потоків по загальному і спеціальному фондах місцевих бюджетів.

*Д.э.н., профессор Демчук Н.И.  
профессор кафедры финансов и банковского дела,  
к.е.н. Ткалич О.В.  
старший преподаватель кафедры экономики  
Днепропетровский государственный  
аграрно-экономический университет  
г. Днепр  
E-mail: natademchuk@gmail.com, tkalich\_olya@ukr.net*

## **АНАЛИТИЧЕСКОЕ И ИМИТАЦИОННОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ**

Современный этап развития экономики Украины обуславливает высокие требования к оценке эффективности функционирования экономических систем различных уровней, где значительное внимание уделено оценке эффективности использования ресурсов, влияния различных факторов на финансовый результат деятельности субъектов хозяйствования. Такой анализ важен не только для текущего управления, но и для планирования деятельности субъектов хозяйствования с целью достижения ими стратегических целей, в частности для формирования социально- ориентированной экономики. Одним из инструментов такого анализа является экономико-математические модели, позволяющие исследовать взаимосвязь между экономическими показателями, осуществить обоснованный прогноз на будущие периоды.

Любая задача оптимального управления представляет собой комплекс управляющих переменных, целевую функцию, определенную на указанных переменных и отражающей качество управления, критерий оптимальности и систему ограничений на управляющие переменные. Характер каждого из указанных компонент предопределяет математическую природу соответствующей оптимизационной задачи, возможности и методы ее решения. В задачах оптимальной синхронизации производственной, воспроизводственной,

инвестиционно-инновационной и финансовой деятельности субъектов хозяйствования проблема спецификации управляющих переменных является одной из ключевых. Выбор таких переменных предопределяет, прежде всего, возможности прикладного использования соответствующих моделей.

Для решения задач синхронного управления производственной, воспроизводственной, инвестиционной и финансовой деятельностью любой экономической системы (субъектов хозяйствования) экономико-математической наукой предложен большой спектр методических подходов, моделей и методов. Наибольшую известность и распространение получили линейные и нелинейные оптимизационные задачи, задачи сетевого планирования, имитационные модели, модели инвестиционного планирования. При этом в зависимости от способа учета фактора времени применяются как статические, так и динамические модели. Последние, более адекватны, однако требуют специальных методов решения и порождают известные вычислительные трудности. Линейные оптимизационные модели в основном применяются для решения частных вопросов, таких, например, как оптимальное распределение ресурсов и/или производственных мощностей, оптимизация производственной программы предприятия, оптимальный выбор технологических способов производства заданного ассортимента продукции, управление запасами, модели ремонта и замены оборудования и т.п. [1]. При нелинейных формах зависимости результата от основных входных факторов используются модели нелинейного программирования (например, выпуклая модель производства). Для решения задач, связанных с минимизацией затрат времени на выполнение всех работ, минимизацией потерь от запаздываний и т.п. используются модели календарного планирования.

Любой набор уравнений, основанных на определенных предположениях и приближенно описывающих экономику в целом или отдельную ее отрасль (предприятие, процесс), можно считать экономической моделью. Предметом экономических исследований практически всегда является построение и анализ моделей. Усложнение производства, повышение ответственности за

последствия принимаемых решений и требование принятия более точных решений привели к необходимости использования в управлении методов, подобных экспериментированию в технике или естественных науках. Однако эксперимент в экономике стоит дороже или вообще невозможен.

Моделирование, как известно, в состоянии заменить эксперимент в экономике. Это и служит причиной широкого применения моделирования в экономике, превратив его в одно из основных направлений повышения эффективности управления. Опыт работы ведущих организаций в этой области показывает, что эффективность от применения моделирования обычно составляет 5 – 15% снижения себестоимости, повышения производительности или улучшения других технико-экономических показателей.

Метод моделирования позволяет решать и многие другие, нерешенные до сих пор задачи, автоматизирует экономические расчеты. Самыми распространенными в логистике являются два вида математического моделирования: аналитическое и имитационное.

Аналитическое моделирование заключается в своеобразном математическом подходе в процессе исследования логистических систем. Его цель – получение максимально точных решений. Сам процесс аналитического моделирования разбивается на три этапа: на первом – формулируются математические законы и зависимости, которые связывают отдельные объекты системы; на втором – происходит решение уравнений и получение теоретических результатов; на третьем – осуществляется сопоставление полученных результатов с реальностью, приводится проверка на адекватность. Преимуществами аналитического моделирования являются большой потенциал обобщения и возможность многократного использования.

Имитационное моделирование применяется в тех случаях, когда аналитические способы исследования той или иной логистической модели отсутствуют или их поиск требует больших затрат. Имитационное моделирование используется как для анализа, так и для оптимизации работы логистических систем и является основным методом исследований потоковых

процессов. Имитационное моделирование разбивается на два этапа: первый заключается в конструировании модели реальной логистической системы, второй – в проведении экспериментов на данной модели. К наиболее типичным хозяйственным задачам и системам, где эффективно применяются имитационные модели, относятся задачи управления запасами, системы массового обслуживания, задачи производственного планирования, анализа рисков, оптимального использования ресурсов.

При использовании имитационного моделирования нужно учитывать два основных недостатка: во-первых, это высокая стоимость данного метода исследований; во-вторых, есть большая вероятность ложной имитации, так как не только потоковые, но и другие процессы в логистических системах имеют приблизительный характер. Принципиально иные подходы используются при разработке моделей выбора оптимальных инвестиционных проектов и формировании финансовой программы субъектов хозяйствования. Принцип построения таких моделей основан на формировании потока платежей в каждый момент времени и классических математических соотношениях финансовой математики.

Основным преимуществом имитационной модели деятельности субъектов хозяйствования является возможность обеспечения необходимого уровня детализации моделируемых объектов и процессов. Кроме того, техника имитационного моделирования позволяет снять ограничения на математическую природу отдельных ее элементов и подсистем и увязать модели, имеющие различную математическую природу, в единый комплекс. Платой за указанные качества модели являются сложность постановки задачи оптимального управления процессом функционирования субъектов хозяйствования в моделях имитационного типа.

### **Список используемой литературы**

1. Багриновский К.А. Экономико-математические методы и модели (микроэкономика). – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во РУДН, 2006. – 220 с.

*К.е.н., доцент Дорошкевич К.О.  
доцент кафедри менеджменту  
і міжнародного підприємництва,  
к.е.н. Вороновська М.М.  
старший викладач кафедри менеджменту  
і міжнародного підприємництва  
Національний університет «Львівська політехніка»  
м. Львів  
E-mail: [kateryna.o.doroshkevych@lpnu.ua](mailto:kateryna.o.doroshkevych@lpnu.ua)*

## **АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОТИВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

У сучасних умовах господарювання, серед видів управлінської діяльності належної уваги потребує мотивування працівників підприємств [1]. У процесі мотивування забезпечується спонукання керівників підприємства та його працівників до діяльності, спрямованої на досягнення особистих цілей та цілей підприємства. В умовах інноваційного розвитку мотивування забезпечує активізування творчої активності працівників, розвиток соціальної та технічної взаємодії між членами колективів, їх ефективне спілкування, набуття нових знань і досвіду, розвиток корпоративної культури тощо.

Як відомо, побудова результативної системи стимулювання є одним із головних завдань, які повинні бути виконані у процесі мотивування. Стимули діяльності працівників можна поділити на матеріальні (заробітна плата, премії, доплати, інші матеріальні винагороди) і нематеріальні (залучення до управління, просування за службовою ієрархією тощо). Згідно результатів останніх досліджень і публікацій за проблемою, пріоритетність наведених груп стимулів серед працівників підприємств змінюється. Зокрема, гроші перестають бути основним стимулом діяльності, працівників цікавлять нові продукти та послуги, інноваційна діяльність, постійна трансформація, свобода

та відповідальність при прийнятті рішень. Окрім цього, значну мотивуючу дію на працівників має корпоративна культура, яка визначає довірчі взаємини в організації, її орієнтацію на результат, диференційований підхід при оплаті праці не за посаду, а за конкретні результати [2].

Забезпечення результативності мотиваційної діяльності на підприємствах вимагає відповідного аналітичного інструментарію. З метою виявлення дієвих стимулів діяльності працівників вивчення потребують їх мотиви. Мотиви, які виникають у свідомості людини у своїй сукупності формують мотиваційне ядро. Відповідно до визначення, даного у літературних джерелах, мотиваційне ядро – це група провідних мотивів, що визначає поведінку працівника. Структуру мотиваційного ядра працівників визначають: фах або місце роботи, повсякденна праця за вибраним фахом; умови праці, моральний клімат у колективі; трудовий конфлікт, зміни місця роботи або фаху; інноваційна ситуація, пов'язана із зміною характеристик трудового середовища тощо [3]. Як елемент аналітичного інструментарію мотиваційної діяльності на підприємствах, мотиваційне ядро підлягає дослідженню при аналізуванні стимулів і мотивів діяльності працівників.

Отже, для визначення мотиваційного ядра слід реалізувати низку етапів, що пов'язані із аналізуванням стимулів і мотивів інноваційної діяльності та передбачають якісну характеристику мотивів діяльності працівників. Можливим є також варіант поділу мотивів діяльності працівників на групи (наприклад, мотиви керівників, мотиви працівників та інших зацікавлених груп). Далі на їх основі слід безпосередньо визначити мотиваційне ядро. Для цього серед усіх множин мотивів слід обрати групу провідних, що можна здійснити, розрахувавши відсоткове відношення (частку) згадувань про них серед респондентів (працівників підприємств та інших зацікавлених сторін) [4]. Тобто, вважаємо провідними мотивами ті, які у результаті анкетного опитування названі більш як половиною респондентів (понад 50%).

Застосування рекомендованого порядку на промислових підприємствах Львівської області довело наступне. У результаті узагальнення мотивів

виробничо-господарської та інноваційної діяльності працівників за групами мотивів керівників, працівників та інших зацікавлених груп, підраховано частку згадувань про них респондентів (працівників) та утворено мотиваційне ядро. Воно складається із мотивів: підвищення іміджу підприємства, забезпечення корисності інноваційної діяльності, пізнання нового, покращення якісних характеристик продукції, зниження рівня витрат, втілення знань, перевірка реальності розробок, отримання високої заробітної плати та інших матеріальних винагород, налагодження соціальних контактів, соціалізація, визнання, отримання влади та авторитету, самовдосконалення, вияв креативності. Серед інших зацікавлених сторін підприємств при опитуванні перевага надавалась споживачам, надійним постачальникам, тому у структурі мотиваційного ядра переважають мотиви керівників та працівників підприємств.

### **Список використаної літератури**

1. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: Підручник. / Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. – К.: «Академвидав», 2007. – 464 с.
2. Нагорняк Г. Вплив корпоративної культури на подолання конфліктів на підприємстві як важливий напрямок забезпечення ефективності праці менеджера / Галина Нагорняк, Василь Мулярчук // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2010. – Випуск 1 (3). – С. 83-93.
3. Прокопенко О.В. Соціально-економічна мотивація екологізації інноваційної діяльності: [монографія] / О.В. Прокопенко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 395 с.
4. Бех В.П. Функціональна модель особистості: пошуки політикокультурних детермінант поведінки: [монографія] / В. П. Бех, Є. О. Шалімова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 255 с.

*К.е.н., доцент Єршова Н.Ю.  
професор кафедри економічного аналізу та обліку  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»  
м. Харків  
E-mail: iershova.ny@gmail.com*

## **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СТРУКТУР**

Основні засоби є основою матеріально-технічної бази бізнес-структур, тому однією з умов забезпечення довгострокового їх розвитку є ефективно управління основними засобами. В наукових працях з питань обліку, аналізу основних засобів зазначається, що система обліково-аналітичного забезпечення відіграє одну з ключових ролей у функціонуванні системи управління бізнес-структур, забезпечуючи взаємодію різних рівнів управління, структурних підрозділів, реагуючи на зовнішні і внутрішні зміни [1, 2, 3 та ін.]. З урахуванням ролі та значення основних засобів для довгострокового функціонування та розвитку бізнес-структур необхідність удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами пояснюється:

- зміщенням акценту аналізу з внутрішнього на зовнішнє бізнес-середовище, в якому розвиваються або передбачають розвиватися бізнес-структури;
- збільшенням швидкості прийняття управлінських рішень;
- необхідністю продуманого взаємозв'язку між оперативним та стратегічним напрямками діяльності бізнес-структур;
- розширенням методів аналізу основних засобів з метою забезпечення довгострокового функціонування та розвитку бізнес-структур;
- удосконаленням системи показників, які характеризують ефективність використання основних засобів з метою встановлення їх відповідності

тактичним і стратегічним тенденціям розвитку бізнес-структур.

В пропонуваній схемі функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами бізнес-структур (рис. 1) формуються фінансова та нефінансова інформація, яка є основними джерелами даних, що використовуються при прийнятті управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру.

Основу обліково-аналітичної системи є три взаємопов'язаних і взаємозалежних базові елементи (бухгалтерський облік, аналіз господарської діяльності, аудит), які в свою чергу поділяються на структурні складові, які генерують інформацію в залежності від поставлених цілей. За допомогою взаємодії управлінських функцій, в обліково-аналітичній системі формується обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами.

Інформація про основні засоби, сформована в системі обліково-аналітичного забезпечення має задовольняти конкретні потреби управління в залежності від характеру і рівня прийнятих рішень. Оскільки необхідна інформація формується з різних джерел, то для можливості її використання в інформаційній системі вона має відповідати вимогам і принципам, серед яких: об'єктивність; своєчасність; аналітичність; єдність інформації; релевантність.

Дані, які генеруються інформаційними блоками обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами, систематизують і доповнюються бухгалтерськими відомостями і використовуються для розробки внутрішньофірмових стандартів щодо вдосконалення процесу обліку, аналізу та внутрішнього аудиту основних засобів.

Врахування галузевої специфіки, внутрішніх, зовнішніх факторів при формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства, дозволить бухгалтерам-аналітикам сформувати достовірну інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру.

В системі управлінського обліку міститься значна кількість інформації, яка корисна при прийнятті управлінських рішень [4]. Стратегічний

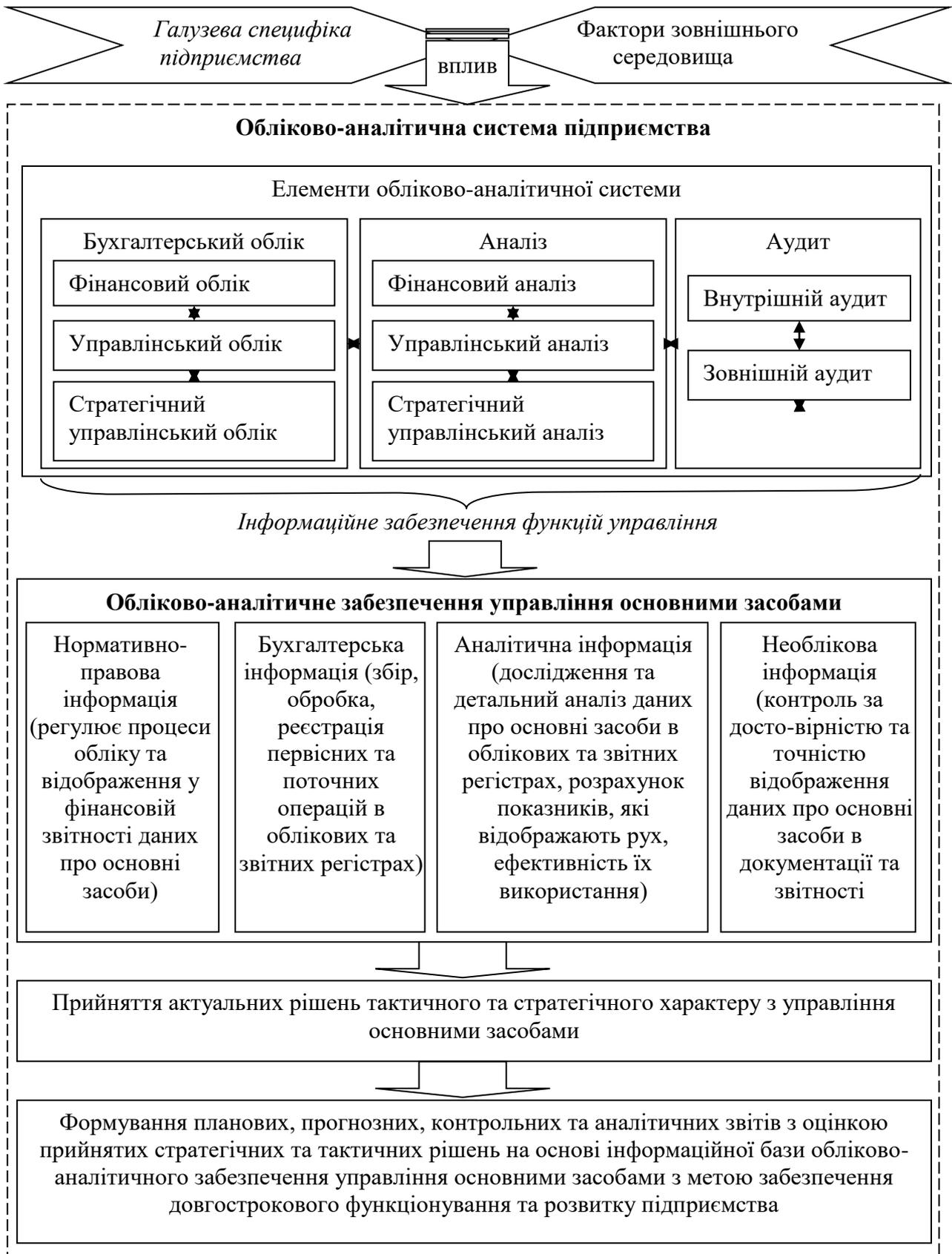


Рис. 1. Схема функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства

Примітка: розроблено автором

управлінський облік значно розширює сферу своєї дії в інформаційному забезпеченні стратегічного управління основними засобами бізнес-структур. Алгоритм постановки стратегічного управлінського обліку основних засобів бізнес-структур передбачає використання методик управлінського обліку, а також інструментів бухгалтерського інжинірингу. Використання останніх синтезує воєдино проектні та системні підходи, що дозволяє забезпечити прозорість інформаційних даних на всіх рівнях управління бізнес-структур.

Для формування деталізованої інформації в обліково-аналітичному забезпеченні управління основними засобами, крім використання положень фінансового аналізу, необхідно залучати робочі аспекти управлінського аналізу, так як при симбіозі даних видів аналізу відбивається дію всіх факторів, інформаційних потоків, їх взаємозв'язок та взаємозалежність [5].

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами бізнес-структур сприятиме: підвищенню якості та розширення області застосування облікової та аналітичної інформації; формуванню та поданню користувачам актуальної та достовірної управлінської звітності; підготовці дієвих управлінських рішень із забезпечення довгострокового функціонування та розвитку бізнес-структур; оперативної реакції на зовнішні і внутрішні зміни; підвищенню стабільності фінансово-господарської діяльності бізнес-структур.

### **Список використаної літератури**

1. Бондар М.І. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю / М.І. Бондар // Зб. наук. праць Тернопільського нац. екон. ун-ту «Економічний аналіз». – 2010. – Вип.6. – С. 13-16.
2. Максименко А.В. Проблемні питання обліку основних засобів [Електронний ресурс] // Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць / Режим доступу: [www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Foa/2009\\_13/index.html](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2009_13/index.html).
3. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект / Н.Ю. Єршова // «Економіка та суспільство». [Електронне фахове видання]. –

№14. – 2018. Режим доступу: - <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-4>

4. Волкова О.Н. Управленческий учет: учебник / О.Н. Волкова. – М.: ТК Велби, Проспект, 2007. – 472с.
5. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум : навч. посіб / Укл: Н.Ю. Єршова, О.В. Портна. – Видавництво «Магнолія 2006», 2015. – 312 с.

*К.е.н, доцент Зінченко О.В.  
доцент кафедри обліку і аудиту,  
Коров'яковська Л.М.  
магістрант спеціальності 071 «Облік і оподаткування»  
Київський національний університет технологій дизайну  
м. Київ  
E-mail: Helena\_S2003@ukr.net*

## **АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

Нематеріальні активи є невід'ємною складовою інноваційного розвитку та конкурентоздатності підприємства на ринку, саме вони формують розрив між балансовою та ринковою вартістю підприємства. Наявність нематеріальних активів на підприємстві є необхідною вимогою, яка диктується сучасними ринковими реаліями, адже їх використання може забезпечити стабільний розвиток, збільшення ринкової вартості підприємства, а також високу конкурентоспроможність.

Як об'єкт наукового пізнання, нематеріальні активи (далі - НМА) є складним та багатограним структурним елементом, який відповідно до вимог розвитку сучасної ринкової економіки здебільшого ідентифікується з об'єктом інтелектуальної власності та здійсненням інноваційних процесів в ході господарської діяльності підприємств.

Цінність НМА визначається майбутньою економічною вигодою, яку він може принести в процесі його використання. А для того, щоб отримати максимальний ефект, українські підприємства мають належним чином управляти НМА, а саме, систематично проводити оперативний контроль, аналізувати обсяг та ефективність їх використання.

Згідно П(С)БО 8 нематеріальний актив - це «немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований»[1]. Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій ( або визначеній) сумі грошей [1].

Дослідженням питань, пов'язаних з методикою аналізу нематеріальних активів займалися такі вчені, зокрема: Р. Грачова, О. Кононенко, В.О. Подольська, Н.М. Балакирева, Г.О. Крамаренко, Л.І. Шваб, Д. Доунс.

Науковцями розроблена низка показників, що дозволяє оцінити і проаналізувати обсяг, стан, а також допомагає визначити ефективність використання та рівень впливу, використаних НМА, на результати діяльності підприємства.

Особливостями НМА є:

- відсутність матеріальної форми та здатність приносити дохід їх власнику з огляду на довгострокові права і переваги, надані йому на період, доки цей дохід можливий;
- відсутність наміру продажу НМА за стабільної діяльності підприємства;
- термін використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік);
- не підлягають фізичному зносу;
- підвищений ступінь ризику за спробу одержати дохід від застосування подібних активів, а відтак, відсутність у користувача прагнення перепродати нематеріальні активи за нормальних умов діяльності підприємства;
- об'єкт може бути ідентифікований (крім гудвілу);
- може мати повторний продаж на ринку;
- вартість нематеріальних активів може бути достовірно визначена.

Забезпеченість підприємства НМА та їх ефективне використання впливає на господарську діяльність та фінансовий стан підприємства. При аналізі НМА за даними фінансової звітності слід оцінити зміни в їх структурі і обсязі, вивчити стан та ефективність їх використання.

Престижність і значущість НМА може бути оцінена тільки експертним шляхом, і чим більша їх вартість в загальній вартості активів, тим більша інвестиційна привабливість підприємства.

Аналіз наявності, руху та використання нематеріальних активів передбачає такі етапи: визначення обсягу, динаміки, складу та динаміки структури НМА; вивчення стану та стану відновлення НМА; аналіз ефективності використання НМА.

Використовуючи різні способи та прийоми дослідження зміни обсягів НМА, аналіз визначає основні риси та забезпечує їх цільове використання. Оскільки конкурентні переваги дозволяють підприємству отримувати максимальний ефект від діяльності, то здійснення аналізу використання НМА сприятиме усуненню недоліків, що стримують розвиток діяльності.

Завдання аналізу НМА:

- аналіз об'єму і динаміки нематеріальних активів;
- аналіз структури НМА за видами, термінами корисного використання, джерелами надходжень, ступеню правової захищеності;
- аналіз рентабельності і оборотності НМА;
- аналіз ліквідності НМА і ступені ризику вкладень у них.

Аналіз структури і динаміки НМА за видами здійснюється на основі даних фінансової звітності, при цьому розраховуються наступні показники: питома вага окремих видів НМА в їх загальній вартості на початок і кінець року; абсолютні зміни за статтями; темпи зростання статей; зміни питомої ваги.

Розрахунок ефективності використання НМА базується на таких принципах: ефект від придбання нематеріальних активів можуть бути визначені тільки за наслідками реалізації продукції; ефективність використання

нематеріальних активів залежить також від розмірів платежів за них, від термінів фінансування і розміру капітальних вкладень поточних витрат, пов'язаних з виготовленням продукції, що ліцензіює.

Основне правило управління динамікою НМА: темп зростання прибутку ( $Tr\Pi$ ) і виручки від реалізації ( $TrBP$ ) повинні випереджати темпи зростання нематеріальних активів ( $TrHMA$ ):  $Tr\Pi > TrBP > TrHMA$ .

Таблиця 1

Напрями, що виділяються при аналізі структури НМА

| Напрями                                       | Види НМА   |
|---|--|
| за джерелами надходження                      | внесені засновниками; придбані за плату або інше майно; отримані безоплатно від юридичних і фізичних осіб; субсидії державних органів;   |
| за ступенем правової захищеності              | захищені: правами на винаходи; зареєстрованими ліцензіями; свідоцтвами на корисну модель; патентами на промислові зразки; свідоцтвами на товарний знак; свідоцтвами про офіційну реєстрацію; авторськими правами.<br>не захищені охоронними документами. |
| за ступенем участі в господарській діяльності | функціонуючі; не функціонуючі.   |
| за ступенем визначення строку корисної дії    | зі встановленим строком; без встановленого строку  |
| за ступенем впливу на фінансові результати    | що впливають безпосередньо; що впливають опосередковано  |
| за ступенем актуальності                      | актуальні на даний час; морально застарівші  |
| за ступенем ліквідності                       | неліквідні; обмежено ліквідні; ліквідні  |

Прибутковість (рентабельність) НМА:

$$R = \frac{PP}{HMA} \quad (1)$$

де  $PP$  – прибуток від реалізації;

*НМА* – середньорічна вартість нематеріальних активів.

За допомогою моделювання виходить нова факторна система:

$$R = \frac{ПР}{ВР} \times \frac{ВР}{НМА} = R_{пр} \times K_{об\ НМА}, \quad (2)$$

де  $R_{пр}$  – рентабельність продажу;

$K_{об\ НМА}$  – коефіцієнт оборотності нематеріальних активів.

За допомогою даної моделі проводять факторний аналіз рентабельності НМА.

Для оцінки ефективності використання НМА розраховують прибуток, отриманий від їх використання, що безпосередньо впливає на результати діяльності підприємства з урахуванням коефіцієнта впливу *i*-го виду нематеріального активу на результати діяльності підприємства:

$$\begin{aligned} \Pi_{нма} &= \Pi \times \frac{\sum_{i=1}^n K_i}{B} \\ \frac{\Pi_{нма}}{\Pi} &\geq \frac{B_{нма}}{B} \end{aligned} \quad (3)$$

де  $\Pi_{нма}$  – прибуток, отриманий від використання НМА, що безпосередньо впливають на результати діяльності підприємства, тис. грн;

$\Pi$  – прибуток, що отримує підприємство від реалізації продукції, тис. грн;

$K_i$  – коефіцієнт впливу *i*-го виду нематеріального активу на результати діяльності підприємства;

$B$  – вартість необоротних активів підприємства, тис. грн;

$B_{нма}$  – вартість нематеріальних активів у вартості необоротних активів, тис. грн.

Рентабельність нематеріальних активів має зростати, в протилежному випадку діяльність підприємства не принесе власникам очікуваних результатів.

Економічний аналіз НМА спрямовано на виявлення резервів підвищення ефективності їх використання, з чим пов'язаний механізм здійснення оцінки ефективності використання нематеріальних активів у процесі господарської діяльності підприємства.

Аналізуючи рівень використання НМА, можна дати вартісну характеристику потенціалу підприємства і оцінити його здатність вести

конкурентну боротьбу на ринку продукції; активізувати процес залучення інвестицій, збільшити загальну вартість активів підприємства, тим самим сприяти зростанню іміджу підприємства і ступеня довіри до продукції, що в свою чергу сприятиме отриманню додаткового прибутку.

Належне проведення аналізу використання нематеріальних активів дозволить отримати позитивні показники їх використання та здійснити оптимізацію витрат для розширення обсягів виробництва продукції.

Дані фінансової та статистичної звітності НМА використовують для аналізу стану, руху та використання нематеріальних активів з метою прийняття рішень щодо доцільності їх використання, впровадження, поповнення, забезпечують методичну базу для проведення аналізу.

Але в процесі аналізу нормативних положень щодо НМА не розкривається жодного аспекту організаційного та управлінського механізму формування, планування, використання, фінансування та визначення результатів від їх використання.

Вирішення цієї проблеми можливе лише при:

- визначенні функціонально-структурного представлення системи управління НМА на підприємствах;
- розкритті процесу організації інформаційного забезпечення управління НМА;
- розробки внутрішньої моделі управління НМА в процесі створення інтелектуального (інноваційного) продукту;
- визначенні системи оцінки та системи оцінки ефективності управління НМА на підприємстві;
- визначенні оцінки економічного потенціалу НМА на різних стадіях впровадження (створення або використання).

Доцільно враховувати те, що процес економічної інтеграції до світової спільноти, загалом, і у сфері бухгалтерської фінансової звітності підприємства, зокрема, а також оцінки вартості НМА, зобов'язує підходити до цього явища з позиції використання міжнародних стандартів.

Отже, аналіз наявності та використання НМА є важливою складовою

аналізу господарської діяльності підприємства, що сприяє підвищенню ефективності системи управління конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках і є перспективним напрямом подальших досліджень.

### **Список використаної літератури**

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс] / Затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 №242. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
2. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / за заг. ред. Школьник І.О. (І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.). – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

*Капустянова А.А.*

*студентка,*

*к.е.н., доцент Єршова Н.Ю.*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: iershova.ny@gmail.com*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ**

Функціонування та розвиток підприємства в ринкових умовах залежить від вирішення питань пов'язаних з накопиченням, інвестуванням, раціональним формуванням і використанням власного капіталу. На основі дослідження наукових трактувань поняття «власний капітал» [1] можна зробити висновок, що він є основним показником бухгалтерського обліку і звітності і відображає

суму власних коштів підприємства, виступаючи гарантом виконання зобов'язань перед власниками і кредиторами.

Необхідність формування обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом підприємств обумовлюється її безпосереднім впливом на всі поточні і майбутні управлінські процедури. В широкому сенсі обліково-аналітична система являє собою збір, обробку та оцінку всіх видів інформації, яка споживається для прийняття управлінських рішень на мікро- і макрорівнях [2]. Сутність даної системи полягає в об'єднанні облікових і аналітичних операцій в один процес, в проведенні оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів при прийнятті управлінських рішень. При цьому загальна методологія і нормативні положення бухгалтерського обліку і аналізу удосконалюються для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі підприємства.

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління власним капіталом підприємства пропонуємо розуміти синтез різних видів інформації про власний капітал (нормативно-правової, фінансово-аналітичної, бухгалтерської (облікової), нефінансової), що формується в обліково-аналітичній системі підприємства при прийнятті управлінських рішень. Метою функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом, є формування базової інформації актуальною для всіх зацікавлених груп користувачів, незамінною в процесі розробки і прийняття ефективних рішень з управління власними фінансовими ресурсами.

Обліково-аналітичне забезпечення управління власним капіталом формується в рамках діючої обліково-аналітичної системи управління підприємством і має враховувати основні концепції капіталу (концепції підтримки фінансового і фізичного капіталу, концепція збереження і нарощення капіталу, концепції управління вартістю капіталу та ін.) [3]. Ефективність обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом залежить від своєчасного усвідомлення управлінським персоналом важливості організації стабільної та послідовної роботи обліково-аналітичної системи та своєчасного

обліку комплексного взаємодії всіх видів інформації, галузевих особливостей і факторів, що беруть участь при розробці і здійсненні управлінських рішень в галузі власного капіталу.

Основними принципами формування обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом є системний підхід; комплексний характер формування управлінських рішень; варіантність підходів до розробки окремих управлінських рішень.

Модель обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом підприємства запропонована на рисунку 1.



*Рис.1. Модель обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом підприємства*

Запропонована модель носить комплексний характер: вона орієнтована як на тактичні, так і стратегічні цілі. Дослідження доводить, що ефективно

управління власним капіталом залежить від впровадження в облікову практику підприємства такого перспективного напрямку обліку, як стратегічний [2].

Тому, процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом підприємства визначається синтезом тактичного і стратегічного підходів до управління.

### **Список використаної літератури**

1. Носова О.В. Власний капітал як економічна категорія / О.В. Носова, В.П.Осадча, Н.Ю. Єршова. – 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/>
2. Єршова Н.Ю. Концептуальні підходи до розвитку обліково-аналітичного забезпечення підприємств : стратегічний аспект / Н.Ю. Єршова. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://repository.kpi.kharkov.ua/>
3. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. Мурин; пер. с англ. – М.: Олимп-Бизнес, 2002. – 576 с.

*Колєсніченко А.С.*

*асистент кафедри економічного аналізу та обліку*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: anastasihpi@gmail.com*

## **ВИКОРИСТАННЯ ЕВІТ ТА ЕВІТДА ПРИ ПЛАНУВАННІ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Планування та формування прибутку виступає складним і багатоаспектним процесом, який відтворює підсистему інтегрованого управління суб'єкта господарювання. При цьому реалізується аналіз фінансово-господарських зв'язків підприємства та показників економічної діяльності

періоду, що передує плановому.

Логічна послідовність та органічність планування прибутку обумовлює грошове оснащення виробничого й соціального розвитку підприємства, рівень дивідендних виплат його акціонерам або власникам. Крім цього, оптимальний план за прибутками необхідний економічному агенту для досягнення цілей податкового планування та визначення вартості власних активів [1, с. 61].

Питання економічної сутності прибутку та аналіз підходів до її визначення набули детального висвітлення у наукових здобутках вітчизняних та зарубіжних вчених та практиків в галузі управління й обліку, серед них роботи: В.В. Бочарова [2], Р. Horvath [4], О.А. Толпегіної [3], О.О. Терещенка [2] та ін. Однак, при всьому розмаїтті теоретичних і практичних методик щодо розкриття концептуальної основи категорії прибутку в діловому циклі підприємства завдання ефективного планування й аналізу механізмів формування показників прибутку залишаються актуальними та дискусійними в сучасних реаліях функціонування економічних управлінських систем.

Виконуючи аналітичну роботу щодо оцінки й прогнозування ключових індикаторів діяльності фірми, робити висновки, спираючись виключно на значення чистого прибутку, доцільно. Це обумовлює значну роль виконання порівняння через здійснення обліку критеріїв валового прибутку і очищеного прибутку. Очищений прибуток можна представити таким чином: *EBIT* (який існує до виплати податків і відсотків) і *EBITDA* (який не враховує податки, відсотки і амортизаційні відрахування).

Не дивлячись на відсутність законодавчо встановленого порядку розрахунку й відтворення у звітній документації даних показників, українські компанії активно впроваджують практику порівняння прибутковості, опираючись саме на них. Так, оператор мобільного зв'язку lifecell, підводячи фінансові та операційні підсумки діяльності за перший квартал 2017 р., оприлюднив, що за минулий період операційний дохід lifecell збільшився на 4,2% за рік, до 1180,2 млн гривень (1132,6 млн гривень в першому кварталі 2016 р). Збільшенню доходу сприяло зростання прибутку від споживання

мобільного Інтернету і 3G-послуг. Показник EBITDA, за даними першого кварталу 2017 р. знизився за рік на 10,2% до 319,7 млн гривень (356,1 млн гривень в першому кварталі 2016 р.), в результаті чого маржа EBITDA склала 27,1% в першому кварталі 2017 р. (31,4% в першому кварталі 2016 р.) [5].

Іноді фінансово-економічний показник ефективності і прибутковості підприємства *EBIT* називають операційним прибутком, розрахунок якого буде ґрунтовним у випадках, якщо сума виплачуваних відсотків досить велика. Якщо відсотки до сплати відсутні або вони обіймають незначну частку у складі прибутку, з метою планування використовується величина балансового прибутку.

На піку вартісно-орієнтованої піраміди показників розглядають показник економічної доданої вартості. Показник EBIT та витрати на капітал знаходяться в основі дерева розрахунку EVA. Вибір доходів від операційної діяльності до сплати податків як бази для розрахунків уможливорює використання пропонованої системи показників, зокрема, для цілей порівняльного аналізу в міжнародному вимірі. Розщеплення EBIT на окремі фактори впливу дає змогу проводити їх ефективний моніторинг і аналіз відхилень.

В системі планування результатів діяльності суб'єкта господарювання необхідно зафіксувати ще один важливий індикатор, який характеризує результативність підприємства, а також його здатність генерувати грошові потоки за результатами операційної діяльності. Цей показник отримав назву EBITDA. Через систему факторів впливу можна з'ясувати, яким чином зміни в різних типах витрат, ціноутворенні, обсягах реалізації впливають на індикатори EBITDA та EVA [3, с. 81].

Параметр EBITDA спочатку було впроваджено для розрахунку можливості погасити компанією власні борги. Цей індикатор, разом з показником чистого прибутку, відображає розмір платежів, які суб'єкт господарювання планує здійснити в терміновому періоді.

EBITDA ілюструє дохід, який підприємство отримує в поточному періоді, що надає можливість перенесення на майбутні періоди, доводячи

раціональність його використовується для оцінки рентабельності вкладень і можливості самофінансування.

ЕВІТДА дозволяє порівнювати компанії незалежно від типу і облікової політики. При цьому, на процес порівняння не впливають розмір інвестицій, кредитне навантаження і режим оподаткування.

Головний недолік параметра ЕВІТДА полягає в тому, що він не враховує потребу компанії у грошових вливаннях на покриття амортизаційних відрахувань. Підприємства, у яких значна частка витрат йде на амортизацію, зокрема: важка промисловість, видобуток природного сировини, будівництво тощо - намагаються частіше демонструвати цей параметр, адже їх прогностичний прибуток в такий спосіб стає більш привабливим для інвесторів. Тому інвестори розглядають ЕВІТДА разом з ЕВІТ.

Крім цього, недоліком використання ЕВІТДА і ЕВІТ є той факт, що при розрахунку беруться до уваги результати не тільки профільної діяльності, а й одноразові надходження. Як наслідок, це заважає аналізувати компанію. Для нівелювання впливу такого «інформаційного шуму», при розрахунках віднімають інші доходи або використовують показник операційного прибутку і таким чином прогнозують здатність фірми генерувати грошовий потік. Однак, при цьому виникає проблема, що ці додаткові операції можуть викликати фінансові маніпуляції, а показники в результаті виявляться завищеними або заниженими.

Таким чином, показники прибутку ЕВІТДА і ЕВІТ не вказуються в звітності, але активно використовуються управлінцями у фінансовому моделюванні бізнес-процесів, бюджетуванні доходів і витрат та плануванні прибутку суб'єкта господарювання, при оцінці проектів, і цікавлять інвесторів.

### **Список використаної літератури**

1. Бочаров, В.В. Финансовый инжиниринг [Текст] / В.В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2004. – 400 с.
2. Терещенко, О.О. Системи показників у концепції фінансового контролінгу у

сфері бізнесу / О.О. Терещенко, М.В. Стецько // Фінанси України. – 2013. – № 11. – С. 66-83.

3. Толпегина, О. А. Показатели прибыли: экономическая сущность и их содержание [Текст] / О.А. Толпегина // Экономический анализ: теория и практика. – 2008. – № 20(125). – С. 10-14.
4. Horvath P. Controlling / P. Horvath. – 10 Aufl., überarb. – München : Vahlen, 2006. – S. 543-546.
5. lifecell объявил результаты первого квартала 2017 г.: доход вырос на 4,2%, количество активных абонентов уменьшилось на 14,4% (до 8,9 млн человек) [Электронный ресурс] / ІТСua. – Режим доступа: <https://www.lifecell.ua/uk/>.

*К.е.н., професор Король Г.О.  
професор кафедри обліку і аудиту,  
Безгодкова А.О.  
старший викладач кафедри обліку і аудиту,  
Жикина Ю.В.  
студентка кафедри обліку і аудиту  
Національна металургійна академія України  
м. Дніпро  
E-mail: [abezgodkova@ukr.net](mailto:abezgodkova@ukr.net)*

## **РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ АНАЛІЗУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Ефективність роботи будь-якого суб'єкта господарювання, залежить від якості управлінських рішень. Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому метою управлінської діяльності є пошук таких форм, методів, засобів та інструментів прийняття рішень, які могли б сприяти досягненню

оптимального результату за конкретних умов і обставин [1].

Після аналізу та усвідомлення сутності поняття ефективності діяльності суб'єкта господарювання, обґрунтування категорій теоретичних засад та методичного підходу до застосування інформації управлінського обліку як забезпечення аналізу ефективності діяльності суб'єктів господарювання доцільно приділити увагу розробці методичного підходу до застосування інформації, одержаної в результаті аналізу, для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Сутність проблеми полягає у тому, що, по-перше, часто управлінським персоналом рішення, у тому числі й щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, приймаються інтуїтивно, на основі його знань та досвіду, без достатнього обґрунтування, яке повинно базуватися на використанні аналітичної інформації. По-друге, у той же час аналітична служба може видавати управлінському персоналу великий обсяг аналітичної інформації, частина якої не тільки не сприяє прийняттю правильних управлінських рішень, а й іноді є зайвою і утруднює прийняття таких рішень. По-третє, досить часто на підприємстві немає відокремленої аналітичної служби, яка готує інформацію для прийняття управлінських рішень. У такому випадку не просто установити, які саме підрозділи підприємства та конкретні виконавці повинні готувати необхідну аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень, які показники та з яких документів необхідно для цього використовувати.

Для того, щоб комплексно розглянути та розв'язати ці питання задля уникнення таких ситуацій, розроблено методичний підхід до підбору та застосування інформації аналізу для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, що і є метою дослідження. Етапи та кроки запропонованого методичного підходу наведено на рисунку 1.

|   |
|---|
| <b>ЕТАП 1. ВИЯВЛЕННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ</b>   |
| Крок 1.1. Формування переліку показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання  |
| Крок 1.2. Визначення факторів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання  |
| Крок 1.3. Формування переліку показників, одержаних у результаті аналізу, що впливають на показники ефективності діяльності суб'єкта господарювання   |
| <b>ЕТАП 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОДЕРЖАНОЇ У РЕЗУЛЬТАТІ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ</b>                                 |
| Крок 2.1. Виявлення документів та їх конкретних реквізитів, що містять результати аналізу доходів суб'єкта господарювання   |
| Крок 2.2. Виявлення документів та їх конкретних реквізитів, що містять результати аналізу витрат суб'єкта господарювання  |
| Крок 2.3. Формування переліку документів та їх конкретних реквізитів, що необхідні для підготовки та прийняття управлінських рішень, які розглядаються  |
| <b>ЕТАП 3. ВИЯВЛЕННЯ ПЕРЕЛІКУ ПІДРОЗДІЛІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ОСНОВІ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ</b>   |
| Крок 3.1. Дослідження організаційної структури управління підприємством   |
| Крок 3.2. Аналіз положень про роботу підрозділів суб'єкта господарювання з метою виявлення тих, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації |
| Крок 3.3. Формування переліку підрозділів, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації  |
| <b>ЕТАП 4. ВИЗНАЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ ТА РУХУ ІНФОРМАЦІЇ МІЖ ПІДРОЗДІЛАМИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ОСНОВІ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ</b>                         |
| Крок 4.1. Встановлення зв'язків між підрозділами, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації   |
| Крок 4.2. Визначення інформаційних потреб посадових осіб та підрозділів для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації                                    |
| Крок 4.3. Передача упорядкованої інформації визначеним посадовим особам та підрозділам для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації                     |

*Рис. 1. Етапи та кроки методичного підходу до застосування аналітичної інформації для розробки управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання*

Як видно з рисунку, для реалізації запропонованого підходу на першому етапі необхідно виявити напрями підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання для підготовки та прийняття управлінських рішень. Тому на першому кроці необхідно сформулювати перелік показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Як відомо, має місце ряд показників, які відображають ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Це такі показники, як показник ефективності використання основних засобів (фондовіддача, фондомісткість, рентабельність основних засобів, коефіцієнт змінності та інтенсивного використання основних засобів);

- показники ефективності використання оборотних коштів (коефіцієнт оборотності, завантаження, тривалість обороту, рентабельність оборотних коштів);

- показники використання трудових ресурсів (фондоозброєність, продуктивність праці, трудомісткість праці та ін.);

- показники ефективності використання капітальних вкладень (зведені витрати, термін окупності капітальних вкладень, коефіцієнт окупності капітальних вкладень);

- узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства (норма прибутковості, рентабельність продукції, коефіцієнт використання застосовуваних ресурсів).

В науковій статті [2] автор виділяє наступні три основні системи критеріальних показників ефективності господарської діяльності:

1) система, заснована на остаточних результатах господарської діяльності підприємства, яка містить показники: прибуток до оподаткування, оподатковуваний, чистий прибуток, собівартість, рівень рентабельності, виручка від реалізації, обсяг виробництва, якість продукції, термін окупності інвестицій, рентабельність інвестицій та ін.;

2) система, заснована на результативності, якості та складності трудової діяльності, яка містить показники: продуктивність праці, темпи зростання

продуктивності і заробітної плати, частка фонду оплати праці в собівартості продукції, втрати робочого часу, частка браку, фондоозброєність праці, трудомісткість продукції, коефіцієнти складності праці, чисельність персоналу і т.ін.;

3) система, заснована на формах і методах роботи з персоналом, яка охоплює показники: плинність кадрів, рівень кваліфікації персоналу, рівень трудової дисципліни, професійно-кваліфікаційна структура, співвідношення виробничого й адміністративно-управлінського персоналу, соціальна структура персоналу, рівномірність його завантаження, витрати на одного працівника, витрати на управління, соціально-психологічний клімат у колективі, привабливість праці тощо [2].

Далі на кроці 1.2 визначаються фактори підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Вони можуть бути класифіковані за трьома основними ознаками:

1) за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, які представляють комплекси технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія суспільної праці;

2) за джерелами підвищення ефективності: зниження трудомісткості, матеріаломісткості, фондомісткості та капіталомісткості виробництва, економії часу, раціонального використання природних ресурсів;

3) відповідно до сфери застосування фактори поділяють на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі [3].

На завершенні 1-го етапу на кроці 1.3 формується перелік показників, які повинні бути одержані у результаті аналізу, що впливають на показники ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

На етапі 2 пропонується здійснювати дослідження інформації, одержаної у результаті аналізу ефективності діяльності суб'єкта господарювання для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо її підвищення. Ці дослідження виконуються шляхом наступних кроків.

По-перше виявляються документи та їх конкретні реквізити, що містять результати аналізу доходів суб'єкта господарювання.

По-друге виявляються документи та їх конкретні реквізити, що містять результати аналізу витрат суб'єкта господарювання.

По-третє здійснюється формування переліку документів та їх конкретних реквізитів, що необхідні для підготовки та прийняття управлінських рішень, які розглядаються.

Наступний 3-й етап методичного підходу до застосування інформації, одержаної в результаті аналізу, для розробки управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання містить задачі виявлення переліку підрозділів, що здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації. Розробка цього етапу також поділяється на три кроки, які містять наступне:

-1-й крок – дослідження організаційної структури управління підприємством;

-2-й крок – аналіз положень про роботу підрозділів суб'єкта господарювання з метою виявлення тих, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації;

-3-й крок – формування переліку підрозділів, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації.

До таких підрозділів можна віднести: бухгалтерію, службу контролінгу, службу управління та ін. [4].

Завершує запропонований методичний підхід останній 4 етап, якій визначає зв'язки та рух інформації між підрозділами, які здійснюють підготовку та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації.

При цьому етапі відбувається встановлення зв'язків між відповідними

підрозділами, визначаються інформаційні потреби посадових осіб та підрозділів та передається упорядкована інформація визначеним посадовим особам та підрозділам для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності на основі аналітичної інформації

Застосування запропонованого методичного підходу надасть можливість використовувати необхідний і достатній обсяг і зміст інформації, одержаної в результаті аналізу, джерела її надходження (тобто підрозділи і конкретні виконавці), необхідний склад документів та їх реквізитів для розробки управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Перспективою подальших досліджень є апробація запропонованого методичного підходу на конкретному прикладі використання аналітичної інформації для підготовки та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

### **Список використаної літератури**

1. Гордієнко О. Аналіз ефективності прийняття управлінських рішень в процесі освоєння бюджетних коштів / О. Гордієнко // Актуальні проблеми державного управління. – 2012. – Вип. 4. – С. 65-69. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo\\_2012\\_4\\_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2012_4_20).
2. Левченко Ю.Г. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Ю.Г. Левченко, Н.А. Шекмар // Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія «Економіка». – 2011. – вип. 32. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
3. Пасека Д.В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства / Д.В. Пасека, Т.В. Гринько / [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://confcontact.com/2014\\_04\\_25\\_ekonomika\\_i\\_menedgment/tom4/48\\_Paseka.htm](http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm).
4. Червякова Т.І. Організація системи інформаційних потоків контролінгу в управлінні підприємствами автосервісу / Т.І. Червякова, В.В. Червякова // Інноваційна економіка. – 2013. – № 3. – С. 333-338.

*Лукач А.А.*

*студентка,*

*к.е.н., доцент Костенко Г.П.*

*Бердянський державний педагогічний університет*

*м. Бердянськ*

*E-mail: lika111329@gmail.com*

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ  
ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ  
ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН»**

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин одним з найважливіших чинників розвитку економіки і збільшення обсягів виробництва продукції на підприємствах є забезпеченість їх основними фондами в необхідній кількості та асортименті. Але стабільне отримання прибутку і збільшення вироблення продукції вимагає не тільки повного забезпечення підприємства технічним потенціалом, тобто основними фондами, а й підвищення ефективності їх використання. Це і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

У вітчизняній економічній літературі проблемам аналізу та ефективності використання основних засобів приділяється достатньо уваги. Так, цій темі присвятили свої роботи такі провідні вчені-економісти, як А.С. Бакаєв, Г.Г. Виногоров, Л.І. Кравченко, О.В. Паращенко, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін, Л.В. Фролова, Л.В. Шаруга та ін. Ці вчені внесли значний вклад у вирішення теоретичних і методологічних питань в області аналізу основних засобів. Але, не дивлячись на значні досягнення цих вчених в дослідженні, існує ряд питань, які вимагають проведення подальших досліджень.

Оцінка ефективності використання основних фондів може проводитися на основі загальних і конкретних (техніко-економічних) показників.

Загальні характеризують ефективність використання всієї сукупності основних фондів. До них відносяться фондівдача, фондомісткість, рентабельність

основних фондів та інтегральний показник використання основних фондів.

Конкретні показники характеризують ефективність використання окремих видів основних фондів. До приватних показників відносять коефіцієнт змінності роботи устаткування, напруженість використання устаткування, напруженість використання виробничих площ, коефіцієнт інтенсивного навантаження устаткування, коефіцієнт екстенсивного використання машин і устаткування, коефіцієнт інтегрального навантаження [2].

Проаналізуємо ефективність використання основних фондів на прикладі ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН» на основі загальних показників (табл. 1).

*Таблиця 1*

Загальні показники ефективності використання основних фондів  
на ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН»

| № | Показник   | Рік    |          | Відхилення       |               |
|---|--|--------|----------|------------------|---------------|
|   |  | 2015   | 2016     | Абсолютне<br>+/- | Відносне<br>% |
| 1 | 2  | 3      | 4        | 5                | 6             |
| 1 | Чиста дохід від реалізації продукції, тис. грн.    | 250516 | 232312   | -18204           | 92,733        |
| 2 | Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.  | 654011 | 589690,5 | -64321           | 90,165        |
| 3 | Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.     | 10797  | 10362    | -435             | 95,971        |
| 4 | Фондовіддача                                       | 0,383  | 0,394    | 0,011            | 102,848       |
| 5 | Фондомісткість                                     | 2,611  | 2,538    | -0,072           | 97,231        |
| 6 | Рентабельність основних фондів                     | 0,017  | 0,018    | 0,001            | 106,439       |
| 7 | Індекс фондовіддачі основних фондів                |        |          | 1,028            |               |
| 8 | Індекс рентабельності основних фондів              |        |          | 1,064            |               |
| 9 | Інтегральний показник використання основних фондів |        |          | 1,046            |               |

*Складено на основі [1]*

Оцінка ефективності використання основних фондів свідчить про здійснення відносно виваженої політики щодо їх управління на ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН». Даний висновок підтверджується розрахованими показниками: збільшення фондівіддачі на 0,011 свідчить про ефективне їх використання, що є позитивним явищем. Основними шляхами підвищення фондівіддачі основних фондів є збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок більш інтенсивного їх використання і зниження середньорічної вартості цих фондів на 64321 тис. грн. за рахунок ліквідації зношених, малопродуктивних та невикористаних у виробництві основних засобів. Позитивний показник рентабельності основних фондів 0,018 показує, що підприємство, виробляючи і продаючи свою продукцію, є прибутковим. Але видно, що збільшення показників є незначним і підприємство має шанс втратити свої позиції.

Для підвищення рівня ефективності використання основних засобів, потрібна розробка і реалізація цільових програм з інтенсифікації та розвитку виробництва. У зв'язку з цим пропонується:

1. Збільшувати екстенсивне навантаження обладнання за рахунок скорочення його простоїв; підвищення коефіцієнта змінності його роботи;

зниження частки недіючих машин та устаткування і виведення з експлуатації невикористаного і неефективно використовуваного обладнання.

2. Підвищити інтенсивне навантаження обладнання шляхом заміни і модернізації фізично зношеного і технічно застарілого обладнання; підвищення якості сировини; впровадження нових технологій, інтенсифікації виробничих процесів; застосування прогресивних форм організації виробництва.

Таким чином, основні фонди є одним з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Вони займають, як правило, основна питома вага в загальній сумі основного капіталу підприємства. Ефективне використання основних засобів є запорукою збільшення вироблення продукції, збільшення доходів, а, отже, і підвищення рівня рентабельності. Тому проблема

максимальної ефективності основних фондів повинна стати однією з ключових для будь-якого підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Річна звітність ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН» за 2015-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kcf.roshen.com/>.
2. Фролова Л.В. Економіка торговельного підприємства. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів денної форми навчання напрямку підготовки «Економіка підприємства» / Л.В. Фролова, Л.В. Шаруга, О.В. Паращенко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. – 111 с.

*Мандаліна Н.А.*

*магістрант,*

*науковий керівник: к.е.н, доцент Коваленко М.В.*

*Полтавська державна аграрна академія*

*м. Полтава*

*E-mail: log\_123@i.ua*

## **АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ**

### **СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Сталий розвиток підприємства зумовлений здатністю керівництва приймати оптимальні рішення, а для цього йому необхідна ефективна інформаційна основа. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємства передбачає реалізацію таких його функцій, як облік, аналіз і аудит. Вони тісно взаємопов'язані і утворюють обліково-аналітичну систему, що забезпечує керівництво підприємства необхідною інформацією для

прийняття управлінських рішень.

Окремі дослідники характеризують досліджувану категорію як повністю або частково децентралізовану систему, в рамках якої здійснюються функції збору, обробки та оцінки всіх видів інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень [1].

Основними цілями обліково-аналітичної системи є:

- надання інформаційної підтримки у прийнятті рішень;
- проведення аналізу та оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому і в розрізі його підрозділів;
- контроль і планування економічної ефективності діяльності підприємства;
- вибір напрямів розвитку економічного суб'єкта [4].

Суть обліково-аналітичної системи полягає в об'єднанні облікових і аналітичних операцій в один процес, проведенні оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів при виробленні рекомендацій для прийняття управлінських рішень. При цьому загальна методологія та нормативні положення обліку та аналізу удосконалюються для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі.

Ефективність обліково-аналітичної системи залежить, насамперед, від урахування специфіки діяльності підприємства. І оскільки в основі обліково-аналітичної системи лежить системний підхід, що дозволяє розглядати підприємство як складний об'єкт, що складається з низки підсистем, то і обліково-аналітична система на підприємстві повинна складатися з ряду підсистем [3].

У загальному вигляді в обліково-аналітичній системі виділені наступні підсистеми: інформаційного забезпечення, облікова, аналітична і підсистема аудиту. Всі елементи підсистем мають різні цілі, завдання, об'єкти, методи, призначені для різних користувачів інформації. Однак важливою рисою, котра

їх об'єднує, є те, що їхня інформація використовується для прийняття рішень на підприємстві.

Аналітичне забезпечення є окремою системою, заснованою на інформації, котра отримана шляхом проведення економічного аналізу даних для визначення результатів управління і побудови прогнозних значень господарської діяльності.

Аналітична система забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті. Вона дозволяє вчасно побачити тенденції розвитку як небажаних, так і прогресивних явищ. На основі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які дають змогу загальмувати розвиток негативних тенденцій і створити сприятливі умови для прогресивного сталого розвитку.

Аналітична система – це основа для вироблення оптимальних управлінських рішень для управління сталим розвитком підприємства. Аналітична інформація забезпечує реалізацію основних функцій управління, в тому числі планування і контролю [2].

Аналітичне забезпечення використовує комплексні методики аналізу та оцінки сталого розвитку підприємства, що характеризують стан його функціонування, які деталізують результати управління виробничими процесами, що дають змогу переорієнтувати його ресурси для досягнення високих показників сталого розвитку та розробити оптимальну стратегію розвитку підприємства з урахуванням можливих тенденцій.

Система аналітичного забезпечення, діючи безперервно, підвищує якість і розширює сферу практичного застосування інформації, позитивно впливаючи на якість звітності у процесі її підготовки і складання, тобто на ефективність управлінської інформації для сторонніх користувачів. У цьому головне призначення і головна суть аналітичної системи, реалізацію якої доцільно покласти на аналітика і бухгалтера, що займається первинною обліковою та

аналітичною інформацією. Поняття «аналітичне забезпечення» застосовується для визначення якісного стану облікових і аналітичних процесів, які є необхідними, для задоволення інформаційних потреб керівників і достатніми для прийняття управлінських рішень [1].

Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства виконує особливу роль при обробці облікової інформації з метою оцінки її повноти, достовірності, своєчасності з метою подальшого аналізу для виявлення вузьких місць, а також прихованих резервів.

### **Список використаної літератури**

1. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 3. – С. 89-93.
2. Пархоμεць М.К. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств регіону: монографія / М.К. Пархоμεць, В.В. Гудак. – Тернопіль: ВПЦ Економічна думка, 2014. – 256 с.
3. Попова Л.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / Попова Л.В., Маслов Б.Г., Маслова И.А. // Финансовый менеджмент. 2003. – № 5. – С. 34–37.
4. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств / П.Р. Пуцентейло // Інноваційна економіка. – 2015. – №1. – С. 194-198.

*Михалочкіна М.О.*  
*студентка кафедри статистики, обліку та економічної інформатики,*  
*к.е.н. Гільорме Т.В.*  
*доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики*  
*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*  
*м. Дніпро*  
*E-mail: maryresh168@gmail.com*

**ОБЛІКОВЕ-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**  
**ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ**  
**ЩОДО ЗАБОРГОВАНІСТІ З КОНТРАГЕНТАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

Для забезпечення конкурентоздатності суб'єкти господарювання повинні ефективно здійснювати управління заборгованістю, особливо розрахунки з контрагентами. Обрання відповідної методики обліку кредиторської заборгованості безпосередньо впливає на аналітичне забезпечення прийняття релевантних рішень щодо її оптимізації. Особливості набувають методичні аспекти створення забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат і платежів: на оплату відпусток працівникам підприємства, на додаткове пенсійне забезпечення, на виконання гарантійних зобов'язань, на реструктуризацію, на виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами тощо.

Кредиторська заборгованість має двоїстий характер. З одного боку, вона надає можливість суб'єктам господарювання використовувати тимчасово залучені ресурси, а з іншого – кредиторська заборгованість впливає на зменшення платоспроможності підприємства, призводить до відволікання коштів з обороту. Окрім цього, збільшення простроченої кредиторської заборгованості підприємства призведе до погіршення його іміджу, наявності фінансових труднощів та навіть банкрутства. Залучення кредитних коштів надає можливість підприємству маневрувати джерелами покриття своїх потреб, але таке залучення є ризиковим, оскільки ці кошти характеризуються

примусовістю їх повернення, іноді навіть в набагато більших розмірах. Наявність кредиторської заборгованості та негативні наслідки її існування можна зменшити саме завдяки ефективному управлінню. На наш час такі заходи є необхідною умовою успішного функціонування бізнесу.

Перш ніж визначити можливі напрямки управління кредиторською заборгованістю визначимо сутність цього поняття. Законодавчо поняття «кредиторська заборгованість» не визначено. Вважається, що кредиторська заборгованість відноситься до зобов'язань підприємства. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1].

Загалом існують різні погляди на сутність зобов'язань. Їх визначають як грошові кошти, суму витрат, частину майна або ж залучений капітал чи форму розрахунків за товари та послуги. Головним чином, зобов'язання виступають заборгованістю підприємства саме за розрахунками за товари чи послуги, придбані в кредит, або кредити, що отримані підприємством для його фінансування. У бухгалтерському обліку основні засади формування інформації щодо зобов'язань підприємства визначені в П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Управління обсягом кредиторської заборгованості передбачає її оптимізацію та мінімізацію. Найчастіше на підприємстві має сенс вживати заходи щодо зменшення розміру заборгованості, тобто її мінімізацію. Постійний контроль за заборгованістю суб'єкта господарювання, своєчасне виявлення розміру заборгованості, що є недопустимою для підприємства, організація аналітичного обліку таким чином, щоб отримувати всю необхідну інформацію про строки погашення та утворення заборгованості на підприємстві є невід'ємними складовими управління кредиторською заборгованістю. Крім того, на підприємстві може бути створений спеціальний відділ контролю за заборгованістю, але такі заходи є доцільними лише на великих підприємствах,

оскільки втілюють в собі значні додаткові витрати. Підприємство може управляти своєю заборгованістю на основі аутсорсингу, тобто залучити управління заборгованістю спеціалізованої організації [2].

Для запобігання виявлення необґрунтованих сум кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання також необхідне ефективне управління його дебіторською заборгованістю. Оскільки зменшення дебіторської заборгованості призведе до відповідного зменшення власної кредиторської заборгованості підприємства.

Одним з найважливіших напрямів покращення фінансового стану підприємства є збалансування співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Однак, у більшості випадків, на підприємствах України спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, така ситуація призводить до сповільнення розрахунків підприємства зі своїми кредиторами. Для прискорення погашення кредиторської заборгованості існує варіант надання знижок покупцям за зменшення строку погашення їх заборгованості, така можливість мотивує вчасну сплату коштів на користь підприємства. Такий перебіг подій зазвичай зустрічається на підприємствах високорозвинених країн, оскільки їм вигідніше надати знижку та отримати швидко оплату, аніж втратити частину вартості реалізованої продукції внаслідок інфляції [2].

Доцільно здійснювати реалізацію товарів на умовах передоплати, використовувати комерційні вексельні розрахунки, оскільки це надає можливість отримати певний відсоток за відстрочку платежу, а також використовувати механізм факторингу. Сутність останнього полягає в продажі банку права на отримання грошових коштів за платіжними дорученнями на реалізовану продукцію, термін оплати якої минув, або є поточним, в обмін на отримання основної частини суми заборгованості, звичайно за вирахуванням комісійних відсотків банку чи факторингової компанії.

Впровадження таких заходів надає можливість мінімізувати суму дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання та використовувати її в

операційній чи інвестиційній діяльності, яка може принести вигоди для підприємства. Проте такі заходи відчутно прискорюють трансформацію заборгованості дебіторів в грошові кошти, але як показує практика, вітчизняні підприємства не віддають значної переваги таким методам рефінансування, як факторинг, обіг векселів чи овердрафт.

### **Список використаної літератури**

1. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 14.03.2017 № 73. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Бабаєв В.Ю. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. // Збірник наукових праць. Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-2/doc/2/02.pdf>.

*Д.е.н., професор Момот Т.В.*

*завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,*

*Момот Д.Т.*

*магістр кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту*

*Харківський національний університет*

*міського господарства імені О.М. Бекетова*

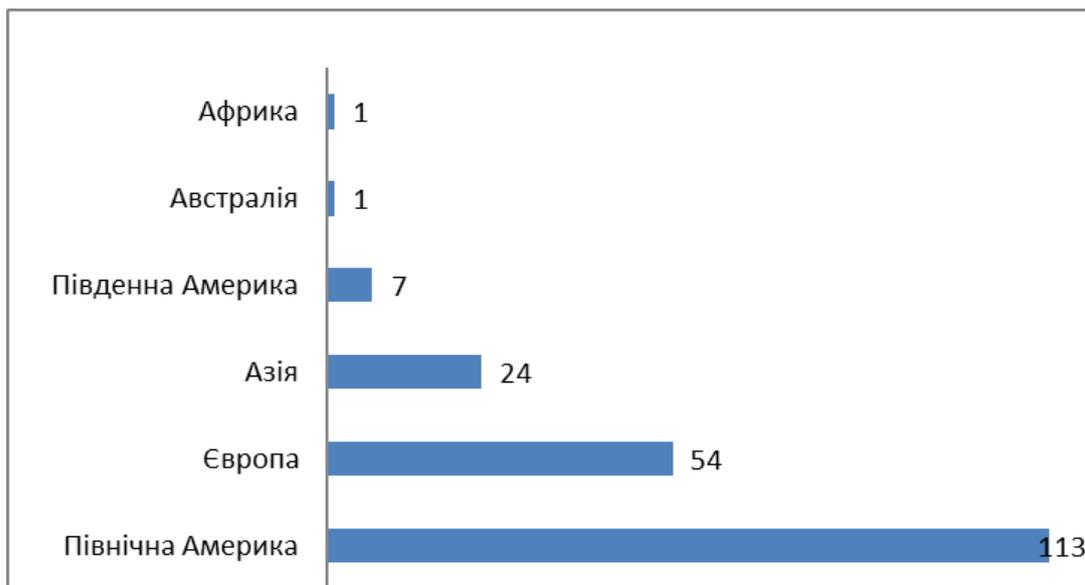
*м. Харків*

*E-mail: tvmotot@gmail.com*

## **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АРТ-БАНКІНГУ НА РИНКУ АРТ-ІНДУСТРІЇ**

Арт-ринок є одним із найбільш ємних і динамічних світових ринків альтернативного інвестування. Протягом останніх років арт-ринок все більше

стає глобальним ринком. Станом на початок 2017 р. за даними Art Basel & UBS Report найбільшими арт-ринками світу залишаються ринки США, Великої Британії та Китаю, що становить 81% загального обсягу продажів за вартістю на світовому арт-ринку [1]. Проте, постійно з'являються нові колекціонери з різних країн, включаючи Китай, Індонезію, Індію, Росію і Південну Америку. Щорічно складається рейтинг найвпливовіших колекціонерів ТОП-200 від ARTnews, до якого входять відомі представники світу моди, розваг, фінансів, технологій, ЗМІ та нерухомості. Рейтинг 2017 Top 200 Collectors складений кореспондентами журналу в 33 країнах світу, які опитують колекціонерів, дилерів, аукціоністів, директорів музеїв, кураторів і консультантів (рис.1) [2].



*Рис.1. 2017 Top 200 Collectors - найвпливовіші колекціонери за континентами*

За даними опитування "АртТактик" з червня 2017 року політична та економічна невизначеність сприймається як найбільший ризик для розвитку світового арт-ринку протягом найближчих 12 місяців. Спостерігається збільшення спекулятивного ризику на арт-ринку: барометр спекуляції ArtTactic в даний час становить 7,3, що на 17,7% збільшився з січня 2017 року [3].

Становлення та розвиток арт-ринку в Україні є несистемним і характеризується такими особливостями як: інформаційна закритість, недосконалість законодавства, що регулює відносини з творами мистецтва в Україні; низький рівень державного регулювання; недосконала інфраструктура ринку арт-індустрії. Активного розвитку вітчизняний арт-ринок здобув, починаючи з 2002-2003 років, що пов'язано з активізацією на ринку мистецтва колекціонерів та більш динамічною роботою галерей.

Арт-банкінг або фінансово-консультаційний супровід інвестицій в твори мистецтва розглядається фахівцями як процес, що може сприяти інтенсифікації розвитку арт-ринку в Україні. Арт-банкінг включає експертну оцінку творів мистецтва, підбір і формування індивідуальних колекцій картин, ікон, антикварних меблів, їхню реставрацію та страхування. Комерційними банками пропонуються консультаційні послуги з формування колекцій або інвестиційних портфелів із предметів мистецтва й обрання оптимального варіанта придбання, що здійснюються на основі інформаційно-аналітичного забезпечення.

Інформаційно-аналітичне забезпечення арт-банкінгу має на меті формування інформаційно-аналітичної бази для отримання максимально об'єктивної інформації щодо тенденцій цінової динаміки та ліквідності на ринку арт-індустрії. При цьому за методикою Kunst Asset Management GmbH до ключових показників ринку арт-індустрії доцільно віднести такі [4]:

а) капіталізація ринку предметів мистецтва інвестиційного якості, розраховується як сукупна вартість усіх робіт, що входять до KunstAM Top 500;

б) середня вартість Top 500 найдорожчих робіт, що розраховується як середня величина з списку KunstAM Top 500;

в) порогова ціна, що відповідає вартості 500-ї роботи в рейтингу KunstAM Top 500;

г) індекс ширини ринку - число художників у рейтингу;

д) індекс глибини ринку - оборот за останні 12 місяців у відсотках від

ринкової капіталізації. Оборот розраховується як сукупна вартість усіх нових робіт, включених у рейтинг KunstAM Top 500 за останні 12 місяців;

е) індекс повторних продажів - цей показник відображає оборотність найважливіших робіт на відкритому ринку та розраховується як кількість повторних продаж картин із списку KunstAM Top 500 за останні десять років, у відсотках від 500;

ж) середньорічна доходність - розраховується як зміна ринкової капіталізації за відповідний період, приведено до процентів річних.

В умовах інформаційної закритості дослідження динаміки зазначених показників та формування інформаційно-аналітичного забезпечення арт-банкінгу сприятиме здійсненню ефективного фінансово-консультаційного супроводу арт-інвестицій та надасть можливість клієнтам оперативно управляти інвестиційним портфелем, забезпечуючи, крім високої художньої цінності, примноження власних інвестицій. Інформаційна прозорість забезпечить заохочення діалогу та співпраці між трьома ключовими групами зацікавлених сторін арт-ринку: менеджерами по управлінню інвестиціями, професіоналами мистецтва та колекціонерами мистецтва.

### **Список використаної літератури**

1. Art Basel and UBS Report 2017 [Текст] // Clare McAndrew. - Basel, Switzerland: Art Basel and UBS, 2017. - 286 p.
2. 2017 Top 200 Collectors [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.artnews.com/top-200-collectors/>
3. Art & Finance Report 2017 5th edition [Електронний ресурс] // Режим доступу: [www.AXA-ART.com](http://www.AXA-ART.com)
4. Руководство по инвестированию на рынке предметов искусства [Текст] // С. Скатерщиков, В. Кориневский, О. Яковенко, К. Пихлер, Т. Цимке, Н. Хансен. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. — 224 с.

*Мусієнко О.О.*  
*магістрант,*  
*науковий керівник: д.е.н., професор Макаренко П.М.*  
*Полтавська державна аграрна академія*  
*м. Полтава*  
*E-mail: ekonomika@pdaa.edu.ua*

**АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ  
ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ У ВСК «ЗЛАГОДА»  
ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ**

Україна є потенціальним виробником олії й займає чільне місце на світовому олійному ринку як у ролі постачальника насіння соняшнику для переробки на заводах інших країн, так і продавця олії, шротів, рослинних твердих жирів, біодизеля.

В умовах ринку та дефіциту грошових ресурсів господарства прагнуть вирощування високоліквідних рентабельних культур, на які є попит як на вітчизняному, так і на зовнішніх ринках.

При переробці насіння соняшнику на олію як побічну продукцію одержують близько 33 % макухи, в якій міститься 33 – 36 % білка, 5 – 7 % жиру, багато мінеральних солей і вітамінів. Кошки соняшнику, вихід яких становить 56 – 60 % урожаю насіння, після обмолоту згодують великій рогатій худобі та вівцям. За поживністю вони прирівнюються до сіна.

Зростання конкуренції на ринку агропромислових товарів – передусім соняшнику, зростання капіталомісткості сільськогосподарського виробництва. схильність цін до значних коливань змушує сільськогосподарських товаровиробників дедалі активніше звертати увагу до екологічних аспектів виробництва, переглянути традиційні методи господарювання та системи землеробства.

За підсумками 2015 р. вирощування технічних культур виявилось

найбільш прибутковою діяльністю у сільському господарстві України. За даними Держкомстату, валовий збір соняшнику склав 11181,1 тис. т, сої – 3930,6 тис. т [1, с. 75], а реалізовано тільки по Полтавському регіону олійних культур – 1152,9 тис. т [2, с. 83].

При цьому рівень рентабельності виробництва соняшнику у сільськогосподарських підприємствах України у 2015 р. склав 78,4 %, а по Полтавській області рівень рентабельності із 327,0 % у 1990 р. зменшився до 107,7 % - у 2015 р. [2, с. 35].

Переважає більшість вирощеного насіння соняшнику перероблялася на вітчизняних олійно-жирових комбінатах із подальшою реалізацією на зовнішніх ринках. У 2015 р. було вироблено 3715 тис. т рослинної олії, експорт її становив 843,3 тис. т, або 22,7 % від загального виробництва [1, с. 78].

Проте незважаючи на розвинену промислову інфраструктуру щорічно до 70 % врожаю соняшнику експортується без попередньої переробки. Тому світовий ринок має великий вплив на вітчизняну галузь.

У 2015 р. під посівами соняшнику в Україні було зайнято 5166,2 тис. га, що становить 26,5 % ріллі [1, с. 70], а в Полтавській області під посівами соняшнику було зайнято 315 тис. га, а це складає 24,6 % ріллі [2, с. 43].

Інтенсивне виробництво насіння соняшнику дає змогу Україні виступати повноправним гравцем на ринку цієї продукції у світі, оскільки за останні десятиріччя частка виробництва соняшнику в Україні відносно до світового зростала від 11,3 % (1990 р.) до 25,2 % (2015 р.). Україна є не лише одним із лідерів виробництва товарного насіння соняшнику, а й займає провідне місце серед експортерів олії цієї культури.

Ефективність може бути визначена як відношення певного результату до витрат, пов'язаних з отриманням цього результату. Економічну результативність виробництва можна визначити лише шляхом зіставлення доходу з витратами на виробництво і реалізацію насіння.

Економічну ефективність виробництва насіння соняшнику розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва соняшнику у  
ВСК «Злагода» Полтавського району, 2012 – 2016 рр.

| Показники   | Роки    |         |         |         |         | Відхилення<br>2016 р. від 2012 р. |                |
|---|---------|---------|---------|---------|---------|-----------------------------------|----------------|
|   | 2012    | 2013    | 2014    | 2015    | 2016    | абсолютне<br>(+; -)               | відносне,<br>% |
| Обсяг реалізації<br>соняшнику, ц  | 10991,0 | 14646,0 | 17197,0 | 14217,0 | 19989,0 | 8998                              | 81,9           |
| Рівень товарності, %  | 69,5    | 68,0    | 136,0   | 83,8    | 99,0    | 29,5                              | х              |
| Виручка від реалізації,<br>тис. грн                                     | 3570,0  | 5127,0  | 6286,0  | 10489,0 | 16667,4 | 13097,4                           | у 3,7 рази     |
| в т.ч. на 1 га, грн   | 5950,0  | 8323,1  | 12854,8 | 19175,5 | 20350,9 | 14400,9                           | у 2,4 рази     |
| Ціна реалізації 1 ц, грн  | 324,8   | 350,06  | 365,5   | 737,8   | 833,8   | 509                               | 156,7          |
| Повна собівартість<br>реалізованої продукції<br>– всього, тис. грн      | 2578,5  | 2639,0  | 4530,0  | 3670,0  | 10374,0 | 7795,5                            | у 3,0 рази     |
| в т.ч. на 1 ц, грн  | 234,6   | 180,20  | 263,4   | 258,1   | 519,0   | 284,4                             | 121,2          |
| Виробнича<br>собівартість<br>виробленої продукції<br>– всього, тис. грн | 3097,7  | 3977,0  | 2048,0  | 5349,0  | 8895,6  | 5797,9                            | 187,2          |
| в т.ч. на 1 га, грн   | 5162,8  | 6456,16 | 4188,1  | 9778,8  | 10861,5 | 5698,7                            | 110,4          |
| на 1 ц, грн   | 195,8   | 184,71  | 162,0   | 315,3   | 440,8   | 245                               | 125,1          |
| Прибуток від<br>реалізації соняшнику,<br>тис. грн                       | 991,5   | 2488,0  | 1756,0  | 6819,0  | 6293,4  | 5301,9                            | у 5,3 рази     |
| в т.ч. на 1 ц<br>реалізованого<br>соняшнику, грн                        | 90,3    | 169,88  | 102,1   | 479,6   | 314,8   | 224,5                             | у 2,5 рази     |
| на 1 га, грн  | 1654,2  | 4038,96 | 3591,0  | 12466,2 | 7684,2  | 6030                              | у 3,6 рази     |
| Рівень рентабельності,<br>%   | 38,5    | 94,3    | 38,8    | 185,8   | 60,7    | 22,2                              | х              |

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити наступні висновки: виробнича собівартість соняшнику збільшилась на 5797,9 тис. грн, виручка від реалізації насіння соняшнику збільшилася – на 13097,4 тис. грн, повна собівартість реалізованої продукції збільшилася – 7795,5 тис. грн. Прибуток у 2016 р. склав 6293,4 тис. грн, що на 5301,9 тис. грн більше ніж у 2012 р. Рівень рентабельності виробництва насіння соняшнику у 2016 р. становив 60,7 %, що на 22,2 % більше ніж у 2012 р., але при цьому на 125,1 % нижче порівняно із 2015 р.

### **Список використаної літератури**

1. Сільське господарство України. Статистичний збірник: [Електронний ресурс] //Державна служба статистики України, 2016. – 360 с.
2. Сільське господарство Полтавської області у 2015 році. Статистичний збірник: [Електронний ресурс] //Головне управління статистики у Полтавській області, 2015. – 252 с.

*К.е.н., доцент Павленко О.П.  
доцент кафедри фінансів та банківської справи  
Дніпровський державний аграрно-економічний університет  
м. Дніпро  
E-mail: pavlenko.o.p@dsau.dp.ua*

### **МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ, ПРИБУТКУ І ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ**

Важливого значення при досягненні ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств займає здійснення аналізу співвідношення витрат, обсягу виробництва і прибутку. Завдяки проведенню операційного аналізу співвідношення витрат, обсягів виробництва і прибутку можна виявити приховані резерви на підприємстві [6].

При проведенні аналізу співвідношення витрат, обсягу виробництва та прибутку необхідно вирішити наступні завдання: виявлення впливу, що чиниться на прибуток зміною ціни на реалізовану продукцію; розрахунок обсягів виробництва, який забезпечить досягнення максимальної ефективності при отриманні прибутку; виявлення оптимального обсягу виробництва або закупівель, який буде відповідати споживчому попиту; визначення обсягу продажів, який буде відповідати розрахунками запланованого прибутку; виявлення доцільності виробництва товарів або їх комплектуючих своїми силами, чи потрібно проводити закупівлі на стороні; визначення мінімальної і максимальної ціни на продукцію при даному обсязі виробництва і реалізації; визначення мінімального рівня ціни при даному обсязі виробництва, який дозволить уникнути збитків; - визначення впливу змін у виробництві на рівень прибутку; виявлення впливу витрат або обсягу виробництва при їх зміні на передбачувану прибуток; оцінка ризику при здійсненні діяльності підприємством.

Проведення операційного аналізу - аналізу співвідношення витрат, обсягу виробництва та прибутку (Cost - Volume - Profit; CVP-аналіз), здійснюється для виявлення позитивних чи негативних результатів діяльності підприємства. Під час визначення співвідношення витрат, обсягів виробництва продукції та прибутку можна визначити їх взаємозв'язок при різних обсягах реалізації. За результатами операційного аналізу отримується інформація щодо впливу постійних і змінних витрат і інших факторів на очікуваний прибуток при різних обсягах виробництва. Основними елементами, які використовуються в ході здійснення CVP-аналізу (співвідношення витрат, обсягу виробництва і прибутку) можемо назвати: маржинальний дохід; маржинальний запас фінансової міцності; виробничий леверидж; точка беззбитковості або поріг рентабельності [4].

Маржинальний дохід може бути використане як потенційне джерело підвищення чистого прибутку підприємства. Його можна рахувати як різницю між валовим доходом (виручкою) підприємства та величиною валових витрат,

тобто сумою змінних постійних витрат. Визначається розмір маржинального доходу за такими критеріями: ціна на конкретний вид продукції; перелік і структура змінних витрат на обсяг продажів за даний період часу; сума витрат по кожному виду сировини; загальна сума змінних витрат на даний обсяг випуску і частка кожної статті витрат в загальному підсумковому показнику; собівартість одиниці певної продукції; маржинальний дохід як різниця між відпускною ціною і собівартістю однієї одиниці продукції.

Встановлюючи взаємозв'язок між витратами, обсягом виробництва і прибутком, відігріє велике значення виявлення беззбитковості роботи підприємства на підставі аналізу точки беззбитковості і оцінки порогу рентабельності. На розміри чистого прибутку підприємства впливають, як правило, фактори зміни балансового прибутку і такі чинники, які визначають питому вагу чистого прибутку в загальній сумі балансового прибутку. Якщо виразити визначення чистого прибутку та його максимізацію через залежність рентабельності, отримаємо:

$$f' = \text{Пр} (Р_{\text{пр}}, Вд) \Rightarrow \text{max}, \quad (1)$$

при цьому:

$$Св \Rightarrow \text{min}.$$

Оскільки рентабельність розраховується як відношення прибутку (Пр) до собівартості виробленої продукції (Св):

$$Р_{\text{пр}} = \text{Пр} / Св * 100\%, \quad (2)$$

звідси отримаємо формулу:

$$\text{Пр} = Р_{\text{пр}} / Св * 100\%. \quad (3)$$

Загальноприйняте визначення прибутку розраховується як різниця валового доходу (Вд) і валових витрат (Вв), тоді:

$$\text{Пр} = Вд - Вв, \text{ або } \text{Пр} = Р_{\text{пр}} / Св * 100\%. \quad (4)$$

Таким чином, на збільшення прибутку від реалізації продукції впливають два основних чинники: збільшення валового доходу (Вд) і зниження валових витрат (Вв), і, як наслідок, на рентабельність здійснюють вплив зниження собівартості і підвищення прибутку. Отже, якщо безпосередньо збільшити

обсяги реалізації продукції (валовий дохід), або одночасно знизити суму виробничих витрат.

Практична цінність аналізу беззбитковості полягає в тому, що цей підхід дозволяє:

- оцінити порівняльну прибутковість окремих видів продукції, що дає підстави для вибору оптимального портфеля продукції;
- установити запас "міцності" підприємства в його поточному стані;
- спланувати обсяг реалізації продукції, який забезпечує бажане значення прибутку.

Аналіз беззбитковості або аналіз витрат, прибутку й обсягу виробництва (CVP-Аналіз) - це аналітичний підхід до вивчення взаємозв'язку між витратами й доходами при різних рівнях виробництва.

Ціль CVP-Аналізу – установити, що відбудеться з фінансовими результатами, якщо зміниться обсяг діяльності або обсяг виробництва. Ця інформація має істотне значення для керівництва підприємства, тому що однієї з найбільш важливих змін, що впливають на загальний виторг від реалізації продукції, загальні витрати й прибуток, є обсяг виробництва продукції [2].

CVP-Аналіз заснований на встановленні короткострокової залежності між обсягом виробництва, вступами, витратами й прибутком. Під короткостроковістю тут розуміється проміжок часу (звичайно рік), протягом якого вихід продукції підприємства обмежений рівнем наявних у цей момент у його розпорядженні діючих виробничих потужностей. В короткостроковому плані можуть бути додатково використані деякі матеріали або праця некваліфікованих робітників, однак уведення додаткових виробничих потужностей очікувати в цьому випадку не можна.

Таким чином, протягом короткого періоду випуск продукції обмежений, тому що виробничі потужності підприємства не можуть бути збільшені. Для скорочення виробничих потужностей також необхідний час, тому весь короткий період часу підприємство повинне працювати на відносно постійних запасах виробничих ресурсів. Більше того, більшість витрат і ціни на

продукцію компанії також визначені заздалегідь, і основною областю невизначеності є обсяг реалізації. Таким чином, виявляється, що найбільш чутливим показником залежно від обсягу реалізації продукції є короткострокова рентабельність. У світлі сказаного CVP- Аналіз дозволяє показати, яким чином зміни обсягу виробництва вплинуть у короткостроковому періоді на рівень прибутковості. Маржинальний аналіз застосовується для проведення аналізу прибутковості підприємства, що базується на розподілі сукупних витрат на виробництво й реалізацію продукції на змінні й постійні з відокремленням маржинального доходу (валової маржі).

В процесі проведення CVP-аналізу відбувається вивчення взаємозалежності між обсягами виробництва (виручкою) від реалізації продукції, собівартістю (витратами) та чистим прибутком підприємства. Для здійснення такого аналізу попередньо визначаються обмежуючі умови й допущення:

1. Відома величина змінних витрат на одиницю виробу й загальних постійних витрат.

2. Установлений діапазон обсягу виробництва й реалізації (ділової активності) підприємства на основі його виробничої потужності й попиту на продукцію, що випускається їм, чому відповідають величина споживаних у процесі виробництва ресурсів і система організації виробництва.

3. Передбачається, що вся зроблена продукція буде продана протягом планового періоду часу.

4. Не змінюється асортименти продукції для підприємств, що випускають, що й реалізують кілька видів продукції.

5. Не змінюються ціна за одиницю готової продукції й ціни споживаних виробничих ресурсів за аналізований період.

6. У якості критерію для аналізу ухвалюється прибуток до виплати податків, тобто операційний прибуток, а не чиста.

Взаємозв'язок обсягу виробництва, витрат і прибутки можна представити алгебраїчним і графічним способами. При алгебраїчному способі виручку від

реалізації представляють як суму сукупних витрат на виробництво продукції й прибутку:

$$VR = B_v + P, \quad (5)$$

де  $VR$  - виторг від реалізації, грн.;  $B_v$  - сукупні (валові) витрати, грн.;  $P$  - прибуток, грн.

Сукупні витрати у виробничій системі складаються із двох частин: змінних витрат ( $B_{зм}$ ) і постійних витрат ( $B_{пост}$ ). При цьому сума змінних витрат є добутком кількості випущеної продукції в натуральних одиницях ( $OP$ ) на величину змінних витрат, що доводиться на одиницю продукції або ставку змінних витрат ( $B_{зм}$ ). Тоді формула розрахунків обсягу виробництва прийме вид:

$$VR = B_{зм} + B_{пост} + P = OP \cdot B_{зм} + B_{пост} + P \quad (6)$$

Короткострокові змінні витрати змінюються прямо пропорційно обсягу продукції або рівню діяльності, тобто активізація діяльності у два рази приведе до подвоєння змінних витрат. Отже, загальні змінні витрати є лінійною функцією, а витрати цього роду на одиницю продукції - величиною постійної. Прикладами короткострокових змінних виробничих витрат є відрядна робота, основні виробничі матеріали, а також енергія, необхідна для роботи встаткування. Вважається, що витрати такого роду в якихось граничних рамках коливаються прямо пропорційно діловій активності. Прикладами короткострокових змінних невиробничих витрат є комісійні від продажів, розмір яких змінюється з розміром реалізованої продукції, або бензин, витрата якого залежить від відстані, пройденої транспортним засобом. Постійні витрати протягом заданого періоду часу залишаються незмінними по величині в широкому діапазоні обсягів виробництва. До таких витрат ставляться: амортизаційні відрахування на фабричні будинки, заробітна плата майстрів, плата за оренду автомобілів, які використовують торговельні представники. Тобто загальні постійні витрати є однаковими для всіх рівнів активності, у той час як постійний витрати на одиницю продукції знижуються пропорційно рівню діяльності господарства [6].

Оскільки постійні витрати на одиницю продукції не є величиною незмінної, інтерпретувати їх впливає обережно. У процесі аналізу краще працювати із загальними постійними витратами, а не з витратами на одиницю продукції [3].

Відмінності між постійними й змінними витратами слід розуміти з урахуванням розглянутого періоду часу. Якщо брати досить довгий період у кілька років, насправді всі витрати є змінними. Протягом такого тривалого періоду, наприклад, зниження попиту на продукцію буде супроводжуватися змінами, спостережуваними по всіх категоріях витрат [1].

Протягом більш коротких періодів часу витрати будуть постійними або змінними залежно від рівня активності. Чим коротше часовий період, тем вище ймовірність, що конкретний вид витрат можна вважати постійним. На такому рівні реалізації, коли вже немає збитків, але ще відсутня прибуток, називаному крапкою беззбитковості, обсяг реалізації буде дорівнює сумі змінних і постійних витрат, оскільки прибуток рівняється нулю.

$$VRTB = V_{зм} + V_{пост} = OP \cdot V_{зм} + V_{пост}. \quad (7)$$

З іншого боку обсяги реалізації можемо виразити у вигляді добутку кількості виробленої продукції та ціни її реалізації за одиницю товару ( $C$ ):

$$VR = OP \cdot C. \quad (8)$$

Обсяги виробленої продукції, за якої сільськогосподарське підприємство не буде мати збитків, але ще не отримуватиме прибутку, можна розрахувати за наступною формулою:

$$OPTB = V_{пост} : (C - V_{зм}) = V_{пост} : DM, \quad (9)$$

де  $DM$ - маржинальний дохід на одиницю продукції, дорівнює різниці між ціною одиниці продукції й ставкою змінних витрат, грн.

Такий рівень виробництва називається порогом рентабельності, або критичним обсягом виробництва продукції. Розрахунки вищенаведених формул показують, що у цій крапці величина маржинального доходу дорівнює сумі постійних витрат розраховуючи на одиницю продукції.

Критична ціна, нижче рівня якої отриманий виторг не буде покривати

витрати на випуск продукції, рівна:

$$C = \text{Впост} : OP + \text{Взм.} \quad (10)$$

Після проходження порога рентабельності підприємство має на кожну додатково реалізовану одиницю продукції, що доводиться на неї прибуток. Відповідно збільшиться й величина загального прибутку підприємства, який може бути розрахована по формулі:

$$P = ORpr - DM : OR, \quad (11)$$

де  $P$ — прибуток сільськогосподарського підприємства, грн.;

$OR$ — загальна кількість реалізованої продукції, од.;

$DM$ — маржинальний дохід сільськогосподарського підприємства, грн.;

$Orpr$  — кількість продукції, реалізована після проходження порога рентабельності, одиниць.

Важливо відзначити, що розглянуті розрахунки проводяться:

а) якщо підприємство реалізує один виріб, виторг від продажів якого покриває всі постійні витрати;

б) по одному виду продукції або проекту випуску продукції.

Критичний беззбитковий (пороговий) обсяг виробництва можемо розрахувати на підставі наступної формули:

$$OPkr = \text{Впост} \cdot di : (Ci - \text{Взм}), \quad (12)$$

де  $OPkr$ — критичний (пороговий) обсяг виробництва  $i$ -го виду продукції в натуральному виразі, од.;  $di$ — питома вага  $i$ -го виду продукції в загальній виручці від реалізації;  $Ci$ — ціна  $i$ -го виду продукції, грн.;  $\text{Взм}$ — змінні витрати на одиницю  $i$ -го виду продукції.

Таким чином, для підприємств із великою кількістю видів товарів розрахунки обсягу виробництва, що забезпечує беззбитковість по конкретному виробу, у більшості випадків здійснюється на основі обліку ролі цього виробу в загальному виторзі від реалізації, що й доводиться на нього частки постійних витрат.

### Список використаної літератури

1. Іванова Н.С. Канонічний аналіз факторів економічної безпеки

- агропромислових підприємств [Текст] / Н.С. Іванова// Агросвіт, 2011. – №15. – С.33-36.
2. Кучер А.В. Методика визначення стану беззбитковості в агросфері [Текст] / А.В. Кучер// Вісник аграрної науки, 2012. – №10. – С.76-77.
  3. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник / О.В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька // Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2014. – 388с. (С.310-312).
  4. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. – К.: Издательский дом «Максимум», 2006. –884 с.
  5. Тютюнник Ю.М. Формування методики факторного аналізу показників фінансового стану аграрних підприємств [Текст] / Ю.М. Тютюнник// Облік і фінанси АПК, 2016. – №1. – С.111-115.
  6. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник / Цал-Цалко Ю.С. // К.: Центр учбової літератури, 2011. – С. 566.

*К.е.н. Параниця Н.В.*

*доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці*

*Університет державної фіскальної служби України*

*м. Ірпінь*

*E-mail: n\_paranytsya@ukr.net*

**РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПУБЛІЧНОГО  
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА  
КОМПАНІЯ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»**

У сучасному світі спостерігається глобалізація світової економіки, де вільно переміщаються інформація, товари та послуги, капітал, де невимушено поширюються ідеї і безперешкодно пересуваються їх носії, стимулюючи розвиток сучасних інститутів і налагоджуючи механізми їх взаємодії.

Територіально Україна знаходиться в Європі, має природні ресурси та висококваліфікований кадровий потенціал, звичайно, вона повинна мати високо технологічно-розвинений промисловий сектор. На жаль, більшість промислових підприємств України потребують модернізації.

З метою врахування впливу кредитів та інвестицій на зміну динаміки обсягів реалізації окремих видів продукції короткотерміновий майбутній період на основі кореляційно-регресійного аналізу була побудована модель. В ній використовуються дані обсягів реалізації продукції за шість років публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». Дослідження статистичних даних показника  $Y$  (темپ приросту обсягу збуту продукції) виявили певні коливання фактичної реалізації окремих видів продукції. Після первинного оброблення даних з інформаційної бази в якості факторів прийняті: відношення довгострокових фінансових інвестицій до власного капіталу ( $X_1$ ), відношення довгострокових кредитів до власного капіталу ( $X_2$ ). Дані розрахунку приведені в таблиці 1.

*Таблиця 1*

Основні показники діяльності публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» за 2012–2017 рр.

| Показник<br>Роки | Темп приросту<br>обсягу реалізації<br>продукції<br>(товарів, робіт,<br>послуг), $Y$ | Відношення<br>довгострокових<br>фінансових інвестицій<br>до власного капіталу,<br>$X_1$ | Відношення<br>довгострокових<br>кредитів до<br>власного капіталу,<br>$X_2$ |
|------------------|---|---|--|
| 01.01.2012       | 2,14  | 0,09  | 0,14   |
| 01.01.2013       | 3,34  | 0,03  | 0,04   |
| 01.01.2014       | 2,95  | 1,35  | 0,27   |
| 01.01.2015       | 3,26  | 1,06  | 0,04   |
| 01.01.2016       | 1,02  | 1,06  | 0,07   |
| 01.01.2017       | 1,22  | 1,04  | 0,08   |

*Джерело: розраховано автором на основі даних [1, 2].*

На підставі розрахункових даних із застосуванням пакета EXCEL отримали лінійне рівняння [3]:

$$Y = -1,6 + 15,3x_1 - 105,3x_2$$

Зіставлення значень дозволяє зробити висновок, для зростання темпу приросту обсягу реалізованої продукції на 1% вкладення довгострокових фінансових інвестицій збільшити на 15,3, а частку довгострокових кредитів знизити на 105,3.

Необхідно здійснити структурні зміни у промисловому секторі, тобто збільшити виробництво продукції і підвищити конкурентоспроможність продукції. Для цього слід підвищити ефективність руху грошових коштів, тобто посилити роль фінансових механізмів у структурних зрушеннях промисловості.

Потрібно збільшувати фінансування довгострокових інвестицій в ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», для цього потрібно поліпшувати інвестиційний клімат підприємства. Збоку держави здійснювати постійний контроль за використанням природних ресурсів. Формувати сучасну структуру промислового сектору, яка б відповідала світовим вимогам та сприяла притоку іноземних інвестицій в промисловість України.

### **Список використаної літератури**

1. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98514301-0448-4eae-b8bd-10dc0535a851&title=AuditorskiVisnovkiTaRichniFinansoviZvitnostiDerzhavnikhPidprimstvZa2016-Rik>.
2. Офіційний сайт групи «НАФТОГАЗ» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/C4775D2495121A4AC2257AD90051F66D>.
3. Паянок Т.М. Регресійний аналіз в аудиті / Т.М. Паянок // Вісник КНТЕУ 2017, № 1. – С. 117-127.

*Пожаровская Т.О.*  
*магістрант,*  
*к.э.н., доцент Якубова И.П.*  
*Полесский государственный университет*  
*г. Пинск (Республика Беларусь)*  
*E-mail: tanya10081996p@mail.ru*

## **УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Данные о финансовом положении организации представляют собой важнейшую составную часть управления её финансово-хозяйственной деятельностью. Финансовое состояние организации во многом определяется ее финансовыми результатами – прибылью или убытком. Прибыль относится к числу ключевых понятий рыночной экономики и является одним из основных источников внутреннего финансирования, индикатором успешности деятельности организации. Информация о прибыли представляет наибольший интерес для пользователей и используется ими для принятия любых управленческих решений.

Наиболее важным является решение вопроса управления финансовыми результатами, в частности прибылью. При этом используется маржинальный анализ, который подразумевает деление затрат на постоянные и переменные. При этом чем ниже удельный вес постоянных затрат организации, тем больше изменяется величина прибыли по отношению к темпам изменения выручки организации.

При анализе и оценки маржинального дохода производство продукции (работ, услуг) организации оценивается по ценам реализации.

Разница между маржинальным доходом и постоянными затратами дает показатель операционной прибыли, которая представляет собой прибыль до вычета налогов и процентов за кредиты и займы.

Расчет маржинального дохода и прибыли по производству отходов полиэтилена представлен в таблице 1.

Таблица 1

Расчет маржинального дохода и прибыли  
по производству отходов полиэтилена

| Показатель   | Усл. обозначение | Продукция-отходы полиэтилена |
|--|------------------|------------------------------|
| 1. Объем выпуска, т.   | V                | 852                          |
| 2. Валовая продукция, тыс.руб.   | ВП               | 1042                         |
| 3. Переменные затраты, тыс. руб.   | ПеЗ              | 906,5                        |
| 4. Маржинальный доход (стр.2-стр.3), тыс.руб.  | МД               | 135,5                        |
| 5. Постоянные затраты, тыс.руб.  | ПЗ               | 75                           |
| 6. Операционная прибыль (стр.4-стр.5), тыс.руб.  | Пр               | 60,5                         |
| 7. Маржинальный доход на единицу продукции (на т. Отходов полиэтилена) (стр.4/стр.1), руб. | МД/V             | 0,16                         |
| 8. Норма маржинального дохода (стр.4/стр.3)  | МД/ПеЗ           | 0,15                         |

С целью эффективного управления объемами производства, продажей продукции, а также ее прибыльностью можно найти точку безубыточности из приведенных данных в таблице по следующим формулам:

1) точка безубыточности (порог рентабельности) в стоимостном выражении:

$$ТБ_1 = ПЗ / (МД / ПеЗ) = 75 / 0,15 = 500 \text{ тыс.руб.};$$

2) точка безубыточности (порог рентабельности) в натуральном выражении:

$$ТБ_2 = ТБ_1 / (ВП / V) = 500 / 1,22 = 417 \text{ т. отходов полиэтилена.}$$

Следующим шагом является расчет маржинального запаса прочности (Мпз), который показывает повышение фактической выручки от реализации продукции (работ, услуг) над пороговой, которая в свою очередь обеспечивает безубыточность реализации:

$$M_{зп} = (ВП - ТБ_1) / ВП \times 100 = (1042 - 500) / 1042 \times 100 = 52\%$$

Маржинальный запас прочности показывает, что в случае изменения каких-либо внутренних или внешних факторов валовая продукция организации изменится менее чем на 52%, то организация будет получать прибыль, в противном случае организация понесет убытки.

При определении цены реализации при безубыточной реализации используется следующая формула:

$$Ц_{тп} = ТБ_1 / V = 500 / 852 = 0,59 \text{ тыс.руб.}$$

Таким образом, для безубыточной реализации продукции цена реализации должна быть не менее 800 руб. за 1000 к. отходов полиэтилена.

Для управления прибылью большую роль играет оптимальная стратегия управления затратами на предприятии. Для этого определяется и анализируется производственный леверидж.

Данный показатель позволяет прогнозировать изменение величины прибыли по отношению к темпам изменения валовой продукции организации:

$$ПЛ = МД / Пр = (ПЗ + Пр) / Пр = 135,5 / 60,5 = 2,2.$$

Расчет производственного левериджа показывает, что при снижении величины валовой продукции организации на 1% произойдет сокращение прибыли на 2,2%. В свою очередь, при сокращении валовой продукции на 52% прибыль организации станет нулевой, т.е. достигается порог рентабельности.

Таким образом, в результате проведенного анализа производственного левериджа следует сделать вывод о том, что при расчете данного показателя значительную роль играет величина постоянных затрат.

Следует знать о некоторых особенностях применения механизма производственного леве́риджа.

Так, положительное воздействие производственного леве́риджа начинается после преодоления точки безубыточности хозяйственной деятельности организации. При этом для того, чтобы начал проявляться эффект производственного леве́риджа, организация должна получить маржинальный доход, который покрыл бы величину постоянных затрат. Данное условие связано с тем, что организация должна возмещать постоянные затраты вне зависимости от изменения объема продаж. Следовательно, чем выше величина постоянных затрат организации, тем позже она достигнет точки безубыточности своей деятельности при прочих равных условиях.

Тем не менее, по мере увеличения объема продаж и отдаления от точки безубыточности эффект производственного леве́риджа уменьшается. При снижении объема продаж сумма прибыли будет снижаться величина прибыли организации и наоборот.

Между такими показателями как производственный леве́ридж и прибыль существует обратная связь: чем выше величина прибыли, тем ниже эффект производственного леве́риджа, и наоборот. Из вышесказанного можно сделать вывод о том, что показатель производственного леве́риджа является инструментом, который позволяет управлять уровнем доходности и уровнем риска организации при осуществлении финансово-хозяйственной деятельности.

Умение определения и анализа показателя производственного леве́риджа позволяет управлять соотношением величин постоянных и переменных затрат в целях эффективного управления предприятием в зависимости от изменений на всеобщем рынке.

При управлении прибылью как основного показателя эффективности деятельности предприятия огромное значение отдается снижению постоянных и переменных затрат. Поэтому в таблице 2 представлены основные резервы снижения постоянных и переменных затрат организации.

## Резервы снижения постоянных и переменных затрат

| Резервы снижения постоянных затрат  | Резервы снижения переменных затрат  |
|---|---|
| Продажа части неиспользуемых основных средств и нематериальных активов с целью уменьшения величины амортизационных отчислений | Обеспечение более выгодных поставок сырья и материалов для организации  |
| Сокращение объема потребления некоторых коммунальных услуг  | Сокращение потребляемого сырья и материалов в период неблагоприятной конъюнктуры на рынке                             |
| Существенное сокращение расходов на аппарат управления организацией   | Снижение численности работников основного и вспомогательного производства за счет увеличения производительности труда |
| Широкое использование краткосрочных форм лизинга машин и оборудование вместо их приобретения в собственность                  |   |

Таким образом, использование эффекта производственного левеиджа позволяет повысить финансовый потенциал организации с помощью изменения соотношения постоянных и переменных затрат, что в свою очередь приводит к эффективному управлению прибылью организации.

**Список используемой литературы:**

1. Шевченко Т.Н. Производственный и финансовый левеидж в оценке предпринимательского риска // Известия Исссы-Кульского форума бухгалтеров и аудиторов Центральной Азии. – 2015. – №2. – С.411-415.
2. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебное пособие. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2014. – 536 с.

*К.е.н., доцент Романчук А.Л.  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ  
м. Чернівці  
E-mail: allyur82@gmail.com*

## **ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК**

Агропромисловий комплекс являється стратегічним напрямком вітчизняної економіки, який може посилити конкурентні позиції та рівень довіри до України на світовому ринку. Проте, стан більшості вітчизняних сільськогосподарських підприємств далекий від ідеалу, що обумовлено низкою проблем макроекономічного рівня. Найбільш явними серед них є: недостатній рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції для належного виходу на внутрішній та зовнішній ринки; відсутність грамотно сформованої стратегії розвитку на базі ґрунтовних аналітичних розрахунків та прогнозів; незадоволення всіх потреб населення та підприємств-споживачів сільськогосподарської продукції високоякісними продуктами в необхідному обсязі задля виконання поставленої місії створення достатнього рівня продовольчої безпеки країни.

Стан агропромислового комплексу на макrorівні на пряму залежить від того, наскільки обґрунтовано та виважено приймаються управлінські рішення, розробляється стратегія розвитку кожного окремого господарюючого суб'єкту. Для загальної оцінки належного аналітично-інформаційного забезпечення системи управління сучасних сільськогосподарських підприємств наведена статистична інформація, що дозволяє визначити стан всього АПК (табл.1).

Як показують дані Державної статистичної служби України [7], число підприємств, які присвятили свою діяльність сільськогосподарському спрямуванню, не дивлячись на стабільну зростаючу тенденцію з 2012 року по 2015 рік, дещо скоротилась в 2016 році.

Стан та розвиток агропромислового комплексу України за 2012-2016 рр. [3]

| Показники  | Роки     |          |          |          |          |
|--|----------|----------|----------|----------|----------|
|  | 2012     | 2013     | 2014     | 2015     | 2016     |
| 1. Кількість сільськогосподарських підприємств, одиниці        | 68497    | 71058    | 75660    | 79284    | 74620    |
| 2. Питома вага підприємств АПК, %                              | 4,3      | 4,1      | 3,9      | 4,0      | 3,9      |
| 3. Обсяг виробництва продукції, млн.грн.                       | 175741,6 | 191655,1 | 280926,7 | 409113,1 | 465002,9 |
| 4. Сальдо фінансового результату (прибуток / збиток), млн.грн. | 26992,7  | 15147,3  | 21677,4  | 103137,6 | 91109,5  |
| 5. Питома вага збиткових підприємств в АПК                     | 78,3     | 79,9     | 84,2     | 88,5     | 87,8     |

Така ситуація знайшла свій відбиток і на їх частці серед всіх господарюючих суб'єктів України. Пояснень такому явищу є достатньо: складні умови господарювання, податковий тиск, жорстка конкуренція, несприятлива цінова політика на продукцію, що знижує шанси на отримання позитивного фінансового результату тощо.

Для обґрунтованого з'ясування існуючих «прогалин» в системі управління було проведено опитування серед 52 найпотужніших підприємств АПК України. В результаті таких досліджень узагальнено найбільш вагомі проблеми, з якими стикається керівництво: а) 82% - відсутність інформаційних систем для поточного та дієвого менеджменту; б) 74% - неналежне опрацювання вхідних даних, отриманих з джерел оперативного обліку; в) 69% - брак технічних засобів для налагодження інформаційного потоку від місць виникнення операцій до керуючих органів [1, с. 61-67].

Для усунення перших двох груп недоліків варто погодитись із пропозицією С.В. Рилєєва [4, с. 373-383], який в своїй праці дає ґрунтовне роз'яснення концептуальних засад управлінського аналізу на підприємствах АПК. Головною перевагою управлінського аналізу є його висока функціональність, гнучкість та адаптованість до потреб внутрішнього управлінського апарату і в той же час здатність притримуватися принципу конфіденційності. Саме через доступ до найбільш поглиблених і деталізованих вхідних даних цей «компонент» економічного аналізу, може максимально задовольнити всі запити в найбільш аналітичній й об'єктивній інформації менеджерів різних рівнів.

Справедливим є вислів Н.В. Козлюка, який зауважує, що саме управлінський аналіз виступає головним виконавцем життєво важливих функцій в аналітично-інформаційному комплексі сільськогосподарського підприємства, допомагаючи керівному складу виявити не тільки явні, але й приховані резерви підвищення ефективності всієї фінансово-господарської діяльності [2, с. 131].

За словами С.В. Рилєєва, управлінський аналіз для вітчизняних підприємств АПК не просто виконує роль інформаційного менеджменту, але й є «рятівним» кроком на шляху розробки ефективної стратегії розвитку [4, с. 382]. Так, в безперервному процесі управління сільськогосподарського підприємства саме такий різновид аналізу дозволяє налагодити тісний зворотний зв'язок між керованою та керуючою ланкою, і тим самим, створити цілісність всієї системи управління.

Щодо проблем технічного забезпечення аналітичного забезпечення системи управління на підприємствах сільського господарства, то ситуація далека від бажаної. На базі проведеного моніторингу на провідних господарюючих суб'єктах [1, с.61-67] була виявлена така ситуація (табл. 2).

За даними табл. 2 видно, що більшість сучасних підприємств АПК не достатньо уваги приділяють створенню адекватного інформаційного простору для системи управління.

Характеристика технічного та методичного забезпечення системи управління  
на вітчизняних підприємствах АПК

| Показник                               | Характеристика  | Пропозиції   |
|--|---|--|
| <i>Система управління</i>              | Наявність окремої керуючої служби   | Структурувати за ієрархією, наближуючи до місць і центрів відповідальності   |
| <i>Функції та повноваження</i>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• збір, передача інформації;</li> <li>• ведення оперативної документації;</li> <li>• формування контрольно-облікової та аналітичної інформації;</li> <li>• виявлення причин виникнення відхилень від планових показників та збоїв</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• здійснення робіт з оперативного планування, регулювання виробництва;</li> <li>• розробка заходів, спрямованих на усунення виявлених збоїв;</li> <li>• прийняття швидких оперативних рішень</li> </ul> |
| <i>Оснащеність технічними засобами</i> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• телефонний зв'язок;</li> <li>• вимірювальна техніка;</li> <li>• обчислювальна техніка;</li> <li>• засоби дистанційної сигналізації.</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• інформаційні табло і планшети;</li> <li>• геоінформаційні системи;</li> <li>• засоби контролю і передачі;</li> <li>• оперативної інформації.</li> </ul>   |
| <i>Програмне забезпечення</i>          | MSExcel, 1С:Підприємство 8, Outlook Express   | КАІ-Документообіг, Skype, AgroMine, Lotus Notes,   |
| <i>Методичне забезпечення</i>          | Вимірювання, оцінювання, фіксації та реєстрації, калькуляція, групування, порівняння, факторний аналіз, балансовий метод, графічний метод, матричні моделі  | Індексний аналіз, метод рейтингової оцінки, міжгосподарський аналіз з метою виявлення передового досвіду, метод відстаней від еталону  |

Збір та аналітична обробка даних працівниками економічних відділів таких господарюючих суб'єктів виконується, як правило, із застосуванням застарілих принципів та концептуальних засад, в той час, як вимоги сьогодення потребують розуміння всієї суті кожного господарського процесу із тісною ув'язкою з конкретними матеріально-відповідальними особами у створених центрах відповідальності. Саме тоді, оціночні розрахунки будуть носити адресний характер та мати високий рівень дієвості й ефективності в підсистемі прийняття управлінських рішень.

В подальшому науковцям і аналітикам варто поглибити дослідження концептуальних засад управлінського аналізу, адаптувати запропоновані програмні продукти та методичні аспекти аналітичних оцінок до практики сільськогосподарських підприємств з покроковими інструкціями та роз'ясненнями, що дозволить значно підвищити рівень ефективності всієї системи управління та досягти кращих фінансових показників.

### **Список використаної літератури**

1. Гринчак О.В. Оцінка інформаційно-комунікаційного забезпечення управління виробництвом у сільськогосподарських підприємствах / О.В. Гринчак, О.Х. Давлетханова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / ТНЕУ. – Тернопіль : ВЦ «Економічна думка», 2015. – Том 22. – № 2. – С. 61-67.
2. Козлюк Н.В. Теория и методология формирования управленческих и налоговых элементов учетно-аналитического комплекса сельскохозяйственных предприятий: дис. ... докт. эконом. наук: 08.00.12 / Козлюк Наталия Васильевна. – Орел, 2013. – 328 с.
3. Офіційний сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Рилєєв С.В. Управлінський аналіз в обліково-аналітичному комплексі сільськогосподарських підприємств / С.В. Рилєєв // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Вип.1-2. – Економ. науки. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2017 – С.372-383

*Сікетіна Н.Г.*

*асистент кафедри економічного аналізу та обліку*

*Національний технічний університет*

*«Харківський Політехнічний Інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: wel2001@ukr.net*

## **АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА МАШИНОБУДУВННЯ УКРАЇНИ**

У промисловості країн СНД, зокрема, України переважають середні та великі підприємства. Концентрація виробництва на великих підприємствах сприяла мінімізації витрат на одиницю продукції за допомогою збільшення обсягів виробництва завдяки позитивному ефекту масштабу. Промислові підприємства в країнах СНД, як правило, значно більші за розміром від західних підприємств аналогічного профілю. Надмірні розміри підприємств у перехідний період до ринкової економіки одразу стали причиною виникнення певних труднощів.

Тривале зниження попиту перетворило більшу частину виробничих потужностей у надлишкові. Зміна структури попиту та перехід від ринку продавця до ринку покупця вимагала більшого врахування потреб споживачів.

Це зумовлювало необхідність використання інструментів маркетингу для виявлення потреб потенційних споживачів, розрахунку місткості ринку товарів, частки підприємств-конкурентів у ній, і, як наслідок, обсягу продажу, а отже, обсягу виробництва підприємства.

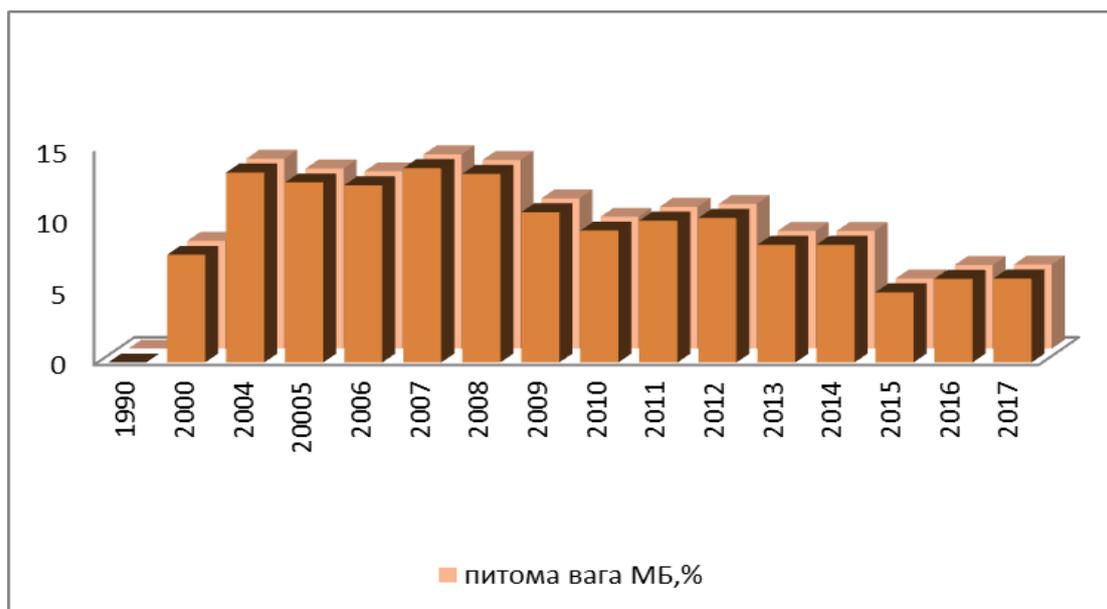
Якщо взяти до уваги той факт, що кількість споживачів продукції машинобудівного призначення різко скоротилася, то в більшості випадків виробничі потужності підприємств стають надлишковими, і виробництво на них продукції малими партіями веде до зростання витрат виробництва та скорочення або повної відсутності прибутку.

У зв'язку із цим, на світовому ринку Україна розглядається, в основному, як постачальник сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, робочої сили, а не готової продукції. При цьому знижується економічна ефективність вітчизняної промисловості й національної економіки в цілому.

Тому виникає необхідність зміни структури промисловості України відносно випуску готової продукції, що має достатній рівень конкурентоспроможності. Отже з моменту набуття Україною незалежності спостерігалось зниження обсягів машинобудівного виробництва.

Аналіз обсягів реалізації промислової продукції дозволив зробити висновок про те, з 1990 р. по 1999 роки спостерігалось їхнє зростання (базисний індекс складав 215,5%), а у 2000 році обсяг реалізації знизився на 24370,6 млн. грн.

У 2000 – 2003 роках спостерігалась тенденція до збільшення цього показника (базисний індекс складав 102,3%). У 2004-2007 рр. коливання обсягу реалізації промислової продукції, поки в 2008 році не почалося зниження його ланцюгового індексу (96,8%) й до 78,1% у 2009 році. В 2010 році – різке збільшення показника - на +12,2%, стабільне зниження спостерігається дотепер із +2,4 відсотками зростання обсягів реалізації промисловості у 2016 році.



*Рис.1. Питома вага машинобудування України в обсязі реалізованої промислової продукції*

Слід відзначити, що у даних статистичної звітності важка промисловість відсутня з 2007 року.

Індекси продукції машинобудування і цілому є вищими за їхнє значення у промисловості, що є позитивним явищем, але динаміка – нестабільною. Так, у 2001 р. в порівнянні з попереднім роком індекси промисловості та машинобудування зросли відповідно на 0,88 та 16,96 відсотка, а у 2017 р. ланцюговий індекс промислового виробництва склав 97,67%, в машинобудуванні – 105,78%.

У 2008 р. питома вага машинобудування України в обсязі реалізованої промислової продукції зменшилася на 0,4%. На погляд автора цієї роботи, така ситуація обумовлена збільшенням індексу інфляції в 2008 р. до 16,6% і, як наслідок, зменшенням платоспроможного попиту вітчизняних споживачів, а також низьким рівнем конкурентоспроможності вітчизняного машинобудування не тільки на зовнішньому, але й на внутрішньому ринку.

У 2013 р. питома вага продукції машинобудування в загальному обсязі реалізації промислової продукції порівняно з попереднім роком зменшилася на 1,9 відсотки, а у порівнянні з 2004 роком – на 5,1 відсотки. В 2016-2017 рр. демонструється стабільність показника, який розглядається, на певному рівні.

За період, що розглядається, середнє значення індекси обсягу реалізації промислової продукції складало 103,03%, а машинобудування – 106,24%

### **Список використаної літератури**

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Гончарук А. Г. Методологические основы оценки и управления эффективностью предприятия [Текст]: монография / А. Г. Гончарук. – Одесса: Астропринт, 2008. – 287 с.

*Степаненко О.В.*  
*студентка,*  
*к.е.н., доцент Єршова Н.Ю.*  
*Національний технічний університет*  
*«Харківський політехнічний інститут»*  
*м. Харків*  
**E-mail: iershova.ny@gmail.com**

## **ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

В сучасних умовах основні засоби виступають базовим елементом потенціалу виробничого підприємства. Підвищення значення обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного управління актуалізують питання удосконалення обліку та аналізу основних засобів, адаптації їх методів до потреб управління. Проблемам формування і використання основних засобів, їх обліку та аналізу з метою надання необхідної інформації для цілей управління присвячені праці Л.А. Бернштейна, М.І. Бондара, М.А. Вахрушиної, Н.Ю. Єршової, Е.В. Мниха, Г.В. Савицької, Ч.Т. Хорнгрена та ін.

Обліково-аналітична система підприємства дозволяє сформувати обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами на основі використання методик обліку, аналізу та аудиту. Так, О.А.Зубарева вважає, що кожна організація має свою індивідуальну обліково-аналітичну систему, структура якої визначається:

- 1) інформаційними потребами менеджерів;
- 2) діючою нормативно-правовою базою в області бухгалтерського обліку і оподаткування;
- 3) ієрархічними рівнями формування інформації (наприклад, організація в цілому, її структурних підрозділів і т.д.) [1].

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління основними засобами

пропонуємо розуміємо синтез різних видів інформації про основні засоби, які формується в обліково-аналітичній системі підприємства для прийняття управлінських рішень. Основними принципами формування обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства є: системний підхід; варіантність підходів до розробки окремих управлінських рішень; комплексний характер формування управлінських рішень; облік специфічних особливостей підприємства.

Інформація про основні засоби здатна вплинути на прийняття управлінських рішень стратегічного та тактичного характеру (табл. 1). Тому, підприємства повинні приділяти увагу аналізу основних засобів, правильному документарному оформленню і своєчасному відображенню в облікових регістрах надходження основних засобів, їх внутрішнього переміщення і вибуття; точному визначенню результатів від списання та вибуття об'єктів основних засобів.

Стратегічне управління основними засобами є управлінською діяльністю, що забезпечує досягнення довгострокових цілей та вирішення довгострокових завдань на основі активізації наявного потенціалу розвитку підприємства і врахування впливу мінливого зовнішнього середовища. Тактичне управління основними засобами підприємства передбачає досягнення поточних цілей і вирішення поточних завдань, пов'язаних з ефективним використанням основних засобів на основі реалізації його внутрішніх можливостей. При цьому практично не враховується вплив мінливого зовнішнього середовища [2]. Розглядаючи процес формування обліково-аналітичної інформації про основні засоби підприємства, вважаємо за доцільне виділити окремі етапи, від якісного виконання яких залежить результативність інформації на виході:

- виявлення, накопичення та реєстрація облікової інформації про основні засоби у первинних документах;
- узагальнення масиву первинної облікової інформації шляхом складання внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства;
- здійснення аналітичної обробки сукупності облікових даних про основні засоби підприємства.

Відмінності між стратегічним і тактичним управлінням  
основними засобами підприємства [2]

| Порівняльна ознака                       | Тактичне управління основними засобами      | Стратегічне управління основними засобами                                |
|--|---|--|
| Підпорядкованість управління             | Стратегічного управління основними засобами | Стратегічного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства |
| Цілі і завдання                          | Короткострокові (поточні)                   | Довгострокові (стратегічні)  |
| Способи досягнення цілей і рішення задач | Реалізація внутрішніх можливостей           | Активізація наявного потенціалу розвитку                                 |
| Характер розв'язуваних завдань           | Повторювані                                 | Нові, неповторювані  |
| Оцінка результативності                  | Підвищення ефективності                     | Досягнення перспектив розвитку і намічених темпів зростання              |
| Фактор часу                              | Не враховується                             | Враховується   |
| Рівень ризику                            | мінімальний                                 | допустимий   |
| Виникнення основних факторів впливу      | Внутрішнє середовище                        | Зовнішнє оточення  |

Повну картину аналізу руху, структури і забезпеченості основними засобами підприємства доцільно представити в формі балансу основних засобів за балансовою або залишковою вартістю. За даними балансу формуються аналітичні показники для оцінки відтворення і якісний стан основних засобів.

## Список використаної літератури

1. Зубарева О.А. Формирование учетного обеспечения в сельскохозяйственных организациях // Бухгалтерский учет. – 2009. – №3. – С.75–79.
2. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект / Н.Ю. Єршова // «Економіка та суспільство». [Електронне фахове видання]. – 2018. – № 14. – Режим доступу: - <http://rev.kpu.zp.ua/vyruk>.
3. Удовиченко Я.А. Актуальні проблеми аналізу основних засобів (на прикладі компанії «Наdejда») / Я.А. Удовиченко, Н.Ю. Єршова // Приазовський економічний вісник. Електронний науковий журнал. – 2017. – 5(05). – С. 328-335.

*К.е.н., доцент Чернецька О.В.*

*доцент кафедри обліку, аудиту та УФЕБ*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*м.Дніпро*

*E-mail: O.V.Chernetska@gmail.com*

## АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Наслідки економічної кризи здійснюють свій вплив на фінансовий результат господарювання аграрних підприємств, що вимагає їх адекватної та миттєвої реакції, яка б сприяла підвищенню рівня їх конкурентоспроможності, економічної безпеки та розвитку з орієнтацією на довгострокову перспективу діяльності. Тому особливої уваги набувають аналітичні інструменти управління фінансовими результатами підприємства.

Аналіз фінансових результатів є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємств із метою збільшення прибутку та

підвищення рентабельності [2]. Після відбору показників для процесу моніторингу фінансових результатів логічно здійснити їх аналіз для формування вихідної інформації з метою прийняття на її основі ефективних управлінських рішень. Своєчасний аналіз показників фінансових результатів дозволить виявити небажані відхилення та розробити оперативні шляхи їх усунення. Це сприятиме ефективному функціонуванню системи управління фінансовими результатами, в даному випадку, спрямованої на збільшення доходів підприємства.

Зауважимо, що об'єктом аналізу фінансових результатів є фінансовий результат діяльності підприємства та складові, що його формують, зокрема, витрати та доходи підприємства, отримані в досліджуваному періоді під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Отже, аналіз фінансових результатів ставить за мету пошук напрямків підвищення його розміру, що становить основу для побудови ефективної системи управління витратами і доходами підприємства.

Після аналізу показників в динаміці варто розглянути вплив факторів на відповідні зміни. Фінансовий результат аграрних підприємств залежить від обсягу виробництва і реалізації виробленої продукції. Ціна на продукцію формується під впливом попиту і пропозиції. Підприємство не може безпосередньо впливати на ці чинники, однак воно мусить максимально їх враховувати. Пряма залежність фінансового результату процесу реалізації від обсягів реалізації та витрат на виробництво продукції, що реалізується, обмежується точкою беззбитковості. Беззбитковість – це такий стан виробництва, який не забезпечує прибутку, але й не допускає збитків, тобто отриманими доходами від реалізації виробленого обсягу продукції покриваються понесені витрати на виробництво вказаного обсягу продукції. При постійному нарощуванні виробництва може відбутися такий момент, коли пряма залежність не буде спостерігатися, тому важливо визначити зазначений обсяг та величину можливого нарощування обсягів виробництва, що дозволить в межах існуючих обсягів виробництва збільшити дохід. Важливо відмітити,

що рівень беззбитковості підприємства є величиною змінною: якщо підприємство скорочує витрати, буде знижуватись пороговий рівень рентабельності і навпаки.

На суму фінансового результату, крім рівня цін, можна впливати шляхом зміни структури витрат на виробництво продукції та її обсягу. Взаємозв'язок між обсягом виробництва, постійними і змінними витратами та прибутком виражає показник лівериджу. Операційний ліверидж – це механізм управління прибутком підприємства в залежності від зміни співвідношення постійних та змінних витрат та обсягів виробництва. Економічний зміст цього показника полягає в тому, що він показує ступінь чутливості прибутку до зміни обсягів виробництва.

Величина лівериджу показує, на скільки відсотків зміниться прибуток при зміні обсягу виробництва на 1%. Чим більша величина лівериджу, тим чутливіша реакція прибутку на зміну обсягів виробництва. На наш погляд, для сільськогосподарських підприємств дуже важливим є дослідження характеру прояву даної закономірності. Отже, в системі управління фінансовим результатом вважаємо за доцільне врахувати такий чинник, як розмір і структуру витрат та обсяг виробництва, а також їх взаємозв'язок з фінансовим результатом.

В якості підсистеми комплексного економічного аналізу господарської діяльності підприємства можна розглядати функціонально-вартісний аналіз, оскільки цей вид аналізу є не тільки засобом зниження витрат і підвищення фінансового результату, але також інструментом вдосконалення прийняття управлінських рішень. Функціонально-вартісний аналіз призначений для здійснення системного відстеження технологічного процесу виробництва, направленою на мінімізацію витрат, встановлення взаємозв'язок «витрати-результат», для забезпечення підвищення якості продукції.

Чим детальніше досліджується вплив чинників на розмір фінансового результату, зокрема тіснота зв'язків між досліджуваними явищами, тим точнішими та об'єктивнішими є результати аналітичного забезпечення, що

позитивним чином впливає на функціонування системи управління фінансовим результатом. Всі виявлені фактори в процесі моніторингу мають бути враховані при побудові факторних та кореляційно-регресійних моделей. Сучасний стан інформаційного забезпечення створює передумови для широкого застосування інструментів для встановлення взаємозв'язків між результативною ознакою та основними факторами. Кореляційно-регресійні моделі призначені для аналізу чинників та результативного показнику з послідовним встановленням тісноти взаємозв'язку за допомогою розрахованих коефіцієнтів кореляції.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що аналіз, як одна з функцій управління підприємством, виступає базою для інтерпретації отриманих тенденцій розвитку підприємства, тобто є підґрунтям для прийняття відповідних рішень [1]. Наявність повної, об'єктивної аналітичної інформації, а також економічних ресурсів дозволяє моделювати варіації можливої поведінки підприємства на перспективу.

Таким чином, з метою підвищення позитивного фінансового результату підприємств необхідно побудувати ефективну систему управління на підприємстві, яка передбачає розробку та реалізацію відповідних заходів засобами аналітичних інструментів. Аналітичні дані є підставою для розробки і обґрунтування не лише оперативних, але й стратегічних рішень. Доцільно наголосити на необхідності врахування того факту, що поєднання інформаційного та аналітичного забезпечення дозволить вивести систему управління фінансовими результатами на якісно новий рівень за рахунок синергетичного ефекту. Використання лише аналітичних інструментів обмежено якістю інформаційного забезпечення, професійними якостями суб'єктів управління тощо. Зазначені елементи системи управління фінансовими результатами мають можливість саморозвитку окремо, що дає підвищену якість внутрішніх зв'язків в системі, що зумовлено проявом синергетичного ефекту.

## Список використаної літератури

1. Галушка В.В. Використання аналітичного забезпечення в управлінні фінансово-економічними результатами підприємств / В.В. Галушка// Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2011. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=452>.
2. Тютюнник Ю.М. Формування та факторний аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / Ю.М.Тютюнник // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 1. – С. 117 – 121.

*Чупіков А.А.*

*аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*м. Київ,*

*д.е.н., професор Васильєв О.В.*

*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця*

*м. Харків*

*E-mail: [churikov@mauntex.com.ua](mailto:churikov@mauntex.com.ua)*

## КЛАСИФІКАЦІЯ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва можна охарактеризувати, як сукупність послідовних та обґрунтованих дій менеджерів з метою досягнення такого стану діяльності підприємства, який дозволяє максимально ефективно використовувати доступні ресурси для захисту інтересів від впливу дестабілізуючих чинників (викликів, небезпек, ризиків та загроз). Такими діями можна вважати виконання завдань та прийняття рішень задля зміни рівня економічної безпеки або підтримання її стабільного стану, що

є складним та багатоетапним процесом і тому потребує аналізу його складових.

Вихідною складовою процесу забезпечення економічної безпеки підприємства є інтереси підприємства, які можна визначити його усвідомленими, матеріалізованими та конкретизованими потребами [1], адже вони відображають взаємозв'язок поставлених цілей та шляхів їх досягнення. При цьому необхідно дотримуватися ряду критеріїв, дотримання яких матиме суттєвий вплив на процес становлення потенціалу підприємства, до яких можна віднести:

1. Обмеженість - загальна система інтересів має враховувати їх обмежену кількість, що дозволить організувати процес спостереження за їхнім дотриманням і вжити заходів із захисту інтересів підприємства. До системи інтересів підприємства повинні входити найбільш значимі для нього інтереси, відібрані за принципом пріоритетності. Водночас система інтересів підприємства повинна бути достатньо різнобічною за орієнтацією і враховувати етап життєвого циклу конкретного підприємства або цілої галузі.

2. Адресність – інтереси підприємства повинні бути пов'язані з суб'єктами зовнішнього середовища, тобто мати адресне призначення. Це дозволить забезпечити дієвий характер даної системи.

3. Можливість трансформації інтересів в економічні показники, що дозволить забезпечити їх кількісне представлення.

4. Відсутність внутрішньої суперечності в системі інтересів - наявна внутрішня суперечливість інтересів підприємства має компенсуватися загальними позитивними результатами діяльності. Такі інтереси підприємства, як позитивна репутація виробленої продукції або послуг, збільшення обсягів та якості, що не мають практичних механізмів співставлення, мають визначатися на основі оцінки їх впливу на кінцевий процес відтворення [2].

5. Гармонізацію (як всередині підприємства, так і у взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища) - у взаємовідносинах навколо інтересів завжди активними є більше однієї сторони, і кожна сторона має власні інтереси, які треба зіставити та узгодити. Баланс інтересів, який є метою гармонізації,

означає відсутність причин загрози, бо немає протиріччя, що може породити проблемну ситуацію [3].

Дестабілізуючі фактори характеризують вплив зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Саме за допомогою протидії негативним чинникам можна досягти поставлених інтересів шляхом формування системи економічної безпеки.

Слід відмітити, що неможливо побудувати виважений перелік інтересів підприємства та прослідкувати вплив на них дестабілізуючих чинників без попередньої їх систематизації. Зважаючи на велику кількість існуючих інтересів підприємства, у контексті даного дослідження, тобто забезпечення економічної безпеки, пропонується здійснити їх класифікацію за такою ознакою, як їх сутність з оглядом на основні функціональні складові сфери діяльності. До такої системи інтересів належитимуть:

1) Економічні інтереси - полягають у як найефективнішому використанні економічних ресурсів підприємства, тобто, з максимальними ефектом (прибутком, доходом) та економічною ефективністю (рентабельністю активів, виробництва).

2) Фінансові інтереси проявляються в забезпеченні оптимальної структури капіталу, фінансової стійкості та ліквідності, високої оборотності активів, постійного зростання ринкової вартості цінних паперів підприємства.

3) Соціальні інтереси підприємства полягають у високому соціальному забезпеченні та захисті працівників, що є запорукою високої продуктивності праці, сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, позитивного соціального іміджу підприємства, однак, в той же час, слід підтримувати баланс між рівнем соціального забезпечення працівників і наявними ресурсами підприємства.

4) Ринкові інтереси - характеризуються мірою задоволення потреб споживачів продукції, зростанням ринкової ваги (частки ринку) підприємства.

5) Технічні інтереси полягають у забезпеченні високого технічного рівня оснащення підприємства, прогресивності використовуваних технологій,

високого рівня механізації та автоматизації виробництва та технічної оснащеності праці, а також у наявності сучасних власних науково-технічних розробок чи ліцензій на їх використання [1].

6) Інформаційні інтереси – характеризують ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства та забезпечення захисту інформації.

7) Силкові інтереси – характеризують ефективність фізичної безпеки підприємства, його персоналу, фінансових та інших ресурсів.

8) Ресурсні інтереси – визначають рівень забезпеченості та ефективність використання виробничих потужностей і ресурсів.

9) Правові інтереси проявляються у дотриманні чинного законодавства на підприємстві, правовому забезпеченні діяльності та юридичної підтримки господарських рішень, правовій захищеності підприємства і його працівників.

Отже, враховуючи перелік описаних функціональних сфер суб'єкту господарювання, можна вважати, що інтереси являють собою конкретизовані усвідомлені потреби, трансформовані у цілі діяльності підприємства. Урозуміння змісту та проведення класифікації інтересів діяльності організацій відкриває потенціал до чіткого усвідомлення менеджерами та власниками пріоритетних напрямків розвитку підприємства, своєчасного розпізнавання негативних факторів впливу, підвищення якості і точності їх діагностики та аналізу їх рівня, формування стратегії і тактики реагування на дестабілізуючі чинники, їх нейтралізації з метою стабілізації рівня економічної безпеки підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Кравчук П. Я. Реалізація інтересів підприємства як основа забезпечення його корпоративної безпеки / П. Я. Кравчук, А. В. Дзюбинський, О. В. Дзюбинська // Економічні науки. Сер. : Економічна теорія та економічна історія. – 2013. – Вип. 10. – С. 143-151. – Режим доступу:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnet\\_2013\\_10\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnet_2013_10_16).

2. Богдан О.І. Дослідження інтересів підприємства щодо його економічної безпеки / О.І. Богдан, С.О. Михайлюк // Вісник економічної науки України, 2009. – № 1(15). – С. 36-38.
3. Безбожний В.Л. Гармонізаційний підхід до забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства // В.Л. Безбожний // Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2010. – № 22 (II). – Режим доступу до журналу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Emp/2010\\_22\\_2/08 Bezbo.h](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2010_22_2/08 Bezbo.h).

*Д.е.н., доцент Юринець З.В.  
професор кафедри менеджменту  
Львівський національний університет імені Івана Франка,  
к.ф.-м.н., доцент Юринець Р.В.  
доцент кафедри інформаційних систем та мереж  
Національний університет «Львівська політехніка»  
м. Львів*

*E-mail: zoryna\_yur@ukr.net, rr12345@ukr.net*

## **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Одним із ключових питань у діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання є спрямованість на інноваційний розвиток, формування окремих компонентів, що зумовлюють сприйнятливість підприємництва до інновацій.

Серед основних перешкод інноваційному розвитку суб'єктів господарювання доцільно виділити [1, с. 256-275]:

- 1) недосконалість інформаційно-аналітичної системи;
- 2) нерозвиненість системи ухвалення рішень;

- 3) відсталість управлінських комунікацій;
- 4) слаба стикованість факторів виробництва;
- 5) розірваність ділових зв'язків;
- 6) недосконалість розподілу ресурсів (у тому числі фінансових);
- 7) нівелювання бренду (загибель бізнесу як такого).

Для розвитку інноваційної сфери важливим інформаційно-аналітичним забезпеченням є: розроблення та впровадження автоматизованих технологій, інформаційних систем в основу інноваційної інфраструктури; надання об'єктивної та повної інформації про стан, перспективи сфери високотехнологічного та наукомісткого виробництва у світі, моніторинг та аналізування результатів інноваційної діяльності з урахуванням сучасних світових вимог.

Формування управлінських рішень для інноваційного розвитку суб'єктів господарювання повинне відбуватись на підставі оперативної та достовірної вхідної інформації, належного інформаційно-аналітичного забезпечення.

Покращання інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційних процесів суб'єктів господарювання передбачає: підвищення рівня інформатизації та автоматизації; поліпшення соціально-психологічного клімату; вдосконалення документообігу.

Для підвищення ефективності інформаційно-аналітичної підтримки інноваційної діяльності треба постійно підвищувати внутрішню активність інформаційного середовища завдяки цілеспрямованій, методичній і постійній роботі програмних продуктів, що включає обслуговування інформаційних потреб користувачів-суб'єктів інноваційних процесів. Такої внутрішньої активності можна досягти за допомогою сучасних технологій, інформаційно-пошукових систем (наприклад, агентно-орієнтованого підходу, WEB-технологій) побудови інформаційних систем для усіх елементів інноваційного процесу: аналіз інноваційної ідеї, формування оргструктури підприємств та їх об'єднань, управління діяльністю інноваційних структур, збут і просування на ринок інноваційних товарів тощо. Полем для такої діяльності постає Інтернет як багатofункціональна інформаційна платформа.

Корисним є досвід зарубіжних країн у впровадженні моделі «відкритих інновацій», яка сприяє покращенню інформаційної структури інноваційної системи, стимулюванню інноваційних процесів у країні. Ця модель дає змогу виводити на ринок не використані в організаціях ідеї чи технології, які можуть бути реалізовані іншими компаніями. Відповідно до моделі «відкритих інновацій» [2] знання підприємств збагачуються внаслідок отримання нових знань із зовнішніх мереж і партнерства, кооперації з учасниками цих мереж (НДІ, університети тощо), формування внутрішніх мережових структур із зовнішніми мережами.

У глобальному інформаційному просторі неодмінною складовою інноваційної системи та елементом втілення моделі «відкритих інновацій» в організації є міжорганізаційні мережі, а поштовхом до створення міжорганізаційних зв'язків є міжособистісні мережі (соціальні мережі) з метою спрощення наведення ділових контактів між усіма працівниками, керівниками, які задіяні в інноваційному процесі.

Можливим варіантом вирішення описаних вище питань може бути система інформаційно-аналітичного середовища інноваційного розвитку, яка орієнтована на поєднання різних видів електронного бізнесу у сфері інноваційної діяльності в єдиний інноваційно-інформаційний простір. Реалізація системи інформаційно-аналітичного середовища інноваційного розвитку відбувається через формування інформаційних масивів даних, що дають змогу вирішувати завдання різним учасникам інноваційного процесу. Ці питання розв'язують завдяки відтворенню середовища інноваційної діяльності у віртуальному світі, використовуючи сучасні інформаційні технології, для яких притаманні властивості відкритості, децентралізації, розширюваності, мають потенціал самоорганізації.

### **Список використаної літератури**

1. Юринець З. В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика: монографія / З.В. Юринець. – Львів: СПОЛОМ, 2016. – 412 с.

2. Chiaroni D. Unraveling the process from closed to open innovation : evidence from mature, asset-intensive industries [Electronic resource] / D. Chiaroni, V. Chiesa, F. Frattini // R&D management. – Oxford, 2010. – Vol. 40, N 3. – P. 222–245. – Access mode: <http://www.scribd.com/doc/74567512/Chiaroni-D-V-Chiesa-F-Frattini-2010-Unravelling-the-Process-From-Closed-to-Open-Innovation-Evidence-From-Mature>.

*Д.е.н., доцент Якімова Л.П.  
професор кафедри обліку і оподаткування,  
Мацкуляк К.І.  
магістрант кафедри обліку і оподаткування  
Чернівецький Національний університет імені Юрія Федьковича  
м. Чернівці  
E-mail: [larisa.p.yakimova@gmail.com](mailto:larisa.p.yakimova@gmail.com)*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З КОНТРАГЕНТАМИ**

В сучасних умовах розрахунки з контрагентами являють собою сферу господарської діяльності підприємств, яка містить значні економічні та фінансові ризики. Невиконання договірних зобов'язань, несвоєчасне погашення заборгованості, здійснення неефективної політики комерційного кредитування – це далеко не всі проблеми, з якими стикаються українські підприємства в повсякденній діяльності. Дані обставини зумовлюють необхідність моніторингу та аналізу стану, структури і динаміки розрахунків з контрагентами, а так само необхідність належного обліково-аналітичного забезпечення, без якого неможливе здійснення ефективної управлінської діяльності.

Мета дослідження полягає у розробці методичних та практичних рекомендацій з формування аналітичного забезпечення управління

розрахунками з контрагентами як складової обліково-аналітичної системи підприємства.

Основними цілями аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами є проведення аналізу та оцінки ефективності управління розрахунками з контрагентами та надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень.

В якості першої групи показників стану та ефективності розрахунків з контрагентами, які включаються в аналітичне забезпечення, обрано наступні:

1) питома вага дебіторської заборгованості у вартості оборотних активів:

$$k_{CA} = \frac{R}{CA},$$

де  $CA$  – оборотні активи (current assets);  $R$  – дебіторська заборгованість (receivables);

2) загальний коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (ratio of receivables and payables):

$$k_{R/P} = \frac{R}{P},$$

де  $P$  – кредиторська заборгованість;

3) коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості за комерційними операціями:

$$k_{R_t/P_t} = \frac{R_t}{P_t},$$

де  $R_t$  – дебіторська заборгованість підприємства за продукцію (товари, роботи, послуги) (trade receivables);  $P_t$  – кредиторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) (trade payables).

У науковій літературі рекомендована питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах прийнята на рівні 40 % [1]. Якщо фінансовий стан підприємств характеризується перевищенням зазначеного

рівня дебіторської заборгованості в структурі активів, це призводить до уповільнення грошового обігу та негативно впливає на платоспроможність підприємства.

Що стосується меж оптимальності співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей  $k_{R/P}$ , то єдиної думки серед науковців не має. Аналіз і систематизація підходів призвели до наступного:

- оптимальне значення  $k_{R/P}$  варіюється в межах 0,9–1,0 (кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську більше ніж на 10%);
- якщо  $k_{R/P} < 0,9$ , існує загроза фінансовому стану підприємства за рахунок ймовірності неможливості погашення своїх зобов'язань через відсутність коштів; рекомендовані оперативні управлінські заходи: перегляд джерел фінансування на користь власних коштів;
- якщо  $k_{R/P} > 1$ , існує ризик порушення фінансової стійкості через відтік коштів з обороту, що призведе до необхідності залучення кредитів і позик для підтримки виробничо-господарської діяльності підприємства; рекомендовані оперативні управлінські заходи: переглянути вибір контрагентів на користь платоспроможних.

Оптимальним значенням  $k_{Rt/Pt}$  є значення, яке приблизно дорівнює одиниці. У такому випадку підприємство може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Це означає, що власний капітал не відволікається на кредитування клієнтів, і ці кошти можуть бути спрямовані на покращення фінансових показників діяльності підприємства.

Якщо  $k_{Rt/Pt} > 1$ , це свідчить про те, що компанія залучає більше коштів від кредиторів, ніж надає дебіторам. Дана тенденція викликає неможливість погасити свої зобов'язання вчасно та веде до погіршення відносин з постачальниками. Рекомендовані управлінські заходи: використання бюджетування, складання платіжних календарів, контроль руху вхідних і вихідних грошових потоків.

Якщо  $k_{Rt/Pt} < 1$ , існує ймовірність того, що підприємство проводить неефективну політику комерційного кредитування, внаслідок чого дебітори

заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників. Рекомендовані управлінські заходи: у процесі комерційного (товарного) кредитування варто враховувати історію співпраці з клієнтом, його фінансове положення, ринкову ситуацію в його сегменті; необхідно скласти шаблон договору комерційного кредитування й зазначити в ньому терміни погашення заборгованості за поставленими товарами і послугами, штраф за порушення термінів, порядок досудового вирішення питань.

Згідно вищевикладеного, розроблено аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами в середовищі табличного процесора MS Excel, як такого що легко інтегрується з системою програм «1С: Підприємство». Тестування аналітичного забезпечення здійснено на підставі даних [2] Державної служби статистики України про діяльність підприємств за період 2007–2016 рр. (рис. 1).

|    | R                               | P       | R/P  | Висновок про стан  | Рекомендовані оперативні заходи                            |
|----|---------------------------------|---------|------|--|--|
| 1  | R - Дебіторська заборгованість  |         |      |  |  |
| 2  | P - Кредиторська заборгованість |         |      |  |  |
| 3  | R                               | P       | R/P  | Висновок про стан  | Рекомендовані оперативні заходи                            |
| 4  |                                 |         |      |  |  |
| 11 | 1778103,7                       | 2169851 | 0,82 | загроза фінансовому стану підприємства за рахунок ймовірності неможливості погашення своїх зобов'язань через відсутність коштів  | переглянути джерела фінансування на користь власних коштів |
| 12 | 1962772,1                       | 1733245 | 1,13 | ризик порушення фінансової стійкості за рахунок відходу коштів з господарського обороту, в подальшому призведе до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для підтримки поточної виробничо-господарської діяльності підприємства | переглянути вибір контрагентів на користь платоспроможних  |

*Рис. 1. Скріншот фрагменту аркуша «R/P» обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами*

*Джерело: розроблено авторами*

Аналіз стану та динаміки розрахунків з контрагентами підприємств України у 2007–2016 рр. свідчить про наступне: протягом 2007–2013 рр. значення  $k_{R/P}$  було близьким до оптимального (0,82–0,87), однак політична криза та зовнішня агресія розбалансували розрахункову дисципліну підприємств, тому  $k_{R/P}$  стрімко зростає до 1,52,  $k_{CA}$  до 68,4 % та  $k_{Rt/Pt}$  до 0,79 (на кінець 2016 р.). Світова фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. також спричинила зростання дебіторської заборгованості,  $k_{CA}$  на кінець 2009 р. складав 64,3 %,  $k_{Rt/Pt} < 1$ , а саме 0,76, що свідчить про низьку платоспроможність українських підприємств.

Отже, аналізуючи розміри дебіторської і кредиторської заборгованості, необхідно вивчати причини виникнення кожної з них, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємствах України, оскільки стан розрахунків з контрагентами піддається впливу економічної кон'юнктури та політичних ризиків. Удосконалення аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами допоможе управлінському персоналу забезпечитись достовірною, вчасною, максимально повною інформацією про стан, структуру й динаміку розрахунків з контрагентами і стане підґрунтям для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень.

### Список використаної літератури

1. Москалюк Г.О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. Ефективна економіка. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1899>.
2. Діяльність підприємств / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.03.2017).

### **Секція 3.**

## ***МЕТОДОЛОГІЯ АУДИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ***

*К.е.н., доцент Багрій К.Л.*

*доцент кафедри обліку і оподаткування*

*Чернівецький торговельно-економічний інститут*

*Київського національного торговельно-економічного університету*

*м. Чернівці*

*E-mail: kononbagriy@gmail.com*

### **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Неприбуткові організації поряд з усіма іншими господарюючими суб'єктами ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність. З огляду на особливий характер функціонування неприбуткових організацій та їх роль у становленні громадянського суспільства в Україні, аудиту їх діяльності має бути приділена особлива увага.

Аудит в неприбутковій організації – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності з метою перевірки їх достовірності та відповідності законодавчій базі, положеннями бухгалтерського обліку вимогам користувачів [1]. У той же час аудит в неприбутковій організації це – комплексна оцінка роботи всіх структурних підрозділів організації. Однією з головних цілей аудиту неприбуткової організації має стати допомога особам, зацікавленим у її розвитку.

Сучасна практика аудиту діяльності неприбуткових організацій та її аналіз показали, що більшість аудиторів, які перевіряють неприбуткові організації, застосовують принципи і методику перевірки, аналогічні тим, які

застосовуються у випадках перевірки організацій, метою яких є отримання прибутку. Для перевірок різноманітних комерційних структур існують описані в літературі методики і нормативи, та й самих прибуткових організацій незрівнянно більше, ніж неприбуткових, а, отже, аудитори мають більший досвід, знання і практику проведення аудиту в цій області. Аналіз методик аудиторської діяльності показує, що в даний час не розроблені спеціальні нормативи проведення аудиту в неприбуткових організаціях. І, як наслідок, користувачі і замовники аудиту отримують продукт – аудиторський висновок, який не відповідає потребам організації і не вказує на основні проблеми в організації бухгалтерського обліку та звітності. Кінцева мета проведення аудиту полягає в тому, щоб допомогти неприбутковій організації скласти або внести коригування в уже підготовлену публічну фінансову звітність, статутні, первинні та інші документи таким чином, щоб:

- уся документація неприбуткової організації, включаючи звітність, відповідає вимогам чинного законодавства, пов'язаного зі створенням і функціонуванням неприбуткових організацій, бухгалтерського обліку, а, отже, була «прозорою», тобто зрозумілою для всіх, хто в подальшому буде з нею працювати, перевіряти, оцінювати;

- повноваження в неприбутковій організації були розподілені таким чином, щоб ефективно функціонували підрозділи, що відповідають за прийняття рішень, виконання прийнятих рішень і здійснення контролю за прийняттям та виконанням прийнятих рішень, а також були відсутні конфлікти всередині організації, пов'язані з нерозумінням співробітниками ступеня відповідальності і повноважень;

- в неприбутковій організації здійснювалося регулярне фінансове планування, що дозволяє залучати необхідну кількість ресурсів для ефективного функціонування і розвитку; проводився аналіз планування бюджетів організації та проектів і фактичного їх виконання, виявлялися причини виниклих відхилень.

Розглянемо більш докладно проблемні питання, які підлягають

дослідженню аудитором діяльності неприбуткових організацій:

1) Головні цілі та завдання неприбуткової організації формулюються в статуті, тому аудиторську оцінку статутної діяльності необхідно здійснювати в двох напрямках. По-перше, підлягає оцінці сам статут з точки зору повноти закладених в ньому можливостей розвитку організації; по-друге, аналізуються принципові напрями фактичної діяльності з точки зору узгодженості їх до статуту. Окремо слід відзначити, що в благодійних фондах та благодійні організації щорічно повинна затверджуватися на загальних зборах благодійна програма і бюджет, які підлягають оцінці з точки зору раціональності використання фінансових ресурсів організації.

2) Аудитор повинен ознайомитися із загальним станом системи внутрішнього управління. Об'єктами аудиторської оцінки повинні бути такі основні питання: розподіл функцій планування, обліку, контролю між апаратом управління та персоналом; рівень забезпеченості інформацією; «зворотний зв'язок» між правлінням і персоналом; процедури прийняття на роботу та звільнення співробітників організації.

3) Вивчення аудитором облікової політики неприбуткової організації є ключовим моментом в дослідженні організації бухгалтерського обліку. Важливим елементом облікової політики є поділ в бухгалтерському обліку неприбуткової організації витрат на програмні та адміністративні.

4) Окремим питанням слід виділити особливості обліку руху грошових коштів в неприбуткових організаціях як в національній, так і в іноземній валюті. У разі наявності на рахунках неприбуткової організації валютних коштів, на дату балансу може утворюватися позитивна курсова різниця [2].

5) В організації можуть мати місце і інші види доходів, отримання яких не залежить від використання цільового фінансування. Йдеться про пасивні доходи, до складу яких включаються відсотки, дивіденди, страхові платежі і роялті. Питання відображення і використання останніх вимагають особливої уваги аудитора.

б) Окремим об'єктом дослідження при перевірці відповідності даних фінансової звітності даним бухгалтерського обліку виступає визначення фінансового результату неприбуткової організації. Склад бухгалтерської прибутку в разі її виникнення має бути розшифрований в примітках до фінансової звітності.

Види і форми аудиту неприбуткових організацій повинні відповідати особливостям їх функціонування. Так, наприклад, для органів державної влади та місцевого самоврядування необхідно проводити фінансовий аудит (з метою аналізу правильності ведення бухгалтерського обліку, законності та цільового використання державних ресурсів) і аудит ефективності. Для інших видів неприбуткових організацій може проводитися аудит законності формування та використання внесків і аудит ефективності діяльності, а також інші форми аудиту.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розвиток теорії та методики аудиту неприбуткових організацій, адже існуючі методики проведення аудиту комерційних організацій не можуть бути прямо використані для аудиту неприбуткових організацій і установ.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України від 22.04.1993 р. №3125-ХІІ «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Власенко А. Благотворительный фонд: бухгалтерский и налоговый учет расчетов в иностранной валюте / А. Власенко // Все о бухгалтерском учете. – 2003. – № 58. – С. 27-28.

*К.е.н. Бєляєва Н.С.*  
*доцент кафедри менеджменту*  
*Київський національний торговельно-економічний університет*  
*м. Київ*  
*E-mail: nswork@ukr.net*

## **КАДРОВИЙ АУДИТ ЯК АУДИТОРСЬКА ПОСЛУГА**

З кожним роком аудиторська діяльність все більше стає не тільки дієвим інструментом щодо покращення діяльності іноземних компаній, а й набирає популярності в пострадянських країнах. До обсягу поняття «аудиторська діяльність» входить безпосередньо аудит (аудиторська перевірка) та надання аудиторських послуг.

Загальновідомо, що в загальному вигляді аудит - це процедура незалежної оцінки діяльності певної організації (або системи, процесу, проекту, послуги чи продукту). Найчастіше термін вживається стосовно перевірки не бюджетних компаній (якщо це обов'язковий аудит), але як послугу аудит може замовити будь-яка компанія (за визначену суму грошей, необов'язковий аудит). Основною метою аудиту компанії є формування незалежної думки про стан діяльності підприємства, достовірності її відображення. Загалом же аудит сприяє зменшенню втрат в результаті впровадження ефективної облікової політики, мінімізації податкових виплат, розумної фінансової стратегії, оптимізації роботи бухгалтерів тощо.

Аудиторські послуги в основному пов'язані з проведенням експертиз або консультацій з питань обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності (як фізичних, так і юридичних осіб).

Деякі аудиторські компанії України (наприклад, [1, 2]) розглядають аудиторські послуги у розрізі таких складових як: аудит фінансової звітності; трансформація звітності по МСФО; послуги, супутні аудиту; кадровий аудит.

Або по загальним напрямкам: обов'язковий аудит; ініціативний аудит; податковий аудит; кадровий аудит; експрес-аудит; аудиторське обслуговування: аудиторський супровід.

Як можна побачити, кадровий аудит виноситься як окрема складова. В певній мірі це пов'язано з тим, що персонал у соціально-орієнтованому управлінні розглядається як найголовніший інструмент здійснення ефективної діяльності підприємства. Персонал впливає на всі аспекти життєдіяльності організації, а також невід'ємно пов'язаний з її економічною стабільністю та безпекою. Тобто, оскільки одним з найважливіших факторів роботи підприємства є його персонал і підприємство дуже чутливо до проблем, що виникають зі співробітниками або зовнішніми органами, зниження ризиків, пов'язаних із кадрами, дуже важливо для будь-якої компанії. Таким чином, одним із найдієвіших та найефективніших способів звернути увагу підприємства на разові або систематичні порушення законодавства про працю є проведення кадрового аудиту, який може бути як повним, так і частковим.

Повний кадровий аудит підприємства передбачає охоплення таких основних напрямів як: перевірка відповідності кадрової документації підприємства діючому законодавству; знаходження організаційних проблем в HR області; перевірка відповідності HR політики стратегії організації; розробка рекомендацій для подальшого планування ресурсів, а також роботи HR відділу, оцінка соціально-психологічного клімату колективу тощо. Частковий кадровий аудит полягає у перевірці одного або декількох напрямів, що розглядаються для повного кадрового аудиту, або в перевірці (дослідженні) певного кадрового питання, що має певну специфіку залежно від діяльності організації. Звісно, що вартість на проведення часткового або повного кадрового аудиту буде суттєво відрізнятися. В той же час, на вартість, окрім цього, буде впливати період і час, за який необхідно здійснити оцінку, і розмір підприємства, і чи працюють на підприємстві іноземні громадяни, і чи є на підприємстві автоматизована система щодо управління персоналом і який її функціонал, і чи проводився вже на підприємстві кадровий аудит і коли в останнє, тощо.

Якщо використовувати міжнародний досвід, то, наприклад, в США вже близько 4% компаній регулярно замовляють кадровий аудит. І хоча такий відсоток здається не суттєвим, варто звернути увагу, що ці компанії замовляють цю послугу регулярно й щорічно спостерігається тенденція, що такі компанії замовляють його в більшому обсязі, ніж в попередній раз. Якщо взяти Захід, то в цих країнах кадровий аудит зазвичай проводиться регулярно раз на рік або раз на два роки. В Україні поки ще досі існує стереотип, що аудит ототожнюється з ревізією, тобто в будь-якому випадку будуть накладатися штрафи, що є не вигідним для підприємства. Хоча вже на даний час існує тенденція у великих компаніях (особливо з міжнародним капіталом) щодо розуміння важливості проведення аудиту, в тому числі, кадрового, - саме для уникнення ризиків у майбутньому стосовно порушення законодавства або, в цілому, для підвищення ефективності діяльності підприємства внаслідок впровадження рекомендацій аудиторів. Які, в такому випадку виступають як консультанти, які знаходять слабке місце (або що не так) і надають пропозиції щодо їх усунення у своєму аудиторському висновку.

В той же час, в цій сфері варто вирізняти такі поняття як «кадровий аудит» й «аудит персоналу». За останніми тенденціями, кадровий аудит включає в себе аудит персоналу, тобто передбачає не лише перевірку й роботу з персоналом, але й перевірку кадрової документації (вище розглядалося як повний кадровий аудит).

Кадровий аудит як аудиторську послугу (або можна сказати, як окремий вид аудиту) варто розглядати саме як послугу. І розглядати його проведення саме з позицій замовлення певної послуги, в даній ситуації – послуги щодо проведення кадрового аудиту. Як і будь-яку іншу послугу, кадровий аудит може замовити кожен керівник або HR (або інша зацікавлена особа, що має право допускати третіх осіб до ознайомлення з внутрішньою діяльністю підприємства, наприклад, засновники, акціонери) просто звернувшись в аудиторську компанію (або в консалтингову, оскільки деякі великі консалтингові компанії також пропонують цю послугу). Між замовником

(керівником, акціонером, засновником, HR тощо) та виконавцем (аудиторською або консалтинговою компанією, або з окремим аудитором) укладається договір на проведення кадрового аудиту, де вказується, як і в будь-якому типовому договорі на замовлення послуг, ціна проведення, час та період перевірки, що саме перевіряється (тобто об'єкт перевірки) – по суті, повний або частковий (так званий експрес-аудит) кадровий аудит, та інші суттєві моменти щодо надання послуги.

Після завершення аудиту аудитор надає аудиторський висновок із порушеннями, що були виявлені щодо об'єкту перевірки на підприємстві, та рекомендації щодо їх усунення – це більше стосується саме часткового кадрового аудиту, тобто перевірки кадрової документації. Якщо мова йде про повний кадровий аудит, то тут можуть бути виявлені і не безпосередньо порушення, а, наприклад, й не оптимальність розподілу посад, не відповідність працівників посадам, виявлено негативний рівень соціально-психологічного рівня у певній групі, що також може впливати на результативність роботи. За додаткову плату аудитор може деталізувати свої рекомендації, пристосувати їх до втілення на цьому конкретному підприємстві або, навіть, реалізувати їх на цьому підприємстві. А може надати висновок і на цьому все, якщо замовник вважає, що цього достатньо, або може сам усунути ці недоліки. В будь-якому випадку, кадровий аудит не відноситься до обов'язкового аудиту, а є саме послугою – можливо його замовити, отримати аудиторський висновок і згідно рекомендації зробити покращення. А можливо просто відкласти цей аудиторський висновок і забути про нього. Кожен вирішує для себе сам виходячи з поставленої цілі проведення кадрового аудиту.

### **Список використаної літератури**

1. Сайт компанії «Сервиском аудит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scaudit.com.ua/index.php/ru/our-services/auditing-services>.
2. Сайт компанії «Аудит. Бухгалтерія. Аутсорсинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhslugi.com.ua/ua/nashi-poslugi/auditorski-poslugi.html>.

*Карпачова К.В.*  
*студентка 4 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»,*  
*к.е.н., доцент Гриценко М.П.*  
*Бердянський державний педагогічний університет*  
*м. Бердянськ*  
*E-mail: karpachova.karina@gmail.com*

## **АУДИТ ТА ПРОБЛЕМИ ПОКРАЩЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Сучасні умови економічного розвитку України та інтеграція в європейське товариство зумовлюють активний розвиток аудиторської діяльності. Напрямок дослідження перспектив розвитку та покращення аудиторської діяльності є досить актуальним, оскільки ця діяльність потребує удосконалення загальної системи здійснення аудиту в Україні.

В першу чергу необхідно розглянути поняття аудит та аудиторська діяльність.

Аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, ПС(Б)О або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Аудиторська діяльність – це підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту; практичне виконання аудиторських перевірок (аудиту) та надання інших аудиторських послуг. Право на здійснення аудиторської діяльності мають аудиторські фірми, включені до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів. Загальний розмір частки засновників (учасників) аудиторської фірми, які не є аудиторами, у статутному капіталі не може перевищувати 30 %. Керівником аудиторської фірми може бути тільки

аудитор. Аудиторські фірми можуть створюватися у будь-яких організаційно-правових формах, за винятком ПАТ.

Класифікація аудиту (рис.1) дозволяє більш глибоко зрозуміти його суть. Вона має практичне застосування, оскільки визначає об'єкт, джерела, критерії, достовірність фінансової інформації, що впливає на планування і методику аудиту, вибір форми і формування змісту аудиторських висновків.

| Ознака класифікації                           | Характеристика ознаки  |
|---|--|
| За ініціативою здійснення                     | Обов'язковий, добровільний   |
| За суб'єктами здійснення                      | Зовнішній, внутрішній  |
| За організаційною формою проведення           | Індивідуальний, колективний  |
| За тривалістю співпраці (замовник-виконавець) | Первинний, повторний   |
| За етапами розвитку                           | Підтверджуючий, системно-орієнтований, аудит, що базується на ризику |
| За видом аудиту                               | Банківський, страховий, інвестиційних фондів тощо                    |

*Рис. 1. Класифікація аудиту*

Досліджуючи сучасні проблеми аудиту, слід привертати увагу, мабуть до однієї з найважливіших проблем, а саме проблеми недовіри до аудитора і зокрема недовіри до якості надаваних ним послуг. Така ситуація склалася в першу чергу тому, що відсутній контроль над якістю надання аудиторських послуг на рівні держави. Ця проблема, мабуть, найбільш актуальна, оскільки на даний момент в Україні створено велику кількість малих та середніх підприємств, які у зв'язку з тим, що мають невеликі доходи не можуть дозволити собі користуватися послугами великих та перевірених фірм. Такі підприємства та організації вимушені звертатися до приватних аудиторів, ризикуючи отримати неякісні послуги, внаслідок чого виникають недоліки у функціонуванні таких підприємств.

Також потрібно звернути увагу на те, що в даний момент існують причини, які уповільнюють процес ефективного розвитку аудиторської діяльності в Україні.

Серед них можна відзначити основні:

– наявність великої кількості фінансових порушень, нецільового та неефективного використання державних ресурсів;

– відносно невеликий період функціонування ринкових механізмів регулювання та відповідних механізмів державного фінансового контролю в Україні;

– обмеження на законодавчому рівні ефективності результатів аудиту [1].

Враховуючи всі названі вище проблеми, актуально відмітити напрями та перспективи розвитку цієї галузі діяльності. Рішення даних проблем має починатися на державному рівні. Питаннями аудиту та аудиторської діяльності на такому рівні займається Аудиторська палата України. Саме вона в першу чергу повинна розробити чіткі вимоги до проведення та якості аудиторської діяльності. Одним з напрямків покращення може стати створення інтервалу цін за надання аудиторських послуг, який буде залежати від розміру фірми та кількості витрат на її адміністрування.

Слід підкреслити, що удосконалення системи аудиту матиме позитивний вплив не тільки на розвиток аудиторської діяльності, але і на державу в цілому.

Для ефективного регулювання аудиту в Україні слід забезпечити оптимальну структуру державного, професійного та економічного механізмів регулювання. Потрібно розробити кожній аудиторській фірмі внутрішні програми їх діяльності, які стануть описом комплексного підходу до організації технологій та методики здійснення аудиту [2].

### **Список використаної літератури**

1. Жирна Ж.А. Зарубіжний досвід проведення аудиту ефективності / Ж.А. Жирна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6417/1/foreign%20experience.pdf>.

2. Гуцаленко Л.В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення / Л.В. Гуцаленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/inek/2011\\_1/97.pdf](http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_1/97.pdf).

*Конєва Г.А.*

*студентка 3го курсу напрямку «Менеджмент»,*

*к.е.н. Тростянська К.М.*

*доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

*м. Дніпро*

*E-mail: konievahanna@gmail.com*

## **ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МСА 300 «ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ»**

Очевидно, що в сучасних умовах економічного розвитку нашої країни неможливо недооцінити значення існування та дотримання Міжнародних Стандартів Аудиту (МСА). Як документи, які регламентують базові вимоги та підходи до проведення аудиту, МСА істотно впливають на якість професійної діяльності аудиторів та підтримують їх діяльність на відповідному рівні. Але потрібно зазначити, що в сучасній практиці аудиту існує проблема невиконання, або неналежного виконання усіх вимог, зазначених в МСА. Метою дослідження є виявлення причин недотримання МСА.

Одним з яскравих прикладів можна назвати МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [1]. Він набрав чинності 15 грудня 2009 року та має на меті «планування аудиту так, щоб його можна було виконати ефективно». До основних завдань аудитора, згідно зі стандартом, належать: визначення загальної стратегії, яка б визначала обсяг, час та напрям аудиту; розробку плану з детальним описом; оновлення та зміну загальної стратегії у разі потреби; планування характеру, часу та обсягу здійснення керівництва та

нагляду за членами команди із завдання та огляд їх роботи. За умов правильного планування аудиту аудитор вирішує питання стосовно безпосередньо ресурсів, їх кількості, часу їх застосування, а також управління, керівництва та нагляду за ними. Це, в свою чергу, дозволяє раціонально використовувати наявні ресурси та своєчасно вирішувати проблеми, які можуть виникати в процесі аудиту.

Більшість проблем щодо реалізації зазначеного МСА залежить саме не від некоректного викладення матеріалу, а від неповного розуміння аудитором значення етапу планування, а також від не завжди відповідального ставлення до його виконання.

Важливою є спроможність аудиторів дивитися за свою задачу більш широко. З точки зору менеджменту, планування є лише першою його функцією, яка не може існувати відокремленою від трьох подальших: організації, мотивації та контролю. Лише за умови дотримання послідовності у цих діях діяльність аудитора з планування буде насправді ефективною. Тобто, розробка плану з усіма перерахованими вище аспектами повинна передувати організації спланованої діяльності. А перед тим, як контролювати членів команди за результатами огляду їх роботи, аудитор повинен правильно скоординувати діяльність робітників з урахуванням мотивації. Той факт, що на аудиторських фірмах не завжди існує розуміння мети, сутності та задач внутрішнього контролю саме аудиторської компанії, є найголовнішим чинником неналежної побудови ефективної системи здійснення аудиту.

Звідси виникає проблема сприйняття аудитором планування аудиторської перевірки як окремого етапу, а не безперервного процесу. Пояснювальні матеріали до МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» містять тезу по те, що планування не є окремим етапом процесу аудиту, а представляє собою повторюваний і безперервний процес. Попередня оцінка аудиторського ризику дозволяє розробити загальну стратегію і програму аудиторської перевірки. Положення МСА 300 описують організаційні моменти, але не дають відповіді, як саме своєчасно і ефективно виявити помилку у фінансовій звітності [2]. Не маючи із стандарту чіткого уявлення щодо цього

питання, досвідчений аудитор повинен розглядати його також з боку інших, пов'язаних з аудитом наук: менеджменту, економіки підприємства, обліку та інших, бо процес планування є невід'ємним у будь-якій діяльності. «Розглядаючи МСА 300, планування може бути легко прийняте за дискретну фазу аудиту, що відбувається лише за розкладом, у той час, як розглядати його потрібно як безперервний процес. Планування повинно починатися з виявленого дефіциту контролю у попередньому аудиті, та вирішенні цього питання протягом усього процесу аудиту» [3].

Водночас, спроба заощадити час та застосування при плануванні підходу «same as last year» («так само, як минулий рік») може істотно вплинути на якість аудиторського висновку внаслідок надмірного або недостатнього тестування, призвести до потенційної претензії клієнта про професійну відповідальність аудитора [3]. Дотримання всіх відповідних професійних стандартів при наданні послуг, зокрема, при плануванні аудиту, допомагає зменшити ризик професійної відповідальності аудитора.

Певні ускладнення при плануванні аудиторської перевірки пов'язані з відсутністю типових форм документів з аудиту (таких як загальна стратегія аудиту, план аудиту та будь-які значні зміни, внесені під час виконання завдання аудиту, в загальну стратегію та план аудиту, а також причини цих змін) в користуванні аудитора. Посилаючись на МСА 300: «Документація із загальної стратегії аудиту є реєстрацією основних рішень, які вважаються необхідними для належного планування аудиту та надання інформації про значущі питання команді із завдання» [1]. Нестача навіть однієї одиниці із документації ставить під загрозу та майже унеможлиблює ефективне проведення аудиторської діяльності.

У іншому випадку, ми можемо говорити про недосконалість діючої нормативно-правової бази. Хоча Закон України «Про аудиторську діяльність» існує вже близько 25-ти років, не всі його положення адаптовані до міжнародних. Усі роки існування в Україні цього закону, аудит лише формувався та складався як професійна діяльність, в той час, як на міжнародному рівні вже відбувалося впровадження стандартів. Навряд чи щось

змінить таку ситуацію, окрім оновлення існуючої правової бази, з огляду на аспекти, що потребують змін та адаптування.

Говорячи про другу частину цієї ж проблеми, важливо зазначити, що невідповідальність аудиторів при виконанні їх роботи викликана: по-перше, страхом відповідальності («важливим є соціальний чинник та така проблема, як страх брати на себе відповідальність за подальший вплив спланованого аудиту на діяльність суб'єктів господарювання»), а, по-друге, невиконанням дій, що передують плануванню аудиторської діяльності. Згідно з МСА 300, будь-який аудитор повинен ознайомитися з інформацією та вимогами, що викладені в МСА 220 «Контроль якості аудиту фінансової звітності»: «оцінити дотримання відповідних етичних вимог, включаючи незалежність, відповідно до вимог МСА 220» [1], «виконати процедури відповідно до вимог МСА 220 стосовно продовження стосунків з клієнтом та конкретного завдання з аудиту» [1], МСА 210 «Узгодження умов виконання завдань з аудиту»: «визначити розуміння умов завдання відповідно до вимог МСА 210» [1]. Окрім цього, для правильного оформлення плану аудиту, потрібно робити опис з урахуванням МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» та МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики». Враховуючи те, що існує така проблема, виникає необхідність не тільки в контролі за робочою групою, а й за аудиторами, що стоять вище по кар'єрних сходах.

Отже, оцінюючи проблеми, з якими стикається розглянутий МСА 300, можна сказати, що вони загалом залежать від цілої низки взаємопов'язаних факторів: соціальних, економічних, технологічних, інформаційних, тощо. Відповідно до цього, вирішення існуючих проблем та перешкод також не може бути однобічним, а повинно враховувати усі аспекти у сукупності. В першу чергу, потрібно змінювати існуючий фундамент аудиторської діяльності, тобто нормативно-правову базу, краще адаптуючи її під міжнародні стандарти. Наступним кроком зазнають змін аудитори у розумінні своєї задачі, щодо планування аудиторської діяльності, розглядаючи її як безперервний процес, кожний етап якого впливає на наступний. З урахуванням таких змін, має

вирости також і рівень відповідальності аудиторів, щодо більш належного виконання своїх обов'язків, та в першу чергу вивчення необхідної інформаційної бази.

### **Список використаної літератури**

1. Міжнародний стандарт аудиту МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.apu.com.ua/attachments/article/1038/Part\\_1\\_2015.pdf](http://www.apu.com.ua/attachments/article/1038/Part_1_2015.pdf)
2. Мізякіна Н.О. Аналіз міжнародних стандартів аудиту фінансової звітності щодо виявлення помилок / Н.О. Мізякіна // Економіка та держава. – 2015. – № 7. – С. 82–86.
3. Daniel J. Gartland The importance of audit planning // Journal of Accountancy, 2017. – September 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.journalofaccountancy.com/issues/2017/sep/importance-of-audit-planning.html>.

*Костенюк Ю.В.*

*студентка 4го курсу напрямку «Облік та оподаткування»,*

*науковий керівник: к.е.н. Мустеца І.В.*

*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

*м. Чернівці*

*E-mail: julia.tea017@gmail.com*

### **СУПУТНІ АУДИТОРСЬКІ ПОСЛУГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ**

З розвитком ринкових відносин в Україні відбувається динамічний розвиток ринку аудиторських послуг. Процес реформування нормативно-правової бази і створення спеціальних механізмів у сфері послуг аудиту сприяє

забезпеченню особистих, корпоративних та державних інтересів, визначає потреба розгляду теоретичних основ послуг аудиту, зокрема супутніх послуг як важливої складової.

Дослідженням щодо аудиторських послуг займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Ф.Ф. Бутинець [1], Н.І. Дорош [2], О.Ю. Редько, А.Д. Шеремет, В.П. Суйц [3], Р.А. Алборов [4], А.Я. Гончарук та інші.

На сьогодні аудиторська діяльність включає в себе два компоненти: аудит та супутні йому послуги.

Згідно Закону України «Про аудиторську діяльність», аудиторська діяльність є підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне та методичне забезпечення аудита, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) і надання інших аудиторських послуг [5].

Аудит згідно законодавства України аудит являє собою перевірку публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти й відповідності діючому законодавству та встановленим нормативам.

Під супутніми аудиту послугами розуміється надання аудиторськими організаціями та індивідуальними аудиторами наступних послуг [2, с. 43-44]:

- 1) постановка, відновлення і ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової (бухгалтерської) звітності, бухгалтерська консультація;
- 2) податкове консультування;
- 3) аналіз фінансово-господарської діяльності організацій і індивідуальних підприємців, економічна та фінансова консультація;
- 4) управлінська консультація, у тому числі пов'язане з реструктуризацією організацій;
- 5) правова консультація, а також представництво в судових та податкових органах по податкових і митних спорах;
- 6) автоматизація бухгалтерського обліку і впровадження інформаційних технологій;

7) оцінка вартості майна, підприємств як майнових комплексів, а також підприємницьких ризиків;

8) розроблення та аналіз інвестиційних проектів, складання бізнес-планів;

9) здійснення маркетингових досліджень;

10) проведення науково-дослідних та експериментальних робіт у галузі аудиторської діяльності, а також інформації про їх результати, зокрема на паперових та електронних носіях;

11) навчання фахівців у областях, пов'язаних з аудиторською діяльністю;

12) представлення інтересів суб'єкта перед третіми особами;

13) надання інших послуг, пов'язаних з аудиторською діяльністю.

При наданні аудиторами супутніх послуг економічний суб'єкт несе відповідальність:

- дотримання чинного законодавства;

- повнота і правильність юридичного оформлення документів;

- точність, достовірність і своєчасність надання документів, відомостей, інформації, а також будь-які обмеження можливості виконання аудиторської організацією своїх обов'язків.

Виконання робіт і надання послуг, супутніх аудиту, вимагають від аудиторських організацій:

- здійснення завдань замовника, згідно сформульованих у письмовому вигляді (у формі договору або контракту, технічного завдання, листи-зобов'язання, письмового запиту);

- планування порядку виконання робіт або надання послуг;

- документування ходу виконання робіт або надання послуг;

- чітке розмежування відповідальності і функцій виконавців при виконанні частини завдання сторонніми організаціями або співробітниками, що не входять до штату аудиторської організації;

- розроблення постійно діючих типових форм звітності з найбільш часто виконуваних видів робіт або послуг;

- контролювання якості виконання робіт або наданих послуг, супутніх

аудиту, особливо у великих аудиторських організаціях;

- готування за підсумками виконання робіт або послуг документ, що відображає результати виконання завдання і висновки аудиторської організації.

Супутні послуги аудиту є складним процесом, та саме ці послуги є перспективним напрямком у діяльності аудиторської організації. Найважливіше в цьому процесі є те, щоб аудиторська фірма вміла залучати клієнтів та утримувати їх надалі. Для цього необхідно всі надані послуги вміти виконувати на високому рівні, їх результати не повинні спричиняти фінансові санкції з боку податкових та інших органів до клієнта. Клієнт має бачити реальну користь від придбання аудиторських послуг, відчувати як реальну економію фінансових ресурсів, так і численні приховані вигоди від плідного співробітництва з аудиторською організацією.

### **Список використаної літератури**

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: сучасні тенденції розвитку в Україні та світі [Текст]: Монографія / за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 564 с.
2. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація [Текст] : підручник / Н.І. Дорош. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 402 с.
3. Суйц В.П. Основы российского аудита. Руководителю предприятия, финансовому директору, главному бухгалтеру [Текст]: Учебник / В.П. Суйц, Н.Б. Смирнов. – М.: ИЦ «АНКИЛ», ИКЦ «ДИС», 1997. – 256 с.
4. Алборов Р.А. Аудит в организациях промышленности, торговли и АПК [Текст]: учебник / Р.А. Алборов. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 1998. – 464 с.
5. Закон України від 16.11.2017 №2210-VIII «Про аудиторську діяльність» зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

*К.е.н., доцент Мардус Н.Ю.  
доцент кафедри економічного аналізу та обліку  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»  
м. Харків  
E-mail: Nat\_ua@ ukr.net*

## **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ АУДИТУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та п.3 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] визначають правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. В основу організації бухгалтерського обліку з метою належного обліково-аналітичного забезпечення покладено облікову політику підприємства.

Облікова політика підприємства розробляється головним бухгалтером підприємства і затверджується його керівником і є внутрішнім нормативним принципом організації та порядку ведення обліку на підприємстві, який містить сукупність способів та процедур організації та ведення обліку, що використовуються з метою підготовки, складання та подання фінансової звітності.

Мета аудиту облікової політики підприємства є встановлення її відповідності чинним нормативним та законодавчим датам, а також характеру і масштабу діяльності підприємства.

Завдання аудиту облікової політики:

- встановити наявність наказу (розпорядження) керівника про прийняття облікової політики на підприємстві;
- визначити відповідність прийнятої облікової політики вимогам законодавства та П(С)БО;

- вивчити порядок дотримання під час розроблення Наказу про облікову політику припущень і вимог, встановлених нормативними документами;
- дослідити повноту розкриття вибраних при формуванні облікової політики способів ведення бухгалтерського обліку, що істотно впливають на оцінку і прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності;
- перевірити наявність посадових інструкцій, наявність та ефективність затвердженої системи документообігу, вибір форми ведення бухгалтерського обліку, встановлений порядок проведення інвентаризації майна та зобов'язань, затверджений робочий план рахунків бухгалтерського обліку;
- проаналізувати та оцінити загальні та конкретні елементи облікової політики [3-7].

Джерелами інформації і одночасно об'єктом є всі внутрішньофірмові документи, що охоплюють питання організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Методичні прийоми аудиту облікової політики:

- документальні (дослідження документів, прийоми нормативно-правового регулювання);
- розрахунково-аналітичні;
- узагальнення і реалізації результатів аудиту.

Процедури, які відповідають обраним методичним прийомам аудиту: нормативно-правові, лічильно-обчислювальні, логічні, опитування, порівняльно-зіставлявальні та узагальнення.

Етапи перевірки:

- перевірка дотримання прийнятої методології відображення окремих господарських операцій та оцінки майна (зміна положень облікової політики на наступний звітний рік повинна бути відображена у Примітках до фінансової звітності);
- доцільно досліджувати облікову політику підприємства за такими напрямками:

1) перевірка дотримання порядку оформлення наказу про облікову

політику (необхідні внутрішні документи, положення, інструкції, які затверджуються одночасно з обліковою політикою);

2) з'ясування, наскільки ефективний облік на підприємстві, що перевіряється, як вирішені питання на складних ділянках облікової роботи (раціональні прийоми щодо запобігання дублюванню даних);

3) перевірка якості оперативного обліку для безпосередньої та швидкої допомоги керівництву, адміністративно-управлінському та інженерно-технічному персоналу у вирішенні завдань, поставлених перед ним;

4) встановлення якості організації облікової роботи на підприємстві (графік, що передбачає терміни виконання, розподіл обов'язків між всіма обліковими працівниками, відповідальність за доручену ділянку роботи, інструктаж виконання окремих робіт, виправлення виявлених недоліків та помилок);

5) з'ясування, які форми документації застосовуються на підприємстві, як використовуються типові форми первинного обліку, чи не виготовляє підприємство спеціальних форм при можливості і доцільності застосування типових;

б) перевірка, чи забезпечена на підприємстві єдність та порівнянність облікових і планових показників, а також чи дотримуються одноманітності в методах їх розрахунку, необхідної для контролю виконання плану та встановлення їх динаміки.

За наслідками перевірки установчих документів або облікової політики аудитором складається аудиторський висновок, у якому фіксуються виявлені недоліки, обґрунтовуються можливі негативні наслідки і даються конкретні пропозиції щодо їх усунення в подальшій діяльності підприємства, що перевіряється [6].

У зв'язку з вищевикладеним вважаємо подальше дослідження питання організації методики аудиту облікової політики є актуальним і дослідження методичних підходів до аудиту облікової політики дасть змогу більш ефективно проводити перевірку у вказаному напрямі.

## Список використаної літератури

1. Закон України від 16.07.1999 р. № 96-ХІV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 25.01.2012 р. № 52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Подоляничук О.А. Облікова політика підприємства – об'єкт чи джерело інформації аудиту / О.А. Подоляничук // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2015. - №7. - С. 855-859.
4. Петрик О.А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: навч. посіб. / Петрик О.А., Савченко В.Я., Свідерський Д.Є.: за заг. ред. О.А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2008. – 472 с.
5. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: Монографія / В.А. Кулик. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. –373 с.
6. Полякова Л.М. Методика аудиту установчих документів та облікової політики підприємства / Л.М. Полякова, З.В. Билень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2918/1/81.pdf>.
7. Піскунова Н.В. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки // Н.В. Піскунова, І.П. Петрова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/30\\_NIEK\\_2011/Economics/7\\_96101.htm](http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/7_96101.htm).

*К.е.н. Мустеца І.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування,  
Мельничук Н.О.  
студентка 4го курсу напрямку «Економіка підприємства»  
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ  
м. Чернівці  
E-mail: natalia.melnychuk97@gmail.com*

## **СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ**

Робота підприємств і організацій в умовах ринкових відносин та конкурентної боротьби зумовила виникнення нової форми незалежного контролю – аудиту. Необхідність у послугах аудитора постала з наступних причин: потреба акціонерів, страхових компаній, банків та інших користувачів в об'єктивній і достовірній інформації про фінансово-господарський стан того чи іншого суб'єкта господарювання; залежність наслідків прийняття рішень користувачами інформації (власниками, інвесторами, кредиторами та ін.) від якості отриманої інформації; необхідність спеціальних знань та навиків для перевірки інформації.

Згідно з Законом України «Про аудиторську діяльність», аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може проводитись з ініціативи господарюючих суб'єктів, а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит). Затрати на проведення аудиту відносяться на собівартість товару (продукції, послуг) [1].

Офіційним регулятором вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні. Повноваження Аудиторської палати України поширюються на такі важливі сфери аудиторської діяльності:

- підвищення кваліфікації аудиторів;
- сертифікація аудиторів;
- стандартизація аудиторської діяльності (застосування стандартів аудиту і кодексу професійної етики);
- реєстрація аудиторських фірм та аудиторів – приватних підприємців і ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності;
- контроль якості аудиторських послуг [2].

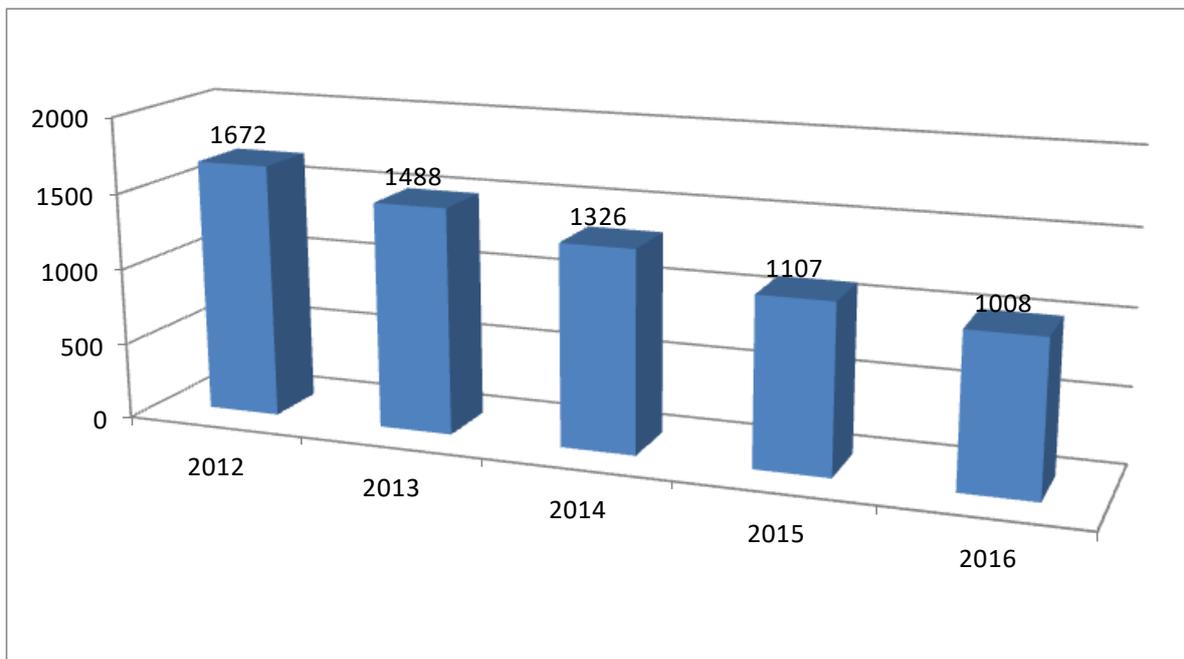
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності України у 2012-2016 роках наведена на рис. 1 [3].

Дані рис. 1 дають можливість дійти висновку про зменшення кількості суб'єктів аудиторської діяльності України за 2012-2016 роки.

Розглянувши розвиток аудиту в Україні, можна зазначити, що існують певні проблематичні питання щодо його функціонування. На сьогоднішній день існує багато причин, які стримують процес ефективного розвитку аудиту в Україні. Серед них можна виділити наступні:

- незначний період функціонування ринкових механізмів регулювання та відповідних механізмів державного фінансового контролю в Україні;
- наявність великої кількості фінансових порушень, нецільового та неефективного використання державних ресурсів;
- обмеження на законодавчому рівні ефективності результатів аудиту та ін. [4].

Однією з проблем здійснення аудиту в Україні є також неврегульовані питання фінансування робіт зі створення адекватної системи аудиту в Україні та страхування аудиторської діяльності.



*Рис. 1. Кількість суб'єктів аудиторської діяльності України у 2012-2016 роках, одиниць*

Отже, на нашу думку, основними напрямками розвитку аудиторської діяльності в Україні можуть стати:

- вивчення міжнародного досвіду аудиторських фірм задля розробки типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності;

- на основі вивчення міжнародного досвіду розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги;

- зосередження зусилля професійних організацій на таких напрямках своєї діяльності як підтримка і розширення кваліфікації своїх членів та моніторинг якості та незалежності;

- співпраця професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

Таким чином, на шляху становлення, розвитку та функціонування аудиту в Україні постає багато проблемних питань, що негативно позначаються як на

результатах діяльності підприємства, так і на економічній ситуації держави загалом. Лише комплексне та системне подолання цих недоліків сприятиме підвищенню авторитетності вітчизняного аудитора на міжнародному рівні та підвищить довіру користувачів фінансової звітності до аудиту.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України від 16.07.1999 р. № 96-ХІV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Калінська Т.А. Сучасний стан і проблеми вітчизняного аудиту / Т.А. Калінська // Науково-виробничий журнал. – 2013. - №1. – С.25-29.
3. Звіти Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2012-2016. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/>.
4. Жирна Ж.А. Зарубіжний досвід проведення аудиту ефективності / Ж.А. Жирна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/>.

*К.е.н. Мустеца І.В.*

*доцент кафедри обліку і оподаткування,*

*Павлюк М.В.*

*студентка 4го курсу напрямку «Економіка підприємства»*

*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

*м. Чернівці*

*E-mail: mari.pavlyuk.97@ukr.net*

### **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ В УКРАЇНІ**

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні характеризується інтеграцією до європейського та світового ринків, їх глобалізацією, а також прагненням до зростання кількості потенційних внутрішніх і зовнішніх

інвесторів. Власники та інші його учасники економічних процесів потребують максимально обґрунтованої, об'єктивної та неупередженої інформації щодо реального фінансово-майнового стану суб'єктів господарювання, їхньої фінансової стабільності, перспектив розвитку тощо.

Актуальність дослідження теми аудиту обумовлена тим, що зростання динаміки економічних процесів, а також наслідки економічних криз обумовлюють необхідність власників суб'єктів господарювання володіти максимально дієвим та оперативним інструментом своєчасного та ґрунтовного контролю власника як запорукою ефективного управління суб'єктом господарювання, яким є аудит. Від аудитора чекають вже не суто перевірки та підтвердження фінансової звітності, а значно ширшого – надати висококваліфіковану допомогу та наголосити на можливості функціонувати ефективно в межах чинного законодавства. Особлива місія аудиту – надання максимально правдивої інформації її користувачам.

Аудит повинен сприяти розвитку економіки загалом, адже макроекономічні показники прямо залежать від дії всіх суб'єктів господарювання. Підтверджуючи ефективність діяльності конкретного суб'єкта господарювання або вказуючи на його недоліки, аудит сприяє розвитку національної економіки в цілому; зменшує кількість різноманітних шахрайських схем, рейдерських атак, фінансових пірамід, банкрутств [1, с.4-5].

На даний момент розвиток аудиту в Україні характеризується рядом проблем. Першою проблемою є недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю, які б регулювали діяльність аудиторів України. Недостатність прийомів, методів тягне за собою неточність аудиторського висновку на міжнародному рівні.

Також проблемою є недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів. Недостатня кількість кваліфікованих кадрів тягне за собою не освоєння ринку аудиторських послуг.

Відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту дуже негативно впливає на швидкість роботи аудитора та на систематизацію

даних про клієнтів. Розробка комп'ютерних програм щодо роботи з аудиторською документацією сприятиме зменшенню завантаженості аудитора по документообороту, а також дасть змогу розробити комп'ютеризовану клієнтську базу, яка у випадку необхідності зможе видати інформацію того чи іншого клієнта [2].

Серйозну стурбованість також викликає якість роботи більшості українських аудиторських фірм. Це питання піднімається не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й самими аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії. Усього в Україні станом на 31.12.2016 р. чинний сертифікат аудитора мали 2646 особи [3]. Не кваліфікованість аудиторів дуже серйозна проблема, яка вимагає швидкого вирішування шляхом підвищення контролю при отриманні сертифікатів аудиторів та збільшення державного контролю при проведенні аудиторської діяльності. Підвищувати податковий тиск не є доцільним, оскільки аудитори сплачують немалу суму при отриманні сертифіката і їх податкове навантаження є досить серйозним.

Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що висуваються до посад, передбачених структурою їх управління. Тому серед фірм, які користуються високим попитом на ринку аудиторських послуг немає у штаті некваліфікованих працівників та тих, які не мають професійного стажу у даній галузі [2].

Суттєвими проблемами сучасного професійного аудиту є розробка та впровадження економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності, розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг [4]. Також, важливим є вирішення проблеми недовіри до аудитора і зокрема недовіри до якості надаваних їм аудиторських послуг. Така недовіра викликана в першу чергу відсутністю контролю над якістю наданих

послуг на державному рівні. Ця проблема, мабуть, найбільш актуальна, оскільки на даний момент в Україні існує безліч малих і середніх підприємства, які в силу своїх невеликих доходів не можуть дозволити собі скористатися послугами великих і перевірених аудиторських фірм. Такі підприємства змушені звертатися до приватних аудиторів, ризикуючи отримати неякісні аудиторські послуги, що може спричинити за собою помилки у функціонуванні таких підприємств.

Говорячи про аудиторські фірми, слід звернути увагу на спектр надаваних ними послуг. Досліджуючи звіти таких фірм можна помітити, що деякі фірми в основному займаються наданням консалтингових або інших послуг. Таке становище на ринку аудиторських послуг суперечить світовим тенденціям розвитку цієї галузі. На міжнародному ринку все частіше пропонують виділити надання різного роду послуг в окрему галузь [5].

Отже, в Україні виникла нагальна потреба вирішення проблем, наявних у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм, які унеможливають успішний розвиток аудиту. На нашу думку, передусім потрібно створити адекватну нормативну та методологічну основу для проведення аудиту, зокрема розробити й затвердити єдину концепцію розвитку фінансового контролю в Україні. Крім того, необхідно розробити з урахуванням найкращої міжнародної практики загальні стандарти професійної етики аудиторів і контролерів [6].

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і існують певні проблеми. Вирішення цих проблем дозволить сформувати єдину ефективну систему державного аудиту.

### **Список використаної літератури**

1. Назарова К.О. Аудит: еволюція, потенціал, ефективність: Монографія / К.О. Назарова. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 464 с.
2. UBR [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://blog.ubr.ua/praktika-biznesa/nevirshen-problemi-auditu-v-ukran-2-1237>.
3. Звіти Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2012-

2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/>.

4. Максименко Н.Г. Проблеми розвитку аудиторської діяльності в Україні / Н.Г. Максименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem\\_biol/avpch/En/2009\\_49/Macsimenko%20N.G..pdf](http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/avpch/En/2009_49/Macsimenko%20N.G..pdf).
5. Миронова Ю. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Ю. Миронова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/19-82-1>
6. Платонова І.А. проблеми та перспективи аудиту в Україні / І.А. Платонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Nvpusk\\_2011\\_4\\_2\\_\\_77\\_20\\_2.pdf](#).

*Д.е.н., професор Редченко К.І.*

*завідувач кафедри аудиту, аналізу та оподаткування,*

*Станкевич О.І.*

*аспірант кафедри аудиту, аналізу та оподаткування*

*Львівський торговельно-економічний університет*

*м. Львів*

*Email: redchenko@ukr.net*

## **ПРОФЕСІЙНИЙ СКЕПТИЦИЗМ ТА ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ В РОБОТІ АУДИТОРА**

Професійний скептицизм – це критичний, але конструктивний, спосіб мислення, який, разом з чесністю і об'єктивністю аудитора, дозволяє йому висловлювати незалежну думку з предмету дослідження. З визначення, наведеного у Глосарії до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, можна зробити висновок, що професійний скептицизм є невід'ємною частиною незалежності мислення і незалежності поведінки аудитора [1, с. 43]. Там же вказано, що професійний скептицизм являє собою «ставлення, що поєднує допитливість, уважність до обставин, які можуть вказувати на можливе викривлення

внаслідок помилки або шахрайства, та критичну оцінку доказів» [1, с. 51].

Таким чином, поняття професійного скептицизму можна одночасно розглядати і як притаманний аудиторіві спосіб мислення, і як передумову його рішень при розгляді певної інформації чи оцінці аудиторських доказів. Аудитор повинен мати на увазі, що завжди є обставини (об'єктивні чи суб'єктивні), які можуть призвести до викривлення фінансової звітності чи інших істотних, з погляду цілей його завдання, порушень. Це вимагає від аудитора особливої зваженості та обережності у висновках і оцінках.

Разом з тим, скептицизм аудитора та його розумна допитливість не повинні трансформуватися у надмірну недовірливість чи пробудити у ньому «азарт мисливця». Скептицизм передбачає, що аудитор може і повинен прийняти надані йому докази, якщо не має інших доказів, що суперечать чи спростовують попередні. Він не повинен з власної ініціативи розпочинати розслідування, особливо з незначних питань, або призначати додаткове дослідження, якщо, в межах виконання запланованих процедур, ним не було знайдено нічого незвичного чи такого, що могло би трактуватися як суттєве викривлення інформації.

Професійний скептицизм не повинен також підштовхувати аудитора до надмірної прискіпливості щодо керівництва і персоналу клієнта чи ставити під сумнів чесність управлінського персоналу за відсутності для цього конкретних підстав. Якщо менеджмент клієнта у минулому зарекомендував себе з кращого боку, був чесним і відповідальним, аудитор повинен сприймати його саме таким, не забуваючи, однак, перевіряти та піддавати критичному аналізу всю важливу інформацію, яку менеджмент йому надає.

Професійний скептицизм являє собою постійний прояв уваги аудитора як до «сильних», так і до «слабких» сигналів, які можуть стосуватися його дослідження. Зокрема, аудитор повинен ретельно вивчати докази, які суперечать інформації, отриманій ним раніше; звертати увагу на сумнівні документи, файли чи підписи; вивчати факти і обставини, які вказують на можливість шахрайства з боку керівництва чи персоналу компанії тощо.

На відміну від професійного скептицизму, який визначає спосіб мислення аудитора та його ставлення до отриманих аудиторських доказів, професійне судження стосується прийняття ним конкретних рішень в умовах невизначеності і наявності альтернатив.

Ще у 1995 році у звіті з дослідження «Професійне судження і аудитор» Канадський інститут дипломованих бухгалтерів (CICA; з 2014 року – CPA Canada) дав таке визначення: «Професійне судження у сфері аудиту – це застосування відповідних знань та досвіду [аудитора] у контексті, передбаченому стандартами аудиту та бухгалтерського обліку, а також кодексом професійної поведінки, для прийняття рішень у випадках, які передбачають вибір між альтернативними способами дій» [2].

Професійне судження аудитора повинно бути аналітичним, системним, об'єктивним і розсудливим; воно має здійснюватися чесно та з розумінням відповідальності перед тими особами, на рішення яких воно може вплинути. Це означає, що між професійним судженням аудитора і етичними нормами, якими він керується (включаючи професійний скептицизм), є прямий і безпосередній зв'язок.

Різноманітні оціночні судження аудитор застосовує на різних етапах своєї роботи. Наприклад, ще на етапі прийняття завдання з аудиту чи іншого надання впевненості аудитор ознайомлюється з компанією, її бізнесом, власниками, оцінює етичні аспекти і ключові ризики (як ділові, так і репутаційні), визначає достатність ресурсів для виконання завдання тощо. Ці процедури і наступне рішення аудитора про можливість прийняти завдання передбачають наявність у нього високої професійної кваліфікації, добре знання стандартів аудиту і кодексу етики, характеризуються різною мірою інформаційної невизначеності та можливістю альтернативного вибору, тобто містять всі передумови для застосування аудитором професійних суджень.

У Міжнародному стандарті аудиту (МСА) 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» вказано, що професійне судження потрібно застосовувати з таких питань, як:

- суттєвість та аудиторський ризик;
- характер, час і обсяг аудиторських процедур, які використовуються для відповідності вимогам МСА та збирання аудиторських доказів;
- оцінка того, чи отримані достатні та прийнятні аудиторські докази та чи потрібно зробити більше для досягнення цілей МСА, тобто загальних цілей аудитора;
- оцінка суджень управлінського персоналу під час застосування застосовної концептуальної основи фінансового звітування суб'єкта господарювання;
- формулювання висновків, які ґрунтуються на отриманих аудиторських доказах, наприклад оцінювання достатності попередніх оцінок, здійснених управлінським персоналом під час складання фінансової звітності [1, с. 109].

Професійне судження ґрунтується на фаховій майстерності, досвіді та навичках аудитора, набутих як під час навчання, так і (головним чином) під час виконання ним професійних завдань. Відповідно, аудитор, який не має досвіду і навичок застосування професійного судження, не може зробити його достатньо обґрунтованим і переконливим в очах зацікавлених сторін. Тому призначення аудитора має відбуватися з обов'язковим врахуванням його спроможності подавати професійні судження, зокрема, з питань, пов'язаних зі специфікою певної галузі чи сфери діяльності.

Міжнародні стандарти аудиту наполегливо рекомендують аудитору консультуватися зі складних або суперечливих питань з колегами, що входять до групи із завдання, або з іншими фахівцями у межах аудиторської фірми чи за її межами. Це підвищує компетентність та обґрунтованість судження і дозволяє реалізувати вимоги щодо професійного скептицизму, якими аудитор повинен керуватися в процесі виконання поставленого перед ним завдання.

### **Список використаної літератури**

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2015 року. – К.: Міжнародна

федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. –  
Частина 1. – 1249 с.

2. Canadian Institute of Chartered Accountants. Professional Judgment and the Auditor: Research Report. – CICA, 1995. – 5 p.

*Савич В.Ф.*

*студент кафедри економічного аналізу та обліку,*

*к.е.н., доцент Побережна Н.М.*

*доцент кафедри економічного аналізу та обліку*

*Національний технічний університет*

*«Харківський політехнічний інститут»*

*м. Харків*

*E-mail: v.savich5@gmail.com*

## **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Сьогодні, впровадження європейських та міжнародних стандартів у сфері аудиту та нагляду за аудиторською професією є частиною зобов'язань України в контексті Угоди про асоціацію з Євросоюзом. З метою забезпечення взятих Україною зобов'язань, президентом України підписано Закон України №225-VIII «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який набирає чинності з 01 січня 2018 року та вводиться в дію з 01 жовтня 2018 року, крім положення, що стосується змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення [1].

Необхідно визначити, що аудит в розвинених країнах є одним зі складових економіки, тому проведення аудиторських перевірок є важливим завданням, як для окремого підприємства, так і для країни загалом. Кредитори та інвестори все більше зацікавлені в тому, щоб компанія була підприємством,

що діє безперервно і як підтвердження цього, бажають отримати незалежну оцінку точності та повноти звітності, особливо в області управління, перерозподілу капіталу та прогнозування ліквідності. Вирішальним значенням є якість аудиту та аудиторських висновків за фінансовою звітністю [2].

Інтеграція в Європейську спільноту, потреба у швидкому та правильному ухваленні управлінських рішень потребує таких аудиторів та аудиторських звітів, які сприяли б формуванню довіри до суб'єкта аудиторської перевірки та вигідно відрізняли б його від підприємства, яке ще не проходило аудиторську перевірку.

Відповідно до Концепції системи забезпечення якості аудиторських послуг в Україні [3], аудиторські фірми та аудитори зобов'язані розробити і впровадити в свою практику таку систему контролю якості, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що сама аудиторська фірма і аудитор та їх персонал діють відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Кодексу етики професійних бухгалтерів та законодавчих і нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а висновки (звіти), що надаються аудиторською фірмою і аудитором, відповідають умовам завдання [3, ст. 4.2].

В Україні аудит розвивається більше десяти років, проте існує ряд питань, які потребують додаткового регулювання та подальшого розвитку з врахуванням національних особливостей розвитку підприємництва та обраного напрямку України до євроінтеграції.

Для компаній з ринковою економікою, які прагнуть вийти на світовий фондовий ринок, аудит надає переваги. Якщо незалежна експертиза показує стійке зростання фінансових показників та достатній розмір активів, така компанія має переваги на ринку. Оскільки українські фірми все більш активно виходять на світові ринки, перед Аудиторською платою України (АПУ) постає завдання підвищення цінності аудиторських послуг як на рівні великих компаній, так і на рівні підприємств середнього, малого та мікропідприємництва.

Одним з широкого кола питань, що потребує уваги, є питання щодо покращення методологічного забезпечення аудиторської діяльності, а саме – розробки методологічних рекомендацій та матеріалів щодо аудиторської діяльності в Україні та розробки нормативних актів, що регулюють аудиторську діяльність в Україні, оскільки недостатня кількість таких розробок спричиняє зі сторони аудитора нестачу знань та низьку компетенцію під час виконання своїх функцій.

Важливою умовою вдосконалення методики та організації аудиту на сучасному етапі його розвитку є впровадження інформаційних систем та комп'ютерних технологій. Для проведення аудиту в умовах комп'ютеризації необхідно мати чіткі методичні рекомендації. Кожна аудиторська фірма повинна розробити свої внутрішні програми діяльності, які становитимуть опис комплексного підходу до організації технології та методики здійснення аудиту. При цьому, впровадження нових комп'ютерних програм зменшить навантаження на аудитора та буде сприяти розширенню клієнтської бази.

Доцільно відзначити те, що на даний момент не існує єдиної системи розрахунку аудиторських послуг. Аудитори, спираючись на рекомендації з боку держави, застосовують власну систему формування ціни, яка ґрунтується на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин чи обсягу виконаних робіт, що призводить до зниження якості наданих послуг.

Визначені недоліки стають причиною зниження рівня конкурентоспроможності українських аудиторів, у порівнянні з іноземними. Без сумніву, якість аудиторських послуг прямо залежить від підготовки кадрів і підвищення їх кваліфікації, тому впровадження регулярних програм підготовки та перепідготовки фахівців з аудиту, проведення науково-практичних конференцій з питань аудиторської діяльності, проведення дискусій з питань практики аудиту в офіційному видання АПУ сприятимуть формуванню системи якості аудиторських послуг в Україні.

Наступним питанням подальшого розвитку аудиту в Україні стала потреба впровадження на національному рівні стандартів аудиту

Міжнародної федерації бухгалтерів, закріплених на державному рівні, які б ґрунтувалися на міжнародному законодавстві та враховували реалії економічного та політичного становища України. Тому, рішенням АПУ України від 04.05.2017 року за №344, для всіх аудиторів та аудиторських фірм було затверджено в якості національних стандартів аудиту застосування Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2015 року, перекладених на українську мову при складанні звітів із завдань.

Якісне економіко-правове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання та підвищення престижу аудиторської професії реалізувалось шляхом впровадження багаторівневої системи сертифікації аудиторів, що базувалось на оцінці рівня їх професіоналізму, ступеня підготовки та практичного досвіду.

Проте, сьогодні, згідно з новим Законом України від 21.12.2017 р. «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлюється новий порядок атестації аудиторів. Для ведення аудиторською діяльністю, фізична особа має бути внесена до Реєстру аудиторів, шляхом підтвердження своїх теоретичних знань та професійної компетентності за допомогою складання відповідних іспитів (за кожен іспит вона сплачує суму в розмірі однієї мінімальної зарплати). Також необхідно пройти практичну підготовку із провадження аудиторської діяльності в аудиторській фірмі. Після потрапляння до Реєстру фізична особа має змогу займатися аудиторською діяльністю. Не вимагається отримання сертифікату, але потрібно безперервно проходити професійне навчання, без щорічного підтвердження своїх знань [1].

Іншим питанням, яке привертає нашу увагу, є недотримання вимог щодо забезпечення незалежності аудитора під час надання професійних послуг. У своїй практичній діяльності аудитор стикається із загрозами, відповідно до фундаментальних принципів професійної діяльності: власного інтересу, власної оцінки, захисту, особистим і сімейним стосункам, тиску.

В розвинених країнах передбачається страхування професійної

відповідальності аудиторів і повного відшкодування збитку, нанесеного замовникові аудиту. В Україні такого страхування не існує, а є лише майнова та цивільно-правова відповідальність аудиторської фірми, яку можна розділити на відповідальність перед замовниками аудиту і третіми особами, адміністративну, кримінальну.

Крім того, Аудиторська палата України може застосовувати стягнення у вигляді попередження, виключення з Реєстру аудиторських фірм і аудиторів. Окрім цього, за порушення порядку оприлюднення фінансової звітності передбачений штраф від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що в Україні необхідно ввести обов'язкове страхування професійної відповідальності аудиторів, яке дасть можливість розвитку страхових послуг та впевненість клієнтів у надійності та незалежності аудитора [1].

Слід зазначити, що згідно з новим Законом України від 21.12.2017 р. «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» органом, що контролює ведення аудиторської діяльності у суспільстві, стає не тільки Аудиторська палата України, а й Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Він буде складатися з двох відділів – з Ради нагляду над аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості. Остання буде здійснювати контроль за якістю аудиторських послуг, які надаються підприємствам, що мають суспільний інтерес [1].

Отже, для підвищення цінності аудиту, впровадження та функціонування системи забезпечення якості аудиторських послуг, удосконалення професійних знань практикуючих бухгалтерів, зростання ринку аудиторських послуг та забезпечення визнання важливої ролі аудиторської професії в нашому суспільстві необхідні постійний моніторинг та розробка рішень щодо питань, пов'язаних із функціонуванням системи аудиту в Україні.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»

[Електронний ресурс]: офіційний текст, підписаний Президентом України 21.12.17 р. №2258-VIII. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/zakon-ukrainy-vid-211217-r-2258-viii-pro-audyt-finansovoi-zvitnosti-ta-audytorsku-diialnist>.

2. Пилипенко І.І. 15 років аудиту в Україні: досвід захисту інтересів суспільства і держави [Електронний ресурс] / І.І. Пилипенко, В.О. Шевчук. – Аудитор України. – 2008. – №6 (134). – С. 16–20. – Режим доступу: <http://www.auditorukr.com.ua/journal/2017>.
3. Концепція системи забезпечення якості аудиторських послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/kontrol-yakosti?layout=edit&id=800>.

*К.е.н., доцент Станкевич І.В.*

*доцент кафедри менеджменту та маркетингу,*

*Мірзалієв Ш.*

*магістрант кафедри менеджменту та маркетингу*

*Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова*

*м. Одеса*

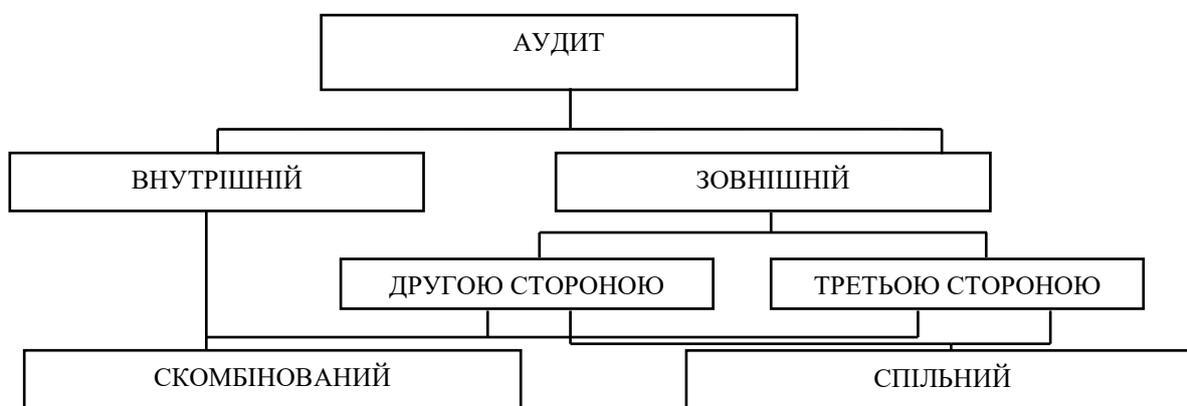
*E-mail: arnika@ukr.net*

## **ВНУТРІШНІЙ АУДИТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**

Одним із найважливіших видів діяльності, які здійснюються в системах управління якістю (надалі – СУЯ) освітніх організацій (надалі – ОО) є внутрішні аудити СУЯ. Аудит, згідно з ДСТУ ISO 9000:2015 «Системи управління якістю. Основні положення і словник термінів» визначено як «систематичний, незалежний і задокументований процес отримання об'єктивних доказів та їх об'єктивного оцінювання, щоб визначити ступінь

дотримання критеріїв аудиту» [1]. Національний стандарт ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» в п.9.2 «Внутрішній аудит» визначає основні завдання, які вирішує внутрішній аудит СУЯ та встановлює вимоги до організацій, які впроваджують СУЯ, стосовно необхідності його виконання.

Внутрішній аудит, або «аудит першою стороною» виконує сама ОО для внутрішніх цілей, зокрема, для отримання об'єктивної інформації про стан СУЯ. Його відмінність від аудитів «другою стороною» та «третьою стороною» продемонстровано на рис. 1.



*Рис. 1. Відмінність та зв'язок між видами аудиту СУЯ*

Результати аудитів, в тому числі внутрішніх, використовуються для постійного поліпшення СУЯ ОО. Внутрішній аудит також дозволяє отримувати дані, які необхідні для виконання критичного аналізування з боку найвищого керівництва ОО.

Внутрішній аудит базується на принципах, які повинні робити аудит дійовим засобом отримання об'єктивних даних про стан СУЯ та які повинні забезпечувати слушні і достатні висновки аудиту. Ці принципи наведені у національному стандарті ДСТУ ISO 19011:2012 «Настанови щодо здійснення аудитів систем управління» стосуються аудиторів, які здійснюють аудит СУЯ: дотримання етичних норм (основа професіоналізму); чесність у поданні результатів (зобов'язання звітувати правдиво і точно); належна професійна

ретельність (прояв старанності і розсудливості у здійсненні аудиту); конфіденційність (захищеність інформації); незалежність (основа неупередженості аудиту та об'єктивності висновків аудиту); підхід, що базується на доказі (раціональний метод формування надійних і відтворюваних висновків аудиту в систематичному процесі аудиту) [2].

На рис. 2 наведено схематичну модель аудиту СУЯ ОО як процесу.

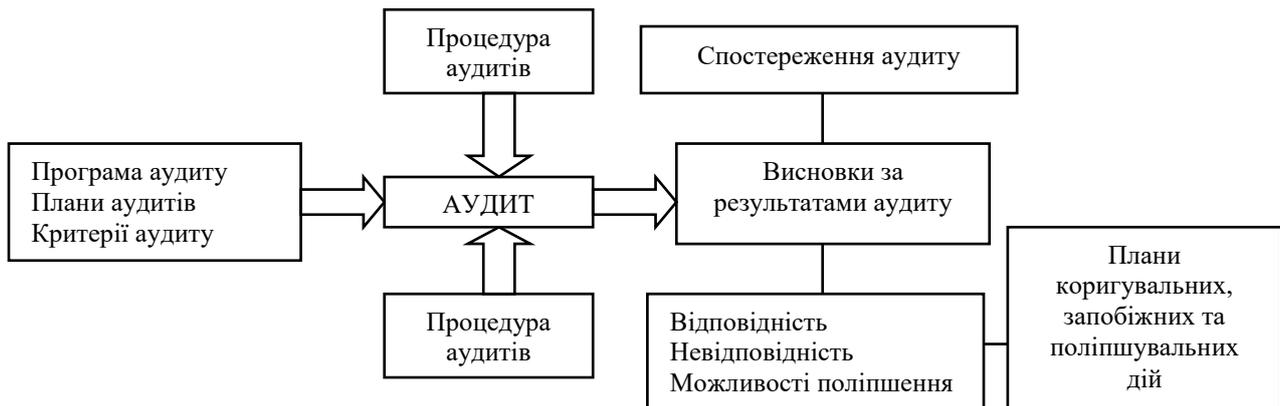


Рис. 2. Схематична модель аудиту СУЯ ОО як процесу

Відповідно до вимог пункту 9.2 ДСТУ ISO 9015 зроблено наголос на важливості належної реалізації процедурних питань, стосовно внутрішнього аудиту, серед яких програма внутрішніх аудитів є першим важливим елементом належної організації внутрішнього аудиту, документом, який містить усю необхідну інформацію для початку реалізації процедур внутрішнього аудиту. Стосовно змісту програми та заходів керування нею докладну інформацію надають настанови ДСТУ ISO 19011 [3].

Для внутрішнього аудиту СУЯ ОО надзвичайно важливим є розроблення програми, яка дійсно буде враховувати необхідність різного внутрішнього аудиту структурних підрозділів різного ступеню залучення до процесу надання освітніх послуг, або наприклад підрозділів які виконують допоміжні функції. Приклад програми аудиту наведений на рис. 3.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ОО

/ П.І.Б.

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК  
проведення внутрішнього аудиту в ОО**

| Об'єкт аудиту | Сфера аудиту | Критерій аудиту | Головний аудитор | МІСЯЦІ РОКУ |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|---------------|--------------|-----------------|------------------|-------------|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|--|--|
|               |              |                 |                  | 1           | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |
|               |              |                 |                  |             |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |  |  |

*Рис. 3. Приклад програми аудиту*

Стосовно програми внутрішніх аудитів СУЯ необхідно зазначити, що згідно з п.5.1 розділу 5 Керування програмою аудиту ДСТУ ISO 19011 встановлено, що «обсяг програми аудиту треба визначати залежно від розміру та характеру діяльності організації, аудит якої провадять, а також від характеру, функційності, складності та рівня досконалості системи управління, аудит якої здійснюватимуть. Пріоритет треба віддавати розподіленню ресурсів програми аудиту так, щоб аудит стосувався важливих питань системи управління. Ними можуть бути ключові характеристики якості продукції чи небезпечні чинники, пов'язані з гігієною та безпекою праці, або значні екологічні аспекти та їх контроль» [3].

Методами збирання інформації під час аудиту є: опитування; спостереження; критичне аналізування документів, зокрема протоколів. Конкретизація етапів аудиту наведена в роботі [4, с. 313 – 314].

Висновки та дані аудиту представляють на заключній нараді, під

головуванням керівника групи аудиту, в такий спосіб, щоб їх зрозуміло та підтвердило керівництво об'єкта аудиту. Після заключної наради керівник групи аудиту має підготувати звіт про результати аудиту. У звіті про аудит наводиться повний, точний, стислий і чіткий опис аудиту та його результатів. Згідно настанов ДСТУ ISO 19011 «Аудит вважають завершеним, якщо виконано всі роботи за планом аудиту, або було досягнуто згоди щодо цього із замовником аудиту» [3].

Згідно версії ДСТУ ISO 9001:2015 внутрішній СУЯ ОО повинен передбачати повну орієнтацію на настанови ДСТУ ISO 19011 і для ОО є важливим побудувати діяльність з внутрішнього аудиту таким чином, щоб програма внутрішнього аудиту:

- охоплювала структурні підрозділи (інститути, факультети, кафедри) найбільш проблемні, з огляду на необхідність виконання вимог до надання освітніх послуг;

- враховувала відомі ризики для об'єкта аудиту та споживачів його послуг та заходи щодо їх зниження до прийняттого рівня;

- містила перелік адекватних критеріїв, згідно яких можуть бути сформовані доречні дані аудиту.

Особа, яка керує програмою внутрішнього аудиту в ОО повинна враховувати, під час формування програми, як основні напрямки діяльності ОО так і ступень забезпеченості основних процесів ресурсами, а також необхідність кореляції цих перевірок з іншими видами інспекцій та перевірок, які проводяться в ОО.

### **Список використаної літератури**

1. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT): ДСТУ ISO 9000:2015. [На заміну ДСТУ ISO 9000:2007; чинний від 2016-07-01]. – К.: «ДП УкрНДНЦ», 2016. - 45 с. (Національний стандарт України).
2. Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001: 2015, IDT): ДСТУ ISO

- 9001:2015. [На заміну ДСТУ ISO 9001:2009; чинний від 2016-07-01]. – К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. - 22 с. (Національний стандарт України).
3. Настанови щодо здійснення аудитів систем управління: (ISO 19011:2011, IDT): ДСТУ ISO 19011:2012. – [На заміну ДСТУ ISO 19011:2003; чинний від 2012-11-28, наказ Мінекономрозвитку № 1356]. – К.: Мінекономрозвитку, 2012. - 30 с. (Національний стандарт України).
4. Управління якістю: Підручник / Воробієнко П.П., Станкевич І.В., Стрельчук Є.М., Глухова О.І. - Одеса: ОНАЗ, 2014. - 376 с.

*Тельчарова Р.А.*  
*студентка 4го курсу напрямку «Фінанси і кредит»,*  
*науковий керівник: к.е.н. Гриценко М.П.*  
*Бердянський державний педагогічний університет*  
*м. Бердянськ*  
*E-mail: tel4aerobica@gmail.com*

## **ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

На сучасному етапі розвитку держави, за умов економічної та фінансової кризи велика кількість підприємств призупиняє свою діяльність та не може надалі повноцінно розвиватись. Актуальним залишається питання пошуку нових підходів до прийняття зважених управлінських рішень, до змін в плануванні, обліку та контролю виробничо-господарської діяльності. Для цього необхідно вміти адекватно оцінювати й швидко реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх умов господарювання. Вміння достовірно та точно описати й оцінити процеси, що відбуваються, як навколо підприємства, так і усередині має важливе значення. На сьогодні найкращим інструментом ринкових перебудов діяльності суб'єктів господарювання є впровадження та підвищення

якості системи внутрішнього аудиту.

Зазначеній проблемі присвячено наукові праці та публікації вітчизняних та закордонних учених-економістів. Проблеми організації внутрішнього аудиту висвітлено у наукових працях таких вчених, як: Т. Каменська, Г. Коблянська, В. Бобошко, Л. Ліщинська, К. Коцюбинська, В. Немченко, Ф. Бутинець, В. Хомутенко, А. Хомутенко, Р. Сагайдак, А. Семенець, О. Сметанко, С. Губський, М. Голощанов, В. Бурцева, О. Філозоф та інші.

Сьогодні ж найбільшу проблему становить методичне забезпечення внутрішнього аудиту. Тому деякі питання раціональної організації внутрішнього аудиту залишаються невисвітленими і потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є розкриття сутності наявних проблем організації внутрішнього аудиту на підприємстві, виявлення деструктивних чинників, що гальмують його проведення та пошук шляхів для підвищення якості аудиторської діяльності.

Згідно з визначенням поняття внутрішнього аудиту, яке дає Міжнародний Інститут Внутрішніх Аудиторів, внутрішній аудит є незалежною, об'єктивною діяльністю з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність [1]. Внутрішній аудит дозволяє виявити причини виникнення помилок та недоліків в господарській діяльності та звітній документації підприємства та усунути їх, а також попередити виникнення. У сучасних умовах в Україні більшість підприємств покладає функції внутрішнього аудиту на бухгалтерські служби, що не є ефективним.

Існують наступні причини відсутності служби внутрішнього аудиту на підприємствах:

- небажання власника;
- щорічне підтвердження фінансової звітності зовнішнім аудитором;
- байдужість і незацікавленість управлінського персоналу;
- дефіцит вільних грошових коштів;
- відсутність компетентних кадрів у галузі внутрішнього аудиту;

– відсутність практики впровадження внутрішнього аудиту на інших підприємствах.

Організація системи внутрішнього аудиту на підприємстві повинна здійснюватися з урахуванням специфіки галузі, в якій воно здійснює свою діяльність, особливостей його виробництва, а також організаційної форми підприємства.

Важливим питанням організації внутрішнього аудиту на підприємстві є, з одного боку, побудова раціональної структури апарату управління, а з іншого – застосування відповідної організаційної форми. Це може бути як створення служби внутрішнього аудиту всередині підприємства, так і укладання угоди на надання послуг з питань, що стосуються внутрішнього аудиту незалежними аудиторськими фірмами (аутсорсинг). До переваг застосування аутсорсингу можна віднести високу якість проведеної перевірки, професіоналізм аудиторів, своєчасність одержання інформації, незалежність висловленої думки, зменшення витрат на утримання служби внутрішнього аудиту, надійність в одержаних результатах.

Існує і варіант взяття на роботу спеціалізованих працівників для виконання певних завдань, які не в змозі виконати власні працівники підприємства. Така форма організації – аутстафінг [2].

Незважаючи на очевидні переваги впровадження внутрішнього аудиту на підприємстві, існують проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні. В наш час лише невелика кількість підприємств бачить необхідність та користь запровадження у себе внутрішнього аудиту.

Побудова належного внутрішнього аудиту неможлива без застосування інформаційних технологій. Їх поширення в аудиті принесло із собою масштабні революційні зміни. Безумовно, застосування комп'ютерів значно впливає на якість проведення контролю та ефективність аудиторських процедур. Однак слід мати на увазі, що контрольні функції автоматизуються найважче [3].

На даний момент можна визначити основні напрями вдосконалення внутрішнього аудиту в Україні:

- 1) створення професії «внутрішній аудитор» і розвиток відповідного інституту;
- 2) формування зацікавленості та необхідності розвитку цієї професії як на рівні держави, так і на рівні підприємств різних галузей;
- 3) розроблення та вдосконалення нормативно-правового регулювання аудиту;
- 4) формування організаційної структури служб внутрішнього аудиту;
- 5) розроблення організаційно-технологічних схем та процедур проведення внутрішнього аудиту;
- 6) вдосконалення методології проведення внутрішнього аудиту;
- 7) здійснення професійної підготовки фахівців із внутрішнього аудиту.

Таким чином, організація внутрішнього аудиту здійснюється в інтересах власників економічного суб`єкта та регламентується його внутрішніми документами. Внутрішні аудитори виконують основне завдання – допомагають керівництву підприємства досягти визначених цілей. Так, запровадження системи внутрішнього аудиту з конкретною відповідальною особою або спеціальним відділом на кожному підприємстві в усіх галузях економіки сприятиме скороченню витрат і підвищенню ефективності діяльності підприємств.

### **Список використаної літератури**

1. Внутрішній аудит // Інститут Внутрішніх Аудиторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.iaa.org.ua/?page\\_id=212](https://www.iaa.org.ua/?page_id=212).
2. Максименко І.Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства / І.Я. Максименко // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 294–296.
3. Міністерство оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/vnutrishnij-audit/>.

*Харина М.В.*  
*студентка 4го курсу напрямку «Облік та оподаткування»,*  
*науковий керівник: к.е.н. Мустеца І.В.*  
*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*  
*м. Чернівці*  
*E-mail: masha\_kharyna@ukr.net*

## **ДОРЕЧНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ДОКАЗІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ЕФЕКТИВНОСІ АУДИТУ**

Будь-який факт потрібно доводити та підтверджувати, тим більше, якщо це стосується обліку чи аудиту. Об'єктивне відображення господарських операцій повинне підкріплюватись доказами. Доказ – це свідчення певного факту, який вважається істинним. У аудиті роль доказів є досить важливою, адже саме такі факти формують думку аудитора.

Аудиторська діяльність регулюється Міжнародними стандартами аудиту (МСА). Зокрема стандарт 500 має назву «Аудиторські докази», у ньому дається таке пояснення доказів – це інформація, яку використовує аудитор при формуванні висновків [1, с.413].

Кількість інформації, потрібної для аудиторських оцінок, законодавчо не регламентується. Аудитор на основі професійної думки має самостійно ухвалити рішення щодо кількості інформації, необхідної для складання висновку про достовірність фінансової звітності економічного суб'єкта.

Докази отримують шляхом застосування фізичних оглядів, підтверджень залишків на рахунках бухгалтерського обліку, аналізу документів, отриманих від підприємств, третіх осіб, аналітичних досліджень за минулі роки, майбутніх періодів та усної інформації осіб підприємства, організацій, установ. Також аудитор застосовує тести системи контролю та процедури перевірки на суттєвість.

Докази класифікують залежно від певних класифікаційних ознак наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація доказів

| Ознака                                | Характеристика   |
|---------------------------------------|--|
| 1 Залежно від подачі інформації:      | - прямі докази – це докази, що підтверджуються первинними документами;<br>- непрямі – це свідчення, які не мають ніякого відношення питання, що досліджується            |
| 2 Залежно від джерела інформації:     | - внутрішні – інформація одержана від клієнта;<br>- зовнішні – інформація одержана від третіх осіб;<br>- комбіновані – поєднуються два попередні джерела                 |
| 3 За характером одержання:            | - візуальні;<br>- документальні;<br>- усні   |
| 4 Залежно від ступеня переконливості: | - релевантні - докази, що мають цінність для вирішення проблеми, яка виникла [2, с.273];<br>- переконливі – докази, які відповідають критеріям доречності та достатності |

У МСА 500 зазначено, що аудиторські докази повинні відповідати двом критеріям: кількісному (достатність) і якісному (доречність) [1, с.415].

Для того щоб бути достатніми та доречними, аудиторські докази повинні відповідати певним факторам:

- незалежність джерела інформації – докази, отримані аудитором із незалежних відносно суб'єкта перевірки джерел надійніші, ніж свідчення, надані підприємством. Але високий рівень надійності таких свідчень ще не гарантує, що вони не можуть бути помилковими;

- компетентність джерела інформації – докази можна вважати надійними,

якщо вони отримані від компетентних джерел і видають інформацію без помилок;

- система внутрішнього контролю як джерело інформації, повинна бути розроблена без помилок та діяти ефективно;

- об'єктивність доказів – інформація не повинна викликати сумнівів щодо достовірності.

Під час збору аудиторських доказів слід враховувати спеціальні вимоги щодо їх достовірності:

- аудиторські докази, отримані із зовнішніх джерел, є більш переконливими, ніж докази, отримані із внутрішніх джерел;

- аудиторські докази, зібрані самим аудитором, є більш достовірними, ніж внутрішні і зовнішні докази;

- аудиторські докази, отримані із внутрішніх джерел слід вважати достовірними за умови ефективної системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку замовника;

- аудиторські докази, зібрані в письмовій формі, достовірніші ніж усні заяви;

- аудиторські докази є більш переконливими, якщо вони, будучи зібраними із різних джерел і різнохарактерними, не суперечать один одному.

Сукупність доказів, зібраної інформації, проведених досліджень дає змогу аудитору проаналізувати стан підприємства та надати висновок про його діяльність. Достовірність зібраних даних буде впливати на точність та повноту наданого результату аудиту.

#### **Список використаної літератури:**

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 р., частина 1: пер. з англ. Ольховікова О.Л. та ін. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2015. – 1249 с.
2. Рядська В.В. Аудит / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 416с.

*Юрченко Н.І.*  
*викладач кафедри маркетингу*  
*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*  
*м. Дніпро*  
*E-mail: yurchenko-n@meta.ua*

## **МАРКЕТИНГОВЫЙ АУДИТ: ПОНЯТИЕ, ЗНАЧЕНИЕ И СПОСОБЫ ПРОВЕДЕНИЯ**

Маркетинговый аудит – это оценка коммерческой состоятельности бизнеса, сферы хозяйственной деятельности, и поиск ответа на вопрос: есть ли перспективы у данного предприятия или фирмы на рынке. Поэтому цель маркетингового аудита – сформулировать вопросы, на которые необходимо получить ответы (желательно с помощью руководства того предприятия, где такой аудит проводится), обсудить их с тем, чтобы выявить имеющиеся проблемы и наметить пути их устранения. Аудит позволяет выявить дополнительные рыночные возможности и идентифицировать проблемы взаимодействия компании с внешней средой [1].

Особенностью маркетингового аудита является его одинаковая применимость как к действующим предприятиям или фирмам, к уже существующим видам бизнеса, так к новым проектам. При этом не важно, идет ли речь о крупном или мелком бизнесе.

В целом маркетинговый аудит демонстрирует руководству предприятия, потенциальному инвестору или партнеру особенности общей хозяйственной конъюнктуры (в городе, регионе, стране, отрасли). Имеются ли у данного бизнеса хорошие перспективы (с точки зрения экологии, местного и федерального законодательства, политической и социально-экономической ситуации); есть ли на рынке действительно неудовлетворенная потребность и сравнительные конкурентные преимущества продукта в наибольшей степени ей соответствующие (по цене, качеству, технологии производства и доставке,

уровню сервисного обслуживания и т.п.); имеется рыночный потенциал у продукта и насколько эффективны средства продвижения продукта на рынке; почему именно оно (команда менеджеров, предпринимателей) лучше всего справится с продвижением продукта, технологии и состава производственных мощностей [2].

Таким образом, маркетинговым аудитом является особого рода проверкой, производимой для устранения каких-либо недостатков на предприятии, улучшения отдачи труда, а также способствует повышению маркетинговой деятельности. Существует шесть основных категорий оценки [3]:

1. Оценка внешней хозяйственной среды. Она проводится в двух аспектах: анализ параметров макроэкономической среды и анализ внешнего окружения самого предприятия (параметры микроэкономики). Среди параметров макроэкономической среды наиболее важными являются демографические, экономические, экологические, научно-технические (технологические), политические и культурные факторы.

2. Аудит целей и стратегий маркетинга. Такого рода анализ призван показать состоятельность и достижимость главной цели предприятия или фирмы и основных целей в области маркетинга.

3. Оценка структуры управления маркетингом. Она позволяет сделать заключение о том, правильно ли распределены функции маркетинга, необходимые для их эффективного выполнения полномочия и ответственность в компании.

4. Аудит основных систем маркетинга. В рамках такого анализа предстоит оценить эффективность информационных систем маркетинга в компании, систем планирования и контроля за исполнением плана маркетинга.

5. Оценка эффективности бюджета маркетинга. Главное здесь - проанализировать, насколько оправданными являются затраты на различного рода маркетинговые мероприятия и работы.

6. Оценка результативности маркетинговых исследований. Такой аудит

позволяет оценить, прежде всего эффективность работы самой службы исследования рынка.

Маркетинговый аудит приобретает особое значение при составлении отчетов об исполнении интегрированного плана маркетинга, выработке рекомендаций по корректировке такого плана для успешного достижения поставленных в нем целей.

Маркетинговый аудит способствует совершенствованию управления предприятием, какой-либо коммерческой структурой. Как вывод, это является важным для предприятий нашего государства, с целью повышения их эффективности, а также улучшения системы маркетинга в Украине.

### **Список использованной литературы**

1. Голяш І. Концепція маркетингового аудиту: проблеми теорії та практики / І. Голяш, Н. Галушка // Журнал європейської економіки. – 2008. – №3. – С. 274-289.
2. Деминг Э. Выход из кризиса: Новая парадигма управления людьми, системами и процессами / Э. Деминг. – М.: Альпина, 2009. – 412 с.
3. Браславская Н.С. Маркетинг-аудит как необходимая мера в условиях кризиса / Н.С. Браславская // Индустриальный и b2b маркетинг. – 2009. – №2. – С. 45-50.

#### **Секція 4.**

### ***АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ***

*Абдуллазаде А.І.*

*студент кафедри менеджменту і адміністрування,*

*к.е.н. Макаренко С.М.*

*доцент кафедри менеджменту і адміністрування*

*Херсонський державний університет,*

*к.т.н., доцент Олійник Н.М.*

*доцент кафедри економіки і підприємництва*

*Херсонський національний технічний університет*

*м. Херсон*

*E-mail: makar0684@gmail.com*

### **УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПЛАНУВАННЯ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Планування діяльності підприємств усіх форм власності здійснюється за допомогою різних методів. При виборі методів планування необхідно враховувати певні вимоги до них. Методи планування повинні: бути адекватними зовнішнім умовам господарювання, особливостям різних етапів процесу становлення та розвитку ринкових відносин; найбільш повно враховувати профіль діяльності об'єкта планування та різноманітність в засобах та шляхах досягнення основної підприємницької мети - збільшення прибутку; відрізнятися в залежності від виду розроблюваного плану [2].

В сучасних умовах розвитку для великої кількості вітчизняних підприємств характерним є відсутність адекватних умов ринку інструментів управління виробничою програмою, і, як наслідок, трудовими ресурсами. Необхідність розробки нових механізмів функціонування виробництва та

розробки його моделі в умовах кризи, роблять проблеми ефективного управління та оптимізації виробничої програми й чисельності працівників підприємства одними з найактуальніших для сучасної української економіки. Запровадження в практику управління підприємством сучасних методів управління персоналом надасть додаткову можливість ще більше згуртувати команду професіоналів підприємства [5].

При плануванні потреби у виробничих ресурсах, у тому числі й трудових, необхідно використовувати наступні матеріали [4]:

- прогноз потреби у продукції підприємства, який складається на підставі досліджень змін ринкових елементів у часі, тобто попиту, пропозиції цін, кількості конкурентів тощо;

- перспективний план виробництва продукції і послуг;

- результати вивчення поточного попиту на продукцію;

- договори на виробництво та постачання продукції, які укладаються в результаті вільного продажу виробів на ярмарках;

- заходи щодо збільшення виробничих потужностей підприємства;

- заходи щодо збільшення спеціалізації і кооперування виробництва;

- дані про залишки нереалізованої продукції у попередньому періоді.

Слід зазначити, що формування оптимальної виробничої програми неможливе без врахування виробничих критеріїв, а саме: виробничої потужності, матеріально-технічного, кадрового потенціалу. Саме цим і пояснюється важливість ресурсного обґрунтування виробничої програми.

На сьогодні існує велика кількість моделей прогнозування попиту на продукцію, проте жодна з них не може достовірно визначити обсяг попиту під впливом змін, що відбуваються в політичній, економічній, соціальній складових розвитку держави взагалі та окремого регіону зокрема. Враховуючи сучасний фінансовий стан суб'єктів господарювання Херсонщини та відсутність коштів для закупівлі спеціалізованого програмного забезпечення та найму кваліфікованих фахівців в галузі прогнозування пропонується скористатися щонайменше множинною лінійною регресією, яка має наступний вигляд:

$$X_0 = A_0 + A_1 \times X_1 + A_2 \times X_2, \quad (1)$$

де  $X_0$  – обсяг попиту, умовних одиниць;

$X_1$  – ціна реалізації умовної одиниці, грн/ум.од.;

$X_2$  – рівень середньомісячного доходу населення даної місцевості, грн;

$A_0, A_1, A_2$  – коефіцієнти [1].

Використання запропонованої методики дозволить не лише спланувати потребу у персоналі, а й визначити орієнтовний обсяг попиту на продукцію підприємства, а отже й спрогнозувати завантаженість виробничих потужностей, завчасно укласти угоди з постачальниками для своєчасного надходження сировини у виробництво, що сприятиме більш економічному проведенню збутових та логістичних операцій на підприємстві.

В сучасних умовах обмеженості джерел фінансування суб'єкти господарювання всіх форм власності, маючи інформацію щодо прогнозованого попиту на продукцію, також повинні визначити оптимальну межу витрат між транспортуванням та складуванням продукції при її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту.

На прикладі СПрАТ ім. Кірова – сільськогосподарського підприємства Херсонської області, яке займається вирощуванням зернових, технічних та решти культур, не віднесених до інших класів рослинництва, було встановлено, що в сучасних умовах ведення бізнесу для вітчизняних підприємств економічно вигіднішим є реалізація продукції за експортними схемами з використанням закордонних складських приміщень. Зазначене пов'язане, передусім, з нульовою ставкою оподаткування з податку на додану вартість при вивезенні товарів за межі митної території України у відповідності до Податкового кодексу України [3]. Проте, можуть виникнути ускладнення при поверненні раніше оформленого податкового кредиту у разі, якщо підприємство повністю сфокусувало свою господарську діяльність на виробництво та реалізацію продукції виключно за межами України. Водночас, зазначене можна розцінювати як елемент державної політики щодо підвищення рівня продуктової та економічної безпеки країни взагалі й забезпечення збалансованого розподілу виробленої продукції між вітчизняними та

закордонними споживачами.

Враховуючи специфіку транспортування й зберігання продукції, виробленої на СПРАТ ім. Кірова, її експортування може бути проведене до країн з найменшими витратами на складування, тобто до м. Варшава (Польща), м. Бухарест (Румунія), м. Софія (Болгарія), м. Батумі (Грузія), м. Поті (Грузія), м. Баку (Азербайджан). Використання методу найменших середніх витрат дозволило виявити оптимальний розмір партій при транспортуванні та реалізації продукції до вказаних країн. Враховуючи рівень цін на оренду складських приміщень та обов'язкові митні платежі, середній обсяг транспортної партії до країн ЄС повинен скласти біля 8-12 тонн продукції. Найприбутковішими регіонами збуту для сільськогосподарського ПРАТ ім. Кірова є м. Варшава (Польща) та м. Бухарест (Румунія), сумарний тижневий додатковий прибуток у порівнянні з аналогічними каналами збуту в Україні складатиме понад 234,3 тис. грн при реалізації 28 т. продукції.

Також заслуговує на увагу організація логістичних маршрутів для подальшого збуту продукції у Грузії та Азербайджані. Виявлено, що на сьогоднішній день, враховуючи анексію АР Крим та зону проведення АТО на Сході України оптимальним маршрутом перевезення продукції є: м. Скадовськ (Україна) – м. Батумі (Грузія) – м. Поті (Грузія) – м. Баку (Азербайджан) з використанням комбінованих видів транспортування. Загальний розмір додаткового тижневого прибутку складатиме 9,1 тис. грн. За умови транспортування через порт м. Чорноморське (Одеська обл.) загальний розмір додаткового тижневого прибутку знизиться до 1,9 тис. грн. Водночас, з метою зменшення витрат на транспортування заслуговує на увагу організація аналогічних перевезень з м. Баку (Азербайджан) до аналогічних ринків збуту в Україні.

### **Список використаної літератури**

1. Макаренко С.М. Удосконалення процесів планування потреби та формування інвестиційних ресурсів: на прикладі ринку житла [Текст] / С. М. Макаренко, А. В. Шкворченко, О. М. Панасенко // Актуальні проблеми

економіки. Науковий економічний журнал. – № 8 (194). – 2017. – С. 68-74.

2. Макаркина Г. В. Моделі та методи планування соціально-економічного розвитку індустріального регіону: монографія [Текст] / Г. В. Макаркина. – Краматорськ: ДДМА, 2008. – 280 с.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Сисак Л.І. Економетричне моделювання розвитку економіки України в розрізі грошових доходів населення [Текст] / Л.І. Сисак // Матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конференції «Україна наукова, 2001». - Дніпропетровськ. - Наука і освіта. - 2001. - Том 14. - С. 18-19.
5. Tyukhtenko N.A. Economic and mathematic models for staff planning at enterprises of all ownership forms [Текст] / N.A. Tyukhtenko, S.M. Makarenko // Actual problems of economics. № 1 (175), 2016. - P 435-442.

*К.е.н., доцент Акімова Л.М.*

*доцент кафедри фінансів і економіки природокористування,*

*магістрант 5-го курсу Лисачок А.В.*

*Національний університет водного господарства*

*та природокористування*

*м. Рівне*

*E-mail: L\_akimova@ukr.net*

## **СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД**

Серед прямих податків вагоме місце в податкових системах різних держав займають прибуткові податки, тобто податки, що охоплюють оподаткування прибутку (доходу) підприємств і організацій. Представником прибуткового оподаткування юридичних осіб в Україні є податок на прибуток

підприємств (далі – ППП), що значною мірою схожий із податком на прибуток корпорацій зарубіжних країн. Виходячи з цього справляння ППП є важливим, в соціально-економічному контексті.

Податок на прибуток підприємств за нормою оподаткування є прямим податком, це означає, що він прямо залежить від розміру прибутку платника та істотно впливає на діяльність господарюючих суб'єктів. Слід зауважити, що фіскальна функція податку на прибуток у розвинутих країнах світу другорядна, що не є характерним для України. Відповідно до українського законодавства базова (основна) ставка податку на прибуток становить 18%, але дана ставка може варіюватись залежно від виду доходу (табл.1).

З таблиці 1 ми бачимо, що ставки податку є різними відповідно до доходу який отримує власник. Ставки знаходяться в діапазоні 0%-30%. На нашу думку варто також, розглянути середні ставки податку на прибуток у 2018 році в інших країнах світу (табл.2).

З проведеного дослідження видно, що всі зазначені країни є країнами-членами Європейського Союзу, найвища середня ставка податку на прибуток наявна в Бельгії і становить 40,7%, а найнижча зафіксована в Нідерландах-30,4%, що на 10,3 п.п. нижче, ніж в лідера даної таблиці.

Серед основних проблем оподаткування прибутку підприємств в Україні можна виділити наступні:

- існує надмірне податкове навантаження, що є причиною проблем економічного і податкового характеру, є мотивом пошуку платниками способів ухилення від сплати податку, збільшує корупційні можливості, розвиває тіньовий сектор, тощо;
- пряме оподаткування не є стабільним джерелом формування державного бюджету, оскільки податок на прибуток – це результат діяльності підприємств;
- стягнення цього податку пов'язане із втручанням податкових органів у приватне життя підприємця;

## Ставки податку на прибуток, у 2018 році, залежно від виду доходу

| № з/п | Вид діяльності   | Ставка податку |
|-------|--|----------------|
| 1     | За договорами страхування від об'єкта оподаткування.   | 3%             |
| 2     | За договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії. | 0%             |
| 3     | Доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України.   | 0%             |
|       | Об'єктом оподаткування є страхові виплати (відшкодування) за договорами страхування ризиків за межами України.   | 4%             |
|       | Об'єктом оподаткування є суми фрахту, що сплачується резидентом нерезиденту за договорами фрахту   | 6%             |
|       | Об'єктом оподаткування є страхові платежі, виплати на користь нерезидентів, у разі якщо не застосовуються ставки 0% і 4%   | 12%            |
|       | Об'єктом оподаткування є суми виплат нерезидентам у вигляді процентів, дивідендів, роялті, фрахту, доходів від інжинірингу, орендної плати, від продажу нерухомості тощо   | 15%            |
|       | Об'єктом оподаткування є суми виплат нерезидентам за виробництво та розповсюдження реклами   | 20%            |
| 4     | Доходу отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів.  | 10%            |
| 5     | Від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю.       | 18%            |
| 6     | Під час провадження діяльності з випуску та проведення лотерей встановлюється ставка податку на дохід від суми доходів.  | 30%            |

## Середні ставки податку на прибуток у 2018 році, в країнах світу

| № з/п | Країна     | Середня ставка податку |
|-------|------------|------------------------|
| 1     | Бельгія    | 40,7%                  |
| 2     | Німеччина  | 39,7%                  |
| 3     | Данія      | 39,2%                  |
| 4     | Угорщина   | 33,5%                  |
| 5     | Словенія   | 33,4%                  |
| 6     | Австрія    | 39,1%                  |
| 7     | Італія     | 31,1%                  |
| 8     | Люксембург | 31%                    |
| 9     | Фінляндія  | 30,8%                  |
| 10    | Нідерланди | 30,4%                  |

- податок на прибуток може виступати ефективним фіскальним інститутом лише за умови досягнення в державі визначеної стадії економічного розвитку, в іншому випадку він діє функціонує не в повному обсязі;

- складність розрахунку оподаткованого прибутку, що створює проблеми для контролюючих органів, оскільки платник завжди прагне ухилитися від сплати податку або приховати частину прибутку;

- об'єкт оподаткування є нестабільним, його розміри коливаються в процесі циклічного розвитку економіки [2, с. 135].

Отже, в сучасних економічних умовах в Україні важливе місце займає державне регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств. Саме прибутковий податок відіграє важливу роль у фінансовому регулюванні економіки. Регулюючий механізм цього податку реалізується через диференціацію ставок оподаткування за різними видами діяльності платників і пільгове оподаткування виробництва пріоритетних товарів. Держава може встановлювати пільгове оподаткування тих напрямів формування і використання фондів, в яких зацікавлене суспільство.

## Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України: від 02.12.2010р. № 2755-VI : із змінами та доповненнями.
2. Гречко А.В. Проблеми оподаткування прибутку підприємств в Україні / А. В. Гречко, Ю.В. Рудковська // Сучасні проблеми економіки і підприємництво: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 9. – С. 132-137.

*Д.е.н., професор Алексеєнко М.Д.*

*професор кафедри банківської справи*

*Київський національний економічний університет*

*імені Вадима Гетьмана*

*м. Київ*

*E-mail: olecolm@ukr.net*

## **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН**

В умовах еволюційного розвитку змінюється інституційна структура національної економіки країни, що призводить до трансформації фінансово-кредитних відносин. Суспільно-політична і соціально-економічна ситуація в країні суттєво впливає на реалізацію грошово-кредитної політики, а також на фінансову стійкість банків.

Актуалізується проблематика вибору домашніми господарствами інструментів залучення і використання заощаджень, а перед фінансовими посередниками – пропонування відповідних інструментів, котрі враховували б не лише соціально-економічні інтереси сторін, а й дозволяли трансформувати заощадження в інвестиційні ресурси. З огляду на це питання альтернативності

вибору заощадником фінансових інструментів використання власних заощаджень набуло особливої актуальності з урахуванням закономірностей розвитку суспільних устроїв, історико-культурних традицій та трансформаціями соціально-економічних систем.

Наукові дослідження сутності та процесів заощадження домогосподарств, а також їх впливу на економічний і соціальний розвиток змінювалися разом з еволюцією фінансово-кредитних відносин. Проблематика використання грошових заощаджень населення і відповідно роль фінансових посередників у залученні цих грошових заощаджень потребує визначення особливостей мобілізації, зокрема класифікаційних ознак щодо організованих та неорганізованих заощаджень з урахуванням просторових особливостей.

Генеza економічних теорій дає змогу визначити взаємодію кейнсіанської та монетаристської концепцій формування доходів і витрат домогосподарств. Питанням сутності та змістовних характеристик грошових заощаджень населення та їх використання визначаються з урахуванням рівня існування (мікроекономічний, мезоекономічний, макроекономічний та глобальний). Окрему увагу в наукових дослідженнях приділено, по-перше, появі нових ризиків у сфері формування, збереження та інвестування заощаджень населення як однієї зі складових інвестиційного капіталу будь-якої держави [1, с. 124–134]. По-друге, обсяг заощаджень характеризує рівень добробуту населення. Рівень заощаджень України наближається до рівня заощаджень Франції, а в умовно другий період – до рівня заощаджень Японії та Фінляндії [2, с. 146]. По-третє, доцільність переходу до політики підтримки заощаджень на досить високому рівні й створення привабливих умов для реінвестування виробництва, захищеності інвесторів через захищеність вартості їхніх активів в економічній системі [3, с. 599]. По-четверте, подолання диспропорційностей неорганізованих заощаджень і стимулювання залучення заощаджень населення як інвестицій в реальний сектор економіки. Це дозволить упередити тенденцію

нагромадження населенням коштів (у готівковій формі) на непередбачений випадок без цілей інвестування [4, с. 125].

Оскільки доцільнішими є організовані заощадження, то зміцнення довіри юридичних та фізичних осіб до фінансових посередників стає першочерговим завданням. Саме організовані заощадження слугують важливою складовою ресурсної бази фінансових посередників. Мобілізація грошових заощаджень юридичних та фізичних осіб здійснюється за допомогою різних фінансових інструментів різними фінансовими посередниками. Поділяємо точку зору Л. Шірінян і А. Шіріняна щодо доступності фінансових послуг для населення з урахуванням відкритості ринків банківського і страхового секторів України. Так, банківський ринок є відкритим і залежним, а страховий – відкритим, оптимальним із збереженням національних переваг і водночас експортоорієнтованим [5, с. 34–51].

Найбільш популярним інструментом мобілізації грошових заощаджень виступають депозити кредитних установ, зокрема банків. Обсяг депозитів в банках постійно збільшується. У лютому 2018 року відновився приплив коштів у банківську систему і загальний портфель депозитів у національній валюті у платоспроможних банках збільшився на 1,4% або 6,8 млрд грн до 482,2 млрд грн. Найбільш жваве зростання спостерігалось за гривневими вкладками населення (зросли на 2,6%) [6]. Цьому сприяло проведення Національним банком більш жорсткої монетарної політики.

Приймаючи рішення про форму розміщення фінансового активу, потенційний вкладник повинен враховувати, по-перше, компенсація валютних вкладів за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб здійснюється в гривні за курсом НБУ на день настання недоступності вкладу. По-друге, за вкладками у банківських металах компенсація вкладникові з ФГВФО не проводиться. По-третє, відкриваючи депозит у банківських металах, вкладник має враховувати вартість металу, за якою йому він продається банком, і вартістю, що складається на світовому ринку дорогоцінних металів, а також

ціною зворотного викупу банком металу депозиту. Також слід враховувати чинник оподаткування доходів по банківських депозитах.

### Список використаної літератури

1. Заяць В.С. Заощадження домогосподарств України: аспекти інституційного захисту / В.С. Заяць // *Demography and Social Economy*. – 2017. – № 3 (31). – С. 124–134.
2. Іванько А. В. Порівняльний аналіз стану та тенденцій заощаджень домогосподарств України / А. В. Іванько, Г. М. Македон // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. – 2017. – Вип. 31. – С. 142–148.
3. Кулик В. В. Заощадження як визначальний фактор сталого економічного розвитку / В. В. Кулик // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2017. – Вип. 19. – С. 539–599.
4. Одінцева Т. М. Механізм трансформації доходів населення в інвестиції / Т. М. Одінцева // *БІЗНЕС ІНФОРМ*. – 2015. – № 3. – С. 122–126.
5. Шірінян Л. В. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України / Л. В. Шірінян, А. С. Шірінян // *Економіка України*. – 2017. – № 12. – С. 34–51.
6. У лютому 2018 року відновився приплив коштів у банківську систему. [Електронний ресурс] // Режим доступу: [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=65810274&cat\\_id=55838](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65810274&cat_id=55838).

*Д.е.н., професор Алексеєнко Л.М.  
завідувач кафедри обліку та фінансів  
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту  
Тернопільського національного економічного університету  
м. Івано-Франківськ,  
Карпа І.С.  
викладач кафедри економіки та фінансів  
Міжнародний економіко-гуманітарний університет  
імені академіка Степана Дем'янчука  
м. Рівне  
E-mail: olecolm@ukr.net*

## **ПОДАТОК НА НЕРУХОМЕ МАЙНО У КОНТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ ВЛАСНОЇ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

У сучасній економіці актуалізується проблематика розвитку інституту приватної власності і нерухомості. Податок на нерухомість, відмінне від земельної ділянки, є одним із найпоширеніших податків у міжнародній податковій практиці. Володіння нерухомим майном здавна вважалося виявом багатства людей [1, с. 79]. У світовій економіці ситуація з податками на майно у світі є неоднозначною, оскільки розвиток комп'ютерних технологій та сучасних статистичних методик дають змогу удосконалити його справляння і адміністрування, а, з іншого боку, у розвинених країнах спостерігається тенденція до падіння у відносному вимірі [2]. Фахівці визнають, що така тенденція пов'язана здебільшого з політико-економічними перешкодами [3, с. 5].

Складність і багатоаспектність оподаткування нерухомості в системі розвитку фінансово-економічних відносин досліджено в працях економістів-класиків, серед яких: Т. Гоббс, Ф. Кене, А. Лаффер, П. Прудон, А. Сміт. Податок на нерухоме майно потребує дослідження методологічних і

практичних засад оподаткування нерухомості та застосування нових підходів щодо його удосконалення в системі розвитку фінансово-економічних відносин і зміцнення власної дохідної бази місцевого самоврядування. Податок на нерухомість є переважно місцевим податком і у більшості випадків є соціально справедливим та зручним об'єктом оподаткування. Це зумовлено такими його властивостями, як візуальна наочність, постійність місцезнаходження, тривалість існування, необхідність державної реєстрації об'єкта оподаткування.

Специфічні особливості впровадження податку на нерухомість є актуальними в умовах активізації фінансової децентралізації в Україні. А. Є. Громова і І. Г. Козак визнають, що нестабільність податкового законодавства можна пояснити тим, що соціально-економічний розвиток держави потребує постійного удосконалення механізмів оподаткування, пошуку тих його форм, які найадекватніше відповідають фіскальній психології та податковій культурі платників, якомога повніше враховують їх платоспроможність та величину податкових баз [4, с. 14].

В умовах фінансової децентралізації здійснюються заходи щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні та виконання плану заходів щодо її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 року № 333, від 18.06.2014 року № 591) внесено зміни до податкового та бюджетного законодавства, що має сприяти передачі повноважень із центрального рівня на регіональний рівень. Для збільшення джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів здійснюються заходи передачі окремих доходів з державного бюджету, запроваджено новий вид податку – акцизний податок з кінцевих продажів; розширено базу оподаткування податком на нерухомість.

Базою оподаткування є Реєстр прав власності, то в ньому є дані не більш ніж на 20% житлової нерухомості. Загалом це стосується новобудов і того житла, за якими в останні роки проходили угоди. С. М. Корнієнко визнає, що визначення податкової бази за оціночною вартістю нерухомості вимагає періодичної переоцінки податкової бази. Така необхідність зумовлена зміною

кон'юнктури ринку, що впливає на дохідність об'єктів нерухомості; інфляцією; амортизацією об'єктів нерухомості [5, с. 453].

Обсяги надходжень податку на нерухоме майно до бюджету у 2015 році порівняно з 2014 роком зросли в 16,5 разів і становили 0,15% усіх податкових надходжень. Обсяги надходжень у 2016 році порівняно з 2015 роком зросли майже в 2 рази, тобто на 190,3%, і становили 0,28% усіх податкових надходжень [4, с. 16].

Удосконалення оподаткування нерухомості в контурі розвитку фінансово-економічних відносин має сприяти забезпеченню соціальної орієнтації на економічний поступальний розвиток. В Україні в умовах реалізації нової політики державного управління здійснюються заходи щодо перегляду основних критеріїв оцінки ефективності функціонування фінансових і податкових систем. Зміна політичної і економічної ситуації має супроводжуватися відпрацюванням моніторингу за справами податків. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є одним із заходів адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Податок на нерухомість вирішує такі завдання, як встановлення соціальної справедливості, поповнення місцевих бюджетів, стримування спекулятивного зростання цін. Введення податку на нерухомість стимулює власників майнових об'єктів ефективніше використовувати майно і запобігає накопиченню майнових об'єктів окремим власником; дає змогу нівелювати значний рівень диференціації доходів та їх накопичення в руках окремих осіб; сприяє відкритості майнових відносин, оскільки ідентифікується реальний власник майна. А. А. Азарян і І. С. Турбота вважають, що введення податку на нерухомість передбачає виконання функції збільшення частини надходжень; регулювання цін на нерухомість може стати одним з інструментів стимулювання забезпечення доступності житла для громадян України [6, с. 371].

У контексті соціальної спрямованості введення податку на нерухомість частково сприяє зменшенню можливостей отримання необґрунтованих субсидій і соціальних пільг громадянами. Водночас у процедурі оподаткування

нерухомості при її купівлі необхідно запровадити податок залежно від того яким є житло: первинним чи вторинним. З урахуванням постулатів соціальної справедливості при стягненні податку на нерухомість необхідно враховувати правовий статус об'єктів; стан об'єктів нерухомості; цінову динаміку ринку нерухомості; фінансовий потенціал нерухомості. Незважаючи на те, що об'єктом оподаткування є житлова та/або нежитлова нерухомість, тому важливою особливістю порядку оподаткування є визначення платника податку, оскільки встановлені пільги надаються саме платнику податку.

Фінансова децентралізація потребує визначення реальних доходів місцевих бюджетів. Важливим джерелом наповнення місцевих бюджетів має стати податок на нерухомість; обсяг надходжень від такого податку повинен бути стабільним і передбачуваним джерелом наповнення бюджетів, тому доцільно його встановлювати залежно від комерційної вартості нерухомості. У контексті можливості повного або часткового звільнення від сплати податку на нерухомість необхідно надати право місцевим органам влади при стягненні податку на нерухомість враховувати рівень доходів малозабезпечених громадян або багатодітних сімей.

### **Список використаної літератури**

1. Несторенко А. С. Майновий податок – податок на нерухомість як основа функціонування місцевих бюджетів / А. С. Несторенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспунденція. – 2015. – № 17. – Том 1. – С. 78-82.
2. Almy, R. (2014), «Valuation and Assessment of Immovable Property», OECD Working Papers on Fiscal Federalism, No. 19, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5jz5pzvr28hk-en>.
3. Дубровський В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? / В. Дубровський, В. Черкашин // Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2016. – 40 с.
4. Громова А. Є. Законодавчі зміни у регулюванні податку на нерухоме майно /

- А. Є. Громова, І. Г. Козак // Фінансовий простір. – 2017. – № 2 (26). – С. 14–18.
5. Корнієнко С. М. Вплив податку на нерухомість на доходи місцевих бюджетів / С. М. Корнієнко // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 12. – С. 450-454.
6. Азарян А. А. Податок на нерухомість як один з інструментів бюджетно-податкової політики України / А. А. Азарян, І. С. Турбота // Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2013. – Вип. 3 (20). – С. 371-374.

*К.е.н., доцент Артеменко О.О.*

*доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту,*

*Пашко Є.Є.*

*студентка*

*Харківський національний технічний університет*

*сільського господарства імені Петра Василенка*

*м. Харків*

*E-mail: evgeniya2495@ukr.net*

## **ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ:**

### **СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ**

На сучасному етапі розвитку економіки України управління виробництвом і процесами обігу матеріальних, грошових та інших ресурсів, засноване на традиційних підходах, значною мірою себе вичерпало, у результаті чого особливої актуальності набули дослідження з розробки нових, нетрадиційних підходів до управління у виробництві і споживанні, серед яких гідне місце зайняла теорія логістики. Логістичний підхід до управління

підприємством націлений на забезпечення раціоналізації потокових процесів у рамках керованої системи з позиції єдиного матеріалопровідного ланцюга, інтеграція окремих частин якого здійснюється на технічному, технологічному, економічному, методологічному рівнях, а мінімізація витрат часу і ресурсів досягається шляхом оптимізації наскрізного управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками [1].

Опрацювавши літературні джерела, можемо зазначити, що логістичне управління підприємством вчені переважно розглядають як процес приведення інфраструктури підприємства до стану рівноваги або досягнення цілей з ефективного забезпечення та обслуговування логістичних процесів і операцій на підприємстві. Загальна мета логістичного управління – це реалізація та узгодження економічних інтересів всіх учасників підприємницької діяльності через ефективне використання ресурсів в існуючих умовах господарювання.

Логістичний підхід щодо управління підприємством спрямовується на забезпечення раціоналізації потокових процесів у межах керованої системи з позиції єдиного матеріалопровідного ланцюга, інтеграція окремих частин якого здійснюється на технологічному, методологічному, технічному та економічному рівнях, а мінімізація витрат ресурсів і часу досягається за рахунок оптимізації наскрізного управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками.

Як головна підсистема загальної системи управління підприємством логістичне управління спрямоване на досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку підприємства. Логістичне управління інвестиційною, інноваційною, виробничою, фінансовою, кадровою та інформаційною сферами діяльності сприяє реалізації стратегічних, а всіма потоковими процесами в ланцюзі «закупівля ресурсів – транспортування – виробництво – складування – реалізація – сервісне обслуговування кінцевих споживачів» – тактичних цілей підприємства [2].

Діяльність кожного підприємства характеризується як процес, що

постійно повторюється, тому логістичне управління розглядається як замкнутий управлінський цикл, і через це логістичне управління вивчається як циклічний процес з позицій структурного та функціонального підходів, які тісно взаємодіють один з одним.

Діяльність промислового підприємства як логістичної системи, тобто такої, що підлягає логістичному управлінню, може бути подана за фазовим поділом трьома блоками [3]:

1) логістика постачання, під якою розуміють комплексне планування, управління та фізичне опрацювання потоку матеріалів, сировини, комплектуючих та відповідного інформаційного потоку від їх переміщення від постачальників до початкового виробничого складування;

2) логістика виробництва, яка включає управління процесами від початку виробництва до передавання продукції у сферу збуту;

3) логістика збуту охоплює управління переміщенням готових виробів до замовника.

Головною відмінністю логістичного управління є цілісний, системний підхід до організації та виконання переміщення готових виробів, матеріалів на шляху від виготовлення до кінцевого споживання. Завдяки логістичному підходу існує можливість розгляду руху вантажу від постачальника до споживача, що поєднує взаємодіючі логістичні ланцюги. Проаналізувавши діяльність промислового підприємства як логістичної системи, можна сказати, що використання логістики базується на оперативному контролі витрат виробництва, постачання, зберігання і збуту. Але стандартна логістика, спрямована на бухгалтерський облік, так як, інформаційна система не повністю дає потрібну інформацію.

Логістичне управління здійснюється на основі загальних принципів управління з урахуванням специфіки логістичної діяльності. Серед принципів логістичного управління можна виокремити такі [4]:

– системність і комплексність, які полягають в управлінні всіма потоковими процесами у взаємодії та узгодженні окремих етапів бізнес-

процесів з метою оптимізації всієї логістичної системи;

– узгодження критеріїв оцінки ефективності функціонування окремих ланок логістичного ланцюга на мікро- і макрологістичному рівнях;

– організацію обліку витрат на управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками вздовж усього логістичного ланцюга;

– активніше використання інформаційних технологій та сучасних методів моделювання в управлінні логістичними системами та ін.

Розглянувши та проаналізувавши логістичне управління та його принципи, можна зробити висновок, що їх застосування дало б змогу підприємству забезпечити високий рівень конкурентоспроможності своїх товарів та послуг завдяки оптимізації витрат, які безпосередньо пов'язані з виробництвом та реалізацією, а також досягнути максимального задоволення споживачів високоякісними товарами та сервісом. Такий результат підприємство може отримати тоді, коли відбудеться скорочення тривалості виробничого циклу та помітно зменшаться запаси матеріальних ресурсів та готової продукції у різних сферах виробництва тощо. Таким чином, ми можемо стверджувати, що логістика є досить важливою складовою в управлінні підприємством, адже вона має ключову роль у вирішенні різних процесів удосконалення ефективності виробництва, постачання, зберігання та збуту продукції.

### **Список використаної літератури**

1. Система логістичного сервісу транспортно-експедиційного підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nadoest.com/udk-sistema-logistichnogo-servis-transportno-ekspeditsionogo-p>
2. Сутність та роль логістичного управління в системі управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://helpstudentu.com/logistika/1898/logistichna\\_praktika\\_na\\_pidpriyemstvi.html](http://helpstudentu.com/logistika/1898/logistichna_praktika_na_pidpriyemstvi.html).

3. Хаджинова О.В. Логістична стратегія управління витратами великого багатопрофільного промислового підприємства [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О. В. Хаджинова. – Донецьк, 2006. – 23 с.
4. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: підруч. [Текст] / Є.В. Крикавський. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2006. – 454 с.
5. Артеменко О.О., Мазнев Г.Є. Красноруцький О.О., Заїка С.О., Бобловський О.Ю., та ін. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агро формувань: (Монографія) / за ред.проф. Г.Є.Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. 592с.

*К.е.н., доцент Ачкасова С.А.  
доцент кафедри управління фінансовими послугами  
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця  
м. Харків  
E-mail: Svitlana.Achkasova@m.hneu.edu.ua*

## **КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА КАПІТАЛІЗАЦІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ**

Наявність якісної, прозорої та дієвої системи корпоративного управління страхової компанії має великий вплив на підвищення її ринкової вартості та ефективності роботи, сприяє прибутковості та фінансовій стабільності, зміцненню довіри акціонерів та клієнтів. Система корпоративного управління включає в себе підсистему ризик-менеджменту та підсистему управління якістю.

Необхідність внутрішнього контролю (аудиту), розкриття інформації та забезпечення прозорості, якісного зовнішнього аудиту страхових компаній та

задоволення потреб користувачів звітності страховиків в достовірній інформації є особливо актуальними питаннями, оскільки головною метою є підвищення ступеня довіри користувачів їхніми результатами.

Збільшення капіталізації є важливим питанням в управлінні страховими компаніями, оскільки необхідним є впровадження нових методів управління капіталом у системі його формування та заходів щодо збільшення капіталізації страховиків.

У разі недостатності обсягів власного капіталу вітчизняних страхових компаній існує необхідність прискорення рівня концентрації їх капіталів на основі проведення процедур реорганізації, які забезпечать підвищення рівня капіталізації страхового ринку, у тому числі, як через злиття страховиків і підвищення рівня концентрації їх капіталу для збереження своїх позицій на страховому ринку; необхідність залучення до страхових компаній додаткового акціонерного капіталу; необхідність розроблення страховими компаніями планів підвищення рівня капіталізації; необхідність покращення якості капіталу та забезпечення достатнього його рівня для покриття ризиків для забезпечення подальшого розвитку.

На прикладі банків, в Україні на законодавчому рівні вже визначено методи підвищення обсягу капіталу банку за спрощеною процедурою капіталізації за рахунок внесків власних коштів до статутного капіталу банку, а також реорганізації шляхом приєднання до іншого банку. Інші методи реорганізації банку здійснюються в звичайному порядку передбаченим Законом України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» [2]; стратегією Національного банку України щодо реструктуризації та реорганізації банків у стані фінансової скрути [5]. Капіталізація або реструктуризація, реорганізація банку мають бути проведені у строк, Національним банком України з урахуванням особливостей, які встановлюються Законом України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» [2], а також Закон України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків» [3].

Страховики, створені у формі акціонерних товариств, разом з річною звітністю подають звіт про корпоративне управління з урахуванням вимог статей 12-1, 12-2 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [4].

Відповідно до Порядку складання звітних даних страховиків [1], також, надається інформація щодо ключових ризиків та результатів проведеного стрес-тестування за формою, встановленою Вимогами щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів, затвердженими розпорядженням Нацкомфінпослуг від 13 лютого 2014 року № 484.

Низький рівень капіталізації страхової компанії може стати значним фактором ризику, що впливатиме на діяльність страховика та впливати на наявну у страховій компанії систему управління ризиками, що є складовими частинами звіту про корпоративне управління. Отже, стратегія керівництва щодо зменшення вразливості страховика до ризиків повинна ґрунтуватись на ефективній системі управління капіталом та сприяння капіталізації, що можливо наприклад, при додатковій капіталізації страховика за рахунок нових (додаткових) інвесторів.

### **Список використаної літератури**

1. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків: Розпорядження Держфінпослуг від 03.02.2004 р. № 39 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>.
2. Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків : Закон України від 05.10.2016 р. № 78- XIX (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/78-19>.
3. Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків: : Закон України від 23.03.2017 р. № 1985-XIX (зі змінами та доповненнями)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1985-19>.

4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page>.
5. Стратегія Національного банку України щодо реструктуризації та реорганізації банків у стані фінансової скрути Схвалено постановою Правління Національного банку України від 01.12.1998 р. № 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0502500-98>.

*К.е.н., доцент Безкровний О.В.*

*доцент кафедри фінансів і кредиту,*

*Вакуленко Л.В, Фесенко Д.В.*

*магістранти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»*

*Полтавська державна аграрна академія*

*м. Полтава*

*E-mail: bezkrovnujov@ukr.net*

## **ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКІВ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Держава з макроекономічної точки зору є суб'єктом господарювання, що виробляє та надає сукупні державні послуги у відносній формі цінностей. За таких умов сукупним державним витратам протистоїть сукупна плата суспільства за отримані блага в грошовій податковій формі.

Податки – це перш за все об'єктивна фінансова грошова категорія. Причиною виникнення податків є поява і розвиток держави, яка потребує фінансових ресурсів для виконання своїх функціональних обов'язків.

Причинно-наслідковий зв'язок тут такий: не було б держави, не було б і податків, і навпаки, немає держави без податків. Тому податкові відносини завжди мають правову примусово-обов'язкову форму і поза цією формою вони перестають бути податковими відносинами.

Дослідженню проблем податкового менеджменту присвячені наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Найвагоміші напрацювання в даній сфері мають такі науковці: П. К. Бечко, А. Загородній, Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. М. Тимченко А. С. Свищук, Л.П. Сідельникова, О. А. Фрадинський та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій з проблем податкового менеджменту, нині недостатнім є обсяг наукового доробку щодо функціонального потенціалу податків, як основи ефективного управління в податковій сфері

На сьогоднішній день, податки служать невід'ємним атрибутом ринку, ринкового грошового (фінансового) господарства. Тому суть податків і характер управління ними необхідно розглядати у взаємозв'язку з об'єктивними законами та закономірностями функціонування ринку і товарно-грошових відносин. З цих позицій податки розглядаються як ціна суспільних благ, що надаються суспільству державою – повноцінним учасником відтворювального процесу.

Платники податків, як зазначає Аранчій В. І., повинні розуміти, що несплата податків рівнозначна крадіжці. Поряд з цим представникам державної влади необхідно усвідомлювати, що розміри встановлених ними податків повинні хоч би приблизно відповідати обсягам та якості фактично наданих послуг, а також те, що податкові відносини потребують управління відповідно до ринкових методів [1].

Функції податків як фінансової категорії, на думку Фрадинського О. А. впливають з функцій фінансів. Податки безпосередньо пов'язані з розподільною функцією в частині пере-розподілу вартості створеного ВВП між державою і юридичними та фізичними особами. Вони є методом централізації ВВП у бюджеті на загально-суспільні потреби, виконуючи у такий спосіб фіскальну та інші функції [4] (рис. 1).



*Рис. 1. Функції податків та їх зміст в системі управління податковими відносинами*

Фіскальна функція є основною у характеристиці сутності податків, вона визначає їх суспільне призначення. З огляду на цю функцію держава повинна отримувати не тільки достатньо податків, а й головне, надійних.

Податкові надходження, за твердженням Сідельникової Л.П. та Чижової Т.В. мають бути постійними і стабільними й рівномірно розподілятися за регіонами. Постійність означає, що податки повинні надходити до бюджету не у вигляді разових платежів з невизначеними термінами, а рівномірно протягом бюджетного року в чітко встановлені строки. Оскільки призначення

податків полягає у забезпеченні витрат держави, то терміни їх сплати мають бути погоджені з термінами фінансування видатків бюджету. Стабільність надходжень визначається високим рівнем гарантій того, що передбачені Законом про бюджет на поточний рік доходи будуть отримані у повному обсязі [3].

Податки, як уже зазначалось, відображають рух вартості від юридичних і фізичних осіб до держави. Їх сплата приводить до зменшення доходів платника. Причому об'єктивно кожний платник заінтересований сплатити якомога меншу суму, що може досягатись як за рахунок зменшення обсягів об'єкта оподаткування, так і вибору пільгових, щодо оподаткування, умов діяльності. Саме в цьому на наш погляд, і в цьому ми поділяємо позицію Свищук А. С., полягає сутність регулюючої функції. Вона, як і фіскальна функція, характеризує суспільне призначення податків, регулюючи функції впливу податків на різні сторони діяльності їх платників [2].

Оскільки регулююча функція податків є об'єктивним явищем, то вплив податків відбувається незалежно від волі держави, яка їх встановлює. Разом з тим держава може свідомо використовувати їх з метою регулювання певних пропорцій у соціально-економічному житті суспільства. Але така цілеспрямована податкова політика можлива тільки завдяки, об'єктивно властивій податкам, регулюючій функції.

В цілому зазначимо, що використання податків як фінансових регуляторів – дуже складна справа, яка найбільш яскраво виражає функціональний потенціал податків. При цьому саме якісний податковий менеджмент забезпечує органічне і взаємодоповнююче поєднання діючих функцій податкових платежів.

### **Список використаної літератури**

1. Податкові відносини суб'єктів підприємництва: управління та адміністрування : навч. посіб. / В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, О. В. Безкровний, Т. Г. Мисник, О. О. Дорошенко. – Полтава: ПДАА, 2017. – 473 с.

2. Свищук А. С. Роль та місце оподаткування у фінансовому регулюванні економіки / А. С. Свищук // Економіка та держава. – 2014. – № 1. – С. 64–68.
3. Сідельникова Л. П. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / Л. П. Сідельникова, Т. В. Чижова, Я. В. Якуша. – К. : Ліра-К, 2013. – 424 с.
4. Фрадинський О. А. Розвиток теорій оподаткування в період становлення світової фінансової науки / О. А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. – Т.1. – С. 17 – 21.

*Бережницька Г.І.*  
*асистент кафедри земельного кадастру*  
*Львівський національний аграрний університет*  
*м. Дубляни*  
*E-mail: galunkab1985@ukr.net*

## **ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОРЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ**

На сьогоднішній день в Україні коефіцієнт корисної дії лісоресурсної сфери надзвичайно низький. Даний потенціал, крім того використовується неефективно, чим обумовлюється висока дефіцитність лісових ресурсів та обмеженість можливостей лісоресурсного зростання. При цьому недосконалість фіскальної лісоресурсної політики дозволяє лісокористувачам (орендарям) та приватним особам (посередникам) у різних галузях лісового комплексу привласнювати лісоресурсну ренту. Це спонукає до спекуляції землями лісового фонду, лісосировинними ресурсами та призводить до нестабільності в лісовому господарстві, деревообробній промисловості та лісоресурсній сфері в цілому.

Сьогодні розроблена концепція платного лісокористування, передусім спрямована на розробку відповідної нормативної бази для різних категорій

лісових ресурсів, земель лісового фонду, лісових насаджень на корені, ресурсів мисливської фауни і побічного лісокористування. Така нормативна база широко використовується в практиці лісовпорядкування і лісового господарства. Важливим завданням платного лісокористування є визначення змісту і складу платежів за лісові ресурси, порядку їх стягнення, розподілу між бюджетами різного рівня, а також відповідного їх використання [1].

Попенна плата – це плата за відпуск деревини на пні. Вона обчислюється за таксами (ставками) з одного щільного кубометра дерева. Об'єктом оподаткування є кількість заготовленої деревини в м<sup>3</sup> і є важливою ланкою взаємовідносин між лісовим господарством і державою, зокрема бюджетом. Але ці взаємовідносини односторонні, без зворотного зв'язку. Кошти від плати за лісові ресурси, поступаючи до бюджету пропадають в ньому. Крім того, слід підкреслити, що плата за деревину, яка відпускається на пні, по суті рівнозначна її вартості, хоча ця вартість мало пов'язана із затратами, які виділяються для ведення лісового господарства.

Попенна плата за право використання деревини зростає значно меншими темпами, ніж обсяги лісокористування в цілому. Проблема полягає не у порушенні законодавства щодо сплати податків за право лісокористування, а недосконалості законодавства з питань регулювання лісогосподарської діяльності та відсутності необхідного контролю зі сторони вищих управлінських структур за процесами лісокористування, що дозволяє суб'єктам господарювання не виконувати належним чином зобов'язання щодо сплати до бюджету зборів за спеціальне використання лісових ресурсів. Тобто недосконалість звітної форми «Розрахунок збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду», яка потребує уточнення.

Плата за лісові ресурси вноситься у вигляді спеціальних зборів, податку або в інших формах, передбачених законодавством. При цьому суб'єкти господарювання, що взяли лісові ресурси у володіння чи користування, сплачують податки (збори), а за оренду – відповідно орендну плату. Згідно із

законом України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього середовища» ці платежі визначаються як збори за використання ресурсів [2], в нашому випадку лісових.

Платежі за користування лісовими ресурсами є формою реалізації економічних відносин між державою та суб'єктами, що здійснюють їх експлуатацію. Плата за використання лісових ресурсів стягується через ставки лісоземельного і лісового податків, ставки податків інших ресурсів, у складі орендної плати або інших формах, передбачених законодавством. За попередніми оцінками, якщо організувати на рентній основі податки, країна щорічно могла б додатково одержувати від використання лісових ресурсів у три-чотири рази більше коштів порівняно з традиційними надходженнями. Проте, проблема рентного оподаткування лісоресурсної сфери не розвинута. Поки усі економічно-необґрунтовані рентоутворюючі чинники не будуть усунуті, ніякої стабілізації лісоресурсної сфери, а тим більше лісогосподарського виробництва не відбудеться. Якби лісоресурсна сфера України сповна використовувала додаткове джерело фінансових засобів від лісоресурсної ренти, то вона пішла б шляхом економічного зростання без дотації держави. Існує тільки один шлях подолання влади лісоресурсних монополій – усупільнення лісової ренти. Останнє пропонує російський вчений Львов Д.С. на рахунок доцільності «націоналізації рентного доходу» [4].

Формування механізму плати за лісові ресурси слід розглядати як складову цінової і податкової політики держави. Порядок і ставки плати визначаються законодавством. В основу механізму плати, крім рентного підходу в широкому розумінні, мають бути покладені існуючі закономірності ринкових форм господарювання в умовах товарно-грошових відносин і багатоукладної економіки.

### **Список використаної літератури**

1. Починков С.В. Лесной доход и организация лесопромышленного производства / Починков С.В. // Лесное хозяйство. – 2002. – С.20-32.

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991р. № 1264-XII // Відомості Верховної ради України. – 1991. № 41.
3. Лісовий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №17.
4. Львов Д.С. Розвиток економіки України і задачі економічної науки / Львов Д.С. – М. : Економіка, 1999. – С. 243-244.

*Д.е.н., професор Білоцерківець В.В.  
професор кафедри політичної економії,  
д.е.н., доцент Завгородня О.О.  
професор кафедри політичної економії,  
Шкіль І.В.  
студентка  
Національна металургійна академія України  
м. Дніпро  
E-mail: crummess@gmail.com*

## **ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СУКУПНОСТЕЙ ЕЛЕМЕНТІВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ВЛАСТИВІСТЮ ФОРМИ**

Під час аналізу сукупностей елементів податкової політики цілком логічним виглядає перетворення властивостей, для частини з яких характерною є деяка множинність можливих значень, у властивості бінарного порядку, тобто властивості, для відображення котрих необхідною і достатньою умовою є використання двійкової системи числення. Тоді сукупність бінарних властивостей, утворених з однієї значимою унікальною властивістю буде виступати як група властивостей. При цьому немає жодного елемента, для якого б не виконувалась умова: кожен елемент має кількість бінарних властивостей рівне числу груп останніх, причому одну і тільки одну властивість з кожної групи. Однією з таких властивостей має виступити

**властивість форми.** Існування лише двох бінарних властивостей у цій групі частиною дослідників [1, с. 92] ставиться під сумнів. Спекуюючи на наявних певних ускладненнях щодо їх реального розмежування в умовах перекладання прямих податків на споживачів, а непрямих на виробників, вони розглядають швидше не окремі форми, а деяку аморфну масу елементів податкової політики, кожний з яких в певній мірі володіє і властивістю прямого, і властивістю непрямого. Такий погляд, безумовно має право на існування, однак, базуючись на холістичному розумінні явища, вважаємо за потрібне відкинути його. Справді, розглядаючи певну, обмежену заздалегідь формально визначеними рамками, сукупність елементів податкової політики можна апріорно стверджувати, що ця сукупність відноситься до непрямої чи прямої форми. Далі, продовжуючи, за логікою прихильників такого підходу, дослідження цієї сукупності і, відповідно, вибравши у цій сукупності якісь окремі елементи і піддавши їх більш глибокому дослідженню, цілком можливо виявити серед них такі, що мають властивість форми відмінну від раніше апріорно затвердженої. Однак, в такому випадку наявним є протиріччя з наведеним раніше визначальним твердженням. Справа в тому, що послідовники такої точки зору, розглядають податкову політику не як сукупність окремих елементів з іманентними їм властивостями і відношеннями, але як певну множину виділених відповідно до деякого, на наш погляд, дещо поверхового критерію сукупностей цих елементів і саме ці сукупності розглядаються в якості елементів податкової політики. Не думаємо, однак, що практика подібного укрупнення, агрегованого представлення складових, які мають відповідати певному формальному критерію, із спробою наступного анатомування цих агрегатів є дослідницьким підходом, за допомогою якого можна отримати достовірні результати. Він не тільки не є цілісним, але, взагалі, по своїй суті алогічний. Погляд на податкову політику як сукупність, насамперед, атомістичних елементів із притаманними їм властивостями і відношеннями, будучи холістичним, дозволяє для кожного елемента точно й однозначно визначити значення кожної бінарної властивості форми, що виключає навіть

потенційну можливість виникнення проблеми розмежування елементів податкової політики відповідно до цієї групи властивостей.

Досить часто поділ податкових вилучень за формою й об'єктом (особливо, якщо абстрагуються від об'єкта - майна) розглядають як еквівалентні. Дійсно, нерідко елементи сукупності непрямого збігаються з елементами, включеними в сукупність «на споживання», а прямого - «на доход», однак, такий збіг є зовсім не обов'язковим, що добре ілюструє приклад податку на землю [2, с. 190]. Тому більш прийнятним буде використання в якості критерію, що визначає віднесення елемента до непрямої чи прямої форми відповідності між номінальним платником податку та особою, що сплачує його у реальності (реальним платником) - якщо ці суб'єкти податкових відносин для даного елемента співпадають, то його потрібно відносити до прямої форми, в іншому випадку - до непрямої.

Одним з наріжних каменів розробки та реалізації заходів податкової політики є широковідомий факт певного варіювання показників середньої схильності до споживання (APC) та середньої схильності до заощадження (APS) за групами споживачів. При цьому APC скорочується в міру зростання доходів, а APS - в міру їх скорочення. У випадку, коли номінальний платник співпадає з реальним, складність урахування цього фактора при проведенні податкової політики, спрямованої на забезпечення позитивної економічної динаміки, не видається надто значною. Проблема полягає у тому, що багатіші споживачі, одержуючи порівняно більшу частину доходів схильні витратити відносно меншу частину цих доходів на споживання, ніж менш заможні члени суспільства. Величина витрат останніх може коливатися в значних діапазонах, але її середнє значення безперечно буде нижче за аналогічне середньої медіанної третього квінталу, що і породжує, описані представниками теорії попиту, негативи. В умовах застосування прямої форми оподаткування пошук шляхів їх подолання не викликає практично ніяких ускладнень. У цьому випадку урядові інституції мають широкий арсенал інструментів для варіювання величин APS і APC з метою наближення їх до

оптимального співвідношення.

Зовсім інша справа, коли реальний та номінальний платники не співпадають. Пошук реальних платників, тягар податків на яких може лягати опосередковано через кількох суб'єктів господарської діяльності, є процес, важкість якого не можна недооцінювати. Більш того, вирішення питання чіткого розмежування в повній мірі представляється практично зовсім неможливим, бо відсутнім є відповідний інструментарій, який дозволив би точно визначити обсяг компенсаційних платежів, які одержують номінальні платники за допомогою перенесення непрямих податків на реальних платників. Наслідок цього – фактично повна відсутність у частині непрямого оподаткування диференційного відношення фіскальних інститутів до платників (непрямі податки «не враховують доходи, родинний стан» [1, с. 110]). Водночас, індиферентність ця лише формальна – насправді у більш привілейованому положенні опиняються саме найбільш заможні групи (частка вилучень здійснених за допомогою непрямого оподаткування в доході робітників у середньому в два рази вище частки аналогічних виплат у доході підприємців), де гранична схильність суб'єктів до споживання найбільш низька, і, навпаки, чим меншими є доходи людини, тим більшу частку доходів вона буде змушена сплатити у вигляді непрямих податків.

Тож дієвість державних заходів в області досягнення за допомогою непрямого оподаткування позитивної диференціації суб'єктів національної економіки як проміжної мети, що об'єктивно обумовлює позитивну динаміку АРС, без чого реалізація таргетованих установок щодо забезпечення стабільного економічного зростання представляється, принаймні, сумнівною.

### **Список використаної літератури**

1. Финансы капитализма / Б. Г. Болдырев, Л. А. Дробозина, Л. П. Окунева и др. / Под ред. Б.Г. Болдырева. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 384с.
2. Белоцерковец В. В. Фискальная политика: взгляд холиста / В. В. Белоцерковец. – Днепропетровск: Сич, 1998. – 288 с.

*Боратинська Д.В.*  
*студентка,*  
*науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри Кушнір О.К.*  
*Кам'янець-Подільський національний університет*  
*м. Кам'янець-Подільський*  
*E-mail: boratinska@mail.ua*

## **УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

Будь-яка підприємницька діяльність пов'язана із прийняттям господарських рішень. Часто буває, що вони приймаються в умовах невизначеності. Саме невизначеність стану зовнішнього та внутрішнього середовища змушує підприємця приймати на себе ризик, при прийнятті рішень, який може обумовлювати як виграш, так і втрати. Ні для кого не є секретом, що будь-який підприємець прагне вести свою діяльність таким чином, щоб звести до мінімуму можливу величину збитків, та до максимуму – величину прибутків. Але діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризиками. Встановлено, що у конкурентному ринковому середовищі підприємцям часто доводиться приймати нетрадиційні та сміливі рішення. Тому важливим є вміння правильно і своєчасно виявляти виникаючі підприємницькі ризики і приймати відповідні рішення в рамках розробленої підприємством політики управління ризиками. Така політика являє собою сукупність форм, методів, прийомів і способів управління ризиком, метою яких є зниження загрози прийняття неправильних рішень та зменшення потенційно негативних наслідків [1, с. 177].

Процес управління ризиками включає в себе наступні етапи:

1. Взаємодія і консультування – на кожній стадії процесу ризик-менеджменту необхідно взаємодіяти та проводити консультації як із зовнішніми, так і з внутрішніми учасниками інноваційного процесу.
2. Визначення контексту ризик-менеджменту – необхідно визначити

зовнішні характеристики підприємницького середовища, внутрішні параметри організації, а також параметри ризик-менеджменту, в яких буде розвиватись процес.

3. Ідентифікація ризиків – визначення ризиків, здатних вплинути на інноваційний розвиток.

4. Аналіз ризиків – визначення наслідків, імовірності виникнення, і, як результат, ступеня ризику, а також причини та фактори виникнення ризикових ситуацій.

5. Оцінка ризиків – поділяється на якісну та кількісну. Якісний аналіз ризиків та умов їх виникнення з метою визначення їх впливу на успіх інновації. Кількісна оцінка ризиків – числове визначення величин окремих ризиків і ризику інновації в цілому. При кількісному аналізі використовується інструментарій теорії ймовірності, математичної статистики, теорії дослідження операцій, фінансового аналізу.

6. Прийняття та реалізація ризикового рішення – це визначення необхідних дій для попередження ризиків і реакції на загрози для подій інноваційного ризику, що вимагає реагування.

7. Моніторинг ризиків – постійний і систематичний контроль ситуації з метою своєчасного виявлення сигналів і ознак виникнення ризикових ситуацій і прийняття адекватних заходів щодо їх розв'язання [2, с. 44-45].

За таких умов підприємства мають своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати рівень ризику, ефективно управляти ним із метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат. При цьому важливо виділити ризики, які залежать від самого підприємства, і зовнішні ризики, які визначаються макроекономічною ситуацією. Ідентифікація ризиків не буде ефективною, якщо вона не буде проводитися регулярно протягом реалізації прийнятого господарського рішення. Вона повинна залучати якнайбільше учасників: менеджерів проекту, замовників, користувачів, незалежних фахівців.

Для ефективного функціонування системи управління ризиками на підприємстві необхідно, щоб здійснювалось постійне забезпечення інформацією всіх сфер функціонування підприємства. Обмін інформацією між різними відділами та відділом фінансів повинен виконуватись одночасно.

Сьогодні на багатьох підприємствах застосовується лише фрагментарна система управління ризиками. Керівники більшості підприємств традиційно вважають ризик-менеджмент спеціалізованою та відокремленою діяльністю. Це не дозволяє оперативно відслідковувати всі найбільш істотні ризики і ефективно передавати інформацію про них всім зацікавленим співробітникам.

Контроль управління ризику здійснюється різними способами:

- уникнення ризику – найефективніший і найважчий. Уникнення можливе коли є альтернативні рішення;
- зменшення ризику – попереджувальна діяльність, потребує значних фінансових витрат на технічні засоби, організаційні заходи;
- обмеження ризику – використовується в тому випадку, коли ризикова ситуація вже наступила;
- розсіювання (поділ) ризику – як диверсифікація портфелю активів [3, с. 16].

А.В. Матвійчук вважає, що процес безпосереднього впливу на ризик можна розділити на три основні групи – зниження, зберігання та передача ризику [4, с. 13].

Основними шляхами зниження ризику є:

- залучення до розробки проекту компетентних партнерів, компаньйонів та консультантів;
- глибоке передпроектне опрацювання супутніх проблем;
- прогнозування тенденцій розвитку ринкової кон'юнктури, попиту на цю продукцію чи послуги;
- розподіл ризику між учасниками проекту, його співвиконавцями;
- страхування ризику;
- резервування коштів на покриття непередбачених витрат [5, с. 277].

Також для удосконалення системи управління ризиками, необхідно здійснювати інтеграцію оцінки ризиків у стратегічні й оперативні процеси. Оскільки процес управління ризиками стає невід'ємною частиною оперативного управління, менеджери стають обачнішими, приймаючи управлінські рішення.

Отже, щоб вижити у конкурентному ринковому середовищі, підприємствам необхідно приймати нетрадиційні та сміливі рішення. Однак, це також підвищує рівень економічного та фінансового ризику. За таких умов підприємства мають своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати рівень ризику, ефективно управляти ним із метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат.

### **Список використаної літератури**

1. Лук'янова В.В. Економічний ризик: навчальний посібник / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 462 с.
2. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник / Л.І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
3. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: ВЦ Видавництво «Політехніка», 2004. – 200 с.
4. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком: навч. посібник / А.В. Матвійчук. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
5. Вітлінський В.В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності / В.В. Вітлінський, Л.Л. Маханець. – К.: КНЕУ, 2008. – 432 с.

*Д.е.н., доцент Варцаба В.І.  
завідувач кафедри фінансів і банківської справи,  
к.е.н., доцент Огородник В.О.  
доцент кафедри фінансів і банківської справи  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
м. Ужгород  
E-mail: valeriya.ohorodnyk@uzhnu.edu.ua*

## **МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ**

В умовах децентралізації фінансових ресурсів та інтеграції національної економіки у світову економіку та торгівлю, актуальним залишається питання удосконалення вітчизняної податкової системи, в реформуванні якої доцільно використовувати досвід розвинених країн світу. У сучасній країні існує національна система податків і зборів, які за формою їх справляння класифікуються на прямі та непрямі, при цьому останні мають важливе значення, адже в середньому їх частка у валовому внутрішньому продукті й у структурі податкових надходжень досить значна, а, отже, і вплив їх у вирішенні практичних соціально-економічних завдань держави є відчутним.

Одним з важливих показників, що використовується країнами-членами ЄС для аналізу основних тенденцій фіскальної політики, є частка прямих і непрямих податків у ВВП та їх співвідношення у загальній сумі податків. За останні п'ять років загальна картина прямого та непрямих оподаткування в країнах ЄС мала наступний вигляд:

- прямі податки переважають у Данії, Великобританії, Бельгії, Люксембурзі, Ірландії, Фінляндії, Німеччині, зростання їх ролі відбулося в Австрії, Мальті та Словаччині;
- непрямі податки переважають у Чехії, Греції, Франції, Словаччині, Естонії, Кіпрі, Латвії, Литві, Угорщині, Австрії, Польщі, Португалії, Словенії,

Болгарії, Румунії та Швеції [1 ].

Одним із важливих факторів розвитку непрямих податків в країнах ЄС стала політика уніфікації податкових систем країн співтовариства проголошена в ході інтеграційних процесів у Західній Європі. Значна роль непрямих податків у багатьох західних країнах пов'язується з історичними традиціями, особливостями соціально-економічної політики урядів цих країн, ідеями, що висловлюються, зокрема, німецькими вченими, згідно з якими «...оподаткування споживання становить меншу небезпеку для економічного зростання, ніж оподаткування особистих доходів і прибутку підприємств», а також викликана їхньою високою фіскальною ефективністю і використанням цих податків для збалансування місцевих бюджетів.

В Україні частка непрямих податків традиційно є високою у загальній сумі податків, хоча і характеризується тенденцією до зниження (в 2010 році частка непрямих податків складала 54,7%, тоді як у 2016 році зменшилась до 43,1%) [1], що породжується низьким рівнем доходів населення та податкової культури а, отже, унеможливорює забезпечення переваги прямих податків.

Згідно з класифікацією, що застосовується в ЄС, до непрямих податків належать податок на добавлену вартість (ПДВ), акцизи, імпордне та експортне мито, загальні податки на продаж і податки з обороту, екологічні податки, податки на реєстрацію транспортних засобів тощо. В Україні традиційно до непрямих податків відносяться ПДВ, акцизні податки та мито.

На сьогодні основним непрямим податком у державах — членах ЄС є податок на додану вартість. Світовий досвід свідчить, що податкова система, яка побудована на базі ПДВ, забезпечує високу стабільність надходжень до бюджету та незначну залежність його від характеру економічної кон'юнктури.

Середня ставка ПДВ в ЄС складає 21,5%, в країнах Єврозони – 20,8%. Найвищий рівень непрямого оподаткування характерний для скандинавських країн (25% у Данії та Швеції, 24% у Фінляндії), а також для Угорщини, Хорватії, Греції (27%, 25% та 24% відповідно). Найнижчий рівень оподаткування ПДВ в Люксембурзі (17%), на Мальті (18%), в Німеччині та на Кіпрі (19%) [2].

Більшість країн, які застосовують ПДВ, запровадили комплекс заходів щодо мінімізації його негативного впливу на добробут населення. Зокрема, в ЄС використовується три режими оподаткування залежно від соціальної значимості товарів. Фактичні ставки ПДВ, в країнах-членах ЄС визначені національним законодавством з урахуванням директиви 77/388 в якій системно представлені положення гармонізації ЄС про ПДВ. Ставки ПДВ поєднують стандартну, знижену та специфічні регіональні ставки. Стандартна ставка ПДВ варіюється від 5% (Канада, Японія) до понад 25 % (Ісландія, Данія і Норвегія); 31 країна із 33 застосовують крім стандартної ще і знижену ставку ПДВ у розмірі 0-15% (пільги стосуються охорони здоров'я, освітніх та соціальних послуг, телебачення, пошти, страхування, а також медикаментів і продовольчих товарів) [3]. Такий підхід є соціально справедливим і може бути взятий за основу в Україні.

Особливого значення набуває питання податкового регулювання підакцизних товарів, зважаючи на підписання угоди «Про асоціацію між Україною та ЄС». Основними напрямками вдосконалення справляння акцизного податку є поетапне зростання акцизних ставок та запровадження ефективної системи моніторингу за обігом підакцизних товарів. Прикладом негативних наслідків гармонізації акцизної політики з Європейськими нормами може виступити Литва, Латвія, Румунія та Болгарія, які вдалися до різкого підвищення ставок акцизного податку на тютюнові вироби, що призвело до значного зростання рівня споживання нелегальної продукції.

Першочергової уваги потребує питання встановлення пільг при оподаткуванні акцизним податком. Так, різницею встановлення пільг в Україні та ЄС є існування так званих галузевих пільг (автомобілебудування, виноробство), а також існування в якості основної пільги звільнення від оподаткування акцизом певних товарів та операцій. Натомість, в ЄС застосовується система знижених ставок, які не можуть складати менше  $\frac{1}{2}$  стандартної ставки. При цьому, сама система встановлення пільг в країнах ЄС має конкретне спрямування – підтримку виробництва національного продукту,

який або характеризується географічною назвою, або його виробництво здійснюється згідно відповідної рецептури (історично передбаченої) (Директива Ради 92/83/ ЄЕС). Тому, в Україні доцільним було б переглянути систему надання пільг по сплаті акцизного податку в напрямку наближення до норм ЄС.

Ще одним непрямим податком є мито. Зважаючи на те, що митне оподаткування в Україні містить ряд недоліків та прогалин у сфері законодавства важливим є прийняття закону на виконання положень Митного кодексу України, серед яких повинні знайти своє місце норми щодо справляння митних платежів, які передбачають уніфікацію порядку справляння мита, посилення контролю органів державної влади над наданням митних пільг, створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення, надання права Кабінету Міністрів встановлювати та змінювати ставки ввізного/вивізного мита, удосконалення системи взаємодії між Державною фіскальною службою України та платниками податку щодо адміністрування мита. У цих умовах необхідно використати особливості міжнародно-правових стандартів, що дасть змогу застосувати досвід зарубіжних країн з урахуванням національних традицій, менталітету.

Як висновок, реформування податку на додану вартість, мита та акцизного податку в Україні в умовах наближення до стандартів Європейського Союзу передбачає системну та послідовну роботу в напрямку спрощення їх адміністрування та зниження рівня корупції в цій сфері.

### **Список використаної літератури**

1. Дроздовська О.С. Співвідношення прямих та непрямих податків у податковій системі України / О. С. Дроздовська, О. В. Озерчук // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 10. - С. 44-50
2. Taxation and Customs Union [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: [https://ec.europa.eu/taxation\\_customs/index\\_en](https://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en).
3. Tax Database [Електронний ресурс] // OECD – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-database.htm>.

*К.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.  
доцент кафедри економічного аналізу  
Одеський національний економічний університет  
м. Одеса  
E-mail: samsvip1@ukr.net*

## **ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

В управлінні грошовими потоками провідне місце займає їхня оптимізація. Процес оптимізації грошових потоків підприємства має бути спрямований на збалансованість вхідного і вихідного грошових потоків. Більшість науковців виділяють три групи методів оптимізації грошових потоків: методи оптимізації за обсягами, методи оптимізації в часі, методи максимізації чистого грошового потоку.

Серед методів оптимізації слід виділити методи максимізації чистого грошового потоку, які сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів та прискоренню фінансового циклу підприємства. У західній практиці найпоширеніші є моделі Баумоля і модель Міллера-Орра.

Модель Баумоля припускає, що підприємство починає працювати, маючи максимальний і доцільний для нього рівень грошових коштів, і потім постійно витрачає їх в обігу протягом деякого часу. Всі засоби, що надходять від реалізації товарів і послуг підприємство вкладає в короткострокові цінні папери. Як тільки запас грошових коштів виснажується  $\geq 0$  або  $\approx 0$ , підприємство продає частину цінних паперів і тим самим поповнює запас грошових коштів до первинної величини при цьому [1, с. 346]. При цьому сума поповнення (Q) обчислюється за формулою (оптимальний розмір максимального залишку грошових активів) [4, с. 140]:

$$Q_{max} = \sqrt{\frac{2 * \Pi * B}{CC}}, \quad (1)$$

де  $\Pi$  – прогнозована потреба в грошових коштах у період (рік, квартал, місяць);

$V$  – витрати по конвертації грошових коштів;

$CC$  – середньорічна ставка по короткостроковим фінансовим вкладенням.

Оптимальний розмір середнього залишку грошових активів ( $\bar{Q}$ ):

$$\bar{Q} = \frac{Q_{\max}}{2}, \quad (2)$$

Модель Баумоля проста і достатньо прийнятна для підприємств, грошові витрати яких стабільні та прогнозовані. Насправді таке трапляється рідко; залишок засобів на розрахунковому рахунку змінюється випадково, причому можливі значні коливання.

Модель, розроблена Міллером і Орром, є компромісом між простотою і реальністю. Вона допомагає відповісти на питання: як підприємству слід управляти своїми грошовими запасами, якщо неможливо передбачити щоденний відтік і приток грошових коштів. Міллер і Орт використовують процес, в якому надходження і витрачання грошей від періоду до періоду є незалежними випадковими подіями [3, с.146].

Логіка дій фінансового менеджера по управлінню залишком засобів на розрахунковому рахунку [2, с.128] наступна:

- залишок засобів на рахунку хаотично змінюється до тих пір, поки не досягає верхньої межі. Як тільки це відбувається, підприємство починає купувати достатню кількість цінних паперів з метою повернення запасу грошових коштів до деякого нормального рівня (точка повернення).

- якщо запас грошових коштів досягає нижньої межі, то в цьому випадку підприємство продає свої цінні папери і таким чином поповнює запас грошових коштів до нормальної межі.

Реалізація моделі здійснюється у декілька етапів, а саме: визначають мінімальну величину грошових коштів, визначають варіацію щоденного надходження засобів на розрахунковий рахунок, витрати щодо зберігання,

обсяг залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку, верхню межу грошових коштів визначають, як точку повернення – величину залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку. Її можна визначити за формулою [4, с. 143]:

$$\text{Точка повернення} = \text{Нижня межа} + \frac{\text{Розрив}}{3} \quad (3)$$

$$\text{Розрив} = 3 \left( \frac{3}{4} \times \frac{\text{Операційні вит.} \times \text{Дисперсія грош. пот.}}{\text{Ставка відсотку}} \right)^{\frac{1}{3}} \quad (4)$$

Наприклад: мінімальний залишок грошових коштів – 5 тис. грн; максимальний – 45 тис. грн; щоденні операційні витрати – 15 грн; середньорічна ставка – 22% річних; середньоквадратичне відхилення в день – 2 500 грн; дисперсія щоденних грошових потоків – 6 250 тис. грн. Використаємо формули (3) та (4):

$$\text{Розрив} = 3 \left( \frac{3}{4} \times \frac{15 \times 6250000}{0,22} \right)^{\frac{1}{3}} = 31960 \text{ грн.}$$

$$\text{Точка повернення} = 5000 + \frac{31960}{3} = 15653 \text{ грн.}$$

Якщо залишок коштів підприємства знизився до мінімуму 5 тис. грн. то менеджер повинен: відновити кошти до точки повернення:  $15653 - 5000 = 10653$  грн., якщо залишок коштів підприємства наближається до максимуму то менеджер повинен знизити залишок коштів:  $45\ 000 - 15653 = 29347$  грн.

Розглянуті моделі характеризуються певною складністю використання, але на сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств їхнє подальше дослідження та впровадження у практику обґрунтування управлінських рішень дозволить усунути багато недоліків методики аналізу грошових потоків.

### Список використаної літератури

1. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посібник [Текст] // Б.В. Гринів – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
2. Дрозд І.К. Аудит фінансових результатів: теоретико-методологічний аспект:

- Монографія [Текст] // І.К. Дрозд, В.М. Іванков, Г.Б. Назарова, Н.С. Шалімова. – К.: ТОВ «Видавництво «Сова»», 2013. – 208 с.
3. Економічний аналіз. Навч. посібник за ред. Волкової Н.А. // Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. – Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2015.–310с.
4. Янковой А.Г. Математико-статистические методы и модели в управлении предприятием: [Учебное пособие] // Александр Григорьевич Янковой. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2014. – 250 с.

*Георгінова Д.О.*  
*студентка 3 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»,*  
*к.е.н., доцент Костенко Г.П.*  
*Бердянський державний педагогічний університет*  
*м. Бердянськ*  
*E-mail: daryageorginova1998@gmail.com*

## **АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

**Актуальність.** Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки та характеризує можливість підприємства адаптуватися до умов ринкового середовища. Оцінка конкурентоспроможності підприємства сьогодні виступає першочерговим елементом забезпечення ефективного ведення діяльності та передумовою здобуття стійких конкурентних переваг у довготерміновій перспективі.

Дослідження показали, що дане питання досліджує значна кількість як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, існує безліч підходів та методів оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Але головна проблема полягає в тому, що більшість з них неможливо застосувати для підприємств на вітчизняному ринку. Тому перед керівниками гостро постає

питання, як реально можна оцінити позицію власного підприємства у конкурентному середовищі.

**Постановка проблеми.** Метою даної статті є вивчити теоретичні засади конкурентоспроможності потенціалу підприємства та запропонувати власний алгоритм оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

**Результати дослідження.** Вагомий внесок у розробку проблем конкурентоспроможності, оцінки діяльності та мотивації підприємств внесли зарубіжні вчені: А. Сміт та Д. Рікардо, Дж. Міль, А. Маршалл, М. Портер, А. Чандлер, Х. Такеучі, Р. Урсе та інші.

Значної уваги надано питанню вивчення і розвитку методології сучасної конкурентоспроможності у наукових розробках відомих українських та російських фахівців: Л.П. Градова, Т.А. Азова, Р.А. Фатхутдінова, Д.Ю. Юданова, Б.Є. Кваснюка, І.В. Крюкової, І.М. Репіної, Е.В. Попова, Я.А. Жаліло, Ю.В. Полунєєва, Л.Л. Антонюк, Пеліхов Є.Ф., Воронкової А.Е. та інших.

Дослідження даного питання показали, що існує безліч підходів до визначення сутнісної характеристики як потенціалу підприємства, так і конкурентоспроможності. Більшість науковців виділяють потенціал як сукупність ресурсів підприємства, що дозволяють йому досягти поставлених цілей [1]. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства розглядається як набір можливостей, ресурсів, параметрів, показників, що визначають успіх підприємства на певному ринку.

Узагальнюючи, можна сказати, що конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це здатність підприємства, використовуючи власні ресурси, запаси, можливості та переваги, досягати поставлених цілей та задовольняти потреби споживачів кращим від конкурентів способом.

Для оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства в зарубіжному бізнесі використовуються різноманітні методи [3]:

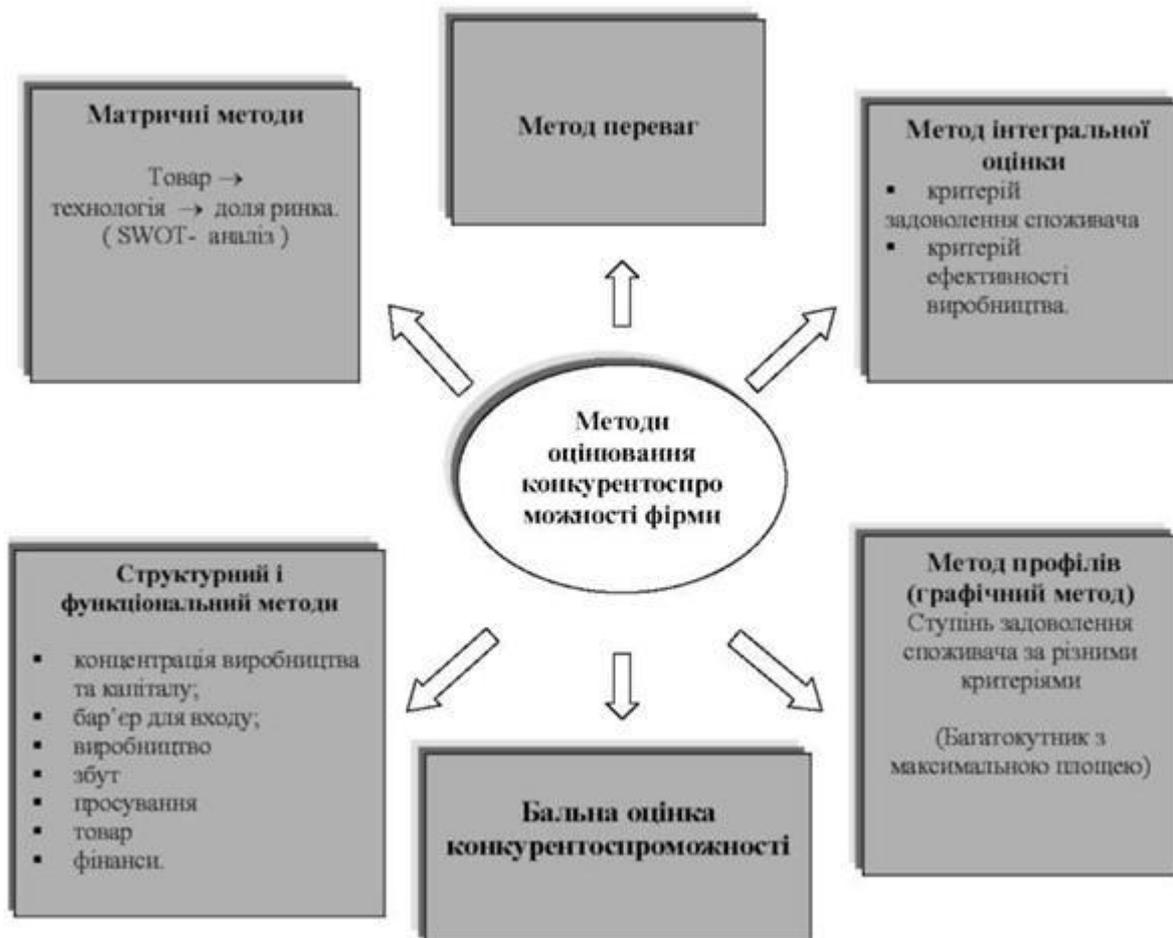
*За напрямком формування інформаційної бази можна виділити:* критеріальні методи, експертні методи.

*За способом відображення кінцевих результатів виокремлюють:* графічні методи, математичні методи, логістичні методи.

*За можливістю розробки управлінських рішень існують:* одномоментні методи, стратегічні методи.

*За способом оцінки виділяють:* індикаторні методи, матричні методи.

Вітчизняні науковці виділяють іншу класифікацію (рис. 1).



*Рис. 1. Методи оцінювання конкурентоспроможності підприємства*

**Метод переваг.** Оцінка конкурентоспроможності підприємства – це порівняння його характеристик, властивостей чи марок товарів, що порівнюються з аналогічними показниками пріоритетних конкурентів з метою визначення тих, які створюють переваги підприємства над конкурентами в будь-якій галузі діяльності. Розрізняють зовнішні та внутрішні конкурентні переваги.

Зовнішня конкурентна перевага полягає в здатності створити більш значущі цінності для споживачів.

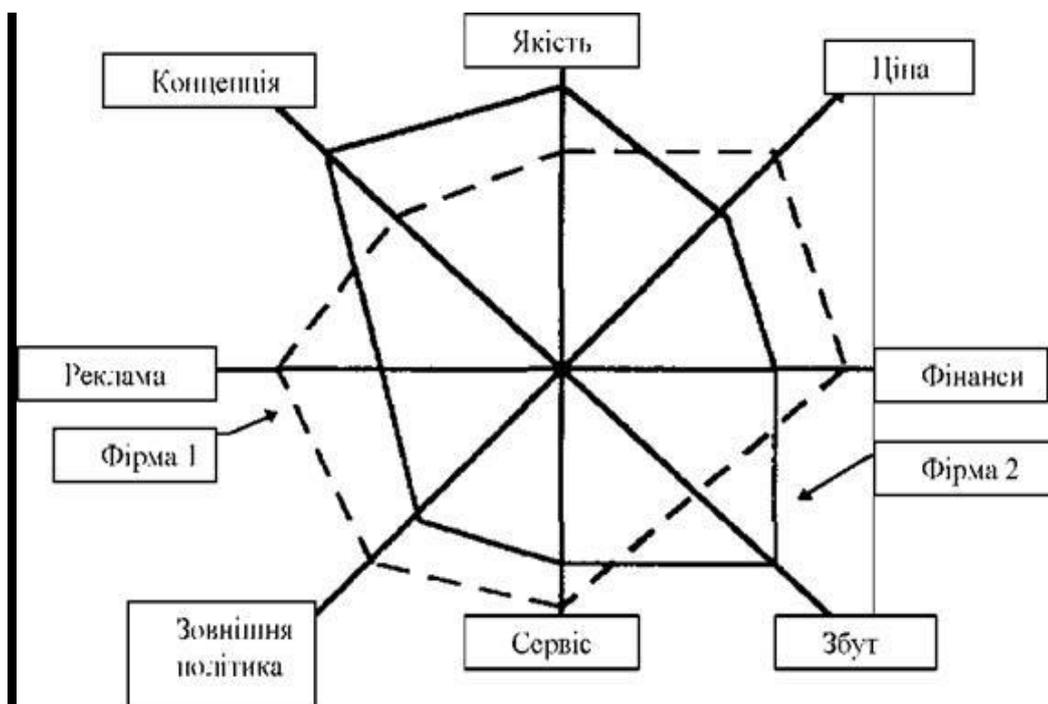
Внутрішня конкурентна перевага – це характеристика внутрішніх аспектів діяльності підприємства, що перевищують аналогічні характеристики пріоритетних конкурентів.

За допомогою **структурного підходу** становище оцінюється за концентрацією виробництва і капіталу, і бар'єрів для компаній, що входять на галузевий ринок. Згідно з **функціональним методом** найбільш конкурентоспроможними є підприємства з найкращим організованим виробництвом та збутом товару, ефективним управлінням фінансами.

Оцінку конкурентоспроможності підприємства за якістю його продукції здійснюють за допомогою «**методу профілів**», завдяки якому виявляють різні критерії задоволення потреб споживачів щодо будь-якого продукту, встановлюють їх ієрархії та порівняльну важливість, здійснюють вимірювання техніко-економічних характеристик досліджуваного продукту і порівнюють їх з характеристиками продуктів-конкурентів. Основним недоліком «методу профілів» є відсутність врахування ефективності виробничої діяльності підприємства та прийняття його лише для підприємств, які випускають один вид продукції.

В деяких випадках використовують багатокутники конкурентоспроможності як окремих товарів так і фірм, галузей (рис.2). Більша площа багатокутника свідчить про вищий показник конкурентоспроможності окремих товарів, фірм, галузей.

**Матричні методи** оцінювання конкурентоспроможності фірм базуються на концепції життєвого циклу товару і технології, згідно з якою будь-який товар чи технологія з моменту появи на ринку і до зникнення проходить певні стадії життєвого циклу, до яких відносяться етапи впровадження, зростання, насичення і спаду. На кожному з них виробник може реалізувати товар чи продукт цієї технології в тих чи інших масштабах, що об'єктивно позначається на частці ринку та динаміці продажу.



*Рис. 2. Багатокутник конкурентоспроможності*

Одним з матричних методів є SWOT – аналіз, цілю якого є виявлення приваблюючих напрямків маркетингових зусиль, на яких можливо досягти конкурентних переваг та загроз, які погрожують фірмі.

**Метод інтегральної оцінки** складається з двох елементів: критерію ефективності виробництва та критерію, що показує ступінь задоволення потреб споживача.

Кожен метод має свої переваги та недоліки [2] , тому для ґрунтового аналізу необхідно використовувати комплексний підхід, який включає в себе різні методи.

Виходячи з результатів дослідження, можна запропонувати такий алгоритм оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства (рис. 3).

**Висновки.** Конкурентоспроможність підприємства є агрегованим показником потенційних можливостей усіх структурних одиниць та елементів потенціалу підприємства, а також його здатності оперативно реагувати та пристосовуватися до чинників мінливого зовнішнього середовища.



Рис. 3. Алгоритм оцінювання конкурентоспроможності підприємства

Єдиної методики для оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства не існує, але будь-яка методика повинна будуватися на основних принципах:

- комплексний підхід (поєднання різних методів);
- використання як одиничних показників, так і відносних;
- застосування інтегральної оцінки;
- графічна інтерпретація результатів;
- порівняння з найближчими конкурентами;
- визначення стратегічної поведінки підприємства.

## Список використаної літератури

1. Бабина О.Є. Потенціал як системна економічна категорія/ О.Є. Бабина // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2011. - № 36 - С.
2. Пожуєв, О.Т. Сучасні методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства / О.Т. Пожуєв. – Гуманітарний вісник ЗДІА. 2011. – № 44. – С .193-196.
3. СачинськаЛ.В., Бедін О.В. Формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства та його оцінка. - «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 3. – 2012.
4. [http://pidruchniki.ws/15840720/marketing/promisloviy\\_marketing\\_-\\_osnach\\_of](http://pidruchniki.ws/15840720/marketing/promisloviy_marketing_-_osnach_of).

*Губеня Д.В.*

*студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,*

*науковий керівник; к.е.н., доцент Рязанова Н.О.*

*ДВНЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

*м. Старобільськ*

*E-mail: daria.gubenya@gmail.com*

## ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА В УКРАЇНІ

Соціально-економічні перетворення, що здійснюються сьогодні в Україні, визначають необхідність формування ефективної системи оподаткування як однієї з важливих умов покращення економічної ситуації в країні.

Податкова політика держави на сучасному етапі розвитку в основному спрямована на оподаткування результатів діяльності юридичних і фізичних осіб. Але оцінка даних результатів може здійснюватися з різною достовірністю, а самі результати можуть не фіксуватися або приховуватися від оподаткування. Таке становище призводить до заниження та несплати податків.

Важливим кроком для економічного розвитку України та адаптації національного законодавства до Європейських стандартів є введення Податковим кодексом України податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. На думку вітчизняних фахівців, запровадження такого податку зробить неможливими спекуляції на ринку нерухомості, зможе вплинути на політику регулювання цін у цій сфері, а також цей податок, виконуючи функцію компенсаційного податку, стане додатковим джерелом збільшення надходжень до місцевих бюджетів [4].

Податок на нерухомість у вигляді податку з володіння нерухомим майном – один з найстаріших видів податку, відомих фінансовій науці. Володіння нерухомістю здавна вважалось проявом багатства людей. Завжди можна було чітко визначити об'єкт оподаткування, для якого характерні суттєві особливості: постійне місцезнаходження, тривалість існування, що забезпечували безперешкодний доступ до нього фіскальних органів [1].

Світовий досвід показує, що при використанні правильного підходу податок на нерухомість може стати однією із вагомих статей дохідної частини бюджету. В країнах з економікою, що розвивається податок на нерухомість становить 40–80 % платежів до місцевих бюджетів.

На сучасному етапі податок на нерухомість справляється у понад 130 країнах світу. Зарубіжний досвід свідчить, що він є найбільш поширеним і при використанні правильного підходу може стати однією з вагомих статей дохідної частини саме місцевого бюджету. Найбільш прийнятним для Української держави було б урахування моделі адміністрування податку країн Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина). Адже саме з цими країнами Україну пов'язує спільне історичне минуле, стратегічна сучасність та єдине інтеграційне майбутнє, наближене до спільної Європи [1].

Отже, якщо звернутися до законодавчої бази, платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості [2].

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачується

за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України. Тобто він сплачується за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [3]. Цей податок є важливим інструментом формування дохідної бази місцевих бюджетів, тому що:

- база оподаткування немобільна, тому ухилятися від сплати важко навіть при диференційованих податкових ставках у різних адміністративно-територіальних одиницях;

- низка суспільних благ і послуг, що надаються мешканцям регіонів, можуть фінансуватись за рахунок надходжень від цього податку;

- для забезпечення дотримання принципу платоспроможності база оподаткування може бути визначена таким чином, щоб обмежити навантаження на платників з низьким рівнем доходів;

- постійне місцезнаходження і тривалість існування об'єктів оподаткування забезпечить безперешкодний доступ податкових органів [4].

Запровадження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України потребує надзвичайно виважених підходів до формування механізму його справляння. Оскільки багато власників майна не мають необхідних доходів для того, щоб сплачувати такий податок. Тому досить важливе запровадження системи пільг для малозабезпечених верств населення.

Визначення можливих наслідків введення податку на нерухоме майно з позиції його впливу на поведінку забудовників житлової нерухомості є дуже цікавим питанням. Введення податку на нерухоме майно матиме певний вплив на поведінку будівельних підприємств України. Проте в нинішніх соціально-економічних умовах при звичайних значеннях податкових ставок він, швидше, буде незначним, тому цей податок не може стати дієвим інструментом регулювання обсягів будівництва житла масового вжитку [5].

Підсумовуючи вищевикладене та аналізуючи світовий досвід, можна

зробити висновки, що запровадження в Україні податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, матиме позитивний вплив на наповнення місцевих бюджетів. Адже податкові надходження від податку на нерухомість відносно стабільні, фіксовані, незважаючи на коливання в економічному циклі, якщо механізм дії правильно побудований. Для українських умов стосовно бази майнового оподаткування найбільш прийнятний варіант диференційованого підходу при оподаткуванні нерухомості, що дозволить ефективно використовувати наявну інформацію відносно земель, будинків, споруд.

### **Список використаної літератури**

1. Радишевська О. Р. Податок на нерухомість як джерело дохідної частини місцевих бюджетів: Польський досвід / О. Р. Радишевська // Фінансове право. – 2009. – №4 (10). – 22 с .
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України. – 2010. – 4 груд. – № 229.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Голос України. – 2010. – 4 серп. – № 143.
4. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. /кол. авт. [заг. ред. М. Я. Азарова]. – К.: Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. – 2389 с.
5. Вишневський В. П., Чекіна В. Д. Оцінка можливих наслідків введення податку на нерухоме майно для забудовників житла // Фінанси України. – №1. – 2010. – 15 с.

*Демченко Є.В.*  
*студентка 4 курсу,*  
*к.е.н., доцент Буркова Л.А.*  
*Криворізький національний університет*  
*м. Кривий Ріг*  
*E-mail: demchenko2408@gmail.com*

## **СТРАТЕГІЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ, СПРИЧИНЕНОЇ ІНФЛЯЦІЄЮ**

Останні роки в Україні характеризуються конкретними, значними та безповоротними змінами у політичному, соціальному та економічному аспектах. Починаючи з Революції Гідності відчутні зміни були спричинені «стрибком» гривні у співвідношенні до долара. Знецінення національної валюти нанесло удар економіці всієї країни й кожному підприємству.

Актуальним є питання попередження або ж хоча б пом'якшення кризи на підприємстві, спричиненого зовнішніми факторами, зокрема інфляцією.

Метою дослідження є вивчення основних ознак кризи підприємства та пошук можливих шляхів попередження кризи.

Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені, як: Л.О. Лігоненко, О.О. Терещенко, І.В. Кривов'язюк, О.М. Скібіцький.

Вивчаючи основні ознаки кризи на підприємстві та шукаючи шляхи попередження кризи, перед нами постають наступні завдання:

- дати повне визначення терміну «криза»;
- описати основні ознаки початку кризи на підприємстві;
- виявити можливі дії щодо попередження кризи;
- описати можливі шляхи подолання кризи.

Виконавши поставлені задачі, стає можливим виявити найефективніші способи діагностики кризи та способи швидкого її подолання через санаційні заходи.

Щодо значення терміну «криза», то Д. Браун констатував, що найбільш підходящими є наступні терміни: «небезпека», «надзвичайна ситуація», «лихо», «непередбачені обставини» [1].

М. Сігер, Т. Селлов та Р. Ульмер вважають, що для кризи характерні три елементи: загроза компанії, несподіваність настання та обмежений час для прийняття рішень [2].

С. Венетте стверджує, що криза – це процес перетворень, який виникає тоді, коли стара система вже не здатна підтримуватися [3].

Тож, введемо всеохоплююче трактування терміну «криза» - це непередбачений переломний момент, надзвичайна ситуація в життєвому циклі підприємства, що виникає тоді, коли стара система управління себе вже вичерпала і що характеризується обмеженим часом для прийняття управлінських рішень.

На сьогодні підприємства України тісно зіткнулися з поняттям кризи, спричиненої знеціненням національної валюти. Непідготовленість та невірні рішення щодо подолання кризи спричинили фатальні наслідки для значної частини підприємств. Тож вихід з кризи не завжди пов'язаний з позитивними наслідками.

Розглянувши діяльність деяких підприємств за останні пару років виділимо основні наслідки кризи:

- скорочення робочих місць;
- значний виїзд висококваліфікованого робочого персоналу закордон;
- підвищення рівня «тіньової економіки»;
- збільшення випадків ухилення від сплати податків;
- підвищення рівня собівартості продукції і разом з тим скорочення обсягів реалізації;
- скорочення прибутків підприємств.

Вчасне виявлення ознак кризи та прийняття раціональних, виважених рішень допоможе цілком попередити його або ж пом'якшити наслідки. Для цього використовують систему раннього попередження та

реагування, яка включає такі етапи:

- визначає ранні ознаки кризи;
- ідентифікує цільові показники та інтервали зміни кожного індикатора;
- формує висновки та передає їх вищому керівництву для прийняття

управлінських рішень.

Також ще одним з інструментів попередження кризи підприємств може бути дискримінантний аналіз, зміст якого полягає в тому, що спочатку будуються економіко-математичні моделі (функції) і на їх основі будується інтегральний показник передбачення кризи.

Якщо ж криза є безповоротною, то доцільно досліджувати шляхи найшвидшого її подолання.

Останнього часу здебільшого виокремлюють два шляхи подолання кризи на підприємстві. Першим шляхом користується, нажаль, більшість підприємств і він характеризується: скороченням персоналу, зменшенням витрат та зменшенням обсягів виробництва.

Значно ефективнішим та водночас і ризиковішим є другий шлях – активного розвитку: використовуються всі резерви підприємства, збільшення витрат на удосконалення виробництва, разом з тим здорожчання продукції та активна маркетингова політика.

Таким чином, на нашу думку серед інструментів попередження кризи на підприємстві найбільш ефективним є система раннього попередження та дискримінантний аналіз. А найбільш ефективним шляхом подолання важкого стану кризи є шлях активного розвитку підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Кислухина И. Проблемы формирования концептуальных и методологических основ антикризисного управления / И. Кислухина // Проблемы теории и практики упр. – 2006. - № 6. – С. 36 – 40.
2. Лігоненко Л.А. Антикризисное управление: соврем. состояние, метод. и кадровое обеспечение / Л.А. Лігоненко // Акт. пробл.

економіки. – 2003. – № 4 (22). – С. 59 – 62.

3. Рубцов С. Современные взгляды на управление: основные противоречия и возможности их разрешения / С. Рубцов // Антикризис. менеджмент. – 2006. – № 1. – С. 2 – 8.

*Донських Н.О.*

*студентка напряму облік і аудит,*

*к.е.н., доцент Брежнєва-Єрмоленко О.В.*

*доцент кафедри фінансів та обліку*

*Дніпровський державний технічний університет*

*м. Кам'янське*

*E-mail: nata8096@ukr.net*

## **ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДФО НА ОСНОВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ**

Сьогодні податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходження до бюджету України. Разом з тим, планування надходжень податку на доходи фізичних осіб має певні супутні проблеми. Основними з них є тінізація економіки і зумовлена цим виплата заробітної плати «в конвертах», прихована зайнятість працездатного населення, високий рівень безробіття, особливо в депресивних територіальних громадах. Значна частка їх вирішення покладається на державні органи, коли йдеться про проведення контрольних заходів у сфері оплати праці, підвищення податкової культури населення, сприяння розвитку виробництва, створення нових робочих місць.

Насправді вітчизняна податкова система є дуже складною в управлінні, тому велика кількість податків спричинює передумови для корупції та зловживань у податковій сфері, для нерозуміння між платниками податків та державою. Особливість європейської системи оподаткування полягає в тому, що її утворюють на основі прогресивної шкали. Наприклад, у Франції

розрахунок податку на прибуток фізичних осіб здійснює податкова служба. Згідно з французькою системою доходи поділяються на 8 категорій, кожна з яких має свою методику розрахунку, в якій враховують застосовані пільги і відрахування. Особливістю є те що податок на прибуток фізичних осіб розраховують на родину і він стягується з доходів за прогресивною шкалою (від 5,5 до 75%). Варто відзначити що максимальну ставку застосовують, якщо дохід сім'ї дорівнює 1 000 000 євро (вона становить 75%) [1].

У більшості країн Європи ПДФО належить до місцевих податків і ставки регулюють місцеві органи самоврядування, а в Україні – цей аспект контролює лише держава. Водночас варто звернути увагу на визначення проблем щодо сплати ПДФО в Україні та в ЄС, які здійснюють вплив на соціально-економічний розвиток країни (табл. 1) [2].

До основних напрямів щодо вдосконалення механізму оподаткування доходів громадян слід віднести:

1. Необхідність розширення бази оподаткування ПДФО (можливість залучення до оподаткування всіх доходів, які виплачують із державних цільових фондів, що одержуються як компенсація, відшкодування певних витрат, доходи від інтелектуальної власності).

2. Запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів.

3. Вдосконалення пільгової політики щодо ПДФО (впровадження неоподаткованого мінімуму, упорядкування пільг соціально незахищеним громадянам та громадянам, що мають заслуги перед державою).

4. Розроблення механізму стягнення податків з інших доходів громадян.

5. Впровадження засобів щодо підвищення ефективності податкового контролю (сприятиме подоланню зловживань щодо ухилення від сплати податків).

6. Легалізація доходів громадян від тіньової економічної діяльності.

7. Нарощування податкових надходжень до бюджету шляхом залучення таких резервів, як зростання доходів фізичних осіб, створення робочих місць, заходи щодо збільшення кількості працездатного населення та збільшення інвестицій в економіку.

## Проблеми щодо сплати ПДФО в Україні та в ЄС

| Україна   | Країни ЄС   |
|---|---|
| <p>1. Не досить повна база оподаткування ПДФО.</p> <p>2. Негнучкість національної системи оподаткування ПДФО та її низька ефективність.</p> <p>3. Система оподаткування не враховує досвід країн ЄС.</p> <p>4. Відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.</p> <p>5. Низький рівень податкової культури.</p> <p>6. Високий рівень корупції в сфері оподаткування.</p> <p>7. Загальноприйнята практика ухилення від сплати ПДФО.</p> <p>8. Практично відсутня практика впровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіньовому секторі економіки.</p> | <p>1. За високих доходів фізичної особи рівень оподаткування високий (наприклад, до 75% у Франції).</p> <p>2. Жорсткий рівень адміністрування та контролю за оподаткуванням.</p> <p>3. Більшість країн Євросоюзу стягують податки на абсолютно всі доходи, отримані в країні або за її межами.</p> <p>4. Стандартні податкові ставки в деяких європейських країнах не завжди застосовні до іноземців, що мають вид на проживання.</p> |

8. Застосування комбінацій щодо використання ПДФО. Усі види доходів повинні мати особистий механізм оподаткування, який дійсно враховує особливості їх отримання, вагомість для платника та трудомісткість адміністрування.

9. Прогресивна шкала має використовувати помірні ставки від 5 до 25%, що дасть змогу зменшити податкове навантаження на платників, які мають низький та середній рівень статку, та з часом підвищити його для платників, які мають високий рівень, що збільшить надходження до національного бюджету країни.

10. Варто перейняти успішний досвід країн ЄС щодо використання механізму дії ПДФО. Немає сенсу копіювати систему оподаткування, що діє у розвинених країнах ЄС, проте з огляду на їхній вдалий досвід можна впровадити деякі світові здобутки в національну систему оподаткування ПДФО [3].

### **Список використаної літератури**

1. Толочко В.М. Огляд механізму стягування податків в Україні та деяких країнах світу / В.М. Толочко, Т. Ф. Музика [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://modern-pharmacy.com.ua/oglyad-mehanizmu-styaguvannya-podatkov-vukrayini-ta-deyakh-krayinah-svitu>.
2. Тофан І. Проблематика оподаткування в країнах Євросоюзу / І. Тофан // Аграрна економіка. – 2012. – № 1–2. – С. 78–82.
3. Швець Ю.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС: Анотація // Ю.О. Швець, Я.Ю. Бахметова. – Миколаїв, 2017. — С. 773-774 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/155.pdf>.

*Дуб Б.С.*

*аспірантка кафедри менеджменту та економічної безпеки,*

*науковий керівник: д.е.н., професор Кирилюк Є.М.*

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

*м. Черкаси*

*E-mail: bohdana.dub@gmail.com*

### **МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІНТЕГРОВАНІХ СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ**

Для співпраці з іноземними організаціями, виходу на міжнародні ринки необхідним кроком є імплементація інтегрованої системи менеджменту. Успішна сертифікація допомагає забезпечити підтвердження якості не лише

продукції, а й самої компанії, її персоналу. Інтегрована система надає переваги в управлінні якістю, екологічністю, охороною праці, промисловою безпекою, персоналом, фінансами, інформацією, ризиками і безпекою. Саме так інтегрована система менеджменту допомагає вирішити стратегічне завдання підвищення ринкової вартості компанії, загалом зростає конкурентоспроможність підприємства [2].

Інтеграція може здійснюватися за наступними рівнями: заходи; політика і процедури; керівництва і документація; системи, які в свою чергу інтегруються в такому порядку: політика і планування, інформаційне забезпечення, вдосконалення, оцінка відповідності і коригування, участь персоналу.

Зарубіжні країни розвинутої ринкової економіки (зокрема США, Великобританія, Японія, країни ЄС) розробили і дотримуються міжнародних стандартів щодо впровадження ІСМ, які фактично є нормативно-правовою базою для поліпшення систем менеджменту: PAS 99:2012 – британська «Специфікація загальних вимог до систем менеджменту як основи для інтеграції», AS/NZS 4583:2016 австралійський/новозеландський стандарт «Інтегровані системи менеджменту – вказівки для бізнесу, урядових та громадських організацій», DS 8001:2005 данський стандарт «Системи менеджменту-Вказівки для інтеграції системи менеджменту», Модель премії Європи з якості, Керівництво ISO 73 для розробників стандартів «Загальні елементи систем менеджменту» [3]. У табл. 1 вказано одні з найвідоміших міжнародних стандартів з управління ризиками.

Технологія створення інтегрованої системи менеджменту (ІСМ) полягає у порівнянні двох або більше стандартів по пунктах, при чому у ISO 9001:2015 вже значно гармонізовано шаблон, термінологію, розділи [4]. У структурі стандартів низка компонентів співпадає (планування – політика, цілі, плани; процеси, документація), спільними є підходи до управління персоналом, внутрішніх аудитів, циклу управління PDCA (Plan - Do - Check – Action; принцип Шухарта-Демінга).

## Стандарти ризик-менеджменту

| Стандарт  | Опис   |
|---|--|
| CoCo (Criteria of Control) – Критерії Контролю, Канада  | Система, створена Канадським інститутом дипломованих бухгалтерів (1995 р.)   |
| Institute of Risk Management (IRM) – Міжнародник інститут ризик-менеджменту, Великобританія               | Стандарт, створений спільно AIRMIC-Асоціація менеджерів зі страхування та ризику в галузі промисловості та торгівлі, ALARM- Публічна асоціація з ризик-менеджменту та IRM (2002) |
| Orange Book, Великобританія   | Стандарт, підготовлений Державним Казначейством Великобританії (2004 р.)   |
| COSO ERM - Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея, США   | Система, розроблена Комітетом організацій-спонсорів Комісії Тредвея (2004 рік)   |
| Turnbull Report – т.зв. Звіт Тернбулла, «Внутрішній контроль: керівництво для директорів», Великобританія | Система, підготовлена Радою з фінансової звітності (2005 рік)  |
| ISO 31000   | Стандарт, опублікований Міжнародною організацією зі стандартизації (2009 р.)   |
| Британський стандарт BS 31100   | Стандарт, опублікований Британським інститутом стандартів (2011 р.)  |

*Джерело: [1, с.54]*

Технологія створення інтегрованої системи менеджменту (ICM) полягає у порівнянні двох або більше стандартів по пунктах, при чому у ISO 9001:2015 вже значно гармонізовано шаблон, термінологію, розділи [4]. У структурі

стандартів низка компонентів співпадає (планування – політика, цілі, плани; процеси, документація), спільними є підходи до управління персоналом, внутрішніх аудитів, циклу управління PDCA (Plan - Do - Check – Action; принцип Шухарта-Демінга).

Глобалізаційні процеси, світові фінансові кризи, мінливість середовища, посилення впливу інформаційних технологій зумовлюють інтеграцію видів менеджменту. Залежно від наявності та ефективності цієї інтеграції, підприємство здобуває нові можливості для розвитку чи стикається із новими проблемами – інтеграція видів менеджменту сприяє виживанню компанії у жорсткому конкурентному середовищі.

ІСМ дозволяє поєднати процесний, ситуаційний та системний підходи до управління. Система менеджменту безпеки підприємства стає уніфікована, цілісна, ефективна, прозора та комплексна.

### **Список використаної літератури**

1. Hopkin P. Fundamentals of Risk Management: Understanding, Evaluating and Implementing Effective Risk Management 3rd Edition. — Kogan Page, 2014. — 411 p.
2. Дуб Б.С. Інтеграція та синергія видів менеджменту для вдосконалення системи економічної безпеки підприємства // Сталий розвиток економіки. — 2016. — № 4 (33). — С.47-53.
3. Лучишина К.Л. Основи формування інтегрованої системи управління якістю аграрних підприємств / К.Л. Лучишина // Агросвіт. — 2010. — № 21. — С.56 – 60.
4. Шевцова Г.З. Особливості впровадження концепції організованої синергії в систему управління підприємством / Г. З. Шевцова // Молодий вчений. - 2015. - № 11(2). - С. 150-156.

*Зрайло І.І.*

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,*

*науковий керівник: д.е.н., професор Гринкевич С.С.*

*завідувач кафедри міжнародних економічних відносин*

*Львівський національний аграрний університет*

*м. Львів*

*E-mail: lidersvit@gmail.com*

## **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК**

Концептуальні основи оцінювання зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК потрібно вважати вагомим доповненням його сутнісних характеристик і в процесі уточнення методики оцінювання реалізації зовнішньоекономічного потенціалу цього важливого сегменту реального сектору економіки з'ясовується які саме характеристики більш важливі та найбільш влучно відображають стан і результати формування висновків щодо міри реалізації потенціалу, а також кристалізуються особливості як функціонування, так і реалізації потенціалу безпосередньо і агропромислового сектора, і його зернопродуктового підкомплексу.

В цілях доповнення наведених в економічній літературі підходів до оцінювання зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК, зауважимо, що особливості функціонування АПК в цілому, а також безпосередньо його зернопродуктового підкомплексу мають враховуватися і чинити власний внесок у склад системи компонент зовнішньоекономічного потенціалу галузі (сектора) економіки. Зокрема, враховуючи специфічні риси та характеристики зовнішньоекономічного потенціалу аналізованого підкомплексу, на нашу думку, додатковими важливими і в значній мірі визначальними компонентами його потенціалу слід

вважати наступні. По-перше, це сукупність наявних і тих, що можуть бути мобілізовані, природних (особливо земельних) ресурсів у поєднанні з природними умовами, які впливають на економічну діяльність та використовуються чи можуть бути використані у процесі виробництва економічних благ.

По-друге, оскільки мова йде про складові потенціалу галузевого підкомплексу (а не підприємства), то тут посилюється дія т. зв. зовнішніх компонент потенціалу, зокрема інфраструктурного (наявність розвиненої і ефективно функціонуючої системи транспортування, складування, зберігання, переробки зернопродуктової продукції), інституційного (сформованість інституційно-організаційної та інституційно-правової системи елементів і правових актів підтримки просування продукції зернопродуктового підкомплексу на експорт), конкурентного (розвиненість системи забезпечення високого рівня не лише якості, але й конкурентоспроможності його продукції на зовнішніх ринках), міжгалузевого (сформованість та високий рівень якості відносин з-поміж суб'єктів зернопродуктового підкомплексу АПК та інших видів економічної діяльності в цілях створення якісної продукції з високим рівнем доданої вартості) та зовнішньоторговельного (розвиненість можливостей з виробництва та експорту продукції у поєднанні з активним і ефективним здійсненням зворотних операцій ЗЕД, як-от імпорт технологій, залучення прямих іноземних інвестицій, отримання і надання зовнішньоекономічних послуг, налагодження комунікацій тощо).

По-третє, вважаємо, що до особливої компоненти зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК держави доцільно віднести й виробничу складову, пов'язану з товарною спеціалізацією як АПК загалом, так і аналізованого підкомплексу.

Узагальнюючи підходи до структурування зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу, робимо висновок, що єдиної досконалої методики його декомпонування об'єктивно не існує і за певних обставин стану і функціонування цього сектора АПК, економіки держави в

цілому, світового господарства та кон'юнктури зовнішніх ринків, впливу інших факторів, їх склад може змінюватися та уточнюватися.

Виходячи з наведеного, об'єктивно розширюється й мета оцінювання аналізованої економічної категорії. На нашу думку, це вже не визначення максимальних обсягів експорту продукції, а, скоріше, вивчення всіх аспектів і можливостей зернопродуктового підкомплексу АПК щодо забезпечення високого рівня і якісної диверсифікації зовнішньоекономічних операцій у сфері та безпосередньо на ринку зернопродуктової продукції.

Зауважимо, що формування мети та декомпонування і виокремлення компонент зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК є важливим визначальним та першопочатковим етапом формування якісної методики оцінювання його реалізації. Зокрема, широкий і комплексний підхід до визначення мети аналізу об'єктивно потребує й розширення складу елементів потенціалу, які, своєю чергою, починають визначатися ще на рівні окремих суб'єктів господарювання, закладають основу компонент реалізації зовнішньоекономічного потенціалу галузево-територіальних систем, які надалі як визначають, так і формують склад елементів потенціалу аналізованого підкомплексу.

Після встановлення мети, декомпонування та ідентифікації остаточного переліку компонент зовнішньоекономічного потенціалу зернопродуктового підкомплексу АПК доречно переходити до наступного етапу методичної послідовності оцінювання міри його реалізації – формування складу показників – індикаторів. Фактично, мова йде про підбір показників (кількісних та якісних) за кожною з компонент потенціалу, з використанням яких уможлиблюється оцінювання і формуються за результатами аналізу комплексні висновки.

Хоча сам по собі склад показників і їх застосування ще не дозволяють отримати результати, що є повноцінними для подальшого обґрунтування якісних і ефективних управлінських рішень в системі державної політики формування і реалізації зовнішньоекономічного потенціалу галузі, сектора чи економічного комплексу. З огляду на багатоаспектність категорії «потенціал»

для цього необхідно визначитися із відповідними методами, а надалі – методичними підходами до оцінювання. Важливо в комплексі виявити загальний стан і часткові аспекти, характеристики міри реалізації потенціалу, ідентифікувати внутрішні та зовнішні чинники, які привели до такого результату, встановити їх причини і т. ін.

Застосування методів оцінювання зорієнтоване на прийняття в значній мірі стратегічного рішення відносно принципів аспектів оцінювання, виходячи з яких, вже надалі підбиратимуться більш конкретні методичні підходи. Звернімо увагу, що для оцінювання міри реалізації потенціалу галузевих систем (комплексів), як правило, застосовується метод моніторингу головних соціально-економічних показників, за якого здійснюється статистичне спостереження за станом та динамікою сукупності кількісних показників – характеристик стану функціонування і розвитку зернопродуктового підкомплексу та зовнішньоекономічної діяльності його суб'єктів. На підставі такого аналізу робляться висновки щодо поточного стану справ і перспектив зростання у відповідній сфері.

З огляду на багатоаспектність, різнофакторність та комплексність категорії «зовнішньоекономічний потенціал» методика оцінювання стану його реалізації у зернопродуктовому підкомплексі АПК об'єктивно не може бути однозначною та єдиновизнаною, має адаптуватися у відповідності до зміни параметрів стану функціонування і розвитку цього сектора національного господарства, зміцнення його експортного потенціалу та динаміки і структури кон'юнктури світових ринків зернопродукції. При цьому в основі формування методології оцінювання знаходиться її мета, а також принципова декомпозиція потенціалу на внутрішні складові. За результатами узагальнення теоретико-методичних положень зовнішньоекономічного потенціалу галузевих систем, а також особливостей його реалізації у зернопродуктовому підкомплексі встановлено, що його внутрішніми компонентами є природно-ресурсний, виробничо-господарський, інтелектуально-кадровий, інфраструктурний, інституційний, зовнішньоторговельний, маркетингово-конкурентний та міжгалузевий.

*Д.е.н., доцент Іщенко М.І.  
професор кафедри обліку, оподаткування,  
публічного управління та адміністрування  
ДВНЗ «Криворізький національний університет»  
м. Кривий Ріг  
E-mail: oopua2017knu@gmail.com*

## **НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ**

Розглянемо нормативне регулювання діяльності органів місцевого самоврядування при вирішенні окремих проблем на прикладі діяльності виконкому Криворізької міської ради щодо контролю за чисельністю безпритульних тварин у місті.

З метою профілактики появи та існування безпритульних тварин рішенням Криворізької міської ради від 25.04.2012 №1084 затверджено Програму поводження з безпритульними тваринами у м. Кривому Розі. Основним завданням якої є створення притулку для безпритульних тварин до 2017 року. Дана Програма містить 8 розділів, а саме: 1. Обґрунтування необхідності розроблення й виконання Програми; 2. Мета та завдання; 3. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми; 4. Строки та етапи реалізації заходів: в один етап з 2012 р. до 2017 р.; 5. Перелік завдань і заходів Програми; 6. Ресурсне забезпечення; 7. Організація управління та контролю за ходом виконання Програми; 8. Очікувані кінцеві результати виконання Програми. У Програмі визначено три завдання: 1) розробка й упровадження заходів щодо підтримки супроводу безпритульних тварин протягом їх життя в притулку; 2) розробка й упровадження систематичних інформаційно-просвітницьких заходів стосовно гуманного поводження з безпритульними та домашніми тваринами, улаштування безпритульних тварин, пропагування біостерилізації домашніх тварин тощо; 3) проведення всебічного моніторингу з

усіх напрямків, що пов'язані з безпритульними тваринами (збір, аналіз та обробка даних про кількість, склад, ареал перебування, поведінку тощо). Ключовим з точки зору вирішення проблеми є розділ 3 «Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми», в якому зазначено, що для вирішення завдань Програми необхідно: – запровадити заохочувальну систему збору інформації з власників тварин; – сприяти створенню притулків різних форм власності для тварин та пунктів тимчасового утримання бездомних і загублених тварин; – провести масову стерилізацію, щеплення (у тому числі від сказу) й лікування безпритульних тварин; – створити загальну інформаційну систему та організувати службу пошуку тварин, які загубилися; – проводити роз'яснювальну та агітаційну роботу серед власників тварин про необхідність стерилізації домашніх тварин, інформаційно-просвітницьку роботу серед населення щодо необхідності дотримання правил утримання й поводження з домашніми тваринами; – заборонити вилов тварин шляхом отруєння та відстрілу.

Водночас, діючими у м. Кривий Ріг є «Правила утримання домашніх та інших тварин і поводження з ними у м. Кривому Розі», затверджені рішенням (XLVI сесії V скликання) Криворізької міської ради Дніпропетровської області від 23.12.2009 р. № 3645 (зі змінами від 29.09.2010 р. №4053 та від 30.03.2011 р. №275). Контроль за виконанням цих Правил та вжиття своєчасних заходів щодо попередження, недопущення та усунення їх порушень відповідно до зазначеного рішення покладено на виконкоми районних у місті рад. Слід відзначити, що згідно з указаним рішенням управління житлово-комунального господарства виконкому міськради необхідно забезпечити виконання заходів щодо проведення базового, повторного та періодичного відстежень результативності дії цього рішення відповідно через шість місяців, один рік та раз на кожні наступні три роки. Звіт оприлюднити у Криворізькій міській комунальній газеті «Червоний гірник» та на офіційній сторінці виконкому міськради у мережі Інтернет у терміни, визначені чинним законодавством. Контроль за виконанням рішення покладено на постійну комісію міської ради з

питань комунального господарства, координацію роботи – на заступника міського голови. «Правила утримання домашніх та інших тварин і поводження з ними у м. Кривому Розі» були розроблені з метою врегулювання відносин у сфері поводження з домашніми та іншими тваринами, забезпечення відповідного санітарного, екологічного та епізоотичного стану території міста, відповідно до діючого законодавства України. Варто відмітити такий важливий момент у сфері контролю за чисельністю безпритульних тварин, як реєстрація домашніх тварин. У розділі 4 даних Правил встановлено, що реєстрацію домашніх тварин проводять заклади ветеринарної медицини, та подають щоквартально, до 5 числа місяця, наступного за звітним кварталом, інформацію про кількість зареєстрованих домашніх тварин до управління ветеринарної медицини.

Відповідно до договорів, укладених управлінням благоустрою та житлової політики виконкому міської ради, послуги з відлову безпритульних тварин у 2014 р. виконувало КП «Сансервіс». Послуги щодо відлову безпритульних тварин, що залишились без догляду людини здійснюється підприємством на підставі звернень громадян, організацій та інших підприємств міста відповідно до Рішення Криворізької міської ради від 23.12.2009 № 3645. Рішенням міської ради від 31.03.2014 р. №2595 «Про внесення змін до рішення міської ради від 31.01.2014 р. №2500 «Про затвердження Програми розвитку та утримання житлово-комунального господарства міста на 2014 рік» передбачено кошти на ветеринарні послуги зі стерилізації тварин у сумі 99,8 тис. грн. Між управлінням благоустрою та житлової політики виконкому міської ради та ветеринарним Госпіталем «Степ» укладено договір від 04.09.2014 року № 93 щодо надання ветеринарних послуг (стерелізація собак), а саме безпритульних тварин. За цей час 32 безпритульні тварини було відловлено, відповідно до укладених договорів із КП «Сансервіс», та направлено до ветеринарного Госпіталю «Степ» для подальшої стерилізації. Після стерилізації тварини відпущені у природне середовище існування. 6 березня 2015 року між виконавчим комітетом Криворізької міської ради та

міжнародним проектом «Four Paws» («Чотири Лапи») підписано Меморандум щодо реалізацію у місті Кривому Розі програми гуманного регулювання численності безпритульних тварин. При цьому участь приймали також КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» і громадська благодійна організація, що займається проблемами безпритульних тварин у місті – «Промінь життя», які налагодили тісну комунікацію з представниками проекту, забезпечили необхідну інформацію та створили всі умови для розгортання проекту у Кривому Розі.

Отже, завдяки підписаному Меморандуму м. Кривий Ріг отримало ресурси для проведення системної та ефективної роботи з безпритульними тваринами. Проект реалізовуватиметься за участі представників «Four Paws», громадських організацій міста та активних мешканців, а також фахівців ветеринарної справи. У результаті робочої зустрічі за участі представниці «Four Paws», КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу», громадської організації «Промінь життя», КП «Сансервіс» та Управління екології міськвиконкому було визначено першочергові кроки в напрямку реалізації проекту. На їх виконання восени 2015 року приїздили бригади фахівців «Four Paws» у складі 7 осіб (2 ветлікаря, адміністратор, 2 ловці, 2 асистенти), а також проводилася стерилізації та вакцинації безпритульних собак з використанням мобільних ветклінік проекту, чіпування тварин. Важливим також є задекларований у Меморандумі пункт про створення єдиного реєстру безпритульних собак м. Кривого Рогу.

Таким чином, на даний час у м. Кривий Ріг діючими є «Програма поводження з безпритульними тваринами у місті Кривому Розі» та «Правила утримання домашніх та інших тварин і поводження з ними у м. Кривому Розі». У цілому, дані нормативні документи містять необхідний перелік заходів для вирішення проблеми безпритульних тварин.

*Капелюх С.В.*

*студентка,*

*науковий керівник: к.е.н., доцент Кушнір О.К.*

*Кам'янець-Подільський Національний університет*

*м. Кам'янець-Подільський*

*E-mail: svitlanakapeluh@gmail.com*

## **ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЙ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Одна з головних задач для організацій різних форм власності – пошук ефективних засобів управління працею, які забезпечують активізацію людського чинника. Вирішальним причинним чинником результативності діяльності людей є їх мотивація. Ефективність праці за інших однакових умов визначається особистим ставленням людини до праці, її трудовою поведінкою. У свою чергу трудова поведінка детермінована впливом багатьох чинників, які діють з різною силою та в багатьох напрямках. В теоретичному плані мотивація поведінки людини – дуже складний і багато в чому не вивчений феномен.

Мотив – це спонукання людини до активності, пов'язане з намаганням задовольнити певні потреби. Внаслідок усвідомлення і переживання потреб у людини виникають певні спонукання до дій, внаслідок яких ці потреби задовольняються. Мотив у цьому разі виступає як причина постановки тих чи інших цілей. Отже, мотиви і цілі не тотожні між собою, хоч інколи збігаються. Мотиви виявляються: як сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, які викликають активність людини і визначають її спрямованість; предмет, об'єкт (матеріальний або ідеальний), що спонукає і визначає вибір спрямованості діяльності; усвідомлена причина, яка лежить в основі вибору дій особистості.

В умовах наявності обмежених фінансових ресурсів підприємства різних галузей економіки України шукають шляхи підсилення конкурентоспроможності своїх підприємств за рахунок підвищення мотивації

персоналу до праці та створення адекватної системи управління персоналом, здатної впливати на поведінку персоналу, спрямовуючи його на більш продуктивну роботу, досягнення конкурентоспроможних результатів праці та цілей підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

Методи мотивації персоналу можуть бути найрізноманітнішими, зазвичай вони залежать від системи стимулювання на підприємстві, загальної системи управління та особливостей діяльності самого підприємства. Залежно від орієнтації на вплив на ті чи інші потреби, методи мотиваційного управління поділяються на:

- економічні методи, зумовлені економічними стимулами. Вони припускають матеріальну мотивацію, тобто орієнтацію на виконання певних показників або завдань, і отримання після їх виконання економічної винагороди за результати роботи. Використання економічних методів пов'язане з формуванням плану роботи, контролем за його здійсненням, а також економічним стимулюванням праці, тобто з раціональною системою оплати праці, що передбачає заохочення за певну кількість і якість праці та застосування санкцій за невідповідну його кількість і недостатню якість;

- організаційно-адміністративні методи, засновані на директивних вказівках. Ці методи базуються на владній мотивації, що заснована на підпорядкуванні закону, правопорядку, старшому за посадою і спирається на можливість примусу. Вони охоплюють організаційне планування, організаційне нормування, інструктаж, контроль. В управлінні владна мотивація відіграє дуже істотну роль: вона передбачає не тільки безумовне дотримання законів і нормативних актів, прийнятих на державному рівні, а й чітке визначення прав і обов'язків керівників і підлеглих, при яких виконання розпорядження керівництва обов'язкове для підлеглих. Владна мотивація створює необхідні умови для організації та взаємодії, а самі організаційно-розпорядчі методи покликані забезпечити ефективну діяльність управління будь-якого рівня на основі його наукової організації;

- соціально-психологічні методи, застосовувані з метою підвищення

соціальної активності співробітників. За допомогою цих методів впливають переважно на свідомість працівників, на соціальні, естетичні, релігійні й інші інтереси людей і здійснюють соціальне стимулювання трудової діяльності. Ця група методів містить різноманітний арсенал способів і прийомів, розроблених соціологією, психологією та іншими науками, що вивчають людину. До числа цих методів відносяться анкетування, тестування, опитування, інтерв'ю тощо [1].

Сучасні ефективні власники та керівники повинні вести за собою – бути лідерами і розуміти, що примушення та загрози можуть дати короткостроковий ефект, але вони не створюють довгострокової лояльності працівника до організації та виконуваної роботи. Тому одна з найважливіших змін сучасності полягає у переході від управління до лідерства і від маніпуляцій до мотивації. Але усі вище перелічені соціально-психологічні методи, достатньо розповсюджені у вітчизняній економічній практиці, скоріше містять риси маніпуляції, аніж мотивації. Різниця полягає в тому, що маніпулювати людьми означає вимагати від них результат, тому що керівник так хоче, а мотивувати означає добиватися, щоб співробітники зробили щось, тому що самі цього хочуть. Вміння стимулювати співробітників – найважливіший навик управлінця. Адже це означає вміти спілкуватися, показувати особистий приклад, ставити складні завдання, делегувати, навчати і справедливо винагороджувати [2]. Тому керівники-лідери мають створювати конкурентне оточення, до якого працівники будуть активно залучені. Це потребує від керівників інноваційних способів мотивації, таких як [3]:

- забезпечення значущої та перспективної роботи. Якщо працівник відчуває, що його робота важлива, має сенс та розширює коло його звичної діяльності, від стає внутрішньо мотивованим;
- встановлення чітких цілей, очікувань і вимірювання продуктивності – адже незнання «правил гри» зменшує зацікавленість та мотивацію;
- надання постійного, прямого та підтримуючого зворотного зв'язку;
- проектування ролей працівників з урахуванням їх сильних сторін –

виконуючи роботу, яка відповідає талантам та здібностям, працівник отримує відчуття ефективності та значущості своєї роботи, що внутрішньо його мотивує.

Розглядаючи сучасні методи мотивації, слід зазначити, що останнім часом поряд з такими поширеними стандартними методами мотивації, як заробітна плата, премії, подяки, постають інноваційні, так би мовити – нестандартні методи мотивації. Саме останні є надзвичайно актуальними для сучасних вітчизняних підприємств в умовах обмежених фінансових ресурсів. На підтвердження тенденції розширення застосування нестандартних методів мотивації у світовому просторі, варто розглянути їх класифікацію та приклади застосування відповідних заходів у провідних міжнародних компаніях, що зазначені в таблиці 1.

Для ефективного управління мотивацією необхідно використовувати в управлінні підприємством різні групи методів. Використання винятково матеріальних мотивацій не дозволяє мобілізувати творчу активність персоналу на досягнення цілей організації. Для досягнення максимальної ефективності необхідне застосування нематеріальної мотивації.

Сьогодні, в умовах обмеженості фінансових ресурсів на національних підприємствах, коли досить важко встановити високу заробітну платню, особливу увагу можна зосередити саме на нестандартних методах стимулювання праці, складаючи гнучку систему мотивування для працівників, ефективно поєднуючи стандартні та нестандартні мотиваційні заходи. При застосуванні нематеріальних стимулів необхідно звертати увагу на культурні, ментальні та психологічні особливості працівників для пошуку найефективнішого методу мотивації на конкретному підприємстві. Особливого значення це питання набуває в умовах переходу до ринкової економіки. В Україні, яка володіє кадровим і інтелектуальним потенціалом, актуальним є перехід до методів управління персоналом, пов'язаних з підвищенням моральної мотивації працівників.

Класифікація та приклади застосування сучасних нестандартних методів мотивації у міжнародній практиці [3,4]

| Нестандартні заходи мотивації   | Міжнародні компанії  |
|---|--|
| Одноразова винагорода готівкою за виконане завдання, відсутність запізнень тощо.  | Марс інк., IBM, Макдональдс, Лінкольн, Таппарварс  |
| Нагородження подарунками, медалями, знаками відзнаки, почесними званнями.   | IBM, Макдональдс   |
| Система внутрішніх тренінгів, програми індивідуального розвитку, додаткова освіта за рахунок роботодавця.   | Johnson&Johnson, Renault, Peugeot  |
| Створення дружної, сімейної атмосфери, пільгове медобслуговування.  | Johnson&Johnson  |
| Публікація у власному друкарському органі.  | GeneralMotors, WestinghouseElectric, Polaroid, BellTelephoneLab., RadioCorporationofAmeric |
| Виділення вільного часу, можливості відвідування наукових заходів для підтримки творчої, винахідницької діяльності, членство у наукових товариствах компаній. | Toshiba, IBM, Polaroid   |
| Безкоштовне чи пільгове харчування працівників.   | Google, Яндекс, Вконтакте  |

## Список використаної літератури

1. Бурмистров А.Н. Какие методы повышения мотивации персонала являются наиболее действенными? / А.Н. Бурмистров, Н.В. Газенко // Управление персоналом. – 2002. – № 7. – С. 48-49.
2. Денни Р. Партнеры, а не подчиненные: как правильно мотивировать сотрудников / Р. Денни // Forbes. – 2015. – № 7 (июль). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1397316-partneri-a-ne-pidlegli-yak-pravilno-motivuvati-spivrobotnikiv>.
3. Черкашина Д. Нестандартна мотивація / Д. Черкашина // Контракти. – 2008. – № 22. – С. 25-27.
4. Как компании организывают питание своих сотрудников? // UBR: Український Бізнес Ресурс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: сайт <http://ubr.ua/labor-market/life-at-work/kakkompanii-organizovuyvaut-pitanie-svoih-sotrudnikov-93441>.

*Карпачова К.В.*

*студентка 4 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»,*

*к.е.н., доцент Костенко Г.П.*

*Бердянський державний педагогічний університет*

*м. Бердянськ*

*E-mail: karpachova.karina@gmail.com*

## ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Актуальність обраної теми полягає у тому, що ні одна країна в світі, як би вона не намагалася, їй не вдасться повністю позбавитися тіньової економіки. Реалії сьогодення показують нам, що за різними оцінками спеціалістів, від однієї третьої до половини ВВП України створюється в тіньовому секторі.

Тіньова економіка в Україні – це результат системної кризи в економіці. Тіньова економіка в Україні займає суттєве місце в усіх сферах економічної

діяльності. Розглянемо декілька визначень «тіньової економіки»:

- тіньова економіка – всі види діяльності, направлені на формування чи задоволення потреб, культивуючи в людині різні пороки;
- тіньова економіка – економічна діяльність, що приховується від суспільства та держави і знаходиться за межами державного контролю та обліку;
- тіньова економіка – діяльність, яка не контролюється офіційними державними органами, а також діяльність, направлена на отримання доходу шляхом порушення законодавства;
- тіньова економіка – економіка, яка включає в себе всю економічну діяльність, котра з деяких причин не враховується офіційною статистикою.

Якщо подивитися на проблему тіньової економіки ширше, то можна виділити ряд конкретних негативних наслідків її впливу на розвиток усіх сторін суспільного життя держави, зокрема:

- непрозоре і несправедливе розподіл національного доходу;
- криміналізація суспільства, правовий нігілізм і недовіру до органів державної влади;
- дискримінація суб'єктів господарської діяльності;
- скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Якщо зробити спробу комплексно поглянути на проблему тінізації економіки в Україні, то можна виділити деякі об'єктивні чинники, які пояснюють такі значні обсяги тіньової економіки:

- високі податки і нерівномірність податкового навантаження;
- недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього; - повільні і непрозорі приватизаційні процеси;
- втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання.

Основними складовими тіньової економіки є:

1. Підпільна економіка – економічна діяльність різних суб'єктів господарювання, в тому числі підприємницька діяльність, спрямована на

задоволення індивідуальних, колективних та суспільних потреб, що здійснюється у неконтрольованих державою формах з метою привласнення різних видів неконтрольованого доходу та ухилення від сплати податків та інших обов'язкових платежів, нелегальне виробництво товарів і послуг.

2. Фіктивна економіка - це приписки, розкрадання, фальсифікації, спекулятивні угоди, хабарництво і всякого роду шахрайство (виготовлення і збут фальшивих грошей, цінних паперів, кредитних карток і інших платіжних документів, обман кредиторів).

3. Кримінальна економіка –

а) непродуктивний сектор економічної діяльності, пов'язаний з незаконним перерозподілом доходів і майна громадян шляхом грабежу, розбою, крадіжки, вимагання;

б) специфічний економічний усрій, спосіб господарювання, який покликаний забезпечувати певну, відносно невелику за чисельністю групу осіб надприбутками, доходами від злочинної діяльності, доходами від використання "дір" в законодавстві ";

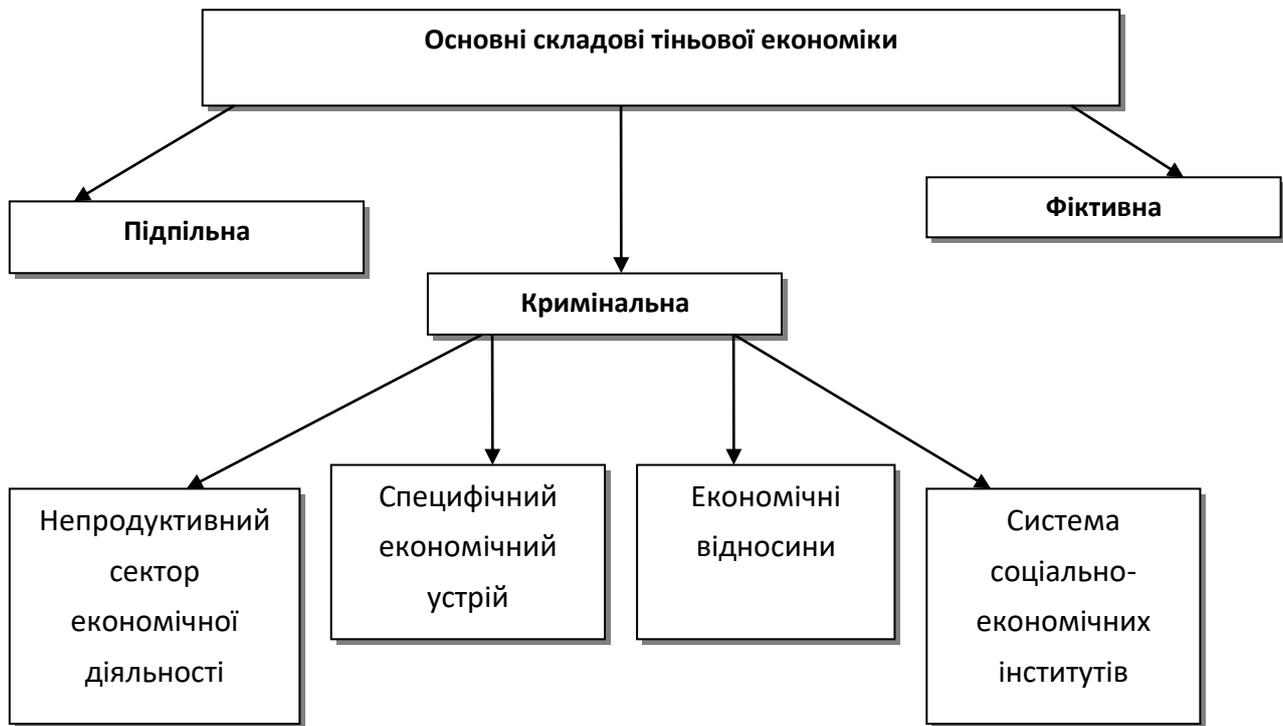
в) економічні відносини, економічну діяльність, головною відмітною ознакою якої є громадська шкідливість (небезпека);

г) система соціально-економічних інститутів, тобто формальних та неформальних правил економічної поведінки, а також санкційних механізмів [1, с. 67].

Взаємозв'язок цих елементів дуже спрощено можна представити в наступному вигляді (рис. 1).

Якщо подивитися на проблему тіньової економіки ширше, то можна виділити ряд конкретних негативних наслідків її впливу на розвиток усіх сторін суспільного життя держави, зокрема:

- непрозоре і несправедливе розподіл національного доходу;
- криміналізація суспільства, правовий нігілізм і недовіру до органів державної влади;
- дискримінація суб'єктів господарської діяльності;



*Рис. 1. Основні складові тіньової економіки*

– скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Якщо зробити спробу комплексно поглянути на проблему тінізації економіки в Україні, то можна виділити деякі об'єктивні чинники, які пояснюють такі значні обсяги тіньової економіки:

- високі податки і нерівномірність податкового навантаження;
- недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього; - повільні і непрозорі приватизаційні процеси;
- втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання.

Механізмами детінізації на сучасному етапі можуть стати: реформування національної системи фінансового контролю за здійсненням протизаконної діяльності в напрямку розробки конкретних інструментів обмеження тіньових систем перерозподілу фінансових ресурсів за кожним конкретним випадком; формування спеціального реєстру та загального переліку декларацій із заявленими до відшкодування сумами ПДВ, які вважаються сумнівними;

застосування мінімальних цін на високоліквідні імпортні товари (насамперед підакцизні) для розрахунків і сплати податків; створення інституту представників митної і податкової служби в зарубіжних країнах(для обміну інформацією про оподаткування зовнішньоекономічної діяльності українських суб'єктів підприємництва); впровадження моніторингу по внутрішнім цінами в межах холдингових компаній; застосування змін в організаційній структурі державних холдингових компаній тощо [2, с. 386].

### **Список використаної літератури**

1. Карпінський Б. Макроекономіка, зростання і сталий розвиток. Навчальний посібник./ Карпінський Б. – К: Професіонал, 2014. – 272с.
2. Савченко, А.Г. Макроекономіка: Підручник/А.Г. Савченко. – К: КНЕУ, 2013. – 448с.

*Д.е.н., професор Катан Л.І.*

*асистент Зубко О.В.*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*м. Дніпро*

*E-mail: zov271080@i.ua*

## **ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ РИБНИЦТВА**

Глобальні зміни, які відбуваються в результаті активізації інноваційних процесів, вимагають нових підходів до економіко-екологічного розвитку галузі рибництва. У сформованих умовах необхідним стає оновлення форм і методів управління регіональними соціально-економічними системами, одним з найважливіших напрямів діяльності яких може стати формування відповідної кластерної політики підприємств галузі рибництва в контексті вирішення

економіко-екологічних проблем галузі.

Вирішення такого комплексу проблем можливе шляхом формування кластерної політики підприємств галузі рибництва. Кластерна політика – це заходи, що проводяться державними та місцевими органами влади зі створення та підтримки розвитку кластерів на території держави, що включають заходи нормативно-правового забезпечення, інвестиційні, фінансово-бюджетні механізми, інформаційну підтримку тощо.

Виникнення, розвиток та проблеми функціонування кластерів підприємств галузі рибництва є одним з пріоритетних питань сучасної наукової думки. Особливо це стосується такого аспекту державного управління, як управління регіональним розвитком. Питання кластеру, в цілому, та підприємств галузі рибництва, зокрема, розглядаються як економічне явище, тому його функціонування та розвиток – безпосередньо стосується завдань, на вирішення яких спрямована дія відповідних механізмів державного управління.

До факторів економіко-екологічного ефекту, що досягається за допомогою кластерної політики в галузі рибництва можна віднести:

- відтворення, раціональне використання та охорона водних біоресурсів;
- активізація інноваційної діяльності суб'єктів галузі рибництва за рахунок накопичення знань в кластері та передачі знань, досвіду, навичок, ноу-хау в результаті міграції в кластері висококваліфікованого персоналу, проведення навчальних семінарів для учасників кластерів;
- поліпшення методів вирішення складних завдань;
- гнучкість і швидкість розробок впровадження інновацій;
- внутрішня спеціалізація і стандартизація внаслідок наявності у складі кластера гнучких підприємницьких структур малого бізнесу, що представляють інноваційні точки зростання;
- мінімізація витрат на впровадження інновацій; придбання нововведень в рамках міжнародного технологічного співробітництва;
- розвиток підприємництва за рахунок створення потужними виробниками кластеру попиту на спеціалізовані матеріально-технічні

ресурси та послуги;

- розвиток аутсорсингу, коли малі та середні підприємства виробляють продукцію, роботи і послуги для ключових суб'єктів кластера;
- залучення іноземних інвестицій завдяки співпраці суб'єктів кластера із закордонними постачальниками та інвесторами;
- розширення експорту суб'єктами за рахунок спільних маркетингових програм, а також організаційної підтримки експортерів регіону.

Однією з найважливіших передумов розвитку кластерної політики в контексті еколого-економічної активності є державна підтримка створення інноваційної інфраструктури: інноваційних центрів, сервіс-центрів, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, венчурних фондів, технопарків тощо.

Основними функціями держави у формуванні кластерної політики галузі рибництва повинні бути:

- забезпечення високої гнучкості кластерної програми та можливість її адаптації до мінливих соціально-економічних умов, здатність швидко реагувати на зміни у технологічному середовищі, відкритість до запровадження нових механізмів менеджменту;
- забезпечення науково-дослідною базою для досліджень у рамках кластерів та впровадження інновацій, участь держави у здійсненні досліджень щодо економічної доцільності розробки того чи іншого інноваційного продукту та перспектив його комерціалізації;
- інтернаціоналізація національних кластерів та їхнє включення до глобальних інноваційних мереж через залучення прямих іноземних інвестицій, трансфер технологій та розвиток співробітництва з іноземними кластерами;
- визначення чітких критеріїв вимірювання поточних та кінцевих результатів діяльності кластерів еколого-економічної активності, встановлення індикаторів виконання запланованих показників активності як на рівні окремих кластерів, так і на рівні держави в цілому.

В цілому державна політика підтримки розвитку кластерів підприємств

галузі рибництва, має бути спрямована на створення сприятливого макроекономічного, інформаційного та нормативно-правового середовища для розвитку бізнес-мереж кластерного типу.

Таким чином, формування та реалізація кластерної політики в економіко-екологічному забезпеченні діяльності підприємств галузі рибництва буде сприяти зростанню конкурентоспроможності бізнесу за рахунок реалізації потенціалу ефективної взаємодії учасників кластера, пов'язаного з їх географічно близьким розташуванням, включаючи розширення доступу до інновацій, технологій, ноу-хау, спеціалізовані послуги і висококваліфіковані кадри, а також підвищення інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення прямих інвестицій, забезпеченню сталого розвитку регіонів.

### **Список використаної літератури**

1. Вдовенко Н.М. Регуляторна політика держави і механізми її реалізації в перспективних галузях економіки, пов'язаних із рибним господарством / Н.М. Вдовенко // Економіка розвитку. – Харків : ХНЕУ, 2014. – № 3 (71). – С. 10-14.
2. Катан Л.І., Добровольська О.В., Деревенець В.М. Фінансове забезпечення сталого використання водних біоресурсів підприємств галузі рибництва / Катан Л.І., Добровольська О.В., Деревенець В.М. // Серія Економічні науки Випуск 24. Частина 2. 2017. – С. 96-98.
3. Самофатова В.А. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства у внутрішніх водоймах України / Самофатова В.А. // Економіка харчової промисловості № 2(26) 2015.
4. Яркіна Н.М. Рибне господарство України як складова рибогосподарського комплексу: тенденції, проблеми, перспективи / Н.М. Яркіна // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 3–4(1). –75–78.

*К.е.н., доцент Кічурчак М.В.*  
*доцент кафедри економіки України*  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
*м. Львів*  
*E-mail: Marianna\_Kichurchak@ukr.net*

## **ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В КОНТЕКСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: УКРАЇНСЬКА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА**

В економіці кожної країни важливим є забезпечення безперервності надання суспільних благ, що пов'язане з можливостями держави акумулювати через податки необхідні для цього обсяги фінансових ресурсів і принципами їхнього розподілу між національним і субнаціональними рівнями. У зв'язку з цим актуалізується питання вивчення особливостей розподілу податкових надходжень з огляду на реформи у сфері фіскальної децентралізації та євроінтеграцію в Україні.

Згідно з даними табл. 1 у 2000–2015 рр. для структури податкових надходжень до державного і місцевого бюджетів в Україні, Польщі і країнах ЄС можна простежити подібні підходи, коли більша їхня частка припадала на державний і менша – на місцевий бюджет. Основними визначниками цього є «вузькість локальної бази оподаткування щодо податкового експортування екстерналій при наданні суспільних благ, чинника мобільності і економії на масштабах; широкими податковими основами краще керувати на вищих щаблях уряду» [1, р. 366]. Така практика формування бюджетних ресурсів для відтворення суспільних благ ґрунтувалася на необхідності досягнення компромісу в забезпеченні інтересів національного і субнаціональних інститутів влади і побудови власних моделей взаємодії.

Особливістю є те, що в ЄС і Польщі флуктуації податкових надходжень до державного і місцевого бюджетів не були стрибкоподібними і певною мірою гармоніювали із соціально-економічними умовами.

## Податкові надходження до державного і місцевого бюджетів в Україні і країнах ЄС, % ВВП

| Показник                        | Країна  | Вид бюджету | 2000 | 2001 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015  | 2016 |
|---------------------------------|---------|-------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|-------|------|
| Податкові надходження           | ЄС*     | ДБ***       | 20,1 | 19,6 | 18,6 | 18,7 | 18,9 | 19,5 | 19,6 | 19,1 | 17,9 | 18,4 | 18,5 | 18,7 | 19,0 | 19,1 | 19,3  | ...  |
|                                 |         | МБ          | 3,8  | 3,8  | 3,9  | 4,0  | 4,0  | 3,8  | 3,8  | 3,8  | 3,8  | 3,7  | 3,9  | 4,0  | 4,1  | 4,0  | 4,0** | ...  |
|                                 | Польща  | ДБ          | 17,0 | 16,1 | 16,7 | 15,8 | 16,6 | 17,3 | 18,1 | 18,3 | 16,1 | 16,3 | 16,5 | 15,8 | 15,5 | 15,5 | 15,6  | ...  |
|                                 |         | МБ          | 3,0  | 3,4  | 3,1  | 4,1  | 4,2  | 4,3  | 4,6  | 4,7  | 4,1  | 4,0  | 3,9  | 4,1  | 4,1  | 4,3  | 4,2   | ...  |
|                                 | Україна | ДБ          | 11,5 | 10,8 | 13,4 | 13,0 | 16,9 | 17,4 | 16,2 | 17,7 | 16,3 | 15,4 | 19,4 | 19,6 | 17,9 | 17,9 | 20,7  | 21,4 |
|                                 |         | МБ          | 6,9  | 7,2  | 7,0  | 5,3  | 5,3  | 5,7  | 6,2  | 6,3  | 6,5  | 6,2  | 5,4  | 6,1  | 6,2  | 5,6  | 5,0   | 6,2  |
| Податок з доходів фізичних осіб | Польща  | ДБ          | 3,1  | 3,0  | 3,0  | 2,3  | 2,5  | 2,7  | 3,0  | 3,0  | 2,6  | 2,5  | 2,5  | 2,5  | 2,5  | 2,5  | 2,5   | ...  |
|                                 |         | МБ          | 1,2  | 1,3  | 1,2  | 1,7  | 1,8  | 2,0  | 2,2  | 2,3  | 2,0  | 1,9  | 1,9  | 2,0  | 2,0  | 2,1  | 2,1   | ...  |
|                                 | Україна | ДБ          | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,2  | 0,2  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,5  | 0,5  | 0,5  | 0,8  | 2,3   | 2,5  |
|                                 |         | МБ          | 3,8  | 4,3  | 5,1  | 3,6  | 3,7  | 4,2  | 4,8  | 4,8  | 4,9  | 4,7  | 4,0  | 4,4  | 4,4  | 4,0  | 2,8   | 3,3  |
| Податок на прибуток підприємств | Польща  | ДБ          | 2,3  | 1,7  | 1,7  | 1,4  | 1,6  | 1,8  | 2,1  | 2,1  | 1,8  | 1,5  | 1,6  | 1,6  | 1,4  | 1,4  | 1,4   | ...  |
|                                 |         | МБ          | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,5  | 0,5  | 0,6  | 0,6  | 0,6  | 0,5  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4   | ...  |
|                                 | Україна | ДБ          | 3,3  | 3,0  | 4,9  | 4,6  | 5,3  | 4,8  | 4,7  | 5,0  | 3,6  | 3,7  | 4,1  | 3,9  | 3,7  | 2,5  | 1,8   | 2,3  |
|                                 |         | МБ          | 1,2  | 1,0  | 0,1  | 0,0  | 0,0  | 0,1  | 0,1  | 0,0  | 0,1  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,1  | 0,0  | 0,2   | 0,3  |
| ПДВ                             | ЄС      | ДБ          | 5,7  | 5,6  | 5,6  | 5,7  | 5,8  | 6,0  | 6,0  | 5,9  | 5,6  | 5,9  | 6,0  | 6,0  | 6,0  | 6,1  | 6,1   | ...  |
|                                 |         | МБ          | 0,1  | 0,1  | 0,2  | 0,2  | 0,2  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1   | ...  |
|                                 | Польща  | ДБ          | 6,9  | 6,8  | 7,1  | 7,1  | 7,7  | 8,1  | 8,2  | 8,0  | 7,3  | 7,6  | 7,9  | 7,2  | 7,0  | 7,1  | 7,0   | ...  |
|                                 |         | МБ          | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0   | ...  |
|                                 | Україна | ДБ          | 4,4  | 4,6  | 4,7  | 4,9  | 7,7  | 9,3  | 8,2  | 9,7  | 9,3  | 8,0  | 9,6  | 9,9  | 8,8  | 8,9  | 9,0   | 9,9  |
|                                 |         | МБ          | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0   | 0,0  |
| Акцизний податок                | ЄС      | ДБ          | 3,5  | 3,4  | 3,3  | 3,4  | 3,2  | 3,2  | 3,1  | 2,9  | 2,9  | 2,9  | 2,9  | 2,9  | 3,0  | 3,0  | 2,1** | ...  |
|                                 |         | МБ          | 0,3  | 0,3  | 0,3  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,5  | 0,4  | 0,4  | 0,4  | 0,1** | ...  |
|                                 | Польща  | ДБ          | 3,3  | 3,4  | 3,8  | 4,0  | 4,1  | 4,0  | 4,1  | 4,5  | 3,7  | 4,1  | 3,9  | 3,8  | 3,7  | 3,5  | 3,5   | ...  |
|                                 |         | МБ          | 0,3  | 0,3  | 0,2  | 0,3  | 0,3  | 0,3  | 0,3  | 0,3  | 0,2  | 0,2  | 0,2  | 0,2  | 0,2  | 0,2  | ...   | ...  |
|                                 | Україна | ДБ          | 1,2  | 1,2  | 1,9  | 1,9  | 1,8  | 1,6  | 1,5  | 1,3  | 2,3  | 2,6  | 2,5  | 2,7  | 2,4  | 2,9  | 3,2   | 3,8  |
|                                 |         | МБ          | 0,1  | 0,1  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,0  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,1  | 0,0   | 0,4  |

\* – 27 країн ЄС; \*\* – 25 країн ЄС; \*\*\* – ДБ – державний бюджет, МБ – місцевий бюджет. Джерело: побудовано на підставі [2; 3].

Для ЄС найнижчу частку податкових надходжень до державного бюджету зафіксували у 2009 р., що спричинено дією світової фінансово-економічної кризи, а найвищу частку – у 2001 р., в інші періоди вона становила близько 19 % ВВП. У ці роки частка податкових надходжень місцевих бюджетів ЄС зростає незначно, що засвідчувало порівняно стабільну податкову базу формування доходів місцевих бюджетів і визначеність відносин на національному і субнаціональному рівнях.

Така ситуація детермінована інститутом фіскальних відносин, бо «в Європі децентралізація підтримується політичним об'єднанням» [4, р. 713] і діями з посилення синергизму між європейським, національними і субнаціональними бюджетами, закріплених стратегією «Європа – 2020», «Багаторічним фінансовим каркасом 2014–2020», «Політикою Злагоди 2014–2020» та іншими програмами [5, р. 6–14]. У Польщі відбулося поступове скорочення частки податкових надходжень до державного бюджету з невеликим зростанням у 2007–2008 рр. і, відповідно, її збільшення для місцевих бюджетів. Це є індикатором переформатування відносин національного і субнаціональних інститутів влади, підґрунтям чого стали політична воля і міжнародні правові стандарти децентралізації суспільних фінансів, які в Польщі закріплені конституційно [6, с. 19–20]. Дана практика реформування привела до розширення податкових повноважень для виконання зобов'язань у сфері відтворення суспільних благ для місцевої влади.

Натомість в Україні становлення власної моделі фіскальної децентралізації триває, проявом чого є неусталеність підходів до розподілу податкових надходжень між національним і субнаціональним рівнями (табл. 1). У 2010 р. частка податкових надходжень у державному бюджеті була найнижчою, у 2011–2012 рр. – найвищою; у 2000–2003 р. частка податкових надходжень до місцевого бюджету була найвищою, у 2004–2016 рр. її зростання мало коливний характер. Тобто в Україні відбувалася поступова адаптація податкової системи до підходів, сформованих в ЄС, хоча за окремими параметрами вона містила деякі неоднозначності [7, с. 108–124]. Така

флуктуаційність структурування податкових надходжень державного і місцевого бюджетів спричинена кон'юнктурністю ухвалення урядових рішень та орієнтованістю на короткострокові горизонти безперервності надання суспільних благ.

Для ЄС, Польщі й України виявлено відмінності у формуванні доходів державного і місцевого бюджетів за окремими видами податків (табл. 1). За однакових кумулятивних пропорцій податку на доходи фізичних осіб у Польщі більша його частка надходила до державного бюджету, в Україні – в місцеві бюджети. Для Польщі трендом стало поступове вирівнювання конфігурації розподілу за цим податком, що призвело до скорочення його частки у доходах державного бюджету і підвищення – у доходах місцевих бюджетів. В Україні лише у 2011–2013 рр. збільшили до 0,5 % ВВП, у 2014 р. – до 0,8 % ВВП, у 2015–2016 рр. – до 2,3–2,5 % ВВП надходження до державного бюджету по податку на доходи фізичних осіб, що зумовлене умовами регламентації його розподілу між рівнями урядування згідно з Податковим кодексом. З погляду фіскальної децентралізації це означало, що в Польщі поступово зміцнювали доходну базу місцевих бюджетів для безперервності надання суспільних благ; в Україні – структурування доходів місцевих бюджетів за цим податком не зазнало кардинальних змін.

У 2000–2015 рр. агрегована частка податку на прибуток підприємств була вищою в Україні, ніж у Польщі. Непрямо це свідчило про наміри польського уряду пом'якшити податковий тиск на суб'єктів підприємництва, що у довгостроковому періоді індукує зростання бюджетних надходжень за цим видом податку через посилення ділової активності. У Польщі змінили пропорції його розподілу між видами бюджетів, збільшивши його частку в доходах місцевих бюджетів з 0,1 % у 2000 р. до 0,4 % ВВП у 2015 р. В Україні частку податку на прибуток підприємств у доходах державного бюджету збільшили, а місцевого – зменшили з 1,2 % у 2000 р. до 0,0 % ВВП у 2014 р., підвищили до 0,3 % ВВП у 2016 р. Такий тренд є індикатором звуження доходної бази місцевих бюджетів, що послабило позиції субнаціональних

органів влади в належному наданні суспільних благ.

За ПДВ в ЄС, Польщі та Україні закріпили функцію алокації ресурсів для державного бюджету, бо цей податок порівняно з прямими формує кращу основу для надходження коштів. Загальною закономірністю було те, що значущість ПДВ у доходах державного бюджету зростала, бо Україні частку цього податку у доходах державного бюджету збільшили з 4,4 % у 2000 р. до 9,9 % у 2016 р. Важливим для акумулювання коштів до державного бюджету в ЄС, Польщі та Україні є акцизний податок. Якщо в ЄС та Польщі в ці роки практика розподілу коштів за цим податком передбачала передачу їхньої частини на субнаціональний рівень, то в Україні (за окремими винятками) він формував доходи державного бюджету. Від 2015 р. надходження коштів за цим податком в Україні розподіляють між національним і субнаціональним рівнями, що зумовлене заходами з поліпшення фінансової спроможності субнаціональних інститутів влади і внесеними змінами у податкове законодавство. В нашій країні підвищення значущості акцизного податку зумовлене розширенням сфери його застосування та збільшенням ставок оподаткування головних підакцизних товарів, особливо після 2008 р.

Таким чином, на підставі порівняльного аналізу стверджуємо, що в ЄС і Польщі фіскальна децентралізація є важливим інструментом поліпшення параметрів безперервності надання суспільних благ, бо як за податковими надходженнями загалом, так і за окремими видами податків розширювали компетенції субнаціональних органів влади для їхнього надання. В Україні фіскальна децентралізація мала суперечливий характер, бо прогресивні зрушення стосувалися розподілу окремих видів податків між рівнями урядування. З погляду становлення вітчизняної моделі фіскальної децентралізації можна виокремити такі особливості розподілу податкових надходжень: їхня концентрація на вищому рівні урядування; стагнація процесу реформування місцевих бюджетів з огляду на посилення їхньої доходної спроможності; чутливість до змін у пропорціях розподілу податкових коштів на субнаціональному рівні. Для України важливе врахування досвіду ЄС і Польщі,

що пов'язане з визначенням основних засад розподілу податкових надходжень для безперервності надання суспільних благ між рівнями урядування.

### **Список використаної літератури**

1. De Mello L.R. Fiscal Decentralization and Intergovernmental Fiscal Relations: A Cross-Country Analysis / L.R. De Mello // World Development. – 2000. – № 2. – P. 365–380.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Eurostat [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search\\_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).
4. Stegarescu D. The Effects of Economic and Political Integration on Fiscal Decentralization: Evidence from OECD Countries / D.Stegarescu // Canadian Journal of Economics. – 2009. – № 2. – P. 694–718.
5. Dhéret C. Creating Greater Synergies Between European, National and Subnational Budgets / C.Dhéret, A.Martinovici, F.Zuleeg. – EU, 2012. – 67 p.
6. Quigley J.M. Fiscal Federalism and Economic Development: a Theoretical Overview / J.M.Quigley // Government for the Future: Unification, Fragmentation and Regionalism. Contribution to Economic Analysis. – New-York and Oxford, 1997. – V. 238. – P. 83–101.
7. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національний та міжнародний вектори: монографія [текст] / А.І.Крисоватий, В.А.Валігура. – Тернопіль: Підпр. і посіб., 2010. – 248 с.

*К.э.н., доцент Климченя Л.С.  
зав. кафедрой коммерческой деятельности  
на внутреннем и внешнем рынках,  
к.э.н., доцент Микулич И.М.  
зав. кафедрой экономики торговли и услуг  
УО «Белорусский государственный экономический университет»  
г. Минск  
E-mail: klimchenia@bseu.by*

## **НАЛОГОВАЯ КОРРЕКТИРОВКА КАК ИНСТРУМЕНТ СТИМУЛИРОВАНИЯ АКТИВНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ**

Реализация эффективной политики импортозамещения по отдельным аспектам не соответствует целям и принципам функционирования ряда интеграционных объединений, членом которых является Республика Беларусь (в первую очередь, это ЕАЭС и СНГ), или стремится стать (ВТО). Кроме того, для подготовки законодательной основы осуществления данного вида госрегулирования необходимо осуществить ряд преобразований, определенных национальной стратегией устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года как первостепенные. Среди них:

- приведение национального законодательства в соответствие с международными нормами и принципами;
- совершенствование правовых условий, механизмов привлечения и эффективного использования иностранных и внутренних инвестиций для повышения уровня конкурентоспособности продукции; снижение ресурсо-, энерго- и материалоемкости продукции на основе использования современных технических идей и решений;
- развитие систем сертификации и качества экспортной продукции, признаваемых зарубежными партнерами;

- повышение уровня информированности национальных товаропроизводителей об изменениях конъюнктуры мировых рынков;
- рационализация импортных закупок и развитие импортозамещающих экологически чистых производств.

Следовательно, на данный момент требуется осуществить на общегосударственном уровне совокупность мер тактического и стратегического характера, способных простимулировать активность отечественных товаропроизводителей, продавцов и конечных потребителей.

Рыночные условия и множественность допустимых значений переменных гарантируют наличие большого числа промежуточных сценариев, включающих и изменение конечных цен, и размера маржинального дохода. Это приведет к взаимному удовлетворению интересов бизнеса (прирост рентабельности оборота возможен при реализации сценария, близкого к первому) и потребителей (снижение розничных цен описывает сценарий номер два).

Что касается непосредственного юридического оформления данного предложения, то на государственном уровне оно может быть реализовано в нескольких направлениях:

- установление дифференцированной ставки НДС на импортные и отечественные товары;
- установление общей ставки НДС для всех товаров вне зависимости от региона их происхождения на минимальном рекомендованном уровне при одновременном введении налога с продаж импортных товаров, исчисляемого к розничной цене без НДС, с соответствующей ставкой;
- установление повышенной ставки НДС для импортных товаров без изменения ставки данного налога для отечественных товаров (эффект для целей импортозамещения будет менее существенным, но нагрузка на бюджет ослабнет в виду дополнительных поступлений);
- введение налога с продаж для импортных товаров без изменения ставок НДС (эффект менее значителен);
- разработка специальной ставки налога для импортных товаров,

произведенных на территории интеграционных объединений, членом которых является Республика Беларусь, в первую очередь, на территории ЕАЭС.

Следовательно, данный механизм корректировки налоговой нагрузки обеспечит взаимный учет интересов и стимулирование направленной активности следующих субъектов:

- конечных потребителей (жителей и гостей Беларуси), что проявится в снижении розничных цен с учетом косвенного налога на товары отечественного производства, решая проблему неоправданно завышенной их стоимости посредством ценового стимулирования спроса, приводящего к росту потребления отечественной продукции внутри республики;

- торговых организаций, что выразится в повышении потенциальной доходности реализации товаров отечественного производства. В свою очередь, рост доходности будет содействовать деятельности субъектов торгового бизнеса по самостоятельному рыночному стимулированию реализации продукции отечественного производства во взаимосвязи с производителями;

- государства, что проявляется, во-первых, в сохранении размеров поступления средств от уплачиваемого косвенного налога в государственный бюджет. Во-вторых, в стимулировании оптовой и розничной реализации и конечного потребления отечественной продукции, что должно сказаться на росте объемов производства потребительских товаров в республике и технологической модернизации производства. В-третьих, это будет способствовать росту занятости населения в реальном секторе экономики, сняв некоторые социальные и демографические нагрузки;

- отечественных товаропроизводителей, что выразится, во-первых, в разгрузке складских площадей, во-вторых, в дополнительном стимулировании производства посредством роста и дифференциации спроса на товары, произведенные в республике, в-третьих, в возможности получения большего объема прибыли в виду ослабления конкурентной ценовой нагрузки на производимый продукт-аналог импортного изделия;

- потенциальных товаропроизводителей и организаций,

занимаючихся фирменній торгівлею вітчизняною продукцією (в виді формування пільгових умов для збуту товарів, вироблених на території республіки).

Дана схема податкової корекції відносно радикальна, однак сучасні ринкові умови диктують необхідність глибоких структурних перетворень, які впливають на парадигму менеджменту споживачього ринку, що тісно пов'язано з ускладненням і диференціацією управлінських макрофункцій, здійснюваних за допомогою фінансової політики.

*К.е.н., доцент Коваленко М.В.  
доцент кафедри менеджменту  
Полтавська державна аграрна академія  
м. Полтава  
E-mail: marin\_kova@ukr.net*

## **НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА**

Аграрне виробництво в Україні тривалий час ґрунтується на екстенсивному використанні земельних ресурсів, що зумовило різкі зміни та співвідношення практично всіх процесів ґрунтоутворення й погіршення їх властивостей: зменшилось надходження в ґрунт органічної речовини та прискорилаь мінералізація гумусу, погіршилась структура ґрунту, відбулися зміни водного режиму, поширились процеси ерозії, дефляції, підкислення, декальцинації, забруднення важкими металами та радіонуклідами тощо [3].

Практично всі сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур передбачають передпосівний обробіток насіння отрутохімікатами. Відтак, щороку наша екосистема отримує тисячі тонн небезпечних, як для людей, так і для природи хімічних препаратів. Саме тому проблеми

відновлення в ґрунті органічної речовини, зменшення концентрації хімічних речовин і пестицидів та виробництво, на основі цього, високоякісної, корисної, екологічно чистої продукції є надзвичайно актуальними в умовах формування сучасного аграрного ринку.

У зв'язку з постійним ростом цін на пестициди і витратами на їх виробництво, транспортування, виникає необхідність у зниженні матеріальних і енергетичних затрат на передпосівну обробку насіння сільськогосподарських культур. Один із ефективних методів вирішення цієї проблеми є застосування фізичних методів обробки посівного матеріалу, а саме використання електромагнітного поля надвисокої частоти (ЕМП НВЧ). Використання НВЧ-установок у сільському господарстві за останні десятиліття стрімко зросло завдяки можливостям ефективного швидкого нагрівання, стерилізації, висушування [6, с. 156].

Основною поставленою задачею обробки енергією ЕМП НВЧ є активізація ростових процесів в насінні, знищення патогенною мікрофлори і виробництво екологічно чистої продукції [6, с. 156].

Таке опромінення все частіше застосовується в країнах з розвиненим сільським господарством, адже воно підвищує енергію проростання насіння, стимулює розвиток стійкості до несприятливих факторів зовнішнього середовища та викликає загибель шкідників, що оселилися на насінні. Досвід показує, що в результаті такого впливу врожай сільськогосподарських культур підвищується в середньому на 10-12 %.

Мікрохвильова технологія – це продукт багатьох років досліджень вчених-аграріїв, яка не має аналогів у світовій практиці. Її можна використовувати у виробництві багатьох галузей: для сушіння зерна, трави, деревини; підвищення якості комбікормів; розморожування харчових продуктів; проведення безтемпературного консервування. Унікальність і науково-практична значимість мікрохвильової технології для обробки насіння сільгоспкультур полягає в тому, що за її допомоги можна комплексно вирішувати низку проблем агровиробництва: підвищувати врожайність усіх

культур, проводити знезараження насіння проти фітопатогенів, підвищувати схожість насіння, прискорювати дозрівання на 8-12 днів, підвищувати стійкість рослин до заморозків і посухи [4].

Проведено аналіз продуктивності зерна озимої пшениці залежно від різних варіантів обробки насіння (табл. 1).

За даними табл. 1 встановлено, що у варіанті з режимом опромінення МХП НВЧ 1,8 кВт/кг, 15 сек. надбавка урожаю пшениці озимої у порівнянні з контрольними показниками склала 0,20 т/га або 4 %.

*Таблиця 1*

Урожайність пшениці озимої залежно від застосування МХП НВЧ

| Варіанти обробки насіння | Середнє значення за період дослідження, т/га | Отримані значення до контролю |     |
|--------------------------|--|-------------------------------|-----|
|                          |  | +,-                           | %   |
| Контроль, без обробки    | 4,77   | -                             | -   |
| НВЧ 1,8 кВт/кг, 15 сек.  | 4,97   | 0,2                           | 4,0 |
| НВЧ 0,9 кВт/кг, 45 сек.  | 5,13   | 0,36                          | 7,5 |

*Джерело: побудовано автором на основі [1, с. 104]*

Найбільш ефективним виявився режим опромінення насіння МХП НВЧ 0,9 кВт/кг тривалістю 45 сек, надбавка урожайності за якого становила 0,36 т/га (7,5 %) порівняно з контрольною групою.

Отже, можна зекономити кошти за рахунок виключення обробки насіння отрутохімікатами та отримати додатковий приріст урожаю (табл. 2).

Отже, як свідчать проведені дослідження [1, с. 106], застосування визначених режимів опромінювання сприяє зниженню рівня поширеності та розвитку кореневих гнилей, зростанню площі листової поверхні рослин.

Багато дослідників відзначають стабільне збільшення врожайності насіння, обробленого в НВЧ-установці [2, с. 12]. Це пояснюється тим, що покращуються його посівні якості (схожість, енергії проростання) [2, с. 13].

Результати передпосівного мікрохвильового обробітку насіння [5, с. 12]

| Культура           | Отриманий ефект від стимуляції насіння                                   | Приріст урожайності |
|--------------------|--|---------------------|
| Соняшник           | Енергія проростання підвищується на 2–4 %, польова схожість – на 12–15 % | до 33 %             |
| Соя                | Енергія проростання підвищується на 2–5 %, польова схожість – на 10–14 % | до 15 %             |
| Економія витрат, % |  | до 50,0 %           |

Оздоровлення насіння методом передпосівної обробки МХП НВЧ має перспективу впровадження екологічно чистої технології та підвищення врожайних властивостей сільськогосподарських культур.

Отримані результати свідчать про перспективність впровадження в практику прогресивної технології стимуляції і знезараження насіння сільськогосподарських культур. З її допомогою аграріям можна вийти на новий рівень збільшення врожайності, підвищення стійкості посівів до впливу несприятливих кліматичних факторів (посухи, заморозків).

Впровадження ресурсощадних технологій та застосування мікрохвильового обробітку насіння при вирощуванні товарних культур сприятиме суттєвому зниженню собівартості продукції рослинництва, підвищенню її якості та збільшенню прибутковості підприємства.

Відмінні особливості мікрохвильового обробітку насіння зерна – суттєве скорочення часу технічних процесів, значне зменшення капітальних витрат на створення технологічного обладнання, багатократне зниження енерговитрат, екологічна чистота виробництва.

### Список використаної літератури

1. Безпалько В.В. Вплив екологічно безпечних способів передпосівної обробки насіння на урожайність і якість зерна пшениці озимої / В.В. Безпалько // Вісник ХНТУСГС. – 2014. – Вип. 16. – С. 100-108.

2. Бородин И.Ф. Нанoeлектротехнология в семеноводстве / И.Ф. Бородин // Применение нанотехнологий и наноматериалов в АПК: сб. докл.– М.: Росинформагротех, 2008. – С. 12-19.
3. Кузьменко О. Розвиток органічного землеробства в умовах ринку землі в Україні / Олександр Кузьменко // Економіст. – 2013. – № 3. – С. 38-39.
4. Лебідь Л. Безпечний допінг для насіння : [електронний ресурс] / Людмила Лебідь // Аграрний тиждень. Україна. – Режим доступу до ресурсу: <http://a7d.com.ua/1369-bezpechnij-doping-dlya-nasinnya0.html>.
5. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу: [навчальний посібник] / М. Й. Хорунжий. – К.: КНЕУ, 2009. – 340 с.
6. Чміль А.І. Аналіз сучасних НВЧ-установок для передпосівної обробки насіння сільськогосподарських культур / А.І. Чміль, К.О. Лазарюк // Енергетика і автоматика. – 2016. – № 2. – С. 156-163.

*Козлюк М.О.*  
*студентка факультету інформатики та обчислюваної техніки,*  
*к.е.н., доцент Рощина Н.В.*  
*доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки*  
*Національний технічний університет України*  
*«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*  
*м. Київ*  
*E-mail: maryko27@gmail.com*

## **ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Сучасний розвиток ринкового простору у фінансовій сфері формує нові виклики, які пов'язані із постійною конкуренцією за фінансові ресурси. Варто зауважити, що у конкурентну боротьбу поряд із підприємствами вступають

держави, метою яких є не тільки отримання прямих вигод від зазначених ресурсів, але й доведення до світової спільноти інформації про стан національної економіки та проведені реформи. У зв'язку з чим, одним з найбільш важливих питань, яке досліджується експертами різних сфер - є питання оподаткування виведеного капіталу, яке безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість держави та допомагає у конкурентній боротьбі за фінансові ресурси.

Міністерство фінансів України розробило законопроект, який передбачає впровадження податку на виведений капітал, замість податку на прибуток. Таким чином, оподатковується лише прибуток, розподілений у формі дивідендів чи прирівняних до них платежів та звільняються від податку з доходів нерезидентів. У жовтні 2017 року урядовий комітет ухвалив даний законопроект на 2018 рік, розроблений в рамках Закону №1797 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату України». Проте, не дивлячись на подальшу підтримку, а також зацікавленість з боку влади, станом на 12 березня 2018 року законодавча пропозиція з даного питання не була подана на реєстрацію до Верховної Ради України. Поряд з цим, Президент України припускає можливість реалізації нововведень з 1 січня 2019 року [1].

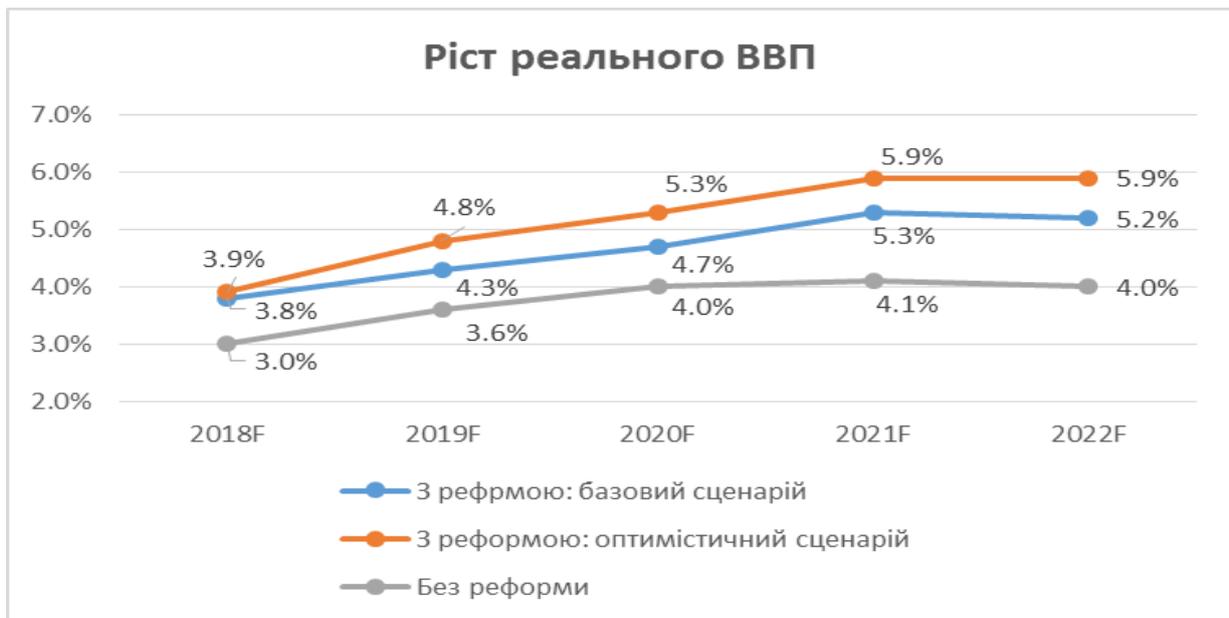
Представлена модель оподаткування була запроваджена в Естонії. Більш того, її застосували Грузія та Латвія. Проте, перш ніж проаналізувати потенційні переваги та недоліки даної моделі в межах нашої країни, варто зазначити, що наприкінці 2017 року Україна включила Грузію, Латвію та Естонську Республіку до списку офшорних зон, і саме податок на виведений капітал у цих державах став одним з головних чинників внесення їх до приведенного списку [2].

Варто зазначити, що особливістю даного виду фіскального вилучення є оподаткування не фінансового результату, а чітко визначених законопроектом операцій, які передбачають виведення коштів з обороту підприємства. Однак, якщо власник вирішує не вилучати капітал (наприклад, у вигляді дивідендів),

то він вкладає їх в оборот та розвиток бізнесу, що, зазвичай, породжує збільшення робочих місць та об'єму виробництва і, як наслідок, до бюджету надходить більше коштів від податку на додану вартість та прямих податків на заробітну плату. У свою чергу НБУ повідомляє, що лише у 2017 році через дивіденди з України було виведено 1,8 млрд. доларів, з яких, у кращому випадку, сплачується в середньому 2,6% податку. У новому законопроекті Міністерство фінансів встановлює базову ставку в розмірі 15% на дивіденди, 20% - для інших операцій, що прирівнюються до виведення капіталу та 5% - для відсотків по кредитах від пов'язаних з українською компанією кредиторів-нерезидентів.

Отже, серед переваг даного законопроекту слід зазначити більш прозоре адміністрування, на відміну від податку на прибуток, та поліпшення інвестиційного клімату. Оскільки законопроект передбачає спрощення документації, можна також розраховувати на певне зниження корупційної складової. Поряд з цим, позитивний вплив цього законопроекту на економіку України відображається у стимулювання реінвестування та утримання грошей в межах країни. Український інститут майбутнього прогнозує зростання реального ВВП від 1,5 до 2% в залежності від сценарію розвитку означеної реформи в системі оподаткування (рис.1). Отже, виходить, що лише за перший рік після запровадження податку на виведений капітал вдасться детінізувати близько 5 млрд. грн., а з часом цей показник продовжуватиме своє зростання.

Попри чималу кількість переваг застосування наведеного податку, у нього також існують суттєві недоліки. Достовірно можна стверджувати про значні збитки у бюджеті протягом перших років функціонування податкового нововведення. Міністерство фінансів прогнозує, що у 2018 році така втрата може становити 23 млрд. грн., але в залежності від джерела цей показник коливається в межах від 20 до 40 млрд. грн. Не дивлячись на різні потенціальні варіанти компенсації бюджетних втрат, головною проблемою залишається той аспект, що офіційно законопроект не назвав джерело, за рахунок якого буде зменшено втрати та яке стане головним компенсатором бюджетних коливань [1].



*Рис.1. Прогноз росту реального ВВП при впровадженні податку на виведений капітал [3]*

Саме непереконливий ефект від впровадження податку на виведений капітал та відсутність суттєвих компенсаторів завадили МВФ підтримати новий законопроект та зареєструвати його у Верховній Раді. Звичайно, представлених чинників достатньо для того, щоб передивитись нововведення та почати вносити корективи. Адже за відсутності очевидних компенсаторів, у кращому випадку, можна розраховувати на підвищення ставок інших податків, у гіршому – тиск на бізнес та процвітання корупції. До потенціальних загроз можна також віднести потенційні махінації з боку підприємців, що час від часу спостерігається в державах, котрі запровадили наведену податкову реформу. Варто зазначити, ще й те, що компанії, які вже навчилися мінімізувати свої зобов'язання стосовно чинних податків, не схвалюють цей законопроект, оскільки наявні схеми мінімізації не діятимуть.

Отже, можна зробити висновок, що при більш повному дослідженні нового законопроекту варто розраховувати на позитивний економічний ефект від його впровадження лише за умов сумлінного виконання з боку бізнесу. Утім, задля оптимізації зазначеного процесу, доведення його до логічного

завершення та упровадження на підприємствах України, необхідне створення наглядового органу, продовження антикорупційних реформ та, звичайно, вдосконалення судової системи.

### **Список використаної літератури**

1. Аналіз регуляторного впливу проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал». - [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/8236\\_21\\_07\\_2017-1.pdf](http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/8236_21_07_2017-1.pdf).
2. Постанова КМУ від 27.12.17 «Про затвердження переліку офшорних зон». [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/postanova-kmu-vid-271217-r-1045>.
3. Податок на виведений капітал: розрахунки економістів Українського інституту майбутнього. [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://uifuture.org/uk/post/zakonoproekt-pro-podatok-na-vivedenij-kapital-prokomentuvav-direktor-ekonomicnih-program-ukrainskogo-institutu-majbutnogo-rozrahnok\\_703](http://uifuture.org/uk/post/zakonoproekt-pro-podatok-na-vivedenij-kapital-prokomentuvav-direktor-ekonomicnih-program-ukrainskogo-institutu-majbutnogo-rozrahnok_703).

*Колодій О.А.*

*магістрант кафедри економічної теорії,*

*науковий керівник: к.е.н., доцент Заклекта О.І.*

*Тернопільський національний економічний університет*

*м. Тернопіль*

*E-mail: kolodij.ok@ukr.net*

## **РЕФОРМА ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Євроінтеграційні орієнтири України вимагають, щоб діяльність уряду та соціально-економічна політика держави були направлені на досягнення рівня європейських стандартів. Це передбачає надійний захист населення та

відповідне пенсійне забезпечення як один із головних чинників суспільного добробуту. Актуальність наукового дослідження обумовлюється тим, що дефіцит Пенсійного фонду України та незадовільний рівень соціального захисту пенсіонерів створили передумови для реформування системи пенсійного забезпечення, яке покликане вирішити соціально-економічні проблеми країни та сприяти сталому розвитку.

Проблеми реформування пенсійної системи України завжди були в полі зору науковців та практиків таких як: І. Ярошенко, В. Грушко, С. Онишко, М. Шаварина, Н. Шаманська, М. Ріппа, О. Коваль, Е. Лібанова, Л. Ткаченко, Н. Ткаченко, В. Толуб'як, А. Федоренко та інші.

Сучасна пенсійна система включає перший рівень (солідарна система), згідно з яким українські пенсіонери отримують пенсію за солідарним принципом, в залежності від стажу роботи та розміру заробітної плати і третій рівень (система недержавного пенсійного забезпечення), відповідно до якого працівники здійснюють добровільні внески до недержавних пенсійних фондів. У системі повністю відсутній другий рівень (обов'язкова накопичувальна система), який передбачає здійснення обов'язкових платежів до державних або недержавних пенсійних фондів роботодавцями або працівниками [4, с. 46]. Ситуація в Україні ускладнюється тим, що 10 мільйонів працездатних українців забезпечують пенсійними виплатами 12 мільйонів пенсіонерів. Це призвело до дефіциту Пенсійного фонду у 139 млрд грн станом на 11.01.2018 року[2].

Прагнучи покращити ситуацію, в жовтні 2017 року парламент вніс певні зміни до пенсійного законодавства України, а уряд прийняв законопроект, в якому окреслив основні шляхи щодо реформування законодавчої та нормативної бази для здійснення пенсійної реформи.

Реформа системи пенсійного забезпечення в Україні передбачає такі зміни:

1. Збільшення розміру страхового стажу. Відповідно до законодавства України страховий стаж є періодом, протягом якого особа або роботодавець здійснювали обов'язкові страхові внески до Пенсійного фонду України [2]. Зрештою, до 2028 року пенсійний страховий стаж поступово

підвищуватиметься з 15 до 35 років.

2. Призначення мінімальної пенсії за умов недостатнього страхового стажу. Згідно з новими правилами, мінімальний розмір пенсії не може бути нижчим прожиткового мінімуму. Ця реформа в основному стосується тих пенсіонерів, які отримували мінімальну пенсію в розмірі 949 гривень через відсутність необхідного страхового стажу. Розмір їхньої пенсії зараз прямо пов'язаний з рівнем прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність у розмірі 1 373 грн. Мінімальний розмір пенсії осіб, які мають необхідний трудовий стаж, встановлюється у розмірі 1 452 грн [3].

3. Щорічний перегляд пенсій. Розмір пенсії буде переглядатися щорічно з урахуванням зміни розміру середньої заробітної плати та рівня інфляції у попередньому році. Очікується, що починаючи з 2021 року, розмір пенсій буде перерахований шляхом включення індексу інфляції, який дорівнює 50% темпів інфляції протягом попереднього року та 50% від середнього рівня заробітної плати протягом останніх трьох років[1]. У 2019-2020 роках індексація буде здійснюватися згідно з окремим рішенням Парламенту.

4. Скасування спеціальних пенсій. Реформа розширює сферу застосування загальних правил розрахунку пенсій для тих груп працівників, які раніше отримували різні пенсійні виплати. Пенсії державних службовців, прокурорів, суддів, науковців, вчителів, медичних працівників, а також ряд інших груп, будуть нараховуватися на основі загальних правил та принципів.

5. Скасування оподаткування пенсійних виплат. Працюючі пенсіонери більше не зобов'язані платити податок у розмірі 15% від отриманої пенсії.

В контексті проведення пенсійної реформи особливої уваги заслуговує введення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за накопичувальною системою. Відповідно до закону, починаючи з 1 липня 2018 року, для громадян, що працюють у віці до 35 років будуть відкриті особисті рахунки, на яких будуть накопичуватися кошти. Акумуляція коштів у спеціальних фондах є обов'язковою умовою для тих громадян України, яким на 01.07.17 не виповнилось 35 років[3]. Для осіб у віці 35-55 років участь у програмі носитиме добровільний характер. Ця система вже давно діє в

розвинутих країнах та дозволяє громадянам бути впевненим у майбутньому. Однак в Україні її впровадження поки що є неможливим. Чинниками, що стримують запровадження накопичувальної системи державного пенсійного страхування в Україні є :

1. Відсутність адаптивного до чинного в Україні сценарію управління накопичувальною частиною пенсійного фонду. Нестабільна економічна ситуація, стрімка девальвація гривні призводить до знецінення вкладів. Кошти, внесені на цільовий рахунок сьогодні, до моменту виходу працівника на пенсію можуть виявитися недостатніми для забезпечення гідного рівня життя.

2. Неможливість управління ризиками. Накопичувальна система пенсійного забезпечення добре продемонструвала себе в країнах високим рівнем економічного розвитку. Але навіть держави з твердою валютою захищають вклади від неминучої інфляції шляхом встановлення відповідної процентної ставки за депозитами. Кошти, які знаходяться на цільових рахунках, вкладаються в прибуткові державні проекти, валютні облігації.

3. Зниження рівня дохідності бізнесових структур. Складна економічна ситуація в країні, збільшення розміру мінімальної заробітної плати поставило багато українських підприємств у не вигідні умови функціонування. Для збереження рівня рентабельності підприємці відмовляються від оплати соціальних внесків за своїх працівників.

Пенсійна система 2-го рівня може бути запроваджена з 1 січня 2019 року. Варто виокремити необхідні шляхи, які можна буде реалізувати вже в 2018 році для досягнення даної цілі:

- Визначення форми пенсійної системи 2-го рівня – державної або недержавної, чи змішаної.
- Запровадження критеріїв відбору недержавних пенсійних фондів та спеціальних компаній з управління активами, а також забезпечення прозорості діяльності та звітності пенсійних фондів.
- Встановлення фінансових інструментів за допомогою яких можна збільшувати розмір пенсійних фондів.

- Забезпечення прав учасників накопичувальної пенсійної системи.
- Розподіл повноважень між Національною комісією з державного регулювання ринку фінансових послуг і Національною комісією з цінних паперів та фондової біржі щодо нагляду за організаціями, які функціонують в системі акумуляції пенсійних фондів (головним чином, недержавними та державними пенсійними фондами).

До позитивних аспектів проекту пенсійної реформи 2017 року можна віднести стимулювання процесу виведення заробітної плати з тіні та можливість забезпечення доплат до пенсії.

На нашу думку, поетапна та системна пенсійна реформа в Україні є одним з ключових напрямів стабілізації фінансової системи держави з урахуванням економічних і політичних реалій сьогодення. Проте, її проведення без реалізації заходів щодо збільшення кількості робочих місць і без створення умов для зростання та виведення з тіні заробітної плати, яка є базою нарахування й джерелом сплати страхових внесків до Пенсійного фонду, не матиме очікуваних результатів.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 р. № 2774 -VI.91. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2148-19>.
2. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/index>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України " Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2018 рік" від 11.01.2018 р. № 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8-2018-%D0%BF>.
4. Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2014. – 232 с.
5. Recent Ukrainian pension reform overview. Volodymyr Monastyrskyy [Electronic resource]:<https://www.dentons.com/en/insights/alerts/2017>.

*Крикуненко А.С., Куренна О.О.  
студентки 4 курсу кафедри «Обліку і фінансів»,  
науковий керівник: к.е.н., доцент Онищенко О.В.  
доцент кафедри обліку і фінансів  
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського  
м. Кременчук  
E-mail: kira200331997@gmail.com*

## **ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОБМЕЖЕННЯ ГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ**

Всі підприємства, які займаються господарською діяльністю, так чи інакше ведуть як безготівкові, так і готівкові розрахунки. Суттєвими змінами для такої діяльності є нововведення Національного банку України (НБУ) з 4 січня 2017 року щодо обмеження суми готівкових розрахунків.

У постанові Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року №148 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» вказано, що суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами:

- 1) між собою - у розмірі до 10 000 (десяти тисяч) гривень уключно;
- 2) з фізичними особами - у розмірі до 50 000 (п'ятдесяти тисяч) гривень уключно [1].

Платежі понад установлені граничні суми проводяться через банки або небанківські фінансові установи шляхом переказу коштів з поточного рахунку на поточний рахунок або внесення коштів до банку чи небанківської фінансової установи для подальшого їх переказу на поточні рахунки в банку.

Подібні обмеження не стосуються:

- 1) розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами;
- 2) добровільних пожертвувань та благодійної допомоги;

3) використання готівки, виданої на відрядження [1].

Виходячи з постанови №148 обмеження готівкових розрахунків зменшилося із раніше зазначеної суми в розмірі 150 000 гривень, до 50 000 грн (відбулось скорочення суми в 3 рази). Кількість суб'єктів господарювання та фізичних осіб, з якими здійснюються готівкові розрахунки, протягом дня не обмежується [2]. Тобто, необхідно, щоб сума розрахунків з однією особою за платіжними документами не перевищила граничний розмір.

За перевищення граничних сум розрахунків готівкою передбачений адміністративний штраф, який зазначено в ст. 163.15 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], в розмірі від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За повторне правопорушення, здійснене протягом року, розмір накладання штрафу збільшується у сумі від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

До того, у разі виявлення порушення з готівкових розрахунків, адміністративний штраф накладається на обидві сторони суб'єктів господарювання, оскільки готівкові обмеження поширюються на кожну із сторін. Також деяким недоліком таких змін є те, що обмеження у готівкових розрахунках стосується двох сторін, тобто не тільки коли фізична особа платить підприємству, але й навпаки.

Слід зауважити, що готівкові обмеження суб'єкта господарювання стосуються лише розрахунків з однією особою (також суб'єктів господарювання, чи фізичною особою) протягом одного дня, а ось сума таких операцій в день з різними особами не обмежена. Але якщо необхідність перевищення готівкового ліміту існує, а зазнати штрафних санкцій небажано, можна за домовленістю сторін оформити платіжну розстрочку, поділивши суму виплат на декілька частин, де надходження коштів будуть здійснюватися в різні дні та не перевищувати зазначені межі. Або виплатити суму частинами, поділеними на готівковий та безготівковий розрахунок, де зробити внесення готівкою до граничної суми (обсяги не повинні перевищувати зазначені

законодавством обмеження), а решту безготівковим надходженням грошей.

Надалі проаналізуємо шляхи впливу на покращення чи погіршення ведення розрахунків суб'єктами господарювання, а отже визначимо переваги та недоліки відповідних змін (табл. 1).

*Таблиця 1*

Переваги та недоліки зменшення граничної суми розрахунків готівкою

| <b>Переваги</b>   | <b>Недоліки</b>   |
|---|---|
| <ul style="list-style-type: none"><li>- гарантує сталість надходжень готівки до банківських систем, що зрівноважить обсяги готівкових коштів та коштів у банках;</li><li>- збільшення обсягів обігу безготівкових коштів;</li><li>- перехід на безготівкове використання коштів;</li><li>- зниження рівня тіньової економіки;</li><li>- прозорість ведення фінансових операцій.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- зменшення сфер використання готівки;</li><li>- незручність при веденні готівкових розрахунків, які значно перевищують суму 50 000;</li><li>- платежі понад граничні суми проводять через банки, які при перерахунку коштів знімають комісію за власні послуги;</li><li>- обмеження стосуються заробітної плати, внесків до статутного капіталу, отримання готівкової поворотної фінансової допомоги тощо.</li></ul> |

Визначивши певні переваги та недоліки зменшення граничної суми розрахунків готівкою говорять нам про те, що існують як позитивні наслідки, а саме це боротьба з тіньовою економікою та корупцією, надходження додаткових ресурсів для кредитування, більш прозоре ведення фінансових операцій, так і негативні, які викликають досить суперечливі думки, як у підприємців, так і взагалі у суспільства.

У такому разі можна запропонувати та в майбутньому впровадити певну систему у якій обмеження готівкових розрахунків для суб'єктів господарювання будуть різними, наприклад, в залежності від групи (якщо

поділити на такі) до якої буде належати підприємство. Визначення категорії суб'єкта буде залежати від рівня його доходу та виду діяльності. Таке розмежування надасть більшу зручність підприємцям з великим обігом коштів у готівкових розрахунках.

Отже, не можна однозначно сказати, що такі зміни мають право на існування чи ні, адже одні мають деяку економічну вигоду для себе після такого нововведення, а інші стикаються з незручностями та в разі порушень повинні сплатити штраф.

### **Список використаної літератури**

1. Постанова Національного банку України, положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» від 29.12.2017 №148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-21) від 07.12.1984 №8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*К.е.н., доцент Кругла М.М.*

*доцент кафедри обліку, контролю та оподаткування агробізнесу*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*м. Київ*

*E-mail: [kruglam@ukr.net](mailto:kruglam@ukr.net)*

## **БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ:**

### **ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЕТАПИ**

Ефективним інструментом планомірного, цілеспрямованого та свідомого управління діяльністю підприємства задля досягнення цілей його фінансової стратегії, контрольованого використання потенціалу і можливостей є

бюджетування. Мета бюджетування – розробка та ухвалення ефективних управлінських рішень стосовно оптимізації джерел та структури надходження коштів, їх розподілу та використання щоб забезпечити повноцінне фінансування підприємства і зростання його ринкової вартості.

Бюджетування – це система короткострокового планування, обліку та контролю ресурсів та результатів діяльності комерційної організації за центрами відповідальності або сегментами бізнесу, що дозволяє аналізувати прогнозовані й отримані економічні показники з метою управління бізнес-процесами [1, с.3]. Бюджетування – управлінська технологія, яка передбачає формування бюджетів для обраних об'єктів та їх використання з метою забезпечення оптимальної структури та співвідношення доходів та витрат, надходжень та видатків для досягнення встановлених цілей з урахуванням середовища функціонування [2, с.271].

Серед завдань підприємства, що можуть бути вирішеними шляхом впровадження бюджетування слід зазначити: осмислення результативності та ефективності діяльності підприємства в цілому та окремих його структурних підрозділів; забезпечення цільового господарського використання та економії ресурсів; формування мотиваційних механізмів за результати роботи і виконання бюджетних показників; виявлення оптимального варіанту розвитку підприємства на основі багатоваріантного аналізу шляхів та напрямів діяльності підприємства; оптимізація господарських зв'язків між підрозділами з метою економії витрат та збільшення доходів; зміцнення фінансової дисципліни на підприємстві; вибір перспективних сфер інвестування; покращення фінансової результативності діяльності підприємства через підвищення ефективності використання матеріальних та грошових ресурсів; підвищення рівня координування діяльності підрозділів підприємства; покращення якості системи менеджменту через підвищення рівня інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Водночас, система бюджетування діяльності не позбавлена серйозних вад, що часто стають перепонами з її впровадження. По-перше, це складність і

дорожнеча системи бюджетування, особливо, на етапах розробки та впровадження. По-друге, неоднозначне сприйняття бюджетування різними працівниками (помилкове розуміння бюджетування виключно як засобу оцінки діяльності працівників, намагання мінімізувати своє виробниче навантаження, небажання підвищувати кваліфікацію і працювати ефективно) не дають можливості розкрити потенціал системи.

Мета бюджетування досягається через інтегрований підхід до планування показників діяльності, їх облікового відображення та контролю виконання.

При цьому, основними засобами досягнення мети бюджетування служать:

- часова визначеність цільових значень показників;
- релевантність інформації за рівнями відповідальності;
- узгодженість завдань підрозділів, її зв'язок із фінансовою стратегією підприємства;
- відповідальність виконавців та мотивація за результати роботи.

Впровадження системи бюджетування на підприємстві провадиться шляхом поетапної розробки її елементів (табл.1).

Для цього здійснюється:

- створення органу бюджетування та формування його регламенту;
- визначення кола завдань, які потребують вирішення;
- формування фінансової структури та центрів фінансової відповідальності;
- проводиться розробка та впровадження бюджетів підприємства;
- проводиться розробка і застосування системи стимулювання працівників за результати виконання бюджетів;
- здійснюється виявлення та усунення недоліків і відхилень в системі бюджетування.

Отже, сутність бюджетування полягає в розробці взаємопов'язаних планів виробничо-фінансової діяльності підприємства, її підрозділів, виходячи з поточних та стратегічних цілей функціонування підприємства, контролю за виконанням цих планів, у використанні коригувальних впливів на відхилення від параметрів їх виконання.

## Етапи бюджетного процесу

| № з/п | Назва етапу бюджетного процесу    | Сутність етапу бюджетного процесу   |
|-------|-----------------------------------|---|
| 1     | Підготовка до планування бюджетів | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Формування цілей, які потенційно повинна вирішити система бюджетування;</li> <li>✓ Розробка фінансової структури підприємства, яка включає склад і типізацію центрів фінансової відповідальності та місця виникнення витрат, об'єднаних схемою консолідації інформації;</li> <li>✓ Розробка бюджетної піраміди – системи операційних та фінансових бюджетів, яка б передбачала їх формування, узгодження, затвердження, облік виконання та звітності, аналіз та контроль за центрами фінансової відповідальності;</li> <li>✓ Визначення необхідної кількості бюджетів, які формуються на рівні підрозділів, та схем їх консолідації;</li> <li>✓ Постановка фінансових бюджетів, а саме формування статей, принципів їх групування, складу, рівня деталізації та фінансового аналізу, визначення основної логічної схеми формування зведеного бюджету підприємства;</li> <li>✓ Розробка регламенту бюджетування, що визначає та закріплює процедури планування, моніторингу та аналізу причин невиконання бюджетів, а їх поточного коригування</li> </ul> |
| 2     | Планування                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Робота зі складання операційних та фінансових бюджетів на планований період;</li> <li>✓ Проведення сценарного аналізу, коригування системи бюджетування за результатами аналізу її відповідності до потреб;</li> <li>✓ Розробка та впровадження програмно-технічного блоку системи бюджетування;</li> </ul>  |
| 3     | Контроль за виконанням бюджетів   | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Результат контролю повинен мати вимірник, щоб успіх в досягненні поставлених цілей було можливо виміряти;</li> <li>✓ В якості критерія контролю повинна бути «прогнозна» модель для виявлення відхилень досягнутого результату від бажаного;</li> <li>✓ Обов'язкове застосування заходів для виправлення виявлених недоліків і відхилень</li> </ul>  |

В інформаційному полі, бюджетування – це система, що інтегрує результати процесів планування, обліку, контролю та аналізу вартісних показників діяльності підприємства для досягнення стратегічної цілі підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Бурцев В.В. Управленческий аудит системы бюджетирования // Аудиторские ведомости. –2003. – № 12. – С. 3-9
2. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Бюджетування на підприємстві. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2008. – 312с.

*Лисогор А.І.*

*студентка,*

*науковий керівник: к.е.н., доцент Гнатенко І.А.*

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка*

*м. Старобільськ*

*E-mail: asja-lysogor@ukr.net*

### **ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Актуальною сучасною проблемою впровадження інноваційно-орієнтованої стратегії розвитку національної економіки є проблемність фінансового забезпечення інноваційних проєктів, які володіють високим рівнем ризику. Фінансове забезпечення таких починань потребує альтернативних джерел інвестицій, специфічними серед яких є венчурне фінансування, спрямоване, переважно, на підтримку середнього і малого підприємництва інноваційного характеру.

Дослідженням венчурного фінансування в Україні займається значна кількість науковців, серед яких можна виділити найактуальніші дослідження

Т. О. Бутурлакіної, Б. В. Дерев'янка, Є. А. Носової, М. В. Петрюк, Б. Б. Сас та інших.

Венчуром називають економічні відносини особливого характеру, у яких важлива роль в успішній діяльності компанії належить інвестору, який надає засновникам бізнесу свій досвід, корисні зв'язки, навички і фінансування [3, с. 59].

Венчурним фінансування називають вкладення капіталу у розвиток бізнес-ідеї або вже існуючої компанії в обмін на частку у її статутному фонді [6, с. 195].

Історію розвитку венчурних фондів на території України умовно поділяють на два етапи:

- 1) 1992-2001 рр., протягом яких відбувалося створення і функціонування венчурних фондів за рахунок виключно іноземних інвестицій;
- 2) після 2001 р., з моменту прийняття Закону України «Про інститути спільного інвестування», який у 2012 році був значно оновлений і постійно вдосконалюється.

Ст. 7 вказаного закону визначає венчурний фонд як закритий недиверсифікований інститут спільного інвестування, метою якого є здійснення винятково приватного розміщення цінних паперів серед юридичних та фізичних осіб [1].

Ринок венчурного капіталу в Україні має дві форми: неформальну (індивідуальні інвестори) та формальну (венчурні фонди) [6, с. 201].

2015-2017 роки на українському ринку венчурного інвестування відзначилися рекордним пакетом інвестицій (більше \$360 млн.). Таке зростання вказує на розширення довіри інвесторів до України навіть у складних політично-економічних умовах та на здатність бізнесу досягати результатів на фоні кризових явищ [7].

Загальний обсяг венчурних інвестицій у 2017 р. досяг \$138 млн., більшість яких припала на «насінневий» етап. Переважна кількість проектів на ранній стадії профінансована професійними індивідуальними інвесторами та

венчурними фондами, тоді як до цього інвестиції надавали місцеві акселератори та інкубатори, які припинили капіталовкладення у 2014 р. [7].

Привертає увагу різке зростання обсягу венчурних інвестицій. Серед найбільших «насінневих» угод варто зазначити «Petcube», «Settle», «Augmented Pixels» та «MoneyVeo». Більшість стартапів проводить пошук пост-початкового фінансування за кордоном, у місцях розташування цільового ринку.

Все більше українських бізнес-починань фінансування намагаються отримати фінансування на краудфандингових платформах типу «Kickstarter» та «Indiegogo».

Слід зауважити, що порівняння структури вітчизняних та європейських венчурних інвестицій демонструє, що дуже багато венчурних інвестицій в Україні не передбачає власне інвестування в бізнес. Такі венчурні фонди створюються для активів конкретного клієнта з метою реалізації короткотермінових проєктів або фінансових схем, для оптимізації управління активами фінансових груп і зниження податкового навантаження [5, с. 211].

Незважаючи на різкий стрибок у розвитку венчурного фінансування перед інвесторами постає ряд проблем, які негативно впливають на український ринок венчурних інвестицій: нерозвинена законодавча база; дефіцит джерел венчурного фінансування; обмеження щодо залучення коштів від фізичних осіб; зниження рівня генерації наукових знань; недостатня кількість проєктів, які мають потужну маркетингову стратегію і місткість ринку; дефіцит досвідчених фахівців, які володіють вміннями відбору і оцінки перспективних проєктів [2, с. 793].

Український венчурний капітал сконцентрований на середньоризикових та короткострокових інвестиційних проєктах. Галузева ж структура венчурних інвестицій в Україні характеризується домінуванням ІТ-сфери та ринку фінансових послуг. Це пояснюється бажанням інвесторів отримати швидке повернення інвестицій, однак зазначене призводить до спрямування більш як половини венчурного капіталу у сферу фінансових послуг. Тобто кошти вкладаються переважно не у високоризикові інноваційні бізнес-ідеї, а у цінні папери.

Зростання вкладень в економіку, ряд успішних реформ у законодавчій сфері венчурного фінансування дозволяють вважати, що найближчими роками український ринок венчурного капіталу демонструватиме різке зростання, зокрема, за рахунок:

- популяризації стартап-індустрії, переважно IT-сектора;
- зміни парадигми економічної стратегії розвитку держави на інноваційно-інвестиційну;
- розвитку венчурної екосистеми;
- активізації українських стартапів на міжнародних заходах та проведення їх в Україні.

Наведені факти збільшують увагу державної влади до венчурного інвестування, що зумовило напрацювання та прийняття низки законодавчих і нормативних актів для врегулювання інноваційно-інвестиційної сфери, оптимізації інвестиційного клімату. Створення відповідних, властивих європейському бізнесу умов для роботи інвестиційних фондів дозволять Україні запуснути ефективний механізм розвитку ринку цінних паперів, які підвищать стабільність фондового ринку і рівень венчурного фінансування.

### **Список використаної літератури**

1. «Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 №5080-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
2. Бутурлакiна Т.О. Проблеми функціонування венчурного капіталу як джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні та шляхи вдосконалення (на прикладі досвіду США) / Т. О. Бутурлакiна, Завацька В.В. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 4. – С. 791-794.
3. Деревянко Б. В. Нормативно-правове регулювання діяльності венчурних фондів / Б. В. Деревянко, Р. Счастливцева // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – С. 59-64.
4. Носова Є. А. Сучасний стан та особливості функціонування венчурних інвестиційних фондів в Україні [Електронний ресурс] /

Є.А. Носова, Д.Б. Могге // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2017. – №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5491>.

5. Петрюк М. В. Особливості функціонування ринку венчурного капіталу в Україні / М. В. Петрюк / Причорноморські економічні студії. Гроші, фінанси і кредит. – Випуск 17. – 2017. -С. 211-216.
6. Сас Б. Б. Розвиток системи венчурного фінансування в Україні / Б. Б. Сас, Г. І. Спьяк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 18. – № 1. – С. 195-202.
7. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу (УАІБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>.

*К.е.н., доцент Литвин І.В.*

*доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,*

*Білик В.-Л.Я.*

*магістр*

*Національний університет «Львівська політехніка»*

*м. Львів*

*E-mail: vovabiluk1996@gmail.com*

## **ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ІСО ДЛЯ БЛОКЧЕЙН-СТАРТАПІВ ТА ІНВЕСТОРІВ**

Термін «ІСО» або «первинне розміщення монет» чи «первинна пропозиція токенів» утворений за аналогією до «ІРО», що означає форму залучення інвестицій в нові технологічні проекти стартапів у вигляді емісії та продажу нових криптовалют інвесторам.

В останні роки ми спостерігаємо доволі стрімкий розвиток криптовалют в усьому світі. У 2017 р. капіталізація ринку криптовалют перевищила 600 млрд. дол. США. Підвищення попиту на криптовалюти сприяло появі нового способу фінансування інноваційних проектів шляхом проведення ІСО. Стартапи розглядають ІСО як швидкий доступ до значних сум капіталу, інвестори - як новий інструмент заробітку. Перше ІСО в історії стало розміщенням токенів для проекту Mastercoin в 2013 році, що дозволило зібрати 5 млн. дол. США. Для емісії токенів на ІСО проекти використовують технологію блокчейн, а компанії, що реалізують проекти, отримали назву блокчейн-стартапів.

Досить часто ІСО порівнюють з ІРО, однак первинне розміщення монет має істотні відмінності у механізмах його проведення: відсутність державного регулювання ІСО на відміну від ІРО та будь-яких інших публічних фінансових та інвестиційних видів діяльності; відсутність захищеності юридичних прав у власників токенів та ін. Якщо перша відмінність щодо запровадження регульованих інструментів активно обговорюється на усіх можливих рівнях і вирішення її є лише питанням часу, то друга відмінність є фундаментальною. Токени за своїми властивостями ближчі до облігацій, ніж до акцій, оскільки є своєрідними інструментами запозичень, ніж титулами власності. Залучення коштів через запозичення і зниження суттєвого контролю з боку прямих інвесторів є істотною перевагою для інноваторів та стартаперів, які поступово відмовляються від моделі венчурного акціонерного фінансування, віддаючи перевагу моделі запозичень, що оцінюється експертами як прогресивний крок у розвитку нових форм та інструментів інвестування [1].

Протягом грудня 2017 року, в біржовому обороті перебувало понад 1500 криптовалют, що свідчить про щоденне здійснення ІСО. За підсумками 2017 року було проведено понад 300 ІСО, де зібрано понад 4 млрд. дол. США, що вчетверо більше, ніж у 2016 році. Листопад 2017-го можна визнати найактивнішим періодом ІСО, тоді нові проекти зібрали понад 900 млн. дол. США [2]. Серед п'яти найбільш успішних ІСО 2017 року можна згадати такі проекти блокчейн-стратапів: платформа Tezos (за два тижні зібрано 232 млн.

дол. США); проект зі створення резервної криптовалюти Bancor (отримано 153 млн. дол. США); мобільна платформа і веб-браузер для взаємодії з блокчейнами Status (отримано 102 млн. дол. США); проект з випуску банківських криптокарт Tenx (залучено близько 83 млн. дол. США); мобільна ігрова платформа з прийому криптовалют MobileGo (зібрано 53 млн. дол. США) [3].

Ринок криптоіндустрії немає географічних обмежень і носить глобальний характер. Розглянемо переваги та ризики нового механізму інвестування для основних гравців ICO (табл. 1). Як зазначають експерти, 2018 рік може стати періодом випробувань для проектів, що вийшли в 2017 році на ICO. Причинами цього можуть бути відсутність звітування блокчейн-стартапів перед своїми інвесторами та покупцями tokenів, низька ефективність блокчейн-проектів та сервісних компаній, що обслуговують ICO, непрозорі схеми розподілу прибутку серед учасників ICO. Крім того, поява фінансових регуляторів може істотно вплинути на прибутковість ICO, а значить і на його поширення. При цьому незважаючи на стрімкий розвиток та успіх ICO говорити, що вони є заміною для венчурного інвестування стартапів ще зарано.

### **Список використаної літератури**

1. Ніколаєнко В. Криптовалюта у світовій економіці [Електронний ресурс] / Василь Ніколаєнко // Sophus. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: [http://sophus.at.ua/publ/2014\\_05\\_22\\_23\\_kampodilsk/sekcija\\_7\\_2014\\_05\\_22\\_23/kriptovaljuta\\_v\\_svitovij\\_ekonomici/65-1-0-1023](http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_7_2014_05_22_23/kriptovaljuta_v_svitovij_ekonomici/65-1-0-1023).
2. All Cryptocurrencies [Електронний ресурс] // Coin Market. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://coinmarketcap.com/all/views/all/>.
3. ICO News [Електронний ресурс] // Coin Telegraph. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://cointelegraph.com/tags/ico>.

## Переваги та ризики проведення ІСО для стартаперів та інвесторів

| Учасники  | Переваги  | Ризики  |
|-----------|---|---|
| Стартапи  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ініціювати ІСО є значно дешевше за традиційні методи збору коштів у проект та значно простіше.</li> <li>- Механізм ІСО є швидким і легким способом збору коштів для проекту.</li> <li>- Дає змогу залучати кошти з усього світу, оскільки сам збір коштів існує віртуально, що значно збільшує коло потенційних інвесторів.</li> <li>- Права на проект повністю належать авторам проекту, а самі інвестори не мають впливу на проект.</li> <li>- Можливість проведення ІСО для реалізації проектів у сфері криптовалют.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Висока ймовірність шахрайств, висока недовіра до технології блокчейну.</li> <li>- Невизначеність правового статусу криптовалют та технологій блокчейну у країнах світу.</li> </ul>   |
| Інвестори | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Надвисока прибутковість ІСО.</li> <li>- Можливість вкласти свої кошти в проект з будь-якої країни світу.</li> <li>- Повна анонімність при вкладанні коштів в проекти через ІСО.</li> <li>- Можливість відмивання коштів та несплати податків.</li> <li>- Низький поріг входу в проекти.</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Відсутність контролю зі сторони державних регуляторів.</li> <li>- Маніпуляції вартістю токенів.</li> <li>- Відсутність будь-яких прав щодо контролю за ходом реалізації проекту.</li> <li>- Відсутність регуляторів на ринку.</li> </ul> |

*Литвиненко І.В.*  
*студентка 4 курсу,*  
*науковий керівник: к.е.н., доц. Гриценко М.П.*  
*Бердянський державний педагогічний університет*  
*м. Бердянськ*  
*E-mail: ira.litvinenko97@gmail.com*

## **ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Сучасна орієнтація розвитку України в її спрямуванні на європейську безпеку та стабільність розглядає стратегію розвитку малого бізнесу як один із пріоритетних напрямків.

Український малий бізнес постійно піддається різного роду реформам, що негативно відображається на коливаннях настроїв бізнесменів та відкритості їх бізнесу. Розвитку малого підприємництва заважають цілий ряд економічних та організаційних перешкод, де особливу роль відіграє механізм його оподаткування. Підтримка малого бізнесу, у тому числі через систему оподаткування, є одним із способів подолання економічної кризи.

Вирішення проблеми удосконалення системи оподаткування малих підприємств України суттєво вплине на поповнення місцевих бюджетів, інвестиційний клімат регіонів та соціальний захист населення. Це зумовлює актуальність дослідження.

Проблеми вибору оптимального режиму оподаткування для малих підприємств, наукове обґрунтування концептуальних засад альтернативної податкової політики неодноразово досліджувались у публікаціях вітчизняних науковців та економістів З.С. Варналія, О.Д. Василика, М.А. Гапонюка, О.Д. Данілова, І.А. Брижання, В.Я. Чевганова, О.О. Олійника, І.О. Лютого, М.В. Романюка, К.Л. Бакума та ін. Зокрема, Ю.Б. Іванов та А.М. Тищенко.

Однак, незважаючи на значний науковий доробок сучасників, питання особливості застосування спрощеної системи оподаткування у сфері малого бізнесу в умовах мінливості та трансформації законодавства України, залишається відкритим.

Метою даної статті є розгляд основних недоліків спрощеної системи оподаткування та обґрунтування необхідності її реформування.

Найважливішою формою державної підтримки суб'єктів малого бізнесу є спрощена система оподаткування, яка передбачає заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку і застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку і звітності [1].

Так, станом на 1 листопада 2017 року, спрощену систему оподаткування застосовують майже 1,3 млн. фізичних осіб-підприємців. Порівняно з відповідним періодом минулого року цей показник зріс на 139 тис. осіб. Найбільша кількість осіб, або 48,7% працює на другій групі - 614 тис. осіб. Першу групу використовують 220 тис. осіб, або 17,5%, третю - 427 тис. осіб, або 33,8% від загальної кількості спрощенців.

Фізичні особи-підприємці, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, за січень-жовтень 2017 року сплатили до місцевих бюджетів майже 12,7 млрд. грн єдиного податку, порівняно з відповідним періодом минулого року сплата податку зросла на 52% [3].

Застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг:

- спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку. Суб'єкти малого підприємництва можуть перейти на сплату єдиного податку як з початку року, так і з початку будь-якого кварталу; значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків;

- спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

- різноманітні форми податкової звітності за податками та зборами заміщуються єдиним податком, при цьому заповнюється одна форма звітності;
- розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва подається до податкового органу раз на квартал, для суб'єктів підприємництва – фізичних осіб 1 2 груп – один раз на рік;
- спрощений порядок подачі звітності для платників єдиного податку 2-ї групи;
- надається право вибору сплати ПДВ [2].

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні недоліки, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні.

Зокрема, граничний обсяг операцій для реєстрації платником єдиного податку перевищує граничний обсяг операцій для обов'язкової реєстрації платником податку на додану вартість (ПДВ). Зокрема, для можливості переходу на спрощену систему обсяг виручки суб'єкта господарювання – фізичної особи – не має перевищувати 500 тис. грн., а юридичної особи – 1 млн. грн, у той час як для обов'язкової реєстрації платником ПДВ обсяг оподатковуваних операцій має бути більшим за 300 тис. грн., згідно з Законом України «Про податок на додану вартість». Через таку розбіжність на практиці можуть виникати ситуації, коли платник єдиного податку зобов'язаний реєструватися платником ПДВ, незважаючи на можливість лишатися на спрощеній системі оподаткування. Такий суб'єкт господарювання буде сплачувати і єдиний податок, і ПДВ. З огляду на складність обліку податку на додану вартість це може виявитись неприйнятним для багатьох дрібних підприємств і підприємців і стати причиною наростання тінізації.

Також фахівці відзначають, що існуюча спрощена система оподаткування не враховує того, що якщо об'єктом оподаткування є виручка від реалізації, то зростання витрат виробництва, які включаються до ціни продукції, при збереженні обсягу реалізації, збільшує виручку, а відповідно, і збільшує суму

нарахованого податку. Отже, прибуток підприємства зменшується, від чого потерпають в першу чергу саме малі промислові підприємства.

Недосконалою є система формування коштів соціального призначення, що базується на досить високих ставках внесків та характеризується нераціональною структурою джерел фінансування, коли основний фінансовий тягар несуть роботодавці, а найманими працівниками фінансується значно менша частка загальних надходжень. Високе навантаження на фонд оплати праці (більше 40%) створює умови для тінізації доходів. Існування чотирьох автономних фондів соціального страхування та диференційованих платежів до кожного з них призводить до значного збільшення витрат на адміністрування внесків, порівняно з консолідованим варіантом їх сплати (єдиний соціальний внесок). Відсутність належного обліку обсягу реалізації дає можливість використовувати спрощену систему в схемах мінімізації оподаткування та тінізації заробітної плати.

До вагомих недоліків застосування спрощеної системи оподаткування можна віднести також наступні обставини:

- ставка податку є змінною в межах 2-20% від мінімальної заробітної плати і вноситься на розгляд місцевих органів самоврядування та обов'язковість щомісячної сплати ЄСВ незалежно від умов господарської діяльності в межах 34,7% від мінімальної заробітної плати;

- суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал). При цьому не враховують, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період;

- при використанні праці найманих робітників підприємець має сплачувати за кожного з них 50% суми єдиного податку [5].

Таким чином, варто зауважити про колосальні обсяги коштів, які легально виходять з-під оподаткування та набувають готівкової форми через діяльність платників фіксованого податку. Неприпустимим є те, що спрощена

система оподаткування, яка мала на меті підтримку самозайнятого населення та підприємців-початківців, використовується великим і середнім бізнесом для зменшення своїх податкових зобов'язань.

Для усунення недоліків спрощеної системи оподаткування необхідно перш за все провести зміни у законодавстві та прийняти Податковий кодекс, який містить значні вдосконалення даної системи.

Доцільним є встановлення «прогресивної» шкали ставок оподаткування для різних обсягів виручки платника єдиного податку. Таким чином, забезпечуватиметься своєрідна фіскальна справедливість, оскільки особа з вищим рівнем доходів в даному випадку сплатить більшу суму податкового зобов'язання.

Об'єктивно необхідним є внесення змін до певних елементів діючої системи спрощеного оподаткування, а саме щодо переліку податків, замість яких сплачується єдиний податок; ставок та граничного обсягу виручки, який дозволяє застосовувати спрощену систему. Даний підхід дозволяє зберегти позитивний досвід функціонування спрощеної системи, а також усунути виявлені недоліки.

Отже, для подальшого покращення бізнес-клімату в Україні потрібно удосконалити механізм та податкове навантаження щодо справляння єдиного податку та ряду інших податків в системі оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Слід чітко сформулювати та узгодити державну політику у сфері підтримки малого та середнього підприємництва з планом дій та системою контролю як проміжних, так і кінцевих результатів, а також мінімізувати втручання органів державної влади в діяльність суб'єкта господарювання.

Останні зміни, внесені до спрощеної системи оподаткування призводять до її лібералізації, а, відповідно, і до збільшення кількості її платників. Дана система повинна задовольняти вимоги як держави щодо стабільності надходжень до бюджету від сплати податку, так і самих платників через

систему відсоткових ставок на спрощеній основі, які, на їх думку, є достатньо високими для малих підприємств.

Реалізація викладених пропозицій щодо спрощеної системи оподаткування, виключить існуючі проблеми, забезпечить відповідні надходження до бюджету та сприятиме розвитку малого бізнесу у державі.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
2. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р., №727/98 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/727/981>
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Концептуальні підходи до спрощеної системи оподаткування в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/73/Downloads/ecfor\\_2013\\_3\\_32%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/73/Downloads/ecfor_2013_3_32%20(1).pdf)
5. Лютий І.О. Проблеми та перспективи спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні /І.О. Лютий, М.В. Романюк // Фінанси України. – 2016. – № 6. – С. 31-38.

*К.е.н. Макаренко С.М.  
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,  
Александрова А.А.  
студентка кафедри менеджменту і адміністрування,  
к.т.н., доцент Олійник Н.М.  
доцент кафедри економіки і підприємництва  
Херсонський національний технічний університет  
м. Херсон  
E-mail: makar0684@gmail.com*

## **ВИЯВЛЕННЯ ДОДАТКОВИХ РЕЗЕРВІВ ДЛЯ ВИПЛАТИ ГІДНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ**

В сучасних умовах ведення бізнесу суб'єкти господарювання всіх форм власності для забезпечення виплати гідної заробітної плати працівникам, що дозволить як задовольнити першочергові фізіологічні потреби та потреби в безпеці, так і мотивувати їх до самовдосконалення й підвищення продуктивності праці, повинні забезпечити вирішення наступної економічної дилеми. З одного боку, зростання номінального рівня оплати праці в загальній собівартості продукції може призвести до зростання відпускнуої ціни реалізації виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, що, при інших незмінних умовах на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту продукції (робіт, послуг) може призвести до погіршення рівня її конкурентоспроможності у порівнянні з продукцією (роботами, послугами) іноземних суб'єктів господарювання. З іншого боку, лише внутрішні зміни у структурі оплати праці щодо збільшення питомої ваги основної заробітної плати з одночасним зменшенням питомої ваги додаткової заробітної плати та преміальних винагород ніяким чином не вплинуть на загальний обсяг номінальної заробітної плати, яка підлягає виплаті працівникам [3].

Суттєві ускладнення у розвитку вітчизняного бізнесу також пов'язані з

відсутністю належної державної фінансової підтримки. Державна політика щодо захисту соціально незахищеної верстви населення повинна не лише акцентуватися на встановленні на законодавчому рівні обсягів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, а й сприяти виявленню на підприємствах додаткових резервів для виплати гідної заробітної плати без погіршення рівнів конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг) та підприємства взагалі.

Так, на прикладі ТОВ «Амалтея», - провідного підприємства Херсонської області з виробництва поліпропіленових мішків високої якості, було встановлено, що середня питома вага витрат на оплату праці з урахуванням Єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду України в середньому складає біля 15% у структурі собівартості виробництва поліпропіленової продукції. Також було виявлено, що 25% у структурі собівартості зазначеної продукції займають витрати на обслуговування залучених короткострокових та довгострокових кредитних засобів фінансових установ, 60% - витрати на закупівлю сировини та матеріалів, амортизаційні відрахування й інші операційні витрати. Водночас, сьогоденний ринок збуту поліпропіленової продукції, в умовах постійного зростання цін на сировину та матеріали, іноземну валюту, а також рівнів прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, характеризується не лише відносною ціновою стабільністю, а й в деяких випадках зниженням ціни реалізації виготовленої продукції у порівнянні з попередніми часовими інтервалами. Відсутність державної підтримки вітчизняних підприємств-виробників поліпропіленової продукції в умовах загального зростання виробничих витрат може призвести не лише до погіршення загальних фінансових результатів вітчизняного бізнесу, а й до втрати конкурентних позицій на ринку виробництва та збуту продукції. Наслідками зазначеного буде як скорочення чисельності зайнятих працівників, так і зменшення обсягів сплати податків та зборів до бюджетів всіх рівнів.

Для зменшення негативних наслідків та сприяння розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання доцільно було б скористатися розробленими

пропозиціями авторів [1] щодо зниження мита при імпорті сировини та устаткування для підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки країни. Також за рахунок часткового компенсування з Державного бюджету України відсоткових ставок за кредитними зобов'язаннями можна було б знизити відсоткову ставку для юридичних осіб за користування кредитними ресурсами в національній валюті з 24% до рівня 10-15%. Вказане сприяло би створенню необхідного фінансового резерву і зростанню питомої ваги витрат на оплату праці з 15% до 25% у структурі собівартості виробництва поліпропіленової продукції.

Цікавим, що заслуговує на увагу, є досвід стосовно формування фіскальної політики провідних країн ЄС та США. Так, для більшості країн ЄС характерно встановлення прогресивної шкали оподаткування доходів громадян, коли до більших за обсягами доходів застосовуються вищі ставки податків. Прогресивна шкала є інструментом перерозподілу великих доходів на користь бідних громадян та забезпечує встановлення соціальної справедливості у суспільстві. Пропорційна шкала, за якої розмір ставки не залежить від величини бази оподаткування, діє лише у деяких східноєвропейських країнах (Болгарії, Чехії, Естонії, Латвії, Литві, Угорщині та Румунії). Так, у Чехії, окрім основного податку в 15%, встановлено додатковий податок у розмірі 7% на доходи, що в 4 рази перевищують розмір середньої заробітної плати [2].

У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [4].

Авторами [2] при проведенні аналізу загального рівня ставок особистого оподаткування в країнах ЄС були виявлені суттєві відмінності між ними. Так, у Швеції максимальна ставка ПДФО складала 57%, в той час як у Болгарії – лише 10%. В цілому найвищі ставки особистого оподаткування характерні для скандинавських країн, а також Португалії, Бельгії, Нідерландів, найнижчі – для

східноєвропейських країн, які мають пропорційну шкалу оподаткування.

Використання зарубіжного досвіду при оподаткуванні доходів громадян дозволить не лише легалізувати їх трудову діяльність та вивести суб'єктів господарювання з «тіні», а й за рахунок «ефекту масштабу» збільшити обсяги надходжень ПДФО до Державного та місцевих бюджетів України.

### **Список використаної літератури**

1. Олійник Н. М. Актуальні проблеми легкої та текстильної промисловості України та шляхи їх вирішення [Текст] / Н. М. Олійник, С. М. Макаренко // Проблеми легкої та текстильної промисловості України. – 2005. – № 1 (10). – С. 11-14.
2. Пахненко О.М. Основні засади податкової політики в країнах ЄС на сучасному етапі [Електронний ресурс] / О.М. Пахненко, А.Ю. Семенов // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5317>.
3. Рибачок С. А. Формування оптимального податкового навантаження як основи виплати гідної заробітної плати працівникам підприємств [Текст] / Рибачок С. А., Макаренко С. М. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». - № 14/2. - 2017. - С. 99-102.
4. Світовий досвід оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid>

*К.е.н., доцент Медведєва І.Б.  
доцент кафедри управління фінансовими послугами,  
Локтєва А.А.  
магістрант фінансового факультету  
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,  
м. Харків  
E-mail: nastia\_pochta@ukr.net*

## **КЛАСТЕРИЗАЦІЯ БАНКІВ ЗА ФАКТОРАМИ ВПЛИВУ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ**

Стійкість банківського сектору України до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави є одним із напрямів розбудови національної безпеки у фінансовій сфері [1].

Проблематиці управління фінансовою безпекою банків та, зокрема, ідентифікації загроз її стану, присвячено праці таких вітчизняних учених як О. І. Барановський, С. Б. Єгоричева, А. О. Єпіфанов, Ю. В. Ніколаєнко, Ю. О. Самура та ін. [2–7]. Проте питання виявлення факторів, що впливають на стан фінансової безпеки банку, залишаються недостатньо розкритими.

Метою роботи є встановлення кластерів банків за факторами впливу на стан їх фінансової безпеки.

Щодо сутності поняття «фінансова безпека банку», то автор погоджується з думкою, викладеною у праці [2, с. 19], де під фінансовою безпекою комерційного банку розуміється: сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не зможуть завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненню банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової

стійкості й незалежності, а також середовища, в якому він функціонує; можливість забезпечення його безперервного кількісного і якісного розвитку.

Для встановлення факторів впливу на стан фінансової безпеки банку засновано процедуру факторного аналізу, а як вихідні прийнято такі умови: досліджуване явище – рівень фінансової безпеки банку; об'єкти – банки, що відносяться до III групи за класифікацією НБУ (банки з приватним капіталом). Вхідну матрицю для факторного аналізу сформовано за показниками, які зазвичай використовують при оцінюванні рівня фінансової безпеки банку, що характеризують показники достатності капіталу (коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (X1), коефіцієнт надійності (X2), коефіцієнт фінансового важеля (X3), коефіцієнт захищеності власного капіталу (X4), коефіцієнт мультиплікатора капіталу (X5), коефіцієнт достатності капіталу (X6)); показники оцінки ліквідності (коефіцієнт ресурсної ліквідності (X7), коефіцієнт генеральної ліквідності (X8), коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих (X9), коефіцієнт миттєвої ліквідності (X10); показники ефективності управління (загальний рівень рентабельності (X11), коефіцієнт окупності витрат доходами (X12), чиста процентна маржа (X13), рентабельність активів (X14), рентабельність загального капіталу (X15), рентабельність статутного фонду (X16), рентабельність діяльності за витратами (X17)), на основі даних фінансової звітності [8]. Сформовані фактори подано у табл. 1.

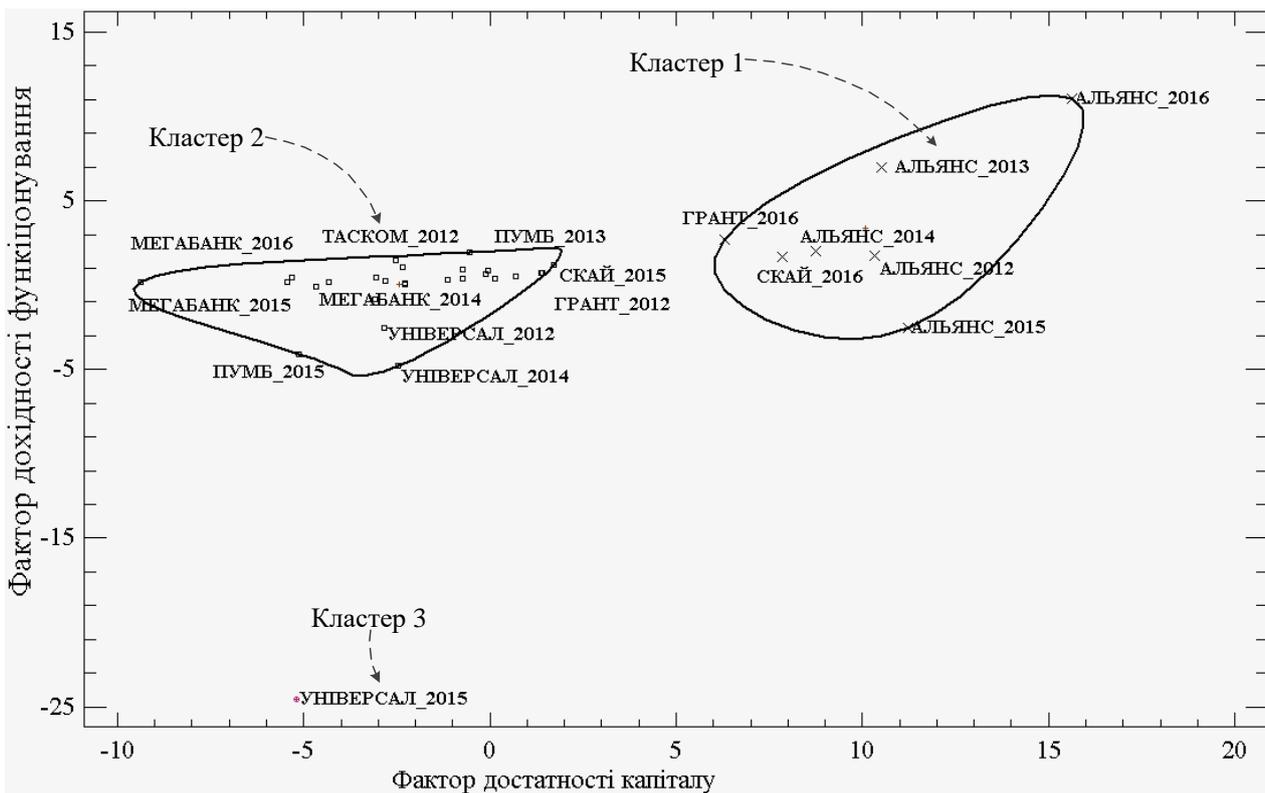
За даними табл. 1 зроблено висновок, що за досліджуваний період на рівень фінансової безпеки банків основний вплив чинять такі фактори: дохідність, достатність капіталу, платоспроможність та окупність витрат доходами, за значеннями яких банки групуються на декілька кластерів, структуру яких встановлено методом кластерного аналізу: як класифікаційні ознаки використано два перших фактори (дохідності та достатність капіталу), що пояснюють 71,5 % аналізованих показників (рис. 1).

Як видно з рис. 1, аналізовані банки поділяються на три кластери, що є однорідними за станом їх фінансової безпеки.

## Результати факторного аналізу

| Показник             | Навантаження на показник фактора: |            |                    |                           |
|----------------------|-----------------------------------|------------|--------------------|---------------------------|
|                      | достатності капіталу              | дохідності | плато-спроможності | окупності витрат доходами |
| X1                   | 0,931                             | 0,177      | 0,150              | 0,203                     |
| X2                   | 0,898                             | 0,186      | 0,221              | 0,207                     |
| X3                   | -0,899                            | -0,129     | -0,005             | -0,052                    |
| X4                   | -0,867                            | -0,017     | 0,095              | 0,089                     |
| X5                   | -0,804                            | 0,145      | -0,036             | 0,346                     |
| X6                   | 0,875                             | 0,145      | -0,146             | 0,243                     |
| X7                   | -0,123                            | -0,142     | 0,925              | -0,056                    |
| X8                   | 0,897                             | 0,187      | 0,221              | 0,207                     |
| X9                   | 0,315                             | 0,111      | 0,895              | 0,066                     |
| X11                  | 0,154                             | 0,979      | -0,012             | 0,065                     |
| X12                  | -0,192                            | -0,071     | -0,001             | -0,894                    |
| X14                  | 0,115                             | 0,983      | 0,023              | 0,031                     |
| X15                  | 0,017                             | 0,955      | -0,046             | 0,114                     |
| X16                  | 0,063                             | 0,969      | -0,025             | 0,115                     |
| X17                  | -0,159                            | -0,938     | -0,018             | 0,105                     |
| Загальна дисперсія   | 44,620                            | 26,906     | 11,554             | 6,926                     |
| Накопичена дисперсія | 44,620                            | 71,526     | 83,080             | 90,006                    |

До першого кластеру увійшли банки, що мають вищі за середнє значення перших двох факторів. До другого кластеру увійшли банки, що мають вище за середнє значення фактора дохідності функціонування, але переважно нижчі за середнє значення фактора достатності капіталу.



*Рис. 1. Діаграма розсіювання банків у просторі двох факторів, що чинять вплив на стан фінансової безпеки*

Третій кластер сформував Універсал Банк станом на 2015 р., що характеризується від’ємними значеннями обох факторів.

Отже, за отриманими результатами кластеризації зроблено висновок, що серед досліджуваних банків за період 2012–2016 рр. найкращим станом фінансової безпеки характеризувалися банки першого кластеру. Резервом покращення стану фінансової безпеки для банків другого кластеру є підвищення здатності банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов’язаннями, що впливають із торговельних, кредитних та інших операцій грошового характеру.

Подальший напрям досліджень передбачає удосконалення методичного підходу до ранжування банківських установ за рівнем їх фінансової безпеки.

## Список використаної літератури

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2012 р. № 569-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.
2. Барановський О. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері [Електронний ресурс] / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 9. – С. 17–23. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu\\_2014\\_9\\_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_9_15).
3. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія / О. І. Барановський. — Київ: Університет банківської справи НБУ, 2014. — 1546 с.
4. Єгоричева С. Б. Аналіз ролі рефінансування в забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України [Електронний ресурс] / С.Б. Єгоричева, С.П. Прасолова // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2(188). – С. 249– 259. – Режим доступу : <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5570/1/249-259.pdf>.
5. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова, [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – 2009. – 295 с.
6. Ніколаєнко Ю. В. Фінансова безпека банківського сектору України: теорія, методологія, практика : монографія / Ю.В. Ніколаєнко. – Київ : Кондор, 2017. – 256 с.
7. Самура Ю.О. Формування системи безпеки в банківських установах [Електронний ресурс] / Ю.О. Самура, Н.С. Кульчицька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 15. – С. 548–553. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/109.pdf>.
8. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

*К.е.н., доцент Мединська Т. В.  
доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування  
Львівський торговельно-економічний університет*

*м. Львів*

*E-mail: medynska@i.ua*

## **ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В ОФШОРНИХ ЗОНАХ**

Одним із найважливіших факторів, які впливають на рішення про інвестування, особливо на прямі іноземні інвестиції, є чинна система оподаткування. З метою стимулювання інвестиційної діяльності від оподаткування звільняється прибуток підприємств, який направляється на інвестиції. Ці стимули можуть мати форму податкових знижок чи кредитів, які застосовуються до всіх видів фондів чи диференціюються за видами обладнання, діяльності тощо. Важливим засобом отримання іноземних інвестицій є формування зон зі спрощеною системою оподаткування, одними з таких є офшорні зони [1, с. 38].

Термін «офшорна зона» загалом має на увазі будь-яку країну з низькою або нульовою податковою ставкою на всі або окремі категорії доходів, певний рівень банківської або комерційної секретності, мінімальну або повну відсутність резервних вимог центрального банку або обмежень у конвертованій валюті. У наш час, одним з універсальних способів ухилення від оподаткування та витоку вітчизняного капіталу з України є метод застосування легальних механізмів представлених офшорними зонами.

Створення офшорних територій у певних регіонах світу зумовлено двома основними причинами [2, с. 105]: 1) близькість до центрів ділової активності (створювалися в промислово розвинутих країнах – США, Канада, Великобританія, Швейцарія, Нідерланди тощо); 2) відсутність у країн власних внутрішніх ресурсів для розвитку (створювалися у країнах Тихого океану й Атлантики).

Відтак, у податкове законодавство України були внесені зміни і передбачено статус «нерезидентів, що мають офшорний статус» - це нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, крім нерезидентів, які надали платнику податку виписку з правоустановчих документів, легалізовану у встановленому законодавством порядку, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента [3]. Оновлене податкове законодавство в частині трансакцій з нерезидентами направлено, перш за все, на перекриття найбільш поширених схем мінімізації оподаткування. У той же час, не включення до переліку офшорних зон деяких низькоподаткових юрисдикцій все ще залишає можливості українському бізнесу досить успішно користуватися інструментами податкового планування.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України, до списку офшорних зон увійшли 85 держав (територій) [4].

Перелік чинних офшорних зон та податкових пільг, які застосовуються в них, наведені в таблиці 1.

Отож, офшорні зони надають багато переваг для іноземних компаній та іноземних інвестицій, особливо в сфері оподаткування але разом з тим існують також і недоліки офшорів, які полягають у труднощах стосовно отримання кредитів та недовіри влади до офшорних компаній. Завданням державних фіскальних органів має бути розробка стратегії оподаткування діяльності офшорного бізнесу під юрисдикцією України, створенні сприятливих умов для розвитку бізнесу, зменшення фіскального тиску на інвестиції, створення соціально справедливої податкової системи.

### **Список використаної літератури**

1. Мединська Т.В. Податкова система: навчальний посібник / Т.В. Мединська, Н.І. Власюк – Львів: «Магнолія -2006»,2012. – 424 с.
2. Васильєва М.О. Офшори як метод оптимізації оподаткування в Україні / М.О. Васильєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. – Вип. 35. – Частина I. – Том 2. – С. 105-107.

## Перелік офшорних зон та податкових пільг\*

|  |  |
|--|--|
| Офшорні зони   | Податкові пільги   |
| Гонконг  | 15% податок на рахунки іноземних банків  |
| Сінгапур   | Відсутні податки на банківські вклади для нерезидентів   |
| Вануату  | Відсутні податок на прибуток, продаж, ПДВ, прибуток корпорацій, нерухомість, дарування   |
| Острови Кука   | Низький податок на прибуток та на прибуток корпорацій  |
| Нуару  | Відсутні податок на прибуток, передачу майна в спадщину, власність та нерухомість  |
| Нідерландські Антильські острови                     | Ставка податку на вихідні дивіденди на користь компанії в Нідерландських Антильських Островах становить 8,3%, податок на прибуток компаній 20% для доходу до 200,000 євро й 25,5% для доходу понад 200,000 євро  |
| Андорра  | Податків не існує  |
| Дамаск   | Низький податок на прибуток  |
| Гібралтар  | Резидентні компанії платять податок на прибуток за ставкою 35%. Фізичні особи платять прогресивний прибутковий податок у 20% при доході 1500 ф. ст. і до 50% при доході понад 19 500 ф. ст.  |
| Острів Мен   | Податки на прибуток 20%, відсутні податки на дарування та спадщину   |
| Острів Гернси  | Діє закон екстрадиції — видача іноземній державі особі, яка порушила закони цієї держави та які одержали статус звільнених компаній надаються спеціальні податкові пільги. Таким компаніям податковою адміністрацією може бути встановлений податок у розмір івід 0 до 30%, але в переважній більшості випадків він призначається на рівні 1—2%. |
| Острів Джерсі  | Податок на прибуток 2% - 5%, якщо доходи перевищують 10 млн. фунтів стерлінгів, то податок на прибуток становить 0,5%  |
| Республіка Чорногорія                                | Податок на прибуток 18% - для нерозподіленого прибутку, додатковий податок за ставкою 32,95% для обкладання 65% доходів постійного представництва іноземної компанії   |
| Міста: Крапіна, Рієка, Шибеник, Бакар, Осієк, Загреб | Низький податок на прибуток та прибуток корпорацій   |
| Багамські острови                                    | Податків не існує, або окремі види доходів користуються податковими привілеями   |
| Бермудські острови                                   | Дозволяється використовувати різні комбінації з пільгових податкових правил  |
| Беліз  | Не існують податки на доходи, податки на нерухомість, гербовий збір  |
| Британські Віргінські острови                        | Договори про запобігання подвійного оподаткування  |
| Кіпр   | Податок на доходи для нерезидентів 4,25%, а для резидентів 20-25%  |
| Ірландія   | Податок на доходи та податок на прибуток 10%   |
| Лабутан  | Низький податок на прибуток  |
| Ліберія  | Низький податок на доходи та прибуток корпорацій   |
| Маврикій   | Договори про запобігання подвійного оподаткування  |
| Невіс  | Не існує податку на прибуток   |
| Панама   | Податкові декларації не вимагають ніяких фінансових звітів   |
| Острови Теркс і Кайкос                               | Дуже низькі податкові ставки – нижче ніж 1%  |

Примітки: Складено автором за даними [3, 4, 5].

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон від 21.12.2016 № 1797-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1797>.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2018 р. № 143-р «Про перелік офшорних зон». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.first-centre.com/offshore-black-list-ua/index.html>.
5. Податкові пільги в офшорних зонах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.u-fin.com.ua/analit\\_mat/drn/083.htm](http://www.u-fin.com.ua/analit_mat/drn/083.htm).

*Меренич Д.А.*  
*студентка 6 курсу,*  
*науковий керівник: к.е.н. Осідач О.П.*  
*доцент кафедри економіки підприємства*  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
*м. Львів*  
*E-mail: palolet@i.ua*

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В КОНТЕКСТІ  
ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ  
НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Нова концепція економічної системи, яка формується сьогодні в Україні і обумовлена подальшим розвитком ринкових відносин, становлення конкурентного середовища в національній економіці, потребує активізації досліджень щодо вирішення проблеми забезпечення ефективного фінансового менеджменту на вітчизняних підприємствах, а саме формування системи управління фінансами підприємства

Стратегічними завданнями розробки та реалізації ефективної системи

управління фінансами підприємства є досягнення стратегічних та тактичних цілей його діяльності на основі використання ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості, максимізації прибутку та підвищення ринкової вартості підприємства [1]. Водночас визначального значення набуває забезпечення прозорості інформації щодо фінансово-економічного стану підприємства як для власників, так і для потенційних інвесторів [3].

Для ефективного функціонування та розвитку суб'єкту господарювання не достатньо лише мати на балансі фінансові ресурси. Важливо, щоб вони були правильно сформовані та використовуватись відповідно до виду економічної діяльності підприємства [2, с. 57-61]. Кошти на підприємстві повинні бути залучені на довший термін ніж термін їхнього корисного використання.

Проведення фінансового аналізу є обов'язковим для кожного підприємства в процесі господарювання. Доцільно порівнювати дані, які характеризують різні сторони діяльності підприємства за максимально можливий період часу, здійснювати їхнє зіставлення з поточними реальними цифрами. Не менш суттєво зіставляти отримані дані по підприємству із результатами конкурентів, стратегічно важливих компаній.

Логічна модель управління фінансовими ресурсами в контексті ефективного фінансового менеджменту на підприємстві наведена на рис. 1.

У процесі аналізу менеджерам підприємств потрібно зосереджувати увагу на таких показниках: рівень прибутку, рентабельність, заборгованість, ліквідність, оборот тощо.

Для ефективної роботи підприємства потрібна належним чином здійснена організація комплексного фінансового планування. Тут важливо грамотно розрахувати напрями (плани) руху усіх фінансових потоків враховуючи реалізовані на підприємстві проекти, плани по підприємству загалом, зокрема видатки і доходи. Крім того, доречно проводити аналізування ефективності використаних фінансових ресурсів, виконаних планів, і періодично проводити коригування помилкових управлінських рішень.



*Рис. 1. Логічна модель управління фінансовими ресурсами в контексті ефективного фінансового менеджменту на підприємстві*

*Джерело: розроблено автором*

Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств доцільно розглядати як один із найважливіших чинників підсилення ефективності виробничо-господарської діяльності, ефективного фінансового менеджменту тощо. Від цього залежить поліпшення позицій суб'єкта господарювання у боротьбі в непростому конкурентному середовищі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток.

## **Список використаної літератури**

1. Волинчук Ю. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємств. / Ю. Волинчук // Економічний аналіз. – Т., 2013. – Вип. 11, ч. 2. – С. 96-101.
2. Гой І. В. Підприємництво [текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 368 с.
3. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Н. Б. Ярошевич. – К.: Знання, 2013. – 341 с. [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://pidruchniki.ws/1016051344809/finansi/finansovi\\_resursi\\_pidpriyemstva\\_dzherela\\_formuvannya](http://pidruchniki.ws/1016051344809/finansi/finansovi_resursi_pidpriyemstva_dzherela_formuvannya)

*К.е.н., доцент Меренкова Л.О.*

*доцент кафедри фінансів*

*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця*

*м. Харків*

*E-mail: merenkova-mail2009@ukr.net*

## **ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Податок на прибуток підприємств є важливим бюджетоутворюючим податком. Винятковість податку на прибуток полягає й у тому, що механізм його справляння дозволяє найбільш органічно забезпечувати практичне поєднання фіскальної та регулюючої функцій податків. Від рівня оподаткування залежить обсяг прибутку, що залишається у розпорядженні суб'єктів господарювання, та який є головним джерелом формування їх власних фінансових ресурсів. Тому виникає проблема оптимізації системи оподаткування прибутку задля забезпечення формування доходів бюджету та створення умов для розвитку підприємств.

Евроінтеграційні процеси викликали необхідність проведення реформ в системі оподаткування України, приведення її у відповідність до Міжнародних стандартів обліку і викликів вітчизняної економіки. В результаті податкової реформи в Україні стосовно оподаткуванню прибутку підприємств відмінено ведення податкового обліку, якій підприємства вели одночасно зі звичайним бухгалтерським обліком для більш достовірного визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, запроваджено новий принцип визначення податку на прибуток, який обчислюється виходячи із бухгалтерського фінансового результату (відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ), та підлягає коригуванню на податкові різниці [1, с. 860].

Отже, нині в Україні практично запроваджена класична європейська модель податку на прибуток, згідно з якою базовим показником для розрахунку об'єкта оподаткування є бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, який в подальшому коригується на різниці, прямо визначеній Податковим кодексом [1, с. 861].

Нині в Україні вектор реформування механізму справляння податку на прибуток спрямований на перехід від суто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств. У зв'язку з реформуванням податку на прибуток та впливом інших економічних чинників фіскальна значимість податку на прибуток підприємств в Україні суттєво знизилась (табл. 1).

Але в умовах фінансово-економічної кризи, тривалого воєнного конфлікту на Сході, втрати контролю над частиною території в Україні гостро виникла проблема забезпечення повноти податкових доходів бюджету, у тому числі за рахунок податку на прибуток, та створенні сприятливих податкових умов для розвитку бізнесу.

У теперішній час на світовому рівні відстежується тенденція зниження ставки податку на прибуток, що відбувається з метою стимулювання суб'єктів господарювання до зростання в умовах фінансово-економічної кризи, а також створення сприятливих умов для залучення інвестицій в країну.

Динаміка та структура доходів державного бюджету України  
та податку на прибуток підприємств

| Показник                                | 2014 р.  | 2015 р.  | 2016 р.  | 2017 р.  |
|---|----------|----------|----------|----------|
| Доходи державного бюджету України:      |          |          |          |          |
| - млн. грн;                             | 357084,4 | 534694,8 | 616274,8 | 793265,0 |
| - %                                     | 100,00   | 100,00   | 100,00   | 100,00   |
| у т.ч. податкові надходження:           |          |          |          |          |
| - млн. грн;                             | 280178,3 | 409417,5 | 503879,4 | 627153,7 |
| - %                                     | 78,46    | 76,57    | 81,76    | 79,06    |
| у т.ч. податок на прибуток підприємств: |          |          |          |          |
| - млн. грн;                             | 39941,9  | 34776,3  | 54344,1  | 66911,9  |
| - %                                     | 11,19    | 6,50     | 8,82     | 8,44     |

*Джерело: складено автором за даними [2]*

У 2016 р. вісім країн представили зниження ставки податку на прибуток, починаючи з 2017 року, ще три анонсували зниження ставки у майбутньому. Наприклад, Словаччина знизила ставку з податку на прибуток з 2017 р. з 22% до 21%, Великобританія — з 20% до 19% у 2017 р. та до 18% — у 2020 р., Франція — з 33,3% до 28%, Австралія — з 30% до 25%. Найбільш суттєві зміни запровадила Угорщина, тут ставка податку знизилася з 1 січня 2017 р. з 19% до 9%. В такий спосіб країна намагається поліпшити інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів. Продовжує знижувати податок на прибуток Естонія, там цей податок сплачується лише під час розподілу прибутку. Уряд країни анонсував подальше зниження ставки податку — з 20% до 14%. Найвищі ставки податку на прибуток залишаються у США, Франції та Бельгії. З країн Євросоюзу тільки Словенія збільшила ставку з 17% до 19% з 1 січня 2017 р. для нейтралізації бюджетних втрат в результаті змін в частині оподаткування доходів фізичних осіб [3].

В умовах зниження ставок податку на прибуток підприємств й, як наслідок, скорочення надходжень цього податку до бюджету, урядам країн необхідно шукати додаткові джерела для покриття витрат для фінансування життєва важливих програм у сфері соціальної політики та інфраструктури, знаходити оптимальне співвідношення між забезпеченням повноти надходження податкових доходів до бюджету та привабливістю податкової системи для потенційних інвесторів. Для компенсація негативного впливу на доходи бюджету зниження ставок податку на прибуток в закордонних країнах підвищують ставки ПДВ, акцизів, податку на нерухомість та податків на забруднення навколишнього середовища, які менш вразливі для економіки порівняно з прямими податками.

З 1991 р. Україна проводила політику зниження ставки податку на прибуток підприємств. З 01.01.2014 р. по теперішній час базова (основна) ставка податку на прибуток підприємств складає 18 %, що знаходиться на рівні нижчих ставок податку на прибуток в країнах Європі. Прогнозується, що поки ставка залишиться незміною та не буде використовуватися як головний інструмент стимулювання підприємств.

Із всіх прямих податків податок на прибуток підприємств є найбільш складним в адмініструванні. Між розміром прибутку і сумами податку існує прямо пропорційна залежність, що знижує мотивацію суб'єктів господарювання – платників податку щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, призводить до ухилень від сплати, використання податкових «лазівок» при визначенні податкового зобов'язання. Проблемою залишається проведення повноцінного податкового контролю за достовірністю визначення об'єкта оподаткування та нарахованих сум податків на прибуток підприємств. Негативно на ефективність контролю за податком на прибуток підприємств впливає високій рівень тінізації економіки та корумпованості. Все це призводить до недоотримання податкових надходжень до бюджету за рахунок податку на прибуток підприємств.

Таким чином, механізм оподаткування прибутку підприємств в Україні

потребує удосконалення з метою створення привабливих умов для залучення інвестицій, у тому числі закордонних, стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу, виходу його з тіні та забезпечення повноти надходження податку на прибуток до бюджету.

### **Список використаної літератури**

1. Тулуш Л. Д. Оподаткування прибутку підприємств: практика застосування в Україні [Електронний ресурс] / Л. Д. Тулуш, І.М. Скітецька // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 860-863. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv\\_2017\\_3\\_198](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_3_198).
2. «Мінфін» – фінансовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.com.ua/>.
3. Макеєва О. Чому країни конкурують за ставку податку на прибуток [Електронний ресурс] / О. Макеєва // Економічна правда. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/10/9/629861/>.

*К.е.н., доцент Міщук Є.В.*

*доцент кафедри обліку, оподаткування,  
публічного управління та адміністрування*

*ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

*м. Кривий Ріг*

*E-mail: tdutybz.077@gmail.com*

### **ЕКОНОМІЧНІ ГАРАНТІЇ В ДЕФІНІЦІЯХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Значний науковий інтерес представляють економічні аспекти розуміння поняття «економічна безпека підприємства» та його семантики. Економічна наука має вже певну історію використання поняття «безпека» як на макрорівні,

так і відносно підприємства. Тому ігнорування наукового досвіду макроекономіки у царині формування тезаурусу економічної безпеки підприємства можна вважати суттєвим упущенням. Слід зазначити, що практично не розробленим у науковій економічній літературі залишився підхід, згідно якого безпека підприємства визначається як система гарантій, які забезпечують стійкий розвиток та захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [1, с. 7,8]. При цьому в безпекології достатньо широко використовується дієслово «гарантує» (або його форми). Найбільшого поширення таке використання набуло на макрорівні. Зокрема, Є.О. Олейніков економічну безпеку визначає як такий стан економіки й інститутів влади, за яким забезпечений гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів [2]. Згідно Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України», «економічна безпека – це такий стан національної економіки і кредитно-фінансової системи, який дає можливість гарантувати економічний розвиток держави на підставі досягнень науково-технічного прогресу ...»; значення економічної безпеки для держави – це гарантія своєчасної і повної сплати податків та зборів до бюджетів різних рівнів. Відомо, що на макроекономічному рівні економічні гарантії - це економічний лад суспільства, який на основі визнання і захисту багатоманітних форм власності на засоби виробництва має забезпечувати матеріальні потреби усіх верст населення, а для боротьби з економічною небезпекою господарювання в країні діє система законів і законодавчих актів, які забезпечують і гарантують безпеку господарювання. На макрорівні мають місце такі поняття: фінансова гарантія, банківська гарантія, гарантії кредиту, державні гарантії, правові (юридичні) гарантії, соціальні гарантії, гарантія як вид забезпечення виконання цивільного зобов'язання, споживча гарантія на товар. Переважна більшість з цих понять стосуються державного управління або банківської діяльності.

Водночас на рівні підприємств на увагу заслуговує визначення економічної безпеки яку безпосередньо називають гарантіями забезпечення недоторканості власності, майна, недопущення економічних збитків, захист економічних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності від можливих внутрідержавних чи зовнішніх загроз або посягань [3]. Слід виділити також такі дефініції економічної безпеки підприємства: рівень життєздатності суб'єкта господарювання протягом періоду життєвого циклу його функціонування, що одночасно гарантує виконання місії та цілей підприємства [4]; стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [5, с. 466]; стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується найбільш ефективно використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу [6, с. 308]. Спільною не розв'язаною частиною питання у розглянутих роботах залишилося: яким чином, за допомогою яких інструментів, механізмів тощо може гарантуватися вищенаведене? Крім того, для гарантування окреслених напрямків потрібні певні економічні гарантії, визначення сутності та класифікація яких майже відсутні у вітчизняній науковій літературі.

Отже, пропонуємо використання одного з макроекономічних понять ввести у площину підприємства, а саме: економічні гарантії. На рівні підприємства гарантії, з одного боку, використовуються для забезпечення економічної безпеки, а з іншого боку, сама економічна безпека виступає гарантією гармонійного розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Для підтримання на належному рівні економічної безпеки підприємства необхідні певні економічні гарантії: гарантії розвитку, економічної свободи підприємства, задоволення його інтересів, конкурентоспроможності, а також

гарантії складових безпеки – інвестиційної, корпоративної, інформаційної тощо, які необхідно оцінити та інтегрувати в загальну систему оцінювання економічної безпеки підприємства.

### Список використаної літератури

1. Петренко А. Безопасность в коммуникации делового человека / А.Петренко. – М.: Технол. шк. бизнеса, 1994. - С. 7, 8.
2. Экономическая и национальная безопасность / Под ред. Е.А.Олейникова. – М.: Экзамен, 2004. – 768 с.
3. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія [Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія / Ю.С. Шемшученко. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.leksika.com.ua/12340714/legal/bezpeka\\_ekonomichna.](http://www.leksika.com.ua/12340714/legal/bezpeka_ekonomichna)]
4. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В., [за ред. Т.Г.Васильціва]. – Львів: Видавництво, 2012. –386 с.
5. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К: КНЕУ, 2001. – 526 с.
6. Рекун І.І. Трансформація системи економічної безпеки підприємств залізничного транспорту: монографія / І.І. Рекун. – Дніпропетровськ: ДНУЗТ, Видавник: Колор-принт, 2015. – 358 с.

*К.е.н., доцент Мустеца І.В.  
доцент кафедри обліку і оподаткування,  
Синьковська Ю.В.  
студентка 2 курсу  
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ  
м. Чернівці  
E-mail: iramw@i.ua*

## **ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПОДАТКУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ**

Сучасне суспільство не може ефективно функціонувати без бюджетних установ, які виконують функцію некомерційної організації. Ефективне застосування бухгалтерського обліку дозволяє створити систему контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує управлінську, контрольну, інформаційну функції. Порядок його ведення визначається законодавством про бюджетний устрій, нормативними документами Міністерства фінансів України, Державного казначейства, інструкціями установ, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів. Тому бухгалтерський облік в бюджетних установах все більше привертає у напрямку змін в системі оплати праці та їх стимулювання, оптимізацію доходів працюючих та їх оподаткування, організацію обліку та представлення звітності, що є обов'язковою передумовою сталого соціально-економічного розвитку.

Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1]. Діяльність бюджетних установ здійснюється за рахунок коштів, які надходять з бюджету та додаткових доходів, отримання яких дозволено законодавством України.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах має свої особливості.

Наприклад, організація обліку відбувається в розрізі статей бюджетної класифікації, він має суворо відповідати нормативно-правовим документам, здійснюється окремий облік касових і фактичних видатків та контроль виконання кошторису видатків, відсутність попередньої оплати за товари, роботи і послуги.

Облік операцій, пов'язаних з погашенням зобов'язань перед бюджетом з податків і платежів, завжди вважався досить містким і проблемним. Особливо гостро питання обліку розрахунків з бюджетом постають сьогодні, коли часто відбуваються зміни в нормативній базі. А під час розрахунку податків необхідно дотримуватися законів, інструкцій та інших нормативно-правових актів, які регламентують порядок нарахування податків і терміни сплати їх до бюджету. Становище посилюється ще й тим, що податковий облік не достатньо адаптований до реформованого бухгалтерського обліку.

Важливою сферою регулювання діяльності бюджетних установ є оподаткування. Нині законодавство України налічує величезну кількість нормативних актів, які стосуються сплати податків та неподаткових платежів грошових фондів. Існує низка проблем, що заважають суб'єктам податкових правовідносин, зокрема, багато норм за своїм змістом суперечать один одному, відбувається дублювання повноважень деяких органів фінансового контролю, нечітко розкрито механізм справляння деяких платежів.

Розглянемо детальніше облік оподаткування бюджетних установ. Основними податками, що сплачують бюджетні установи є податок на додану вартість, податок з доходів фізичних осіб, військовий збір, єдиний соціальний внесок. Згідно зі змінами до Типової кореспонденції субрахунків бухгалтерського обліку внесеною наказом Міністерством фінансів України від 13.06.2017 р. № 571, нарахування сум ПДВ, що входять до складу вартості робіт, послуг, виробів і продукції, які підлягають перерахуванню в бюджет, відображаються в бухгалтерському обліку розпорядником бюджетних коштів платником податку як зменшення доходів та виникнення розрахунків з бюджетом за податками та зборами, а саме: Дт 7111 (7121) «Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)» і Кт 6311 (6321) «Розрахунки з бюджетом

за податками і зборам» [2].

Розпорядник бюджетних коштів повинен надати платіжне доручення на перерахування до бюджету ПДВ з рахунків, відкритих за балансовим рахунком 3125 або 3155.

Нарахування зобов'язань органами, що контролюють справляння надходжень бюджету за податковими, неподатковими та іншими надходженнями, які відповідно до законодавства зараховуються до бюджету здійснюється по Дт рахунку 28 «Розрахунки за надходженнями до бюджету» та Кт рахунку 68 «Зобов'язання за надходженнями до бюджету». Для погашення зобов'язань перед бюджетом за податковими, неподатковими та іншими надходженнями органами, що відповідно до законодавства контролюють їх справляння використовують Дт рахунку 68 «Зобов'язання за надходженнями до бюджету» та Кт рахунку 28 «Розрахунки за надходженнями до бюджету» [3].

Здійснення утримань із заробітної плати та стипендій відповідно до законодавства здійснюється на рахунках: Дт 6511 (6521) «Розрахунки із заробітної плати», 6512 «Розрахунки з виплати стипендій, пенсій, допомоги та інших трансфертів населенню» Кт 6311 (6321) «Розрахунки з бюджетом за податками і зборами», 6313 (6323) «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування», 6416 (6426) «Розрахунки за страхуванням», 6513 (6523) «Розрахунки з працівниками за товари, продані в кредит», 6514 (6524) «Розрахунки з працівниками за безготівковими перерахуваннями на рахунки з вкладів у банках», 6515 (6525) «Розрахунки з працівниками за безготівковими перерахуваннями внесків за договорами добровільного страхування», 6516 (6526) «Розрахунки з членами профспілки за безготівковими перерахуваннями сум членських профспілкових внесків», 6517 (6527) «Розрахунки з працівниками за позиками банків», 6518 (6528) «Розрахунки за виконавчими документами та інші утримання»

Бюджетні установи, які нараховують заробітну плату найманим працівникам зобов'язані нараховувати (утримувати) податок на доходи фізичних осіб (18 %) та військовий збір (1,5 %), а також подавати податкову звітність відповідно до чинного законодавства.

Отже, з метою вдосконалення обліку оподаткування в бюджетних установах слід вдосконалити нормативно-правову базу, адаптувати сучасний облік до вимог міжнародної практики і створити такий розмір податку, який б не являвся тягарем для неприбуткових організацій.

### **Список використаної літератури**

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/buhgalterskiy-oblik/tipova-koresp-subrahubkiv/>.
3. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://buhgalter.com.ua/dovidnik/plan-rahunkiv/plan-rahunkivbuhgalterskogoblikuv-derzhavnomu-sektori-vityag-dlya/>.

*Одинець Т.М.*

*студентка 3 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»,*

*к.е.н., доцент Костенко Г.П.*

*Бердянський державний педагогічний університет*

*м. Бердянськ*

*E-mail: tanchik.odinec@gmail.com*

## **ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА, МЕТОДИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА МЕХАНІЗМ РОЗПОДІЛУ**

Актуальність теми полягає у тому, що прибуток є найважливішою фінансовою категорією, яка відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства; прибуток – є джерелом формування

бюджетних та фінансових ресурсів підприємства.

Інформативною основою дослідження є праці українських і закордонних фахівців в області економіки підприємства; матеріали наукових конференцій; періодичної преси.

Метою роботи є вивчення теоретичних відомостей, що стосуються прибутку, джерела його формування і механізму розподілу.

Методи дослідження: статистичний, монографічний, нормативний і аналітичний.

Сутність дослідження: прибуток – це найважливіша фінансова категорія, яка відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва та в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності. Він не лише забезпечує внутрішньогосподарські потреби підприємств, а й формує бюджетні ресурси держави [1].

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відбивається в бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений державою порядок формування витрат на виробництво продукції (робіт, послуг); обчислення й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг); визначення позареалізаційних прибутків і витрат; визначення балансового (валового) прибутку.

Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів [2].

Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства є його балансовий прибуток. Балансовий прибуток – це загальна сума прибутку підприємства від усіх видів діяльності за звітний період, що відображена в балансі і включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), в тому числі

продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також прибуток від орендних (лізингових) операцій та позареалізаційних операцій.

Отримання балансового прибутку пов'язане з декількома напрямками діяльності підприємства: по-перше, це основна діяльність, результатом якої є прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт або послуг). Він визначається відніманням з виручки від реалізації суми податку на додану вартість, акцизного збору, (ввізного) мита, митних зборів, а також витрат, що включаються в собівартість реалізованої продукції (робіт або послуг). По-друге, це діяльність, що не є основною для даного підприємства, але пов'язана з реалізацією матеріальних і нематеріальних цінностей, деяких послуг, її можна визначити як прибуток від іншої реалізації. По-третє, це діяльність пов'язана зі здійсненням фінансових інвестицій [3].

Порядок використання прибутку (доходу) визначає власник (власники) підприємства або уповноважений ним орган згідно з статутом підприємства та чинним законодавством.

Механізм розподілу прибутку має досить важливе значення. Від того, наскільки чітко сформована система розподілу, форми та методи її організації відповідатимуть об'єктивним потребам суспільства, а також рівню розвитку виробничих сил та економічним інтересам всієї держави, підприємств і кожного робітника, залежатиме рівень розвитку економіки в цілому.

Пропорції розподілу прибутку в значній мірі впливають на ефективність діяльності підприємства, тому його слід здійснювати в декількох етапах.

Перш за все, на вибір напрямів та обсягів використання прибутку, який отримало підприємство, впливає держава. Цей вплив здійснюється через установлені нормативи, податки, податкові пільги, а також економічні санкції відповідно до законодавства України.

Взаємовідносини підприємства і держави з приводу прибутку будуються на основі оподаткування прибутку. Розподіл балансового (валового) прибутку

між державою і підприємством є першим етапом його розподілу. Оптимальним було б вирішення, якщо розмір податкових платежів з прибутку не перевищував би третини балансового прибутку. В іншому випадку, підприємство втрачає будь-який сенс підвищувати ефективність своєї діяльності і відповідно отримання прибутку. Ті дві третини, що залишилися б у підприємства, могли б бути розподілені між власниками (акціонерами, засновниками) і самим підприємством.

Другий етап розподілу прибутку зазначений у випадках, передбачених статутом підприємства, коли частина чистого прибутку може передаватися у власність членів або трудового колективу підприємства. Порядок розподілу і використання цієї частини прибутку здійснюється радою або зборами (конференцією) трудового колективу [4].

Але, прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства, не слід ототожнювати з чистим прибутком. Нормативні акти, які діють на території країни, визначають, що іноді підприємства змушені сплачувати штрафи в різних випадках (наприклад, за порушення господарських договорів із суб'єктами господарювання, за затримку перерахування коштів у бюджет і державні цільові фонди, за приховування прибутку, аби запобігти оподаткування і т.д.) за рахунок власного прибутку. Отже, чистим прибутком називають ту частину прибутку, яка пройшла процес оподаткування й сплату штрафів (унаслідок застосування фінансових санкцій).

Основні висновки: прибуток – це один з найважливіших показників виробничо-господарської діяльності будь-якого підприємства, адже він показує на скільки ефективною спрацювало підприємство у звітному році. У ринковій економіці прибуток є рушійною силою і основною метою підприємств, так як без нього не буде існувати жодне підприємство, і завдяки якому оновлюються виробничі фонди.

Прибуток підприємства формується за допомогою трьох основних джерел: продаж або реалізація продукції, продаж іншого майна і позареалізаційні операції.

Розподіл прибутку являється складовою та невід'ємною частиною загальної системи розподільних відносин підприємств. Розподіл прибутку розглядається в двох напрямках, а саме: частина, отриманого підприємством, прибутку відраховується в державні фонди, а залишок (чистий прибуток) – може передаватися у власність членів або трудового колективу підприємства. Від того, наскільки правильно сформовано розподіл прибутку, залежить рівень ефективності підприємства.

### **Список використаних джерел**

1. Цибок О. В. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур на сучасному етапі трансформації економічної системи / О.В. Цибок, О. М. Загорський. – К.: Знання, 2005.
2. Фінансова діяльність підприємств: Підручник. / О. М. Бандурака, Н.Л. Коробов, К. Л. Петрова та ін. - К.: Либідь, 2003. – 296 с.
3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник./ М. Я. Коробов. – К.: Знання, 2002.-254с.- С.143-147.
4. Закон України «Про підприємства в Україні»// Розділ V, стаття 18. Прибуток (доход) підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

*К.т.н., доцент Олійник Н.М.  
доцент кафедри економіки і підприємництва,  
Горностаєва Д.Д.  
магістр спеціальності 051 «Економіка»  
Херсонський національний технічний університет,  
к.е.н. Макаренко С.М.  
доцент кафедри менеджменту і адміністрування  
Херсонський державний університет  
м. Херсон  
E-mail:nat-o@ukr.net*

## **ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ЗБУТУ ТА ШЛЯХИ СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

В умовах трансформації економіки України ефективність функціонування підприємств різних розмірів, галузей, організаційно-правових форм та форм власності залежить в значній мірі від ефективності функціонування їх збутових систем [1, с. 7]. Для ефективного управління збутовою діяльністю підприємства необхідно оцінити ринкові можливості підприємства, виявити рівень попиту на його продукцію (послуги), обґрунтувати найбільш ефективні канали та способи просування продукції (послуг) на ринок. Отримання максимально достовірної інформації щодо реального стану справ в галузі та її потенційної ємності дозволить суб'єктам господарювання побудувати достовірні функції попиту та пропозиції й впроваджувати обґрунтовані заходи щодо завантажування наявних виробничих потужностей та укладання угод стосовно закупівлі сировини й матеріалів з використанням науково-обґрунтованих логістичних моделей [2, с. 46]. Проте побудова достовірної функції попиту на продукцію та визначення потенційної ємності ринку збуту продукції ускладнюються відсутністю інформації щодо реальних розмірів доходів домогосподарств [3, с. 41].

Український ринок парфумерно-косметичної продукції є одним із найперспективніших серед інших непродовольчих товарів, проте роль вітчизняного виробника на ньому дуже незначна. Сьогодні в Україні парфумерно-косметичні засоби виробляють понад 120 компаній [4]. Проте частка вітчизняної продукції на парфумерно-косметичному ринку в Україні складає лише 8 %, а 92 % припадає на імпорتنу продукцію.

Сьогодні косметичний догляд є не предметом розкоші, а повсякденною необхідністю для цивілізованого життя, тому що людині будь-якого віку властиве бажання бути охайною і гарно виглядати. Кожен щоденно користується тими чи іншими косметичними засобами, що виконують гігієнічні, профілактичні та естетичні функції, допомагаючи підкреслити переваги і приховати недоліки зовнішності [5, с. 38].

За даними Державної служби статистики України [6] у 2016 р. обсяг реалізації мила та мийних засобів, парфумних і косметичних засобів у країні склав 6442,1 млн. грн., що становить лише 0,4 % від усієї реалізованої продукції вітчизняної промисловості. За 2016 р. вітчизняними компаніями вироблено:

- засобів косметичних з догляду за шкірою, у тому числі засобів сонцезахисних та для засмаги – 4,9 тис. тон, що складає у порівнянні з 2015 р. 102,8 %;
- засобів для гоління, дезодорантів та антиперспірантів, засобів для ванн – 52,6 тис. тон, що складає відносно 2015 р. 93,5 %;
- мила, поверхнево-активних речовин – 14,9 тис. тон, що складає відносно 2015 р. 120,0 %.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення управління збутовою діяльністю є оцінка ефективності всіх заходів по доведенню продукції до споживачів. Оцінку ефективності системи збуту парфумерно-косметичної продукції розглянемо на прикладі ТОВ «Чистий дім – 24», яке спеціалізується на оптовій торгівлі парфумними та косметичними товарами. В таблиці 1 розраховано показники ефективності організаційної структури управління збутовою діяльністю ТОВ «Чистий дім – 24».

Показники ефективності організаційної структури управління збутовою діяльністю ТОВ «Чистий дім – 24» за 2014-2016 рр.

| Показники   | Роки    |         |         |
|---|---------|---------|---------|
|   | 2014    | 2015    | 2016    |
| Загальний обсяг реалізації продукції, тис. грн.                                     | 24303,1 | 37860,4 | 46525,6 |
| Чисельність працівників, які займаються збутом, осіб                                | 8       | 19      | 20      |
| Обсяг реалізації в розрахунку на одного працівника в системі збуту, тис. грн./особу | 3037,9  | 1992,7  | 2326,3  |
| Обсяг товарних запасів, тис. грн.   | 7009,3  | 10462,1 | 9769,5  |
| Коефіцієнт оборотності товарних запасів   | 3,47    | 3,62    | 4,76    |
| Кількість днів у періоді  | 360     | 360     | 360     |
| Тривалість обороту товарних запасів, днів   | 103,8   | 99,5    | 75,6    |

*Джерело: складено та розраховано авторами за даними фінансової звітності підприємства*

Показники ефективності організаційної структури управління збутовою діяльністю ТОВ «Чистий дім – 24» свідчать, що:

– обсяг реалізації продукції в розрахунку на одного працівника в системі збуту ТОВ «Чистий дім – 24» в 2014 році складав 3037,9 тис. грн., в 2015 році – 1992,7 тис. грн., а в 2016 році – 2326,3 тис. грн. Зниження обсягу реалізації продукції в розрахунку на одного працівника в системі збуту в 2016 році порівняно з 2014 роком свідчить про погіршення ефективності використання працівників в системі збуту на ТОВ «Чистий дім – 24»;

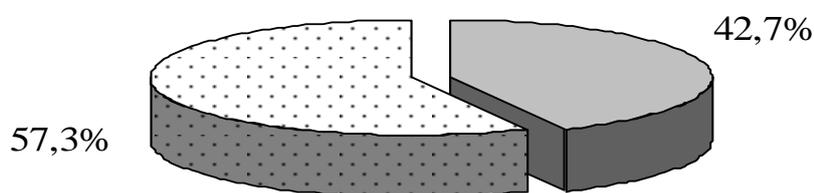
– коефіцієнт оборотності товарних запасів в 2014 році складав 3,47 обертів, в 2015 році – 3,62 обертів, а в 2016 році – 4,76 обертів. Зростання коефіцієнту оборотності товарних запасів – це позитивна динаміка;

– тривалість одного обороту товарних запасів в 2014 році складала 103,8 днів, в 2015 році – 99,5 днів, а в 2016 році – 75,6 днів. Зменшення

тривалості одного обороту товарних запасів в днях, тобто прискорення обіговості товарних запасів – це позитивна динаміка.

Для удосконалення стимулювання збуту продукції підприємства, яке спеціалізується на торгівлі парфумними та косметичними товарами, необхідно, насамперед, дослідити розподіл обсягів продажів по каналах дистрибуції.

За даними дослідження Асоціації «Парфумерія та косметика України» [7] на рисунку 1 наведено розподіл обсягів продажів парфумерно-косметичних товарів по каналах дистрибуції.



- Роздрібні продажі через магазини
- Роздрібна торгівля поза магазинами (прямий продаж та продаж через Інтернет)

*Рис. 1. Структура розподілу обсягів продажів парфумерно-косметичних товарів по каналах дистрибуції, %  
Джерело: побудовано авторами за даними [7]*

Отже, серед споживачів парфумерно-косметичної продукції 42,7 % віддають перевагу магазинам, а 57,3 % віддають перевагу прямому продажу і замовленню продукції через Інтернет.

Найефективнішим способом використання Інтернет-технологій у підприємницькій діяльності є впровадження корпоративного веб-сайту. Розробка та використання сайту дозволяє вирішити не тільки питання шляхів збільшення реалізації продукції, а й такі актуальні завдання для будь-якого підприємства, як: збільшення клієнтської аудиторії; підвищення рівня обслуговування клієнтів; проведення маркетингових досліджень; вихід на нові

ринки; пошук нових постачальників; створення нової торгової площадки у вигляді електронного магазину; навчання співробітників своєї компанії і компаній-партнерів; збільшення вартості компанії [8, с. 36].

Отже, для удосконалення стимулювання збуту парфумерно-косметичних товарів пропонуємо ТОВ «Чистий дім – 24» організувати роздрібний продаж продукції через Інтернет.

### **Список використаної літератури**

1. Горностаєва Д.Д. Удосконалення стимулювання збуту на підприємстві / Д.Д. Горностаєва, Н.М. Олійник // Економіка підприємства: актуальні проблеми та перспективи розвитку: Матеріали XII науково-практичної конференції. – Херсон: ХНТУ, 2017. – С. 7-9.
2. Макаренко С.М. Бізнес-планування: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / С.М. Макаренко, Н.М. Олійник. – Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. – 224 с.
3. Тюхтенко Н. Об'єктивізація визначення купівельної спроможності споживачів в умовах тіньової економіки / Н. Тюхтенко, С. Макаренко, Н. Олійник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – № 4 (181). – С. 36-42.
4. Вітчизняна парфумерно-косметична продукція підвищить конкурентоспроможність на світових ринках // Торгово-промислова палата України. – 07.07.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/press-center/uccr-news/vitchizniana-parfumerno-kosmetichna-produktsiia-pidvishchit-konkurentospromozhnist-na-svitovikh-rinkakh>.
5. Кордіяка Ю.М. Проблеми технічного регулювання косметичної галузі / Ю.М. Кордіяка, Р.І. Байцар // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2016. – № 2. – С. 38-44.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua>.
7. Український ринок парфумерно-косметичної продукції // Асоціація

«Парфумерія та косметика України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apcu.ua/rinkovidoslidzhennya-ta-statistichni-dani/parfumerno-kosmetichnij-rinok-ukraini.htm>.

8. Белікова В.С. Шляхи збільшення обсягів реалізації продукції підприємства / В.С. Белікова, Н.М. Олійник // Сучасна освіта і наука в Україні: традиції та інновації: Збірник матеріалів XVI Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції. – Одеса, 2013. – С. 35-37.

*К.е.н., доцент Однороз М.А.  
докторант відділу теорії економіки і фінансів  
Науково-дослідний фінансовий інститут Державної  
навчально-наукової установи «Академія фінансового управління»  
Міністерства фінансів України  
м. Київ  
E-mail: Odnorog\_BTNAU@ukr.net*

## **ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ**

В сучасних умовах основою забезпечення продовольчої безпеки України є становлення інноваційної моделі агропромислового виробництва.

Агропромислове виробництво як складова частина агропромислового комплексу розглядається як складна дворівнева структура. У процесі впровадження нових технологій у сільське господарство відбувається дифузія аграрної і промислової праці в діяльності одного працівника. Одночасно розвиваються інтеграційні взаємодії.

До інституціональних основ інноваційного розвитку агропромислового виробництва в українській економіці можна віднести наступне.

1. Інститутом, що забезпечує взаємодію сфер АПК, в рамках якого

можуть формуватися інновації і здійснюватися їх просування від виробників до споживачів, є агропромисловий кластер.

2. Держава стає визначальним форматором інноваційної моделі, не тільки встановлюючи систему «правил поведінки», але виступаючи координатором і натхненником інноваційних процесів.

3. Завершення процесу інституціоналізації фермерського господарства та особистого підсобного господарства в українській економіці.

Малі форми господарювання, насамперед фермерське господарство, є визначальними в системі агропромислового кластера, так як в них найбільшою мірою представлені особливості сільського господарства і потенційні можливості впровадження інновацій [1, с. 116]. Фермерські господарства, реалізуючи свої інтереси, посиляють імпульс і запит в інші сфери АПК, зумовлюючи їх інноваційну траєкторію розвитку і стійкі взаємовигідні взаємодії для забезпечення розширеного відтворення аграрного продукту на основі загального технологічного ланцюжка.

Передумовами становлення в Україні агропромислових кластерів є як загальні для всіх країн процеси (процеси глобалізації, екологічні проблеми), так і специфічні для України: кризовий стан агропромислового виробництва, невідповідність існуючих раніше міжгосподарських зв'язків реаліям сьогодення, диспаритет цін на аграрний продукт, дискримінація малих форм господарювання, необхідність забезпечення продовольчої безпеки.

До основних мотивів входження в регіональні агропромислові кластери малих форм господарства можна віднести: розширення можливостей виходу на нові ринки технологій, збуту продукції, постачання сировини, фінансових ресурсів (у тому числі бюджетне фінансування); підвищення якості людського капіталу, підвищення економічної стійкості.

Агропромисловий кластер представляє форму організації вертикальних та горизонтальних взаємовідносин усіх сфер агропромислового комплексу, інститутів інноваційної інфраструктури (венчурні фонди, технопарки, інжинірингові та консалтингові фірми тощо), інститутів науково-освітнього

комплексу, органів влади і фінансових інститутів [2, с. 93].

До основним характеристикам агропромислових кластерів дослідники відносять: коопераційні та інтеграційні взаємодії на основі спільного продуктово-технологічного ланцюжка на географічно обмеженій спеціалізованій території, добровільність участі у кластері, конкурентне середовище, інноваційна активність, довготривалі, стійкі господарські зв'язки, колегіальні органи координації, екологічність, сильні конкурентні позиції на міжнародному ринку, унікальні конкурентні переваги. До характерних рис можна віднести також наступні: а) багатокладність як наслідок відмінностей цілей, норм поведінки, застосовуваних технологій, б) основою функціонування кластера є малі форми господарювання.

З урахуванням сказаного вище агропромисловий кластер розглядається як стійке регіонально-галузеве партнерство усіх сфер АПК, науково-освітнього комплексу на основі інноваційного розвитку з метою забезпечення стійкості, конкурентоспроможності, реалізації продовольчої безпеки.

Організаційне оформлення єдиного технологічного ланцюжка виробництва продукції у формі агропромислового кластера зумовлює ряд істотних змін у взаємодіях між його суб'єктами і державою:

- реалізацію спільної інноваційної політики: генерація та розповсюдження ідей, визначення зон пріоритетних інвестиційних вкладень («точки зростання»), створення комплексних виробничо-технологічних пакетів, послідовна трансформація отриманого знання в масове виробництва продукту, формування нових мереж співпраці [3, с. 211];

- формування особливої форми власності на трансферт, внаслідок обміну технологіями, їх переходу з однієї сфери в іншу [4, с. 177];

- розширення можливостей залучення інвестицій від комерційних кредитів та випуску цінних паперів до бюджетного фінансування;

- зміна моделі державного регулювання: діяльність державних структур має бути спрямована на розвиток тривалих, стійких взаємодій між учасниками кластера – між постачальниками і споживачами, між кінцевими споживачами і

виробниками, між виробниками і суб'єктами науково-освітнього комплексу;

- формується сприятливе конкурентне середовище для розвитку малого, середнього та великого бізнесу, за допомогою їх взаємовигідної співпраці;

- агропромислові кластери стають сполучною ланкою та підставою реалізації пріоритетних національних проектів в агропромисловій сфері, сприяючи розвитку регіонів і національної економіки, забезпеченню продовольчої безпеки.

У наукових публікаціях до переваг кластеризації агропромислового виробництва насамперед відносять появу синергічного ефекту, що проявляється у зниженні трансакційних витрат, збільшення конкурентних переваг.

У той же час дослідники, що визначають необхідні умови формування агропромислових кластерів, не враховують ту обставину, що не завершена інституціоналізація фермерського господарства та особистого підсобного господарства, що значно зменшує позитивні наслідки становлення і розвитку кластерних систем АПК.

Для динамічного розвитку фермерських господарств та особистих підсобних господарств як основи агропромислового кластера необхідні значущі зміни законодавчої бази (визначення реального статусу фермерського господарства та особистого підсобного господарства), вдосконалення аграрної політики держави [5, с. 65].

Основні напрями щодо формування ефективної, системно несуперечливої моделі державного регулювання:

- розробка антимонопольного механізму, що забезпечує реалізацію інтересів усіх суб'єктів АПК;

- розробка ефективного механізму державного регулювання цін сільгосппродуктів: вони повинні забезпечувати аграріям середню норму рентабельності по країні, справедливий розподіл прибутку між суб'єктами АПК, максимізацію корисності для споживача; регулювати ціни на соціально значиму, екологічну, інноваційну продукцію; використовувати механізми

пільгового оподаткування для фермерських господарств (у формі податкових канікул, податкових кредитів), підтримання паритету цін у довгостроковому періоді;

– державна диференційована адресна підтримка для забезпечення сталого господарювання на землі, обґрунтованість якої визначається на підставі заздалегідь визначених критеріїв;

– розробка довгострокових програм розвитку інфраструктури аграрного сектора з метою забезпечення доступності аграрних ринків і ринків ресурсів, зниження трансакційних витрат, розвитку сільських територій;

– реалізація довгострокових програм розширення внутрішнього попиту;

– активізація участі держави у відтворенні людського капіталу фермерів і їх сімей при збереженні сільського укладу життя в умовах інтеграційних процесів міста і сільських територій.

### **Список використаної літератури**

1. Білозор Л. В. Інноваційна продукція в аграрній сфері: ідентифікація, створення та використання / Л. В. Білозор // Економіка АПК. – 2012. – № 10. – С. 114–119.
2. Замрига А. В. Сутність понять «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність» у теорії аграрної економіки / А. В. Замрига // економіка АПК. – 2014. – № 9. – С. 92–95.
3. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки: [монографія]; за ред. О. В. Шубравської. – К.: НАНУ ІЕП, 2012. – 496 с.
4. Ломаченко Т. І. Ринок інновацій в АПК: теорія, методологія і організація / Т.І. Ломаченко. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2010. – 376 с.
5. Янченко З. Б. Особливості розробки регіональних інноваційних програм аграрної сфери / З. Б. Янченко // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 63–67.

*PhD, Ostapenko V.*  
*Associate professor of Custom and Taxation Department*  
*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*  
*Kharkiv*  
*E-mail: viktorina.ostapenko@m.hneu.edu.ua*

## **TAX REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY**

According to the Public Finance Performance Management (PEFA) (report prepared by the World Bank in 2015), the level of predictability of the state budget was lower than the average for the countries of Eastern Europe and Central Asia with a higher than average income level. The volume of received income in comparison with the projected volume in 2012 was decreased by 4 percent, in 2013 and 2014 - respectively by 7 and 10 percent. Significant differences are also observed between planned and actual expenditures for certain categories of functional and economic classification.

The strategy outlines the main directions of the development of the public finance management system, in particular, compliance with the general fiscal discipline in the medium term, increasing the efficiency of the allocation of resources at the level of state policy formation, intergovernmental fiscal relations and fiscal decentralization, ensuring effective budget execution, increasing transparency and accountability in management public finances.

Implementation of the Strategy will create conditions for sustainable economic growth of the state and ensuring macroeconomic stability, improving the quality of public services and the efficiency of public investment, as well as implementing reforms in other areas. It should also be noted that the issue of further development of the public finance management system is currently one of the key issues in the context of the bilateral dialogue between Ukraine and the European Union and other international partners that have expressed their support for the Strategy.

In order to simplify the process of administering customs payments and avoid

the "freezing" of working capital of economic entities, a single account for the administration of customs payments will be introduced. The Ministry of Finance will improve the methodology of predicting customs payments for improving the quality of indicative indicators. In order to prevent the illegal import of goods without paying taxes, a system of control over the introduction of goods into circulation will be created in full, including the expanded use of payment transaction registrars and the increase of post-election control efficiency. The mechanisms of information exchange between Ukraine and the adjacent countries on the quantity and value of goods transported across the customs border of Ukraine will be determined, as well as the processes of risk management during the control of the customs value of goods will be improved. The introduction of automated customs procedures will include audit of processes, equipment and software, the integration of information systems into the international transit system and the system of analysis and risk management. The modernized IT architecture will ensure the integration of customs and tax databases. One of the most important functions of the customs authorities is the filling of the state budget. From this, how much the customs policy is effectively implemented and the reasonably used potential of customs payments depends on the revenues to the state budget of Ukraine.

As stated in the Tax Code of Ukraine (TCU) [2], customs duties are taxes that are collected in transit or in connection with the movement of goods across the customs border of Ukraine in accordance with the Customs Code and customs control, and the control of which is entrusted to regulatory authorities. At the same time, the Customs Code of Ukraine (CCU) [1] provided a list of customs payments, namely: duty; excise tax on imported excisable goods (products) imported into the customs territory of Ukraine; value-added tax on goods (products) imported into the customs territory of Ukraine. Also, in addition to the customs fees specified in the CCU, there is a single fee, which is collected at the points of entry through the state customs border of Ukraine, and is regulated by the Law "On a single fee that is collected at checkpoints across the state border of Ukraine" [3].

Analysis of the dynamics of receipt of customs payments to the state budget of Ukraine (Table 1) shows that they increase [4].

Table 1

Dynamics of customs payments to the State Budget of Ukraine, mln.

| Types of customs payments | 2016    | 2017    | 2018*   |
|---------------------------|---------|---------|---------|
| VAT                       | 329 911 | 434 041 | 384 300 |
| Excise duty               | 101 751 | 121 449 | 137 134 |
| Import duty               | 20 001  | 23 898  | 28 047  |

\* *planned indicators*

The main problem that arises in relations between customs authorities and entities engaged in foreign economic activity is caused by incomprehensibility, complexity, ambiguity, contradiction in the regulation of customs procedures. The complexity of customs formalities, the cost of their passage by participants in foreign trade activity is a serious barrier to international trade.

Unification and simplification of customs procedures are a prerequisite for intensification of globalization processes. The project is aimed at the development, discussion and introduction of proposals for improving customs control regulations and the clearance of items moving across the customs border of Ukraine.

### References

1. Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. – Aailed at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. – Aailed at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України від 04.11.1999 № 1212-XIV. – Aailed at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1212-14>.
4. Структура доходів бюджету України. – Aailed at: <http://cost.ua/budget/revenue/>.

*Підгрушний В.А.*  
*студент кафедри обліку та аудиту,*  
*науковий керівник: Мосійчук М.М.*  
*старший викладач кафедри обліку та аудиту*  
*Національний університет водного господарства та природокористування*  
*м. Рівне*  
*E-mail: viktor.pidgrushnij@ukr.net*

## **ДО ПИТАННЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА УКРАЇНИ**

Цифрова трансформація поступово проникає в усі індустрії світової економіки. Свідчення цього – широкомасштабне поширення криптовалютних відносин. Виникає проблема визначення підходів до оподаткування операцій з криптовалютами. Дана проблема посилюється в міру невизначеності правового статусу віртуальних грошей, що унеможливорює здійснення адміністрування та контроль за такими операціями органами Державної фіскальної служби України. Доцільно розглянути підходи щодо оподаткування операцій з криптовалютами, проаналізувати законодавчі ініціативи та досвід інших країн щодо врегулювання питання правового статусу криптовалют та підходів до оподаткування таких операцій. Дослідженню цих питань не приділено достатньої уваги серед вітчизняних науковців.

У Верховній Раді України зареєстровано два профільних законопроекти, які визначають правовий статус криптовалюти. Це законопроект «Про облік криптовалюти в Україні» за № 7183 від 06.10.2017 року [1] та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» за № 7183-1 від 10.10.2017 року [2]. Дані законопроекти відображають дві протилежні за сутністю позиції щодо правового статусу криптовалюти, втім серед важливих завдань цих документів – встановлення порядку оподаткування операцій з майнінгу (видобування криптовалют шляхом вирішення важких математичних

задач з отриманням в нагороду віртуальних монет), міни (обміну) криптовалюти. В законопроекті «Про обіг криптовалюти в Україні» зазначено про те, що порядок оподаткування операцій з майнінгу або міни криптовалюти регулюватиметься чинним законодавством України, а дохід, який отриманий криптовалютною біржою від здійснення криптовалютних операцій, підлягатиме оподаткуванню відповідно до вимог чинного законодавства України [1].

Питання оподаткування таких операцій буде вирішене в тому разі, коли буде визначено правовий статус криптовалюти. Однак сьогодні криптовалюта знаходиться у правовому вакуумі. У Спільній заяві фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні наголошується на тому, що складна правова природа криптовалюти не дозволяє визначити її ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом [3]. Втім, станом на сьогодні Національним координаційним центром кібербезпеки створено робочу групу у складі фінансових регуляторів, яка повинна напрацювати нормативно-правові позиції щодо врегулювання цього питання, визначити порядок державного регулятора, порядок оподаткування доходів від здійснення криптовалютних операцій.

У Швейцарії, Фінляндії, Норвегії, Швеції, Японії та Німеччині криптовалюти надано статус іноземної валюти, або фінансового активу, а тому операції з нею не підлягають оподаткуванню [4]. Ці країни слідували рішенню від 22.10.2015 р. у справі «Хедквіст проти Швеції» Європейського суду справедливості, яким було підтримано підходи щодо ідентифікації криптовалюти, як валюти. Щодо вітчизняної практики, то позиція про скасування індивідуальної податкової консультації щодо необхідності оподаткування податком на додану вартість операцій з віртуальною валютою Bitcoin, відображена в постанові Харківського окружного адміністративного суду від 13 жовтня 2016 року за №820/5120/16 за позовом підприємства ТОВ «Єдинаркоїн» [5].

Доходи від операцій з віртуальною валютою вважаються доходами від

ведення бізнесу, і тому оподатковуються податком на прибуток, або податком на приріст капіталу. Натомість, 22 грудня 2017 року Президент Білорусії Олександр Лукашенко підписав декрет «Про розвиток цифрової економіки», відповідно до якого суб'єкти економіки звільняються від оподаткування діяльності, пов'язаної з криптовалютами. Звільнення розповсюджується на податок на прибуток та податок на додану вартість до 1 січня 2023 року [4]. Тим не менше, податкова служба Ізраїлю випустила циркуляр, згідно з яким на криптовалюти будуть накладені такі податки: 25 % на приріст криптовалютного капіталу; 17 % податку на додану вартість для криптовалютних бірж, майнерів та трейдерів [4].

Таким чином, враховуючи останні тенденції у розвитку криптовалютних відносин, Україні необхідно в стислі терміни прийняти спеціальне законодавство, для того, аби врегулювати питання оподаткування операцій з криптовалютами.

### **Список використаної літератури**

1. Про обіг криптовалюти в Україні: проект Закону від 06.10.2017 р. за № 7183. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
2. Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні: проект Закону від 10.10.2017 р. за № 7183-1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
3. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні: прес-реліз від 30.11.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=59735329](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329).
4. Правове регулювання криптовалютного бізнесу: дослідження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://axon.partners/uk/blog/legal-regulation-of-crypto-businesses-global-research/>.
5. Постанова Харківського окружного адміністративного суду № 820/5120/16 від 13.10.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62079235>.

*Попова А.В.*  
*студентка 4-го курсу спеціальності «Облік і аудит»,*  
*науковий керівник: Голобородько Т.В.*  
*асистент кафедри обліку, оподаткування,*  
*публічного управління та адміністрування*  
*ДВНЗ «Криворізький національний університет»*  
*м. Кривий Ріг*  
*E-mail: anastasiavladimirovna@ukr.net*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ**

Підприємства, з огляду на сучасний стан ведення бізнесу в Україні, не в змозі вчасно погашати свої кредити, а інколи, якщо підприємство визнається банкрутом, взагалі не може. З кожним днем зростає борг як підприємств, так і держави та знижується теперішній і потенційно-майбутній добробут населення.

14 червня 2016 р. у підприємств з'явився новий механізм для виходу з кризи та відновлення платоспроможності – це Закон України «Про фінансову реструктуризацію» від 19 жовтня 2016 року [2]. За своєю сутністю встановлені цим Законом механізми нагадують процедуру досудової санації, передбачену ст. 6 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [1]. Керуючись положеннями останнього підприємства використовували такий механізм як визнання себе банкрутом. З метою непогашення своїх кредитів підприємства самостійно визнавали себе банкрутами або проводили це фіктивно через суд. Такі дії набули масштабного характеру та потрібен був новий механізм, щоб не тільки допомогти підприємствам, яким дійсно потрібно «вилізти із боргової ями», а й зупинити фіктивні процеси банкрутства.

Запропонована Законом України «Про фінансову реструктуризацію» процедура фінансової реструктуризації покликана врегулювати ситуацію

підприємств зі своїми кредитами, оздоровити банківську систему, зберегти робочі місця, а відтак – економіку в цілому. Звільнення учасників реструктуризації від сплати ПДВ з передачі майна та розстрочення сплати податку на прибуток є найголовнішим пунктом прийнятого Законом України «Про фінансову реструктуризацію». Державна фіскальна служба надає пояснення: «тимчасово, до 1 січня 2020 року, звільняються від обкладення ПДВ операції платника ПДВ – боржника з постачання товарів із метою погашення його заборгованості перед кредиторами відповідно до плану реструктуризації, погодженого згідно із законом щодо фінансової реструктуризації, або плану санації, з урахуванням особливостей, установлених законом щодо фінансової реструктуризації» [3].

Законом встановлено обмежений час його дії: три роки з дати набрання чинності. Розробники вважають, що такий строк дозволить оцінити успішність проведення процедури й порівняти результати з досвідом інших країн.

Півтора роки вже пройшло з прийняття Закону, а тому деякі суб'єкти господарської діяльності скористалися механізмом фінансової реструктуризації. Так, Ощадбанк, перший із найбільших і перший із державних банків, скористався положеннями Закону України «Про фінансову реструктуризацію» і застосував максимальний набір інструментів реструктуризації.

Член Спостережної ради з фінансової реструктуризації, заступник директора Департаменту реструктуризації заборгованості та стягнення ПАТ «Державний ощадний банк України» Ірина Мудра в інтерв'ю інформаційному порталу «Банкрутство & Ліквідація» розповіла, що «Ощадбанк успішно завершив три процедури фінансової реструктуризації заборгованості. На сьогодні триває ще одна процедура. Загальна сума заборгованості, яка була реструктуризована в рамках закону, становить кілька мільярдів гривень, що є дуже непоганим результатом для державного банку. Ощадбанк має намір не зупинятися на досягнутому, а продовжувати діалог з боржниками, які готові залишатися на ринку та вести відкрито свій бізнес. Адже очевидно, що

ефективність погашення заборгованості, якої ми досягаємо шляхом реструктуризації заборгованості, є значно вищою, ніж через примусове стягнення. Проведені процедури реструктуризації дали нам можливість зрозуміти вузькі місця як самої процедури, так і деяких фінансових аспектів, що були нами ґрунтовно проаналізовані, зроблені відповідні висновки та відпрацьовані варіанти реагування у випадку виникненні тієї чи іншої проблеми» [5].

За офіційними даними Секретаріату [4], створеного на виконання Закону України «Про фінансову реструктуризацію», успішно завершено процедуру реструктуризації по ТОВ «ТОРФ ЛЕНД УКРАЇНА», ТОВ «Бестмент-сервіс», ТОВ «СВС-Шумськ», ТОВ «Компанія «Нітеко», ТОВ «МАРІСТ-ТРЕЙД».

Система фінансової реструктуризації, визначена Законом України «Про фінансову реструктуризацію» відповідає діючим світовим принципам та умовам. Цей Закон є одним із пунктів умови входження України до Європейського співтовариства.

Передбачені Законом механізми можуть сприяти досягненню позитивного ефекту як для банків – у вигляді зменшення проблемного портфелю, так і для боржників – у вигляді можливості для відновлення платоспроможності, вирішення проблеми з ліквідністю та повернення до звичайного режиму ведення своєї діяльності.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» №2344-ХІІ (2344-12) від 14.05.1992 р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
2. Закон України «Про фінансову реструктуризацію» №1414-VIII від 14.06.2016р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1414-19>.
3. Індивідуальна податкова консультація Державної фіскальної служби України «Щодо порядку оподаткування та зарахування податків в бюджет в

період дії терміну санації підприємства» від 05.09.2017 р. № 1812/6/99-99-15-03-02-15/ПК. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/PK435.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PK435.html).

4. Офіційний сайт Секретаріату фінансової реструктуризації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fr.org.ua/>.
5. Фінансова реструктуризація: нове життя старих речей. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine\\_article/EA009430](http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA009430).

*К.е.н., доцент Распопова Ю.О.*

*доцент кафедри обліку і аудиту,*

*Водолаз Л.М.*

*магістрант спеціальності «Облік і оподаткування»*

*Національна металургійна академія України*

*м. Дніпро*

*E-mail:juraspopova@gmail.com*

## **ПОДАТОК НА ПРИБУТОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ:**

### **СВІТОВИЙ ДОСВІТ**

Суперечки щодо змісту Податкового кодексу України [1] тривають і досі. Ті положення, що були прийняті в першій редакції кодексу вважались незмінними й вибудовували стабільну державну систему оподаткування. Нажаль, стабільність закінчилась досить рано і в тому ж році (2011р.) до Податкового кодексу пішли поправки. Суттєві зміни в системі оподаткування відбулись з 01 січня 2015р. Нажаль, реформування податкової системи не завершилось, оскільки кожен уряд України та окремі політики мають своє бачення щодо її оптимізації.

Головним чином суперечки щодо недосконалості змісту Податкового кодексу точаться коло структури оподаткування, ставок податків та зборів, їх

бази оподаткування тощо.

При цьому нівелюється позитивні риси Податкового кодексу як нормативно-правового акту. Так, на відміну від нормативних документів з оподаткування, що діяли до Податкового кодексу, кодекс є системним, структурованим документом, в якому виписані методологічні засади оподаткування в Україні. Так, в кодексі сформульовані принципи оподаткування, дано визначення поняття податкової системи тощо. Навіть при революційній реформації у 2015р. методологічні засади оподаткування (1 та 2 розділи [1]) залишились фактично без змін щодо першої редакції.

Слід зазначити, що зміни в системі оподаткування призводять до нестабільного стану в економіці й ще більше посилюють економічну кризу, тому одним з важливих кроків уряду України є налагодження її податкової систем. Разом з цим, реформування оподаткування – складний і тривалий процес, який зачіпає стратегічні інтереси держави, суб'єктів господарювання та громадян. Невірні рішення можуть обернутися великими втратами.

Важливим напрямком удосконалення системи оподаткування є виявлення її сильних та слабких елементів щодо гармонізації концепції «держава – суб'єкти господарювання – громадяни». В цьому сенсі доцільно вивчити досвід функціонування податкових систем в країнах, що знаходяться на різних стадіях розвитку економіки.

Відмінностей у законодавстві України та зарубіжних країн щодо оподаткування у багато разів більше, ніж спільних рис. Оподаткування в розвинених країнах уже минуло стадію максимального ускладнення логічних зв'язків усередині системи і стало «зручним» для платника податків. Законодавство України поки що недосконале і має вади, але це природно за відсутності досвіду. Створення функціональної податкової системи вимагає вивчення закордонного досвіду, який довгий час висвітлювався лише з негативної сторони.

В результаті аналізу закордонного досвіду оподаткування [2-6] встановлено, що податкові системи сучасних закордонних країн ґрунтуються на

трьох найзначніших податках - податку на прибуток, податку на додану вартість та єдиному податку (спрощена система оподаткування). Інші податки (збори) мають другорядне значення.

При формуванні податкової системи України враховувався і досвід Франції, де податком обкладається чистий прибуток підприємства, який дорівнює різниці між доходами та витратами. Основна ставка оподаткування – 33,3%. Знижені ставки встановлюються на прибуток від землекористування та від вкладів у цінні папери (до 24%). Базою для розрахунку податку є річний розмір прибутку. Коли підприємство має у звітному році збитки, то їх можна врахувати при визначенні фінансового результату в наступному році.

У Великобританії розмір податку на прибуток дорівнює 21%. Але для малих підприємств (визначаються за ознакою розміру отриманого прибутку) застосовується зменшена ставка – 20%. При визначенні прибутку до оподаткування від валових доходів віднімаються всі витрати, пов'язані з науково-дослідними роботами.

В Японії податок на прибуток корпорацій відраховується в національний, префектурний і муніципальні бюджети. Загальна ставка податку від прибутку становить близько 33,11%.

Корпоративні доходи в США оподатковуються двічі, перший раз коли зароблений дохід і другий раз коли дохід розподілений (в середньому ставка податку складає 40%).

В Данії ставка податку на прибуток корпорацій встановлена в розмірі 39,2% і застосовується як щодо резидентів, так і нерезидентів. Не існує відмінностей при оподаткуванні розподіленої і нерозподіленого прибутку компанії.

Ставка корпоративного податку на Кіпрі з 2013 року становить 12,5% від прибутку компанії. Є однією з найнижчих ставок податку на прибуток в світі.

Відповідно до закону про корпоративне прибутковий податок усі юридичні особи та некорпоративні асоціації, які здійснюють комерційну діяльність на території Болгарії, підлягають оподаткуванню в розмірі 10%.

Податок на прибуток у Швейцарській Федерації стягується за фіксованою ставкою 17,92% від суми доходу корпорацій і кооперативів. Податком обкладаються юридичні особи, що є резидентами Швейцарії та її нерезидентами, але здійснюють господарську діяльність на її території. Популярним є сьогодні порівняння податкової реформи України та Грузії. Остання внаслідок податкової реформи, отримала всього п'ять видів податків, серед яких є і податок на прибуток. На відміну від України, де податкова система – це тягар, від якого тікає увесь бізнес (ставка податку на прибуток 18%), у Грузії це – реальний спосіб залучення іноземних інвестицій. Не дивлячись на скорочення переліку податків, уряд Грузії знайшов резерви і до зменшення ставки податку на прибуток з 20% до 15%.. Крім того, значно спрощено систему адміністрування податків, що сприяє підвищенню податкової дисципліни платників.

Таким чином, ставка податку на прибуток в Україні близька до інших країн, які теж перебувають на стадії розвитку. Але якби цей податок знизився до 15 відсотків, це могло б забезпечити розвиток бізнесу та виходу його з «тіні». Доцільно було б Україні скористатися таким досвідом більш поглиблено.

### **Список використаної літератури**

1. Податковий кодекс України, затверджений постановою Верховної Ради України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Васильев О.Р. Налоги в Великобритании / О.Р. Васильев// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurogroupe.ru/finance-in-great-britain/>.
3. Литвиненко Я.В. Податкова політика – особливості сплати податків в інших країнах світу / Я.В. Литвиненко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1210/41/1/2/>.
4. Ломченко А.С. Налог на прибыль в США. Обзор зарубежной практики налогового регулирования / А.С. Ломченко // [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://www.audit-it.ru/nalognews/reg110/352370.html>.

5. Закон Болгарии от 01.01.2007 № 105/22 «О Корпоративном Подоходном Налогообложении». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.bulgar.in/laws-of-bulgaria-in-russian-language/the\\_law\\_on\\_corporate\\_income\\_taxation\\_bulgaria/](http://www.bulgar.in/laws-of-bulgaria-in-russian-language/the_law_on_corporate_income_taxation_bulgaria/).
6. Глущенко П.Н. Налоги в Швейцарии / П.Н. Глущенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fbs-offshore.com/nalogi-v-shvejcarii/>.

***Редінков А.О.***

***студент 4 курсу напряму «Облік і аудит»,***

***науковий керівник: к.е.н., доцент Распопова Ю.О.***

***доцент кафедри обліку і аудиту***

***Національна металургійна академія України***

***м. Дніпро***

***E-mail: redinkov@gmail.com***

## **ОЦІНКА ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Обґрунтування та вибір управлінських рішень залежить від багатьох чинників, серед яких – якість облікової інформації. Отримання якісної облікової інформації є основою організації та ведення бухгалтерського обліку, оскільки саме такий облік згідно з [1] дозволяє користувачам отримати інформацію про фінансовий стан підприємства.

Якість облікової інформації – сукупність властивостей обліку, що характеризують їх відповідність своєму призначенню і сформульованим до них вимогам, а також здатність задовольняти потреби і запити споживачів [2].

Слід зазначити, що цінність інформації розглядається як сукупність очікуваних користувачем показників її якості. Світовий досвід використання облікової інформації показує, що підвищення її якості може бути досягнуто

шляхом дотримання принципів формування облікової інформації, сформульованих саме у міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), а також через вдосконалення механізму регулювання та оцінки якості облікової інформації.

Особливої актуальності оцінка якості облікової інформації набуває в момент реформування вітчизняної облікової системи і фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів. Якість облікової інформації має піддаватися оцінці на всіх етапах її формування.

Стратегічна мета оцінювання якості облікової інформації – забезпечення користувачів інформацією, яка відповідає обраній системі критеріїв. Для досягнення цієї мети, суб'єкт господарської діяльності повинен дотримуватися наступних етапів:

- етап 1: розробка методики відбору облікових показників, що відповідають певному набору якісних характеристик (визначення вимог до якості облікової інформації; формування системи показників оцінки якості облікової інформації; визначення критеріїв якісної та кількісної оцінки якості облікової інформації);

- етап 2: організація відбору облікових показників, що відповідають певному набору якісних характеристик (формування облікової інформації в повному обсязі за напрямками обліку та за строками подання);

- етап 3: забезпечення користувачів аналітичною інформацією, що характеризує поточний фінансовий стан підприємства, а також ступінь досяжності і значущості поставлених стратегічних бізнес-цілей (забезпечення менеджерів організації обліковою інформацією в повному обсязі; розробка критеріїв якісної оцінки системи облікових показників; застосування конкретних методів контролю якості облікової інформації);

- етап 4: розробка системи критеріїв оцінки якості інформації при фінансовому моніторингу.

Для оцінювання якості облікової інформації традиційно використовуються такі методи:

- нормативний (проводиться на основі вивчення законодавчих і нормативних документів, які використано для формування облікової інформації, а також стандартів, що регламентують бухгалтерський облік та порядок формування фінансової звітності);
- експертний (використовується при вирішенні завдань оцінки якості облікової інформації в умовах кількісної невизначеності критеріїв якості і оснований на усередненні різними способами думок фахівців-експертів з досліджуваних питань);
- статистичний (значення показників якості облікової інформації визначають з використанням методів теорії ймовірності та математичної статистики);
- соціологічний (отримання достовірних результатів потрібна науково обґрунтована система опитування споживачів, а також використання методів математичної статистики для збору і обробки інформації).

Щодо визначення кількісної оцінки якості облікової інформації, то представляє певний науковий інтерес дослідження Єршової Н.Ю. Так, нею в роботі [3, с. 373] запропоновано для оцінювання комплексний показник:

$$I = \sum_{i=1}^n k_i * a_i$$

де  $I$  – комплексний показник якості облікової інформації;

$k$  – коефіцієнт вагомості  $i$ -ої властивості якості облікової інформації;

$a$  – значення  $i$ -ої властивості якості облікової інформації;

$n$  – кількість властивостей, що характеризують якість облікової інформації.

Отже, для оцінки якості облікової інформації необхідно мати базу критеріїв, за якими суб'єкт господарювання буде її оцінювати. Базу критеріїв такий суб'єкт створює самостійно, оскільки має свої вимоги до якості облікової інформації та особливості господарювання. Створити базу і оцінити інформацію допоможе дотримання вище вказаних етапів.

### **Список використаної літератури**

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 – XIV від 16.07.1999 р., зі змін. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14>.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – 6-е изд., доп. – М.: Институт новой экономики, 2004. – 1376 с.
3. Єршова Н.Ю. Якість облікової інформації: методичних підхід до оцінювання// Н.Ю. Єршова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8. – С.368-374.

***Рівняк В.П.***

***студент 3 курсу, спеціальності «Фінанси і кредит»,***

***науковий керівник: к.е.н., доцент Синявська Л.В.***

***доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування***

***Львівський національний аграрний університет***

***м.Дубляни***

***E-mail:volodka19982504@gmail.com***

### **ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Державний бюджет є основною ланкою державних фінансів, важливою складовою фінансової системи. Державні фінанси являють собою сукупність економічних відносин з приводу розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту (ВВП) з метою фінансового забезпечення реалізації функцій держави. Суб'єктами цих відносин є юридичні й фізичні особи та держава, об'єктом - ВВП, що являє собою додану вартість, вироблену у країні виробниками товарів, робіт і послуг у поточному році. Розподіл ВВП у країні свідчить про нормальну фінансову ситуацію. За певних умов об'єктом

фінансових відносин може бути і національне багатство, виражене у вартості накопичених у суспільстві матеріальних благ та природних ресурсів. На сучасному етапі ринкових відносин на державний бюджет покладено такі функції:

Розподільча функція бюджету дозволяє сконцентрувати грошові кошти у розпорядженні держави та використовувати їх на задоволення загальнодержавних потреб. Її притаманний багатовидовий (міжгалузевий, міжтериторіальний) та його багаторівневий розподіл коштів. Об'єктом бюджетного перерозподілу є національний дохід, іноді - національне багатство.

Контролююча функція бюджету дозволяє дізнатися:

- наскільки своєчасно та повно фінансові ресурси потрапляють у розпорядження держави;
- чи відповідають розміри державних централізованих ресурсів її потребам;
- як фактично складаються пропорції у розподілі бюджетних коштів;
- чи ефективно використовуються бюджетні кошти.

Контролююча функція бюджету охоплює майже всіх учасників бюджетного процесу, відбиває економічні процеси, що відбуваються у всіх структурних ланках економіки, її об'єктом є рух бюджетних ресурсів, які відображаються у відповідних показниках бюджетних надходжень і витратних призначень.

Виконання даних функцій неможливе без мобілізації фінансових ресурсів. Державні доходи - це сума коштів, що мобілізується державою на забезпечення своєї діяльності. За рівнем їх розміщення вони поділяються на централізовані й децентралізовані. Централізовані концентруються в бюджеті держави і фондах цільового призначення. За методами мобілізації вони поділяються на податкові, позикові, надходження від державного майна та угідь. Децентралізовані доходи розміщуються на державних підприємствах. У свою чергу, частина з них може централізуватись в бюджеті та фондах цільового призначення. При цьому держава стосовно своїх підприємств може

застосовувати як податковий метод мобілізації коштів, так і пряме вилучення частини доходів.

Доходи загального фонду Державного бюджету призначені для фінансування загальних видатків і не мають визначеного спрямування на конкретну мету. Водночас доходи спеціального фонду державного бюджету включають доходи, призначені на забезпечення фінансовими ресурсами передбаченої мети.

Основне призначення системи державних доходів -- створення надійної фінансової бази для забезпечення фінансової діяльності держави.

Видатки бюджету - кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Відповідно до рівня розміщення державних доходів вони також мають свою класифікацію.

Система державних видатків призначена забезпечити раціональне розміщення та ефективне використання державних коштів. Вона характеризує державну політику фінансового забезпечення та соціально-економічного розвитку країни.

Видатки бюджету – це економічні відносини, що виникають з приводу розподілу коштів бюджетного фонду держави. Витратна частина бюджету вирізняється різноманітністю, але в більшості країн призначена для фінансування загальнодержавних функцій (управлінська, економічна, оборона і соціальна та ін.). Бюджетні асигнування направляються у вигляді субсидій, кредитів, державних гарантій для фінансової підтримки фермерських господарств, малих підприємств, житлового господарства тощо.

Бюджет є регулятором економіки, що відображає обсяги необхідних державі фінансових ресурсів, визначає конкретні напрями використання коштів, спрямовує фінансову діяльність держави. Бюджет впливає на соціально економічні процеси шляхом вироблення бюджетної політики та використовуючи бюджетний механізм. У структурі видатків бюджетів розвинених країн найбільшу частку становлять видатки на розвиток людського капіталу: на соціальний захист і соціальне забезпечення, освіту, науку, охорону

здоров'я, духовний та фізичний розвиток. На жаль, на ці статті видатків Державного бюджету України припадає незначна частка. Найгострішими проблемами економічного й соціального розвитку України є оптимізація структури доходів населення, реформування соціальної сфери, подолання бідності, нераціональна структура господарського комплексу й низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, значне навантаження на бюджет і державні цільові фонди, їх фінансування соціальних програм

Тенденції суспільного розвитку свідчать, що сьогодення вимагає від усіх учасників бюджетного процесу нових підходів до форм і методів роботи. Передусім треба навчитись ефективно управляти фінансовими ресурсами держави з метою досягнення цілей у найбільш економічній, ефективній і результативній спосіб, щоб повною мірою забезпечити соціально-економічні потреби і прагнення громадян України.

### **Список використаної літератури**

1. Артус М.М., Хижа Н.М. Бюджетна система України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.infolibrary.com.ua/booksbook122.html>.
2. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч.посіб. 2ге вид., перероб. і доп. К.: Знання Прес, 2014. 523с.
3. Павлюк К.В. Видатки бюджетів на розвиток людського капіталу як чинник економічного зростання // Фінанси України. – 2016.
4. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів //Фінанси України. – 2012.

*Руденко І.С.  
магістрант,  
к.е.н. Зайка С.О.  
директор ННІ бізнесу і менеджменту  
Харківський національний технічний університет  
сільського господарства імені Петра Василенка  
м. Харків  
E-mail: rudenko.inochka@gmail.com*

## **ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Враховуючи складну економічну ситуацію в Україні, а саме європейський напрям розвитку, який обрала Україна призводить до значної кількості реформ, які спрямовані на покращення незадовільного становища держави, зокрема і в сфері ведення бізнесу. Малі підприємства виступають ключовими суб'єктами на ринку в багатьох напрямках, тому потребують захисту держави, а постійні зміни та очікування погіршення умов ведення бізнесу розхитують і без того нестійке становище [2].

Одним з пріоритетних напрямків економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності економіки України є розвиток малого бізнесу. Суть та значення малого бізнесу полягає у тому, що він є провідним сектором ринкової економіки; складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції [3, 1].

Після прийняття Податкового кодексу спрощена система звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг, таких як: спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку; замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності; значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків [4].

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємства, існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємства в Україні, зокрема: обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; підприємство може перейти на спрощену систему оподаткування зареєструвавшись платником єдиного податку, якщо виконується низка вимог, визначених законодавством; суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал) [6].

У країнах з ринковою економікою більше половини валового внутрішнього продукту (ВВП) виробляється малими підприємствами. В Україні поки що малий бізнес не відіграє суттєвої ролі у забезпеченні економічного зростання. Його внесок у ВВП складає лише 9,0-9,5 відсотків. Отже, у процесі трансформації ринкової економіки України державна політика повинна бути спрямована на всебічну підтримку малого бізнесу, створення умов, за яких малий бізнес зможе відігравати економічно та соціально-значущу роль у суспільстві [7].

В законодавчих системах багатьох країн малі підприємства у певній мірі користуються державною підтримкою. В одних країнах така підтримка виражена в формі спрощеної системи оподаткування – Україна, Росія, Естонія, Болгарія. В інших державах вона закладена в рамки загальної системи оподаткування, але також передбачає певні податкові пільги для суб'єктів малого підприємства.

Основними чинниками, які стримують розвиток сфери малого бізнесу в Україні, у даний час залишаються такі, як: недосконала нормативно-правова база; відсутність дієвих механізмів реалізації державної політики, спрямованої на підтримку малого підприємництва; високий податковий тиск; часті зміни законодавства; обмеженість матеріально-фінансових ресурсів, недостатній рівень підготовки кадрів та інші. Особливо слід відмітити, що вирішення проблемних питань сприяння розвитку малого підприємництва в країні, передбачає сукупність заходів удосконалення податкового контролю у цій сфері бізнесу з одночасним реформуванням законодавчо-правової бази у відповідності до сучасних вимог і тенденцій [5].

В Україні, станом на 2016 рік діяло 327814 малих підприємств, що становить 95,5% від загального обсягу, з них 284241 – це мікропідприємства, в той час, як частка великих підприємств лише 0,1% (423), а середніх – 4,4% (15203). Найбільша кількість малого бізнесу припадає на торгівлю, сільське, лісове та рибне господарство, проте є сфери, в яких практично всі діючі підприємства є малими і будь-які різкі зміни можуть призвести до суттєвих проблем в цій галузі, зокрема операціями з нерухомістю зайняті 98,5% малих підприємств і лише 1,5% – середніх, схожа ситуація в освітній, інформаційній та телекомунікаційній галузях тощо . На сучасному етапі вітчизняна податкова система передбачає для малих підприємців два шляхи ведення своєї діяльності в контексті сплати податків: • загальна система; • спрощена система.

Якщо ж суб'єкт господарювання обирає загальну систему оподаткування, то на нього чекає сплата податків, відповідно до переліку поданого в ст.9-10 Податкового кодексу України. Така система має ряд недоліків для платників, зокрема: значна кількість обов'язкових платежів, фіскальна мета впроваджених податків та зборів, складність ведення обліку та нарахування податків та зборів, потреба в ресурсах для ведення діяльності тощо [4, 7].

Спрощена ж система оподаткування передбачає особливий механізм справляння податків, який звільняє платників від нарахування, сплати окремих податків та подання звітності.

На основі вищенаведеного можна сказати, що сучасна система оподаткування намагається будь-яким чином захистити представників малого підприємництва від надмірного тиску з боку держави, хоч і має певні недоліки. Малому бізнесу надано право вибору тих умов, які йому більше всього сприятливі для ведення діяльності, що спостерігається в більшості розвинених держав та тих, хто тільки розвивається, адже саме за рахунок цього сектору багато країн отримали значний поштовх до покращення загального економічного стану держави. Проте вітчизняна система перебуває на етапі зтяжного реформування всіх сфер, зокрема і податкової. На представників малого бізнесу чекає в найближчому майбутньому значний стрибок податкового зобов'язання, що похитне їхню і без того не стабільну діяльність. Цей крок є вимушеним в процесі зміни ситуації загалом в державі, проте доцільним є лібералізація загальної податкової системи перед тим як підводити до її показників єдиний податок [5]. Тому, всі дискусії щодо подальшої долі спрощеної системи оподаткування є виправданими, адже рішення потребує максимальної обґрунтованості та необхідності. Вдале реформування призведе в перспективі до зростання надходжень до бюджету, сприяння розвитку малого бізнесу і виходу з рамок єдиноплатників, подолання тінізації, розширення ринку та подолання кризових явищ в економіці держави.

### **Список використаної літератури**

1. Все про податки: Довідник / М.Я. Азаров, В.Д. Кольга, В.А. Онищенко. – К.: Експерт-Про, 2000. – 492 с.
2. Музичук О.М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: монографія / О.М. Музичук. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 654 с.
3. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. Т. 1 / кол. авторів [заг. редакція М. Я. Азарова]. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К.: Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2011. – 590 с.

4. Податкова система України: Підручник / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін. / Під ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 1994. – 464 с.
5. Податкове право. Навч. посіб. / Бандурка О.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 312с.
6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Філоненко М. Теоретичні аспекти функцій менеджменту податків / М. Філоненко, І. Баденко // Науковий вісник: Зб. наук. праць Академії ДПС України, 2000. – № 2 (8). – С. 120–124.

*Саванчук Т.М.*

*старший викладач кафедри обліку, аудиту та  
управління фінансово-економічною безпекою*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*м. Дніпро*

*E-mail: stsav07@gmail.com*

## **КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ПРОЯВ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ ТЕХНІЧНОГО ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

На сьогоднішній день ефективно виробництво аграрної продукції не можливе без відповідного забезпечення сільськогосподарських підприємств виробничими засобами. З цього приводу Россоха В.В. та Науменко І.В. зазначають: «Розвиток агропродовольчого комплексу України неможливий без створення належних умов для техніко-технологічного забезпечення відтворювального процесу на засадах застосування новітніх технічних засобів, постійного оновлення матеріально-технічної бази (МТБ) суб'єктів господарювання. Належний стан і раціональне використання МТБ стає одним із

вирішальних чинників підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва» [4, с. 60].

У свою чергу, Лемещенко Н.М. наголошує, що матеріально-технічний потенціал є необхідною умовою не лише для розвитку, а й просто для існування будь-якого підприємства [3, с.153].

Проведені нами розрахунки коефіцієнту відтворювальної спроможності прибутку сільськогосподарських підприємств України показують, що лише в останні роки у таких підприємств з'явилася можливість вести розширене відтворення, тобто поновлювати свої основні засоби за рахунок власних коштів.

За таких умов, сільськогосподарські товаровиробники повинні приділяти належну увагу побудові відносин з приводу забезпечення своїх підприємств ресурсами в процесі технічного та інфраструктурного забезпечення.

До технічного забезпечення ми відносимо сільськогосподарську техніку, транспортні засоби, обладнання токів, ферм, промислових та підсобних виробництв, запасні частини та ін. Інфраструктурне забезпечення передбачає забезпечення підприємства виробничими будівлями та спорудами.

У своїх дослідженнях Саблук П.Т. наголошує, що подолання тривалої кризи в ефективності виробництва продовольчих ресурсів в умовах переходу до ринкових відносин значною мірою зумовлюється динамікою інвестицій в основний капітал сільського господарства, створенням відповідно до сучасних вимог матеріально-технічної бази для забезпечення конкурентоспроможного виробництва як на внутрішньодержавному так і на міждержавному ринках [5].

У свою чергу, Н.І. Демчук та М.С. Кисельова зазначають: «Без розв'язання проблеми інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств стають досить примарними перспективи оновлення МТП, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, просування вітчизняної продукції на світові ринки і, як наслідок, соціально-економічний розвиток сільських територій» [1, с. 22].

Таким чином, одним із узагальнюючих показників розширення відносин в

системі технічного та інфраструктурного забезпечення сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, є рівень інвестування в розвиток їх виробництва. Саме обсяги капітальних інвестицій характеризують обсяги коштів, що вкладаються сільськогосподарськими товаровиробниками у покращення технічного та інфраструктурного забезпечення, тобто в придбання основних засобів, необхідних для здійснення виробництва сільськогосподарської продукції.

Статистичні дані свідчать, що обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство в 2016 році в порівнянні з 2012 роком зросли у 2,6 рази. Особливо значне зростання спостерігається в останні два роки, але згідно зі статистичними даними структура інвестицій за видами економічної діяльності говорить не на користь сільського господарства (таб. 1).

Як свідчать дані таблиці 1, капітальні інвестиції в сільськогосподарських підприємствах до 2015 року були приблизно в 5 разів менші ніж в промислових та в 2 рази менші ніж в будівництві та транспорті. В останні 2 роки ситуація дещо змінилася: розмір капітальних інвестицій в промисловості, хоч і продовжує перевищувати інвестиції в сільськогосподарських підприємствах, але таке перевищення значно скоротилося, а всі інші галузі, сільське господарство, взагалі, випередило за рівнем інвестування.

Необхідно відмітити, що у 2016 році спостерігалася позитивна тенденція щодо збільшення інвестицій в народне господарство в цілому і в кожному галузь економічної діяльності зокрема, та інвестиції в сільське господарство зросли найбільше (на 67,4%), тоді як зростання капітальних інвестицій в цілому по всім галузям діяльності складало лише 31,5%.

Зростання обсягу капітальних інвестицій за останні п'ять років спостерігається в усіх регіонах України, але найбільшу питому вагу у 2016 році мали інвестиції в сільське господарство Вінницької (7,1%), Кіровоградської (7,7%), Полтавської (7,0%), Черкаської (5,7%), Дніпропетровської (6,8%) та Київської (8,4%) областей [2].

Інвестиції в основний капітал  
за основними видами економічної діяльності в Україні

| Галузь економічної діяльності                                       | 2012 р.     |       | 2013 р.     |       | 2014 р.     |       | 2015 р.     |       | 2016 р.     |       |
|---|-------------|-------|-------------|-------|-------------|-------|-------------|-------|-------------|-------|
|   | млн.<br>грн | %     |
| Сільське, лісове та рибне господарство                              | 19411       | 6,6   | 19059       | 7,1   | 18796       | 8,6   | 30155       | 11,0  | 50484       | 14,1  |
| Промисловість   | 103472      | 35,2  | 105594      | 39,5  | 86242       | 39,3  | 87656       | 32,1  | 117754      | 32,8  |
| Будівництво   | 44895       | 15,3  | 46318       | 17,3  | 36057       | 16,4  | 43464       | 15,9  | 44444       | 12,4  |
| Торгівля та послуги з ремонту                                       | 24801       | 8,4   | 22379       | 8,4   | 20716       | 9,5   | 20663       | 7,6   | 29957       | 8,3   |
| Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність | 32808       | 11,2  | 18833       | 7,0   | 15498       | 7,1   | 18704       | 6,8   | 25108       | 7,0   |
| Тимчасове розміщування й організація харчування                     | 2856        | 1,0   | 2477        | 0,9   | 1482        | 0,7   | 1393        | 0,5   | 1478        | 0,4   |
| Інші види економічної діяльності                                    | 65449       | 22,3  | 53068       | 19,8  | 40629       | 18,4  | 71081       | 26,1  | 89991       | 25,0  |
| Всього  | 293692      | 100,0 | 267728      | 100,0 | 219420      | 100,0 | 273116      | 100,0 | 359216      | 100,0 |

*Джерело: розраховано автором за [6].*

Отже, саме в цих областях найбільше уваги приділяють нарощуванню матеріально-технічної бази аграрного виробництва та побудові відносин з постачальниками ресурсів.

Проте, не дивлячись на зростання капітальних інвестицій в сільське господарство в цілому, проблемною, на наш погляд, є галузева структура інвестицій у сільськогосподарських підприємствах (рис. 1).

Розрахунки показали, що в загальній сумі інвестицій, здійснених сільськогосподарськими підприємствами у 2016 році на підприємства, які займаються виробництвом продукції тваринництва припадає лише 13,3%, все інше інвестується в галузь рослинництва, тобто аграрні товаровиробники, до цього часу, не налаштовані на розширення галузі тваринництва.

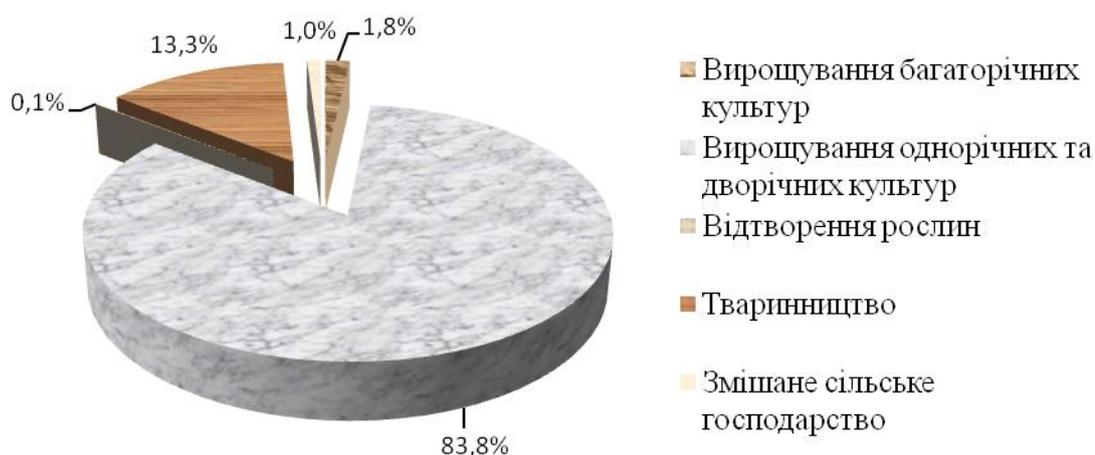


Рис. 1. Структура капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств України за 2016 р.\*

\*Джерело: розраховано та побудовано автором за [2].

Разом з цим, слід відмітити, що не дивлячись на зростання обсягу капітальних інвестицій в сільськогосподарських підприємствах України в останні роки, їх рівень не є достатнім, адже через низьку платоспроможність сільськогосподарські підприємства довгий час були не в змозі купувати необхідні матеріально-технічні ресурси в достатній кількості і вести розширене відтворення.

Допущені помилки на початку періоду реформування привели до значного диспаритету між цінами на промислову продукцію та продукцію сільського господарства, основні засоби практично не поновлювалися, а тому їх вартість, у порівнянні з іншими галузями економіки, до цього часу залишається досить низькою.

Втративши підтримку держави та інвестиційну привабливість і залишившись сам на сам зі своїми проблемами у період реформування значна кількість сільськогосподарських підприємств стали збитковими, а деякі взагалі розорилися. Так, навіть у найбільш прибутковому 2016 році, частка збиткових сільськогосподарських підприємств становила 11,7% від загальної кількості, а в попередні роки цей показник був ще вищий і в переломному 2000 році складав 45%. Власних коштів сільськогосподарським підприємствам не вистачало навіть на закупівлю оборотних засобів, тому питанню побудови відносин з постачальниками основних засобів практично не приділялася увага.

Отже, лише зростання прибутковості сільськогосподарських підприємств, дозволило їм збільшити інвестування коштів в поліпшення основних засобів, які довгий час залишалася без належного оновлення. Зростання в сільськогосподарських підприємствах рівня інвестування в необоротні активи, відповідно має привести до пожвавлення відносин в процесі матеріально-технічного забезпечення і зобов'яже менеджмент підприємств приділяти посилену увагу вибору постачальників ресурсів та побудові відносин з ними.

### **Список використаної літератури**

1. Демчук Н.І. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств / Н.І. Демчук, М.С. Кисельова // Агросвіт. – 2016. – № 24. – С. 21-26.
2. Капітальні інвестиції в Україні за січень-грудень 2016 року: статистичний бюлетень / [відповідальний за випуск І.С. Петренко]. – Київ: Державна служба статистики України, 2017. – 43с.
3. Лемещенко Н.М. Матеріально-технічний потенціал як необхідний елемент розвитку сільськогосподарських підприємств Черкаської області /

- Н.М. Лемещенко // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Випуск 12-1. – С. 153-157.
4. Россоха В.В. Інтегральна оцінка ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства / В.В. Россоха, І.В. Науменко // Економіка АПК. – 2017. - № 1. – С. 60-67.
5. Саблук П.Т. Формування і розвиток наукових основ забезпечення відтворювального процесу в аграрному виробництві / П.Т. Саблук // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 619-624.
6. Сільське господарство України 2016: статистичний збірник / [відпов. за випуск О.М. Прокопенко]. – Київ: Державна служба статистики України, 2017. – 246 с.

*Саманіна К.Є., Буженінов С. А.  
студенти кафедри обліку і фінансів,  
науковий керівник: д. е. н., професор Демчук Н. І.  
Дніпровський державний аграрно – економічний університет  
м. Дніпро  
E-mail: karina17021996@gmail.com*

## **ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

У сучасних умовах господарювання питання фінансової діагностики діяльності набуває особливо важливого значення. Без оцінки та аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства неможливо визначити ефективні шляхи його подальшого розвитку. Особливо це питання постає коли економіка країни не стабільна.

Фінансова діагностика діяльності - головний метод забезпечення прибутків. На основі результатів діагностики керівники мають змогу приймають управлінські рішення, проводиться реструктуризація підприємства з метою пристосування діяльності підприємства до умов навколишнього економічного, політичного, соціального середовища за для подальшого забезпечення оптимальних результатів діяльності підприємства [1].

В основі фінансової діагностики закладена концепція господарської діяльності, а саме такі управлінські рішення по вкладанню ресурсів з подальшою метою отримання прибутків. Адже отримання прибутку важливе та необхідне для подальшої економічної життєздатності підприємства, та можливості подальшого вкладень капіталу. Вся сукупність рішень для досягнення цієї мети зводиться до трьох основних напрямків:

- рішення по вкладенню ресурсів;
- операції, які здійснюються за допомогою цих ресурсів;
- визначення структури фінансової діяльності.

Адже саме вчасне і якісне забезпечення цих напрямів фінансових рішень і є сутністю фінансової діагностики.

Результатами фінансової діагностики цікавиться широке коло осіб: власники, керівництво підприємства, постачальники, замовники, інвестори, банки, кредитори, органи державного управління. Фінансові результати діяльності суб'єкта відображають мету його створення, його доходність та стабільність на ринку і будуть вирішальними.[2]

Фінансова діагностика має в себе включати такі етапи:

1. Дослідження та збір інформації про об'єкт. Джерелами такої інформації може виступати: бухгалтерська і статистична звітність, інформація про тенденції розвитку в галузі, діяльності підприємства та економіки, динаміка ринків, засоби виробництва і продукція підприємства.

2. Опрацювання інформації. Опрацювання методології фінансової діагностики за для визначення фінансових показників та коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан.

3. Генерування гіпотез. Отримані показники порівнюють з показниками подібних підприємств. Прогнозується ймовірність труднощів, які можуть виникнути на підприємстві.

4. Аналіз та обрання найвірогідніших гіпотез, і висновки щодо тенденцій розвитку підприємства.

Фінансова діагностика заснована на здійсненні внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства. Серед основних методів фінансового аналізу можна виокремити: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Широко застосовується метод фінансових коефіцієнтів, серед яких найважливішими є показники рентабельності, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості.

Таким чином, фінансова діагностика - це один з найвагоміших напрямків визначення стану суб'єкта господарювання, особливо у кризовий період. Вона надає змогу виявити проблеми фінансового стану, причини їх виникнення та визначити методи покращення ситуації. Фінансова діагностика виступає як метод пізнання фінансового механізму суб'єкта господарювання, процесів формування та подальшого використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності. Результатом цієї діагностики виступає оцінка фінансового стану, стану майна, швидкості обертання капіталу та його окремих частин, доходності використаних коштів.

Але відмінності у методичних підходах та наявність великої кількості показників призводять до певних труднощів, розбіжностей у визначенні фінансові позиції. Постає актуальність завдання удосконалення форм і методів фінансового забезпечення функціонування суб'єкта господарювання, тобто пошук нових ефективних шляхів фінансової діяльності.

### **Список використаної літератури**

1. Гетьман О.О. Економічна діагностика: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр

навчальної літератури, 2007. – 307 с.

2. Загорна Т.О. Економічна діагностика: [навчальний посібник] / Т.О. Загорна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.

*Самойлова А.Ю.*

*магістрант спеціальності «Облік та оподаткування»,*

*науковий керівник: д.е.н., професор Скрипник М.*

*Київський національний університет технологій та дизайну*

*м.Київ*

*E-mail: annet\_2307@ukr.net*

## **ПОДАТОК НА ПРИБУТОК: НОВОВВЕДЕННЯ ТА ЗМІНИ**

Зміни до Податкового кодексу України від 02.12.2010 р . № 2755 – VI відбулися на початку 2018 року, вносячи корективи у частина оподаткування податку на прибуток.

Строк подання річної декларації з податку на прибуток тепер однаковий для всіх. Всім без винятку платникам податку на прибуток надано право подавати декларацію з податку на прибуток протягом 60 календарних днів, наступних на останнім календарним днем звітного року.

У 2018 році фінансовий результат до оподаткування зменшиться на суму нарахованих доходів від участі в капіталі:

- платників єдиного податку;
- інших платників податку на прибуток підприємств.

А також на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників цього податку.

Тобто, у 2018 році дивіденди, які нараховані на користь юридичної особи, а саме платника податку, що підлягають виплаті від єдиного податку будуть оподатковуватися двічі:

1. Платник єдиного податку, що вирішив виплачувати дивіденди своїм засновникам, повинен сплачувати авансові внески з податку на прибуток за ставкою податку, яка є чинною на момент виплати.

2. У складі фінансового результату до оподаткування під час визначення податку на прибуток учасникам юридичної особи – платника єдиного податку на підставі вимог пп.140.4.1 п.140.4 ст.140 ПКУ.

Визначення безнадійної дебіторської заборгованості у 2018 році зазнало змін. Будь-яка заборгованість фізичних осіб, прощена кредитором, більше не вважається безнадійною для цілей оподаткування. На суму прощеної у звітному періоді дебіторської заборгованості фізичних осіб підприємство – платник податку на прибуток не зможе на відповідну суму зменшити бухгалтерський фінансовий результат.

Щодо проведення планової документальної перевірки платника податку, то тут відбулися суттєві доповнення до даної процедури, а саме можливість контролюючих органів перевіряти дотримання принципу «вितягнутої руки» відповідно до вимог пп.140.5.4, пп.140.5.6 п. 140.5 ст.140 ПКУ.

Принцип «вितягнутої руки» передбачений у пункті 39.1 ПКУ і застосовується для визначення, чи відповідають умови контрольованої операції тим умовам, які були встановлені у випадку здійснення аналогічних операцій між незалежними суб'єктами на ринку.

Починаючи з першого числа 2018 року контролюючі органи отримали право здійснювати повноцінну перевірку правильності нарахування податку на прибуток з урахуванням всіх чинних положень р.ІІІ ПКУ.

Також певні зміни відбулися у розділі пільг з податку на прибуток. На 7 років ( до 01.01.2025 р.) продовжено звільнення від оподаткування прибуток суб'єктів літакобудування. До цього таку пільгу мали лише ті суб'єкти літакобудування, що здійснювали розробку або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них. Кошти, що звільнені у результаті пільги, повинні бути використані на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи

переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Суми вивільнених коштів визнають як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Новий пункт 15 отримав підрозділ 4 розділу XX ПКУ податок на прибуток до сплати до державного бюджету за поточний податковий період, зменшується на суму сплаченого за такий період акцизного податку за зареєстрованими акцизними накладними на важкі дистиляти (фракції, які википають за температур до 350 градусів і тиску, що перевищує атмосферний), що класифікують у товарних підкатегоріях згідно з УКТ ЗЕД, якщо вони були використані для транспортних засобів, які згідно з УКТ ЗЕД класифікують у товарних підкатегоріях.

Дуже спірний момент виник у статті 57 ПКУ, у розділі виплати дивідендів платників єдиного податку. З початку нового року вони можуть виплачувати дивіденди, не озираючись на авансовий внесок з податку на прибуток, оскільки ніби не мають такого обов'язку. Але в іншому абзаці того ж самого пункту говориться: «Якщо платіж особою називається дивідендом, такий платіж оподатковується під час виплати згідно з нормами, визначеними згідно з положеннями цього пункту, незалежно від того, чи є особа платником податку». Виходить незрозуміло, чи працює звільнення платників єдиного податку від сплати дивідендного податку на прибуток, чи його нема.

Що стосується коригування фінансового результату, а саме питання різниць, для тих платників, які застосовують їх при розрахунку об'єкта оподаткування.

З 01.01.2018 року банки та небанківські фінансові установи для розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств повинні збільшувати бухгалтерський фінансовий результат:

1. На суму використання резерву для списання (відшкодування)

активу, який не відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 ПКУ.

2. На суму використання резерву у зв'язку з припинення визнання активу при прощенні заборгованості фізичних осіб, які є пов'язаними з таким кредитором або перебувають з таким кредитором у трудових відносинах, або перебували з таким кредитором у трудових відносинах у період між датою припинення трудових відносин таких осіб та датою прощення їх заборгованості не перевищує 3 роки.

Що до зменшення фінансового результату, то:

1. Фінансовий результат зменшується на суму списання у попередніх звітних періодах активу, який у звітному періоді набув ознак, визначених підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 ПКУ.

2. На суму доходів (зменшення витрат) від погашення раніше списаної за рахунок резерву заборгованості, яка не відповідає ознакам, визначених пунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті ПКУ.

Новими різницями, на які платники податку на прибуток мають збільшувати бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, розраховуючи об'єкт оподаткування податком на прибуток, є:

Отже, коротко про основні моменти звітування з податку на прибуток:

Платниками податку на прибуток, як і раніше залишаються тільки юридичної особи – резиденти і нерезиденти (п.133.1, 133.2 ПКУ).

Обов'язкові платежі, які зобов'язанні сплачувати всі суб'єкти господарювання, навіть такі, які не є платниками податок на прибуток: податок на дохід нерезидента, авансовий внесок із податку на прибуток.

Об'єктом оподаткування у ПКУ за базовою ставкою 18% є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування.

Великі та середні платники податку зобов'язані подавати декларацію тільки в електронній формі.

## Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755–VI. [Електронний ресурс]. – <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
2. Бондар В.О. Податок на прибуток підприємств: основні новації у 2018р./ В.О. Бондар // Де Візу : журнал. – 2018. – № 15. – С. 24-26.
3. Товченик Н.О. Податок на прибуток у 2018р./ Н. О. Товченик // Головбух : журнал. – 2018. – № 81. – С. 9-10.

*Сапелкіна Н.М.*

*магістрант,*

*к.е.н. Заїка С.О.*

*директор ННІ бізнесу і менеджменту*

*Харківський національний технічний університет*

*сільського господарства імені Петра Василенка*

*м. Харків*

*E-mail: sapelkina.nadya888@gmail.com*

## АНАЛІЗ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В наш час багато людей хочуть бути керівниками підприємств, організацій. Велика частина навіть не уявляє собі, яка це важка і відповідальна робота. Не кожен вміє управляти персоналом і вести за собою людей. Для цього необхідно мати висококваліфікований досвід і бути лідером. Від керівника залежить як буде розвиватися підприємство і який буде результат праці.

Персонал підприємства – склад підприємства, який працює за наймом, володіє якісними характеристиками і має трудові відносини з роботодавцем.

Управління персоналом – це система взаємозалежних, організаційно-економічних і соціальних заходів по створенню умов для нормального функціонування, розвитку й ефективного використання потенціалу робочої

сили на рівні організації; це цілеспрямована діяльність керівного складу організації на розробку концепції, стратегій кадрової політики і методів управління людськими ресурсами [1].

Управляти персоналом - значить забезпечити ефективне використання працівників, тобто таке використання, при якому витрати на персонал перебиваються результатами його роботи.

Система управління персоналом підприємства – це сукупність елементів, які взаємопов'язані між собою, цілковите використання яких забезпечить ефективне управління персоналом. Ефективність управління персоналом залежить від ефективності механізмів та методів, за допомогою яких буде здійснюватися процес управління персоналом [2].

Методи управління персоналом – це способи впливу на колективи та окремих працівників з метою здійснення координації їхньої діяльності в процесі функціонування підприємства. Методи управління персоналом поділяються на три основні групи: адміністративні, економічні, соціально-психологічні (табл. 1).

Лише оптимальне сполучення методів управління персоналом дозволяє підвищити результативність управління персоналом і, як наслідок, підвищити ефективність діяльності підприємства. Аналіз використання методів управління персоналом доцільно проводити експертним шляхом за наступною шкалою оцінок: 1 бал – метод не використовується; 2 бали – метод частково використовується; 3 бали – метод використовується у повному обсязі. Результати аналізу системи методів управління персоналом свідчать про ступінь використання цих методів управління [4, 7].

Успіх управління персоналом обумовлюється двома основними чинниками: 1) здатністю організації чітко визначити, що (яка поведінка працівників) потрібно для досягнення її мети; 2) здатністю «вгадати», які методи («сигнали») спонукають працівників на бажану поведінку. Обидва завдання однаково важливі і складні, особливо в умовах постійних змін.

## Методи управління персоналом

| Адміністративні   | Економічні   | Соціально-психологічні   |
|---|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- Формування структури управління персоналом;</li> <li>- Розробка та затвердження адміністративних норм і нормативів;</li> <li>- Правове регулювання.</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Техніко-економічний аналіз та обґрунтування;</li> <li>- Планування;</li> <li>- Матеріальне стимулювання і встановлення матеріальних дотацій.</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Соціально-психологічний аналіз працівників колективу;</li> <li>- Соціальне планування;</li> <li>- Участь працівників в управлінні;</li> <li>- Соціальне і моральне стимулювання розвитку колективу.</li> </ul>                              |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- Видання наказів і розпоряджень;</li> <li>- Відбір, підбір і розстановка кадрів;</li> <li>- Розробка положень, посадових інструкцій, стандартів;</li> <li>- Встановлення адміністративних санкцій і заохочень.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Кредитування;</li> <li>- Участь у прибутках і капіталі;</li> <li>- Встановлення економічних норм і нормативів;</li> <li>- Страхування;</li> <li>- Встановлення матеріальних санкцій і заохочень.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Задоволення культурних і духовних потреб персоналу;</li> <li>- Встановлення соціальних норм поведінки;</li> <li>- Створення нормального соціально-психологічного клімату;</li> <li>- Встановлення моральних санкцій і заохочень.</li> </ul> |

Для досягнення мети організації необхідно, щоб працівники мали конкретні фахові навички і використовували їх. Інакше кажучи, необхідний певний тип виробничої поведінки. Під виробничою поведінкою розуміється не тільки технічна вправність (уміння працювати за верстатом, з комп'ютером, знання продукту, що виробляється), а й певна поведінка у стосунках з клієнтом (здатність працювати з більшим навантаженням, взаємодіяти з колегами тощо), тобто навички, які також містять мотивацію [5-8].

Отже, можна зробити висновок, що керівник, який прагне досягти великих результатів на підприємстві повинен застосовувати методи управління персоналом, стимулювати своїх працівників та підбирати кваліфікованих кадрів. Завдяки цьому, підприємство буде конкурентоспроможним та досягне великих успіхів.

### **Список використаної літератури**

1. Балабанова Л.В. Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах ринкової економіки: моногр. / Л.В. Балабанова, О.В. Стельмашенко. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2010. – 229 с.
2. Данюк В.М. Менеджмент персоналу: [навч. посіб.] / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 398 с.
3. Заїка С.О. Особливості діагностики ефективності менеджменту / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 171. С. 195-205.
4. Заїка С.О. Управління інтелектуальним капіталом як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С.О. Заїка, О.В. Грідін // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 177. С. 176-186.
5. Крушельницька О.В. Управління персоналом: навч. посіб. / О.В. Крушельницька, Д.Г. Мельничук. – К. : «Кондор», 2003. – 296 с.
6. Мазнев Г.Є Сутнісна характеристика інтелектуального капіталу / Г.Є. Мазнев, С.О. Заїка, О.В. Грідін // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». – 2016. – Вип. 10. – С. 36-47.
7. Методи аналізу управління персоналом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://stud.com.ua/26174/menedzhment/metodi\\_upravlinnya\\_personalom](http://stud.com.ua/26174/menedzhment/metodi_upravlinnya_personalom).
8. Сучасні методи і принципи управління персоналом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-2027.html>.

*Д.е.н., доцент Сенишин О. С.  
професор кафедри менеджменту  
Львівський національний університет імені Івана Франка  
м. Львів  
E-mail: Okssenyshyn@gmail.com*

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ ПОКАЗНИКІВ  
ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ  
ОХОРОНИ ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ**

Державні цільові програми охорони природного довкілля є інструментом реалізації національної екологічної політики за допомогою здійснення конкретних програмних напрямів, заходів, завдань, цільових проектів з різними механізмами реалізації. Потенціал міжнародних, національних і загальнодержавних екологічних програм тим більший, чим досконаліше в них визначено механізм управління на результат.

З метою проведення ефективної державної політики щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення лісових ресурсів в Україні була розроблена та затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 р. № 977 Державна цільова програма «Ліси України» на 2010–2015 рр. [1]. Систему кількісних показників Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2015 рр. (далі – Програма) застосовуємо для оцінки ефективності використання бюджетних коштів, зокрема за рахунок державних запозичень.

Слід зазначити, що оцінити економічну ефективність Програми можна у тому випадку, якщо оцінювана діяльність має чітко визначені цілі, завдання і кінцевий результат. Як наслідок, можна співвіднести понесені витрати з досягнутим результатом, і оцінити, таким чином, економічну ефективність здійсненої діяльності. Як правило, мова про оцінку комплексної економічної ефективності тієї або іншої діяльності заходить в разі реалізації програмних

заходів, зокрема державних цільових програм охорони природного довкілля (ДЦП ОПД) [2].

Визначення результативності виконання ДЦП ОПД в цілому та за етапами ґрунтується на використанні системи показників (індикаторів), які обчислюються як співвідношення фактичних і планових показників виконання програмних завдань, і забезпечують на основі врахування відхилень цих показників прийняття рішень унаслідок оцінки ступеня досягнення встановлених програмних цілей та запланованої ефективності витрат коштів. Порівняння фактичних показників ДЦП ОПД із плановими (затверджені програмою) здійснюється шляхом:

- оцінки витрат з державного бюджету та інших джерел на реалізацію програмних заходів та завдань (показників витрат);
- оцінки ступеня досягнення проміжних та кінцевих цілей реалізації програми з використанням показників обсягу виконаних робіт та наданих послуг унаслідок виконання програмних завдань та заходів (показників продукту);
- визначення ступеня досягнення параметрів якості виконаних робіт та наданих послуг (показників якості);
- оцінки ефективності затрат ресурсів, які використані для виконання програмних завдань (показників ефективності);
- оцінки рівня залучення коштів із бюджетних і позабюджетних джерел та їх співвідношення (індикаторів співфінансування).

Враховуючи зазначене, система показників для оцінки ефективності та результативності виконання ДЦП ОПД повинна містити такі критерії та показники (індикатори): *інтегрований показник фінансування програмних заходів та індикатор (показник) співфінансування.*

*Інтегрований показник фінансування* програмних завдань та заходів, який обчислюється для оцінки фактичного рівня фінансування програми за рахунок різних джерел упродовж усього періоду реалізації програми (або за попередній рік), а також для проведення порівняльного аналізу фінансового забезпечення

різних програм, що виконуються за рахунок коштів бюджету та інших джерел.

Інтегрований показник фінансування заходів цільової програми за  $t$ -й рік ( $K^t$ ), або за період з початку реалізації ( $\bar{K}^l$ , включаючи  $l$ -й рік) визначається як середньозважена величина індикаторів фактичного рівня фінансування за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел (місцевих бюджетів і позабюджетних коштів), обчислених окремо для кожного року за умов, коли сума вагових значень показників фактичного рівня фінансування з різних джерел впродовж періоду реалізації програми дорівнює 1, а вага індикатора фінансування з інших джерел перевищує відповідний коефіцієнт бюджетних коштів [2]:

– за річний період

$$K^t = h \cdot \frac{C_{\phi}^t}{C_{nn}^t} + q \cdot \frac{V_{\phi}^t}{V_{nn}^t}, \quad q > h, \quad \text{для } t = 1, \dots, l, \dots, n; \quad H+q=1; \quad (1)$$

– за період в цілому, включаючи  $l$ -й рік

$$\bar{K}^l = \frac{1}{l} \cdot \left[ h \cdot \sum_{t=1}^l \frac{C_{\phi}^t}{C_{nn}^t} + q \cdot \sum_{t=1}^l \frac{V_{\phi}^t}{V_{nn}^t} \right] \\ \text{для } l = 2, \dots, n; \quad \frac{h+q}{l} = 1, \quad q > h, \quad (2)$$

де  $C_{\phi}^t, C_{nn}^t$  – відповідно фактичний та плановий (згідно із затвердженою програмою) обсяги фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету у  $t$ -му році виконання програми;

$V_{\phi}^t, V_{nn}^t$  – відповідно фактичний та плановий (згідно із затвердженою програмою) обсяги фінансування програми за рахунок інших джерел (позабюджетних коштів) в  $t$ -му році;

$n$  – кількість років періоду реалізації програми.

Для розрахунків  $q = 0,54, h = 0,46$ .

Показник результативності ДЦП ОПД визначає узагальнюючу оцінку результативності бюджетних витрат, спрямованих на виконання програмних заходів з метою досягнення встановлених проміжних або кінцевих цілей упродовж періоду, що передуює  $t$ -му року або за окремий рік.

Цей показник обчислюється [2]:

– за річний період

$$R^t = K^t \cdot \left( \frac{1}{P} \sum_{p=1}^P \frac{Z_{\phi(p)}^t}{Z_{\pi\pi(p)}^t} \right) \cdot \left( \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M \frac{E_{\phi(m)}^t}{E_{\pi\pi(m)}^t} \right) \cdot \left( \frac{1}{G} \sum_{g=1}^G \frac{Q_{\phi(g)}^t}{Q_{\pi\pi(g)}^t} \right)$$

для  $t = 1, \dots, l, \dots, n$ ,

(3)

де  $R^t$  – інтегрований показник, який характеризує результативність виконання програми в  $t$ -му році.

– за період реалізації програми, включаючи  $l$ -й рік

$$\bar{R}^l = \frac{\bar{K}^l}{l} \left( \frac{1}{P} \sum_{t=1}^l \sum_{p=1}^P \frac{Z_{\phi(p)}^t}{Z_{\pi\pi(p)}^t} \right) \left( \frac{1}{M} \sum_{t=1}^l \sum_{m=1}^M \frac{E_{\phi(m)}^t}{E_{\pi\pi(m)}^t} \right) \left( \frac{1}{G} \sum_{t=1}^l \sum_{g=1}^G \frac{Q_{\phi(g)}^t}{Q_{\pi\pi(g)}^t} \right)$$

для  $l = 2, \dots, n$ ,

(4)

де  $\bar{R}^l$  – інтегрований показник, який характеризує узагальнену результативність програми за роки її реалізації, що передують  $l$ -му році (включаючи  $l$ -й рік);

$E_{\phi(m)}^t$ ,  $E_{\pi\pi(m)}^t$  – відповідно фактичний та плановий показники економічної ефективності, які характеризують створення економічного ефекту відношенням отриманих результатів (показників продукту) до витрат бюджетних та інших коштів (які зумовили створення цього продукту) за  $m$ -ми позиціями формування економічного ефекту в  $t$ -му році;

$Z_{\phi(p)}^t$ ,  $Z_{\pi\pi(p)}^t$  – відповідно фактичний та плановий (згідно із затвердженою програмою) обсяги виконаних робіт або виробленої продукції, наданих послуг (показники продукту), що характеризують результат виконання програми в  $t$ -му році за  $p$ -ю позицією задіяних складових продукту ( $p=1, \dots, P$ );

$Q_{\phi(g)}^t$ ,  $Q_{\pi\pi(g)}^t$  – відповідно фактичні та планові (передбачені програмою) показники, які характеризують кількісні параметри якості виконаних робіт, виробленої продукції (або наданих послуг) за результатами виконання програми в  $t$ -му році за  $g$ -ою позицією складових якості ( $g=1, \dots, G$ ).

Індикатор (показник) співфінансування – обчислюється через співвідношення фактичного й планового показників залучення коштів з інших

джерел (державних запозичень, позабюджетних) на 1 грн. бюджетних коштів і визначається за формулами [2]:

- за річний період

$$D^t = \frac{V_{\phi}^t / C_{\phi}^t}{V_{nn}^t / C_{nn}^t} = \frac{V_{\phi}^t \cdot C_{nn}^t}{V_{nn}^t \cdot C_{\phi}^t}, \text{ для } t = 1, \dots, n, \quad (5)$$

- за період реалізації програми (включаючи  $l$ -й рік)

$$\bar{D}^l = \frac{1}{l} \cdot \sum_{t=1}^l D^t, \text{ для } l = 2, \dots, n, \quad (6)$$

де  $D^t$  – співвідношення фактичного та планового показників залучення коштів з інших джерел (позабюджетних джерел) на 1 грн. коштів державного бюджету в  $t$ -му році;

$\bar{D}^l$  – середньорічний показник залучення коштів з інших джерел на 1 грн. коштів державного бюджету за період реалізації програми (включаючи  $l$ -й рік).

Індикатор співфінансування програми має використовуватися для прийняття рішень для оцінки дії державного замовника в частині залучення коштів місцевих бюджетів та позабюджетних коштів (інших джерел фінансування) як важливої складової організації програмного процесу.

Розглянувши економічні результати використання системи інтегральних показників на прикладі реалізації Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2015 рр. зроблено такі висновки: По-перше, погіршилися показники ефективності Програми: в середньому на 60 % перевищено плановий рівень витрат на 1 тис. га мисливських угідь, пов'язаних з охороною і відтворенням мисливських тварин, на 71 % – витрат на 1 год. авіа охорони лісів від пожеж, оренди вертольотів та облаштування спеціальних майданчиків, на 134 % – витрат на проведення рубок формування і оздоровлення лісів в розрахунку на 1 га. По-друге, показник якості Програми «Приживлюваність лісових порід» на протязі 2010–2015 рр. забезпечувався на високому рівні (94,1 % – 97,7 %). По-третє, з обраних для дослідження трьох показників продукту в аналізованому

періоді (2010–2015 рр.) лише один показник досяг запланованого рівня фінансування. Це стало можливим за рахунок значного перевищення фактичних витрат над плановими з інших джерел фінансування. По-четверте, середньорічний рівень фінансування в 2010–2015 рр. становив відповідно за показником продукту за позиціями: «Площа лісорозведення (садіння та висівання лісу)» – 21,4 % (з держбюджету – 17,3 %, інші джерела фінансування – 111,8 %), «Догляд за лісовими культурами (площа лісів, на якій проведені рубки формування і оздоровлення лісів)» – 154,9 % (з держбюджету – 72,2 %, мінералізованих смуг» – 89,3 % (з держбюджету – 52,9 %, інші джерела фінансування – 172,8 %) [3].

Також, за всі п'ять років дії не досягнуто планового рівня бюджетного фінансування Програми. У 2010–2011 рр. заходи та завдання Програми профінансовано за рахунок бюджетних коштів на 77 %, а у 2014–2015 рр. – відповідно 33 і 27 %. За весь період реалізації Програми середньорічний показник рівня фактичного фінансування з усіх джерел становив 147 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету 53 % та за рахунок інших джерел фінансування 206 % [3].

Результати розрахунків свідчать, що визначені показники результативності виконання програмних заходів Програми перебувають на високому рівні  $\bar{R}_2^6=70$ .

Вважаємо, що вдосконаленню процесу розробки державних цільових програм охорони природного довкілля в Україні сприятиме врахування наступних пропозицій:

1. Сприяння інноваційній діяльності та науково-дослідній роботі у сфері моніторингу за станом охорони навколишнього середовища.
2. Передбачення прозорого інформаційного забезпечення та доступу до звітів про виконання державних програм у сфері охорони навколишнього середовища.
3. Налагодження стабільного двостороннього зв'язку та співпраці розробником державних програм охорони довкілля з громадськими

екологічними організаціями та активним населенням.

4. Забезпечення постійної інформованості населення замовниками державних програм охорони довкілля з питань розв'язання місцевих і загальнодержавних екологічних проблем і процесу переходу до збалансованого розвитку з активним залученням засобів масової інформації.

5. Підвищення ефективності управління та професіоналізму виконавцями державних програм у сфері охорони навколишнього середовища.

Використання запропонованого обчислення інтегральних показників результативності створює підґрунтя для застосування системи рейтингування державних цільових програм охорони природного довкілля як дієвого інструменту перерозподілу бюджетних коштів на виконання більш ефективних програм та проектів і підвищення на цій основі результативності використання бюджетних ресурсів.

### **Список використаної літератури**

1. Державна цільова програма «Ліси України» на 2010–2015 рр., затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 977 станом на 16 вересня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon2. rada.gov. ua/laws/ show/977-2009-%D0%BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/977-2009-%D0%BF).
2. Методичні рекомендації щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм, затвердженні наказом Міністерства економіки України від 24.06.2010 №742 – Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>.
3. Стан виконання державних цільових програм у 2015 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://issuu.com/mineconomdev/docs/>.

*К.е.н., доцент Сидор Г.В.*

*доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін  
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу  
Тернопільського національного економічного університету*

*м. Чортків,*

*к.е.н., доцент Андрусів У.Я.*

*доцент кафедри теорії економіки та управління  
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу  
м. Івано-Франківськ,*

*к.і.н. Давидовська Г.І.*

*старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін  
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу  
Тернопільського національного економічного університету*

*м. Чортків*

*E-mail: sidor.gal@ukr.net*

## **ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ**

На сучасному етапі розвитку економічної системи як вітчизняні, так і зарубіжні науковці приділяють багато уваги дослідженню поняття «інвестиційний процес». Неузгодженості в трактуванні інвестиційного процесу як складної економічної категорії є одним з невирішених питань сьогодення.

Дослідженню теоретичних засад сутності інвестиційного процесу присвячені наукові праці багатьох українських вчених, зокрема А.А. Пересади [4], В.М. Грідасова, С.В. Кривченка, О.Є. Ісаєва [2], С. В. Мочерного [3]. Серед зарубіжних науковців цю проблему вивчали такі економісти, як Л. Дж. Гітман, М.Д. Джонк [1], У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейлі [10]. Крім вищевказаних публікацій, варто назвати й дослідження авторів роботи – Г.В. Сидор [5; 6; 7; 8]. Незважаючи на це, теоретичні аспекти вивчення інвестиційного процесу розкрито не повною мірою, а отже, потрібно

провести додаткові наукові пошуки.

На нашу думку, уточнення визначення «інвестиційний процес» необхідно почати з дослідження поняття «процес». У словнику іноземних слів процес трактується, як «послідовна зміна предметів і явищ, що відбувається закономірним порядком» [9, с. 470–471]. Автор С. В. Мочерний вважає, що: «поняття «процес» конкретизує поняття «явище», відображає його зміну у часі, наявність певних етапів або стадій під час таких змін» [3, с. 149]. Проаналізовані вище дефініції дають змогу зробити висновок, що процес постійно пов'язаний із закономірним розвитком. Він може бути як результатом бездіяльності (тобто діяльності з мінусом), так і результатом діяльності.

З точки зору А.А. Пересади, інвестиційний процес зводиться до «обґрунтування і реалізації інвестиційних проектів» [4, с. 30]. Втім таке тлумачення, на нашу думку, є поверхневим, оскільки звужує трактування інвестиційного процесу до поняття інвестиційної діяльності.

Розглянемо роботи тих авторів, які наводять визначення інвестиційного процесу через макроекономічний підхід. З погляду українських учених, зокрема В.М. Грідасова, С.В. Кривченка та О.Є. Ісаєва, «інвестиційний процес – це система інвестування, що дає змогу об'єднати інтереси учасників, умови і механізм реалізації взаємодії промислових підприємств та кредитних установ. Він є основною ланкою суспільного господарювання і забезпечує всі напрями господарської діяльності» [2, с. 39].

У зарубіжних літературних джерелах поширено декілька визначень інвестиційного процесу. У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейлі подають таке його трактування: «поняття інвестиційного процесу пов'язано з тим, яким чином інвестор приймає рішення при виборі цінних паперів, обсягів та термінів вкладання», цей процес охоплює п'ять етапів (вибір інвестиційної політики, аналіз ринку цінних паперів, формування портфеля цінних паперів, перегляд портфеля цінних паперів, оцінка ефективності портфеля цінних паперів) [10, с. 1]. Ці автори пов'язують інвестиційний процес тільки з фінансовими інвестиціями і розглядають прямі інвестиції як атрибут «примітивної

економіки» [10, с. 1]. На наш погляд, таке розуміння цього поняття доволі суперечливе, оскільки ці дві форми інвестицій мають доповнювати одна одну, а не конкурувати між собою.

Л. Гітман і М. Джонк у своїй праці зазначають, що інвестиційний процес – це «механізм зведення разом тих, хто пропонує гроші...з тими, хто пред'являє попит» [1, с. 15]. Звичайно, обидві сторони зустрічаються на фінансовому ринку або у фінансових інститутах. У такому контексті фактично інвестиційний процес ототожнюється із фінансовими ринками. На нашу думку, таке визначення не розкриває макроекономічної сутності інвестиційного процесу, тобто є надто спрощеним та потребує неабиякого вдосконалення.

В економічній літературі поняття інвестиційного процесу слід розглядати у трьох аспектах: на макрорівні, мезорівні і на мікрорівні. Інвестиційний процес на мікрорівні та мезорівні відображає інвестиційний намір, тобто процес формування інвестиційного рішення. На макрорівні інвестиційний процес потрібно розуміти, як систему, якій притаманні елементи та функції, де сукупна дія елементів системи та їхня взаємодія формує макроекономічний процес. Відповідно, на мікро- та мезорівнях слід використовувати два поняття: інвестиційний процес та інвестиційна діяльність, а макрорівні одне – інвестиційний процес. Таким чином, практика макрорівневих досліджень дає змогу стверджувати, що реалізація інвестиційного процесу відбувається через діяльність, якій характерний певний набір показників.

У результаті огляду літературних джерел та дослідження поставленої проблеми можемо дійти висновку, що інвестиційний процес необхідно розглядати в контексті відтворювального процесу, а саме: як процес формування, обміну, розподілу та використання в економіці інвестиційних коштів та як систему відносин, що склалися між суб'єктами господарювання з цього приводу.

### **Список використаної літератури**

1. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / учеб. [под ред. Л. Дж. Гитмана, М. Д. Джонка]. пер. с англ. – М. : Дело. – 1999. – 1008 с.

2. Грідасов В.М. Інвестування / підруч. [за ред. В. М. Грідасова, С. В. Кривченка, О. Є. Ісаєва]. – К. : Центр навч. літ-ри. – 2004. – 164 с.
3. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / підруч. [за ред. С. В. Мочерного] . – Львів : Світ. – 2001. – 416 с.
4. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / підруч. [за ред. А. А. Пересади]. – К. : Лібра. – 2002. – 472 с.
5. Сидор Г.В. Інвестиційна привабливість регіонів / Г. В. Сидор, Г. І. Давидовська // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 2 (27). – С. 184–189.
6. Сидор Г.В. Інвестиційне забезпечення пріоритетних галузей економіки / Г. В. Сидор // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 13–14 квіт. 2017 р.) : у 2-х ч. – Дніпро : НМетАУ, 2017. – Ч. 2. – С. 230–234. – Режим доступу : <https://nmetau.edu.ua/ru/mdiv/i2015/p1718>
7. Сидор Г.В. Залучення іноземних інвестицій в економіку України / Г. В. Сидор // Соціально-економічні проблеми сучасності : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (м. Маріуполь, 12 трав. 2017 р.). – Маріуполь, 2017. – С. 263–266.
8. Сидор Г.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України / Г. В. Сидор, Л. Р. Маринчак // Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності : колективна монографія / за ред. канд. екон. наук, доц. Кульчицької Н.Є. – Чортків: ЧННІПБ, 2017. – С. 205–214.
9. Словарь иностранных слов / Сост.: Лехин М.В., Кокшина С.М., Петров Ф. Н. и др. – М.: Изд-во иностранных и научных словарей. – 1960. – 778 с.
- 10.1 Шарп У. Инвестиции / учеб. [под ред. У. Шарпа, Г. Александер, Дж. Бейли]. пер. с англ. – М. : ИНФРА-М. – 1998. – 1028 с.

*К.е.н., доцент Смоленюк Р.П.*

*ректор*

*Хмельницький економічний університет*

*м. Хмельницький*

*E-mail: kaffin@kheu.km.ua*

## **МЕТОДОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИНЦИПАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки характеризується глибинною трансформацією суспільно-економічних відносин і потребою в перегляді структурних компонентів формування і функціонування аграрного ринку. В світовій економіці намітився тренд збільшення торговельних бар'єрів і перегляду систем регулювання, що позначиться на глобальних інвестиціях і знизить ефективність виробництва, стримуватиме потенціал зростання в усіх країнах [1].

Наразі, коли актуальність проблематики модернізації агропромислового виробництва постійно зростає, окреслимо організаційно-економічний характер управління матеріальними і фінансовими потоками на основі методології структурної інтеграції. Розгалуження наукового інтересу обумовлено специфічними рисами, притаманними агропромислому виробництву. Для розробки ефективних механізмів управління фінансовою діяльністю підприємств важливо визначити можливості нарощування фінансового потенціалу [2, с. 44–45]; розробити заходи щодо оптимізації фінансового забезпечення аграрного сектору [3, с. 6]; консолідувати усі джерела надходження капіталу і залучення його у формі інвестицій для забезпечення процесу фінансово-інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва [4, с. 12–18]; визнати, що в процесі екологізації

економічного розвитку зростає значення екоінновацій для агропромислових підприємств [5, с. 49–54].

Економічна система вважається ефективною, якщо вона має пропорційну структуру господарства, тобто є відсутнім гіпертрофованим розвиток однієї галузі щодо інших. Зауважимо, що існує фрагментація правової й інституціональної бази в сфері трактування поняття «агропромисловий комплекс». Більш повно відповідає економічній суті визначення агропромислового комплексу як сукупності галузей національної економіки, що охоплює сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарської продукції, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення [6]. Найважливішими завданнями реструктуризації агропромислового комплексу є удосконалення організації й управління матеріальними та фінансовими потоками для забезпечення ритмічності процесів у сферах виробництва й споживання в аграрному секторі економіки.

Найбільш дискусійним питанням у науковій сфері є системний підхід. З організаційної точки зору систему досліджують, з одного боку, як відносини всіх її частин, а з другого – відносини її як цілісної з іншими зовнішніми системами. О. Г. Аполов визначає системний підхід як напрям методології наукового пізнання й соціальної практики, в основі якого лежить розгляд об'єктів як системи [7, с. 4]. Системний підхід дає змогу досліджувати цілісність об'єкта, виявляти різноманітні зв'язки і звести їх до єдиного цілого. Трансформація потреб суспільства і поступальна зміна взаємодії системи із зовнішнім середовищем зумовлює зміну функцій системи. Поняття «структуралізм» і «функціоналізм» визначають потребу в розробці й використанні функціонально-структурного підходу, що базується на взаємодії функції й структури в процесі розвитку систем.

Дослідження світового ринку продовольства і його трансформації знаходить відображення в економічних теоріях: теорії граничної корисності (залежність рівня виробництва продовольства і його вартості від ресурсів (води,

землі); класичних теорій міжнародної торгівлі, зокрема теорії порівняльних переваг. М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий визнають, що з позицій розбудови реконструктивної економіки в напрямі формування ліберально-суспільної моделі розвитку значне місце відводиться впорядкуванню системи фінансових відносин між бізнесом і владою, а також управлінню природно-ресурсними активами [8, с. 3–20].

Альтернативність наукових позицій обумовлюється доцільністю враховувати новітні ліберальні тренди при виборі продовольчих концепцій. Це потребує розвитку методології визначення рівноважного стану попиту та пропозиції на ринку капіталу. Варто акцентувати увагу на трьох основних методологічних підходах, на основі яких інтегрується розвиток економічної думки: класичний, кейнсіанський та монетаристський. На основі дослідження основних наукових підходів до розвитку теорії економічної рівноваги визначено, що в залежності від ситуації застосовують різні комплексні рішення для досягнення стану рівноваги з урахуванням ефекту мультиколінеарності факторів, які мають зробити власний внесок інвестиційного капіталу в обсяг пропозиції для зменшення фінансового навантаження на прибуток сільськогосподарських підприємств [4, с. 12–18].

Саме підвищення ефективності управління агропромисловим виробництвом у процесі модернізації викликає науковий інтерес до поглиблення теоретичного і методологічного обґрунтування та практичної актуалізації прибутковості активів сільськогосподарських підприємств. В Україні для підвищення продуктивності сільського господарства та створення ефективної ринкової інфраструктури для малих та середніх сільськогосподарських виробників реалізуються проекти «Партнерство заради інновацій: Розвиток сімейних ферм, об'єднаних в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи», «Агробонус (Агрохімічна Лабораторія)», «Збільшення потужностей для професійного вирощування картоплі в Україні» та «Проект Агроінвест в Україні».

## Список використаної літератури

1. Более благоприятные перспективы, оптимизм участников рынка, предстоящие задачи // Бюллетень «Перспективы развития мировой экономики». – 2018, 22 января.
2. Корнійчук Г. В. Фінансові ресурси як елемент фінансового потенціалу агроформувань / Г. В. Корнійчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 44–45.
3. Халатур С. М. Моніторинг державних програм розвитку сільського господарства України / С. М. Халатур // Агросвіт. – 2017. – № 6. – С. 3–7.
4. Новак І. М. Наукові підходи до визначення рівноважного стану попиту та пропозиції на ринку інвестиційного капіталу для підприємств аграрного сектора економіки / І. М. Новак // Агросвіт. – 2017. – № 8. – С. 48–53.
5. Полегенька М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України / М. А. Полегенька // Агросвіт. – 2017. – № 6. – С. 49–54.
6. Про стимулювання розвитку агропромислового комплексу України: Закон України (проект). Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>.
7. Аполов О. Г. Теория систем и системный анализ: Курс лекций / О. Г. Аполов. – Уфа, 2012. – 274 с.
8. Хвесик М. А. Фінансово-економічний механізм реконструктивного розвитку України на засадах децентралізованого управління природними ресурсами / М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий // Економіка України. – 2018. – № 3. – С. 3–20.

*Стебловська Д.Ю.*  
*студентка спеціальності «Фінанси, банківська*  
*справа та страхування»,*  
*науковий керівник: к.е.н., доцент Рязанова Н.О.*  
*ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*  
*м. Старобільськ*  
*E-mail: cteblovckayadasha@gmail.com*

## **ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ**

Проблема податкових змін стала на даний час визначальною як з позицій забезпечення економічного зростання країни, так і в частині наповнення бюджету через механізм оподаткування прибутку. Податки є важливою ланкою фінансових відносин у суспільстві і як форма фінансових відносин виникають з появою держави. Порушення встановлених законом принципів побудови податкової системи свідчить про неефективність податкової політики, воно також породжує прецедент невиконання правових норм владними структурами, а це дає можливість окремим платникам податків виправдовувати ухилення від сплати податків. Ефективна податкова система має базуватися на науково обґрунтованій, реалістично розробленій на основі економічної теорії концепції виходу України з економічної кризи. Нерозв'язаність цієї проблеми призводить до нестабільності податкової політики і зумовлює використання податків не як засобу регулювання економічних процесів, а як засобу мобілізації доходів до бюджету.

Дослідження питань теорії і практики системи оподаткування проводиться багатьма економістами. Значний внесок у вирішення цих проблем зробили: М.Т. Білуха, Бутинець, В.П. Завгородній [1], А.А. Мазаракі, Є.В. Мних [2] , В.В. Сопко та ін. Недосконалим є законодавчі протиріччя у системі оподаткування. Потребує також вирішення проблема інтеграції системи оподаткування в різних видах обліку.

Подальше вдосконалення системи оподаткування потребує практичної реалізації принципів її побудови. Для вирішення цього завдання в країні немає соціально-економічних умов. До того ж і у суб'єктів господарювання, і у працівників податкових органів немає досвіду застосування загальноприйнятих світових правил і норм оподаткування, які закладаються в податкове законодавство. Тому необхідно обережно підходити до використання світового досвіду формування податкової системи і закладати принципи, які б відповідали специфічним умовам функціонування світової економіки. За таких умов фінансовий і регулятивний потенціал податкової діяльності повною мірою можна використати в тому разі, коли вона здійснюватиметься на таких основних принципах:

- наукова обґрунтованість політики доходів;
- активне використання податкових методів регулювання темпів і пропорцій розвитку економіки;
- інвестиційна й соціальна спрямованість;
- пріоритетність прямого оподаткування;
- диференційоване застосування податкових ставок;
- надання податкових пільг тільки на визначені державою цілі.

Необхідність вдосконалення податкової системи зумовлена трьома моментами [1]:

1) зміною умов економічного розвитку та соціально-політичної організації суспільства, що становлять об'єктивну основу податкової системи і визначають характер та соціально-економічні межі в оподаткуванні;

2) зміною економічних концепцій щодо оподаткування, яка є наслідком розвитку об'єктивних економічних процесів і відбиває цей розвиток;

3) діалектичною суперечністю між прагненням будь-якого суспільства до оптимізації податкової системи і неможливістю досягти цього оптимуму раз і назавжди та й взагалі практичною неможливістю реалізації ідеалу оптимальності й досконалості в оподаткуванні, що зумовлює періодичність вдосконалення податкової системи.

Досвід проведення фундаментальних податкових заходів у розвинутих країнах дає змогу сформулювати певні ознаки:

- успішними бувають тільки ті податкові заходи, які передбачають зміни в системі оподаткування, що відповідають умовам і потребам соціально-економічного розвитку країни;

- результативність податкових змін залежить також від того, в якій фазі економічного циклу вона проводиться;

- реакція економічних суб'єктів на зниження рівня податків не є швидкою й однозначною;

- вплив податкових змін на економічне зростання виявляється у довгостроковій перспективі;

- вплив податкової політики на соціально-економічні процеси взагалі має характер не жорстко детермінованих, а ймовірнісних зв'язків внаслідок складності соціально-економічних явищ, зумовлених великою кількістю чинників;

- засоби стимулюючої податкової політики (в тому числі податкові пільги) мають суперечливий вплив на економічний розвиток;

- рівень податкових ставок – явище відносне;

- зниження рівня податкового тягаря не може бути самоціллю.

Податкова діяльність останніх років була складною. У процесі податкової діяльності необхідно визначити оптимальний розмір податкового тягаря, адже він є основою функціонування податків. Це підтверджується теорією Лаффера: встановлюючи податкові ставки, слід брати до уваги певний критичний рівень і не порушувати так званої забороненої зони. Тільки в цьому разі податки позитивно впливатимуть на діяльність суб'єктів господарювання, сприятимуть економічному зростанню [3].

Зростання податкового тягаря призводить до такого явища, як ухилення від податків, що дуже впливає на величину податкових надходжень. Закономірним є явище, коли надмірне підвищення норм оподаткування призводить до збільшення доходів тіньової економіки і згорання легального бізнесу, а

заразом і до скорочення податкової бази. Зазначені проблеми зумовлюють необхідність подальшого удосконалення чинного податкового законодавства, усунення його суперечностей та прогалин, посилення санкцій.

Отже, для удосконалення системи оподаткування в Україні необхідно розробити єдину методику обчислення податків, упорядкувати податкові пільги, обґрунтовано застосовувати фінансові санкції за порушення норм оподаткування; підвищити відповідальність платників податків за своєчасну та повну сплату податкових платежів, включаючи встановлення матеріальної та кримінальної відповідальності; привести податкове законодавство у відповідність до умов ЄС, дотримуватись міжнародних угод щодо оподаткування.

### **Список використаної літератури**

1. Загородній А.Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія / А.Г. Загородній, А.В. Єлісеєв – Львів: Центр Бізнес-Сервісу, 2007. – 152с.
2. Мних Є.В. Організація формування податкової звітності підприємств торгівлі / Є.В. Мних, В.В.Чайка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №1. – С.61–65.
3. Лащак В.В. Стимулювальна роль прямих податків / В. В. Лащак // Фінанси України. – 2015 р. – № 2. – С. 85–91.

*Струк Н.І.*  
*студент спеціальності «Прикладна статистика»,*  
*науковий керівник: к.е.н., професор Матковський С.О.*  
*Львівський національний університет імені Івана Франка*  
*м. Львів*  
*E-mail: struk.nazariy@gmail.com*

## **АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Дослідження причинно-наслідкових зв'язків у розвитку економічних процесів та з'ясування основних проблем функціонування галузевих ринків України дає змогу встановити мотиви поведінки суб'єктів господарювання та спрогнозувати модель розвитку економіки. Наше дослідження ґрунтується на інформації з відкритих офіційних джерел, що дає змогу підтвердити висновки та пропозиції. За основу обрано максимальний обсяг первинних даних у розпорядників відповідної інформації [1].

Аналіз структури валової доданої вартості виготовленої продукції дає змогу визначити економіко-формуючі види діяльності вітчизняної економіки, якими за останні роки залишаються: промисловість, торгівля та сільське господарство. Окрім того спостерігаємо зниження питомої ваги в структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) промисловості з 25,7 % у 2010 році до 24,7 % у 2016 році. Натомість відчутно нарощується питома вага сільського господарства з 8,4 % у 2010 році до 13,7 % (+5,3 %). Детальний аналіз тенденцій розвитку економіки України за видами економічної діяльності дає змогу встановити причини змін і можливість одержання різних наслідків.

Промисловий сектор відіграє визначальну роль в економіці України, а його показники є основним чинником соціально-економічного розвитку. Тому розуміння структури та тенденцій змін у промисловому секторі має важливе значення. Загальне падіння ВВП прямо пропорційне падінню індексу промислової продукції, що характеризує зміну маси вироблених матеріальних

благ у поточному періоді в порівнянні з базисним.

Добувна, харчова промисловість, енергетика і металургія є домінуючими у промисловості, сумарний внесок яких до загальної валової доданої вартості в промисловості становить понад 60%. Зазначимо, що за останні роки структура промислового виробництва дуже змінилася і це пояснюється загальним падінням, а не структурними змінами. Машинобудування й добувна промисловість зменшилися в загальній структурі валової доданої вартості в промисловості на 13,9 % проти 2013 року, машинобудування – мінус 7 %, легка промисловість – мінус 2,3 % [1].

Якщо розглянути внесок окремих видів діяльності до експорту, то промислові сегменти характеризуються високою часткою експорту: металургія (62,6 % випущеної продукції експортується), машинобудування (48,8 %), легка промисловість (44,2 %), деревообробна промисловість (35,2 %). Інші сектори експортують менше, ніж 30 % від свого випуску.

В умовах падіння економіки основною рушійною силою став агропромисловий комплекс. Саме збільшення питомої ваги сільського господарства в загальній структурі ВВП утримало економіку від дефолту. Основний внесок зростання індексу виробництва базових секторів економіки був зумовлений приростом сільськогосподарського виробництва (на 66,4 % до попереднього року), переважно завдяки високим обсягам збору кукурудзи. Високий урожай технічних культур у 2016 році став також рушієм приросту харчової промисловості (виробництва олії та цукру), що посприяло пришвидшенню зростання промислового виробництва в цілому. Значні обсяги виробництва в сільському господарстві та промисловості підтримали розвиток оптової торгівлі. Варто зауважити, що ріст індексу сільськогосподарського виробництва зумовлений високими показниками обсягів збору пізніх сільськогосподарських культур наприкінці року. «Зокрема, врожай кукурудзи став рекордним, тому терміни активного збору цієї культури були продовжені. У цілому врожай зернових культур у 2016 році перевершив найоптимістичніші прогнози та становив 66 млн. тон. У всіх основних категоріях тваринництва

динаміка також поліпшилася. Зокрема, відновилося зростання у виробництві молока (на 0,6 % рік до попереднього року)» [2].

У той же час саме зростання цін на сільськогосподарську продукцію спричинило підвищення базової інфляції. Навіть високі врожаї в Україні зернових, овочів та окремих фруктів не надто вплинули на зростання індексу цін на сільськогосподарську продукцію. «Ціни на м'ясо підвищилися досить стримано (на 5,0 % р/р у порівнянні з 22,5 % р/р у 2015 році) через обмеження на експорт свинини та курятини на тлі несприятливої епізоотичної ситуації. Водночас у 2016 році високими темпами зростали ціни на молоко та молочні продукти (на 21,1 %, а в 2015 році – на 26,4 % р/р) на тлі посилення попиту з боку переробників через високі обсяги експорту молочних продуктів» [2]. Різне зниження цін у міжнародному середовищі на зернові культури спроможне призвести до занепаду вітчизняного сільського господарства. З іншого боку відсутність переробного виробництва сільськогосподарської продукції робить нас ще більш залежними від міжнародної кон'юнктури та не дає змоги отримувати додаткову додану вартість від реалізації готової продукції.

Отже якщо 2010–2011 рр. – період зростання економіки України, то у 2012–2013 рр. таке зростання не було навіть помірним. 2014–2015 рр. характеризуються суттєвим спадом, враховуючи несприятливу цінову кон'юнктуру на зовнішніх ринках, війну на Сході України, анексію Криму, і лише 2016 р. характеризується невеликим виходом економіки з рецесії.

### **Список використаної літератури**

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України // Назва з екрану: Ukrstat.org - публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/operativ>.
2. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України (2013–2016 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/analiz-bazovykh-makroekonomichnykh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2016-rr>.

*Сьомака А.М.*  
*студент,*  
*науковий керівник: к.е.н., доцент Марченко Н.А.*  
*Чернігівський національний технологічний університет*  
*м. Чернігів*  
*E-mail: nastyasemaka@gmail.com*

## **КОРПОРАТИВНІ ОБЛІГАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ**

**Вступ.** Нестача фінансових ресурсів на підприємствах - одна з найбільш розповсюджених проблем сьогодення, що негативно впливає на ефективність їх виробничо-господарської діяльності. Актуальність теми полягає в тому, що в умовах дефіциту фінансових ресурсів, корпоративні облигації можуть стати важливим інструментом фінансування поточної діяльності суб'єктів господарювання, а також способом залучення коштів до середньострокових та довгострокових інвестиційних проектів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Серед учених, що докладно досліджували проблематику використання корпоративних облигацій як інструмента залучення фінансових ресурсів слід виділити роботи Лютого І.О., Міщенко В.І, Охріменко О. А, Петренко І. П., , Якимчука Т. П. та інших.

**Виклад основного матеріалу.** Корпоративні облигації (або облигації підприємств) – це борговий цінний папір, що засвідчує відносини позики та зобов'язання підприємства перед кредиторами щодо виплати в зазначені строки суми боргу з урахуванням відсотків за отриманими позичками [1, с. 164].

Порядок емісії і обігу корпоративних облигацій в Україні регулюється Цивільним кодексом України, Податковим кодексом України, Законом України «Про цінні папери і фондовий ринок», Положенням про порядок здійснення емісії облигацій підприємств, облигацій міжнародних фінансових організацій та їх обігу.

Юридичні особи здійснюють випуск корпоративних облігацій з метою:

1. Отримання додаткових фінансових ресурсів, не залучаючи при цьому до управління справами підприємства нових власників;
2. Збільшення та урізноманітнення джерел і умов отримання кредитних ресурсів;
3. Забезпечення стабільного фінансування середньострокових і довгострокових інвестиційних проектів;
4. Встановлення та підвищення свого кредитного рейтингу.

В Україні корпоративні облігації не мають високої популярності на фінансовому ринку, а останніми роками їх емісія зазнала значного скорочення.

У таблиці 1 наведена динаміка випуску вітчизняних корпоративних облігацій за 2012 - 2016 роки.

*Таблиця 1*

Структура обсягу зареєстрованих випусків корпоративних облігацій в Україні за видом емітента в 2012 – 2016 роках, млн. грн [3]

| Вид емітента          | 2012             | 2013             | 2014             | 2015             | 2016            |
|-----------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|-----------------|
| <b>Всього, з них:</b> | <b>51 386,61</b> | <b>42 467,78</b> | <b>29 009,22</b> | <b>11 421,17</b> | <b>5 515,40</b> |
| Підприємства          | 39 588,17        | 34 427,78        | 23 984,22        | 11 421,17        | 5 515,40        |
| Банки                 | 11 770,00        | 8 040,00         | 4 800,00         | -                | -               |
| Страхові компанії     | 28,44            | -                | 225,00           | -                | -               |

Як видно з таблиці 1, існує тенденція падіння обсягів емісії корпоративних облігацій. У 2016 році порівняно з 2015 обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 6,91 млрд. грн або на 51,66%, порівняно з 2012 – на 45,87 млрд. грн або на 89,26%. У структурі зареєстрованих випусків облігацій переважають облігації випущені підприємствами. У 2015-2016 роках банки та страхові компанії взагалі не приймали участь в емісії облігацій, що може бути пов'язане з тим, що їх облігації не викликають інтересу інвесторів на фінансовому ринку України.

У 2016 році найбільші обсяги випусків облігацій підприємств було здійснено у сферах [3]: будівництво – 62,06%, сільське, лісове та рибне господарство – 9,07%, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 8,16%, фінансова та страхова діяльність – 5,73%.

Випуск боргових цінних паперів, зокрема таких, як корпоративні облігації більше здійснюється великими фінансово спроможними підприємствами з надійною репутацією чи суб'єктами господарювання, які здатні реалізовувати великі інвестиційні проекти.

Ринок облігацій є важливим елементом системи фондового ринку. В Україні ринок корпоративних облігацій має свою особливість, яка проявляється в тому, що він в основному позабіржовий, організаторами якого є фінансові інституції. Обіг корпоративних облігацій на фондових біржах порівняно з позабіржовим ринком незначний.

У таблиці 2 наведено обсяг торгів облігаціями підприємств на біржовому та позабіржовому ринках у 2012 – 2016 роках.

*Таблиця 2*

Обсяг торгів корпоративними облігаціями на біржовому та позабіржовому ринках України в 2012 – 2016 роках, млрд. грн [3]

| <b>Вид ринку</b> | <b>2012</b>   | <b>2013</b>  | <b>2014</b>  | <b>2015</b>  | <b>2016</b>  |
|------------------|---------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| Позабіржовий     | 98,54         | 51,36        | 37,09        | 40,24        | 46,27        |
| Біржовий         | 26,35         | 47,51        | 32,82        | 13,53        | 9,17         |
| <b>Усього</b>    | <b>124,89</b> | <b>98,87</b> | <b>69,92</b> | <b>53,77</b> | <b>55,44</b> |

За даними наведеними в таблиці 2, видно, що обсяг торгів облігаціями підприємств на біржовому ринку становив 9,17 млрд. грн., що в порівнянні з показником 2015 роком менше на 4,36 млрд. грн., в той час як на позабіржовому – 46,27 млрд. грн., що більше на 6,03 млрд. грн. показника 2015 року.

Незначне використання в Україні таких боргових цінних паперів, як корпоративні облігації зумовлено такими факторами:

1. Політична та фінансова нестабільність, погіршення ділового клімату в країні та високий рівень інфляції;

2. Недосконалість і часті зміни законодавчої і нормативно-правової бази, відсутність обґрунтованої системи державного регулювання використання корпоративних облігацій для залучення коштів;

3. Слабка розвиненість українського фондового ринку та його інфраструктури, відсутність гарантій для інвесторів;

4. Низький кредитний рейтинг вітчизняних корпорацій та, як наслідок, недовіра інвесторів.

**Висновки.** Для вирішення існуючих проблем, пов'язаних з випуском і регулюванням обігу корпоративних облігацій необхідно вживати заходи щодо:

– подолання високого рівня інфляції, стабілізації та зміцнення національної грошової одиниці;

– створення системи гарантій для інвесторів з метою забезпечення довіри до захищеності фінансування інвестиційних проектів;

– відновлення та розвитку фондового ринку і його інфраструктури, зокрема, забезпечення його конкурентоспроможності та інформаційної прозорості, розширення спектру послуг на ньому, підвищення рівня контролю за учасниками ринку, вдосконалення механізму взаємодії між учасниками ринку;

– вдосконалення законодавчої бази, яка регулює процеси випуску, обігу та використання корпоративних облігацій.

### **Список використаної літератури**

1. Петренко І.П. Особливості залучення інвестиційного капіталу шляхом емісії корпоративних облігацій / І.П. Петренко // Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – №1. – С. 163–169.
2. Гончарук О.О. Корпоративні облігації у механізмі фінансування діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О.О. Гончарук // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

3. Звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ssmsc.gov.ua/user\\_files/content/58/1499943860.pdf](http://www.ssmsc.gov.ua/user_files/content/58/1499943860.pdf).

*Тельчарова Р.А.  
студентка 4 курсу,  
науковий керівник: к.е.н. Костенко Г.П.  
Бердянський державний педагогічний університет  
м. Бердянськ  
E-mail: tel4aerobica@gmail.com*

## **ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Оподаткування підприємницької діяльності в Україні на сьогоднішній день потребує невідкладного реформування, оскільки значна частина суб'єктів господарювання не здатне сплачувати діючі податки та не встигає за постійними змінами в податковому законодавстві. Саме тому дослідження проблем у податковій системі України є однією з найбільших актуальних сьогодні тем.

Зазначеній проблемі присвячено наукові праці та публікації вітчизняних та закордонних учених-економістів. Проблеми оподаткування суб'єктів господарювання висвітлено у наукових працях таких вчених, як: П. Буряк, З. Варналій, О. Василик, В. Вишневський, А. Іванов, Н. Кучерявенко, В. Мельник, А. Соколовська, В. Суторміна, та інші. В своїх дослідженнях науковці розглядали систему оподаткування малого бізнесу в різних напрямках її розвитку, спираючись на досвід оподаткування суб'єктів малих форм господарювання розвинених країн світу. Разом з тим, слід відмітити, що ряд проблем потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є визначення недоліків у податковій системі України та розгляд шляхів їх подолання.

Податкова система являє собою важливий елемент державного впливу на діяльність суб'єктів господарювання, від ефективності функціонування якої залежить продуктивність чи деструктивність соціально-економічних перетворень у країні. Ця система є однією з визначальних складових забезпечення економічного зростання держави.

На сьогоднішній день існує багато недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності в Україні, що призводить до їх відтоку у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету (виплата більшої частини заробітної плати «у конвертах»).

Існують наступні чинники, котрі спонукають платників уникати сплати податків:

- кількість податків та рівень податкових ставок;
- складність у розрахунках податкових сум;
- високий рівень нестабільності (постійно змінюються не лише ставки оподаткування, а й види податків);
- ефективність роботи податкової служби;
- рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки;
- рівень довіри платників до владних структур, котрі виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків;
- рівень корупції у державі [1].

Оптимізацію оподаткування слід розглядати як систему заходів, здійснених у межах чинного законодавства, спрямованих на зменшення податкових платежів. До заходів мінімізації податків належать - розробка і реалізація схем спрямування фінансових потоків, господарських операцій, обрання виду діяльності, використання пільг, законодавчих прогалин,

правильне формування облікової політики підприємства тощо.

Зважаючи на те, що оподаткування складається не лише із ставок податків, але й з умов їх адміністрування, можна було б передбачити, що великі ставки податків компенсуються в законодавстві простотою їх обрахування, звітності і сплати, що могло б посилити позиції українського бізнесу.

Розглядаючи питання ефективності системи оподаткування, не можливо не згадати про податкові пільги, які за певних умов є дієвим інструментом підтримки національної конкурентоспроможності. Основним недоліком чинного пільгового оподаткування в Україні є те, що більшість податкових пільг надаються на невизначений термін, з необґрунтованим і нецільовим змістом, що призводить до постійних втрат бюджетних надходжень і гальмування економічного зростання.

Досвід розвинених країн переконує, що пільги найчастіше надаються на умовах податкового кредиту. Виходячи з цього можна запропонувати впорядкування податкових пільг в Україні: пільги не повинні бути особистими (надаватися окремим платникам), вони повинні мати цільовий характер. Суми, отримані підприємствами від відрахувань із податкової бази, а також зменшення податкового зобов'язання мають розглядатися як субсидії і використовуватися на законодавчо встановлені цілі [2].

Удосконалення системи оподаткування підприємств України в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення. Недоліки у податковій системі призводять до негативних наслідків в економіці країни [3].

Удосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, шляхом створення стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур. По-друге, через посилення соціального спрямування системи оподаткування у цілому.

Необхідно розвинути та застосувати такі пропозиції:

– вивільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка інвестується у виробництво, а також прибутку від приросту обсягів експортної продукції;

– визначити напрями розвитку системи оподаткування – пряме чи непряме оподаткування повинно бути розвинуто, визначити переваги та недоліки прямого та непрямого оподаткування.

На сьогоднішній день існує багато проблем в сфері оподаткування підприємств у нашій державі. Шляхами подолання цих проблем є: застосування податкового планування і методів податкової оптимізації на самих підприємствах, а також удосконалення діючої системи оподаткування з боку держави, в тому числі за використання досвіду зарубіжних країн, однак з урахуванням реалій української економіки.

### **Список використаної літератури**

1. Ткаченко В.В. Податкове планування на підприємстві / В.В. Ткаченко // Економіка і держава. – 2013. – №12. – С. 55-58.
2. Міжнародний досвід розбудови ефективної системи оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://feo.asta.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/materiali-konferenzii-NUSTSU-2014.pdf>.
3. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41373>.

*Ткаченко Г.А.*

*аспірантка кафедри менеджменту і права,  
науковий керівник: д.е.н., професор Демчук Н.І.*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*м. Дніпро*

*E-mail: shvecanna@ukr.net*

## **ДАУНСАЙЗИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Сучасне ринкове середовище надзвичайно змінюється та динамічно розвивається, тому сільськогосподарському підприємству важливо швидко пристосовуватися до його умов, а отже, його ключовим компонентом має бути вміння ефективно впроваджувати організаційні зміни. Зміни зовнішніх умов господарювання приводять до зміни стратегії сільськогосподарського підприємства, яка, в свою чергу, впливає на зміну його структури. Дієвим методом адаптації організаційних структур до змін зовнішніх умов є оптимізація розміру підприємства - даунсайзинг.

Даунсайзинг представляє собою ряд перетворень, які стосуються організаційної структури підприємства, спрямованих на оптимізацію розміру підприємства для поліпшення її функціонування та зниження витратної частини бюджету, головним чином, за рахунок скорочення кадрів.

Також даунсайзинг характеризують, як комплекс заходів (стратегія), які покликані оптимізувати розмір підприємства за рахунок здійснення більш ефективної HR-діяльності, зміни структури підприємства, а також зміни ключових цілей та робочих процесів. Даунсайзинг також виступає інструментом управління змінами та організаційного розвитку, приводячи до оптимізації організаційної структури та витрат на її фінансування з метою підвищення ефективності та збереження її організаційної цілісності в умовах адаптації до складного зовнішнього середовища. Частіше всього оптимізація

кадрового складу відбувається в рамках реструктуризації підприємства, злиття та придбання підрозділів, впровадження нових технологій, оптимізації організаційної структури підприємства [1].

Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки. Воно забезпечує 9,2% валової доданої вартості, у ньому використовується основних засобів вартістю понад 100 млрд. грн., господарюючі суб'єкти користуються 20,6 млн. га. сільськогосподарських угідь. За рахунок власного виробництва забезпечується потреба у зерні, цукрі, олії, картоплі, овочах на внутрішньому ринку. За останні роки в країні зросло також споживання на одну людину молока і м'яса [2].

Інтеграція України до європейської економічної спільноти створило перед аграрним сектором економіки нові проблеми, від вирішення яких залежать ефективність діяльності і перспективи розвитку галузі.

Для того, щоб впроваджувати перспективні агротехнології, які є засобом підвищення продуктивності виробництва і засобом зниження витрат на одиницю продукції, необхідно посилювати інвестиційно-інноваційну діяльність, що є одним з головних факторів підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому ринку, а також вживати заходи щодо оптимізації діяльності підприємства. Дієвим інструментом оптимізації в кризових умовах господарювання безпосередньо виступає даунсайзинг.

Даунсайзинг є певною мірою ризикованим методом управління, тому може супроводжуватися негативними процесами на сільськогосподарському підприємстві а саме:

- створенням неформальних груп з працівників, яких планують звільнити;
- страйками, демонстраціями, пікетами;
- саботажем і падінням продуктивності;
- очікуванням негативних перетворень і слухами;
- демотивацією персоналу;
- зниженням рівня організаційної культури.

Роль менеджера під час впровадження даунсайзингу на

сільськогосподарському підприємстві полягає у швидкому реагуванні та розробці підходів для менш різкої реакції співробітників.

Доцільно виділити декілька підходів при ефективному даунсайзингу:

- скорочення як можливість для поліпшення, а не просто як реакція на загрозу або кризу;

- розгляд людських ресурсів на підприємстві в якості активів, а не в якості зобов'язань;

- залучення працівників до процесу змін;

- узгодження скорочення чисельності з чітко сформульованою метою бажаного майбутнього для організації, а не як антикризовий захід;

- визначення майбутньої місії сільськогосподарського підприємства його основних функцій і організаційної структури, яка буде найбільш ефективна при розробці стратегій скорочення чисельності персоналу з допомогою ключових компетенцій;

- встановлення цільових і тимчасових орієнтирів, щоб підготувати сільськогосподарське підприємство для перегляду скорочення штатів в якості стратегії поліпшення [3].

Враховуючи певні недоліки застосування даунсайзингу на сільськогосподарському підприємстві, вважаємо що даний метод є реалією нинішніх умов господарювання, а також часто використовуваним інструментом в управлінні змінами і організаційного розвитку.

### **Список використаної літератури**

1. Дорошук А.А Райтсайзинг как инструмент управления изменениями и организационного развития / А.А. Дорошук, В.В. Назарова// Науковий вісник Херсонського державного університету, Серія Економічні науки – 2016. – № 20 (Ч1). – С. 76-79.
2. Свірідова С.С. Сучасні інструменти стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами / С.С. Свірідова, С.А. Толстова// Економіка: реалії часу – 2017. – № 2 (30). – С. 109-115.

3. Дорошук Г.А. Кадрове забезпечення управління змінами / Г.А. Дорошук, Г.О. Савченко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3(13). – С. 50–56.

*К.е.н. Ткаченко О.С.  
викладач кафедри обліку, аудиту  
та управління фінансово-економічною безпекою  
Дніпровський державний аграрно-економічний університет  
м. Дніпро  
E-mail: tas2007@i.ua*

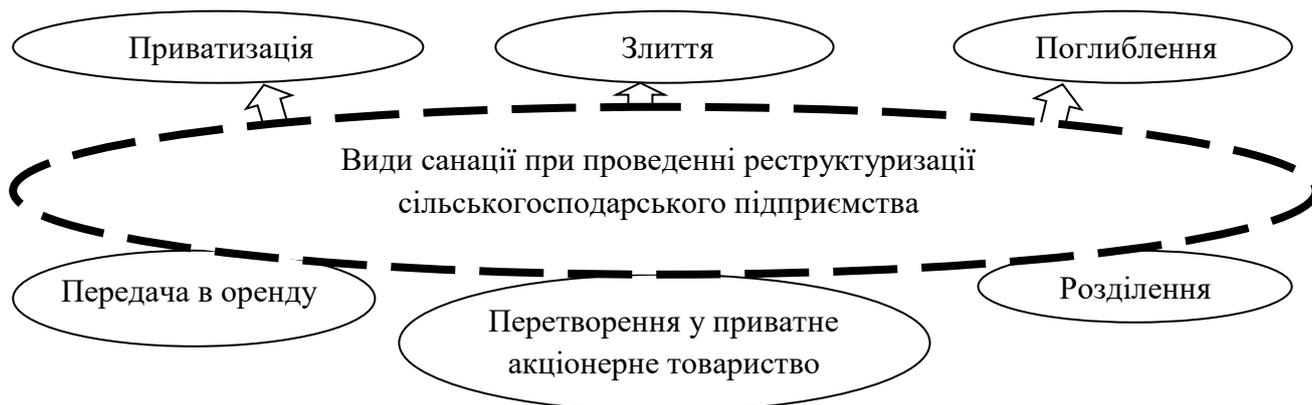
## **ВИДИ САНАЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

У системі заходів з економічного оздоровлення, спрямованих на виведення сільськогосподарського підприємства з кризового стану, важливу роль приділяють санації, яка спрямована на його реструктуризацію (реорганізацію). Такий вид санації здійснюється при більших масштабах кризового економічного стану сільськогосподарського підприємства і вимагає здійснення ряду процедур реорганізацій, що забезпечують ефективніші організаційні види його господарської діяльності. Як правило, цей вид санації пов'язаний зі зміною статусу юридичної особи (сільськогосподарського підприємства) в ході фінансового оздоровлення [4].

Згрупуємо види санації (фінансового оздоровлення), що використовуються при проведенні реструктуризації сільськогосподарського підприємства (рис. 1).

Аналізуючи рисунок 1 розглянемо детально кожен з представлених видів санації.

1. Злиття здійснюється шляхом об'єднання підприємства-боржника з іншим економічно стійким підприємством.



*Рис. 1. Види санації при проведенні реструктуризації сільськогосподарського підприємства.*

В результаті такого об'єднання підприємство-боржник втрачає свій самостійний юридичний статус. Розрізняють: горизонтальне злиття, в процесі якого об'єднуються сільськогосподарські підприємства однієї галузі; вертикальне, яке об'єднує підприємства суміжних галузей (наприклад, виробників і споживачів сировини); конгломератне злиття, в процесі якого об'єднуються підприємства, не пов'язані між собою ні галузевими, ні технологічними особливостями. Для підприємства санатора спонукальним мотивом цього виду санації є ефект синергізму, а для підприємства, що санує, – можливість збереження робочих місць і спрямованості виробничої діяльності. В процесі злиття сільськогосподарського підприємства консолідують бухгалтерську звітність [2].

2. Поглинання – цей вид санації здійснюється шляхом придбання підприємства-боржника підприємством-санатором. Для санатора ефект поглинання також пов'язаний з синергізмом. Сільськогосподарське підприємство, що санує, при поглинанні зазвичай втрачає свій самостійний статус, хоча як юридична особа може зберегтися у вигляді дочірнього сільськогосподарського підприємства [1].

3. Розділення – такий вид санації може бути використаний для

сільськогосподарських підприємств, що здійснюють багатогалузеву господарську (виробничу) діяльність. Ефект такого виду санації полягає в тому, що за рахунок істотного скорочення загальногосподарського управлінського апарату, невиробничих і допоміжних служб значно скорочується сума постійних витрат, у зв'язку з чим за рахунок ефекту операційного левериджу кожен новий виділений підрозділ швидше може досягти точки беззбитковості своєї діяльності. Виділені в процесі розділення сільськогосподарського підприємства отримують статус нової юридичної особи, а майнові права і обов'язки переходять до кожного з них на основі розділового балансу.

4. Перетворення у відкрите акціонерне товариство, такий вид санації, здійснюваний за ініціативою групи засновників, дозволяє істотно розширити можливості підприємства, забезпечити шляхи його виходу з кризи і дати новий імпульс його економічному розвитку. Умовою такої санації виступає необхідність забезпечення засновниками мінімального розміру статутного фонду, встановленого законодавством.

5. Передача в оренду – цей вид характерний нині для санування державних сільськогосподарських підприємств, при якій вони передаються в оренду членам трудового колективу. Умовою здійснення такого виду санації є перейняття на себе колективом орендарів боргів підприємства, що санує. Принципово такий вид санації може бути використаний і для сільськогосподарських підприємств недержавних форм власності [3].

6. Приватизація – за цим видом санують державні підприємства. Нині цей вид санації досить поширений. Умови і форми приватизації державних підприємств регулюються системою прийнятих законодавчих актів.

Підсумувавши вищенаведене зазначимо, що сільськогосподарські підприємства України переживають скрутні часи. У критичному стані знаходиться їх матеріально-технічна база, руйнується соціальна сфера села. Фінансово-економічне становище товаровиробників не забезпечує навіть їх просте відтворення.

## Список використаної літератури

1. Власова Н. О. Фінанси підприємств: Навч. посібник. // Н. О. Власова, О.А. Круглова – К.: Центр учбової літератури. – 2007. – 271 с.
2. Лайко П.А. Фінанси АПК: Навч. пос. / П.А. Лайко, Ю.І. Ляшенко. – К.: ДІА. – 2000. – 225 с.
3. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.О. Непочатенко. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 328 с.
4. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Підручник / О.С. Філімоненков, О.С. Філімоненков, Д.І. Дема. – Київ: Алерта. – 2009. – 496 с.

*К.е.н., доцент Харко В.Ю.*

*доцент кафедри менеджменту*

*Львівський національний університет імені І. Франка*

*м. Львів*

*E-mail: mich\_busk@ukr.net*

## АНАЛІЗ ПРОПОРЦІЙ ПРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Будь-яка система суспільства, в тому числі економічна, покликана служити людині, її всесторонньому розвитку. Ефективність функціонування окремих організацій і цілих територіальних утворень визначається співвідношенням результатів до затрат. Однак мірилом соціальної ефективності є максимізація використання таких результатів членами суспільства. П. Дракер зазначав, що немає слаборозвинутих країн, але є слабо керовані. Український же економіст Б. Гаврилишин, розглядаючи економічні системи класифікує їх за такими ознаками, як ментальність, переважаючі цінності суспільства, окрім звичних для інших дослідників критеріїв співвідношення державного та приватного сектору і т.п.

Реформування економіки таким чином покликане насамперед підвищити

соціальну ефективність. Опис же економічних систем можливо здійснювати лише у порівнянні пропорцій. Так як економіка обслуговує усі види людської діяльності, то, звичайно питання пропорцій стосується і всіх тих складових секторів економіки – і промисловості і сільського господарства, і соціальної сфери, з освітою, охороною здоров'я, культурою, інфраструктурою, аж до духовності. Однак питання пропорцій виникає власне з тих ознак Б. Гаврилишина, що формуються саме духовністю, культурою, освітою – тими галузями, що зазвичай вважалися упродовж десятиліть названих реформ в Україні вторинними. Більшість реформаторів безустанно переконували в необхідності розвитку економіки ціною соціальної сфери, а потім вже колись, після значного зростання економіки братися за розвиток соціуму.

Як показали воєнні події України такі підходи були самообманом суспільства, адже війна прийшла не в найбільшій, економічно відсталі регіони, а радше навпаки – в регіони з найвищим рівнем середньої оплати праці. Це зайвий раз підтверджує, що центральною опорою економічного розвитку є людина, причому людина соціальна, суспільно активна, справжній громадянин, тобто особа, котра активно залучена до громадянського суспільства, бере участь у тих чи інших проектах своїх громад.

Чого ж повинні стосуватися пропорції?

Досвід формування української держави столітньої давнини дає можливість знайти відповідь на запитання. Так уповноважений Директорії проф. Іван Огієнко, усвідомлюючи значення саме людського ресурсу для розвитку економіки, як і держави загалом запровадив національні пропорції в наборі на навчання до першого українського державного університету в м. Кам'янець-Подільський. Що ж ми маємо в сучасній Україні? – офіційну денационалізацію. Паспорт громадянина України вже понад 20 років не містить графи – національність. Отож, практично дослідити пропорційність займання, наприклад, посад, бюджетних місць і т.п. за національною ознакою стає неможливим. Однак це, на жаль, має негативні наслідки. Так у СБУ в Криму свідомо не набирали кримських татар. І що ми отримали в результаті – втрату

цілого півострова. Національна диспропорція у владі і силових структурах призвела до втрат територій держави.

Отже, для соціально ефективного розвитку держави необхідно дотримуватись національних пропорцій в органах влади та силових структур.

Пропорційність територіальна. Природними є територіальні відмінності, що спричинені різними історичними обставинами. Однак соціальним імперативом реформування є як мінімум розбудова толерантності поміж представниками окремих регіонів. Проте ми можемо сказати, що практично всі вибори в Україні ґрунтувалися на розпалюванні ворожнечі поміж представниками різних регіонів держави. В результаті протягом новітньої незалежності до влади потрапляли регіональні клани, що різко порушувало територіальну пропорційність і, як ми бачимо, призвело до негативних наслідків, як економічного, так і соціального та безпекового характеру.

Територіальна пропорційність необхідна і у сфері освіти, особливо вищої для забезпечення формування адекватного національно свідомого та толерантного громадянина. Цю ж пропорційність необхідно забезпечувати і в кадровому складі педагогів, і силовиків, і дипломатичних відомств. Саме наявність студентів з різних регіонів, різних за фахом освіт при подальшій підготовці дипломатів дало б змогу отримувати таким слухачам практичні навички спілкування та ведення переговорів з представниками відмінних культур (в тому числі професійних), ментальностей і т.п. Однак ми маємо за свідченням викладачів тих закладів засилля одного міста, що звичайно знижує якість підготовки дипломатів.

Ця ж територіальна та національна пропорційність необхідна у формуванні центральних органів державної влади, особливо середньої ланки – працівників міністерств і відомств, що може стати першоосновою боротьби з корупцією через унеможливлення клановості.

Пропорційність доходів, отримуваних з бюджету. Важливим, практично об'єднуючим чинником суспільства є доходи населення, що формуються зазвичай з оплати праці. На жаль система Єдиної тарифної сітки так і не

знайшла універсального застосування в Україні, як аналогічно і система пенсійного забезпечення. Наприклад, повоєнна Німеччина мала співвідношення мінімальної та максимальної оплати праці в бюджетній сфері 1:5, в той час, як у воюючій Україні таке співвідношення перевищує 100 раз. це звичайно призводить до розшарування населення, зростання соціальної напруги, та, зрештою, до порушення конституційних прав і свобод громадян.

Проголошуючи курс на євроінтеграцію, влада чомусь не бажає дотягуватись до соціальних стандартів ЄС. Так, наприклад, пропорції прожиткового мінімуму і пенсії за західним кордоном України становлять 1:2, а мінімальної зарплати 1:3, в той час, як в нас не дотягують і прожиткового мінімуму. Ще одним європейським підходом до встановлення мінімальних доходів є вартість енергоносіїв та, відповідно, купівельна спроможність мінімальних доходів – пенсії чи зарплати. Піднімаючи необґрунтовано ціну на газ, влада чомусь забула, що в Європі мінімальна пенсія дорівнює 1000 кубометрів газу за купівельною спроможністю, в той час, як в нас заледве перевищує 100 кубометрів.

Потрібно визнати, що більшість пенсіонерів не заробляли пенсії в Україні, але працювали на іншу, фактично ворожу державу, тому дивним виглядає той факт, що новоутворена держава при розрахунку пенсій встановлює якісь коефіцієнти для трансформації даних старої радянської системи. Варто визнати простий факт – пенсійна система була і практично залишається солідарною, отже зі зміною державних утворень пенсійні внески не перейшли в пенсійний фонд України. Таким чином сучасні пенсії носять виключно соціальний характер. В такому випадку методика прив'язки пенсій до доходів часі радянської імперії є обманом і держави, і суспільства. Тому пенсію необхідно нараховувати, зважаючи на соціально важливі факти якості трудової діяльності та трудового внеску в розвиток суспільства як такого. Це необхідно саме з метою пропагування потреби праці в суспільстві серед молоді.

Отож пенсія, повинна би складатися з таких пропорцій – пряма залежність від стажу, пряма залежність від рівня освіти і певна залежність від

посади чи попереднього доходу. Сучасна система пенсійного нарахування призводить до суспільних диспропорцій, коли ті, хто має значно більше стажу, або вищий рівень освіти, отримують нижчі пенсійні виплати через якісь надумані коефіцієнти, прив'язані до мертвої імперії.

Соціальним викликом для громадянства є диспропорції призначення пенсій за певними ознаками діяльності, особливо, коли не враховують часу займання тієї чи іншої посади. Тут також доречним є застосування пропорційності нарахування пенсії за тим чи іншим законом відповідно до часу займання тої чи іншої посади, займання тим, чи іншим видом діяльності. Це також шлях до формування та використання резерву держслужби, а не поширення корупційних схем займання державних посад особами без досвіду держслужби..

Національні пропорції в ефірі та культурі далеко не відповідають національному складу населення. Таким чином маємо порушення конституційних прав громадян на державну мову. Аналогічна ситуація із використанням об'єктів культурної спадщини. Чомусь на четвертий рік війни не вирішується питання пропорційності використання Православних Лавр усіма Православними Церквами в Україні, не кажучи вже про диспропорцію на користь ворогуючої держави та її підопічної церковної структури. Усі ж прекрасно розуміють, що Лаври є економічною основою функціонування церковної організації, то чому ж ті ресурси, що будувалися предками українського народу, використовуються представниками чужинців?

Ще одні диспропорції в суспільстві зумовлені пільгами та субсидіями. Технологія паперових пільг і субсидій, що практично перейшла від радянської системи не виховує господарності в громадянина, але культивує свідомість утриманства та владо(державо) залежності. Це зазвичай спричиняє конфлікти між надавачами послуг та пільговиками, оскільки зазвичай механізми обліку та оплати за фактично надані послуги пільговикам не спрацьовують. Монетизація пільг та субсидій, коли кінцевим розпорядником коштів стає пільговик усуватиме конфлікти внизу, але, що найважливіше, формуватиме позитивну

свідомість господарності. Тобто кожна особа не прив'язувалась до того чи іншого виду транспорту, але міркувала б про заощадження коштів, що потрапили в її розпорядження. Безперечно що такі застарілі системи немонетизованих пільг вигідні фактичним розпорядникам коштів з одної сторони, а також вигідним є просування конфліктів на низові ланки, що гальмує розвиток громадянського суспільства.

Міць суспільства закладається у процесі виховання. Недарма будівничий німецької нації О. Бісмарк твердив, що війну перемагають вчителі та парафіяльні священики. На жаль в Україні, навіть в умовах війни цього не усвідомлюють. Чомусь судову реформу починають із надмірного збільшення доходів суддів, в той час, як освітяни залишаються найменш оплачуваними. Проте потреба діяльності судової системи обернено пропорційно ефективності діяльності педагогів та духовенства. Представники нової поліції в умовах війни чомусь отримують вищі виплати, ніж воїни, а добровольців взагалі ігнорують чиновники.

Державний апарат покликаний забезпечувати справедливість у суспільстві, відсутність утисків за певною ознакою – чи то національною, чи то расовою, чи то релігійною, чи то професійною, чи то територіальною. Звичайно конкретні історичні економічні, міжнародні, соціальні умови зумовлюють зосередження влади на усуненні найбільш кричущих диспропорцій, виховання толерантності до найбільш упосліджених груп. Однак на практиці в Україні ми досвідчуємо диспропорції і в царині забезпечення толерантності. Так природнім кордоном нації, народу є мовний кордон. Проте, незважаючи на гіркий досвід війни, права громадян на державну мову грубо ігноруються, в той час, як просуваються акції із забезпечення толерантності щодо надуманих проблем.

Кричуще зростання несправедливості в суспільстві спричиняє масові міграції, зниження рівня та тривалості людського життя. Зважаючи на сучасні методи гібридної війни, можна звичайно дійти до невтішних висновків – кому це все вигідно?

Водночас кризові умови, диспропорції реформ можуть дати і позитивний поштовх самоорганізації, активізації розбудови громадянського суспільства, духовного преображення народу. Саме такі чинники і спричинять позитивний поступ суспільства, економіки, політики, культури, духовності української нації та держави.

*Хобот А.П.*

*студентка,*

*Алсуф'єва О.О.*

*старший викладач кафедри політичної економії*

*Національна металургійна академія України*

*м. Дніпро*

*E-mail: alsufievaolena@gmail.com*

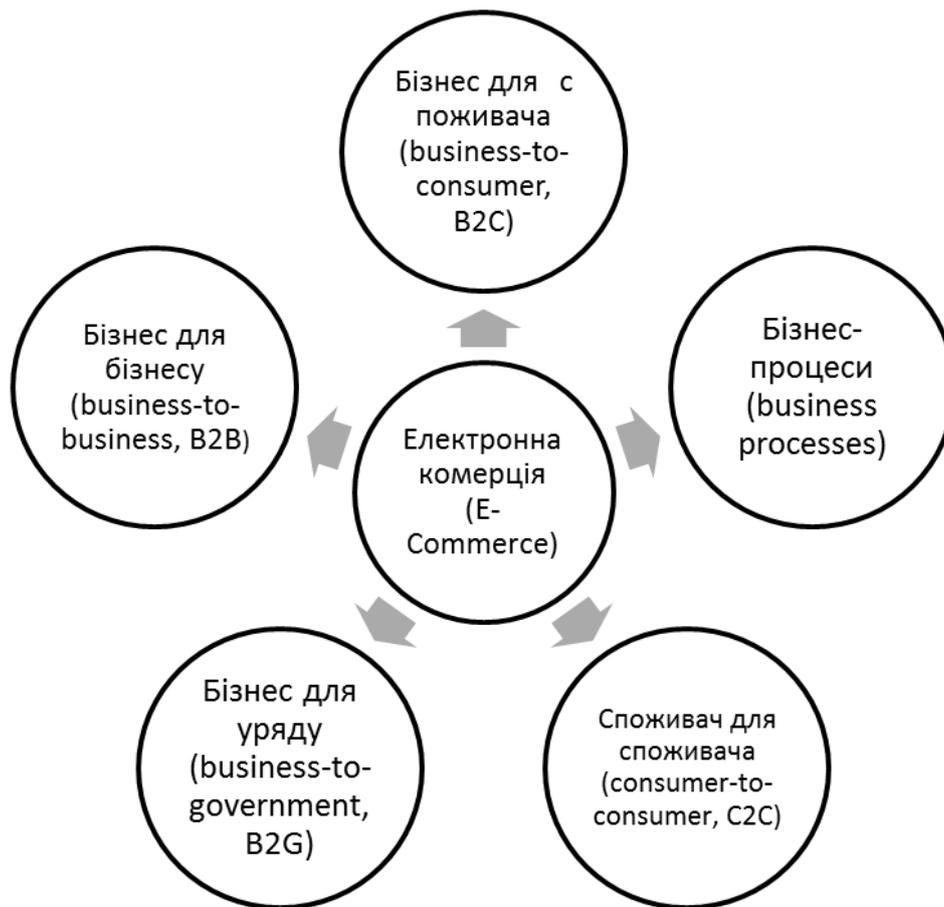
## **ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Новий погляд на місце і роль способів координації економічних відносин на всіх рівнях економічної системи, який формуються під тиском невизначеності, вимагає забезпечення соціальної згуртованості суспільства та ефективного використання потенціалу пріоритетних секторів господарства країни, дозволяє виявити не лише недоліки, протиріччя, невідповідності у макрорегуляторній діяльності держави, а й визначити, яких саме принципів формування економічної політики держави необхідно дотримуватись для забезпечення її ефективного реалізації у економічній, соціальній та політичній сферах. Тому дослідження особливостей трансформації податкової політики держави в умовах глобалізації є важливим і своєчасним.

Реалії сьогодення переконливо свідчать про пришвидшення соціально-економічних змін, які охоплюють усі види діяльності економічних суб'єктів по

всьому світу. Так, з'являються та поширюються нові технології, створюються не існуючі раніше товари, формуються нові ринки та набувають самостійності їх окремі сегменти, прискорюється якісне оновлення продуктивних сил суспільства [1, С.5]. Одним з наглядних прикладів означених глобалізаційних процесів є електронна підприємницька діяльність або електронна комерція. На думку Г. Шнайдера, який визначив електронну комерцію найбільш узагальнено, вона включає всі види економічної діяльності, які використовують інтернет-технології, тобто саму систему Інтернет, простір World Wide Web та інші подібні бездротові системи передачі даних і мобільні телефонні мережі [2]. М. Хейг вважає, що «електронна комерція - це будь-які форми ділових угод, які проводяться за допомогою Інтернету»[3]. Згідно Закону України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VIII, електронна комерція - відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [4]. Окрім іншого, Г. Шнайдер визначає 5 основних напрямів електронної комерції: бізнес для споживача, бізнес для бізнесу, бізнес-процеси, споживач для споживача, бізнес для уряду (рис.1).

За даними міжнародного веб-сайту «Всесвітня інтернет-статистика», який досліджує сучасні дані про використання Інтернету, статистику нарощування, статистику соціальних мереж та дані дослідження ринку в Інтернеті для більш ніж 243 окремих країн та регіонів світу, станом на початок 2018 р. в світі інтернетом користується 4 156 932 140,00 чол., що складає 54,4 % від загальної кількості населення світу. За період з 2000 по 2018 рік відбулось зростання кількості користувачів на 1,052 %. В свою чергу Україні динаміка виглядає наступним чином: в 2000 інтернетом користувалось лише 0,4%, але вже в червні 2017 року було зафіксовано 23 303 773,00 користувачів Інтернету, тобто приблизно 52,5% від загальної кількості населення [5].



*Рис.1. Основні напрями електронної комерції  
[складено авторами із використанням [2]]*

Дослідження «Connected Consumer Study 2017», проведене Kantar TNS і представлене Google, виявило, що в Україні поведінка інтернет-користувачів збігається з глобальними тенденціями, в тому числі найактивнішими інтернет-користувачами є особи віком 25-34 і 35-44 років, які віддають перевагу пошуковій діяльності в Інтернеті, в меншій мірі виконують поставлені завдання онлайн, розміщують онлайн-контенти, допомагають іншим, показуючи, як щось зробити онлайн [6]. Згідно «Global E-commerce» у 2013 р. серед країн Європи, Україну визнано однією з чотирьох країн-лідерів, де електронна комерція розвивається найбільш стрімко [7]. Подібна унікальність, глибина проникнення в економічну систему, швидкість розповсюдження, розлогість сфер застосування та інші характеристики притаманні електронній підприємницькій діяльності в світі взагалі і в Україні зокрема, зумовлюють

нагальну необхідність розробки комплексної політики координації державних заходів по системному регулюванню податкової, інвестиційної, бюджетної, грошово-кредитної, банківської та соціальної політики. Без цього неможлива побудова ефективного механізму реалізації податкових відносин і забезпечення взаємозв'язку їх цілей, принципів, функцій і форм реалізації. Слід враховувати, що, Інтернет не прив'язаний до певної території, а має глобальний, екстериторіальний характер, відтак проблема оподаткування в сфері електронної комерції виходить далеко за межі однієї країни, а тому світове співтовариство зосереджує свою увагу на уніфікації та гармонізації законодавства на регіональному (у рамках ЄС, СНД, СОТ тощо) та міжнародному рівнях, сприяючи розробці єдиних принципів і положень.

Формування комплексного, а головне, адаптованого до сучасних реалій, механізму оподаткування має бути засноване на виявленні можливостей усунення кола проблемних питань в сегменті електронного бізнесу. До основних з них слід віднести: недосконалість українського законодавства; проблематичність здійснення податкового контролю в даній сфері; складність визначення податкової юрисдикції; ускладнена процедура визначення платників податків; визначення (вибір) можливої системи (систем) оподаткування; неоднозначність щодо визначення обов'язкових елементів оподаткування (об'єкт оподаткування, податкова база, податкова ставка, податковий період, порядок обчислення податку, порядок і терміни сплати податку); проблема вирівнювання податкового тягаря в різних сегментах електронної торгівлі (споживчому, корпоративному, державному тощо); проблема певної невідповідності податкових режимів в Україні і за кордоном.

Розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення збирання податків в сфері електронної комерції, виходячи з результатів наших досліджень, передбачає вдосконалення існуючих методів податкового адміністрування відносно економічних суб'єктів, що здійснюють електронну підприємницьку діяльність до яких доцільно віднести: заходи щодо визначення податкової юрисдикції компаній, які здійснюють електронну підприємницьку діяльність;

діяльність, пов'язана з реєстрацією та взяттям на податковий облік суб'єктів електронної комерції; формування і забезпечення ефективного функціонування системи податкового контролю в сфері електронної комерції; робота по забезпеченню ефективності механізму оподаткування, передбачає встановлення справедливого податкового навантаження в сегменті електронної комерційної діяльності; заходи інформаційно-технічного характеру щодо забезпечення обчислення і справляння податкових платежів в сфері електронної комерції; заходи по взаємодії з міжнародними організаціями, а також податковими органами інших країн; заходи по залученню суб'єктів електронної комерції до податкової відповідальності тощо.

Отже, електронна підприємницька діяльність у загальному розумінні представляє собою господарську діяльність, яка передбачає використання електронних інформаційних технологій. Величезний потенціал її розвитку свідчить про важливість додаткового нормативного регулювання даного сегмента економіки з урахуванням дослідження його специфічних особливостей. Нажаль, в даний час унікальність цієї діяльності дозволяє використовувати її особливості як інструмент ухилення від сплати податкових платежів, що свідчить про необхідність оперативної розробки і формування відповідного механізму оподаткування з урахуванням того, що для оподаткування суб'єктів електронного підприємництва немає необхідності вводити додаткові податки, досить трансформувати вже існуючі; електронне підприємництво в майбутньому повинно розвиватися на загальних підставах, не отримувати ніяких податкових пільг; при оподаткуванні електронних товарів і послуг оцінюється не тип товару, а вид переданих прав на дані продукти; в сегменті електронної комерції необхідно використовувати спеціалізовані методи податкового контролю, оскільки традиційний податковий контроль в даному випадку не ефективний; для підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією електронних товарів і послуг необхідно розробити особливий порядок оподаткування; із зрозумілістю ставитися до того, що механізм оподаткування суб'єктів електронного підприємництва в даний час ще знаходиться у стані формування та перманентного удосконалення.

## Список використаної літератури

1. Білоцерківець В.В. Нова економіка: зміст та еволюція: монографія / В.В. Білоерківець. – Дніпропетровськ: Січ, 2013. – 366с.
2. Schneider G. P. Electronic Commerce. 9th edition. / Gary P. Schneider. – Boston: Course Technology, Cengage Learning, 2011. [Electronic resource] // Access mode: [https://www.cengage.com/custom/static\\_content/OLC/1133066143/data/schneider\\_chapter01.pdf](https://www.cengage.com/custom/static_content/OLC/1133066143/data/schneider_chapter01.pdf).
3. Хэйг М. Основы электронного бизнеса / М. Хэйг. Пер. с англ. С. Косихина. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 208 с.
4. Про електронну комерцію. Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
5. Internet World Stats. [Electronic resource] // Access mode: <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>.
6. Consumer Barometer with Google. [Electronic resource] // Access mode: <https://www.consumerbarometer.com/en/trending/?countryCode=UA&category=TRN-NOFILTER-ALL>.
7. E-Commerce: Global trends and developments [Electronic resource] // Access mode: [http://www.unescap.org/sites/default/files/Ecommerce %20Global%20Trend%20and%20Development.pdf](http://www.unescap.org/sites/default/files/Ecommerce%20Global%20Trend%20and%20Development.pdf).

*Ціжма О.А.*

*викладач кафедри обліку та фінансів*

*Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту*

*Тернопільського національного економічного університету*

*м. Івано-Франківськ*

*E-mail: yranok@ukr.net*

## **ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ І ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ**

Постіндустріальне суспільство визначає пріоритетність надання не тільки наукомістких і інтелектуальних послуг, а й соціально-пріоритетних послуг, які сприяють розвитку особистості. Розгалуження наукового інтересу обумовлено специфічними рисами, притаманними трудовому потенціалу. Альтернативність наукових позицій обумовлюється, по-перше, необхідністю враховувати вимоги підтримки компліментарності елементів національної культури господарювання і інституціональної структури економічної моделі, що формується [1, с. 21–35]. По-друге, доцільність розгляду понять «людський капітал», «трудова потенція» як багатомірного соціально-економічного феномену. Зокрема, дослідження людського капіталу варто здійснювати з урахуванням складної його внутрішньої структури, в розрізі основних компонент даного феномену на основі показників, що характеризують демографічні тенденції змін у країні, процеси відтворення і нагромадження капіталу здоров'я, освіти, науки, інноваційної активності, а також тих критеріїв, що визначають рівень та якість життя населення [2, с. 68–85].

Методологічна база фінансування трудового потенціалу сформована на основі філософських і загальнонаукових принципів: об'єктивності, системності, всебічності, єдності теорії і організаційно-прикладних засад. Фінансування розвитку трудового потенціалу потребує поглиблення теоретичних положень про виявлення особливостей фінансування розвитку трудового потенціалу;

розробки концептуального підходу до формування структури джерел фінансування трудового потенціалу; визначення складу і структури джерел його фінансування з використанням методу мережевої системи комплексного оцінювання; вибору сценарних підходів до формування структури джерел фінансування трудового потенціалу з урахуванням постулатів соціально-економічної суверенізації держави.

Кабінет Міністрів України здійснює заходи щодо активізації реформування місцевого самоврядування та державної підтримки процесу об'єднання територіальних громад [3]. Реалізується План пріоритетних дій Уряду на 2018 рік та Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року. У рамках реформи децентралізації визначено доцільність стимулювати громади надавати людям якісніші адміністративні й соціальні послуги, забезпечити підвищення їх правової, організаційної та фінансової спроможності, реалізацію повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування.

У 2018 році Уряд представив пакет з 35 законопроектів, направлених на вирішення п'яти основних економічних завдань – поліпшення ділового клімату, полегшення доступу до фінансування та інвестицій, заохочення інновацій, захист бізнесу, дерегуляція. У контексті виконання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом розроблено Дорожню карту на 2018-2019 роки, яка представляє собою пакет з 57 законопроектів, які стосуються таких сфер, як безпека та оборона, захист інтелектуальної власності, зняття митних перешкод та технічних бар'єрів у торгівлі, санітарні та фітосанітарні заходи, покращення інвестиційного клімату, захист навколишнього середовища тощо [4].

В Україні здійснюються організаційно-правові заходи щодо формування сучасного механізму легалізації зайнятості та заробітної плати для посилення соціального захисту громадян, які працюють. Це сприятиме збільшенню надходжень до фондів соціального страхування, Державного та місцевих бюджетів. У даному контексті важливо посилити інституційну спроможність

Державної служби України з питань праці, реорганізувати Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Підвищенню якості життя мають сприяти: медична реформа (фінансування медичної послуги; державний гарантований пакет медичних послуг та ліків, які громадяни отримують безкоштовно; підвищення якості медичних послуг для громадян); освітня реформа (сучасні методики викладання та розвиток у учнів актуальних для ринку компетентностей; три рівні повної загальної середньої освіти, які сприяють здобуттю професії); пенсійна реформа (осучаснення (перерахунок) раніше призначених пенсій; пенсії переглядатимуться щорічно відповідно до змін середньої зарплати та інфляції). У перспективі впорядкування та розширення предмета діяльності Державної іпотечної установи сприятиме запровадженню програми забезпечення житлом громадян України на умовах фінансового лізингу.

Передача органами виконавчої влади повноважень місцевому самоврядуванню має сприяти розширенню повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами, регулюванню містобудівної діяльності, наближенню до громадян адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану.

Особливої уваги заслуговує відновлення престижності робітничих професій. Це потребує забезпечення рівного доступу до професійної (професійно-технічної) освіти, а також створення умов для якісної підготовки робітничих кадрів, які здатні задовольнити вимоги сучасного ринку праці. Актуалізується створення оптимальних умов для забезпечення якісної професійної підготовки, що потребує в перспективі збільшення середнього контингенту професійно-технічних навчальних закладів. Здійснюються такі заходи щодо відновлення престижності робітничих професій: конкурси фахової майстерності, «ярмарок професій», участь у галузевих та міжнародних конкурсах фахової майстерності (WorldSkills).

## Список використаної літератури

1. Липов В. В. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації / В. В. Липов // Економіка України. – 2018. – № 3. – С. 21–35.
2. Притуляк Н. М. Оцінка рівня розвитку національного людського капіталу в Україні / Н. М. Притуляк // Економіка України. – 2017. – № 12. – С. 68–85.
3. Схвалено план заходів з активізації реформи децентралізації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=250264994&cat\\_id=244274160](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250264994&cat_id=244274160).
4. Глава Уряду сподівається на консолідовану позицію Парламенту щодо ухвалення пакета економічних рішень. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/glava-uryadu-spodivayetsya-na-konsolidovanu-poziciyu-parlamentu-shodo-uhvalennya-paketu-ekonomichnih-rishen>.

*Черненко Є.О.*

*студентка 3 курсу,*

*науковий керівник: к.е.н. Дутченко О.О.*

*старший викладач кафедри управління*

*та фінансово-економічної безпеки*

*Сумський державний університет*

*м. Суми*

*E-mail: e.dutchenko@uabs.sumdu.edu.ua*

## ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

В наш час характерною рисою економіки полягає в тому, що місце виготовлення та місце споживання товару не слідує один за одним і зазвичай не співпадають у часі. Проте для уникнення цих проблем застосовується політика збуту товарів. Саме їй приділяє особливу увагу переважна кількість

вітчизняних підприємств, оскільки вона має забезпечити задоволення потреб споживачів [1].

Актуальність даного дослідження пояснюється тим, що застосування оптимальної збутової політики становить вагомe значення для підприємства та впливає на результати його функціонування, оскільки можливість існування підприємства та подальшого виробництва безпосередньо залежить від того чи буде реалізований товар.

Мета полягає в спробі розробити системний підхід до вдосконалення існуючої збутової політики, яка б могла слугувати основою ефективності підприємства та пов'язати стратегічні цілі виробника з вимогами споживачів.

Результати дослідження. Вдала збутова політика визначається як оптимальним застосуванням фінансових та матеріальних ресурсів в сфері збуту, так і можливістю збутового механізму забезпечити ефективне використання потенціалу підприємства, тобто можливість застосування виробничих, трудових, фінансових та інших ресурсів підприємства [2]. Комплексне застосування наведених факторів не забезпечить стабільне функціонування та конкурентних переваг на ринку. Тільки перехід до активної збутової діяльності дозволить диференціювати потенційні можливості підприємства в реальні досягнення конкурентоспроможності.

Саме на основі зазначеної мети потрібно зробити наступні кроки.

Перш за все, здійснити дослідження оптимальності застосованої стратегії збуту, тобто проаналізувати ефективність застосування різних комплексів збуту, таких як прямі зв'язки, оптова та роздрібна торгівля, аукціонний та біржовий продаж. Такий аналіз потрібно застосувати окремо для кожного виду продукції, на базі визначення витрат, які застосовуються для проведення збутової діяльності, охоплюючи постійні і змінні витрати.

Також доцільно дослідити ефективність використовуваної організаційної структури, яка здійснює збутову політику. Особливу увагу слід приділити впровадженню процесу збутової політики в цілісну систему маркетингової політики підприємства. Необхідно визначити її проблеми взаємодії з іншими

структурними підрозділами підприємства [3].

На другому кроці ми маємо проаналізувати переваги та недоліки діючої збутової політики та на основі цього сформулювати стратегічні рішення, які б могли вирішити недоліки та посилити вплив даної збутової діяльності.

Серед таких стратегічних рішень можуть бути:

- визначення інших сегментів ринку та поширення товару на інших регіонах продажу;

- здійснити перехід від пасивної до активної збутової діяльності шляхом формування та впровадження методів особистої зацікавленості працівників збутового апарату в прибутковості підприємства та залучення нових клієнтів;

- зумовити збільшення частки грошової форми розрахунку по угодам то договорам, враховуючи комерційні та фінансові ризики;

- налагодити тісні взаємовідносини з органами виконавчої влади на всіх рівнях, що беруть участь у процесі закупівлі товарів за державні кошти;

- продемонструвати працівникам збутової системи нові методи, способи та прийомам збутової діяльності, продемонструвати їм ефективність використання інструментів, організаційно-технічних та інформаційних засобів;

- створити оптимальну систему зворотного зв'язку зі споживачем, систему розгляду та налагодження питань та претензій, з якими вони звертаються;

- проводити постійний моніторинг за діяльністю дилерів та дистриб'юторів. Мати одразу кілька посередників по всім видам товарів, щоб не допустити виникнення тих посередників, які матимуть виключні права на зосередження всієї продукції у своїй власності. Також не допустити повну залежність функціонування підприємства від покупців;

- якщо підприємство здійснює свою діяльність на промисловому ринку, то потрібно відшукати способи звільнитись від співробітництва з незалежними посередниками, надаючи перевагу прямому розподілу продукції. Потрібно пам'ятати, що умови поставки повинні бути кращими, а ціни нижчими в порівнянні з цінами посередників [4].

Впровадження і активне використання наведених стратегічних рішень надасть змогу успішно інтегруватися в будь-яке ринкове середовище українським виробникам.

Останнім кроком виступає розробка програми управління стратегічними клієнтами, тобто клієнтським активом. Але ці обов'язки мають бути покладені вже не на підрозділ збутової політики, а спеціально сформована група людей, яка включатиме представників усіх підрозділів та управлінських ланок [5]. Проте на підрозділ збуту має бути покладене завдання створити стратегію залучення покупців та перетворення їх в постійних клієнтів, а також встановити довготривалі відносини зі стратегічними клієнтами.

Висновок. Справедливо стверджувати, що збутова політика спрямована на збільшення результативності у функціонуванні підприємств. Її головна мета полягає в тому, щоб якомога швидше реалізувати продукції, унеможливити списання товарів та уникнути їх старіння, оскільки це безпосередньо впливає на довіру споживача та ефективну діяльність підприємства. Отже, збутова політика підприємства виступає як система заходів, направлених на організацію оптимальної та результативної мережі збуту, що має на меті підвищити ефективність продажу товарів для покращення репутації підприємства та зайняти провідне місце на ринку.

### **Список використаної літератури**

1. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика: [Текст]: [підручник] / В.Я. Кардаш. – 2-ге вид. – Київ, 2002. – 240 с.
2. Мартиненко М.М., Чернеча В.В. Теоретичні та практичні аспекти визначення підприємницького потенціалу [Текст] / Мартиненко М.М., Чернеча В.В.// Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К.: КНУТД, 2005. - № 4 (24) (спеціальний випуск) - С. 15-16
3. Менеджмент організації: [Текст]:[підручник за редакцією заг. редак. Л.І. Федулової] – К.: Либідь, 2003 – 448 с. – 5000 пр. – ISBN 966-574-050-4
4. Стюарт Г. Ефективне управління збутом. [Текст] : [Пер. з англ. мови О.Д. Канікевич] / Г. Стюарт. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2002. – 192с.

5. Шерман Дж., Риз С. Семь ключевых принципов управления стратегическими клиентами [Текст]:[Пер. з англ.] / Дж. Шерман, С. Риз. – М.: Издательский дом Гребенникова, 2005 – 192 с.

*Шаповал А.С*  
*студентка напряму облік і аудит,*  
*к.е.н., доцент Брежнєва-Єрмоленко О.В.*  
*доцент кафедри фінансів та обліку*  
*Дніпровський державний технічний університет*  
*м. Кам'янське*  
*E-mail: shapik\_lina@ukr.net*

## **РЕГУЛЮВАННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ**

Значний спад виробництва, розлад фінансово-кредитної системи, спустошення золотовалютного резерву та знецінення національної грошової одиниці в Україні піднімають актуальність питання побудови нової системи формування надходжень до державного бюджету з використанням досвіду Європейських країн.

Як показує практика розвинутих країн Європи, акцизний податок може стати одним із впливових фінансових інструментів наповнення державного бюджету України. За даними Міністерства Фінансів України, акцизний податок знаходиться на 4-му місці в структурі наповнення державного бюджету після податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств. У таких країнах як Німеччина, Великобританія, Бельгія, Франція, Австрія ставки акцизного податку на тютюнові вироби значно вищі, ніж в Україні.

В Україні реальне зростання цін на тютюнові вироби і алкогольні напої

випереджає інфляцію (індекс споживчих цін), у той час як купівельна спроможність українців залишається на низькому рівні.

Наведені дані у табл. 1 та на рис. 1 демонструють розмір ставок на тютюнові вироби та на спирт етиловий недетурований відповідно.

Таблиця 1

Ставки акцизного податку на тютюнові вироби в країнах Євросоюзу  
станом на 1 січня 2017 року

| Країна         | Євро за 1000 сигарет |
|----------------|----------------------|
| Україна        | 21                   |
| Німеччина      | 98,2                 |
| Великобританія | 224,95               |
| Бельгія        | 42,67                |
| Франція        | 48,75                |
| Австрія        | 50,00                |

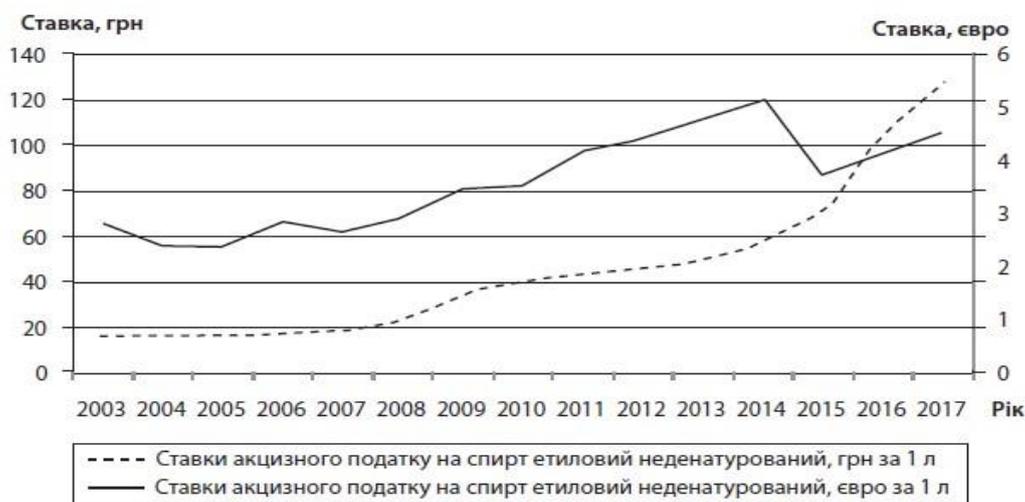


Рис.1. Ставки акцизного податку на спирт етиловий недетурований протягом 2003-2017 рр. [1]

Україна має досвід різкого підвищення ставок акцизного податку. У період 2008-2011 років, в умовах антикризової політики та виконання умов конвенції МООЗ, ставки податку на підакцизні товари вперше були підвищені

майже в десятки разів. Такі рішучі кроки влади досягли бажаного збільшення надходжень до державного бюджету України, проте, призвели і до негативних наслідків. В результаті різкого зростання цін купівельна спроможність знизилась і споживачі були змушені шукати більш дешевий, неякісний товар. Це сформувало значний попит на контрабандну продукцію. Тому, з таких країн як Білорусь, Казахстан, Киргизстан, де ставки є значно нижчими, почали завозити контрафактну продукцію в Україну.

З 1 січня 2018 року була встановлена нова ставка акцизного податку на тютюнові відходи у розмірі 2601,91 за 1 кілограм ( у 2017р. - 559,78 грн. за 1 кілограм) [2]. З огляду на те, що відходи виробництва тютюнових виробів не можуть споживатися або використовуватися в подальшому для виробництва тютюнових виробів та підлягають утилізації або знищенню, ця ставка є безпідставною і обтяжує легальних виробників. Більш того, законодавство ЄС та практика оподаткування країн-членів ЄС свідчить про відсутність таких ставок.

Акцизні марки, розклеєні на пляшки з алкоголем і пачки сигарет, в умовах сучасності не виконують своїх захисних функцій, є вразливими і неефективними. Водночас, вже існують сучасні цифрові технології маркування. Наприклад, система контролю за оборотом алкогольних напоїв та тютюнових виробів (АСК) - система Codentify. Ця система вже впроваджена у Швейцарії та схвалена Інтерполом і Європейським бюро по боротьбі з шахрайством. Вона дозволяє уряду відстежувати переміщення продукції в режимі он-лайн, контролювати обсяги виробництва та продажу тютюнових виробів, повноту нарахування та сплати акцизного податку, а також дозволяє визначати автентичність продукції не тільки державним органам, а й споживачам. Система Codentify є затратоефективна та не потребує спеціального обладнання [3].

Отже, в умовах реформування економіки та поглиблення співпраці з ЄС, існує нагальна необхідність удосконалення державної політики у галузі регулювання акцизного оподаткування. Для уникнення росту споживання нелегальної продукції і бюджетних втрат, реформування законодавства з акцизного оподаткування повинно здійснюватися з поступовою уніфікацією

ставок акцизного податку та гармонізацією структури акцизного податку з урахуванням національних інтересів.

### **Список використаної літератури**

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>.
2. Закон України від 19.12.95 р. №481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>.
3. Наповнення бюджету шляхом вдосконалення акцизної політики в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hlb.com.ua/ua/pressa/publications/344.html>.

*Шкарунета О.О.*

*магістр,*

*к.е.н. Кадничанський М.В.*

*доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту*

*Харківський національний університет міського господарства*

*імені О.М. Бекетова*

*м. Харків*

*E-mail: kadnichanskiy@gmail.com*

### **ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА:**

#### **АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ**

Сучасні умови господарювання вимагають ефективного функціонування та стратегічного розвитку суб'єктів господарювання, на що негативно впливають ряд чинників (нестабільність соціально-економічної та політико-

правової ситуації, недосконалість законодавчої бази, територіальні конфлікти, регіональні, міжнаціональні та територіальні конфлікти, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та ін. Вищезазначене актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Дослідженню проблеми систематизації підходів щодо сутності поняття «економічна безпека» присвячено безліч досліджень вітчизняних вчених таких, як Бланк І.А.[1], Дикань В.Л. [2], Ілляшенко О.В. [3], Козаченко Г.В. [10], Ляшенко О.М. [10], Мартиненко В.В. [4], Мішин О.Ю. [5], Момот Т.В. [6], Назаренко І.Л. [3], Овчаренко Є.І. [7], Погорелов Ю.С. [10], Рзаєв Г.І. [8], Рудніченко Є.М. [9], Шевченко І. [11], Шемаєва Л.Г. [12] та ін. Зазначимо, що, безумовно, крім означених авторів є безліч інших наукових праць, в яких розглядаються теоретичні аспекти економічної безпеки суб'єктів господарювання, проте вчені по-різному трактують поняття «економічна безпека». Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення понятійного апарату та систематизації підходів щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства».

В науковому середовищі на даний момент існує багато думок щодо пояснення та формування сутності безпеки підприємства. Поняття економічної безпеки підприємства можна визначити з різних точок зору: соціальної, філософської, системної, функціональної, математичної та інших. Кожна з них має свою специфіку, логічно пояснює сутність економічної безпеки, є самодостатньою, але, водночас, не виключає інших, а, навпаки, доповнює, і це дозволяє всебічно дослідити та виявити основні складові економічної безпеки підприємства.

При формуванні власних визначень науковці спираються по-перше, а використанні понять загрози і захищеності від загроз при функціонуванні підприємства, а по-друге, зосереджується увага на застосуванні управлінських або економічних інструментів (функціонування, ефективність, розвиток, результативність, досягнення мети).

Крім того, забезпечення економічної безпеки на підприємстві повинне

базуватися на таких нормативно-правових документах:

- Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7.06.1996 р. № 236/96-ВР;
- Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12. 1998 р. № 330-XIV;
- Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III;
- Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1.07.2010 р. № 2411-VI;
- Закон України «Про інформацію» від 2.10.1992 р. № 2657-XII;
- Закон України «Про національну програму інформатизації» від 4.02.1998 р. № 74/98-ВР;
- Закон України «Про захист персональних даних» від 1.06.2010 р. № 2297-VI;
- Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 р. №1540а-XII;
- Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. № 3687-XII;
- Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. № 3688-XII];
- Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 р. № 3688-XII та багато ін.

В результаті дослідження виділимо такі підходи до визначення поняття економічної безпеки:

1) інформаційний – базується на припущенні, що метою економічної безпеки підприємства є різні види аналізу та моніторингу діяльності підприємства за рахунок систематизації інформації для нейтралізації негативних наслідків;

2) правовий – економічна безпека підприємства розглядається з точки зору врівноваження правих аспектів діяльності підприємства, що забезпечує

захищеність законних та життєво важливих інтересів цього ж підприємства;

3) фінансовий – передбачає стабільність фінансових показників не залежно від стану зовнішніх та внутрішніх загроз, які не пов'язані з формажорними обставинами;

4) гармонізаційний – передбачає, що керівництво має урівноважити пріоритети, виявлені інтереси підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища і вибрати такі форми та способи їх узгодження, щоб результати взаємодії забезпечили підприємству прибуток;

5) синергетичний – визначає, що ефект синергії досягається завдяки формуванню стану захищеності бізнес-процесів від впливу загроз;

6) ресурсний – передбачає використання всіх можливих ресурсів підприємства з метою уникнення внутрішніх та зовнішніх загроз для стабільного функціонування;

7) стійкісний – розглядає поняття «економічна безпека підприємства» з точки зору здатності підприємства до збалансованості та стійкості в умовах дестабілізуючих загроз;

8) захисний – формує поняття «економічна безпека підприємства» зі сторони захищеності підприємства від негативних впливів та загроз зовнішнього і внутрішнього середовища.

Аналіз розглянутих визначень економічної безпеки дозволяє зробити висновок, що кожен із розглянутих підходів не визначає комплексно категорію «економічна безпека підприємства», є найважливішим чинником забезпечення ефективного функціонування підприємств, при цьому маючи відповідні переваги та недоліки і залежить від інтересів власників та стратегічних цілей підприємства.

Отже, економічна безпека підприємства характеризує спроможність суб'єкта підприємництва до функціонування та розвитку, економічної стійкості у динаміці та конкурентоспроможності.

В результаті дослідження теоретико-методичних підходів до характеристики категорії «економічна безпека» суб'єктів господарювання

пропонується власне визначення, за яким під економічною безпекою підприємства будемо розуміти складну багатофакторну категорію, яка комплексно характеризує стан захищеності підприємства від зовнішніх та внутрішніх небезпек та загроз, забезпечуючи здатність підприємства до своєчасного реагування та підвищення стабільності, враховуючи галузеву специфіку, з метою захисту економічних інтересів власників підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Бланк І.А. Управління фінансовою безпекою підприємства. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013. – 784 с. 13.
2. Дикань В.Л., Назаренко І.Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємств: монографія. Х.: УкрДАЗТ, 2012. 142 с.
3. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. – Харків: Мачулін, 2016. – 504 с.
4. Мартиненко В. В. Загрози економічній безпеці України в контексті викликів глобалізації // Економічний часопис – XXI. 2012. № 7–8. С. 40–43.
5. Мішин О. Ю., Мішина С.В. Сутність поняття «економічна безпека підприємства» // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 86-92.
6. Момот Т.В. Фінансово-економічна безпека: стратегічна аналітика та аудиторський супровід [колективна монографія] / за загальною ред. Т.В. Момот – Харків: ХНУМГ, 2015 р. – 445 с.
7. Овчаренко Є.І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання : монографія. Лисичанськ: "ПромЕнерго", 2015. 483 с.
8. Рзаєв Г.І. Оцінка конкурентоспроможності підприємства в контексті його економічної безпеки // Збірник наукових праць Луцького НТУ. Серія: Економіка та менеджмент. Луцьк: НТУ, 2010. Вип. 7(26). Ч. 3. С. 67-77.
9. Рудніченко Є. М. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства : монографія.

Луганськ: Промдрук, 2014. 389 с.

10. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: у 3 т. Т. 1 / Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С., Безбожний В.Л. та ін.; за заг. ред. Г.В. Козаченко. Луганськ: Елтон, 2010. 282 с.
11. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства // Наука молода. – 2014. – №10. – С. 178-181.
12. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища / Автореф. дис... д-ра екон. наук: 21.04.02; Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «Крок». – К., 2010. – 40 с.

*Яковенко Е.А.*

*студентка 2 курса специальности «Финансы,  
банковское дело и страхование»*

*научный руководитель: к.э.н., доцент Рязанова Н.А.*

*Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко*

*г. Старобельск*

*E-mail: elizavetka69@mail.ru*

## **НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА УКРАИНЫ:**

### **ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Налоговая система является инструментом развития хозяйственной деятельности любой страны. Неэффективность налоговой политики приводит к увеличению количества убыточных предприятий, росту «теневой экономики», предвзятому негативному мнению общества к самому понятию «налоги». Действующая налоговая система в Украине является одной из самых запутанных в правовой системе государства. Сложное законодательство, большое количество статей закона можно толковать неоднозначно, некоторые

законодательные акты недостаточно согласованы и противоречат один другому. Изменения, вносимые в законы Украины по вопросам налогообложения, способствуют появлению новых проблем. Это делает проблемы налогообложения наиболее актуальными в настоящее время.

Одним из основных факторов, который сдерживает поступление инвестиций и мешает ведению иностранного бизнеса в Украине, является несовершенство налоговой системы (95%).

Налоговая система Украины в полной мере не может обеспечить реализацию целей и прав как государственной политики, так и плательщиков налогов. Целый ряд недостатков, которые были допущены при создании системы налогообложения, привели к тому, что налоги не могут полноценно выполнять свои основные функции, а именно фискальную, социальную и регулирующую, а ведь именно они определяют эффективность налоговой системы. В экономическом научном мире к налогу относятся как к инструменту государственной политики [1, с. 129; 2, с. 17].

Рассмотрим основные проблемы налогообложения. Согласно первому принципу налогообложения, который сформулировал один из основоположников налоговой теории А. Смит, налоги должны равномерно распределяться между источниками доходов, а каждый отдельный налог должен одинаково приходиться на тот источник, на который он направлен. Применение такого принципа в Украине можно проанализировать на примере налогов на потребление. Эти налоги должны влиять на все источники доходов. Но здесь следует учесть тот факт, что наибольшее бремя этих налогов ложится на конечного потребителя. Их влияние не на все источники доходов одинаково. Этими налогами больше сокращается платежеспособный спрос населения, а, следовательно, и объемы производства товаров народного потребления. Возникает проблема неравномерного распределения налогов между источниками доходов [3].

Негативной тенденцией является влияние на качество работы налогоплательщиков, а также работников налоговых служб, которые

контролируют правильность начисления и уплаты налогов, существующие разногласия, сомнительные толкования отдельных терминов, определенных в законах и подзаконных актах. Кроме того, одним из недостатков налоговой системы Украины, являются достаточно частые проверки деятельности предприятий работниками налоговых органов.

Проблемой налоговой системы Украины является также нескоординированная структура налогов.

Возникают проблемы и с наиболее весомым налогом – НДС. Это важный налог для бюджета. Процедура его возмещения очень длительная, к тому же НДС возвращают «избирательно», что наносит существенный вред конкуренции и приводит к коррупции. Коррупция является наибольшей преградой экономического роста и развития, способной поставить под угрозу любые преобразования.

Проблема неравномерного распределения налоговой нагрузки в Украине имеет гипертрофированные масштабы. Налоговую нагрузку несут на себе законопослушные предприятия, которые лишены налоговых льгот. Предприятия, которые работают только на внутреннем рынке, не имеют налоговой льготы и не уклоняются от уплаты налогов, перечисляют в государственный бюджет более 40% созданной прибавочной стоимости, тогда как предприятия, которые пользуются налоговыми льготами и уклоняются от уплаты налогов, перечисляют в бюджет от 0 до 7% прибыли. Таким образом, льготы стимулируют развитие теневой экономики, масштабы которой, по оценкам экспертов, составляют в Украине 40-50% от объема ВВП [3].

В процессе усовершенствования системы налогообложения в Украине важной проблемой является не только уровень налоговой нагрузки, а и оптимальное совмещение прямых и косвенных налогов. В течение последних лет в системе налогообложения наблюдается тенденция к увеличению доли прямых налогов, что соответствует практике развитых стран. Косвенные налоги хоть и удобны для фискальных органов с позиции их взыскания, однако их уплата ложится бременем на плечи конечного потребителя. Поэтому

преобладание справедливых прямых налогов позволит избежать негативных последствий, таких как упадок уровня жизни большинства населения, дальнейший спад и упадок украинского производства, неспособного конкурировать с дешевой продукцией иностранных фирм.

Таким образом, целесообразно усовершенствовать нормативно-правовую базу Украины, уменьшить количество нормативно-правовых актов, урегулировать и упорядочить информационные потоки между налогоплательщиками и органами контроля за их уплатой. А также ввести систему управления рисками при организации и осуществлении налоговых проверок. Это поможет уменьшить административные расходы и повысить эффективность налоговой системы. Для уменьшения расходов бюджета необходимо ликвидировать все нерентабельные налоги, а для роста поступлений в бюджет следует увеличить ставки акцизных сборов на некоторые виды товаров, особенно на те, которые наносят вред здоровью, и постепенно довести их до европейского уровня. Штрафы и санкции, должны быть сформированы таким образом, чтобы неуплата или несвоевременная уплата налогов были менее выгодны плательщику, чем своевременное и честное выполнение обязательств перед бюджетом. Также необходимо пересмотреть целесообразность некоторых налоговых льгот. Отмена временных неэффективных льгот приведет к уменьшению налоговой нагрузки на налогоплательщиков путем равномерного распределения доходов между субъектами налогообложения. В тоже время целесообразно включить в налоговую систему льготы для тех предприятий, которые используют средства на внедрение инноваций. А также обеспечить защиту прав и интересов налогоплательщиков и ввести понятие непреднамеренного нарушения налогового законодательства.

### **Список использованной литературы**

1. Онишко С.В. Проблеми та можливості модернізації інституту податкової політики в Україні / С.В. Онишко. – Гроші. Фінанси. Кредит. – 2007,

№ 26. – С. 129.

2. Меркулова Т.В. Інституційні основи оподаткування та податкового регулювання економіки. / Т.В. Меркулова/ Автореф. дис. доктора екон. наук. – К., 2006. – 17 с..
3. Проблемы и перспективы развития налогообложения в Украине [Електронний ресурс] / Електрон. текст. дані Режим доступу: <http://law-clinic.net/article/206/2011/> Дата останнього доступу: 02.03.18. – Назва з екрану.

*К.е.н., доцент Гордополова Н.В.,*

*Западнюк Ю.В.*

*студентка*

*Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ*

## **МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА СВІТОВІ СТАНДАРТИ**

Однією з важливих умов інтеграції нашої держави до міжнародного співтовариства як рівноправного суб'єкта є відповідність її національного законодавства загальноприйнятим міжнародним вимогам і стандартам, одним з яких виступає мінімальна заробітна плата. Формування її рівня є комплексною системною проблемою макроекономічного середовища, вирішення якої міститься не лише в площині соціальної та економічної політики, а й в політичному векторі розвитку країни загалом. Тому, важливим і актуальним на сьогодні є питання встановлення соціальних стандартів в межах, які б задовольняли потреби населення, та не призводили до додаткового дефіциту бюджету держави в частині високих видатків на оплату праці.

Впродовж останнього часу багато уваги приділяється питанню мінімальної заробітної плати, а отже, і нових підходів до управління працею,

які були б адекватні ринковим відносинам. Дана проблема знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Колот А.М., Кулікова Г.Т., Мельниченко О.А, О.С. Ветлужська, А.О. Гордеюк, Ю.М. Іванечко, П.М. Матюшко, А.І. Радчук, Дж. Робертс, Г.Е. Слезінгер, та інші.

Високий рівень бідності населення є найбільш суттєвою перешкодою успішного завершення ринкових реформ в Україні, базисним протиріччям якого є економічно необґрунтована та соціально несправедлива занижена ціна праці. Одним із найголовніших видів соціальних гарантій, які діють у світі, є мінімальний розмір заробітної плати [1]. Підхід до її визначення істотно відрізняється в різних країнах в залежності від їхнього економічного стану. Так, в одних країнах розмір мінімальної заробітної плати орієнтується на прожитковий мінімум, в той час коли в інших – на таку винагороду, що забезпечує працівникам і їхнім сім'ям достатній життєвий рівень.

У ст. 3 Конвенції МОП № 131 про встановлення МЗП з особливим урахуванням країн, що розвиваються, зазначено, що фактори, які потрібно враховувати під час визначення її рівня передбачають:

- потреби працівників та їх сімей з урахуванням загального рівня заробітної плати передбаченого в країні, прожиткового мінімуму, допомоги з соціального забезпечення та порівняльного життєвого рівня інших соціальних груп;

- економічні фактори, які передбачають необхідні умови економічного розвитку, рівень продуктивності й бажаність досягнення та підтримання високого рівня зайнятості [2].

За інформацією Міжнародної Організації Праці, сьогодні майже 90% країн світу мають законодавчі норми, які регулюють мінімально допустимий розмір заробітної плати, а отже, механізм встановлення та регулювання зазначеного соціального стандарту є різноманітним. У деяких країнах уряд самостійно визначає розмір МЗП, це стосується Нідерландів, Словенії, Хорватії, Греції, Нової Зеландії. Нерідко цьому передують консультації між

владою, роботодавцями та представниками робітників (Великобританія, Чехія, Латвія, Литва, Польща, Болгарія, Словаччина, Угорщина). Щодо США, там взагалі діє федеральний і регіональний рівень мінімальної зарплати, а у Японії і Канаді – тільки регіональний. З іншого боку, у Німеччині, Норвегії, Італії, Данії, Австрії, Швеції взагалі не існує встановлених законів про мінімальну зарплату. Тут склалась лише традиція укладення колективних угод між зацікавленими сторонами. Якщо, брати до уваги Україну, то саме держава отримала право визначити зміст і форму процедури встановлення МЗП, а також методи її здійснення[3].

Основна лінія відмінності між розвинутими країнами та Україною проходить через специфіку розрахунку мінімальної зарплати. Наприклад, якщо в США в основі розміру мінімальної зарплати лежать дані показників офіційної статистики про вартість життя для сім'ї з 4 осіб (беремо до уваги 2 дорослих і 2 дітей), то в нас – прожитковий мінімум розраховується на одну працездатну особу. Також Конвенція передбачає потребу постійного регулювання розміру МЗП. Так, вона зазначає, що «мінімальна заробітна плата повинна час від часу регулюватися з урахуванням змін вартості життя». З даною метою проводяться перегляди ставок мінімальної заробітної плати з урахуванням вартості життя та інших економічних умов або регулярно, або тоді, коли такий перегляд вважається потрібним - у момент суттєвих змін індексу вартості життя. З 1 січня 2018 року в Україні підвищилася мінімальна заробітна плата. Зокрема, згідно із затвердженим Державним бюджетом на 2018 рік, «мінімалка» зросла на 523 гривні в порівнянні із минулим роком. Таким чином, станом на 1 січня поточного року мінімальна зарплата в Україні становить 3723 гривні на місяць, або 137 доларів США. Якщо брати до уваги рівні мінімальної заробітної плати країн Євросоюзу, то можна відзначити, що на сьогодні найвищий рівень мінімальної заробітної плати встановлено в Люксембурзі – 1923 євро за місяць. Ще шість країн членів ЄС мають середньомісячну мінімальну зарплату в межах 1,5 тис. євро, це стосується Великобританії, Німеччини, Нідерландів, Бельгії, Ірландії, а також Франції. Нажаль, Україна за рівнем мінімальної заробітної

плати в декілька разів відстає від найбільш бідніших країн ЄС[4].

Отже, як бачимо величина мінімальної заробітної плати у нашій державі має позитивну тенденцію. Проте, незважаючи на підвищення її рівня, оскільки вона є «одиницею відліку», оплата праці в нашій країні не дозволяє працівникам нормально відтворювати себе на ті кошти, які їй платить держава або роботодавець. Тобто, найгострішою соціальною проблемою в сьогодні є велика різниця між високою вартістю життя і низькою ціною праці.

### **Список використаної літератури**

1. Білоус І.І. Заробітна плата – один з інструментів подолання бідності / І.І.Білоус//Електронне видання «Ефективна економіка». – № 5. – 2013.
2. Конвенція про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються № 131, від 3 червня 1970 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993\\_149](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_149).
3. Новак І. Мінімальна заробітна плата: методичні підходи до визначення та вплив на ринок праці / І. Новак // Україна: аспекти праці. – 2015. – № 5. – С. 23-29.
4. Шляга О.В., Пархоменко Л.О. Аналіз проблем заробітної плати в Україні та шляхи їх вирішення// Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 6. – С. 44-52.

## Секція 5.

### **ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

*Аверкин Я.Ф.*

*аспірант кафедри обліку у виробничій сфері,  
науковий керівник: д.е.н., професор Задорожний З.-М.В.*

*проректор з наукової роботи*

*Тернопільський економічний університет*

*м. Тернопіль*

*E-mail: yawa2007@ukr.net*

### **АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ПИВОВАРНОЇ ГАЛУЗІ**

Перехід до міжнародних стандартів обліку та аудиту, розвиток ринкових умов в Україні, впровадження управлінського обліку на вітчизняних підприємствах зумовили зниження попиту підприємств-споживачів на автоматизовані облікові системи, які дозволяють вирішувати завдання тільки операційного рівня. Як правило, поширені на ринку інформаційних технологій програмні продукти, крім місії обліку вже орієнтовані на проведення аналізу, графічне зображення, надання інформації на запит, формування ключових показників-індикаторів. Проте не всі програмні продукти забезпечують інформаційну підтримку управління в умовах наявності альтернатив.

У табл. 1 наведено найпоширені програмні продукти на ринку облікових інформаційних технологій України. Маючи обмежені можливості в аспекті інформаційної підтримки управлінських рішень в умовах альтернатив, програмні продукти «Парус», «Інфо-бухгалтер» у вищій мірі відповідають потребам регламентованого обліку. Використання елементів аналізу, графічного

Можливість використання програмного продукту в умовах наявності  
альтернатив на операційно-тактичному рівнях управління

| Програмний продукт            | Використання для потреб управління в умовах альтернатив   |
|-------------------------------|---|
| ПАРУС                         | Обмежені можливості   |
| Інфо-бухгалтер                | Обмежені можливості   |
| 1С: Бухгалтерія для України 8 | Має широкі аналітичні можливості в умовах наявності альтернатив   |
| СТАНДАРТ                      | Містить елементи управлінського обліку щодо формування бюджетів різних рівнів та взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток»   |
| ALFA                          | Забезпечує ведення корпоративного обліку, повного електронного обліку та управління; ведення бухгалтерського (на рівні проведень) та управлінського (на рівні документів) обліку. |
| Бест- 5                       | Містить модуль «Контролінг»   |
| Галактика                     | Містить модуль «Контролінг»   |
| Project Expert                | Націленість на аналіз інвестиційних проектів за методикою, рекомендованою Міжнародним банком розвитку   |
| Audit Expert                  | Націленість на аналіз фінансового стану підприємства та вірогідності банкрутства  |
| Marketin Expert               | Планування та аудит маркетингу  |
| Sales Expert                  | Націленість на управління системою збуту продукції  |

представлення облікової інформації, можливості створення нестандартизованих форм документів дозволяє забезпечити реалізацію функцій моніторингу та контролю з боку менеджерів різних рівнів.

«1С: Бухгалтерія для України 8» містить відповідні умови для впровадження обліку в умовах наявності альтернатив, оскільки дає змогу

поєднати фінансовий та управлінський облік на осевої єдиної інформаційної бази. Програму «1С: Бухгалтерія для України» використовує ТОВ «Микулинецький Бровар» для автоматизації управлінського обліку. Приклад функціональних можливостей «1С: Бухгалтерія для України» в умовах автоматизації обліку на ТОВ «Микулинецький Бровар» подано на рис. 1.

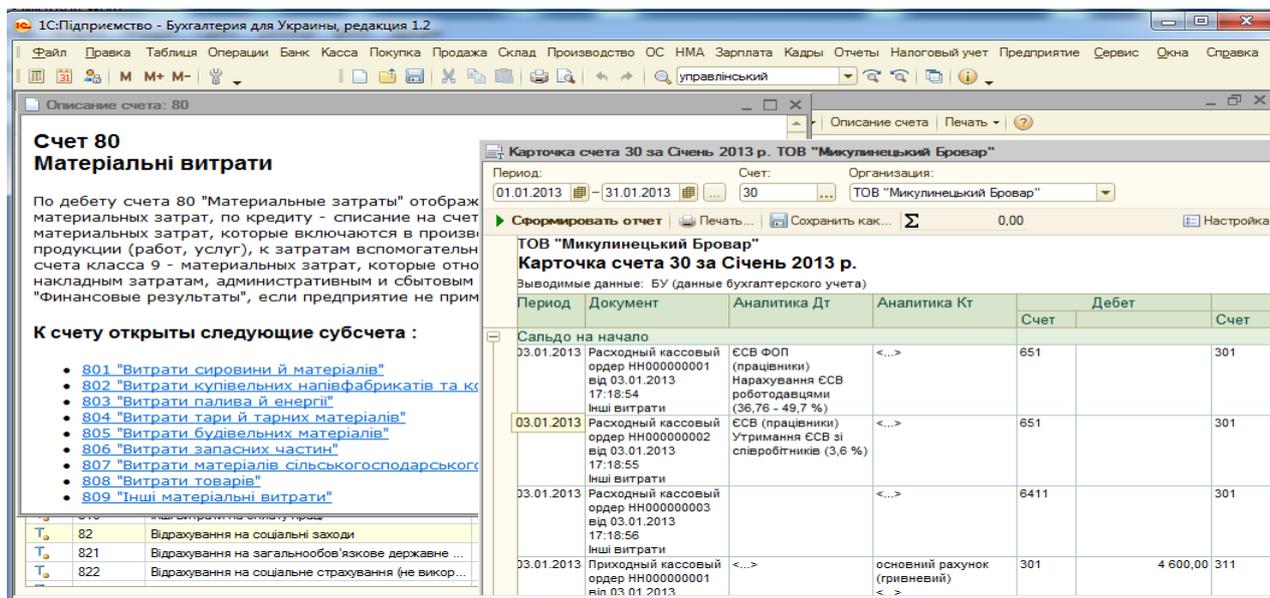


Рис. 1. Використання «1С: Бухгалтерія для України 8» для автоматизації обліку на ТОВ «Микулинецький Бровар»

Програмний комплекс «СТАНДАРТ» містить дворівневу систему обліку із загальною базою даних та розподіленими модулями. Причому верхній рівень модулів включає формування інформаційних потоків для задоволення інформаційних потреб менеджерів, бухгалтерів-аналітиків, економістів.

Програмний комплекс «СТАНДАРТ» містить дворівневу систему обліку із загальною базою даних та розподіленими модулями. Причому верхній рівень модулів включає формування інформаційних потоків для задоволення інформаційних потреб менеджерів, бухгалтерів-аналітиків, економістів.

Нижній рівень призначений для обліковців, комічників менеджерів нижньої ланки та пов'язаний із верхнім модулем за допомогою інтерфейсу. Ключова перевага програмного продукту – формування багаторівневої системи бюджетів та можливості використання інструментів

аналізу «витрати – обсяг – прибуток».

Система ALFA створює єдиний інформаційний простір для автоматизації всього бізнес-процесу підприємства. Відповідно до концепції створення інструментів ефективного управління підприємством в цілому, використання програмного продукту дозволяє вести корпоративний облік, повний електронний облік та здійснювати повне управління доступом до інформації, управління всіма аспектами функціонування підприємства, організувати облік у будь-якій валюті, використовувати можливості сучасного графічного інтерфейсу та необмеженого доступу до архівної інформації.

Інформація може бути одержана як в бухгалтерському, так і в управлінському контурі: при введенні первинного документу фіксується вся необхідна для обліку і аналізу інформація, відстежується виконання, оплата, взаємозалік, тощо. Підсумкові результати за допомогою настроювання типових проведення автоматично потрапляють у бухгалтерський контур. Універсальний механізм настроювання аналітики дозволяє одержати у бухгалтерському контурі будь-яку додаткову інформацію без повторного введення: вся облікова інформація передається автоматично з розподілом на офіційну та неофіційну звітність.

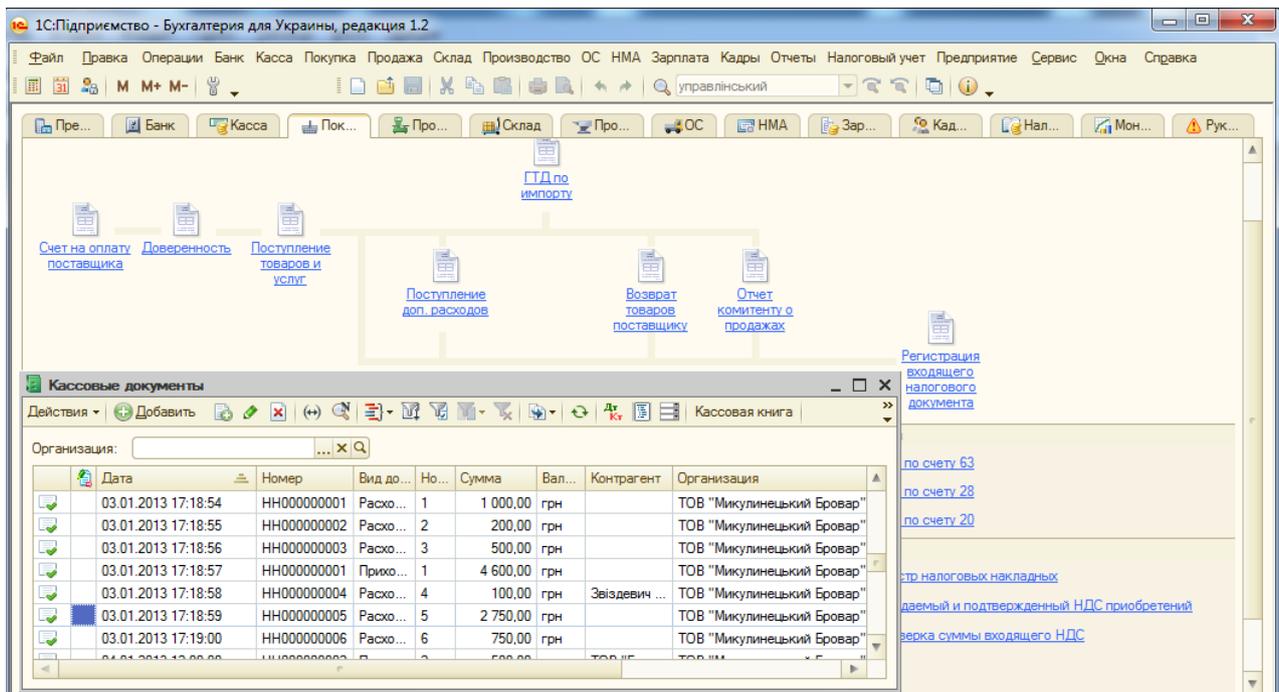
Програмний комплекс «БЕСТ» є повнофункціональною, багато валютною системою передусім оперативного та бухгалтерського обліку з базовим принципом поповнення даних «від первинного документу», націленою на діяльність малих та середніх підприємств. Проте тільки версія «Бест-5» містить модуль «контролінг», що відповідає потребам управління різних рівнів.

Сітьовий комплекс «Галактика» зорієнтований на великі промислові підприємства. Системою передбачено охоплення всього спектра типових виробничо-економічних функцій, незалежність від сфери діяльності, орієнтування на підтримку загального процесу управління підприємством, наскрізна інтеграція всіх компонентів системи, забезпечення гнучкого настроювання інформаційних масивів. Використання модулю «контролінг» забезпечує можливість розрахунку за різними варіантами планування, ведення

кількох варіантів цін ресурсів, підтримку кількох варіантів калькулювання (в тому числі калькулювання з повним розподілом непрямих витрат, неповної собівартості, застосування альтернативних схем розподілу непрямих витрат, калькулювання у довільному аналітичному розрізі) тощо.

Якщо вищерозглянуті програмні продукти, формують в першу чергу, облікові інформаційні потоки, обробка, інтерпретація яких дозволяє обґрунтувати певні напрями операційно-тактичного рівня, то програмні комплекси Project Expert, Audit Expert, Marketin Expert, Sales Expert і подібні до них є професійними інструментами для фінансового управління бізнесом в цілому (аналізу інвестиційних проектів, оцінки фінансового стану та вірогідності банкрутства, планування і аудит маркетингу, управління системою збуту тощо). Причому інформаційною основою для виконання відповідних контрольних-аналітичних процедур є облікові потоки, сформовані відповідно до вимог МСФЗ.

Призначенням автоматизованих систем стратегічного рівня управління є інформаційна підтримка керівництва підприємства вищої ланки при вирішенні неструктурованих завдань перспективного, довгострокового характеру. Це досягається шляхом створення загальної комп'ютерної телекомунікаційної мережі. За такої кількості корисних для управлінського обліку програм потрібно, вибираючи програмно-апаратні платформи та окремі бізнес-додатки, простежити за тим, щоб їхні технології були несуперечливими та узгодженими. Доцільно сформулювати низку вимог до пакетів прикладних програм, що можуть застосовуватися в межах системи управлінського обліку: швидкість дії, тобто достатньо малий час реакції системи (частки секунди) при введенні, обробці та пошуку інформації; можливість одночасного використання декількох планів рахунків; можливість функціонування системи «від первинного документа», тобто відсутність жорсткої прив'язки до плану рахунків, що характерно для класичних бухгалтерських програм. Відсутність прив'язки до рахунків бухгалтерського обліку та можливість обліку від первинного документа притаманна програмі «1С: Бухгалтерія для України» (рис. 2).



*Рис. 2. Приклад документальної підпорядкованості в програмі «1С : Бухгалтерія для України 8»*

Первинний документ у таких програмах має суто описову форму. Облікові реєстри на базі первинних документів не будують доти, доки документ не буде проведений за рахунками бухгалтерського обліку.

Натомість великого значення для управлінського обліку набувають угоди, рахунки, замовлення, за якими традиційно проведення не складаються; інтеграція з модулями, які використовуються в системі передавання даних; наявність у системі окремих автоматизованих робочих місць. Приклад контролю договір для цілей управлінського обліку на ТОВ «Микулинецький Бровар» в програмі 1С «Бухгалтерія для України 8» подано на рис. 3.

Кожен працівник має в системі своє ім'я і пароль, після введення яких він може використовувати індивідуальне меню; розподілене введення даних; надійний захист від несанкціонованого доступу до даних, ієрархія доступу працівників, а також реєстрація дій працівників; використання архітектури клієнт-сервер, а не традиційної файл-сервер; зручний інтерфейс; багатofункціональність та гнучкість у налагоджуванні системи; можливість легкого масштабування та розвитку системи; мультиплановість та мультивалютність; гнучкість та інтегрованість.

| Наименование          | Код       | Наименование     | Валюта | Контрагент          | Организация                |
|-----------------------|-----------|------------------|--------|---------------------|----------------------------|
| Договоры контрагентов | 000000016 | Основной договор | грн    | ПАТ "Перша ресто... | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000008 | Основной договор | грн    | ТОВ "Барвінок"      | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000015 | Основной договор | грн    | ПАТ "Перша ресто... | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000017 | Основной договор | грн    | ТОВ «Опілля»        | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000019 | Основной договор | грн    | ТОВ «Пивоварна к... | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000021 | Основной договор | грн    | ТОВ «Класік»        | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000023 | Основной договор | грн    | ТОВ «Фоззі-Фуд»     | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000025 | Основной договор | грн    | ТОВ «Опілля»        | ТОВ "Микулинецький Бровар" |
|                       | 000000026 | Основной договор | грн    | ФОП-СПД "Кваша I... | ТОВ "Микулинецький Бровар" |

*Рис. 3. Формування договір з контрагентами*

*для цілей управлінського обліку в «1С: Бухгалтерія для України 8»*

Необхідно зважати й на те, що джерелами інформації управлінського обліку можуть бути як документи, так і незадокументовані дані. Спроба ж автоматизувати останню групу даних успіху не матиме. На тому, що неможливо створити програмні пакети для управлінського обліку, які б охоплювали та враховували усі фактори, що впливають на роботу бухгалтерів-управлінців, наголошував і К. Н. Нарібаєв: «спеціалісти із створення облікових інформаційних систем пояснюють це тим, що особа, яка приймає рішення, враховує такі фактори, які важко визначити, як порівнянність передбачуваних рішень з існуючими обмеженнями; оптимальний час прийняття рішення і оптимальна кількість інформації; протиставлення інтересів; організаційна схема винагороджування при прийнятті вдалого рішення і покарання у випадку провалу; взаємозв'язок між розмірами заохочення та ризиком, а також ступенем розуміння рішень підлеглими» [12, с. 96].

Чим вищий рівень управління, що підтримує відповідна автоматизована управлінська інформаційна система, тим міцніше має бути стан готовності підприємства до її впровадження. Під готовністю до впровадження, на наш погляд, необхідно розуміти сукупність матеріальних, трудових та грошових ресурсів, що забезпечує ефективність функціонування системи. Економічний

ефект від впровадження інформаційних технологій може полягати у покращенні фінансово-економічних показників діяльності підприємства, посиленні контрольно-аналітичної функції управління, скорочення часу на економічну обробку та інтерпретацію облікової та іншої інформації, оптимізації чисельності персоналу, підвищенні продуктивності праці адміністративного персоналу, можливості економічного обґрунтування складних проектів тощо.

### **Список використаної літератури**

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: [підручник] / І.О. Бланк, Є.С. Стоянова, Є.В. Бикова. – М.: Перспектива, 1998. – 252 с.

*К.е.н., доцент Адамик О.В.*

*в.о. завідувача кафедри аудиту, ревізії та аналізу*

*Тернопільський національний економічний університет*

*м. Тернопіль*

*E-mail: oksanafoa@gmail.com*

### **ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗВЕДЕНОГО ОБЛІКУ**

Завершальним етапом облікових робіт звітного періоду є формування звітності. Формуванню звітності передують дії закриття звітного періоду або зведеного обліку. До процедур зведеного обліку відносять такі операції, що мають відповідні їм особливості відображення в інформаційній системі:

– відображення результатів інвентаризації – відображається в обліку за відповідними ділянками (запаси, грошові кошти, необоротні активи);

– розрахунки з органами податкової служби, соціального страхування, дебіторами, кредиторами, інвесторами тощо – відображається в обліку за відповідними ділянками;

– виправні записи виявлених помилок. Первинним документом у цьому випадку є бухгалтерська довідка. Відображається операція за тією ділянкою

обліку, де виявлена помилка;

– списання на фінансові результати звітної періоду доходів і витрат – відображається лише у синтетичному обліку, базовим елементом обліку є Журнал господарських операцій Аналітичний облік зведеного обліку не ведеться, тому не існує відповідного йому базового елемента аналітичного обліку;

– розподіл фінансових результатів. У якості первинного документа використовується бухгалтерська довідка, господарська операція фіксується у синтетичному обліку у Журналі господарських операцій. У разі якщо прибуток розподілено як дивіденди засновникам, додатково фіксується у аналітичному обліку у Картотеці засновників.

Інформаційна технологія обробки операцій зведеного обліку у середовищі КСБО має такі етапи обробки даних:

I. Фіксування операцій зведеного обліку. Вони зводяться до формування і розподілу фінансових результатів. Інші операції, що мають місце при ручній обробці (виправлення помилок, відображення результатів інвентаризації, здійснення розрахунків з органами податкової служби і соціального страхування) відображаються за відповідними їм ділянками обліку та реєструються у відповідних базових елементах обліку.

Вхідна інформація надходить з:

- первинних документів;
- оперативна інформація;
- нормативно-довідкова.

До первинних документів операцій зведеного обліку характерне внутрішнє походження даних. Єдиним видом первинного документу, що тут використовується, є бухгалтерська довідка. Вона формується на базі внутрішніх міні-звітів, наприклад, картки синтетичного рахунку доходів або витрат для формування заключних оборотів.

До операцій зведеного обліку відносять такий вид оперативної інформації як відомість розрахунку дивідендів. Вона не є первинним документом, але є

підставою для формування проводок.

Для зведеного обліку використовують такі масиви довідників як:

- робочий План рахунків,
- Довідник видів діяльності,
- Довідник видів доходів,
- Довідник видів витрат,
- Довідник засновників тощо.

Довідники використовують для ведення аналітичного обліку та деталізації синтетичного. Облік сум участі засновників ведеться у Картотеці засновників, що являє собою локальну систему аналітичних рахунків і є базовим елементом аналітичного обліку. Кожному елементу довідника присвоюється свій унікальний код, що фігурує у всіх, пов'язаних з ним документах. Це дозволяє здійснити групування, синтез даних для формування звітності у розрізі різних ознак класифікації або ж навпаки її деталізацію.

II. Реєстрація операцій зведеного обліку в автоматизованій системі обліку може здійснюватися одним з таких способів:

- 1) внесення даних з клавіатури вручну
- 2) через створену електронну копію документа
- 3) через зчитування інформації з інших технічних пристроїв.

Для зведеного обліку можливе використання лише перших двох способів, оскільки він не пов'язаний з рухом матеріальних об'єктів та використанням додаткових технічних пристроїв. Найбільш ефективним є введення даних шляхом проведення електронної копії документа. Таке проведення здійснюють за допомогою попередньо створених та прикріплених до документа шаблонів бухгалтерських проведення. Це означає, що у автоматизованій системі фіксують:

- реєстр документів-підстав операцій зведеного обліку;
- автоматично вносяться зміни до реєстрів аналітичного обліку;
- автоматично формуються і фіксуються у Журналі господарських операцій відповідні документу бухгалтерські проведення та визначені суми;
- відбувається ідентифікація виконавців операції та бухгалтера, який

здійснив проводку.

Реєстрація господарської інформації здійснюється у базових елементах аналітичного, а відтак, і синтетичного обліку.

Базовий елемент обліку – це електронні таблиці у складі бази даних комп'ютерної системи бухгалтерського обліку, які виконують функції:

- реєстрації даних про господарську операцію з відповідним об'єктом бухгалтерського обліку;
- накопичення і зберігання цієї інформації;
- представлення її користувачеві у заданому форматі.

Оскільки автоматизований зведений облік представлений такими операціями як формування і розподіл фінансових результатів, його базовими елементами є:

- у аналітичному обліку – Картотека засновників, що формується розрізі осіб-засновників і містить усю інформацію про здійснені внески до власного капіталу, їх борги та нараховані дивіденди;
- у синтетичному обліку базовим елементом є Журнал господарських операцій, що фіксує бухгалтерські проведення здійснених операцій.

III. Формування звітної інформації. Останнім етапом автоматизованої обробки операцій зведеного обліку є формування звітності. Автоматизовані системи формують звітність двох видів:

1) аналітична звітність – внутрішня звітна інформація про операції формування і розподілу фінансових результатів. Дані для формування такої звітності «зчитуються» з базових елементів аналітичного обліку – Картотеки засновників. Звіти представляють собою моментальні знімки даних, що згруповані, відсортовані та представлені у спосіб заданих користувачем.

Наприклад:

- Відомість нарахованих дивідендів за рік, три, п'ять та ін.,
- Відомість сум, утриманих з дивідендів,
- Відомість виплачених дивідендів,
- Відомість заборгованості несплачених дивідендів тощо;

2) фінансова звітність формується з даних базового елемента синтетичного обліку – Журналу господарських операцій. На базі даних синтетичного обліку формують як стандартну фінансову звітність, так і внутрішню звітність довільної форми і змісту. До останньої, наприклад, відносять:

– Відомість доходів і витрат звітного періоду за видами діяльності, за періодами, загалом по підприємству;

– Відомість сформованих виправних проводок.

Отже, до особливостей інформаційної технології автоматизованого зведеного обліку слід віднести наступні:

1) для зведеного обліку використовують виключно грошовий вимірник;

2) єдиним первинним документом є бухгалтерська довідка;

3) для реєстрації господарських операцій зведеного обліку можливе внесення даних одним з таких способів: з клавіатури вручну або через створену електронну копію документа;

4) операції формування заключних оборотів фіксуються лише у синтетичному обліку (у Журналі господарських операцій). Аналітичний облік за такими операціями не ведеться, тому базового елемента аналітичного обліку за такими операціями не існує.

### **Список використаної літератури**

1. Адамик О.В. Управлінські інформаційні системи в аналізі і аудиті: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАЙП, 2005. – 90 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/651/1/foa\\_kokfgd\\_soabp\\_dyisaa\\_lek.pdf](http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/651/1/foa_kokfgd_soabp_dyisaa_lek.pdf)
2. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
3. Шуремов Е.Л., Умнова Э.А, Воропаева Т.В. Автоматизированные информационные системы бухгалтерского учёта, анализа, аудита: Учебное пособие для вузов. – М.: Перспектива, 2005. – 363 с.

*Адамик К.Б.*  
*студентка ТНЕУ,*  
*к.е.н., доцент Адамик О.В.*  
*в.о. завідувача кафедри аудиту, ревізії та аналізу*  
*Тернопільський національний економічний університет*  
*м. Тернопіль*  
*E-mail: adamyk07@ukr.net*

## **РЕЛЯЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ ЯК СУЧАСНИЙ СТАНДАРТ НАКОПИЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРНІЙ СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Будь-яка економічна інформаційна система у технічному сенсі містить такі складові:

- бази даних – сукупність формалізованих значень про господарську діяльність;
- системи управління баз даних – додаток, що здійснює накопичення, структурування, зберігання, формування звітів для користувачів і контроль доступу до даних;
- програмне забезпечення – складова, що здійснює діалог з користувачем та формування їх запитів, обробку і обчислення даних.

Вказані складові взаємодіють між собою наступним чином (рис. 1).



*Рис. 1. Внутрішні складові комп'ютерної системи бухгалтерського обліку та їх взаємозв'язок*

Розглянемо більш детально кожен з вказаних компонент.

Бухгалтерська інформаційна система покликана реєструвати та обробляти дані про господарські операції. Їх накопичення здійснюється у базах даних, що впорядковують і організовують інформацію.

**База даних** (англ. database) – це поіменована, структурована сукупність взаємопов'язаних даних, що належать до певної предметної області і зберігається на комп'ютерних носіях, зазвичай разом з прикладною програмою. Основне призначення баз даних – зберігання, накопичення, оновлення і пошук необхідної інформації.

Найбільш визначними ознаками баз даних є наступні.

1. Бази даних існують лише у комп'ютерному просторі оскільки поза комп'ютером неможливо здійснити їх оперативне оновлення. Наприклад, картотека бібліотеки також накопичує інформацію про наявні книги, але не здатна самостійно оперативно оновитися і надати актуальну інформацію до чергового її оновлення.

2. Дані у базі даних логічно структуровані задля можливості їх ефективного пошуку і обробки. Структуризація означає виділення складових частин (елементів), а також типізацію елементів і зв'язків між ними. Якщо у базі даних немає жодного значення (порожня база), вона все одно є повноцінною базою даних оскільки містить інформацію про її структуру. Усе це враховує і описує модель даних, яка є проекцією предметної області. Моделі баз даних призначені для однакового подання будь-яких даних, що включає способи опису даних і маніпулювання ними. Дані у базі організовують відповідно до моделі організації даних. Таким чином, сучасна база даних, крім самих даних, містить їх опис та може містити засоби для їх обробки.

3. Бази даних містять схеми або метадані, що описують їх логічну структуру (інформація про дані). Інформація у базах даних ділиться щонайменше на структурну метаінформацію (ту, що описує структуру даних) і описову (власне самі дані). Можливий також і більш деталізований поділ. Необхідним є також опис не лише структурованих, але і неструктурованих

даних. За допомогою метаданих повинні бути описані обмеження, яким повинні відповідати дані, доступ до них і їх використання.

Бази даних зазвичай є інтегрованими і спільними для кількох користувачів.

Сучасним стандартом баз даних комп'ютерних систем бухгалтерського обліку стали реляційні бази даних. Реляційні бази даних (від англ. relation – відношення) мають у своїй основі сукупність таблиць і відношень між ними. Дані подані у вигляді простих двовимірних таблиць, структурованих розробником, що мають унікальні імена.

Таблиця (рис. 2) є безпосереднім «сховищем» даних. Вона має *стовпці (атрибути)* і *рядки (записи)*, на їх перетині утворюється *поле*, куди записують дані. Таблиця містить визначену кількість, порядок і формат стовпців, що мають унікальні (в межах таблиці) імена. Мінімальним об'єктом, що зберігає структуру таблиці є рядок (запис). Вони подаються у довільній кількості і порядку. Кількість рядків у таблиці називають кардинальним числом, а кількість стовпців – степенем.

| Прізвище | Ім'я   | По бать-<br>кові | Номер<br>паспорта | ідентифіка-<br>ційний номер | Дата наро-<br>дження |
|----------|--------|------------------|-------------------|-----------------------------|----------------------|
| Барна    | Іван   | Федорови         | МС528432          | 253685614                   | 12.03.1974           |
| Хомин    | Василь | Петрович         | КР964135          | 9512364821                  | 23.05.1985           |
| ...      | ...    | ...              | ...               | ...                         | ...                  |

Рис. 2. Приклад таблиці

Для таблиці передбачають унікальний *ідентифікатор*, його ще називають *первинним ключем*. Це один або декілька стовпців, значення яких в один і той же час не бувають однаковими.

*Ключове поле (ключ таблиці)* – це поле або комбінація полів, які однозначно визначають запис. У таблиці не може бути двох записів з однаковими значеннями ключа. Наприклад, серед наступних стовпців:

прізвище, ім'я, по батькові, номер паспорта, ідентифікаційний номер, дата народження, – ідентифікаційними можуть бути лише номер паспорта, ідентифікаційний номер. Це обумовлено унікальністю значень цих полів.

Найхарактернішою ознакою реляційних баз даних є відношення між таблицями. Зв'язки (відношення) у реляційних базах даних встановлюються з допомогою числових кодів.

Таблиця містить дві частини – заголовок і власне змістовну частину. Заголовок містить кінцеву множину атрибутів, а змістова частина (тіло) – множину пар імені атрибуту і його значення.

Дані вводять в базу даних один раз і використовуються у різних комбінаціях, тому дублювання даних тут неможливе.

Зв'язки між таблицями заздалегідь встановлені виробником, тому процес переміщення і навігації по таблицях є автоматичним (рис. 3). Такі задачі в СУБД виконує оптимізатор. Його завдання – здійснити вибірку даних з БД за запитом користувача найбільш ефективним способом.



Рис. 3. Схематичний зв'язок між таблицями реляційної бази даних [1]

Щодо відношень у реляційній базі даних існують такі обмеження:

- у відношеннях не може бути однакових первинних ключів;
- кожний елемент таблиці представляє собою один елемент даних;
- стовпцям таблиці присвоюють унікальні імена;
- дані у стовпці таблиці є однорідними тобто мають один тип;
- всі рядки таблиці повинні мати однакову структуру;
- у таблиці не може бути двох або більше однакових рядків;
- порядок рядків і стовпців таблиці може бути довільним.

Зважаючи на такі особливості, реляційні бази даних здобули значне поширення і цьому сприяли такі їх переваги:

1) відсутність дублювання інформації;

2) при зміні значення поля, достатньо змінити її тільки в базовій таблиці; наприклад, якщо постачальник змінив обслуговуючий банк, достатньо відкоригувати базову таблицю з реквізитами постачальника, інші записи буде змінено автоматично;

3) захист від неправильного введення: встановлені для стовпців обмеження (кількість знаків; формат дата, сума або текст) допомагають користувачеві не припуститися помилки;

4) механізм запису транзакції: будь-які зміни вносяться в базу тільки тоді, коли вони повністю завершені.

Поряд з перевагами реляційні бази даних мають ряд недоліків, до них відносять:

1) складність структури БД (не більше 40-50 таблиць);

2) необхідність звернення до декількох таблиць при здійсненні пошуку;

3) необхідність підтримання цілісності даних: при вилученні фірми постачальника необхідно вилучати всі пов'язані з ним записи з усіх таблиць.

Реляційні бази даних добре справляються із задачами накопичення, групування, сортування даних. Тому вони стали стандартом при побудові інформаційних систем підприємства та комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, зокрема.

### **Список використаної літератури**

1. Адамик О.В. Бази і сховища даних – інформаційний фундамент бухгалтерського обліку та аналізу // Економічні, управлінські, правові та інформаційно-технічні проблеми діяльності підприємств: колективна монографія/ за заг. ред. Л. М. Савчук, М. Фіц.–Дніпро: Герда, 2016.–528 с. ISBN 978-617-7097-58-6. – С. 330-341
2. Глушко С.В., Шайкан А.В. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. – Львів: «Магнолія Плюс», 2006. – 320 с.
3. Зарицька О.Л. Бази даних та інформаційні системи: Методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 132 с.

*К.ф.-м.н., доцент Бурачек В.Р.,*

*к.ф.-м.н., доцент Дрінь І.І.*

*доценти кафедри економічної кібернетики*

*та міжнародних економічних відносин*

*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

*м. Чернівці*

*E-mail: vburachek@gmail.com*

### **УНІВЕРСАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕБЕЗПЕКИ**

Сучасні умови ведення фінансової діяльності в цілому та провадження бухгалтерського обліку зокрема відзначаються широкими можливостями щодо автоматизації та універсалізації такої діяльності. На сьогодні користувач має змогу використовувати зручні й доступні програмні продукти, які достатньо повно узгоджуються з особливостями функціонування конкретного суб'єкта діяльності. Основними моментами, які визначають прийняття рішення щодо

вибору того чи іншого програмного продукту, є такі:

- обсяг бази даних та кількість операцій з їх обробки;
- наявність (чи відсутність) особливостей при обробці даних для даного підприємства;
- необхідність реалізації зовнішнього доступу адміністратора чи клієнтів до бази даних чи її частини;
- можливості підприємства в реалізації питань захисту інформації від несанкціонованого доступу.

Зупинимося на кількох програмних продуктах, які на сьогодні, з одного боку, є достатньо популярними серед користувачів, з другого – відображають основні закономірності такої продукції на ринку, як з боку позитивних рис, так і з огляду на приховані (й не дуже) небезпеки.

Без сумніву, найбільш використовуваною програмою ведення бухгалтерського обліку є «1С: Бухгалтерія». Це збірна назва бухгалтерських продуктів фірми «1С», що ставиться до деяких конфігурацій на платформі 1С: Підприємство версій 7.7 і 8 [1].

Попередні версії бухгалтерських продуктів «1С» справді мали назву «1С: Бухгалтерія», зокрема, версія 6.0 під назвою «1С: Бухгалтерія 6.0». З розвитком популярності свого продукту, фірма «1С» не стала відмовлятися від цього бренду, залишивши його назву в конфігураціях для бухгалтерського обліку, таких як «1С: Бухгалтерія 7.7», «1С: Бухгалтерія 8», «1С: Бухгалтерія для бюджетних організацій» та інших. Поширюється продукт через мережу партнерів фірми «1С» – 1С: Франчайзинг. Мережа франчайзингу становлять кілька тисяч ІТ-підприємств, як правило, невеликого розміру (10-20 чоловік).

Версія програми складається з 2-х частин:

- версія платформи;
- версія конфігурації, яка коротко ділиться на редакції.

Враховуючи, що основна платформа програми розроблена з точки зору російського законодавства, компанія для популяризації продукту на теренах СНД випускає версії, призначені для використання в інших державах, зокрема,

1С: Бухгалтерія для України. Інтерфейс програми максимально розрахований на користувача – фахівця з бухгалтерського обліку, і охоплює увесь спектр діяльності бухгалтерії – від проводок до обліку матеріальних ресурсів. Наявність спеціальних навчальних версій, відеофільмів, самоучителів значно полегшує процес оволодіння навичками роботи з програмою. Широка популярність програмного продукту, як наслідок, призвела до того, що вивчення його стало змістом багатьох спецкурсів з інформаційних систем і технологій у вищих навчальних закладах України.

Однак, незважаючи на велику популярність, програми марки 1С мають один суттєвий недолік – вони практично не враховують дрібні особливості, які можуть виникнути при роботі бухгалтерії окремого підприємства, і вимагають обслуговування професійними програмістами або спеціалістами, що пройшли відповідну фахову підготовку.

Ще одним потужним інформаційним продуктом є бухгалтерська система Акцент, яка ось уже 15 років активно впроваджується на Україні, має вітчизняного розробника і дозволяє вносити модифікаційні зміни, тобто, розрахована на максимальну взаємодію саме з бухгалтером, а не лише з програмістом [2]. Розробники використали виключно стандартні засоби розробки від компанії Microsoft – це і стандартні системи керування базами даних (СКБД) MS Access, MS SQL-server, сама програма розроблена на Visual C++. Акцент – єдина програма на ринку, яка повністю відкрита на всіх рівнях (OLE/COM, СКБД), має засоби для розширення функціональних можливостей при стандартній структурі бази даних і стандартну мову програмування MS VB Script.

Суттєвої переваги надає 1С Акцент і аналітичний блок та можливість інтерактивного зв'язку з фіскальними органами – формування та передача документів, наприклад, податкової звітності. Цікавою особливістю системи є змога її використання в сільському господарстві, зокрема, при веденні племінного обліку.

Звернемо увагу ще на один програмний продукт, використання якого останнім часом проявило чи не найбільшу небезпеку глобалізацій них

тенденцій у галузі бухобліку. Мова йде про «Бест-Звіт плюс». Даний продукт у часи його розробки та поширення (від 1998 р.) отримав доволі високу оцінку користувачів через високий ступінь автоматизації бухгалтерської діяльності на всіх рівнях, врахування особливостей національного законодавства та суттєве спрощення процесу взаємодії з фіскальними службами. Логічним продовженням даної програми стало програмне забезпечення «М.Е.Дос». Широкий спектр спеціалізованих модулів («Звітність», «Зарплата» тощо) та автоматичне формування документів бухгалтерської звітності зробили дану програму доволі популярною. Однак саме вона проявила вразливість такої популярності, коли в 2017 році платформа програми стала базовою для різноманітних крипто-атак, починаючи від встановлення оновлень з бекдором, і аж до несанкціонованого доступу до баз даних українських суб'єктів господарювання та «вимагання» плати за дешифрування інформації. Події, що відбулися, продемонстрували відсутність, на жаль, єдиної дієвої державної програми щодо кіберзахисту українських підприємств та приватних підприємців.

І наостанок. Важливим елементом вирішення описаних проблем може стати цілеспрямована освітня змістова реформа при підготовці фахівців-кібернетиків, особливо економічного спрямування. Однак, на жаль, сучасні тенденції у вищій школі, заповнення навчальних планів спецкурсами «загального плану», відсутність у окремих навчальних закладів можливості впливу на зміст навчальних планів не дають змогу реалізувати таку реформу.

### **Список використаної літератури**

1. Фірма 1С [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.1c.ua>.
2. Офіційний сайт розробника програми Акцент і прикладних рішень на її основі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acent.ua>.
3. Чому хакери атакували М.Е.doc? На це та інші запитання відповідає голова кіберполіції. Інформаційний бухгалтерський портал (uk) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infobuh.com.ua/chomu-hakery-atakuvaly-m-e-doc-na-tse-ta-inshi-zapytannya-vidpovidaye-golova-kiberpolitsiyi>.

*Косюченко О.В.*  
*студентка 2 курсу скороченої форми навчання,*  
*к.е.н. Мустеца І.В.*  
*доцент кафедри обліку і оподаткування*  
*Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*  
*м. Чернівці*  
*E-mail: iramn@i.ua*

**АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ  
В СУБ'ЄКТАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ  
І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАНЬ**

Сучасний етап функціонування економіки характеризується зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал. Це визначає актуальність проблеми комплексної автоматизації управлінської діяльності на основі сучасних інформаційних технологій та засобів телекомунікацій. Автоматизація управлінської діяльності – об'єктивний процес, який має охопити галузь у цілому, основою якого є створення високоорганізованого середовища, що має охоплювати і об'єднувати інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. Це дасть змогу на якісно новому рівні проводити як повсякденну оперативну роботу, так і аналіз стану та перспектив діяльності в цілому, приймати науково обґрунтовані управлінські рішення [1].

Обліковий механізм в бюджетних установах є методом контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, який будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці стандартах, виконує управлінську, контрольну й інформаційну функції, має певні особливості. Реформування бюджетної сфери стосується порядку ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ, форм і обсягів подання звітної інформації, системи внутрішнього і зовнішнього контролю використання бюджетних коштів.

Процес стосується саме технології обліку, опрацювання економічної інформації, представлення її у систематичному, повному вигляді для прийняття управлінських рішень. Такі зміни у технології вимагають застосування нових знань, сучасних методів, що на даному етапі можливо при впровадженні сучасних інформаційних технологій, які дозволяють не тільки зменшити об'єм часу на обробку економічної інформації, але й сприятимуть підвищенню якісного рівня всього облікового процесу, використанню в повному обсязі наявного ресурсу бюджетних установ. Інформаційні технології здатні впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери [2].

Дослідженням обліку та контролю наявності і використання запасів бюджетної установи в умовах використання новітніх інформаційних технологій займалися ряд науковців, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, М.Р. Лучко, В.О. Осмятченко, В. М. Рожелюк, С.В. Свірко, Л.О. Терещенко, Н.М. Хорунжак, С.Р. Яцишин та інші [3].

За різними даними, приблизно 80% підприємств приватного сектору економіки на дату прийняття Указу користувались програмним продуктом для бухгалтерського обліку "1С". Частка використання російського софту в державному секторі була дещо нижчою. Аналізуючи дані з відкритого ресурсу публічних закупівель ProZorro, ми бачимо, що лише за 2015-й та 2017-й роки було витрачено 17 млн. грн на закупівлю програмного продукту "1С", його підтримку та обслуговування [4].

Враховуючи нагальність питання, в жовтні 2017 року фахівцями MASTER: Бухгалтерія випущена конфігурація саме для бюджетних установ. Конфігурація включає всі функціональні можливості для ведення бухгалтерського обліку, що притаманні бюджетним установам: бюджетування, фінансування, облік фінансово-господарських операцій, облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, облік матеріальних цінностей та МШП, формування звітності, складський облік та облік ПДВ, а також модулі "Зарплата" та "Кадри".

Для того, щоб зробити якісний продукт, недостатньо досконало знати

законодавство чи володіти технічними навичками. Потрібно мати практичний досвід реалізації подібних задач. Дійсно, програмний продукт MASTER:Бухгалтерія був створений на базі досвіду фахівців IT-Enterprise, які близько 30-ти років впроваджують IT-інфраструктуру на великих підприємствах України [5].

Вибір варіанту побудови рахунків управлінського обліку базується на двох сучасних альтернативних підходах до формування плану рахунків управлінського обліку, які полягають у створенні двох автономних підсистем рахунків фінансового та управлінського обліку, які не кореспондують між собою, або ж єдиної системи рахунків, в межах якої рахунки фінансового та управлінського обліку кореспондують між собою. Для бюджетних установ характерний є другий підхід, який повністю відповідає інтегрованій системі бухгалтерського обліку виконання кошторису та Плану рахунків бухгалтерського обліку в бюджетних установах.

Для побудови ринкової економіки країни необхідні величезні матеріальні і грошові ресурси. В останні роки уряд України вимагає від усіх бюджетних організацій зосередити головну увагу на підвищенні якості господарської діяльності, на дотримання режиму економії грошових і матеріальних ресурсів. Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначенні основні положення організації ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, в тому числі і бюджетних установ. В розвиток цього Закону, доповнює процес бухгалтерського обліку запасів який регламентується нормативно-правовими документами, які майже систематично уточнюються та доповнюються.

Основною особливістю одного з найважливіших галузевих бухгалтерських обліків в Україні – обліку бюджетних установ є його достатньо жорстка регламентація великою кількістю нормативно-правових актів. Законодавчо-методологічне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку у бюджетній сфері потребує подальшого вдосконалення шляхом не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами. Крім того, вагомі результати у реформуванні національних підходів бухгалтерського

обліку державних та комунальних підприємств, установ та організацій може мати безпосередня співпраця з Міжнародною Федерацією бухгалтерів та Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності.

### **Список використаної літератури**

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.07 р. № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-п 2>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Марценяк Н.О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи / Н.О. Марценяк // Науковий вісник БДФА. – 2010. – №4. – С. 346–351.
4. Джога Р.Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 250 с.
5. Канєва Т.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навч. посіб. – К.: Книга, 2004. – 180 с.

*Студентка Мартиненко В.М.,*

*к.е.н., доцент Адамовська В.С.*

*ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

*м. Кривий Ріг*

*[vimart2196@gmail.com](mailto:vimart2196@gmail.com)*

### **ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОНЛАЙН-КУРСІВ**

Онлайн-курси – це метод вивчення нових знань за допомогою Інтернету в режимі реального часу. Комунікація між учасниками процесу відбувається за допомогою комп'ютера.

Основним законодавчим актом, який регулює відносини у сфері використання Інтернету, є Закон «Про телекомунікації» [1]. Його дія поширюється й на споживачів послуг – юридичних або фізичних осіб, що користуються Інтернетом.

Витрати, пов'язані з організацією роботи в Інтернеті умовно можна розподілити на: плату за підключення до Інтернету; витрати на створення локальної мережі; витрати на придбання комунікаційного обладнання; періодична оплата послуг провайдера;

З метою підвищення кваліфікації своїх робітників на підприємствах проводяться різноманітні коучинги та тренінги або ж взагалі, це може бути їх основним видом діяльності.

Підприємство, яке проводить тренінги та коучинги, повинно правильно організувати їх роботу та облік. Такі тренінги організують для людей з різних куточків країни, які хочуть покращити кваліфікацію, здобути нові знання, або ж за потребою на підприємстві. Курси можна проводити онлайн, це буде більш вигідно та зручно тому, що, якщо проводити курси в приміщенні на певну дату і годину, підприємство понесе більше витрат.

По-перше, витрати на оренду приміщення або оплату електроенергії. По-друге, оплата проїзду та проживання учасників (в деяких випадках - харчування). По-третє, витрати на рекламу та ін. У зв'язку з цим постає питання заощадження коштів.

Вважаємо, що заощадити кошти підприємства можливо завдяки проведенню коучингів та тренінгів онлайн. Для цього необхідно створити веб-сайт, на якому буде розміщена вся інформація про дані курси, час, коли будуть проводитись курси, їх оплата. За допомогою такого сайту дуже легко буде розміщувати важливу інформацію для користувачів, а також рекламу курсів.

Онлайн-курси можуть проводитись для різних підрозділів підприємства та для різних рангів працівників від управлінського персоналу до звичайних робітників виробництва.

Залежно від користувача на сайті будуть створені відповідні опції (кабінети), зайшовши куди, певний працівник зможе пройти онлайн-курси за необхідним йому спрямуванням.

На даному веб-сайті, можна знайти всю інформацію для проходження онлайн курсів, обрати для саме якої категорії персоналу необхідно пройти курси. Також, курси бувають інформаційні, або ж для підвищення кваліфікації. Але для того, щоб скористатися всіма можливостями сайту для початку необхідно зареєструватися.

Всі умови користування сайтом та його послуг буде прописано в договорі, який заключає клієнт під час реєстрації на сайті. З другого боку за проведення курсів та надану інформацію відповідальність несуть працівники які проводять курси.

Кожен учасник за потребою обирає певну кваліфікацію. Одразу після оплати даних курсів користувачу надається дозвіл на перегляд курсів, відкривається більш повна інформація щодо користування сайтом.

У бухгалтерському обліку, витрати на створення веб-сайту можна відобразити двома способами: одразу списати їх на витрати підприємства чи капіталізувати, визнавши веб-сайт нематеріальним активом.

Всі витрати на створення веб-сайту накопичуються на рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» [2].

Витрати, пов'язані із адмініструванням сайту (заробітна плата веб-мастера, плата за хостинг), у бухгалтерському обліку відносяться до витрат на збут та обліковуються на рахунку 93 «Витрати на збут». У податковому обліку ці витрати відносяться до складу валових так само, як і витрати на реєстрацію доменного імені.

Витратами також будуть витрати на оплату праці працівникам які будуть проводи онлайн курси.

На сайті можна встановити функцію, яка буде підраховувати кількість відпрацьованих годин, та результат роботи, тобто скільки проведено курсів за той чи інший час. Необхідно ввести такі режими, як:

- «онлайн» – такий режим коли працівник на місці та працює, проводить курси (саме період знаходження в такому режимі і саме проведення курсів буде вважатись за роботу працівника);

- «перерва» – коли у працівника обід, або він відсутній на робочому місці з інших питань;

- «не в мережі» – коли робочий день завершено, та працівник не проводить курси.

І за такими режимами можна обрати форму оплати праці як погодинна. Тоді, за відпрацьовану годину встановлюється годинна тарифна ставка.

За прізвищем кожного працівника повинно бути закріплено номер, який він буде використовувати при вході до сайту. Так система буде розрізняти працівників та підраховувати відпрацьовані години.

В тих організаціях, які надають такі послуги, а саме, проводять онлайн-курси, вважаємо доцільним внести зміни до робочого Плану рахунків бухгалтерського обліку, на яких будуть відображатися операції по розрахунках з оплати праці працівників, які проводять онлайн курси.

Пропонуємо удосконалити субрахунки рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» у Плані рахунків бухгалтерського обліку – додати субрахунок 664 «Розрахунки з працівниками за онлайн курси».

Облік надходження оплат від користувачів рекомендуємо вести на удосконаленому рахунку 31 «Рахунки в банку» субрахунок 311.1 «Поточний рахунок за онлайн курси в національній валюті».

Якщо проведення онлайн курсів є основним видом діяльності, то облік по розрахунках з оплати праці та облік надходження платежів рекомендуємо залишити без змін.

По закінченні курсів, учасникам потрібно видати дипломи про закінчення курсів, де повинно бути зазначена дата проходження курсів, хто проводив тощо.

## Список використаної літератури

1. Закон про телекомунікації – Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. № 1280-IV.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 р. №291, із змінами і доповненнями станом на 09.12.2011р.

*Устимець К.І.*

*студентка економічного факультету,*

*науковий керівник: д.е.н., проф. Аверкина М.Ф.*

*Національний університет «Острозька академія»*

*м. Острог*

*E-mail: konstantunova.katia@gmail.com*

## АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**Постановка проблеми.** В сучасних умовах повсюдного впровадження технологій і автоматизації, перед підприємствами виникає об'єктивна необхідність застосування спеціалізованих інформаційних систем для спрощення ведення бухгалтерського обліку. Одним з найважливіших аспектів сучасного бухгалтерського обліку є облік основних засобів. Удосконалення організації обліку основних засобів є основним способом досягнення соціальної та економічної ефективності в діяльності підприємства.

**Постановка завдання.** Дослідити теоретичні та практичні аспекти автоматизації обліку основних засобів.

**Аналіз досліджень та публікацій.** Проблемні питання автоматизації обліку основних засобів розглянуто в працях науковців, таких як: Бутинець Ф.Ф., Кулаковська Л.П., Макаренко А.П., Гречана Л.С., Чепелюк Г.М. та інші. Проте ряд проблем пов'язаних з даною проблематикою потребують

подальших досліджень.

**Виклад основного матеріалу.** В економіці ринкових відносин основні засоби виступають як важлива економічна категорія. Основні засоби - найбільш суттєвий сегмент власного капіталу організації – майно.

Основні засоби відіграють величезну роль у процесі праці, так як вони в своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і виявляють виробничу потужність організації. Протягом тривалого періоду використання, кошти надходять в організацію і передаються в експлуатацію; зношуються в результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються всередині організації; вибувають з організації внаслідок старості або недоцільності подальшого застосування.

Формування ринкових відносин в країні змушує по-новому підійти до постановки обліку на окремих ділянках фінансово-господарської діяльності організацій, в тому числі обліку основних засобів. Для організації обліку основних засобів, важливе значення мають наступні передумови: класифікація, встановлення принципів оцінки і одиниці обліку основних коштів; вибір форм первинних документів і облікових реєстрів; впровадження автоматизованого обліку [1]. Здається, що в даний час нікого не треба переконувати в необхідності комп'ютеризації бухгалтерського обліку в такій важливій галузі економіки, як програмно-апаратний комплекс. До цього призводить: потреба в оперативному забезпеченні достовірною інформацією керівництва підприємств, швидкі мінливі економічні умови, а також ускладнюється бухгалтерська звітність.

Питання про автоматизацію обліку основних засобів сьогодні актуальний як для великих, так і для малих організацій. Оперативне забезпечення актуальної інформацією про фактичну кількість, місцезнаходження і стан використовуваного майна скорочує витрати на тривалу і трудомістку інвентаризацію основних фондів організації.

В ході автоматизації підприємства, як правило, доводиться долати ряд

проблем і питань, притаманних усім видам діяльності. Необхідно відмітити, що сьогодні в організаціях програмно-апаратних комплексів спостерігається вкрай низький рівень автоматизації обліку.

Причини вкрай низького рівня автоматизації обліку організацій сільськогосподарського профілю наступні:

- відсутність проекту, що відображає специфіку бухгалтерського обліку в сільському господарстві. Тому сільськогосподарські підприємства змушені нести значні фінансові витрати, пов'язані з необхідністю розробки проекту, його впровадження і подальшого супроводу, що не під силу багатьом з них;

- неможливість впровадження на багатьох підприємствах проекту, який дозволяє забезпечити комплексну автоматизацію, зважаючи на відсутність сучасних технічних засобів, здатних забезпечити інформаційний обмін між автоматизованими місцями фахівців, провідних ту чи іншу ділянку обліку;

- відсутність персоналу, який має достатню кваліфікацію в області інформаційних технологій і міг би супроводжувати програмне забезпечення;

- обмеженість фінансових коштів, що спрямовуються керівництвом сільськогосподарські підприємства на автоматизацію бухгалтерського обліку, та інші.[2]

Автоматизація обліку основних засобів сьогодні може допомогти вирішити наступні завдання: зменшити час, що витрачається співробітниками на ведення обліку для керівництва: аналіз фінансових результатів діяльності організації в реальному масштабі часу; для збуту: аналіз привабливості постійних покупців, прозора система резервування товарів, формування планів продажів та відвантажень; для постачання: формування плану закупівель, розрахунок фактичної собівартості товарів; для складу: кількісний облік товарообороту, порівняння фактичного переміщення товару на складах, з відображенням в управлінському обліку (по операціях); для фінансового відділу: можливість детального обліку руху фінансів, аналіз і планування

постійних витрат; для планово-економічного відділу: розрахунок привабливості та окупності різних напрямків діяльності; для виробництва: розрахунок фактичної собівартості продукції, автоматичне формування виробничого плану і плану закупівель сировини на підставі плану продажів, управлінський облік фактичних залишків ТМЦ у виробництві, аналіз завантаження основних засобів, калькулювання вартості робіт; для бухгалтерії: оптимізація оподаткування, автоматичне формування регламентної звітності.

Від того, наскільки грамотно керівництво підприємства побудує облік в організації, багато в чому залежить фінансовий результат діяльності підприємства.

Досвід показує, що саме на стадії впровадження автоматизованої форми бухгалтерського обліку виявляються і усуваються багато недоліків в обліку [3].

**Висновок.** Таким чином, в умовах наростаючої конкуренції в сучасній економіці, будь-яке керівництво прагне до підвищення ефективності управління підприємством для збільшення прибутку. В даний час цього не можливо досягти без впровадження автоматизованих систем з ведення бухгалтерського обліку, а також наявності висококваліфікованих фахівців, що працюють з даними системами.

### Список використаної літератури

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів/ Ф.Ф.Бутинець. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.
2. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: навч. посіб. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
3. Макаренко А. П., Гречана Л. С. Удосконалення методичних підходів до проведення аудиту амортизації основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/175.pdf>.
4. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: Навч. посібник. 2-ге вид.,

перероб. і допов./ М.Ф. Огійчук, І.Т. Новіков, І.І. Рагуліна. – К.: Алерта, 2012. – 664 с.

5. Тимощук Н.С. Перспективи вдосконалення аудиту основних засобів на шляху інтеграції до зарубіжного досвіду/Економічні науки/7. Облік і аудит. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/17\\_APSN\\_2009/Economics/47983.doc.htm](http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/47983.doc.htm).
6. Типові проблеми відображення в обліку та звітності основних засобів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://minfin.com.ua/taxes/gospoper/bo\\_2\\_1\\_11\\_osnzasobi.html](http://minfin.com.ua/taxes/gospoper/bo_2_1_11_osnzasobi.html).
7. Чепелюк Г.М. Організаційно-методологічні аспекти внутрішнього контролю використання основних засобів підприємств і організацій / Г.М. Чепелюк // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки. – 2013. – №10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2414>.

*К.е.н., доцент Яценко В.Ф.*

*доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування  
Херсонський національний технічний університет*

*м. Херсон*

*E-mail: yatsenko.victoriya@kntu.net.ua*

## **ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ У ПРОГРАМНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КЛАСУ BPMS**

На початку ХХІ сторіччя сформувалася нова концепція управління бізнес-процесами (BPM, Business Process Management), яка розглядала бізнес-процеси підприємства як стратегічні активи, здатних адаптуватися під постійні зміни зовнішнього і внутрішнього середовища.

Концепція BPM ґрунтувалася на принципах прозорості та зрозумілості бізнес-процесів його учасниками та власниками за рахунок можливості моделювання, моніторингу, аналізу, а також оперативній перебудові в процесі використання. Широкого розповсюдження концепція BPM здобула завдяки досягненням у сфері комунікаційно-інформаційних технологій. Для підтримки концепції BPM у електронному середовищі був створений спеціальний клас програмних засобів – BPMS (Business Process Management System).

Незважаючи на підвищену зацікавленість до концепції BPM в академічних колах і серед практиків, група авторів [1] відзначає наявність суттєвого розриву між (1) сучасними інформаційними технологіями та підходами BPM та (2) використанням BPM на практиці. Багато ідей і технологічних можливостей не реалізуються на практиці через супротив самих працівників і їх керівників. У підсумку лише незначна кількість українських компаній використовують системи BPM для автоматизації власних операційних процесів.

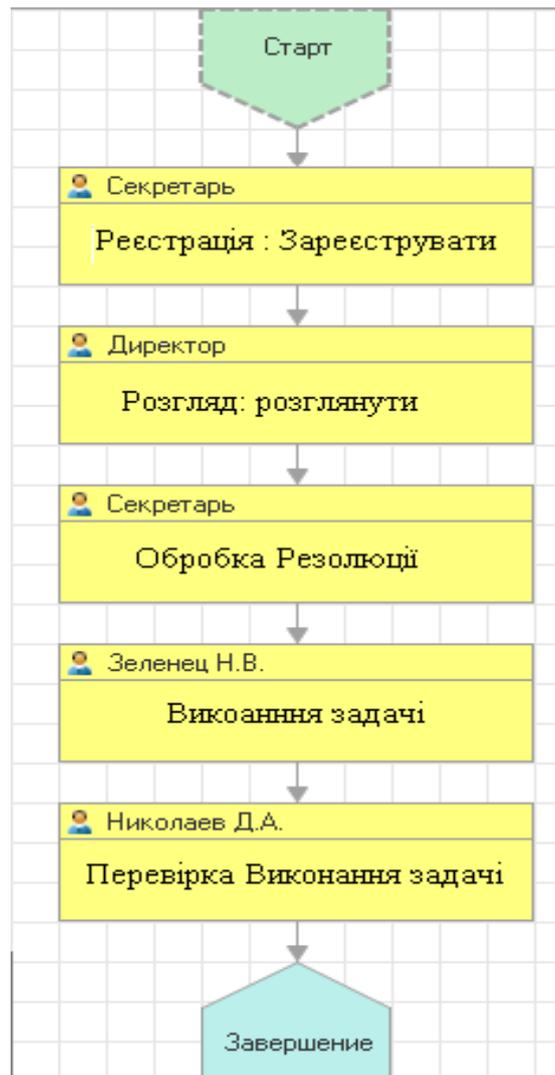
Весь спектр програмних продуктів класу BPMS направлено на реалізацію концепції BPM, включаючи чотири ключові під процеси, які виділені у відповідності з циклом Шухарта - Демінга (PDCA): планування, моделювання (PLAN); виконання (DO); перевірка (CHECK); удосконалення (ACT).

Іншими словами, інформаційні системи, які реалізують концепцію BPM, функціонують на принципі поетапного виконання функції. На першому етапі проводять моделювання реальних бізнес-процесів підприємства за допомогою наочних діаграм. На наступному етапі виконують реальні бізнес-процеси за побудованими діаграмами. Тепер програма самостійно контролює прописану послідовність завдань, дії виконавців, фіксує час виконання, історія виконання бізнес-процесу дозволяє провести аналіз, виявити «слабкі місця» і покращити бізнес-процес.

Відповідно до етапів циклу Шухарта - Демінга (PDCA) програмне забезпечення озброєне механізмами моделювання (інструменти класу Workflow), виконання, моніторингу, покращення.

Розглянемо на простому прикладі обробки вхідного документа «Лист-

претензія» щодо погашення заборгованості у системі електронного документообігу. Бізнес-процес дозволяє автоматизувати формалізовану задачу реєстрації та обробки вхідного документа, виділити зони відповідальності підрозділів підприємства та конкретних виконавців, визначити маршрут документа та строки виконання. Для реєстрації та обробки Вхідного документа використовують типові (прості) процеси (рис.1).



*Рис. 1. Схема БП «Лист-претензія щодо погашення заборгованості»*

Виконання бізнес-процесу в BPM-системах починається з графічної схеми, яка завантажується на сервер, де відбувається запуск процесу. Виконання передбачає автоматичне проходження етапів процесу, а також реалізацію контрольних функцій. При цьому кожен виконавець бізнес-процесу

бачить своє завдання та відведений час для виконання. дії кожного виконавця фіксуються в історії. Функція моніторингу в BPM-системах має можливість в режимі реального часу відстежувати виконання бізнес-процесу в розрізі етапів і виконавців, а також дозволяє формувати звітність для оцінювання результативності процесу/

Удосконалення (оптимізація) бізнес-процесу – невід’ємна частина концепції BPM. Інформаційні системи обов’язково мають включати механізми листування між прямими виконавцями та з власником підчас безпосереднього виконання бізнес-процесу. Пропозиції щодо оптимізації бізнес-процесу надходять власнику процесу, який, в свою чергу, має оцінити його і приймає рішення – здійснити поліпшення або відхилити.

Отже, демонстрація можливостей автоматизації документообігу на основі концепції BPM доводить перспективне значення для вітчизняних підприємств програмних продуктів класу BPMS.

### **Список використаної літератури**

1. Van Der Aalst, Wil MP, Marcello La Rosa, and Flávia Maria Santoro. Business process management. – 2016.-С. 1-6.

*К.т.н., професор Азарова А.О.*

*Заст. декана Факультету менеджменту та інформаційної безпеки*

*Вінницького національного технічного університету*

*м. Вінниця*

*E-mail: azarova.angelika@gmail.com*

## **ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АНАЛІТИЧНІЙ РОБОТІ З ОРГАНІЗАЦІЙНИМ КАПІТАЛОМ**

Організаційний капітал як визначальний чинник ефективного економічного розвитку і конкурентоспроможності підприємства є абсолютно новим напрямом у теорії управління. Разом з тим, він є домінантою розвитку за

умов переходу суспільства до інформаційної економіки, витісняючи на другорядні позиції природні чи матеріально-речові ресурси, слугуючи головним генератором цінності у підприємницькій діяльності. Чимало провідних фінансових компаній зацікавлені більше у розвитку своїх нематеріальних активів, оскільки розуміють, що вони становлять основну конкурентну перевагу сьогодення.

Визначальною особливістю організаційного капіталу є те, що в центрі уваги є результати творчої діяльності людини в комерційних та некомерційних формах обміну.

Головною проблемою в управлінні організаційним капіталом й досі залишається відсутність автоматизації процесів управління ним засобами сучасних інформаційних технологій, що пов'язана з неоднозначним розумінням сутності та структури організаційного капіталу, проблем формування організаційно-економічного механізму управління і визначення напрямів забезпечення ефективного функціонування даного ресурсу, методів його вимірювання, особливостей залежно від галузевої належності підприємств, трансформації організаційного капіталу у вартісні результати діяльності підприємства.

Отже, спостерігається недостатність розробленості досліджуваної теми як в методологічному, так і в теоретичному аспектах.

Метою дослідження є розроблення пропозицій щодо покращення аналітичної роботи під час управління організаційним капіталом засобами сучасних інформаційних технологій.

Організаційний капітал – об'єкт купівлі-продажу, що містить програмне забезпечення, систему економічної безпеки, БД, організаційну структуру, патенти, товарні знаки, а також організаційні механізми, що забезпечують продуктивність праці персоналу [1].

Для сучасного підприємства, діяльність якого базується на знаннях та інноваціях, дуже важливі такі складові організаційного капіталу, як інформаційні системи, електронні мережі та ресурси. Їх роль полягає у

забезпеченні таких основних аспектів:

- 1) швидкість оброблення інформації та розповсюдження знань;
- 2) доступність знань та інформації для колективу;
- 3) оптимізація існуючих бізнес-процесів.

Крім того, використовуючи сучасні системи автоматизації управління та обліку, компанії можуть значно оптимізувати власні бізнес-процеси. Адже такі системи працюють на базі моделей бізнес-процесів, які відповідають досвіду успішних та передових компаній. Фактично через програмне забезпечення більш успішні компанії передають частину свого організаційного капіталу іншим компаніям [2].

Одним з найефективніших шляхів обґрунтування природи і цільових орієнтирів процесів становлення та нагромадження організаційного капіталу є застосування засобів ІТ в управлінні ним для забезпечення ефективності реалізації процесів формування, розвитку та його нагромадження на підприємстві. Використання певного програмного продукту дозволить скоротити терміни опрацювання вхідної інформації, якісно її перетворити, а також підвищити ефективність використання інтелектуальних ресурсів, забезпечити нарощування організаційного капіталу.

Розглянемо недоліки і переваги базових ІТ, що уможливають такий процес.

Із метою забезпечення автоматизованої роботи щодо наповнення, формування та ведення бази об'єктів промислової власності, а також ефективної і швидкої організації її охорони було розроблено унікальний програмно-аналітичний комплекс «Интеллектуальный капитал», що уможливлює [3]:

- визначення тенденцій досліджень і розробок;
- виявлення перспективних технологій і технічних рішень;
- створення по кожній науково-дослідній роботі унікальної бази знань, яка регулярно оновлюється.

Програмно-аналітичний комплекс (ПАК) «Интеллектуальный капитал» – інструмент для створення, зберігання, пошуку, аналізу та візуалізації даних за

заявками: патенти на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, свідоцтва на товарні знаки та науково-технічні публікації. Патентна інформація в поєднанні з повнотекстовими науково-технічними статтями може бути використана не лише для охорони і захисту інтелектуальної власності, а й для аналізу діяльності конкурентів, визначення технічного рівня продукції, що випускається і створення нових конкурентоспроможних технічних рішень.

Серед переваг цього ПЗ слід відзначити:

- оперативне та ефективне управління нематеріальними активами;
- ведення внутрішнього аудиту інтелектуальної власності;
- контроль прибутку від використання інтелектуальної власності;
- збільшення статутного фонду підприємства;
- зменшення податків на прибуток від виробництва;
- підтримання управлінської інформації про світові тенденції розвитку галузі в режимі онлайн;
- ефективне управління НДДКР, їх результатами;
- забезпечення правової охорони інтелектуальної власності [3].

Суттєвим недоліком такого ПЗ є відсутність орієнтованості на окремі складові інтелектуального капіталу, а саме – організаційний капітал. Крім того, є складність у застосуванні цього ПЗ на теренах України через брак достатньо великих коштів на придбання і неврахування вітчизняних ринкових умов та механізмів господарювання.

Іншим автоматизованим засобом управління організаційним капіталом є система програм «1С: Підприємство», що призначена для комплексної автоматизації економічної діяльності підприємств різних напрямків діяльності і форм власності. Вона дозволяє організувати єдину інформаційну систему для управління різними аспектами діяльності підприємства [4]:

- управління виробництвом, у тому числі: планування виробництва; управління витратами і розрахунок собівартості; управління даними про вироби;
- управління основними засобами і планування ремонтів;

- управління фінансами, у тому числі: бюджетування, управління коштами;

- управління взаєморозрахунками, бухгалтерський і податковий облік;
- управління складом (запасами);
- управління продажами;
- управління нематеріальними активами підприємства;
- управління закупівлями;
- управління відносинами з постачальниками і покупцями;
- управління персоналом, включаючи розрахунок заробітної плати;
- моніторинг і аналіз показників діяльності підприємства і т. п.

Серед переваг цього ПЗ під час обліку нематеріальних активів слід відзначити:

- проведення операцій модернізації нематеріальних активів;
- створення НМА власними силами;
- методи нарахування амортизації нематеріальних активів у бухгалтерському та податковому обліку;
- методики нарахування амортизації нематеріальних активів методами: прямолінійним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивним, виробничим;
- методика відображення операцій з постачання програмної продукції.

Разом з тим, наявною є низка недоліків такого ПЗ:

- картка контрагента не є зручною;
- можливе дублювання даних, під час занесення до бази;
- відсутня можливість сортування даних [4].

Розглянемо інший ПЗ для автоматизації обліку організаційного капіталу, що розроблено корпорацією «Галактика».

Система «Галактика» призначена для автоматизації управління в корпораціях зі складною структурою, фінансово-промислових групах, а також на окремих промислових і торговельних підприємствах. Специфіка

конкретного підприємства (корпорації) враховується за допомогою більше 300 параметрів настроювання. Крім того, маючи засоби економічного аналізу, система дозволяє будувати схему оподаткування і визначати структуру платежів з метою запобігання податкових переплат і штрафів. ПЗ має функціонально повну систему ведення бухгалтерського обліку на підприємствах будь-якої форми власності і видів діяльності. Єдиний інформаційний простір системи забезпечує автоматичне відображення в бухгалтерському контурі всіх господарських операцій.

Механізм типових господарських операцій – універсальний засіб для формування проводок [4]:

- Каса – формування прибуткових і видаткових касових документів, а також облік повного циклу операцій з підзвітними особами;

- Фінансово-розрахункові операції – забезпечує автоматизацію обліку безготівкових розрахунків, валютних операцій, а також містить повний комплект бухгалтерських звітів;

- Матеріальні цінності – ведення складських документів і їхня роздруковка по установлених формах; автоматизоване проведення операцій інвентаризації, переоцінки, внутрішнього переміщення;

- Малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА) – облік наявності і руху; проведення операцій оприбуткування, внутрішнього переміщення, нарахування зносу, списання МНМА.

- Основні засоби і нематеріальні активи – забезпечує автоматизоване виконання операцій по обліку наявності, зносу, руху, а також по переоцінці об'єктів основних засобів і нематеріальних активів підприємства;

- Господарські операції – дозволяє автоматизувати процедуру виконання бухгалтерських проводок по господарських документах. Реалізовано можливість формування групових проводок, уточнення сум і скасування помилкових проводок;

- Бухгалтерська звітність – модуль призначений для формування

бухгалтерської звітності підсумкового характеру. У комплект постачання системи включаються типові форми для річного бухгалтерського звіту і розрахунку податків;

– Консолідація – модуль призначений для одержання узагальненої (консолідованої) звітності по корпорації;

– Векселі і кредити – модуль призначений для обліку операцій з векселями й іншими цінними паперами (ЦБ), а також операцій кредитування.

Недоліками системи «Галактика» є такі:

– відсутній механізм визначення та контролю процедур виконання конкретних операцій або групи операцій;

– відсутні функції, необхідні для забезпечення діяльності великих корпорацій (централізоване постачання, розподіл функцій між організаціями, передача повноважень від однієї організації до іншої, взаєморозрахунки всередині корпорації і т. п.);

– система не є інтегрованою. Більшість модулів практично не пов'язані між собою, а їх зв'язок із фінансами дуже умовний, тому документи у фінансовому модулі вводяться вручну на підставі первинних документів, що призводить до розбіжностей у матеріальному і фінансовому обліку.

Отже, ринок сучасних технологій є різноманітним та пропонує програмні засоби майже з індивідуальними можливостями та вимогами користувачів. Чим саме користуватися в аналітичній діяльності під час управління організаційним капіталом – це вибір власників, а проведене вище дослідження дозволяє точніше обирати такий програмний засіб, який зможе собі дозволити фінансовий стан підприємства.

### **Список використаної літератури**

1. Азарова А.О. Аналіз дефініцій організаційного капіталу підприємства/ Н.А Пономарьова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 3 – С. 174-176.
2. Українець А. Інтелектуальний капітал – передумова економічної

незалежності України / Українець А., Шиян П., Олінійчук С. // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – №11. – С. 18-21.

3. Пак Е. Программно-аналитический комплекс «Интеллектуальный капитал» [Электронный ресурс] / Пак Е. – 2014. – Режим доступа: <http://3in.biz/soft/>.
4. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах / Гужва В.М. – К.: КНЕУ, 2013.

## **Секція 6.**

### **ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

*К.е.н., доцент Акімова Т.В.*

*доцент кафедри обліку і аудиту,*

*к.е.н., доцент Шпанковська Н.Г.*

*почесний професор НМетАУ*

*Національна металургійна академія України*

*E-mail: 68takim@gmail.com*

#### **ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ РОБОТИ»**

У сучасних умовах розвитку країни особливої уваги потребують питання вдосконалення менеджменту усіх рівнів, основною функцією якого є контроль. Будь-яка держава не може успішно функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом та перерозподілом суспільного доходу та іншими сферами суспільного життя.

Контроль є невід'ємним елементом надбудови суспільства, який зазнає серйозних змін у процесі розвитку його політичної та економічної системи, органів державного управління, законодавчої та нормативної бази. Якість роботи органів державної влади та місцевого самоврядування значною мірою залежить від здійснення контролю за виконанням законів, постанов, розпоряджень, інструкцій, від належної організації їхнього виконання [1].

Систематичний і всеосяжний контроль сприяє забезпеченню наукової обґрунтованості законодавчих та нормативних документів, своєчасній їхній реалізації. Контроль є необхідною умовою виявлення й усунення недоліків у діяльності об'єктів управління та причин, що їх породжують. Контроль

дисциплінує працівників апарату управління, дає можливість об'єктивно оцінювати рівень їхньої компетентності та відповідальності, сприяє поширенню позитивної практики їх роботи [1].

Особливого значення набуває фінансовий контроль як система комплексної цілеспрямованої фінансово-правової діяльності юридичних та фізичних осіб, що уповноважені здійснювати контроль, що базується на вимогах актів чинного законодавства. Фінансовий контроль передбачає перевірку господарських і фінансових операцій щодо їхньої достовірності, законності, доцільності й ефективності.

Різновидом фінансового контролю є державний фінансовий контроль, що здійснюється відповідними органами державного фінансового контролю. Це комплекс цілеспрямованих заходів органів, їх підрозділів чи службових осіб, які здійснюють державний фінансовий контроль у межах повноважень, встановлених законодавством України [2, 3].

Крім того, законодавство України [4] передбачає для контролю фінансово-господарської діяльності акціонерних товариств створення постійно діючої Ревізійної комісії на підприємстві.

Контрольно-ревізійна робота є основою державного фінансового контролю, контролю фінансово-господарської діяльності підприємства з боку власників та ін. Від організації контрольно-ревізійної роботи залежить досягнення мети і завдань такого контролю. Тому отримання студентами, що навчаються за спеціальністю «Облік і оподаткування (облік і аудит)» знань з організації контрольно-ревізійної роботи є актуальним завданням навчального процесу [5].

Формування у студентів знань та умінь, що необхідні для належної організації та виконання контрольно-ревізійної роботи реалізуються через викладання їм дисципліни «Організація контрольно-ревізійної роботи».

Дисципліна «Організація контрольно-ревізійної роботи» згідно Навчальним планом студентів, що навчаються за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування» освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр, належить до

вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки.

Програмою навчальної дисципліни передбачено опанування студентами теоретичних знань та практичних навичок з організації та здійснення контрольно-ревізійної роботи. Так, у результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- загальні основи державного фінансового контролю;
- основні напрями контрольно-ревізійної роботи;
- об'єкти, суб'єкти і принципи контрольно-ревізійної роботи;
- форми і методи організації та проведення контрольно-ревізійної роботи;
- особливості організації контрольно-ревізійних перевірок ресурсів суб'єктів господарювання, джерел їх утворення та фінансово-господарських операцій та процесів, що здійснюються суб'єктом господарювання.

Слід зазначити, що для успішного опанування дисципліни студенти повинні мати ґрунтовні знання з інших дисциплін, що їм викладаються. Таких як: «Бухгалтерський облік», «Аналіз господарської діяльності», «Облік у галузях економіки», «Фінансовий облік I», «Фінансовий облік II», «Внутрішньогосподарський контроль», «Аудит» та інші.

Особливістю контрольно-ревізійної роботи є її суворе регламентація законодавчими актами. Тому, особливу увагу при вивченні дисципліни слід приділити законодавчій базі державного фінансового контролю. У цьому контексті необхідно зазначити, що у сучасній Україні надто часто приймаються нові законодавчі акти та постійно змінюються прийняті раніше. Це актуально майже для усіх дисциплін, що вивчаються студентами спеціальності «Облік і оподаткування». Тому заняття повинні бути спрямовані не на вивчення того або іншого законодавчого акту, який може змінитися, а на формування загальної навички користуватися цим актом для вирішення поставлених завдань [6].

Курс дисципліни «Організація контрольно-ревізійної роботи» також спрямований на придбання студентами професійних практичних навичок майбутніх фахівців. Для цього в програмі цієї навчальної дисципліни

передбачено лабораторні та практичні заняття, які забезпечують вміння студентів щодо організації контрольно-ревізійної роботи в умовах конкретного суб'єкта господарювання, а саме:

- складання графіку проведення контрольно-ревізійних перевірок;
- складання плану і програми проведення комплексної ревізії виробничої та фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- складання робочого плану ревізора;
- застосування методів контрольно-ревізійної роботи до конкретних об'єктів перевірки;
- здійснення контрольно-ревізійної перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств, збереження матеріальних цінностей і коштів, законності операцій, що проводяться суб'єктом господарювання;
- формування висновків по результатах проведення контрольно-ревізійної перевірки та здійснення контролю реалізації цих результатів.

Надбання студентами вказаних вмінь з організації та проведення контрольно-ревізійної роботи доцільно здійснювати через виконання ними імітаційних вправ та імітаційних ігор на прикладі умовного підприємства.

Перелік практичних та лабораторних занять повинен бути побудований таким чином, щоб студенти мали можливість придбати навички організації контрольно-ревізійної роботи як при проведенні комплексної ревізійної перевірки, так і при проведенні тематичних перевірок.

Так, навчальною програмою дисципліни, що складена кафедрою обліку і аудиту НМетАУ передбачено наступне.

Спочатку студенти здійснюють підготовку і планування комплексної ревізійної перевірки умовного підприємства (за вибором студентів): формують умовні ревізійні комісії, визначають голову, готують наказ органу державного фінансового контролю про проведення ревізії фінансово-господарської діяльності умовного суб'єкта господарювання; проводять умовну нараду для обговорення умов проведення ревізії; складають програму комплексної ревізійної перевірки фінансово-господарської діяльності умовного суб'єкта

господарювання, складають робочий план проведення комплексної ревізійної перевірки фінансово-господарської діяльності умовного суб'єкта господарювання, формують вступну частину акту ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства та заводять журнал ревізора.

На наступних заняттях студенти, виконуючи імітаційні вправи, опановують навички організації та здійснення контрольної-ревізійної роботи щодо тематичних перевірок усіх ресурсів суб'єктів господарювання, джерел їх утворення та фінансово-господарських операцій та процесів, що можуть здійснюватися суб'єктом господарювання. При цьому вони для кожної тематичної перевірки складають робочий план ревізора щодо даної тематичної перевірки та у відповідності до завдань імітаційних вправ заповнюють журнал ревізора й відповідні розділи акту ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства. Таким чином кожен студент власноруч поступово формує ці документи.

Закінчується курс вивчення дисципліни «Організація контрольної-ревізійної роботи» імітаційною грою «Організація та проведення тематичної ревізії». Для виконання завдань імітаційної гри всі студенти поділяються на підгрупи, кожна підгрупа відповідно до отриманого (методом випадкового вибору) завдання здійснює організацію та проведення певної тематичної перевірки від етапів підготовки та планування до етапу реалізації результатів контрольної-ревізійної роботи.

Таким чином, викладання дисципліни «Організація контрольної-ревізійної роботи» з урахуванням приведених особливостей позитивно вплине на підвищення рівня професійних знань та навичок майбутніх фахівців зі спеціальності «Облік і оподаткування».

### **Список використаної літератури**

1. Вітвицька Н.С. Державний фінансовий контроль Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Н.С. Вітвицька, І.Ю. Чумакова, М.М. Коцупатрий, М.Т. Фенченко. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.

2. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
3. Закон України від 26.01.1993 № 2939-ХІІ «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» зі змінами (поточна редакція від 27.01.2018). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
4. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-12 від 19.09.91 зі змінами. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
5. Распопова Ю.О. Особливості викладання дисципліни «Облік і звітність в оподаткуванні» / Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2017 р.) // Ю.О. Распопова. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – С. 50-54. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://nmetau.edu.ua/file/conf.nmetau.pdf>.
6. Пашкевич М.С. Концепція «reality-урок» для підготовки студентів спеціальності «Облік і оподаткування» у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] / М.С. Пашкевич // Електронне наукове фахове видання «Східна Європа: економіка, бізнес та управління». – 2016. – №5. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/5-2016-ukr>

*Дроздовська Л.О.*

*аспірант,*

*к.е.н., доцент Жук О.П.*

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

*E-mail: liybov\_\_@ukr.net*

## **ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА РЕГІОНУ**

Вміння освоювати інформацію, набувати нові знання та навички, орієнтація на безперервне навчання та розвиток є важливими характеристиками працівників в сучасних умовах. Саме знання слугують основою для зрівноваження взаємовідносин між освітою та економікою в інформаційній суспільній системі, оскільки, у нових соціально-економічних умовах, якість та рівень розвитку освітнього потенціалу визначає креативну здатність та інноваційні можливості трудового потенціалу. В контексті інформаційного суспільства освіта та знання стають основним знаряддям діяльності людини.

Це підтверджується тим, що різноманітні субіндекси та показники рівня освіти використовуються провідними світовими організаціями та економічними інститутами при розрахунку великої кількості індексів та показників добробуту країн, зокрема, таких як Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index, 1979, ВЕФ), Індекс людського розвитку (Human development index, 1990, ООН), Індекс соціального розвитку (Index of social progress, 1998, ООН), Індекс багатства (Wealth index, 1995, Світовий банк) та інші.

Як зазначено в доповіді 2016 року про людський розвиток, Україна у 2015 році зайняла 84 місце з індексом 0,743, який в порівнянні з попереднім роком, знизився на 0,005 долі позиції. Найнижче значення для України було у 1996 році (0,661), а найвищим є показник 2014 року (0,748). На це безумовно

слід звернути увагу, адже саме з 1996 року відбувались повільні, проте, позитивні тенденції росту цього показника і навіть незначне його зниження слід сприймати як сигнал до дії. Загальний індекс освіти, котрий зазвичай також повільно, але все ж таки збільшувався, для України становив 8,03 та вперше за останні шість років залишився на тому ж рівні, що й в попередньому році.

У відповідності до даних розрахунку Індексу соціального розвитку, Україна демонструє порівняно високі показники у сфері доступності вищої освіти та до базових знань і навіть випереджає більшість країн з аналогічним рівнем ВВП на душу населення. У 2014 та 2015 роках отримала 62-е місце серед 133 країн, у 2016 році отримала 66,43 бали зі 100 можливих та посіла 63 місце серед 133 країн, а вже у 2017 році опинилася на 64 сходинці за рівнем життя серед 128 країн світу.

Таким чином, аналізуючи ці індекси та критерії, на основі яких вони розраховуються, ми отримуємо практичні рекомендації для грамотного перерозподілу ресурсів на розв'язання питань, які сприятимуть економічному розвитку, розвитку суспільства, визначальним чинником яких є стан та рівень освіти.

Дослідження еволюції підходів ціннісної оцінки освіти, дозволяють зробити висновки про трійсту цінність освіти: державну, індивідуально-особистісну та соціально-громадську.

Якщо державою значною мірою фінансується вища освіта, тобто, держава дає можливість своїм громадянам отримати її безкоштовно, то все ж таки економічну вигоду в більшій мірі отримує окрема особистість, бо не обов'язково ця людина реалізовуватиме свій інтелектуальний та трудовий потенціал задля формування багатства цієї країни, адже в останні роки спостерігається значна активізація міграційних процесів, які пов'язані з соціальними, політичними та економічними чинниками. Наявність хороших знань та навиків забезпечує соціальний захист особистості. Вища та професійна освіта в кінцевому результаті готує людину до практичної діяльності, до вміння

акумулювати та формувати із отриманих знань певний продукт, результат своєї діяльності, який матиме економічну вартість.

Забезпечуючи безкоштовну початкову та середню освіту, держава підвищує рівень загальної грамотності населення. Для індивідуума це є основою для формування твердої волі, моралі, благородства, культури мислення, засіб освоєння певного рівня знань, вмінь, навичок, підґрунтя для подальшого здобуття освіти вищого рівня, з метою отримання високооплачуваної роботи та підвищення якості життя, забезпечення належного соціального захисту. Вигоди держави від цих інвестицій також є беззаперечними, адже таким чином формується культурне середовище та соціально-політична свідомість, що є факторами суспільного та економічного росту країни загалом. Це ще раз доводить необхідність системності підходів у фінансуванні та ресурсному забезпеченні освіти України.

Можна послідувати певну закономірність та взаємозалежність: недостатня забезпеченість початкового рівня освіти спонукає до збільшення витрат на професійну та вищу освіту, що не даватиме гарантії ефективного освоєння та засвоєння цих коштів.

Дослідження, які вивчали причинно-наслідкові зв'язки в забезпеченні якісних характеристик трудового потенціалу на ринку праці та його ефективного функціонування, більше орієнтовані на вивчення кількісних показників, а змістовні та якісні або взагалі не досліджуються, або відходять на задній план. Тому, на сьогодні основним завданням є вивчення особливостей формування такого людського потенціалу, який би забезпечував потреби ринку як на регіональному, так і національному та світовому рівні не в кількісному вираженні, а в якісному.

Рівень безробіття у 2017 році становив 9,3%, проте, можна сказати, що в цьому питанні намітилася позитивна динаміка, адже на кінець 2016 року він становив 9,7%. Це і не найгірший показник в порівнянні із даними по країнах ЄС, адже вищий рівень безробіття спостерігався лише у Греції 21,7% та Іспанії

(17,1%). Найнижчий рівень безробіття серед країн-членів ЄС було зафіксовано у Чехії (2,9 %), Німеччині (3,8 %) та на Мальті (4,1 %). [1].

Аналіз статистичних даних свідчить, що значна диспропорція зайнятості населення існує в регіонах, адже вони різняться між собою економічною активністю, рівнем розвитку та й політична нестабільність в країні, яка локалізується в деяких з них. У 2017 році 40% всього зайнятого населення країни зосереджено в Одеській, Львівській, Харківській, Дніпропетровській областях та м. Києві. Водночас, практично у цих же областях, зосереджена третина загальної кількості безробітних [2].

Якщо поглянути на цю проблему з точки зору забезпеченості освітою належного рівня, то до п'ятірки найбільших освітніх центрів України входить Львівська, Донецька, Дніпропетровська, Харківська та Одеська області, а це практично ті ж, що й мають найкращі показники по рівню зайнятості. Виключенням є лише Донецька область, на що вплинула несприятлива політична ситуація в країні.

Досліджуючи якісні показники, можна стверджувати, що працівники технічних спеціальностей користуються найбільшим попитом серед роботодавців. А люди із вищою освітою, у відсотковому співвідношенні, займають найбільшу частку серед безробітних. Серед молоді високий рівень безробіття спричинений відсутністю необхідних професійних навичок і досвіду роботи [2].

Нашу думку, вирішення даної проблематики передбачає:

- визначення пріоритетних сфер зайнятості і під які формуватиметься державне замовлення для освіти, яке б забезпечило раціональний вибір напряму професійної підготовки;
- орієнтацію освіти на ринок праці, метою якої є досягнення професійно-кваліфікаційного балансу;
- створення нормативно-правової бази, що регулюватиме питання узгодженості інтересів абітурієнтів, роботодавців та держави при формуванні

регіонального освітнього комплексу;

- виховання у людях підходу «вчитися протягом життя» з метою формування культури інвестування населення у власний освітній та професійний розвиток.

Сучасні тенденції в світі знову і знову повертають нас до того, що ми повинні усвідомити цінність освіти та вагомість віддачі від рівня освіти індивіда в економічному та суспільному житті держави, що перевищує приватні переваги. Проте, важливим є вирішення питання професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці, основними причинами якого є структурні диспропорції на ринку освітніх послуг. Адже нашій країні освічені люди не отримують відповідної особистісної матеріальної віддачі від затрат на отримання певного рівня знань, проте, вони вносять більший внесок у суспільство, ніж у власний добробут. Вирішення даної проблеми можливе за умови впровадження регіонального моніторингу, на основі якого проводились би відповідні управлінські рішення для збалансовування професійно-кваліфікаційної структури зайнятості, яку можливо реалізувати лише через тісну співпрацю та взаємодію ринку праці та ринку освіти в Україні. Головною стратегією досягнення економічного розвитку нашої країни має бути орієнтація освіти на ринок праці як на національному, так і на регіональному рівні.

### **Список використаної літератури**

1. Офіційний сайт Євростату [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eppssso.urostat.ec.europa.eu>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).

*Попова А.В.*  
*студентка кафедри обліку, оподаткування, публічного*  
*управління та адміністрування,*  
*к.е.н., доцент Буркова Л.А.*  
*доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного*  
*управління та адміністрування*  
*Державний вищий навчальний заклад*  
*«Криворізький національний університет»*  
*E-mail: anastasiavladimirovna@ukr.net*

## **ЧОБОТАР БЕЗ ЧОБІТ**

Хто такий бухгалтер? «Робот» з текою паперів? Або знервована жінка середніх років з калькулятором в руці? Такі асоціації виникають при першій згадці професії бухгалтера у більшості людей. Проте стереотип вже давно розвіяний, і зараз слово бухгалтер навіює думку про стильну, сучасну та «сталю» особу.

Бухгалтер – це працівник підприємства, який приймає та обробляє первинні документи, веде поточний облік господарських операцій та складає і подає фінансову та інші види звітності. Посада бухгалтера постає наряду з посадами керівників: бухгалтер може вимагати необхідну інформацію навіть від керівництва фірми, а прості співробітники зацікавлені у гарних взаємовідносинах з бухгалтером, адже від нього залежить, чи вчасно буде видана заробітна плата. Перевагами цієї професії є те, що бухгалтер працює в теплому і світлому офісі, а також існує можливість працювати вдома, вести бухгалтерський облік одночасно 2-3 підприємств; існує реальна можливість кар'єрного росту; можна працювати бухгалтером не тільки аж до самої пенсії, а й на пенсії, адже такий бухгалтер буде досвідчений; достатньо велика заробітна плата та премії. Так би мовити недоліком професії бухгалтера, на нашу думку, є те, що він несе всі види відповідальності: дисциплінарну, матеріальну,

адміністративну, цивільно-правову, кримінальну.

Сучасні умови господарювання висувають високі вимоги до рівня професійних знань і вмінь бухгалтера. Гарному бухгалтеру, крім вільного володіння навиками роботи на довірній ділянці, необхідно знати основи господарського, трудового та податкового законодавства, володіти прийомами аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, знати порядок здійснення контролю за певними ділянками обліку, володіти знаннями з основ економіки й організації виробництва, праці та управління, автоматизації обробки облікової інформації, знати офісні комп'ютерні програми й бути «просунутим» користувачем, знати правила та норми охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і протипожежного захисту тощо [1].

Отже, зараз функції, які виконують бухгалтери, ускладнилися, їх кількість значно зросла. Це вимагає не лише бездоганного знання саме обліку, але і вмінь та навичок, які обумовлюються швидкими темпами науково-технічного прогресу.

Щоб добре справлятися з роботою бухгалтера, людина повинна володіти такими якостями:

- з одного боку повинна бути посидючість, зосередженість і уважність, тому що не вірно поставлена кома загрожує наслідками. І якщо десь знаходиться щонайменша помилка, доводиться переробляти все наново. Добре, якщо це внутрішній документ, а якщо помилка виявляється у вже надісланих звітах, то виправлення помилок викликає суттєві труднощі, загрожує санкціями від контролюючих органів;

- з іншого боку це вміння бути витриманим у спілкуванні з керівництвом, співробітниками, перевіряючими, іншими бухгалтерами, клієнтами тощо.

Щоб бути гарним бухгалтером, потрібно або ним народитися, або по-справжньому любити цю професію [2].

Все ж таки першим критерієм для роботи на посаді бухгалтера є наявність відповідної освіти. На сьогодні це ступінь вищої освіти «магістр» за спеціальністю «облік і оподаткування». Під час навчання в університеті

студенти вивчають безліч дисциплін, таких як бухгалтерський облік, фінансовий облік, управлінський облік, податкова система, звітність підприємств, облік і звітність в оподаткуванні, інформаційні системи і технології в обліку та оподаткуванні, облік у бюджетних установах, облік у банках тощо. Так, дисциплін вистачає, часу і найкращих викладачів-науковців також. Але, на жаль, дуже мало підприємств заключають договори із вищими навчальними закладами для забезпечення студентів місцями для проходження ними різних видів практик. При цьому навіть ці студенти проходять практику на підприємствах здебільшого формально, адже фахівці-бухгалтери не отримують заробітну плату за керівництво їхньою практикою, мають поточні посадові обов'язки внаслідок чого належної уваги студентам не приділяється.

В результаті цього у студентів відсутня уява про професію бухгалтера «з середини» підприємства. У свою чергу це призводить до того, що роботодавці не готові взяти на роботу вчорашнього студента, здебільшого надаючи перевагу тим, хто вже має певний досвід роботи. Подолання цих перешкод на шляху здобуття майбутньої професії студентами сьогодні дозволить покращити якість їх освіти, набути практичних навичок та отримати більше шансів влаштуватися за обраною професією після закінчення навчання.

Проте світ не стоїть на місці. Зараз уже чимало роботи виконує техніка. Не є виключенням і бухгалтерська справа: формують звіти бухгалтерські програмні продукти, виводячи їх на екран або папір для користувачів. Робота бухгалтера у майбутньому, можливо, може дуже відрізнятись від сучасної. Програмне забезпечення набуде ще більшої автоматизованості, тому бухгалтер більше буде виконувати роль аналітика і спостерігача за вірним виконанням всіх процедур комп'ютером, чи, можливо, і зовсім новим, ще невідомим нам гаджетом. А тому в майбутньому людей, що будуть спостерігати за роботою комп'ютерів, вже важко буде назвати бухгалтерами і спеціальність «бухгалтерський облік» втратить свою актуальність. Можливо, від таких людей роботодавці натомість будуть

вимагати не економічні знання, а технічні. Також можна припустити, що сутність роботи бухгалтера може дещо змінитися. Поруч з технологіями змінюватимуться прості процеси та речі і в побутовому житті. Набір проводок, більш за все, добряче розширить свої межі, і, можливо, прийдеться довгенько подумати над тим, як оприбуткувати космічний корабель, чи амортизувати певне новітнє обладнання [3].

### **Список використаної літератури**

1. Лайчук С.М. Яким бути бухгалтеру в Україні? / С.М. Лайчук // Міжнародний збірник наукових праць. – Випуск 3 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3014/1/120.pdf>
2. Бухгалтерія - це не тільки папери і цифри [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://prof.osvita.org.ua/uk/portrait/articles/19.html>
3. Якою буде у майбутньому робота бухгалтера? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=yakoju-bude-u-maybutnomu-robota-bukhgaltera>

***К.е.н. Черненко К.В.***

***старший викладач кафедри бухгалтерського обліку***

***Полтавська державна аграрна академія***

***E-mail: kseniya.chernenk@pdaa.edu.ua***

### **ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ОСВІТІ, ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ**

Розвиток автоматизованих систем характеризується розширенням взаємозв'язків окремих систем і підсистем, які об'єднують управління технологічними процесами, оперативне управління, оперативне і поточне планування, адміністративно – господарську діяльність, проектування і випробування виробів тощо, і має тенденцію до об'єднання їх у загальну

багаторівневу систему інтегрованого управління об'єктом у цілому. Такі багаторівневі ієрархічні автоматизовані системи повинні забезпечити погоджене і взаємозв'язане управління усіма видами діяльності промислового підприємства, у тому числі, управління основними виробничими і технологічними процесами, допоміжними і непромисловими господарствами тощо.

На сучасному етапі автоматизація облікових процесів розвивається за рахунок раціоналізації існуючої технології обробки облікової інформації і зниження її трудомісткості, однак можливості такої автоматизації дуже обмежені. Це пояснюється тим, що існуюча методологія й організація обліку та контролю формувалися для ведення обліку вручну. Існує певна невідповідність між потужностями ЕОМ, які застосовуються в практиці обліку та контролю. ЕОМ полегшують працю бухгалтера, але нічого нового не вносять у її зміст, оскільки для цього потрібні підвищення ролі обліку й аудиту в управлінні, зміни і подальший розвиток методології обліку й аудиту, вдосконалення їх організації з метою досягнення максимальної відповідності потребам управління [3].

Постійне зростання потреб суспільства у високоінтелектуальних науково-технічних кадрах, здатних творчо вирішувати складні теоретичні та практичні завдання поставлені життям, свідчить про важливість проблеми формування творчих, дослідницьких здібностей у підростаючого покоління, пошуку ефективних шляхів та вибору раціональних методів керівництва процесом навчання. Тому підвищення рівня компетентності студентів, формування творчого, дослідницького мислення є актуальними завданнями сучасної освіти, зокрема її середньої ланки.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку навчання. У вітчизняній освіті в останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних дисциплін [1].

Використання комп'ютерних облікових програм дозволяє підвищити

оперативність ведення обліку, збільшити рівень його деталізації, посилити контроль за достовірністю та правильністю облікової інформації на всіх етапах її обробки. З іншого боку, комп'ютеризація ведення обліку дозволяє зменшити трудомісткість виконання окремих операцій, усунути дублювання інформації при веденні обліку окремих операцій, звільнити бухгалтера від розрахункової роботи [2].

Таким чином, застосування облікових програм створює умови для самореалізації студентів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей. Студенти набувають досвіду аналізу накопиченої інформації для підтримки прийняття управлінських рішень. Облікові програми значно полегшує роботу в бухгалтерському і податковому обліках та формує особистість самого спеціаліста в сучасних умовах. Все це сприяє розвитку професійної компетенції та підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Найбільшого ефекту від використання комп'ютерів в бухгалтерському обліку можна досягти шляхом удосконалення методології і організації самого процесу обліку, підвищення його контрольних властивостей на базі застосування відповідних програмних та апаратних засобів. В зв'язку з цим постає проблема підготовки фахівців, що спроможні застосовувати сучасні комп'ютерні технології. Тому пропонується використовувати так звані віртуальні підприємства з спеціально призначеними комп'ютеризованими робочими місцями бухгалтера. Для зміни технології обліку необхідно перебудувати віртуальні робочі місця, яких торкається ця зміна або створити нові [4].

Враховуючи вищесказане вирішення проблем бухгалтерського обліку можливе за рахунок: забезпечення відповідної якості підготовки випускників з обліку за умови врахування сучасних змін у бухгалтерській професії; зміна характеру праці облікових працівників, що вимагає переорієнтації підготовки фахівців з виконавчого на творчий характер праці; посилення практичної складової, яка є важливим елементом підвищення якості підготовки фахівців з обліку та аудиту.

### Список використаної літератури

1. Баритильова А.А. Збірник тез десятої науково-практичної конференції Проводиться за підтримки Міністерства освіти и науки України Технології «ІС:Підприємства» при підготовці ефективних та необхідних для національної економіки кадрів, Київ. – 2017. – С. 3
2. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 320
3. В.М Роженьюк. Шляхи вдосконалення організації обліку з використанням сучасних інформаційних систем / В.М. Роженьюк // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/shlyahi-vdoskonalennya-organizacii-obliku-z-vikoristannyam-suchasnih-informaciynih-sistem.html>
4. Н.Ю. Буга. Проблеми бухгалтерського обліку та підготовки фахівців з обліку / Н.Ю. Буга // Проблеми та перспективи розвитку обліку і економічного аналізу: II Всеукраїнська науково – практична конференція Національного університету кораблебудування [Електронний ресурс] // Режим доступу: [web-site: conference.nuos.edu.ua](http://web-site: conference.nuos.edu.ua).

**Наукове видання**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ  
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й ОПОДАТКУВАННЯ  
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:  
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ**

*Збірник наукових праць  
за матеріалами II Всеукраїнської  
науково-практичної конференції  
(29-30 березня 2018 р.)*

Упорядники: Акімова Т.В.

Зелікман В.Д.

*Матеріали подано в авторській редакції.*

*За дотримання норм авторського права, достовірність  
наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена  
та назви несе відповідальність автор матеріалів.*

*У збірнику містяться матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітнянські аспекти» (29-30 березня 2018 р.).*

*Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей.*